

κόνων, ἤρχισε νὰ προσεύχεται βρέχουσα μὲ δάκρυα τὸ κάτωχρον ἐκ τῆς λύπης πρόσωπόν της.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ἀλῆ

Αἱ πρῶται ἡμέραι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μουχτάρ, ἦσαν ἡμέραι τρόμου καὶ μαρτυρίου διὰ τὴν Φροσύνην.

Ἐφοβεῖτο διαρκῶς τὴν ἀπαισίαν ἐπίσκεψιν τοῦ Βεζύρου, καὶ τὴν ἐφοβεῖτο, διότι ἐμάνθανεν ὅτι δὲν θὰ τὴν ἀποφύγῃ.

Ἐν τούτοις παρῆλθεν ἡ πρώτη, ἡ δεύτερη καὶ ἡ τρίτη ἡμέρα χωρὶς ὁ Ἀλῆς νὰ φανῇ.

Τοῦτο τῆς ἔδωκε μερικὰς ἐλπίδας.

Ἐφθασε τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος καὶ ἡ Φροσύνη ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ θάρρος.

Γρήγορα ὁμως ἐπέπρωτο νὰ συναισθανθῇ τὴν πλάνην της.

Δέκα περίπου ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μουχτάρ ἐνῶ πλέον αἱ παρειαὶ της ἤρχισαν νὰ κοιλαίνωνται ἀπὸ τὴν θλίψιν, ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ της ἦσαν φλογισμένοι ἀπὸ τὰ δάκρυα, ἔπεσεν ἑνωρὶς εἰς τὴν κλίνην της καὶ βοηθουμένη ἀπὸ τὴν τροφὴν της Χρυσὴν κατεκλίθη προσπαθοῦσα νὰ εὕρῃ ὀλίγην ἡσυχίαν καὶ λήθην εἰς τὸν ὕπνον.

Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον ἡ Χρυσὴ βεβαιωθείσα ὅτι ἡ κυρία της κοιμᾶται, ἐξῆλθε τοῦ κοιτῶνος ἀκροποδητὴ, καὶ ἔκλεισεν ἐλαφρῶς τὴν θύραν διὰ νὰ μὴ τὴν ἀφυπνίσῃ.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ Φροσύνη ἔμεινε μόνη ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος της φωτιζομένου ἀμυδρῶς ἀπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς κανδήλας, ἥτις ἔκαιε πρὸ τῶν ἀγίων εἰκόνων.

Τὸ παραπέτασμα τῆς κλίνης τῆς εἶχεν ὑπεγερθῆ καὶ τοιοῦτο-
τρόπως τὸ πρόσωπόν τῆς ἐφαίνετο βυθισμένον εἰς τὰ μαλακὰ προσ-
κεφάλαια καὶ εἰς τὰ κύματα τῶν μαύρων μαλλιῶν τῆς, συσπόμενον
διαρκῶς ἀπὸ ὄνειρα, φαίνεται, τρομακτικὰ, τὰ ὅποια δὲν τὴν ἄφιναν
ν' ἀπολαύσῃ οὔτε τοῦ ὕπνου ἀκόμη τὴν γαλήνην.

Αἴφνης ἐν μέσῳ τῆς βαθείας ἐκείνης σιγῆς, ἀνοίγεται ἡ θύρα
μετὰ πατάγου καὶ εἰσέρχεται τρέμουσα καὶ ἔξαλλος ἡ Χρυσὴ φω-
νάζουσα :

— Κυρά μου, κυρά μου...

Ἡ Φροσύνη ἐτινάχθη ὀρθία, ὠθήσασα μακρὰν τὰ καλύμματα
τῆς κλίνης τῆς καὶ ἦνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' ἀγωνίαν.

Ἡ τροφὸς δὲν ἐπρόφθασε νὰ εἴπῃ εἰμὴ μόνον.

— Ὁ Ἄλῆς !...

Ἡ πρώτη αὐτῆ συνέντευξις μετὰ τοῦ Ἄλῆ ὑπῆρξε τόσον
ἀπρόοπτος μετὰ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅσον καὶ σπαρα-
κτικὴ διὰ τὴν ἀτυχῆ Εὐφροσύνην.

Ὁ Τύραννος ἐπανελάβε τὰ αὐτὰ ἄνευ καλλιτέρων ἀποτελε-
σμάτων διὰ τὸν ἔρωτά του. Ὁ Ἄλῆς, συνεπῶς, ἀπῆλθεν ἀφρίζων
ἐκ τῆς ὀργῆς του καὶ μελετῶν ἐκδίκησιν.

Ἐκδίκησιν καὶ κατ' αὐτῆς καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ του. Ὅτι δὲν
ἔχουν τέρατα ὅποιος αὐτός.

Ὁ Ἄλῆς εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ δέχεται εἰς τὸ μέγαρόν του
χριστιανούς μελλονόμους οἵτινες νὰ τελῶσιν ἐκεῖ τοὺς γάμους των,
αὐτοῦ καταβάλλοντος τὰ ἐξοδα· τοῦτο δὲ διὰ νὰ ἐκμεταλλεῖται
κατόπιν τὸν εὐτυχῆ πενθερόν, ζητῶν παρ' αὐτοῦ χρήματα διὰ
τὴν δῆθεν συντήρησιν σώματος ἀνδρῶν προωρισμένων εἰς καταδίω-
ξιν ἀνταρσίας.

Εἰς ἓνα τοιοῦτον γάμον προσελήθη καὶ ἡ κυρά-Φροσύνη, ἥτις χάρις εἰς τὸν πατριωτικώτατον θεῖον τῆς Μητροπολίτην Γαβριήλ, οὐδεμίαν εἶχε σχέσιν μετὰ τὴν αὐτὴν τοῦ Ἀλῆ.

Ἡ Φροσύνη κατ' ἀρχὰς ἐσκέφθη νὰ μὴ μεταβῆ· ἀλλ' ἀφ' ἑνὸς ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Ἀλῆς δὲν ἦτο ἐκ τῶν εὐκόλως ὑποχωρούντων καὶ θὰ ἐπληρώνετο δι' αἵματος ἢ ἀπειθείᾶς τῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ ἂν ἦσαν ὠραιοτέραι αὐτῆς αἱ ἀντίζηλοι τῆς — διότι ἡ Φροσύνη ἠγάπα τὸν Μουχτάρ.

Ἀλλὰ ἡ Φροσύνη ἐλησμόνησεν ἐν τῇ συγχίσει τῆς ν' ἀφαιρέσει τὸ δακτυλίδιον ὅπερ τῇ εἶχε δωρήσει ὁ Μουχτάρ· δακτυλίδι ἀνήκον εἰς τὴν πρώτην σύζυγον τοῦ Μουχτάρ. Ὅταν δὲ μία θεραπαινὶς προσῆλθε νὰ προσφέρῃ τὸ ἀναψυκτικὸν «σερμπέτ», κατεπλάγη ἰδοῦσα εἰς τὴν χεῖρα τῆς χριστιανῆς τὸ δακτυλίδιον τῆς κυρίας τῆς, καταπόρφυρος δὲ γενομένη, ἀφῆκε τὸν δίσκον καὶ ἔσπευσε πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Μουχτάρ :

— Κυρά μου... τὸ δακτυλίδι τοῦ ἀρραβῶνά σου, τῶχει ἡ κυρά-Φροσύνη!... τὸ φορεῖ στὸ χεῖρι τῆς!...

Μόλις τὸ πρᾶγμα ἐγνώσθη ἀπὸ τοῦ Ἀλῆ, ὁ τύραννος ἐκάλεσε τὸν Ταχῆρ καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ προβῆ εἰς σφαγὴν ὄλων τῶν ἀτίμων γυναικῶν τῆς πόλεως, περιχαρῆς δὲ ὁ αἰμοβόρος οὗτος ἀπῆλθεν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ταύτης, ἀποβλέπων κυρίως νὰ ἐκδικηθῆ ἐπὶ γυναικῶν ἐντίμων διότι δὲν εἶχον κατὰ καιροὺς δεχθῆ τὰς ἀχρείας προτάσεις του.

Ὁ Ἀλῆς ἔμενε μόνος ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ· ἐφάνετο κατειλημμένος ὑπὸ τρομερῶν σκέψεων· εἶχε δώσει διαταγὴν σφαγῆς καὶ ἐφοβεῖτο τῶρα σκεπτόμενος ὅτι θὰ ἐσφάζετο καὶ ἡ Φροσύνη ...

Ἦσθάνετο ὅτι τὴν ἠγάπα.

Δὲν ἐτόλμα νὰ προχωρήσῃ. Πῶς ἠδύνατο νὰ κόψῃ τὸν λευκόν

ἐκεῖνον τράχηλον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δὲν εἶχε προφθάσει ν' ἀποθέση
οὔτε ἓνα κἄν φίλημα ;

Ἡ Φροσύνη ἦτο νέα καὶ εἶχε δικαίωμα νὰ περιφρονῇ τὸν
ἔρωτα ἐνὸς ἀνθρώπου μὲ λευκὴν γενειάδα, μὲ ρυτιδωμένας παρειάς
καὶ μὲ κεκυρτωμένην ράχιν.

Ἄλλὰ δὲν ὑπῆρχε τάχα ἀκόμη ἐλπίς νὰ τὴν μεταπείσῃ ;

Δὲν ἔπρεπεν ἀρὰ γε νὰ ἐπιμείνῃ ἀκόμη ;

Δὲν ἔπρεπε νὰ προσπαθῆσῃ νὰ τὴν πείσῃ ;

Δὲν ἔπρεπε νὰ τῆς ἐκμυστηρευθῇ ὅλον τὸ βαθὺ καὶ σκληρὸν
πάθος τοῦ καὶ νὰ τῆς ζητήτῃ ἔλεος ;

Τὶ θὰ ἐκέρδιζεν ἂν μετὰ δύο ἡμέρας ἔβλεπε τὴν ὠραίαν κεφα-
λὴν τῆς Φροσύνης μὲ τοὺς μαύρους καὶ ὄνειρώδεις ὀφθαλμούς, μὲ τὴν
χυτὴν καὶ κυματίζουσαν κόμην μὲ τὰ πορφυρὰ χεῖλη τὰ διψῶντα φι-
λήματα, μὲ τὸ λευκὸν τὸ χιονῶδες μέτωπον, τὸ βιθυζόμενον ἠρέμα
εἰς τὰ κύματα τῆς μύτης κόμης τῆς, τί θὰ ἐκέρδιζεν ἂν ἔβλεπε
τὴν ἀγγελικὴν ἐκείνην κεφαλὴν πίπτουσαν καὶ παρκαμορφουμένην ὑπὸ
τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου ;

Ἔψωσε τὰς χεῖρας καὶ συνέθλιψε τὴν πυρέσσουσαν κεφαλὴν του.

Τὰ πλαθαρὰ τοῦ μάγουλα ἔκαιαν ὡς ἀναλυόμενα εἰς τὰς φλό-
γας.

Τὰ χεῖλη του ὑπέτρεμον.

Ἐπασχεν ὁ ἔλεεινός.

Τὸ οἰκτρὸν του σαρκίον ἐδονεῖτο ἀπὸ τοῦ σπασμοῦ τοῦ πόθου.

Ἐβλεπεν ὅτι αὐτὸ ποῦ ἐμελλε νὰ γίνῃ, δὲν ἦτο νίκη !

Βεβιάως δὲν ἦτο νίκη !

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ἔφθασε ἡ ἐσπέρα.

Ὁ Ἰνεαρτὸς δούλος τοῦ ἠναψεν ἓνα τρίφωτον λύχον.

Ὁ Ἄλῆς δὲν ἐσκέπτετο νὰ φάγῃ

Εἶχε λησμονήσει τὰ πάντα...

Ἡ ὄρα παρήρχετο καὶ τὸ μαρτύριόν του ηὔξανε.

Κατὰ τὸ βράδυ ἐκεῖνο κἀνένα δὲν ἐδέχθη καὶ πρὸς οὐδένα ὠμίλησεν.

Ὅσακις τοῦ ἀνέφεραν τίποτε σχετικὸν μὲ τὰς ὑποθέσεις του, ἀπήντα μονοσυλλάβως καὶ ἔλεγε ν' ἀναβάλουν

— Κάμε δ,τι θέλεις τοῦ ἔλεγε... δὲν εἶμαι καλὰ.

Τοιουτοτρόπως ἔφθασε τὸ μεσονύκτιον.

Ἐφθασε ἡ ὄρα, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ μαρτύριον τῆς ψυχῆς γίνεται ὀδυνηρότερον.

Ἐξω εἰς τὴν πόλιν ἦτο σκότος βαθύ, διότι οὐδεὶς διαβάτης ἐφάνετο εἰς τὰς ὁδοὺς, κρατῶν τὸ ἐπιβλημένον φανάρι του.

Τὰ πάντα ἐκοιμῶντο τὸν δουλικὸν ἐκεῖνον ὕπνον, ὁ ὁποῖος παρατηρεῖται εἰς τὰς τυραννοκρατουμένας χώρας.

Ἄλλως τε τὰ Ἰωάννινα πάντοτε ἡσυχάζουν ἐνωρὶς, διότι οὐδεὶς ἐκ τῶν κατοίκων συνείθιζε νὰ ἐξέρχεται τὴν νύκτα.

Βλέπετε εἰς ἐκάστην γωνίαν δρόμου ἐνήδρευεν ὁ θάνατος Ὅχι ὁ θάνατος ὁ προερχόμενος ἀπὸ τὰ κακοῦργα στοιχεῖα, ἀλλ' ὁ θάνατος ὁ ἐκτελούμενος κατὰ διαταγὴν τοῦ βεζύρη, ἡ ἐξ ἰδιοτροπίας τῶν ὀργάνων του.

Ἐ μὲσω τῆς βαθείας ἐκείνης καὶ θανασίμου σιωπῆς ὁ Ἄλῆς ἐζήτησε τὴν γοῦνάν του τὴν ὁποίαν ἐσυνείθιζε νὰ φορᾷ καὶ τὸ καλοκαῖρι.

Ἐνας ὑπηρέτης ἔσπευσε νὰ τοῦ τὴν προσφέρει.

Διέταξε κατόπιν νὰ τοῦ δώσουν τὰ πιστόλιά του.

Ὁ ἀρμόδιος θολοφύλαξ τοῦ ἔφερε δύο πιστόλια ἀργυρᾶ τὰ ὁποῖα ὁ Ἄλῆς ἐβύθισεν εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ μεταξωτὴν ζώνην του.

Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν σωματοφυλάκων του.

περιμένοντας κατὰ τὸ σῦνηθες ἔξω εἰς τὸν διάδρομον καὶ τὸν διέταξε νὰ ἑτοιμασθῇ πρὸς ἐξοδὸν μὲ πέντε ἀκολουθοῦς.

Ὁ ἀρχηγὸς ἐχαιρέτισε μὲ βελήτατον τεμενᾶν καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι εἶνε ἑτοιμὸς.

Ἐστειλε κατόπιν ἄλλον ὑπηρετὴν νὰ παραγγείλῃ διὰ τὸν ἵππὸν του.

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὁ ὑπηρετὴς ἐπανελθὼν ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ ἵππος εἶνε ἑτοιμὸς.

Ὁ Ἀλῆς ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῶν σωματοφυλάκων κατῆλθε τὴν κλήμακα τοῦ σερχίου.

Εἰς τὴν αὐλὴν πέντε πελώριοι ἄνδρες ἐπερίμεναν ἀκίνητοι ἐπὶ τῶν ἵππων των.

Προσεκομίσθη ὁ χρυσοφάλακρος ἵππος τοῦ Ἀλῆ καὶ ὁ Βεζύρης ἔθηκε τὸν πόδα εἰς τὸν ἀναβολέα.

Ἀλλὰ, κατὰ κακὴν τύχην, ὁ ἀναβολεὺς ἐκτύπησεν ἰσχυρῶς τὰ στέφνα τοῦ ἀλόγου, τὸ ὅποῖον ἐκ τοῦ πόνου ὑπεχώρησεν ὀλίγα βήματα.

Ὁ Ἀλῆς ἐγλύστρησεν ἕνεκκ τοῦ κίβνιδίου κινήματος καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὑπηρετῶν.

Ὅταν ἐστάθῃ ὄρθιος ἐξεσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε μὲ βαρυθυμῖαν.

— Κακὸ σημάδι αὐτό.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων ἔσπευσε νὰ τοῦ εἰπῇ ὅτι δὲν ἦτο τίποτε.

Ὁ Ἀλῆς ἐστάθῃ ἐπὶ τινὰ λεπτὰ καὶ ἐφάνετο βυθισμένος εἰς κάποιαν μακρυὴν σκέψιν...

— Ποῦ θὰ πάῃ ἠρώτησε χμηλοφώνως ἓνας στρατιώτης.

Ὁ Ἀλῆς ἐγύρισε καὶ ἐκύταξε τὸν περιεργὸν στρατιώτην.

Τὸ αἷμα τοῦ στρατιώτου ἐπάγωσεν εἰς τὰς φλέβας του.

Εὐτυχῶς δὲν ἔπαθε τίποτε περισσώτερον.

Ὁ ἵππος προσεφέρθη ἐκ δευτέρου καὶ ὁ Ἄλῃς ἔππευσεν.

Τὸν ἐμάστισε μὲ ἀγανάκτησιν εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ τὴν προηγουμένην του ἀπάθειαν καὶ τὸν ἐκτύπησε μὲ ὀργὴν, μὲ μεγάλην ὀργὴν, συγκρατῶν ἰσχυρότατα τοὺς χαλινούς.

Τὸ ἀτυχὲς ζῶον ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ὑπέφερε τὰ κτυπήματα.

Μήπως καὶ τὰ ζῶα δὲν ἔτρεμαν τὸν Ἄλῃ ;

Τὸν ἐκέντησε κατόπιν καὶ τὸν ἀφήκεν ἐλεύθερον.

Ὁ ἵππος ἐκροτάλισεν ἐπὶ τῆς λιθοστρώτου αὐλῆς καὶ ἐξήλθεν εἰς τὸν δρόμον.

Ὅπισθεν αὐτοῦ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἠκολούθουν ἔφιπποι ὁ ἀρχηγὸς μὲ τοὺς πέντε σωματοφύλακας.

Ὁ ἀρχηγὸς ἐπλησίασε καὶ ἠρώτησε τὸν Ἄλῃν μήπως θέλη ν' ἀνάψουν φῶς.

— Ὅχι !... ἀπήντησε ξηρῶς ὁ Ἄλῃς.

Ποῦ ἐπήγαιναν ἄρα γε τὴν μυστηριώδη ἐκείνην ὥραν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους ;

Ὁ ἀναγνώστης μας ἐμάντευσε βέβαια ποῦ ἐπήγαιναν ἡ ἔφιππος ἐκείνη συνοδεία, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἐπροπορεύετο ὁ Ἄλῃς τυλιγμένος εἰς τὴν ποδῆρη γούναν του.

Ἐπειτα ἀπὸ τὰς σκέψεις ποῦ τὸν εἶχαν καταλάβει μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς διαταγῆς, ἤρχισε νὰ μετανοῇ διὰ τὴν βίαν του καὶ ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Φροσύνης τὴν τελευταίαν λέξιν.

Ἀπεφάσισε νὰ τὴν εἰδοποιήσῃ περὶ τοῦ φοβεροῦ κινδύνου, ὅστις ἐπεκρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της, ἐλπίζων ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ τὴν ἠνάγκαζεν ἐπὶ τέλους νὰ ὑποκύψῃ.

Οἱ δρόμοι ἦσαν ἔρημοι.

Σιὰ διαβάτου οὐδαμοῦ ἐφάνετο. Μόνον εἰς μερικά σημεῖα μερικοὶ νυκτοφρουροί, καθήμενοι ἐπὶ λιθίνου ἐδωλίου, ἐκλιναν ἡρέματας νυσταλέας κεφαλὰς των καὶ ἐξαφνίζοντο ἀπὸ τὴν προσέγγισιν τῶν ἀγνώστων ἰππέων ὠρθοῦντο ἀποτόμως ἐπροχώρουν καὶ ἠρώτων « ποῦ εἶσαι ; »

Τὸ σύνθημα εἰδίδετο καὶ ὁ φρουρὸς ὑπεχώρει μὲ τρόμον καὶ μὲ ταραχὴν.

Εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη προφυλάξεων.

Ἐπομένως ὁ Ἄλῆς ἐπροχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Φροσύνης ἀπὸ τὸν μεγάλον δρόμον τῆς ἀγορᾶς, ὅπου ἦτο ἡ κυρία εἴσοδος ἀντὶ νὰ μεταβῇ ἐκ τοῦ ὀπισθίου στενοῦ δρομίσκου, ὅπου εἶχε κάμει εἰς τὰς προηγουμένας ἐπισκέψεις του.

Τὸ σπῆτι τῆς Φροσύνης.

Εἶπομεν ἤδη ὅτι τὸ μεσονύκτιον ἦτο περασμένον.

Τὸ σπῆτι τῆς Φροσύνης ἦτο κατάκλειστον καὶ σκοτεινόν.

Ὁ Ἄλῆς ἀρίππευσε μὲ κάποιαν ταραχὴν καὶ ἔρριψε τοὺς χαλινούς εἰς τὰς χεῖρας του ἀμμοτοφύλακος.

Προσεκάλεσε κατόπιν τὸν ἀρχηγὸν καὶ τὸν διέταξε νὰ παρκμένη ἐκεῖ ὑπὸ τὴν οἰκίαν μὲ τοὺς στρατιώτας του νὰ εἶνε δὲ ἕτοιμος εἰς τὸ πρῶτον σύνθημα τοῦ κινδύνου ὅπως θραύσῃ τὴν θύραν καὶ ἀνέλθῃ πρὸς βοήθειάν του.

Αἱ διαταγαὶ εἰδίδοντο ὄχι διότι ὑπῆρχε πράγματι τοιοῦτος κίν-

δυνος, ἀλλ' ἐπειδὴ συνείθιζεν ὁ Ἄλῆς νὰ λαμβάνη πάντοτε ὅλας τὰς φρονίμους προφυλάξεις, διωκόμενος διαρκῶς ἀπὸ τὰς ὑποψίας καὶ τοὺς φόβους, οἵτινες συνοδεύουν τὴν ζωὴν παντὸς τυράννου.

Ἡ Χρυσὴ ἤνοιξε μετὰ τινὰ ὥραν τὴν θύραν, ἀνήσυχος καὶ τεταραγμένη.

Εἶχεν ἐξυπνίσει αἰφνηδινῶς ἀπὸ τὰ κτυπήματα καὶ διετέλει εἰς τόσῃν σύγχυσιν ὥστε ὅταν ὁ Ἄλῆς τὴν ἠρώτησε περὶ τῆς κυρίας τῆς ἐτραύλισεν ὀλίγας ἀσυναρτήτους λέξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐσήμαιναν τίποτε.

— Κοιμᾶται ἡ κυρά σου ;... ἐπαναλαμβάνει ὁ Ἄλῆς ὀργιζόμενος.

Ἡ γραῖα ἀπήντησε καταφατικῶς καὶ ἐτόλμησε νὰ παρατηρήσῃ ὅτι θὰ τῆς ἦτο δύσκολον νὰ τὴν ἐξυπνίσῃ.

— Κλειῖσε !... τῆς λέγει λακωνικῶς ὁ Ἄλῆς καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν κλίμακα.

Ἡ Χρυσὴ ἠναγκάσθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν του καὶ τὸν συνώδευσε μὲ τὴν ἀσθενῆ λυχνίαν τῆς μέχρι τῆς αἰθούσας.

Ὁ Ἄλῆς χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν ἐλαχίστην δυσκολίαν, διέσχισε τὴν αἰθουσαν, ἐξῆλθεν εἰς ἓνα σκοτεινὸν διαδρόμον, διηθύνθη κατ' εὐθείαν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς Φροσύνης καὶ ὤθησε τὴν θύραν.

Ἡ θύρα τοῦ κοιτῶνος ἦτο κλειστή.

Τὴν ὤθησεν ἰσχυρότερον, ἀλλ' ἡ θύρα δὲν ὑπεχώρει.

Τρέμουσα ἡ γραῖα ἔμενον ὀπισθὲν του μὲ τὸ λυχναρί εἰς τὰς χεῖρας.

— Φώναξέ της ν' ἀνοίξῃ, λέγει στρεφόμενος πρὸς αὐτήν.

— Μά... κοιμᾶται !... ἐτόλμησε νὰ ἐπαναλάβῃ ἡ Χρυσὴ.

Ἐνα βλέμμα τοῦ Ἄλῆ τὴν κατέστησεν ἀναυδον.

Βιαζομένη ἐπλησίασε πρὸς τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος καὶ εἶπε πρὸς τὴν κυρίαν τῆς, ὅτι ἦλθεν ὁ Βεζύρης.

Ἡ Φροσύνη ἐν τῷ μεταξὺ ἐκ τῶν κρότων καὶ τοῦ θορύβου εἶχεν ἀφυπνισθῆ καὶ ἤρχισε νὰ ἐνδύεται ταχέως, μὲ κινήσεις σπαρμαδικᾶς, μὲ τὴν ἀγανάκτησιν κοχλαζούσαν εἰς τὰ στήθη τῆς διὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἀσελγοῦς γέροντος.

Ἀπήντησε πρὸς τὴν βάγιαν νὰ περιμένῃ ὀλίγον καὶ ἐξῆλθε πράγματι μετὰ δύο λεπτά ὀδηγοῦσα τὸν Ἄλῆν εἰς τὴν αἴθουσαν. Ἡ εἰκὼν ἦτο ἐκ τῶν σπαρκατικωτέρων.

Ἡ Φροσύνη ἐφαίνετο ὡς θυμᾶ.

Ἀπέναντι αὐτῆς ὁ Ἄλῆς ἦτο τὸ θηρίον.

Κᾶποια μάχη προεμηνύετο. Αἱ πρῶται ἀνταλλαγεῖσαι λέξεις ἦσαν μᾶλλον βρονταὶ ἀναγγέλλουσαι τὴν καταιγίδα.

Τὸν ἐπέπληξε μὲ τὸ ὕφος τὸ ὅποσον κάθε εὐμορφη γυναῖκα ἀναλαμβάνει ἀπέναντι ἐνὸς θαυμαστοῦ τῆς. Τὸν ἐπέπληξε διότι ἐξέλεξε πάλιν τὴν κακὴν ἐκείνην ὥραν διὰ νὰ τῆς ταράξῃ τὸν ὕπνον τὸν ὅποσον τόσον σπανίως κατώρθωσε νὰ ἀπολάβῃ.

Ὁ Ἄλῆς συνεσπειρώθη, ἐκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἤκουε χωρὶς νὰ ἀπαντᾷ τίποτε.

Ἡ Φροσύνη ἐτελείωσε βουτηγμένη εἰς πικρὰ δάκρυα καὶ φωνάζουσα : «γιατί, γιατί, ἐπὶ τέλους, μὲ τυραννεῖς ;...»

Ἐπεκράτησε σιωπὴ ὀλίγων λεπτῶν, κατὰ τὰ ὅποια δὲν ἤκούοντο παρὰ οἱ λυγμοὶ τῆς ἀτυχοῦς γυναικός.

Κατόπιν ἤρχισεν ὁ Ἄλῆς νὰ ἀπολογῆται.

Εἶπεν εἰς ὀλίγας λέξεις τὰ πάντα. *

Ὅτι ὁ θάνατος τὴν ἐπερίμενον, ὅτι ἡ διαταγὴ ἐδόθη, ὅτι ὀλίγαι ἡμέραι ζωῆς τῆς ἔμενον.

— Διάλεξε, τῆς εἶπε, τί θέλεις καλλίτερον τὴν ἀγάπη μου ἢ τὸ θάνατο ; Τόσω πολὺ λοιπὸν εἶμαι κακὸς γιὰ σένα ; Προτιμᾶς ν' ἀποθάνης παρὰ νὰ μ' ἀγαπήσης ;

Ἡ ὁμολογία

Ἡ Φροσύνη ἐπανελάβην ἐκεῖνο ποῦ τοῦ εἶχεν εἰπῆ τισάκις. Δὲν ἤμποροῦσε ποτὲ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ. . . τί νὰ κάμῃ δὲν ἤμποροῦσε.

Ὁ Ἄλῆς ἀπηλπίσθη.

Ἦθελε νὰ τὴν ἀπειλήσῃ ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα.

Τὴν ἠγάπα ὁ ἄθλιος. . . Οἱ σπασμοὶ τοῦ γεροντικοῦ σαρκίου του εδεικνυον ὅτι ἐπασχεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του. Τὴν ἠγάπα πολὺ.

Αἰφνηδῶς ὁ γέρον ἐκεῖνος, ὁ παρ' ὅλην τὴν θηριωδίαν του φαινόμενος σεβαστὸς ἠγέρθη τῆς θέσεώς του, ἔσπευσε πρὸς τὴν Φροσύνην καί. . . ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα !

— Βεζύρη, φωνάζει ἡ Φροσύνη ἐκπλησσομένη διὰ τὸ ἀπροσδόκητον ἐκεῖνο κίνημα. . . Βεζύρη ! τί κάνεις. . . καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν ἀνεγείρῃ.

Ἄλλ' ἐκεῖνος εὗρηκε τὴν περίστασιν κατάλληλον διὰ νὰ ἐλαφρώσῃ τὸ στῆθος του. Καὶ ἤρχισεν ἐν μέσῳ δακρύων— προσέξατε ὁ Ἄλῆς ἐν μέσῳ δακρύων— νὰ τῆς λέγῃ πόσον τὴν ἠγάπα.

Ἡ ἀπάντησις τὴν Φροσύνης ὑπῆρξεν ἡ σιωπὴ, ἡ περιφρονητικὴ καὶ σκληρὰ σιωπὴ.

Ὅλιγα λεπτά ἐπέρασαν.

Ὁ Ἄλῃς εἶχε περιφρονηθῆ ἀπὸ μίαν γυναῖκα, ἀπὸ μίαν χριστιανήν, ἀπὸ μίαν γυναῖκα ἀπιστήσασαν πρὸς τὸν σύζυγόν της.

Τότε, ὡς λέγει ὁ Βαλαωρίτης :

Ὁρθὸς μὲ μιᾶς ἴσηκῶνεται, τὸ πάτημά του παίρνει

Τί λύσσα τότε δέρνει !

Τὰ χεῖλη του ἐκοκλήνησαν, λὲς κ' εἶναι ματωμένα

Καὶ τρέμουνε κλεισμένκ.

Ἐγρύλωσε τὰ μάτια του, βογγᾶ φυσομναίνει.

Σὰ λύκος τοῦ διψάει.

Ἐτρίζανε τὰ δόντια του καὶ τ' ἄκουσ' ἡ Φροσύνη

Ἀρχίζει πόλεμος σκληρὸς. Παρθέν' ἐλεημοσύνη !

Ἐν παράδοξον γεῦμα.

Ὅταν ὁ Ἄλῃς ἐπανεῖθε τὸν Ταχῆρ, ἔκυψεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ καὶ τῷ ἔδωκε κρυφίαν διαταγήν, μεθ' ὃ ἐξῆλθε καὶ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Νικόλα Γιάγκου, ὅπου τὸν ἀνέμενε πλουσιώτατον γεῦμα, περὶ τὸ μέσον τοῦ ὁποίου προσῆλθον τρεῖς παῖδες καὶ προσέφερον εἰς τὸν Ἄλῃν, τὸν Γιάγκον καὶ τὴν σύζυγον τούτου ἀνὰ ἓν ἀνθρώπινον κρανίον ἐπίχρυσον πλήρες οἴνου· τοῦτο ἦτο σύνηθες εἰς τὰ γεύματα τοῦ Γιάγκου πρὸς τὸν Ἄλῃν· δὲν εἶχεν ὅμως ἀκόμη περτωθῆ τὸ γεῦμα καὶ θόρυβος σατανικὸς ἠκούσθη εἰς τὰ κάτω διαμερίσματα τῆς οἰκίας.

Μετὰ μίαν δὲ στιγμήν ἐν μέσῳ κραυγῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ἡ θύρα τῆς αἰθούσης ἠνοίγετο ἀποτόμως.

Δι' προγραφεῖσαι

Μὲ τὸ ἀνοιγμα τῆς θύρας εἰσώρμησεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἕνα σύννεφον καπνοῦ, ἀναδιδομένου ἀπὸ τὰς καιομένας δαδὰς καθὼς καὶ ἡ ὄσμή του.

Μαζὶ μὲ τὸ σύννεφον τοῦ καπνοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ὁ Ταχῆρ, ὁ ἀστυνόμος τῶν Ἰωαννίνων, χαιρετῶν ἐδαφιαίως τὸν κύριόν του.

Πρὸς στιγμὴν ἐδίστασε νὰ ὁμιλήσῃ, φοβούμενος τὴν παρουσίαν τῶν οἰκοδεσποτῶν, ἀλλ' ὁ Ἄλῆς ἔσπευσε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί ἔκαμεν.

— Ἐφερα τέσσερης . . . ἀπήντησεν ὁ Ταχῆρ.

— Ποιαῖς εἰν' αὐταῖς ; τὸν ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Ἄλῆς.

— Εἶναι ἡ τέσσερης ἀδελφαῖς Σελεκοπούλες, χριστιαναῖς ὀλκίαις, καὶ κάνουν τῆς ράφτρας.

Ὁ Γιαγκὸς καὶ ἡ γυναῖκά του ἐνόμισαν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς συνήθους σκηνῆς τῆς ἀρπαγῆς γυναικῶν προωρισμένων διὰ τὸ χαρέμι τοῦ πασᾶ, γρήγορα ὅμως ἀπὸ τὸν διάλογον τοῦ Ταχῆρ μὲ τὸν Ἄλῆν, ἐνόησαν τὴν πλάνην των.

Ὁ Ἄλῆς ἐξεδίπλωσε τὸν κατάλογον τῶν προγραφεισῶν, τὸν συνταχθέντα παρὰ τοῦ Ταχῆρ καὶ ἔδωκε τὰ τέσσαρα ὀνόματα τῶν προσαχθεισῶν χριστιανῶν.

Διέταξε κατόπιν νὰ τὰς ἐγκλείσῃ εἰς κᾶποιον ἰδιαιτέρον δωμάτιον, ἐξώθεν τοῦ ὁποίου ν' ἀφήσῃ φρουρὰν καὶ κατόπιν ν' ἀναχωρήσῃ, διὰ νὰ φέρῃ καὶ τὰς ἄλλας προγεγραμμένας.

Ἐξ ἄλλης αὐτῆς τῆς σκηνῆς ὁ Γιάγκος καὶ ἡ σύζυγός του δὲν εἶχαν ἐνοήσει τίποτε περισσότερον εἰμὴ ὅτι αἱ συλληφθεῖσαι δὲν προωρίζοντο δι' ἀρπαγὴν, ἀλλ' ἐπρόκειτο νὰ δώσουν λόγον κάποιου ἐγκλήματος τὸ ὁποῖον οἱ οἰκοδεσπότες δὲ, εἶχαν ἀντιληφθῆ.

Ἡ οἰκοδέσποινα περιέργως πάντοτε ὡς γυναῖκα, ἠρώτησε τὸν Ἄλῃν, ποῖον ἦτο τὸ ἐγκλημα ποῦ ἔκαμαν αἱ τέσσαρες ἀδελφαί. . .

— Ἐκεῖνο ποῦ ἔκαμες καὶ σύ! . . . τῆς ἀπαντᾶ ἀπρόοπτος ὁ Ἄλῃς.

Ἡ γυναῖκα ἐμειδίασε μηχανικῶς, μὴ γνωρίζουσα τί ἄλλο νὰ κάμῃ.

Ὁ Γιάγκος ἐκάγχασεν ἀγαθῶτατα, ὑπολαβὼν τὴν φράσιν τοῦ Βεζύρου ὡς ἀστειοτήτα.

Καὶ οἱ δύο, ἐν τούτοις, ἐπερίμεναν μὲ περιέργειαν.

Ὁ Ἄλῃς ἐπανελάθεν.

— Ἐκεῖνο ποῦ ἔκαμες καὶ σύ! . . . ἀπάτησαν τὸν ἄντρα τους . . .

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἀποτόμου φράσεως τοῦ Ἄλῃ, ἡ γυναῖκα τοῦ Γιάγκου ὠχρίασεν, ἔρρηξεν ἰσχυρὰν κραυγὴν, ἐταλαντεύθη ὀλίγον καὶ ἔπεσε λιπόθυμος.

Ὁ Γιάγκος ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐσκέπτετο μὴ εὐρίσκων λέξεις διὰ νὰ ὁμιλήσῃ.

Ὅταν ὁμως συνῆλθεν ἐκ τῆς λιποθυμίας ἡ γυναῖκά του, ἔκλινε πρὸς τὸ σὺς τοῦ πασᾶ καὶ τὸν ἠρώτησε χαμηλοφώνως.

— Βεζύρη μου, εἶσαι βεβαιωμένος γι' αὐτὸ ποῦ εἶπες;

Ὁ Ἄλῃς τὸν ἐκύτταζε μὲ βλέμμα περιφρονήσεως, ὡς νὰ τοῦ ἔλεγεν: «Ἀνόητε! ἐπερίμενες νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ ἐγὼ; . . .»

Ὁ Γιάγκος ἠναγκάσθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐρώτησίν του, εἰς

τὴν ὁποίαν ὁ Ἄλῃς τοῦ ἀπήντησε μὲ φωνὴν ζωνηράν, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀκουσθῆ ἀπὸ ὅλους τοὺς παρευρισκομένους.

— Ἐκεῖνο ποῦ λέει ὁ Βεζύρης, Νικόλα μου, εἶναι πάντα σωστό... Ἡ γυναῖκά σου δὲν εἶναι φρόνιμη... σὲ ἀπατᾷ !...

— Καὶ μὲ ποιόν ;... ἠρώτησεν ὁ Γιάγκος ὡς μαινόμενος.

Ὁ Ἄλῃς κᾶτι ἐψιθύρισεν εἰς τὸ αὐτί του. Τοῦ εἶπε, φαίνεται, τὸ ὄνομα τοῦ ἐραστοῦ.

Ὁ Γιάγκος τότε, ὠχρὸς ἐκ τῆς ὀργῆς, σφίγγει τοὺς γρόνθους του καὶ ὀρμᾷ μὲ λύσσαν ἐναντίον τῆς γυναικὸς του, ἀρπάζων αὐτὴν ἀπὸ τοῦ τραχήλου, καὶ φωνάζων μὲ φωνὴν πνιγομένην.

— Ἄτιμη !...

— Ἄφησέ την... τοῦ φωνάζει ὁ Ἄλῃς.

Δὲν ἤμπορεῖς ἐσὺ νὰ τὴν τιμωρήσῃς γι' αὐτό...

Εἴμ' ἐγὼ εἶδω πέρα ..

Ὁ Γιάγκος ἀπεμακρύνθη τρέμων ἐξ ὀργῆς ἐναντίον τῆς ἀθλίης γυναικὸς του καὶ περιμένων ν' ἀκούσῃ παρὰ τοῦ Ἄλῃ τὴν συνέχειαν τῆς ὁμιλίας του.

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Ἄλῃς ἠτοιμάζετο νὰ προχωρήσῃ, ἠκούσθησαν κάτω εἰς τὴν εἴσοδον νέοι θόρυβοι, κρότοι, φωναὶ καὶ βήματα βαρέα.

Δὲν ἐβράδυναν δὲ νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἐπαναλαμβάνετο ἡ προηγουμένη σκηνή, ὅτι δηλ. ὁ Ταχὴρ μὲ τοὺς στρατιώτας του ἔφεραν νέας γυναικᾶς συλληφθείσας, αἵτινες ἄφιναν ἀπὸ κχιροῦ εἰς κχιρὸν κρυγὰς ἀπελπισίας.

Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον ἡ θύρα τῆς αἰθούσης ἀνοιχθεῖσα ἀφῆκε νὰ φανῆ ὁ Ταχὴρ ὅστις ἀνήγγειλεν ὅτι ἔφερε νέα πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς τὸν κατάλογον τῶν προγεγραμμένων.

Ἡ καταδίκη τῆς ἀπίστου

Ἄλλὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐνεκλείοντο αἱ γυναῖκες εἰς τὸν θάλαμον τὸν ὅποιον ἐχρησιμοποιοῦν ὡς φυλακὴν μία ἐξ αὐτῶν Ὀθωμανὶς μὴ κατορθώσασα ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν σκληρὰν αὐτὴν δοκιμασίαν, ἀφῆκε φοδερὰν κραυγὴν, ἥτις ἐφάνερωσεν ὅτι κάποιος ἀπαίσιος κεραυνὸς ἐξεργάγη μέσα εἰς τὸν ἐγκέφαλόν της.

Μὴ τὴν κραυγὴν τὴν συνταράξασαν ὅλην τὴν οἰκίαν καὶ ἀκουσθεῖσαν καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, ἀφυπνίσθησαν τὰ δύο μικρὰ κοράσια τοῦ οἰκοδεσπότη, ἡλικίας μεταξὺ 5 καὶ 10 ἐτῶν, ἅτινα ἐκοιμῶντο εἰς τὸ πλαιγιὸν δωμάτιον

Τόσον δὲ ἐτρόμαξαν ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου, τὸ ὅποιον δυστυχῶς εἶχε καὶ συνέχειαν, διότι ἡ Ὀθωμανὶς, προσβληθεῖσα ἀπὸ νευρικὴν κρίσιν, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ κατ' ἐπανάληψιν, ὥστε ἐγερθέντα ἀπὸ τῆς κλίνης των, ἐκλαίαν καὶ ἐφώναζαν τὴν μητέρα των, ἕως ὅτου ἀνοίξαντα τὴν θύραν ἔτρεξαν γυμνά διὰ νὰ τὴν εὔρουν.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν εἰσῆρχοντο περίτρομα εἰς τὴν αἴθουσαν ἡ ἀτυχὴς μητέρα των ἤκουεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ἄλῃ τὴν καταδίκην της.

Ὁ Γιάγκος ἐπανέλαβε τὰς ἐρωτήσεις του πρὸς τὸν Βεζύρων, ὁ ὅποιος τότε ἠναγκάσθη νὰ τοῦ δώσῃ πλήρεις ἐξηγήσεις.

Ὁ Ἄλῃς μὲ ὕφος πατρικὸν ἐξήγησεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶχε λάθει μέτρα κατὰ τῆς διαφθορᾶς καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν προγραφεισῶν γυναικῶν ἦτο καὶ ἡ ἰδική του, διέταξε δὲ τὸν Ταχὴρ ν' ἀπαγάγῃ ἐκεῖθεν καὶ ταύτην, παρὰ τοὺς θρήνους τῶν ἀθῶων μικρῶν της τέκνων,

τὰ ὅποια, συνκισθανθέντα τὸν κίνδυνον, εἶχον συσπειρωθῆ περὶ τὴν μητέρα των, ἥτις, μετὰ μικρὸν, εὐρίσκετο μεταξὺ τῶν προγεγραμμένων δέκα ἐξ ἑκ τῶν ὁποίων ἔλειπε μόνῃ ἡ Φροσύνη.

Τότε ὁ Ἄλῃς ἐξῆλθεν ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Ταχὴρ καὶ προέβη πρῶτος εἰς τὴν πλησίον εὐρισκομένην οἰκίαν τῆς Φροσύνης ἧς ἔκρουσεν ἰδιοχειρῶς τὴν θύραν

Ὅταν ἡ θύρα ἠνοίχθη ὁ Ἄλῃς εἰσώρμησε μόνος, ἀνῆλθε τὴν κλίμακα καὶ χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὰ φωνὰς τῆς ὑπηρετρίας εἰσέδυσεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς ὠραιᾶς Φροσύνης ὅπου τὴν εὐρῆκεν ὄρθιαν ἤδη καὶ ἡμίγυμνον.

Τὴν ἐχαίρετῆσε μὲ ἕνα εἰρωνικώτατον μειδίαμα, ἀλλ' ἐλείνη ἀγνοοῦσα καθ' ὀλοκληρίαν τὰ συμβαίνοντα, τοῦ εἶπε μὲ ὀργήν :

— Καλὰ, δὲν ντρέπεσαι τὸν κόσμον, μὰ δὲν φοβάσαι τοῦλάχιστον τὸν Θεὸν καὶ μπαίνεις στὸ σπῆτί μου τὴν νύκτα ;

Ὁ Ἄλῃς ἐγέλασε καὶ εἶπε :

— Δὲν ἐσυνείθισα νὰ φοβοῦμαι κανένα. . .

Καὶ κόσμος καὶ Θεὸς ἐμέναν ντρέπονται καὶ ἐμένα φοβοῦνται !...

Ἡ Φροσύνη ἔφριζε διὰ τὴν ἀπαισίαν βλασφημίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἄλῃς ἐπρόφερε μὲ μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη.

Ἐστρεψε τὰ βλέμματά της πρὸς τὰς ἀγίας εἰκόνας τὰς φωτιζομένας ὑπὸ τῆς κανδήλας καὶ πρὸς στιγμὴν ἐπερίμενε νὰ μεταβληθοῦν τὰ ἄγια ζύλα εἰς σκληροὺς κεφαλοθραύστας καὶ νὰ κρημνισθοῦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ βλασφήμου.

Ἄλλ' αἱ εἰκόνας ἔμειναν ἀπαθεῖς εἰς τὴν θέσιν των, ὡς ἐὰν ὤκτειραν τὸν ἐλεεινὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος κατόπιν ἐξηκομούθησε :

— Δὲν ἦλθα, μπῆρο μου, ἀπόψε γιὰ τὰ κάλλη σου καὶ γιὰ τὴν εὐμορφιά σου.

Ἄλλῃ αἰτία μὲ ἔφερε στ' ἄρχοντικό σου.

Ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου.

Ὁ Ἄλῃς ἐπανάλαβεν :

— Ὁ προφήτης ἐπεφάσισε νὰ καταστρέψῃ τὰ Γιάννενα ἐξ αἰτίας ἐσένα καὶ μερικῶν ἄλλων ποῦ σοῦ μοιάζουνε . . . Ὅλες ἡ καταστροφές ποῦ ἤρθανε στὴ χώρα γένηκαν ἐξ αἰτίας σας . . . Λοιπὸν ἐγὼ δὲν ἤμπορῶ πειὰ νὰ φκίνωμαι καλός . . . Ἐχομε νόμον δίκαιον ποῦ τιμωρεῖ τοὺς ἐγκληματίας . . . Τὰ Γιάννενα λοιπὸν θὰ σωθοῦν ἂν βάλω εἰς ἐνέργειαν τὸν νόμον αὐτόν . . . Γι' αὐτὸ ἤρθα, κυρά μου, ἀπόψε στὸ σπῆτι σου, νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι σὲ περιμένει ὁ νόμος γι' αὐτὸ ποῦ ἔκαμες.

— Τί ἔκαμα ; ἠρώτησεν ἡ Φροσύνη συγχισμένη.

— Μονάχη σου μοῦ τὸ φανέρωσες . . . Ἀπάτησες τὸν ἄντρα σου καὶ ἐσθήκωσες τὰ μυαλὰ ἐνὸς παντρεμένου ἀνθρώπου, ποῦ ἔτυχε γιὰ δυστυχία μου, νὰ εἶναι παιδί μου. Ἡ ἀτιμία αὐτὴ τιμωρεῖται μὲ θάνατον . . . Ἐτοιμάσου λοιπὸν γιὰτὶ ἐφθασεν ἡ ὥρα νὰ κριθῆς . . .

Ἡ Φροσύνη συντετριμμένη ὑπὸ τὸ βάρος της, ἐκρηγνυομένη συμφορᾶς, δὲν εὔρεν οὔτε μίαν λέξιν ν' ἀπολογηθῆ.

Καίτι ἐψιθύρισε μόνον μεταξὺ τῶν χειλέων της, τὸ ὅποῖον οὐδεὶς κατώρθωσε ν' ἀκούσῃ.

Ἐγνώριζεν ἄλλως τε ἡ ταλαίπωρος ὅτι ἡ ποινὴ ἡ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ νόμου εἰς τὴν συζυγικὴν ἀπιστίαν εἶναι συνήθως ὁ διὰ πνιγμοῦ θάνατος καὶ ἐπειδὴ ὁ πνιγμὸς ἐγένετο πάν-

τοτε ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός, ἐνόησεν ὅτι ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων.

— Σήκω, τῆς λέγει βιαζόμενος ὁ Ἄλῃς, κάτω σὲ περιμένουν . . . Ντύσου, κυρά μου, γιὰτὶ θὰ κρούσης . . . κάνει κρῦο ἐξω . . .

Ὁ Ταχὴρ ἰστάμενος εἰς τὴν γωνίαν παρηκολούθη τὴν σκηνὴν χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνει καθ' ὀλοκληρίαν

Εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν τοῦ θαλάμου ἴστατο ἐπίσης ἡ γηραιὰ Χρυσῆ, ἡ πιστὴ σύντροφός καὶ ὑπηρέτρια τῆς Φροσύνης.

Τότε ἡ Φροσύνη ἐνόησεν ὅτι πᾶσα ἀντίστασις ἦτο ματαίη καὶ ἤρχισε νὰ ἐνδύεται μὲ ὅτι εὔρισκε προχειρότερον.

Τὰς στιγμὰς ταύτας τῆς ὑψίστης τραγικότητος, ὁ Βλακωρίτης περιγράφει μὲ δύναμιν μεγάλην καὶ θέτει εἰς τὸ στόμα τῆς δυστυχοῦς Φροσύνης τὰς τελευταίας τῆς παραγγελίας.

Ἰδοὺ ὀλίγοι στίχοι ἐκ τοῦ σχετικοῦ μέρους :

Ἄπ' τὴν ὥρα πῶχει ἀκούσει
τὸ σκληρὸ τὸ θάνατό της,
μιά οὐράνια γαλήνη
πλημμυρεῖ τὸ πρόσωπό της.
Δὲν ἀνήκει πλειά τοῦ κόσμου,
λὲς κι' ἐχάθη τὸ κορμί
καὶ δὲν μένει στὴ Φροσύνη
παρὰ κάλλος καὶ ψυχὴ.

Ἡ Κυρά Φροσύνη, κατὰ τοὺς στίχους τοῦ Βλακωρίτου, φαίνεται τὰς τελευταίας ἐκείνας στιγμὰς ἀνησυχούσα διὰ τὰ ἐρείπια, τὰ ὅποια ἀφίνει ὀπισθὲν τῆς καὶ λέγει τὰς ὑστάτας παραγγελίας

πρὸς τὴν Χρυσῆν, τὴν πιστὴν ἐκείνην τροφὸν, μὲ τὸ γάλα τῆς ὁποίας ἀνετράφη.

Ἄλλ' ἡ ποίησις δὲν ἀκολουθεῖ πάντοτε τὴν ἱστορίαν.

Ἡ Φροσύνη εὐρίσκετο καθηλωμένη ἐπὶ τοῦ καθίσματος καὶ δὲν ἐτόλμα οὐδ' αὐτὸ τὸ βλέμμα νὰ ὑψώσῃ ἐπὶ τοῦ σκληροῦ δημίου της.

Ποῖος εἰξεύρει, ἂν τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν θὰ ἀνεκαλεῖτο ἡ σκληρὰ ἀπόφασις τοῦ Πασᾶ ἐν ἣ περιπτώσει ἡ Φροσύνη λησμονοῦσα τοὺς νόμους τῆς ἠθικῆς καὶ τὸ μοναδικόν της αἴσθημα, ἐρρίπτετο εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἄλῃ, φωνάζουσα πρὸς αὐτόν : «Νάμε . . . εἶμαι δική σου, ... χόρτασέ με... ἀλλὰ.., σῶσέ με...»

Ἐν τούτοις ἡ Φροσύνη, καίτοι ἐπρόκειτο ν' ἀποθάνῃ εἰς τὰ βᾶθη τῆς λίμνης ὡς ἀτιμοσφ ἦτο τιμὴ μέχρις αὐτοθυσίας.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον ἡ Φροσύνη, καίτοι ἀπιστήσασα πρὸς τὸν σύζυγόν της, ἐκρίθη πάντοτε ἐπιεικῶς ἀπὸ τὸν ἑλληρικὸν λαόν, τὸν αὐστηρότατον τοῦτον λαόν εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἠθικῆς, ὅστις τὴν ἀποθανάτισεν εἰς τὰ ἄσματά του, τὰ ἀποπνέοντα ὅλον τὸ μῦρον τῆς συμπαθείας καὶ τοῦ οἴκτου πρὸς τὴν ἀτυχῆ ὥραιαν.

Ἡ Φροσύνη λοιπὸν μὲ κεκλιμένην πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλὴν ἐφάνετο ὡς μὴ προσέχουσα εἰς τὰ γύρω της τελούμενα, ὡς εὐρισκομένη εἰς κάποιον ἄλλον κόσμον μακρύτερον καὶ διαφορετικώτερον ἀπὸ τὸ οἰκτρὸν περιβάλλον τῆς στιγμῆς ἐκείνης.

Ὁ Ἄλῃς δὲν εἶχεν καιρὸν νὰ χρονοτριβῇ.

— Ἐλα, τῆς λέγει, κυρά μου... Σήκω νὰ ντυθῆς γιατί θὰ κρυώσῃς.

Ἡ Φροσύνη ἠγέρθη καὶ ἤρχισε νὰ καλύπτῃ τὸ σῶμά της μὲ τὰ προχειρότερα ἐνδύματα.

Ἡ Χρυσὴ ἐπλησίασε νὰ τὴν βοηθήσῃ.

Τότε ἡ Φροσύνη κάτι ἐψιθύρισε ἰδιαιτέρως πρὸς τὴν τροφόν της, καὶ ἡ τροφὸς κάτι ἀπήντησε μυστικὰ εἰς τὴν Κυρίαν της.

Οὐδεὶς ὅμως ἐκ τῶν παρισταμένων κατώρθωσε ν' ἀκούσῃ τί ἀντηλλάγη μεταξύ τῶν δύο γυναικῶν.

Ὁ Ἄλῃς παρηκολούθει τὴν σκηνὴν μὲ τὸ κίονιον ἀπαίσιόν του μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη, ἐνῶ ὁ Ταχῆρ ὄρθιος εἰς τὴν θύραν ἐφάινετο ὡς Κέρβερος ἑτοιμὸς νὰ σπκράξῃ οἰονδήποτε εἰς ἓνα νεῦμα τοῦ Κυρίου του.

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἡ Φροσύνη ἐνεδύθη.

Δὲν ὑπελείπετο πλέον τίποτε καὶ πρῶτος ὁ Ἄλῃς ἠγέρθη, ἐτοιμαζόμενος ν' ἀναχωρήσῃ μαζὶ μὲ τὴν ἀκολουθίαν του.

Ἡ Φροσύνη τότε ἔπεσε εἰς τὰ γόνατα καὶ τοῦ ἐζήτησεν ὡς τελευταίαν χάριν νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸν πλαγιὸν κοιτῶνα καὶ ν' ἀσπασθῇ τὰ δύο κοιμώμενα τέκνα της.

Ὁ Ἄλῃς τὸ ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ εἶνε καὶ αὐτὸς παρὼν μετὰ τοῦ Ταχῆρ.

Ἡ Χρυσὴ ἤνοιξε μίαν θύραν καὶ οἱ τέσσαρες ἄνθρωποι εἰσῆλθον εἰς τὸν κοιτῶνα τῶν παιδιῶν.

Δύο κλῖναι μικραὶ ὑπῆρχον εἰς τὰς δύο πλευράς του, ὀλίγα ἐπιπλα καθαρὰ, ὀλίγαι εἰκόνες ἁγίων, ἐνώπιον αὐτῶν μία ἡμίσετος κανδήλα καὶ μεταξύ τῶν δύο παιδικῶν κλινῶν εὕρισκετο τὸ κρεβάτι μιᾶς μικρᾶς ὑπηρέτριας, ἡ ὁποία ἐκοιμάτο ἐκεῖ διὰ νὰ προσέχῃ τὴν νύκτα τὰ παιδιὰ,

Ἡ μικρὰ ὅμως ὑπηρέτρια εἶχεν ἀφυπνισθῆ προηγουμένως καὶ εὕρισκετο τῶρα ὄρθια ἄνωθεν τῆς μιᾶς κλίνης, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκοιμῶντο ἀμφότερα τὰ τέκνα τῆς Φροσύνης.

Ἡ δυστυχὴς μητέρα ἀκολουθομένη ἀπὸ τὴν Χρυσὴν ἐπλησία-

γεν εἰς τὸ κατάλευκον κρεββατάκι καὶ εἶδε τὰ δύο τῆς μικρᾶ, κοιμώ-
μενα ἡσύχως μὲ ἀναπνοὴν πτηνῶν, μὲ ἓνα ἀδιόρατον μειδίαμα ἐπὶ
τῶν χειλέων τῶν, φωτιζόμενα μὲ γλυκύτητα ἀπὸ τὸ εἰρηνικὸν φῶς
τῆς κανδήλας.

Ἐκυψε καὶ τὰ κατησπάσθη μετὰ λυγμῶν, ὅταν ὅμως ἠθέλησε
νὰ ἐναγκαλισθῆ καὶ τὴν τροφὸν τῆς ἐκείνη τὴν ἀπώθησε, λέγουσα :

— Θάρθω μαζί σου...

— Καὶ τὰ παιδιὰ ; ἠρώτησεν ἡ Φροσύνη.

— Τὰ παιδιὰ θὰ μείνουν μὲ τὴν μικρὴ καὶ ἔδειξε τὴν ὑπη-
ρέτριαν.

Κατόπιν προσέθηκε :

— Γιὰ μένα, κυρά μου, ἐσὺ εἶσαι τὸ παιδί, ἐγὼ σέ ἀνέθρεψα,
σ' ἀγάγησα σ' ἐμεγάλωσα.

Δὲν σ' ἀφήνω τώρα... καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Τότε ὁ Ἄλῆς ἐπενέβη ἀποτόμως :

— Ἀντέτε λοιπόν...

Δεν μποροῦμε νὰ σᾶς περιμένουμε...

— Πᾶμε, κυρά ... λέγει ἡ Χρυσῆ ...

Μετὰ ὀλίγα λεπτὰ ὑπὸ τὴν συνοδείαν τῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ
Ἄλῆ ἡ κυρά-Φροσύνη μαζί μὲ τὴν βγάγιαν τῆς ὠδηγήθησαν εἰς τὸ
σπητι τοῦ Νικόλα Γιάγκου, ὅπου εὕρισκοντο ἤδη καὶ αἱ δεκαεῖς ἄλ-
λαι προγεγραμμέναι.

Τὸ τελευταῖον φιλίημα.

*Ἐξω εἰς τὸν δρόμον ἔκαμνε ψῦχος.

Τὰ μεσάνυχτα εἶχαν περάσει.

Σιγὴ ἀπόλυτος ἐβάσιλευ πανταχοῦ.

Ἐβάδιζαν ὄλοι σιωπηλοί.

Καὶ ἂν δέ ἐνίστε ἀντηλλάσσειο καμμία φράσις, ἐχάνετο αὐτὴ εἰς τὴν βοήν τοῦ ἀκατακύστως θορυβοῦντος ἀνέμου.

Ἐμπροσθεν ὅλης τῆς συνοδείας ἐπροχώρει ἓνας Ἀλβανὸς στρατιώτης κρατῶν δᾶδα ἀνημμένην διὰ νὰ φωτίζη τὸν δρόμον.

Τὸ κόκκινον ἐκεῖνο καὶ τρεμοτῶνον φῶς, τὸ ἄτακτον βᾶδισμα ὄλων, ἡ ἐπικρατοῦσα σιγὴ, τὸ ψῦχος, τὸ σκότος, ἡ ὄρμη τοῦ ἀνέμου, ὅλα ἐδίδαν ἓνα πένθιμον χρῶμα εἰς τὴν συνοδείαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν κάποιος ἀγρυπνῶν Ἰωαννίτης, ἀντιληφθεὶς ἀπὸ τὴν χαραγμὴν τοῦ παραθύρου του, ἐθεώρησεν ἀμέσως ὡς συνοδείαν βαινούσαν πρὸς κάποιον θάνατον καὶ ἔσπευσε νὰ κάμη τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ νὰ κατακλιθῆ, εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν ὅτι τὸν ἔχει ἀκόμη σῶον καὶ ἀσφλῆ.

Ἐπειδὴ τὸ σπῆτι τοῦ Γιαγκου δὲν ἀπέιχε πολὺ ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς Φροσύνης ἡ συνοδεία ἐφθασεν ἐκεῖ μετ' ὀλίγα λεπτά, μὴ γνωρίζουσα ἀκόμη διατὶ ὠδηγήθη εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἐκεῖνο σπῆτι.

Ὁ Γιαγκος μόλις ἀντίκρουσε τὴν ὠραίαν ἀρχόντισσαν τῶν Ἰωαννίνων ἀφῆκεν ἀπότομον κραυγὴν ἐκπλήξεως καὶ παραιτῶν τὰ παιδιὰ του ἔσπευσε νὰ τὴν χαιρετίση.

Ἄλλ' ἡ Φροσύνη ἀπήντησε μὲ θλιβερόν νεῦμα εἰς τὸν χαιρέτισμόν του καὶ ἔκλινε τὸ πρόσωπον, ὡς ἐὰν ἐντρέπετο διὰ τὴν ἀτιμίαν, εἰς τὴν ὁποίαν κατεδικάζετο.

Εἶπε γνωστὸν ἤδη εἰς τὸν ἀναγνώστην μας ὅτι ἡ Κυρά-Φροσύνη ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἐπιφανεστέρας γυναῖκας τῶν Ἰωαννίνων.

Χωρὶς νὰ θέλῃ ἡ ἀτυχὴς ἔκλινεν ἐπὶ ἐνὸς καθίσματος καὶ ἐκά-

ἦσαν ἀρχίσασα καὶ πάλιν νὰ κλαίῃ, ἐνῶ ἡ πιστὴ τῆς σύντροφος προσεπάθει νὰ τὴν παρηγορήσῃ μὲ τὰ ἀνακουφιστικώτερα λόγια.

Ὁ Ἄλῃς εἶδεν ὅτι ἡ σκηνὴ ἤρχισε νὰ γίνεταί πληκτικὴ.

Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ὑποφέρῃ τοιαύτας σκηνὰς ἠγέρθη ἀποτόμως πρὶν ἀκόμη καθίσῃ ἐντελῶς, καὶ πλησιάζας τὸν Ταχῆρ τοῦ ἐφιθύρισε κάτι μυστικόν.

Κατόπιν διώρθωσε τὸ ἐνδυμὰ του, ἔκλεισε τὴν γούναν του καὶ ἔδωκε τὸ χέρι του πρὸς τὸν Γιαῖγκον.

Ὁ Γιαῖγκος τὸ ἐφίλησεν.

Ἐπειτα ὁ Ἄλῃς ἐστράφη πρὸς τὴν κλαίουσαν Φροσύνην.

— Καλὴ νύχτα, κυρὰ Φροσύνη! . . . τῆς λέγει.

Ἡ Φροσύνη τοῦ ἀπήντησεν εἰς τὸν χαιρετισμὸν μὲ ἓνα ἀσθενέστατον ψιθυρισμὸν καὶ τοῦ ἔδωκε συγχρόνως τὸ χέρι τῆς.

Ὁ Ἄλῃς ἔλαβε τὸ μικρὸν καὶ λευκὸν χεράκι τῆς μέσα εἰς τὴν τραχεῖαν του παλάμην.

Κάποιος κλονισμὸς τοῦ ἐπῆλθεν ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν ἐκείνην καὶ τοῦ συνετάραξε τὸ σῶμα.

Ἐκυψε καὶ ἀπέθηκε πύρινον φίλημα ἐπὶ τῆς χειρός, τῆς, δάκρυα ἐπλημμύρησαν τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἔφυγε συντετριμμένος καὶ ἡττημένος.

Ἡ Φροσύνη ἐφρονεῦετο, ἀλλ' ἐφρονεῦετο ἄσπιλος καὶ καθαρὰ, χωρὶς νὰ μινθῇ ἐπὶ τῆς βδελυρᾶς του κλίνης.

Ἡ Φροσύνη θνήσκουσα τὸν ἐνίκα.

Αὐτὴ ἔχανε τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔχανε τὴν Φροσύνην.

Τίνος ἡ ἀπώλεια ἦτο μεγαλειτέρα;

Ἡ δίκη.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Ἀλῆ ἔδωκε τὸ σύνθημα.

Οἱ στρατιῶται ἀμέσως, διατάσσοντος τοῦ Ταχήρ, ὠδήγησαν τὴν Φροσύνην μετὰ τῆς Χρυσῆς ἐξωθί τοῦ θαλάμου, ὅπου εὐρίσκοντο αἱ ἄλλαι γυναῖκες.

Ἦνοιξαν τὴν θύραν καὶ τὰς διέταξαν νὰ ἐξέλθουν.

Τὰς ἔδεσαν κατόπιν ἀνὰ δύο καὶ τὰς διέταξαν νὰ κατέλθουν τὴν κλίμακα.

Ἐνας θρῆνος γενικὸς κατέλαβε τότε τὰς ἐτοιμοθανάτους.

Οἱ τοῖχοι τῆς οἰκίας τοῦ Γιαύκου ἐσεισθήσαν ἀπὸ τοὺς λυγμύτων.

Στρατιώτης σπεύσας ἐγκαίρως, ἀφοῦ συνήχθησαν ὅλαι αἱ προγεγραμμέναι γυναῖκες, εἰδοποίησε τὸν Ὄθωμανὸν δικαστὴν ὅπως ἔλθῃ εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Γιαύκου καὶ τὰς δικάσῃ δῆθεν, κατὰ τύπους, ἐπειδὴ ἡ καταδίκη τῶν ἀθλίων ἐκείνων εἶχεν ἤδη ἀποφασισθῆ πρὸ πολλοῦ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἀλῆ, ὅστις ἀνεχώρησεν ἀφοῦ ἀφῆκε τὰς καταλλήλους διαταγὰς πρὸς τὸν Ταχήρ.

Ἡ μεγάλη αἴθουσα τῆς οἰκίας τοῦ Γιαύκου ἐχρησίμευσεν ὡς δικαστήριον.

Αἱ κατηγορούμεναι γυναῖκες παρετάχθησαν ἐνώπιον τοῦ Ὄθωμανοῦ δικαστοῦ, ὅστις πάραυτα ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ τὰς κατηγορίας των,

Ὁ μόνος μάρτυς τῶν ἐγκλημάτων των ἦτο ὁ Ταχήρ, ὁ ὅποιος ἰστάμενος παρὰ τὸν δικαστὴν ἐβεβαίωνε διαρκῶς τὰ ἁμαρτήματα

ἐκάστης γυναικὸς καὶ ἐξεμυστηρέυει τὸ πρόσωπον μὲ τὸ ὅποιον ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἠπίστησεν.

Ὁ δικαστὴς ἤκουε τὴν σύντομον μαρτυρίαν τοῦ Ταχῆρ καὶ τὴν συντομωτέραν ἀπολογίαν τῆς κατηγορουμένης καὶ ἐξέδιδε τὴν ἀπόφασίν του, ἣτις ἦτο πάντοτε «καταδίκη εἰς θάνατον».

Ὅταν ἦλθεν ἡ σειρά τῆς Φροσύνης, ὁ Ταχῆρ τὴν κατηγοροῦσεν, ὅτι συνελήφθη εἰς ἓνα γάμον τελεσθέντα ἐντὸς τοῦ σεραγίου τοῦ βεζύρη, φέρουσα εἰς τὸν δάκτυλον αὐτῆς τὸν δακτύλιον ἀρραβῶνα τοῦ Μουχτάρ-πασᾶ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἄλῃ.

— Τί δαχτυλίδι ἦταν ἐκεῖνο ; τὴν ἠρώτησεν ὁ δικαστὴς.

— Τοῦ Μουχτάρ-πασᾶ, ἀπήντησεν ἡ Φροσύνη μὲ θάρρος, ἀψηφούσα πάντα κίνδυνον καὶ μὴ ἐνδιαφερομένη οὔτε δι' αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τῆς.

— Καὶ γιὰτί σοῦ τὸ ἔδωκεν ὁ Μουχτάρ-πασᾶς ; ἠρώτησεν ἐκ νέου ὁ δικαστὴς.

— Διότι μὲ ἀγαποῦσεν . . . ἀπήντησεν ἡ Φροσύνη.

— Τὸ ὁμολογεῖς ;

— Τὸ ὁμολογῶ καὶ σᾶς λέω ἀκόμη ὅτι τὸν ἀγαποῦσα κ' ἐγώ..

Θεῖλετε τίποτε ἄλλο,

Ὁ δικαστὴς μὲ μίαν συντομωτάτην φράσιν, τὴν κατεδίκασεν εἰς θάνατον.

Οἱ στρατιῶται τὴν παρέλαβον καὶ τὴν ἔφεραν πλησίον τῶν ἄλλων καταδίκων.

Δὲν ὑπελείπετο πλέον παρὰ ἡ Χρυσῆ.

Οἱ στρατιῶται ἔφεραν καὶ αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ.

— Ἀφῆστέ τὴν, φωνάζει ὁ Ταχῆρ, αὐτὴ δὲν ἔκαμε τίποτε.. εἶνε ἡ βγάγια τῆς Φροσύνης.

— Πήγαίνε, τῆς λέγει ὁ δικαστῆς εἶσαι ἐλευθέρα. . .

Ἡ Χρυσὴ ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως ἔσπευσε πλησίον τῆς κυρίας τῆς καὶ τὴν ἐνηγκαλίσθη.

— Φύγε, τῆς φωνάζει ὁ δικαστῆς, εἶσαι ἐλευθέρα. . .

Ἡ Χρυσὴ ἀπήντησε μὲ φωνὴν ἐσβεσμένην ὅτι δὲν ἐννοεῖ ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν κυρά τῆς.

Τοιουτοτρόπως ἡ δίκη ἐτελείωσεν .

Ὁ δικαστῆς ἐκτελέσας τὸσον εὐσυνειδήτως τὰ καθήκοντά του, ἠγέρθη μὲ βίαν ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ ἀπῆλθε διὰ νὰ κειμηθῇ ἥσυχος καὶ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του.

Οἱ στρατιῶται ἔδεσαν καὶ πάλιν τὰς καταδίκους ἀνὰ δύο καὶ τὰς κατεβίβασαν.

Ὀλίγον κατόπιν εἶχον ἅπασαι μεταφερθῆ εἰς τὴν λίμνην, χωρὶς κανεὶς νὰ τολμήσῃ νὰ παρέμβῃ πρὸς σωτηρίαν των διότι ἦσαν ὅλαι μικρὰς καταγωγῆς διὰ τὴν ἀρχόντισσαν ὅμως Φροσύνην διέφερε τὸ πρᾶγμα.

Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ

Κανεὶς δὲν ἔμαθε τὰς σκηνὰς αἱ ὅποιαι ἐν τῷ μεταξύ ἐγένοντο ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ ἂν εὐρέθη κανεὶς νὰ τὰς περιγράψῃ τὰς ἠρύσθη βεβαίως ἐκ τῆς φαντασίας του.

Εἶνε γνωστὸν, ἐν τούτοις, ὅτι κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὁ Ταχῆρ μετέβη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐντὸς τοῦ οὐοίου περιεκλείοντο αἱ γυναῖκες καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς αὐτοῦ συνομιλῆσαι ἐπὶ πολλὴν ὥραν μετ' αὐτῶν.

Αἱ γυναῖκες, ἔνοεῖται, ἔκλαιαν, ἐλιποθύμουν ἢ ἔμεναν ἄφω-
νοι, συντετριμμένοι ἀπὸ τὴν μεγάλην των δυστυχίαν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐλπίς δὲν τὰς ἀπέλειπεν οὐδὲ μέχρις ἐκείνης
τῆς στιγμῆς, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐπλησίασαν τὸν Ταχῆρ καὶ ἄλλαι μὲν
τὸν παρεκάλουν ἀκόμη νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας των, ἄλλαι
δὲ ἄφιναν εἰς αὐτὸν τὰς τελευταίας τῶν παραγγελίας.

Ἡ Φροσύνη μετὰ τῆς Χρυσῆς ἐκάθηντο εἰς τὰ παρακείμενα
στασίδια καὶ προσηύχοντο ὑπὲρ τῆς ψυχῆς των.

Ὁ Ταχῆρ βεβαίως ἐπλησίασε τὴν Ἐπιφανεστέραν ἐκ τῶν κα-
ταδίκων καὶ ἀποσπῶν αὐτὴν ἐκ τῆς τελευταίας!προσευχῆς τῆς, τῆς
ὠμίλησεν.

Ἴδου ποίας λέξεις θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ταχῆρ ὁ ποιητὴς
Βκλαωρίτης :

Τὶ κρῖμα τέτοιο πρόσωπο
τὶ κρῖμα τέτοια κάλλη
νὰ τὰ χαροῦνε τὰ νερά,
τὰ κύματα τῆς λίμνης.
Γιατὶ, Φροσύνη, δὲν ἀκοῦς
τὰ λόγια τοῦ βεζύρη ;
Σ' ἀγάπησεν ὁ δύστυχος,
σῶδωκε τὴν καρδιά του
τὰ πλοῦτη του, τὴ δόξα του.
σοῦ ἐφίλησε τὰ πόδια,
καὶ σὺ τὸν κατεφρόνησες !
Πές μου, Φροσύνη, πές μου,
ἔλαις αὐταῖς ποῦ θάλλθουνε
μαζὶ μὲ σέ στὸ μνήμα,

κι' ἀφίουν ἄνδρα καὶ παιδιὰ,
 γιατί δὲν τὰς λυπᾶσαι ;
 Μ' ἓνα λόγο σου γλυκό·
 μ' ἓνα χαμόγελό σου
 θαύρη τὴ μάνα τὸ παιδί
 ποῦ νηστικό προσμένει,
 μὲς στὴν κουνιά τὸ γάλα του
 καὶ σκούζει πεινασμένο.
 Καὶ σὺ Φροσύνη μου εὐμορφη,
 ὅσο νὰ φέξη ἡ ἡμέρα,
 στὸ θρόνο σου θὰ κάθῃσαι
 καὶ δοῦλό σου θὰ μ' ἔχῃς,
 Φροσύνη, πῶς δὲν μοῦ μιλεῖς
 καὶ πῶς δὲν μὲ κυττάζεις ;

Φροσύνη

Ἐλέησόν με, Κύριε,
 καὶ μὴ μὲ παραιτήσης !

Ταχὴο

Τὰ βλέφκρά σου σήκωσε
 καὶ κύτταξε, Φροσύνη.
 Γιὰ ἰδέσ ἡ λίμνη φαίνεται.
 Μὴν εἶσαι ἀποσταμένη ;
 Ἐδῶ ποῦ τρέχει τὸ νερὸ,
 μὴ θέλῃς νὰ καθήσης
 νὰ πάρῃς λίγη ἀνάπαυσι,
 τὸ στόμα νὰ δροσίσης ;

Φροσύνη

Ὅχι, Ταχῆρ, σ' εὐχαριστῶ.

εἶνε νερό στὴ λίμνη

κ' ἐτάχτηκα στὴ Δέσποινα

μ' αὐτὸ νὰ ξεδιψάσω.

Ἡ νύξ εἶχε φθάσει πρὸ πολλοῦ.

Ἐπλησίαζε σχεδὸν τὸ μεσονύκτιον.

Ὁ ναὸς ἀντηγεῖ ἀπὸ τοὺς γόους τῶν γυναικῶν.

Ἐξω ὁ βορρᾶς ραπίζει μὲ μανίαν τοὺς τοίχους τῆς ἐκκλησίας
καὶ προξενεῖ φρίκην μὲ τὰ σφυρίγματα του.

Ὁ θόλος τρέμει ἀπὸ τὸ πέρασμα του.

Οἱ στρατιῶται σφίγγουν τὰ ὄπλα τῶν καὶ περιμένουν τὴν δια-
ταγὴν τοῦ Ταχῆρ διὰ νὰ ἐκκινήσουν τρέμοντες ἐκ τοῦ ψύχους.

Ἡ θύελλα διαρκῶς ὀγκοῦται.

Ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τρέχουν ἀκατάπαυστα σύννεφα μέλανα ὅμοια
πρὸς τὰ τέρατα ἄτινα συγκρούονται εἰς παταγώδεις βροντὰς καὶ
ἐξεμοῦν ἀενάως ἀστραπὰς καὶ κεραυνούς.

Ὁ Ταχῆρ ἔδωκε τὸ σύνθημα.

Αἱ θύραι τοῦ ναοῦ ἠνοιχθήσαν.

Αἱ 16 κατὰδικοὶ ἐξῆλθον δεμέναι ἀνὰ δύο.

Ἐμενε μόνη ἡ Φροσύνη.

Ἡ Χρυσὴ δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ οὐδὲ μέχρι τῆς
στιγμῆς ἐκείνης.

Ἐπλησίασεν ἀμέσως καὶ ἔτεινε τὸν βραχίονά της εἰς δεσμὰ
τῶν στρατιωτῶν,

Τὸ τελευταῖον ζεῦγος τῶν καταδικῶν ἦτο ἡ Κυρὰ Φροσύνη μετὰ τὴν βάρβαν της.

Δύο στρατιῶται ἀπεπειράθησαν ν' ἀνάψουν δάδα, ἀλλὰ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου τὰς ἔσβεσε.

Τοιοῦτοτρόπως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μαύρου σκότους καὶ τῆς ἀγρίας θυέλλης ἐξεκίνησαν αἱ 18 γυναῖκες, ὀδηγούμεναι εἰς τὴν λίμνην.

Μία γυναῖκα διαμένουσα εἰς μικρὸν οἰκίσκον γειτονεύοντα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, εὐρέθη τυχαίως εἰς τὴν ἐξώθυράν της.

Ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος τὸν ὅποιον ἡ πένθιμος συνοδεία συνήντησε μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς.

Ἡ γραῖα γνωρίζουσα ποῦ ὠδηγοῦντο αἱ ταλαιπώροι ἠθάληθι νὰ περιλούωνται τὰ βλέφαρά της εἰς τὰ δάκρυα καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ πταυροῦ, ψιθυρίζουσα συγχρόνως:

— Ὁ Θεὸς νὰ τῆς συχωρήσῃ!...

Ἐἶχαν γυρίσει κάποιαν γωνίαν καὶ ἐδέχοντο τώρα τὸν ἄνεμον κατὰ πρόσωπον.

— Νὰ ἡ λίμνη!... εἶπεν ἕνας στρατιώτης.

Πράγματι εἰς τὸ βάθος τοῦ δρόμου ἐμαύριζε κάτι τι ἀπαισιον.

Ἦτο ἡ λίμνη!

Ἡ λίμνη ἡ φοβερά, ἥτις θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο μετ' ὀλίγον ὡς τάφος τῶν δεσμίων γυναικῶν.

Ὁ ἄνεμος καθίστατο ψυχρότερος ἐφ' ὅσον διήρχετο ὑπὲρ τὴν ἀνήσυχον ἐπιφάνειάν της.

— Ἡ λίμνη!... ἐπανάλαβε μία ἐκ τῶν γυναικῶν μετὰ φρίκην.

— Ἡ λίμνη!... ἐπανάλαβε μία ἄλλη ἐξ ἐνστίκτου.

Καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἢ τρία ἐκεῖνα στόματα ἐφθασεν ἐπὶ τέλους ἡ φοβερά λέξις εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς Φροσύνης.

Ἦψωσεν ἡ ταλαίπωρος τὸ βλέμμα της καὶ τὸ ἐθύθισε μακρὰν εἰς τὸ τέλος τοῦ δρόμου, ἐκεῖ ὅπου ἦτο ἡ λίμνη.

Δὲν εἶδεν εἰμὴ ἓνα μαῦρο καὶ ἀπαίσιον σκότος, τὸ σκότος τοῦ θανάτου.

Ἐπάγωσεν ἐκ φρίκης.

Ἦρχισε νὰ τρέμη.

Ὡμίλει ἀκατανόητα εἰς τὴν Χρυσὴν.

Κᾶτι τῆς ἔλεγε, τὸ ὅποσον ὁ Ταχὴρ καὶ οἱ στρατιῶται δὲν κατῴρθωναν νὰ διακρίνουν σαφῶς.

Ἦκουσαν τὰς λέξεις: «Παιδιά ... ψυχὴ ... Μουχτάρ ...» ἀλλ' ὁ ἄνεμος παρέσυρε τὰς φράσεις καὶ τὴν ἔνοιον.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ ἤκουσαν μίαν κραυγὴν σπαρκατικὴν.

Ἐπλησίασαν καὶ εἶδαν τὴν Φροσύνην κλίνουσαν πρὸς τὸ ἔδαφος, καὶ παρασύρουσαν τὴν Χρυσὴν, ἧτις ἦτο δεμένη μαζί της.

Ἐλυσαν ἀμέσως τὰ δεσμά των, διότι ἡ Κυρὰ Φροσύνη προσεβλήθη ἀπὸ σπασμούς. . .

Ἐσφάδασεν ἐπ' ὀλίγα λεπτά, καὶ κατόπιν ἔμεινεν ἀκίνητος.

Ἦναψαν πρὸς στιγμὴν ἓνα φῶς καὶ τὸ ἐπλησίασαν εἰς τὸ πρόσωπόν της.

Ἦ Φροσύνη ἦτο νεκρά.

Ἦ γλυκεῖά της φυσιογνωμία εἶχε καλυφθῆ ἀπὸ τὴν ὠχρότητα τοῦ θανάτου.

Ἐπὶ τῶν χειλέων της διεκρίνετο ἀκόμη ἡ ἔκφρασις τοῦ μεγάλου πόνου, ἡ ἔκφρασις τοῦ μαρτυρίου, τὸ ὅποσον ὑπέφερε κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς της.

Ἦ Χρυσὴ ἔκφρων ἐρρίφθη ἐπὶ τῆς νεκρᾶς καὶ τὴν ἐφίλει μὲ λύσαν, μὲ παραφορᾶν.

Ὁ πνιγμός.

— Ἔλα λοιπόν... γκρεμίσου... ἔλεγον οἱ στρατιῶται πρὸς τὴν γραῖαν τροφὸν, τὴν Χρυσῆν.

Ἄλλ' ἡ Χρυσῆ δὲν ἐννοοῦσε νὰ ἐγκαταλείψῃ οὐδ' αὐτὸ τὸ πτώμα τῆς κυρίας τῆς.

Σφαδάζουσα μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν προσεπάθει ν' ἀποσπασθῆ καὶ νὰ πλησιάσῃ τὸ πτώμα. Ἀφοῦ ὁ Ταχῆρ τὴν εἶδε νὰ ἐπιμένῃ μὲ τόσῃ μανίαν, τὴν ἐνόμισεν ὡς παράφρονα καὶ διέταξε νὰ τὴν ἀφήσουν, διότι ὡς Τοῦρκος ἐσέβετο πάντοτε τὴν παραφροσύνην.

Ἐπὶ τέλους ἔφθασαν εἰς τὴν λίμνην τὴν σαλευομένην ὑπὸ τῆς τρικυμίας.

Τὰ πλοιάρια μὲ τοὺς λεμβούχους ἐπερίμεναν ἐκεῖ...

Μέσα εἰς ἓνα ἐκ τῶν πλοιαρίων ἐτέθη τὸ πτώμα τῆς Φροσύνης καὶ ἡ Χρυσῆ.

Ὅταν τὰ πλοιάρια ἀπεμακρύνθησαν τῆς ἀκτῆς ὁ Ταχῆρ ἔδωκε τὸ πρόσταγμα καὶ ἡ τραγωδία ἤρχισεν.

Οἱ δῆμιοι δὲν ἐχρησιμοποίησαν κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην σάκκους, ὅπως ἐσυνείθιζαν νὰ κάμουν εἰς τοὺς πνιγομένους, ἀλλὰ ἔρριπταν τὰς γυναῖκας εἰς τὴν λίμνην ἐντελῶς ἐλευθέρως.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖναι ἐξέτειναν τὰς χεῖρας καὶ προσεπάθουν νὰ σωθοῦν ἐπάνω εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ πλοιαρίου, οἱ στρατιῶται τὰς ἐκτύπων μὲ τὰ ὄπλα των ἢ μὲ τὰ κουπιὰ, ἕως ὅτου βυθισθοῦν εἰς τὰ νερά.

Τελευταῖον ἐρρίφθη εἰς τὴν λίμνην τὸ πτώμα τῆς ἀτυχοῦς Φροσύνης.

Οἱ στρατιῶται τὸ ἤρπασαν διὰ νὰ τὸ τινάξουν, ἀλλ' ἡ Χρυσὴ εἶχε κολλήσει ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐφίλει ψιθυρίζουσα τὰ τελευτάτα λόγια τῆς ἀγάπης.

Προσεπάθησαν νὰ τὰς ἀποχωρήσουν ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν. Καὶ ὡς ἐκ τούτου μαζῆ μετ' αὐτῶν τῆς Φροσύνης ἐσφενδόνισαν εἰς τὰ νερὰ καὶ τὴν Χρυσὴν.

Τοιοτοτρόπως ἡ πιστὴ καὶ εὐγενὴς τροφὸς ἔμεινεν ἀχώριστος ἀπὸ τὴν κυρίαν τῆς.

Τρόμος κατέλαβε τοὺς Ἰωαννίτας, τὴν ἐπομένην τοῦ ἐγκλήματος, 10ην Ἰανουαρίου 1801. Ἐκ τῶν πνιγισθῶν ἐπετράπη νὰ κηδευθῆ μόνη ἡ Φροσύνη καὶ οὐδέποτε τὰ Ἰωάννινα παρέστησαν πρὸ ἐπιδητικωτέρας καὶ συγκινητικωτέρας νεκρικῆς πομπῆς.

Ὅλα αὐτὰ καὶ πρὸ πάντων τὸν μαρτυρικὸν τῆς θάνατον ἔλαβεν ὑπ' ὄψει ὁ λαὸς, καὶ ἔτσι ἐξηγεῖται πῶς κατόπιν τὴν ἔψαλε μετ' αὐτῆς ὡραίους στίχους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦντλησε τὴν ἔμπνευσίν του καὶ ὁ Βαλαωρίτης :

Φυσάει βορηᾶς, φυσάει Θρακιᾶς,

τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγίνη

στὰ Γιάννινα στὴ λίμνη ;

Δέτε, κυράδες θάλασσαις,

τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγίνη !

Ἐπνίξανε ταῖς δεκαπρᾶ

μετ' αὐτῆς Κυρὰ Φροσύνη,

Ἄχ ! χαλασμὸς ποῦ ἐγίνη !

Τὰ στήθια τὰ χιονάτα τῆς

γῆλιος δὲν θὰ μαυρίσῃ,

Πλυμένα μετ' τὴ θάλασσα
καὶ μετ' τὰ δάκρυά της,
ὀλόλευκα καὶ ἀσπρότερα
θὰ νὰ φανοῦν στὴν κρίσι.
. . . Τὸ κύμα πλένει τὸ κορμί,
τὰ δάκρυα τὴν καρδιά της ! . . .
Ἡ βαρυστενάκτη ψυχὴ
θὰ λάβῃ τὴ γιαντρεία της.

Ἐν τούτοις παρ' ὄλην ταύτην τὴν λατρείαν καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν μνήμην τῆς Κυρᾶ Φροσύνης, οὐδεὶς ἐτόλμα κατόπιν εἰς τὰ Ἰωάννινα νὰ παράσχῃ ἄσυλον εἰς τὰ ἀνήλικα καὶ ἔρημα παιδιὰ της.

Ὅλοι ἐφοβοῦντο τὸν Ἄλῆν.

Ἡ θηριωδία τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ μὴ ἀρκεσθῇ μόνον εἰς τὸ τερατούργημα τῆς λίμνης, ἀλλὰ νὰ καταδιώξῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἀθῶων οἰκογένειαν τῆς Φροσύνης, ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ ἀρπάσῃ τὴν περιουσίαν της.

Ὁ θεὸς τῆς Γαβριήλ μένων τότε εἰς Λάρισσαν, ὡς ἐπίσκοπος, ἔμαθε τὰς τραγικὰς ταύτας περιπετείας τῶν δύο ἀθῶων πλασμάτων εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἀνῆλθε τῆς κλίμακας τοῦ σπαραγίου καὶ ἐνεφανίσθη πρὸ τοῦ Ἄλῆ, ἀποθέτων εἰς τοὺς πόδας του δῶρα καὶ χρυσόν, καὶ ἐκεῖ, διακινδυνεύων αὐτὴν τὴν ζωὴν του, ἐζήτησε μετ' δάκρυα τὴν ἀδειαν νὰ περιθάλλῃ τὰ τέκνα τῆς Φροσύνης.

Ὁ Ἄλῆς ἐπὶ τέλους συγκινηθεὶς ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ σεβαστοῦ ἱεράρχου, ἴσως δὲ καὶ ἐνθυμηθεὶς τί ἤσθάνθη κάποτε διὰ τὴν ἀτυχῆ μητέρα τῶν πλασμάτων αὐτῶν, ἀπέστειλε μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ Τα-

πῆρ ἔγγραφον πρὸς τὸν Γαβριήλ, διὰ τοῦ ὁποίου τοῦ ἀνήγγελλεν ὅτι δέχεται τὴν αἴτησίν του.

Καὶ τοιουτοτρόπως ὁ ἐνάρετος καὶ σέβάσιμος γέρον παρέλαβε πλησίον τὰ παιδιὰ τῆς Κυρᾶ Φροσύνης διὰ νὰ τὰ ἀναθρέψῃ μὲ ὕσθη ἀγάπην καὶ στοργὴν ἀνέθρεψεν ἄλλοτε τὴν μητέρα των.

Τὴν στιγμὴν ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Φροσύνη εὗρισκε τὸν θά-
νκτον εἰς τὰ νερὰ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, ποῦ εὕρισκετο ἄρὰ γε
αἴτιος τῆς τραγωδίας αὐτῆς, ὁ Μουχτάρ-πασᾶς ;

Τὸν ἐγκατελείψαμεν ἀναχωροῦντα εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ
τοῦ πασᾶ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐκτοτε τί ἀπέγινεν ;

Καθήμενος πάντοτε μακρὰν τῆς μάχης ἀποφεύγων τὴν τύρβην
καὶ τὸν θόρυβον τῶν στρατιωτῶν, ἀφῆκε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐκστρα-
τείας εἰς ἄλλους στρατηγούς, ἔβλεπε διαρκῶς τὸ ἄκρον τοῦ ὀρίζον-
τος καὶ ἐπερίμενε νὰ φανῇ ὁ ἀγγελιαφόρος, ὁ ταχὺς ἀγγελιαφόρος,
ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ ἔφερνε ἐπιστολὴν τῆς Φροσύνης ἢ εἰδήσεις περὶ
αὐτῆς.

Γί νὰ ἐγίνετο ἄρὰ γε ἡ Φροσύνη ;

Αὐτὸ ἐσκέπτετο ἀδιακόπως ὁ νεαρὸς πασᾶς καὶ μὴ ὑπέρβρων
τάς ἐνοχλήσεις τῶν ἀξιωματικῶν του, ἀπεμονώνετο εἰς τὴν σκηνὴν
του καὶ ἔμενον ἐκεῖ βωδὸς, ἄγριος καὶ ἀπροσπέλαστος, συνομιλῶν
μόνον μὲ τὴν ψυχὴν του τὴν τραυματισμένην καὶ ζῶν μόνον μὲ τὰς
ἀναμνήσεις.

Κανεὶς τότε δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν πλησιάσῃ, κανεὶς δὲν εἶχε τὸ
θάρρος νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ.

Ἀποτέλεσμα τῆς θλίψεώς του ἐκείνης ὑπῆρξεν ἡ ἔντασις τῆς
ἀγριότητός του.

Ἐπάρχουν ἱστορικοὶ ἀναφέροντες ὅτι πρὸς στιγμὴν τοῦ ἐπῆλθεν

ἡ ἰδέα νὰ ἀφήσῃ ἡσυχοντὸν πασᾶν τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν τοῦ ὀπίσω εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ νὰ ἐπιτεθῇ ἐκεῖ κατὰ τοῦ πατρὸς του, τὸν ὅποτον ἰθεώρει ὑπαίτιον τῆς δυστυχίας του καὶ τὸν ὅποτον ἐμίσει ὡς ἀντεραστὴν.

Ἄνεχαιτίζετο ὅμως ἀμέσως εἰς τὰς σκέψεις ταύτας ἀπὸ τὸν μέγαν φόβον τὸν ὅποτον τοῦ ἐνέπνεε τὸ θηρίον τῶν Ἰωαννίνων.

Ἐν τούτοις ἀγγελιαφόρος δὲν ἔφαινετο.

Αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες παρήρχοντο βραδεῖται καὶ δυστυχεῖς.

Ἐσκέφθη τότε κατὰ τι τὸ ἀπαίσιον.

Νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ στρατόπεδον καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ἄλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον τὸν δουλωθέντα ἀπὸ τὸν ἔρωτα.

Ὅπως αἰφνηδῶς, ἐνῶ ἡ μάχη εὕρισκετο εἰς κρίσιμον σημεῖον καὶ ἐνῶ οἱ στατιῶται τοῦ ἡγωνίζοντο νὰ κρατήσουν τὰς θέσεις των, ὁ Μουχτάρ ζητεῖ τὸν ἵππον τοῦ.

Ἰπεύει, καὶ διατάξας 10 σωματοφύλακας νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, πτερνίζει τὸν ἵππον τοῦ καὶ γίνεται ἄφαντος, ἐνῶ ἓνας ἀξιωματικὸς σπεύδει κατ' ἐντολὴν τοῦ νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς στρατηγοὺς ὅτι ὁ πασᾶς ἔφυγε.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ τύχη μέχρι τοῦ σημείου τούτου δὲν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Μουχτάρ, διότι ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἡ μάχη κατέπαυσε καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἀπεπερατώθη ἡ ἐκστρατεία κατὰ τοῦ Πασᾶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, χωρὶς νὰ ριφθῇ καμμία μομφὴ ἐπὶ τοῦ Μουχτάρ διὰ τὸ παράτολμον πραξικόπημά του, τὸ ὅποτον ἠδύνατο νὰ τοῦ προσάψῃ τὸν τίτλον τοῦ προδότου.

Ὅπως δὴποτε ὁ ἀνυπόμονος καὶ ἐρωτόληπτος πασῶς ὤρμησε ταχὺς πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Ἡπειρον.

Φθάνει ἄνευ σταθμῶν σχεδὸν εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ἐκεῖ μανθάνει τὴν τρομερὰν εἰδήσιν, λαβὼν ἅμα διαταγὴν νὰ μεταβῇ εἰς συνάντησιν τοῦ πατρὸς του.

Ρίγος τὸν καταλαμβάνει. Ἀλλὰ τέλος ἀποφασίζει νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ τυράννου ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν εὐρίσκετο ἀντιμέτωπος τοῦ πατρὸς του.

— Ἐλα, Μουχτάρ, τοῦ εἶπεν ὁ Βεζύρης, καὶ τοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

Ὁ Μουχτάρ κύπτων καὶ ὑποτρέμων ἐφίλησε τὴν χεῖρα τοῦ πατρὸς του, τὴν χεῖρα, ἣτις ὑπέγραψε τὴν καταδίκην τῆς Φροσύνης.

Ὁ δειλὸς καὶ ἄτολμος Μουχτάρ ὑπερίσχυσε πάλιν τοῦ Μουχτάρ τοῦ μανιώδους καὶ ἐξωργισμένου.

Ἐκυψε καὶ ἐφίλησε τὴν χεῖρα τοῦ πατρὸς του, χωρὶς καμμίαν διαμαρτυρίαν, καὶ κἀνὲν παράπονον.

Ἐνώπιον τῆς αὐστηρᾶς μορφῆς τοῦ πατρὸς του ἐλησμόνησε τὰ πάντα καὶ ἓνα μονάχα ἐνεθυμήθη, ὅτι ἦτο πταίστης.

— Δὲν θέλω νὰ μάθω τὴν παραφορὰν σου τοῦ εἶπεν ἀμέσως ὁ Ἄλῃς. Κάμε μου ὅμως τὴν χάριν νὰ μὴ ξεχνᾶς ποτὲ ὅτι ὁ πατέρας σου δὲν φοβᾶται κανένα εἰς τὸν κόσμον... Μόλις ἔλθουν τὰ στρατεύματά σου εἰς Ἰωάννινα καὶ ἀναπαυθοῦν ὀλίγον θὰ ἐτοιμασθῆς γιὰ τὸ Σοῦλι. Τότε θὰ σοῦ εἰπῶ τὰς διαταγὰς μου... Πήγαινε.

Ὁ Μουχτάρ δὲν ἐτόλμησε οὐδὲ λέξιν νὰ προφέρῃ.

Ἀπεναντίας θορυβημένος ὀλίγον καὶ εὐχαριστημένος διὰ τὴν

συγγνώμην τὴν ὁποίαν τοῦ παρεῖχεν ὁ Ἄλῃς, ἐφίλησε τὸν χιτῶνά του καὶ ἀπεχώρησε (Πουκ. 114).

Οἱ δύο ἀδελφοί

Ἐπιτρέφει ταχέως εἰς τὸ σεράγιόν του ὕπου εὐρίσκει τὸν ἀδελφόν του Βελῆν.

Ἦτο ἡ πρώτη φορά ποῦ τὸν ἔβλεπεν ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του. Παρατηροῦνται σιωπηρῶς οἱ δύο ἀδελφοὶ καὶ δίδουν τὰς χεῖρας χωρὶς νὰ ἀνταλλάξουν μίαν λέξιν.

Τὰ βλέμματά των ἐκφράζουν τὰ πάντα.

Τὴν σιωπὴν των ὅμως ἐπιβάλλει προσέτι ἡ παρουσία ξένων κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν ἰδίαν αἴθουσαν.

Ἐνεκα τούτου ὁ Μουχτάρ παραλαμβάνει εἰς τὴν ἀγκάλην του τὸν Βελῆν καὶ τὸν παρασύρει εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ σεράγιου.

Ἐκεῖ ὁ Βελῆς διηγῆθη εἰς τὸν ἀδελφόν του τὴν ἱστορίαν τοῦ φοβεροῦ δράματος, περὶ τοῦ ὁποίου ὠμίλει κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὅλη ἡ Ἑπείρος, ἢ μᾶλλον ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Αἱ γυναῖκες τοῦ Μουχτάρου.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἓνας μαῦρος δοῦλος ζητήσας τὴν ἀδειαν νὰ εἰσέλθῃ ἀνήγγειλε πρὸς τὸν Μουχτάρ, ὅτι αἱ γυναῖκες του τὸν παρεκάλουν ἰκετευτικῶς νὰ μεταβῇ εἰς τὸ χωρέμι, διότι ἔμαθον τὴν ἐπιστροφήν του καὶ καταφλέγονται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ τὸν ἰδοῦν.

Ὁ Μουχτάρ ἔσφιξε περισσότερο τοὺς γρόνθους τοῦ ἀκούσας τὴν πρόσκλησιν τῶν γυναικῶν του.

Ὀλίγοι ἀφροὶ ἐφάνησαν ἐπὶ τῶν χειλέων του.

Ἦτο ἡ σειρά του τώρα.

Ἐπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ ἐκδικηθῆ.

— Καλά... εἶπε πρὸς τὸν δοῦλον, δεικνύων πρὸς αὐτὸν τὴν θύραν.

Ἀντήλλαξε κατόπιν ὀλίγας ἀκόμη λέξεις μετὰ τοῦ Βελῆ, καὶ παρακαλέσας αὐτὸν νὰ τὸν περιμένῃ, εἰσῆλθεν εἰς τὰ δωμάτια τοῦ χαρεμίου.

Εἰς τὴν αἴθουσαν τὴν θερμαινομένην ἐπαρκῶς καὶ ἐπιπλωμένην μὲ ὄλην τὴν ἀσιατικὴν πολυτέλειαν ἐπερίμεναν αἱ γυναῖκες του.

Ἐκυψαν ὅλοι καὶ τὸν ἐπροσκύνησαν μόλις εἰσῆλθεν, ἐνῶ αὐτὸς χωρὶς ν' ἀνταποδώσῃ τὸν χαιρετισμόν, τὰς παρετήρησε μὲ βλέμμα οἴκτου καὶ ὀργῆς.

Ἡ πρώτη του σύζυγος, ἡ γνωστὴ μας ἡδὴ κόρη τοῦ Πασᾶ τοῦ Βερατιῖου ἠθέλησε πρώτη νὰ τὸν πλησιάσῃ καὶ νὰ τοῦ ἀπειθῆναι τὸν λόγον, ἀλλ' ὁ Μουχτάρ τρέμων ἐξ ἀγανακτήσεως πρὸ πάντων κατ' αὐτῆς τῆς ἔνευσε νὰ σταματήσῃ λέγων συγχρόνως πρὸς αὐτὴν, ὅτι δὲν ἐννοοῦσε πλέον εἰς τὸ ἐξῆς ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τῆς ἀφοῦ ἡ φωνὴ τῆς αὐτῆ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ πνιγοῦν τόσαι ἀθῶαι ἄτυχοι γυναῖκες.

Κατόπιν δὲ παραφερόμενος βαθμηδὸν ἀφοῦ ἐξέφρασεν ὄλην τὴν ἀγανάκτησιν ἐναντίον των ἐδήλωσε πρὸς αὐτάς ὅτι ἦτο ἡ τελευταία φορὰ ποῦ τὸν ἔβλεπαν, τοὺς εἶπεν ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θὰ κλεισθοῦν μέσα εἰς τὸ χαρέμι καὶ θὰ ζοῦν ἐκεῖ ἔρημοι, καταδικασμένοι εἰς αἰωνίαν χηρείαν.

Αἱ γυναῖκες ἤρχισαν νὰ κλαίουں, ἀλλ' ὁ Μουχτάρ, χωρὶς νὰ

προσέξῃ διόλου εἰς τὰ δάκρυά των, προσέθηκε ἀκόμη μερικὰς σκληρὰς φράσεις καὶ ἐξήλθε τοῦ χαρεμίου του, διὰ νὰ μὴ ἐπανεέλθῃ ποτὲ εἰς αὐτό.

Τεταραγμένος ὅπως ἦτο ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιόν του ὅπου τὸν ἐπερίμεναν ὁ ἀδελφός του Βελῆς.

Τοῦ ἀνήγγειλε τὴν ἀπόφασιν, τὴν ὅποιαν ἀνεκοίνωσε πρὸς τὰς γυναῖκας του καὶ τὸν ἠρώτησε τί ἐσκέπτετο αὐτὸς νὰ κάμῃ διὰ τὴν ἰδικὴν του σύζυγον, ἡ ὁποία ἐπίσης μετέσχεν εἰς τὴν ἐναντίον τῆς Φροσύνης κατηγορίαν.

Ὁ Βελῆς μὴ ἔχων ἄμεσον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ζήτημα ἐκεῖνο εἰμὴ μόνον ὅσον τοῦ ἐπέβαλεν ἡ ἀδελφικὴ στοργὴ καὶ ἡ συναισθησις τῆς ἀδικίας, ἧτις εἶχε γίνεῖ ἐναντίον τῆς Φροσύνης καὶ τῶν ἄλλων δεκαεπτὰ γυναικῶν, δὲν ὑπεσχέθη τίποτε εἰς τὸν Μουχτὰρ ἀλλ' ἀφῆκε νὰ λησμονηθῇ τὸ πρᾶγμα βαθμηδόν.

Τὴν ἐσπέραν δὲ ἐκείνην οἱ δύο ἀδελφοὶ συνέφαγον καὶ μεθυθέντες μέχρι κτηνωδίας διήλθον τὴν νύκτα ὅλην ἐν μέσῳ φοβερῶν ὀργίων.

Αὐτὸς ἦτο ὁ ἐπίλογος τοῦ δρχματος τῆς 9ης Ἰανουαρίου 1809 ἐπίλογος ἀντάξιός τοῦ Μουχτὰρ καὶ τῆς ἐποχῆς του.

Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι ὁ μὲν Μουχτὰρ παρημέλησεν ἕκτοτε τὸν ἑαυτὸν του, ἀφῆκε τὴν γενειάδα του, κατέστη ρυπαρὸς καὶ δὲν εἰδείκνυε κανέν ἐνδιαφέρον πρὸς τὰ περίξ του, αἱ δὲ γυναῖκες του, δὲν τὸν εἶδον ἐντὸς τοῦ χαρεμίου μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του.

Τὰ χαρέμια τοῦ Ἀλῆ

Μόνον ἡ φαντασία ἐνὸς φιληδόνου Ὁθωμανοῦ, ὡς ὁ Ἀλῆ —

Παῖς, ἠδύνατο νὰ γεννήσῃ τὰ διδαλῶδη ἐκεῖνα σχέδια, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων κατασκευάσθησαν οἱ γυναικωνῆται τοῦ σεραγίου τῶν Ἰωαννίνων.

Τὰ χαρέμια ταῦτα κτέχουν εὐρεῖαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἄλῃ, καὶ δικαιοῦνται νὰ καταλάβουν μερικὰς αὐτῆς σελίδας, διότι μέσα εἰς τὰ πολυτελῆ ταῦτα καὶ μαλθακὰ ἐνδαιτιήματα, διέρρουσαν τὰ περισσότερα ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ Ἄλῃ καὶ ἐτελέσθησαν αἱ μυστηριώδεις, αἱ μεγάλαι καὶ αἱ ποικίλαι ἐκεῖναι τραγωδίαι αἵτινες ἐβράχυσαν εἰς ποταμούς θλακῶν καὶ εἰς λίμνας αἱμάτων.

Αἱ ἐπιφανεστέραι ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἐθρήνησαν τὰ καλλίμορφα τέκνα των, διότι τὰ εἶδον ἀρπαζόμενα καὶ μεταφερόμενα ἀπὸ τοὺς ἀσυνειδήτους «τσοχανταρέους» τοῦ Ἄλῃ εἰς τὰ χαρέμια τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου τὰ ἐπερίμενον ἢ οἰκτρὰ καὶ ἀηδῆς ἀκολασία, ἢ φρικώδης ἀπομόνωσις, ἢ ἀσθένεια πολλάκις καὶ ἐνίοτε ὁ θάνατος.

Τὰ χαρέμια ταῦτα ἔφερον ἀπολεμιστρεῖς καὶ μερικὰ ἐν ἀχρηστίᾳ κανόνια.

Εὐρίσκοντο δὲ ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου κατηδάφισθη ὁ ναὸς τοῦ Παντοκράτορος διὰ νὰ κτισθῶν.

Ἐν αὐτοῖς ἦτο εἰς πάντας αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη ἡ εἴσοδος, πλὴν τινων ἰδιαιτέρως εὐνοουμένων τοὺς ὁποίους σπανίως παρελάμβανε μαζί του ὁ Ἄλῃς, ἐφρουροῦντο δὲ τὰ κτίρια ὑπὸ φρουρᾶς ἰσχυρᾶς.

Ἡ πρώτη εἴσοδος ἔφερον εἰς ἓνα στενὸν καὶ σκοτεινὸν διαδρόμον, εἰς τὰς γωνίας του ὁποίου ὁ Πουκεβίλ διέκρινε κόκκαλα παλαιῶν σκελετῶν εὐρισκόμενα ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἢ ἐντὸς θηκῶν μεταλλίνων στηριζομένων ἐπὶ ξυλίνων βιβίων διὰ νὰ ὑπενθυμίζουσαν πάντοτε εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ χαρμηίου, ὅτι ὀφείλουσαν νὰ εἶνε θούλαι

εἰς τὰς ὀρέξεις τοῦ κυρίου των καὶ ὅτι δὲν ἤμποροῦν ποτὲ νὰ σκεφθοῦν τὴν ἐλευθερίαν, διότι ἄλλως τὰ κόκκαλά των ἤθελον κοσμήσει, ἐπίσης τὸν οἰκτρὸν ἐκεῖνον διαδρομον.

Κατόπιν ἤρχετο ἡ μεγαλοπρεπὴς αἴθουσα τῆς Ἐμινέ, τῆς ὁποίας τὰ παράθυρα ἐφράσσοντο διὰ δικτυωτῶν καὶ δεξιόθεν αὐτῆς ἐξετεινοντο οἱ γυναικωνῖται ὅπου ἔζων 300 γυναῖκες πάσης φυλῆς καὶ θρησκείματος, αἱ πλείσται περισυλλεγεῖσσι καὶ ἐγκλεισθεῖσαι ἐκεῖ δι' ἀρπαγῆς, ἀτιμαζομένων οὕτως ὀλοκλήρων ἀθῶων οἰκογενειῶν.

Τοιαύτας ἀρπαγὰς ἐνήργει ὁ Ἄλῆς καὶ ἐπὶ νεαρῶν ἀρρένων παιδίων καὶ εὐγλωττον παράδειγμα ἡ ἀρπαγὴ τοῦ Ἀθ. Τσακάλωφ, υἱοῦ τῆς περιφήμου Βασιλικῆς, ὅστις ἐσώθη τῇ παρεμβάσει τῆς μητρός του καὶ ἔφυγε κατόπιν μετὰ τοῦ ἐν Ρωσσίᾳ διαμένοντος πατρός του Νικηφόρου, ἵνα καταστῇ μέγας κατόπιν παράγων ἐν τῇ «Φιλικῇ Ἐταιρείᾳ».

Ἄλλοτε πάλιν ὁ Ἄλῆς ἐνήργει βαβιασμένους γάμους μετὰ χριστιανῶν καὶ τῶν θυγατέρων τῶν παλακίδων του ἢ τῶν ὑπηρετῶν του. Καὶ βρῖθει ποικιλοτάτων ἐπεισοδίων ἡ ἱστορία τῶν χαρεμιῶν τοῦ Ἄλῆ, τῶρα μὲν τραγικῶν, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ κωμικῶν, καθ' ἃ νύμφαι ἢ γαμβροὶ δραπετεύουσι κατὰ τὴν σιγμὴν τῆς τελέσεως ἀκουσίως γάμων καὶ ἄλλοι τιμωροῦνται ὀμότετα διότι ἠπειθήσαν εἰς τὴν τυραννικὴν βούλησιν τοῦ Ἄλῆ. Ἄλλαι πάλιν γυναῖκες τῶν χαρεμιῶν, ὡς ἡ περίφημος Νίτσα, μετέπιπτον εἰς τὸν βόρβορον τοῦ αἵσχους καὶ εὔρισκον οἰκτρὸν τέλος.

Πωλοῦσα ἡ Νίτσα τὴν καλλονὴν τῆς, κατῴρθωσε νὰ τὴν ἐξαντλήσῃ ὅλην, καὶ ὅταν μετὰ πάροδον ἐτῶν εὔρεθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τραφῇ καὶ ἐζήτησε νὰ πωλήσῃ τὰ θέληγτρα τῆς, δὲν κατῴρθωτε πλέον νὰ εὔρῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς θέληγτρα διὰ νὰ πωλήσῃ.

Ἐνεκα τούτου κατέπεσεν εἰς χαμηλοτέρας βαθμίδας καὶ ἐξευ-

τελιζομένη βαθμηδόν, κατήντησε νὰ προκαλῆ ἀντὶ ἐλαχίστων τὰς περιπτώξεις τῶν ἀχθοφόρων, χωρὶς οὐδ' αὐτὰς ν' ἀπολαμβάνη, διότι μὲ τὰ ἐρείπια τῶν γυναικῶν εἶναι δύσκολον νὰ ἱκανοποιηθοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀχθοφόροι, ὅταν μάλιστα πληρώνουν.

Δὲν θὰ φανῆ, κατόπιν τούτων, παράδοξον εἰς τὸν ἀναγνώστην, ἐὰν μάθῃ ὅτι ἡ Νίτσα ἢ περιώνυμος ἄλλοτε ἑταίρα τοῦ Ἀλη-
πασᾶ καὶ σύζυγος τοῦ Δερβίς Χασάν ἀπέθανεν ἐπὶ μιᾶς ψάθας, ἥ-
τις εἶχε στρωθῆ εἰς τὴν καλύβην ἐνὸς γύφτου τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ προσωπικὸν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀλῆ

Οὐδέποτε αὐτὴ Ὀθωμανοῦ μεγιστάνος ἔλαβε τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς αὐλῆς τῶν Ἰωαννίνων.

Ὁ Ἀλῆς εἶχεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του πολυακρίθους αὐλικούς, ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶχεν ἰδιαιτέρον τίτλον καὶ ἐξετέλει ἰδίαν ὑπηρεσίαν.

Ἐκ τῶν αὐλικῶν τούτων θ' ἀναφέρωμεν μόνον τοὺς ἐπισημοτέρους, διὰ νὰ δώσωμεν ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀλη-
πασᾶ, τὴν ὁποίαν ἀπετέλουν οἱ ἐξῆς :

- 1) Ὁ Κεχαγιά Μπέης, δηλ. ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ.
- 2) Ὁ Διδάν Ἐφέντης (ἀρχιγραμματεὺς).
- 3) Ὁ Χαζιντάρ Ἀγᾶς (ταμίαις).
- 4) Ὁ Σελιχτάρ Ἀγᾶς (σπαθοφόρος).
- 5) Ὁ Μουχουρτάς Ἀγᾶς (σφραγιδοφύλαξ).
- 6) Ὁ Τζοχαδάρ Ἀγᾶς (ἀρχηγὸς τῶν σωματοφυλάκων).
- 7) Ὁ Καφτάν Ἀγᾶς (ὁ κρατῶν τὸν μανδύκν).

- 8) Ὁ Τσεμεσίργας (ἱματιοφύλαξ τοῦ Βεζύρου).
- 9) Ὁ Διβατάργας (ὁ κρατῶν τὸ μελανοδοχεῖον).
- 10) Ὁ Περκίραγας (ὁ φέρων τὸν νιπτῆρα).
- 11) Ὁ Καθάσμπασης (ὁ ἀρχηγὸς τῶν καθάσθηδων).
- 12) Ὁ Καφετσίμπασης (ὁ αὐλικὸς ὁ ἐπιθλέπων εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ καφέ).
- 13) Ὁ Ντουιμενῆς (ὁ ἐπὶ τῆς προμηθεΐας ἀνθράκων καὶ καυσοξύλων).
- 14) Ὁ Μπερμπέρμπασης (ἀρχικομμωτής).
- 15) Ὁ Σοφρατζίμπασης (ἀρχιτρίκλιος) καὶ ἄλλοι πολλοί.

Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν αὐλικῶν τούτων εἶχον καὶ ἀναπληρωτάς, οἵτινες ἐκαλοῦντο ἀρκαντάσηδες.

Ἐκάστος δὲ ἐξ αὐτῶν εἶχε καὶ πέντε ἕως δέκα ἀκολούθους.

Ὅλοι οὗτοι οἱ αὐλικοὶ δὲν εἶχαν καμμίαν γνώμην, οὔτε καμμίαν ἐπιρροὴν ἀπέναντί του δὲν ἠδύναντο οὔτε οἱ ἐπισημότεροι ἐξ αὐτῶν νὰ θεωρηθοῦν ὡς σύμβουλοί του, διότι ὁ Ἄλῆς οὐδεμίαν ἐδέχετο συμβουλὴν καὶ οὐδεμίαν ἐπέτρεπεν ἀντίρρησην εἰς τὰς ἰδέας του.

Ἦσαν ἐπομένως ὅλοι ὄργανά του ἀπλᾶ, τὰ ὅποια μετεχειρίζετο ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας του πρὸς πλουτισμὸν καὶ μεγαλοπρέπειαν τῆς αὐλῆς τῶν Ἰωαννίνων.

Πλὴν τούτων ὑπῆρχον οἱ πολυάριθμοι ἐπίσης γραμματικοί, ὧν πολλοὶ ἀνηγορεύοντο τοιοῦτοι ἀπὸ κτίσται ἢ ἀχθοφόροι!

Τούτων πρῶσταται εἰς ἀρχιγραμματεὺς, ἠκολούθουν δὲ ἄλλα σμήνη αὐλικῶν, φερόντων ἀπάντων εἰδικᾶς, πολυτελεστατάς, ἐνδυμασίας, ἀλλὰ μὴδὲ προσηγγιζούσας κἄν τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ πανισχύρου Βεζύρη, ἥτις ἠμιλλᾶτο πρὸς μόνην τὴν ἀμύθητον μεγαλοπρέπειαν τοῦ Σερατοῦ, δηλαδὴ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἄλῆ.

Ἴδου πῶς περιγράφει ὁ μέγας Βύρων τὴν αὐλὴν τοῦ σατραποῦ τῶν Ἰωαννίνων :

«... Δέν θά λησμονήσω ποτὲ τὴν παράδοξον σκηνήν, ἣτις ἐξετυλίχθη ἐνώπιόν μας, ὅταν εἰσήλαμεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σεραγίου, τὴν πέμπτην ὥραν μετὰ μεσημβρίας, ἐνῶ ὁ ἥλιος ἐκλινε πρὸς τὴν δύσιν του.

Ἐκτὸς κἄποιας διαφορᾶς τοῦ ἐνδύματος, τὸ θέαμα τοῦτο μοῦ ὑπενθύμισεν ὀλόκληρον τὸ φεουδαλικὸν σύστημα καὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ Οὐάλτερ Σκῶτ, εἰς τὸ ἄσμα τοῦ τελευταίου κειδοῦ τοῦ Πύργου τοῦ Brantesoml.

Οἱ Ἄλβανοι ἔφεραν τὴν πολυτελεστάτην αὐτῶν ἐνδυμασίαν, ἣτις συνίστατο ἐκ μακροῦ λευκοῦ χιτῶνος, ἐκ χρυσοκεντήτου περιβλήματος, ἐξ ὑπενδύτου καὶ κολοβίου ἀπὸ βυσινύχρουν βελουῶδον, κεκοσμημένον διὰ χρυσῶν παρυφῶν. Ὅλα ταῦτα τὰ ἐνδύματά των ἦσαν διατεθειμένα μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας καὶ ἐσχημάτιζαν διαφορὰ ἀραβουργήματα καὶ σχέδια ποικίλα. Ἐφεραν δὲ ἀκόμη τὰ ἐπαργυρωμένα πιστόλια καὶ ἐγχειρίδια αὐτῶν.

Οἱ Τάρταροι τοὺς ὑψηλοὺς προμήκεις πέλους των.

Οἱ Τοῦρκοι τὰς εὐρείας μηλωτὰς καὶ τὰς κιθάρεις.

Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ Αἰθίοπες ἐκράτουν τοὺς ἵππους, οἱ μὲν πρῶτοι παρατεταγμένοι εἰς ὑπερμεγέθη ἀνοικτὴν στοᾶν, σχηματίζουσαν τὸ πρόσωπον τοῦ σεραγίου, οἱ δὲ ἄλλοι συμπετυκνωμένοι ἐντὸς περιφράγματος εὐρισκομένου κάτωθι.

Διακόσιοι ἵπποι ἦσαν ἐπισεσαγμένοι καὶ ἔτοιμοι νὰ ἀναχωρήσουν εἰς τὸ πρῶτον νεῦμα.

Οἱ ταχυδρόμοι εἰσήρχοντο καὶ ἐξήρχοντο φέροντες ἔγγραφα.

Τριγύρω ἀντήχουν οἱ ἦχοι τῶν κυμβάλων καὶ αἱ φωναὶ τῶν ἐφήθων, οἵτινες ἀνήγγελλον τὴν ὥραν ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν μιναρέδων.

Ἐκτὸς τούτων ὄλων καὶ ἡ παράδοξος ὄψις τοῦ Πικλατίου αὐτοῦ ἀπετέλουν εἰς τὰ ὄμματά ἐνὸς ξένου τὸ κάλλιστον καὶ γραμμικώτατον τῶν συμπλεγμάτων.

Ὅταν εἰσῆχθην εἰς δωμάτια περικαλῆ, ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἄλῃ ἐλθὼν μὲ ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας μου, καθὼς ὑπάρχει συνθήκη παρὰ τοῖς Τούρκοις

Ὁ Ἄλῃ μ' ἐδέχθη τὴν ἐπιούσαν.

Ἐφερε πλήρη στολὴν ἀξιοματικοῦ τῶν ἐπιτελῶν καὶ ξίφος τὸ ὅποιον ἔλαμπε πολὺ...

«Ἡ αἴθουσα ἦτο μακροστόρωτος.

Εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἀνέβριε θαυμασίᾳ κρήνη, ὁ δὲ θάλαμος περιεκοσμεῖτο ὑπὸ ἀνακλίντρων, κεκαλυμμένων ἀπὸ πολυτίμου ἀλουργίδας.

Ὁ βεζίρης μὲ ἐδέχθη ὀρθίος, ὅπερ ἦτο μεγάλη τιμὴ ἐκ μέρους μουσουλμάνου καὶ μοῦ ἔδωκε θέσιν πρὸς τὰ δεξιὰ του.

Εἶχα μαζί μου, πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, Ἑλληνα διερμηνέα, ἀλλὰ κατὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην, ἐγένετο διερμηνεὺς ἡμῶν ἓνας ἐκ τῶν ἱατρῶν τοῦ Ἄλῃ ὀνόματι Φεμιλάριος ὅστις ἐγνώριζε τὴν λατινικὴν.

Ἡ πρώτη ἐρώτησις τοῦ πασᾶ ἦτο διατὶ ἐταξείδευσα τόσῳ νέος.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ Τούρκοι δὲν ἔχουν τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν περὶ ἀποδημιῶν, αἵτινες γίνονται πρὸς ἀπλῆν τέρψιν.

Προσέθηκεν ἔπειτα ὅτι ὁ Ἄγγλος συνταγματάρχης Λῆκ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὅτι κατηγόμην ἀπὸ μεγάλῃν οἰκογένειαν καὶ μὲ ἐπέφωρτισε νὰ διαβιβάσω τὰ σεβάσματα αὐτοῦ πρὸς τὴν μητέρα μου, ἅτινα πέμπω πρὸς ὑμᾶς ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἄλῃ πασᾶ.

Μοῦ εἶπεν ἀκόμη ὅτι εἶχε πεποιθήσιν περὶ τῆς εὐγενοῦς κατα-

γωγῆς μου, διότι εἶχα τὰ ὦτα μικρά, τὴν κόμην οὐλὴν καὶ τὰς χεῖρας μικρὰς καὶ λευκάς.

Δὲν ἀπέκρυψεν ὅτι τὸ σχῆμα καὶ ἡ στολή μου τοῦ ἤρσαν πολὺ.

Μὲ παρεκάλεσε νὰ θεωρῶ αὐτὸν ὡς πατέρα ἐφ' ὅσον ἔμενα εἰς τὴν Τουρκίαν, διαθεσκιῶν ὅτι θὰ μὲ ἐθεώρει ὡς παιδί του.

Πράγματι δὲ ἐφερθῆ πρὸς ἐμὲ ὡς πρὸς παιδίον, διότι μοῦ ἔστειλλε πολλάκις τῆς ἡμέρας ἀμύγδαλα, καρπούς καὶ γλυκίσματτα.

Μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν ἐπισκέπτομαι συνεχῶς, κατὰ προτίμησιν δὲ τὴν ἐσπέραν, διότι εἶχε περισσοτέρων ἄνεσιν.

Ἄνεχώρησα, ἀφοῦ μὰς προσέφεραν καφέ καὶ καπνοσύριγγας.

Τὸν ἐπανεῖδα ἀκόμη τρεῖς φορές.

Εἶναι πράδεξον ὅτι οἱ Τούρκοι, παρὰ τοῖς ὁποίοις δὲν ὑπάρχουν οὔτε ἀξιώματα κληρονομικὰ, οὔτε οἰκογένεια μεγάλα, πλὴν τῶν σουλτανικῶν, ἐκτιμοῦν πολὺ τὸ γένος, διότι ἡ γενεαλογία προηγέτο τοῦ τίτλου μου....»

Ἄλλῃς καὶ Σοῦλι—Ἄγῶνες ἠρώων

Ὁ Μάιος τοῦ ἔτους 1800 ἐξέπνεεν εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐν μέσῳ γενικοῦ πυρετοῦ.

Οὐδέποτε ἄλλοτε οἱ κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων εἶχαν παρατηρήσει τόσῳ δραστηρίᾳ στρατιωτικῆς παρασκευῆς.

Ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας συνέρρεαν καθ' ἑκάστην ἑκατοντάδες στρατιωτῶν, τακτικῶν καὶ ἀτάκτων, μὲ ἀθλίᾳ ἐνδυμασίᾳ, ρυπαρῶν καὶ ἐπικινδύνων διὰ τοὺς ἡσύχους πολίτας.

Οἱ περισσότεροι ἦσαν Ἄλβανοί, ἀποθριωθέντες εἰς τὴν ὑπερησίαν τοῦ Ἄλῃ, ἔνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ διαρκῶν πολέμων καὶ ἰδίως ἔνεκα τῶν βασιανιστηρίων, τὰ ὅποια ἐφήρμοζαν πάντοτε κατὰ τῶν δυσμοίρων ἡττημένων.

Αἱ ἀποθήκαι τοῦ ἱματισμοῦ ἤνοιξαν τότε τὰς πύλας των καὶ οἱ ἀθλιοὶ ὀπλίται τοῦ τυραννοῦ ἐνεδύθησαν καινουργεῖς στολὰς καὶ ἐφωδιάσθησαν μὲ ὅπλα προσφάτως κατασκευασθέντα ἢ ἐπιδιορθωθέντα.

Τὰ τηλεβόλα ἐστιλπνώθησαν, αἱ σήμαται ἀνεκαινίσθησαν καὶ ἄμαξαι μετέφεραν ἀδιακόπως ἐκ τῶν παρκλίων τροφὰς καὶ πολεμοφόδια.

Οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶχαν καταληφθῆ ὑπὸ μεγάλου τρόμου, διότι ἐφοβοῦντο ὅτι ὅλοι αὐταὶ αἱ παρσκευαὶ ἀπυθύνοντο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐναντίον τῶν ὀμοθρήσκων των.

Οὐδεὶς ἐν τούτοις ἐγνώριζε τί ἔμελλε νὰ γίνη οἱ δὲ πεπεισμένοι ὅτι πρόκειται περὶ νέας ἐκστρατείας δὲν ἐγνώριζον ἐντελῶς πῶς θὰ ἐγίνετο ἡ ἐκστρατεία αὕτη.

Τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Μαΐου ἤχοι κυμβάλων καὶ σαλπύγγων προσεκάλεσαν τοὺς στρατιώτας εἰς συνάθροισιν ἔξωθεν τῶν μεγάλων στρατώνων τῆς πόλεως.

Μερικοὶ πολῖται συρρεύσαντες ἐκεῖ ἐκ περιεργείας διὰ νὰ ἴδουν τὴν παράταξιν τῶν στρατιωτῶν ἐξεδιώχθησαν διὰ λακτισμάτων.

Ἡ συνάθροισις ἐγένεεν εὐχερῶς καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν ἀνήγγειλαν πρὸς τὰ στρατεύματα, ὅτι ὤφειλαν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἡμέρας νὰ εἶναι ἑτοιμα πρὸς ἀναχώρησιν.

Διελύθησαν κατόπιν οἱ στρατιῶται καὶ κατέγιναν εἰς τὰς προτομασίας τῆς ἀναχωρήσεώς των, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ὅχι μόνον

αὐτοὶ ἀλλ' οὐδ' οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν ἐκόμη ποῦ ἐπρόκειτο νὰ μεταβοῦν.

Ἡ ἐκστρατεία

Τὸ μεσονύκτιον τῆς πρώτης Ἰουνίου δεκαπέντε ἕως εἴκοσι χιλιάδες στρατιωτῶν ἦσαν παρατεταγμένοι εἰς μακρὰν γραμμὴν, ἥτις ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου.

Κήρυκες περιελθόντες ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τοὺς δρόμους τῶν Ἰωάννινων, διεκήρυξαν ὅτι μετὰ τὴν θῆν ὄραν ἀπαγορεύεται ἐντελῶς ἡ ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐξοδος, ἐπὶ ποινῇ φυλακίσεως καὶ μαστιγώσεως.

Ἐνεκα τούτου, κατὰ τὴν ὄραν τῆς παρατάξεως, δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲ εἰς θεατῆς.

Ἐν τούτοις οἱ στρατιῶται ἐτήρουν βραχυτάτην σιγὴν, ἡ ὁποία διεκόπτετο μόνον ἀπὸ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἀνυπομονούντων ἵππων.

Εἶχε παρέλθῃ πλέον τὸ μεσονύκτιον, ὅποτε ὁ Ἄλῃ-Πασᾶς ἀποχαιρετίσας τὰς μᾶλλον εὐνοουμένους ἐκ τοῦ χρεμίου του, κατήλθεν εἰς τὴν λιθόστρωτον αὐλὴν τοῦ στραγίου καὶ ἐπέβη τοῦ ἵππου του, ἀκολουθούμενος ὑπὸ πυκνοῦ σώματος ὑπασπιστῶν καὶ σωματοφυλάκων.

Τὸ σύνθημα μετεβιδάσθη διὰ στόματος καὶ τοιουτοτρόπως ἡ πρωτοπορεία ἐξεκίνησε, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς τὸν βέζυρην.

Οὔτε σάλπιγγες οὔτε τύμπανα ἤχησαν, εἰμὴ μόνον ὅταν ὄλος ὁ στρατὸς εὐρέθη ἐκτὸς τῆς πόλεως τῶν Ἰωννίνων.

Αἰφνιδίως ἠγγέλθη εἰς τὸ Παρασοῦλι ὅτι ὁ Ἄλῃς προήλαυεν ἐπὶ κεφαλῆς 15 χιλιάδων ἀνδρῶν.

Βοσκοὶ δὲ ἀμέσως καὶ γεωργοὶ ἔσπευσαν νὰ συναχθῶσι ἵνα σκεφθῶσι περὶ ἀντιστασεως, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ὡς ἐφρόνου, τοῦ δεδοκιμασμένου ἥρωος Γεωργίου Μπότσαρη, ὅστις πρὸ πολλοῦ δεδιωγμένος τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, μόλις ἔμαθε τῶρα τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλῆ κατὰ τῆς πατρίδος του, θὰ ἔσπευδε βέβαια ἵνα ὑπερμαχήσῃ τῆς ἐλευθερίας τῶν συμπατριωτῶν του, καίτοι λαβὼν ἐντολὴν παρὰ τοῦ τυράννου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο νὰ δράμῃ καὶ αὐτὸς μὲ τὰ παλληκάρια του εἰς σύμπραξιν μετὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ σατράπου.

Τὴν στιγμὴν ποῦ ἔλαβε τὸ μήνυμα τοῦ Ἀλῆ, ἐνόμισεν ὅτι ὁ κόσμος ἀναστρέφεται καὶ ἠσθάνθη ὅλα τὰ ἠθικὰ ἐνστικτὰ, τὰ κριπτόμενα εἰς τὸ βάθος τῆς πάντοτε ἐλληνικῆς καρδίας του, ὅτι ἐξηγείροντο ἀθρόα καὶ δὲν τὸν ἄφιναν νὰ προχωρήσῃ.

Ἐίχε δίκαιον ν' ἀρνηθῆ τὴν πατρίδα του, ἀφοῦ ὑβρίσθη, ἐπικράνθη καὶ καθηρέθη ὑπ' αὐτῆς.

Ἐίχεν ὅμως καὶ δίκαιον νὰ τὴν κτυπήσῃ ;

Πῶς θὰ ἐχαρακτῆριζε μετὰ ταῦτα ἡ Ἱστορία ἓνα τοιοῦτο κτύπημα ;

Πῶς θὰ μετεχειρίζοντο οἱ μεταγενέστεροι τὸ ὄνομά του, ὅπερ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐφωτοβόλει ἀπὸ δούξαν ;

Αὐτὰ ἐσκέπτετο ὁ Μπότσαρης κλεισμένος μόνος ἐντὸς τοῦ πενιχοῦ δωματίου τοῦ ἀπλοϊκοῦ ἐκείνου οἰκίσκου, τὸν ὅποσον τοῦ εἶχε χαρίσει ὁ Ἀλῆ-πασάς.

Τὰ ὀλίγα παλληκάρια καὶ οἱ υἱοὶ του εὐρίσκοντο ἔξω διεσκορπισμένοι, συνομιλοῦντες ἀθορύβως καὶ συγκεκινημένοι, διότι ἀνεγνώριζαν τὴν δύσκολον θέσιν τοῦ προσφιλοῦς των ἀρχηγοῦ.

Ἐν μέσῳ τῆς θλιβερᾶς ἐκείνης ἡσυχίας, ἀκούεται ἀίφνηδιως ἐντὸς τοῦ οἰκίσκου μίαν ἐκτυρσοκρότησιν.

Τρέχουν οἱ ἄνδρες ἀμέσως καὶ πρώτιστα οἱ μικροὶ Μποτσαραῖοι ἄθραυον τὴν κλεισμένην θύραν τοῦ δωματίου καὶ εὐρίσκουν τὸν ἀρχηγὸν κυλιόμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ πλέοντα εἰς τὸ αἷμά του, τὸ ὁποῖον ἀνέβλυζε κατέρυθρον ἀπὸ μίαν πληγὴν ἀνοιχθεῖσαν διὰ, πιστολίου ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ του στήθους.

— Πατέρα ! πατέρα ! ἐκράυγαζαν μὲ ἀπελπισίαν τὰ τέκνα του.

— Καπετάνο !... ἐφώναζαν τὰ παλληκάρια...

Τὰ μάτιχ τοῦ Μπότσαρη ἦσαν ἀκόμη ἀνοικτά.

Ἐξέτεινε τὰς χεῖρας καὶ ἀφῆκε τοὺς υἱούς του καὶ καταφιλήσουν αὐτάς.

Λέγεται ὅτι κατὰ τοὺς ἐπιθανατίους ἐκείνας στιγμὰς ὁ Μπότσαρης παρήγγειλε πρὸς τὰ τέκνα του νὰ λησμονήσουν μὲν αὐτον, οὐδέποτε ὅμως τὴν πατρίδα των.

Τοὺς ἀφῆκεν ὡς κληρονομίαν μερικὰς εὐγενεῖς συμβουλὰς. Ἀπὸ δὲ τὰς φράσεις, του, τὰς διακοπτομένας ὑπὸ τῶν πόνων διεκρίνετο πρὸ παντός ἡ λέξις «Πατρίς».

Κατόπιν ἐξέφερε μερικοὺς βαθεῖς στεναγμούς, ὀλίγας κραυγὰς ὀδύνης καὶ ἔμεινε νεκρός.

Οἱ ἄνδρες τριγύρου του ἐκλαῖον ὡς μικρὰ παιδιὰ.

Ὁ Μπότσαρης τοιουτοτρόπως ἐξιλέωσε διὰ τῆς αὐτοκτονίας τὸ σφάλμα ὅπερ εἶχε διαπράξει ἐναντίον τῆς πατρίδος του.

Ἡ Πρώτη μάχη.

Περὶ τὴν χαρκαυγὴν, ἐνῶ ὁ οὐρανὸς ἦτο συννεφώδης, 200 ἄνδρες, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς αὐτὸν τὸν Φῶτον, ἀπεσπάρθησαν ἀπὸ τὸ

σῶμα τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἐξεληθόντες ἀπὸ Σειστροῦνι ἐβάδισαν κατὰ τῶν προφυλακῶν τοῦ Ἄλῃ.

Οἱ στρατιῶται τοῦ Ἄλῃ τοὺς ἀντελήφθησαν ἐγκαίρως καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν, ἐνῶ ταύτοχρόνως ὄλον τὸ σῶμα τὸ στρατοπεδευμένον εἰς τὴν Λίπαν ἐκινεῖτο ἐναντίον των.

Ὁ Ἄλῃς ἀφυπνισθεὶς ἐγκαίρως, ἔδωκε τὰς καλαλλήλους διαταγὰς, καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν ὅλα τὰ περὶ λαγκάδια ἀντήχουν ἀπὸ τὰς βροντὰς τῶν πυροβολισμῶν.

Οἱ Ἄλβανοὶ ἀλαλαζόντες ἐρρίφθησαν ὀρητικοὶ κατὰ τῶν εὐαρίθμων Σουλιωτῶν, ἀπειλοῦντες ὅτι θὰ τοὺς σουβλίσουν ὡς ἀρνιά.

Οἱ Σουλιῶται ἐρεθίσαντες τοιοῦτοτρόπως καὶ προκαλέσαντες τοὺς ἐχθροὺς, ἤρχισαν νὰ ὑποχωροῦν ταχέως πρὸς τὸ Σειστροῦνι, ἐνῶ ὀπισθεν αὐτῶν τοὺς κατεδίωκον λυσσῶδῶς οἱ στρατιῶται τοῦ Πασᾶ ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν Σουλεϊμὰν Τσομπάνον καὶ τὸν Μουσταφᾶ Ζυγούρη.

Τὸ τέχνασμα ἐπέτυχε καὶ οἱ Ἄλβανοὶ ἔπεσον εἰς τὴν παγίδα.

Μετ' ὀλίγην ὥραν καταδιώκοντες τοὺς Σουλιώτας ἔφθασαν πλησίον εἰς τὸ χωρίον, ὅπου τότε τὸ ἔδαφος ἦτο προσφορότερον μὲν διὰ τοὺς Σουλιώτας, ὀλέθριον δὲ διὰ τοὺς ἐχθροὺς.

Ἀμέσως οἱ ἄνθρωποι ἀνεστράφησαν.

Ὁ Φῶτος προσκάλεσεν ἀμέσως εἰς ἐνίσχυσιν τοὺς Σουλιώτας, καὶ ἐκεῖνοι ἔτρεξαν πρόθυμοι εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των, προσπαθούντες νὰ περικυκλώσουν τοὺς ὀθωμανοὺς καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν.

Ἡ μάχη ἤρχισε τότε μὲ πείσμα καὶ μανίαν ἐκατέρωθεν.

Σφαῖραι καὶ ὕδρεις διεσταυροῦντο μεταξὺ τῶν διαμαχομένων ὁ δὲ θάνατος ἐπήρχετο ραγδαίως.

Ἐν τῷ μέσῳ τότε τῆς μάχης ἐξῆλθεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σουλιω-

τῶν, ὁ ἐνθουσιώδης καὶ τολμητικὸς νέος Φῶτος Τζαβέλλας καὶ ἐπροχώρησε κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν ἕνα ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἐχθροῦ, τὸν Μουσταφᾶν Ζυγοῦρην, τὸν ὁποῖον διέκρινεν ἐκ τῆς ἐπιχρύσου στολῆς του.

Ὁ Μουσταφᾶς ἀντελήφθη ἐπίσης τὸν Φῶτον καὶ ὤρμησεν ἐναντίον του, οὕτως ὥστε μετ' ὀλίγα λεπτά οἱ δύο ἀρχηγοὶ εὐρέθησαν ἀπέναντι ἀλλήλων.

Γενναῖοι δὲ ἀμφότεροι καὶ ἐπίσης ἰσχυροὶ, ἔτειναν τὰ ξίφη των καὶ συνεπλάκησαν εἰς δεινὴν μονομαχίαν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας οἱ γειτονικώτεροι πολεμισταὶ ἔπαυσαν νὰ πυροβολοῦν ἀπολαμβάνοντες τὸ θέαμα δύο ἀνδρείων μονομάχων.

Ὁ Τζαβέλλας ἐδείχθη δεξιώτερος, διότι μὲ ἕνα ἐπιτήδειον σπαθισμὸν διεπέρασε τὸν Μουσταφᾶν διὰ μέσου τῶν σπλάχνων του. Ἀποσύρας δὲ τὸ αἰμοβαφές ξίφος του καὶ ἰδὼν τὸν Μουσταφᾶν πίπτοντα, ἐκένωσε κατ' αὐτοῦ τὴν πιστόλαν του καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐνῶ λυσσώδεις οἱ Ἄλβανοὶ τὸν κατεδίωκον, χωρὶς ὅμως νὰ δύνανται νὰ τοῦ κάμουν τίποτε, διότι ἐνέπιπτον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σουλιωτῶν καὶ συνεπῶς εἰς τὸν θάνατον.

Ἡ πτώσις τοῦ ἀρχηγοῦ των παρέλυσε τὸ θάρρος τῶν Ἄλβανῶν καὶ ἤρχισαν οὗτοι σποραδικῶς διαλυόμενοι.

Τότε οἱ Σουλιῶται ἐξεληθόντες τῶν προχωμάτων των, τῶν προχείρων δηλ. «ταμπουριῶν», ἅτινα ἦσαν συνήθως ἕνας λίθος ἢ ἕνας κορμὸς δένδρου καὶ συσσωματωθέντες ἐπέπεσαν ἀλαλάζοντες ἐναντίον τῶν φευγόντων Ἄλβανῶν καὶ ἐνέσπειραν εἰς τὰς τάξεις των ἀθρόον καὶ σκληρὸν τὸν θάνατον, ἐνῶ ὀπισθεν τῶν ἀνδρῶν αἱ Σουλιώτισσαι ἐξέφερον κραυγὰς θριάμβου καὶ ἔψαλλον τὰ ἐπινίκεια.

Ἡ μάχη τῆς μάχης

Τὴν αὐγὴν τῆς ἐπομένης ἡμέρας 9ης Ἰουνίου τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀνζήθέντα δι' ἐπικουριῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Σουλιωτῶν μετὰ τὴν ἀπόφασιν νὰ τοὺς ἐκτοπίσουν.

Ἐπὶ ἑπτὰ ὀλοκλήρους ὥρας διήρκεσεν ἡ λυσσώδης μάχη, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας οἱ Σουλιῶται ἀνεδείχθησαν νικηταί.

Ἡ χαρὰ τῆς νίκης ἐβράχην ἐν τούτοις μετ' ἄφθονα δάκρυα, διότι μεταξὺ τῶν νικητῶν εἶχον πέσει καὶ πολλοὶ γυναῖκοι, οἵτινες ἐθρηνήθησαν πικρῶς ἀπὸ τὰς γυναῖκας τοῦ Σουλίου καὶ ἐτάφησαν εἰς ἐνδόξους τάφους.

Ἄλλ' ἡ θλιψὶς δι' ἓνα δοξασμένον θάνατον δὲν εἶναι ποτὲ τόσῳ πικρὰ ὅσον ἡ ὀδύνη διὰ μίαν ἐλεεινὴν ἤτταν.

Ὁ Ἀλῆς ἀπὸ τὸ δεύτερον τοῦτο πάθημα κατέστη μανιώδης.

Ἐβλεπε καὶ πάλιν ὅτι οἱ Σουλιῶται παρ' ὅλας τὰς διχονοίας τῶν ἦσαν ἀκαταγώνιστοι.

Ἀφοῦ δὲ διὰ τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου, τὸ ὅποῖον ἐφήρμοζεν, ἀπετύγγανεν, ἀπεφάσισε ν' ἀλλάξῃ τὸ στρατηγικόν του σχέδιον καὶ διέταξε πολλοὺς ἐκ τῶν Ἀλβανῶν σωματάρχων νὰ καταλάβουν τὸ ὄρος Βρυζάχα καὶ ἐνούμενοι ἐκεῖ μετὰ τοὺς ἐξ ἀρχῆς κατέχοντας τὸ ὄρος Ἀλβανούς ἀρχηγούς Ἰσλιάμ Πρόνιον καὶ Νταλιάνην νὰ ἐκδιώκουν τὰς μεσημβρινοδυτικὰς παρόδους τοῦ Σουλίου.

Διὰ τοῦ σχεδίου τούτου ἠλπίζε νὰ καταλάβῃ ἐξ ἀπροόπτου τὰ πλευρὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ νὰ τοὺς πρακκλέσῃ εἰς ἔξοδον, ὅπου ἠλπίζε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ.

Τρεῖς ἡμέρκι εἶχον περὲλθει ἀπὸ τῆς τελευταίας μάχης, οἱ δὲ Σουλιῶται ἐξηκολούθουν ἀκόμη νὰ τηροῦν τὰς θέσεις των πλησίον τοῦ χωρίου Σειστροῦνι, ἐνῶ τὸ πρὸς τὴν Βρυζάχην μέρος ἦτο σχεδὸν ἀπροστάτευτον.

Εἶχε νυκτώσει πλέον καὶ ὁ Φῶτος Τζαβέλλας ἐδείπνει μετὰ τινων ἐκ τῶν ὑπρχρηγῶν τοῦ Σουλίου, εἰς τὴν σκηνὴν του, ὅποτε οἱ φρουροὶ τῶν προφυλακῶν, φέρουν πρὸς αὐτὸν ἓνα στρατιώτην Ἄλβανόν.

Ὁ Τζαβέλλας μὲ τὴν συνήθη του φρασεολογίαν τὸν ἠρώτησε πῶς ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ τόσῳ νέος.

— Ὅχι μόνον ἐγὼ δὲν θ' ἀποθάνω, ἀπήντησε τουρκιστὶ ὁ συλληφθεὶς, ἀλλὰ ἤλθα νὰ σώσω καὶ σένα ἀπὸ τὸν θάνατον.

— Τι καλὸς ποῦ εἶσαι, ὁρὲ μπέρο μου. Ἐλα πειὸ κοντὰ νὰ σε ἰδῶ. Φαίνεσαι λίγο τρομαγμένος. Μήπως ἐκουράστηκες νὰ κατασκοπεύης; Μήπως πεινᾷς;

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι πεινῶ, ἀπήντησε πάλιν τουρκιστὶ ὁ στρατιώτης, ἀλλὰ πρὶν γίνῃ λόγος δι' αὐτὰ τὰ μικρὰ, ἔχω νὰ σοῦ πῶ κάτι σπουδαιότερον.

— Εἶσαι πολὺ διασκεδαστικός, τοῦ εἶπεν ὁ Τζαβέλλας μὲ μειδίαμα εἰρωνείας. Γιὰ πές μου τί εἶνε αὐτὸ τὸ σπουδαῖον ποῦ θὰ μοῦ εἴπῃς ;

Ὁ Ἄλβανὸς ἐκύτταξε τριγύρω του ὑπόπτως, καὶ ἰδὼν περίξ τοῦ Τζαβέλλα τοὺς ἄλλους Σουλιώτας εἶπεν :

— Αὐτὸ ποῦ θὰ σοῦ εἴπῶ εἶνε μυστικόν, τὸ ὅποῖον πρέπει ν' ἀκούσης μόνον σύ.

Ἀπεχώρησαν τότε μετὰ τινος δυσθυμίας οἱ Σουλιῶται, ἐνῶ δύο σωματοφύλακες τοῦ Τζαβέλλα πλησιάσαντες τὸν Ἄλβανόν τοῦ ἀφῆραν τὰ ὅπλα, τὸν ἠρεύνησαν μήπως ἔχει κρύψη τίποτε ὑπὸ τὰ

ἐνδύματά του καὶ ἀπαλλάξαντες αὐτὸν ἀπὸ κάθε ὑποπτον ἀντικείμενον, ἀπεχώρησαν ἐγκαταλείψαντες αὐτὸν μόνον μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των.

Τὸ μυστικὸν

Ὁ στρατιώτης τότε ἐβύθισε τὴν χεῖρά του εἰς τὸ στήθος καὶ ἀνασύρας μίαν σφραγισμένην ἐπιστολήν, τὴν ἐνεχείρισε πρὸς τὸν Τζαβελλαν.

— Τί εἶνε αὐτό ; ἠρώτησεν ὁ Φῶτος.

— Τὸ βλέπεις, καπετάνο, εἶνε γράμμκ.

— Τίνος εἶνε ; ἐρωτᾷ.

Ὁ Ἄλβανὸς ἐπλησίασε καὶ λαμβάνων ὅλας τὰς προφυλάξεις ἐψιθύρισε.

— Σοῦ τὸ στέλνει ὁ ἀδελφοποιτός σου ὁ Ἰσλιὰμ Πρόνιος, ὁ ἀρχηγός μου· διάβασέ το.

— Λές, ὄρὲ, ἀλήθεια ; ἐρωτᾷ τὸν Ἄλβανόν.

Ὁ στρατιώτης ὠρκίσθη ὅτι ἦτο πράγματι ἀπεσταλμένος τοῦ Πρόνιου καὶ ὅτι ἡ ἐπιστολή προήρχετο παρ' αὐτοῦ.

Τὴν ἀνέγνωσε τότε ὁ Τζαβέλλας μετὰ προσοχῆς καὶ ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὴν ἀνάγνωσίν της, διέταξε νὰ κρατήσουν τὸν Ἄλβανόν ὑπὸ φρουρήσιν ἐντός μιᾶς σκηνῆς, νὰ τοῦ παραθέσουν ἄφθονον τὸ δεῖπνον καὶ νὰ τὸν περιποιηθοῦν πολὺ προσέχοντες ὅμως νὰ μὴ δραπετεύσῃ.

Κατόπιν προσεκάλεσεν ὅλους τοὺς ἀρχηγούς εἰς συμβούλιον ἐντός τῆς σκηνῆς του, καὶ ἐκεῖ ὑπὸ τὸ φῶς ἐνὸς λύχνου, εἶπε πρὸς αὐτούς ὅτι ἔλαβεν ἐπιστολήν ἐκ μέρους τοῦ Ἰσλιὰμ Πρόνιου.

Ἡ ἐπιστολή περιελάμβανεν ἀληθῆ προδοτικὴν ἐκμυστήρευσιν.

Ὁ Ἀθανῶς οὗτος ἀρχηγὸς ἀνήγγελλεν πρὸς ἀδελφοποιτὸν τοῦ Φῶτον ὀλόκληρον τὸ πολεμικὸν σχέδιον τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ καὶ τοῦ ἐδίδε τὴν συμβουλὴν νὰ ἐπιτεθῆ ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἀπροόπτως κατὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἀλῆ, τοῦ εὐρισκομένου παρὰ τὸ ὄρος Βριζάχα.

Οἱ Σουλιῶται ἐδύστανσαν κατ' ἀρχὰς νὰ πιστεύσουν τισαύτην εἰλικρίνειαν ἐκ μέρους τοῦ Πρόνιου καὶ ὑπωπτεύθησαν μήπως θέλει νὰ τοὺς παρασύρῃ εἰς παγίδα ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἐλυτρώοντο βέβαια αὐτοί, θὰ κατεστρέφετο δὲ διὰ παντός τὸ Σουλι.

Ἐν μέσῳ τότε τελείας σιωπῆς καὶ ἐντεταμένης προσοχῆς ὁ Φῶτος Τζαβέλλας ὠμίλησεν ἐν ἐκτάσει πρὸς τοὺς ὑπαρχηγούς τῶν Σουλιωτῶν.

Εἶπε κατ' ἀρχὰς ὅτι ἔχει μεγάλην, σχεδὸν ἀπεριόριστον, πεποιθήσιν εἰς τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν φιλίαν τοῦ ἀδελφοποιτοῦ αὐτοῦ Ἰσλιὰμ Πρόνιου.

— Ὁ ἀδελφός μου, ἂν μοῦ ἔστειλε τέτοιο γράμμα δὲν θὰ τὸν ἐπίστευα, ὅπως πιστεύω εἰς τὸν Πρόνιον.

Ἄφου δὲ ἐβεβαίωσε τοὺς ἀκροατάς του, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πρόνιου ἦτο εἰλικρινής, ἐζήτησε κατόπιν νὰ δικαιολογήσῃ καὶ τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν τοῦ φίλου του καὶ εἶπεν, ὅτι ὁ Πρόνιος δὲν εἶνε προδότης ὅπως φαίνεται.

Ἀνεμνήσθη μερικῶν προηγουμένων γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἀνέπτυξε καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλῆ ὑποβόσκει κάποια στάσις.

Ἐνεκα τούτων κατέληξεν εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι παρεσκευάζετο κάποιον κίνημα εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ἐχθρικοῦ στρατεύματος, κατὰ τὸ ὅποσον οἱ Ἀθανῶται ἀρχηγοὶ θ' ἀπετίνασσαν τὴν στρατηγίαν τοῦ Ἀλῆ καὶ πολὺ πιθανῶς θὰ ἐβοήθουν τοὺς Σουλιώτας ἐναντίον του.

Ἄφου δὲ ἀπηρίθμησε καὶ ὅλα τὰ γεγονότα, ἄτινα τοῦ ἐδίδαν ἀφορμὴν νὰ σκέπτεται τοιοῦτοτρόπως, οἱ Σουλιῶται μὴ μὴ ἔχοντες πλέον λόγον νὰ διστάζουσι καὶ πεισθέντες τελείως εἰς τὴν λογικὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουσι τὸ τολμηρὸν σχεδίου, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπρότεινε ὁ Πρόνμος διὰ τῆς ἐπιστολῆς του.

Ἡ ἐπίθεσις τῆς νυκτός

Ἐφθασε τὸ μεσονύκτιον τῆς 11ης πρὸς τὴν 12ην Ἰουνίου.

Ἀπέναντι τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἄλῃ εὐρίσκοντο παρατεταγμένοι 300 Σουλιῶται καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ ἀρχηγός των Φῶτος Τζαβέλλας.

Ἀπέναντι τὰ πολυπληθῆ στρατεύματα τοῦ Ἄλῃ ἦσαν παραδομένα εἰς τὸν ὕπνον καὶ μόνον ὀλίγοι σκοποὶ ἠγρύπνουσι περὶ αὐτῶν, ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ τηροῦν ἕνα τύπον τοῦ στρατοπέδου, διότι δὲν ὑπῆρχε κανένας φόβος προφυλάξεως.

Ὁ καιρὸς ἦτο θυελλώδης.

Ὁ ἄνεμος διεδέχετο τὴν βροχὴν καὶ τανάπαλιν.

Ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐκίλυντο ὀγκώδη σύννεφα κατευθυνόμενα μετὰ τάχους πρὸς νότον.

Βρονταὶ παρατεταμέναι διέκοπταν τοὺς συριγμοὺς τοῦ ἀνέμου καὶ ἀστραπαὶ κιτρινόχροαι διέσχίζον τὸ θλιβερὸν σκότος.

Ὁ Φῶτος ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἐπεκαλῆσθῆ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας, ἀπηύθυνεν ὀλίγας λέξεις πρὸς τοὺς 300 ἐπιλέκτους του καὶ προχωρήσας πρῶτος τοὺς διέταξε νὰ τὸν ἀκολουθήσουν ἄνευ θορύβου.

Ἐίχε φθάσει πλέον ἢ πρώτη μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὦρα, ὅποτε οἱ 300 Σουλιῶται ἐνέσκηψαν ὡς οἱ δαίμονες τοῦ πυρός εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἄλῃ.

Ἡ καταστροφὴ

Κατ' ἀρχὰς ἡ μάχη εἶχε χαρακτηῖρα σφαγῆς, διότι οἱ στρατιῶται κατάκοποι ἐκ τῶν ἡμερησίων προσαρατκευῶν ἐκοιμῶντο βεβήματα καὶ ἀφυπνίζοντο μόνον διὰ τὰ ἐκστομίσειον μίας κατάραν ἢ διὰ τὴν ἀποπτύσειον τὴν ψυχῆν των.

Ὁ θόρυβος ὅμως τῶν πρώτων φόνων διέσπειρε τὸν πανικὸν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ εἰς ὀλίγας στιγμὰς οἱ στρατιῶται τοῦ Ἄλῃ, ἀφυπνιζόμενοι ἀποτόμως ἐρρίπτοντα ἐπὶ τῶν ὄπλων των καὶ ὤρμων, ἐν μέσῳ τοῦ σκότους κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Ἡ σύγχυσις ὑπῆρξε φοβερά, διότι ἐνεκα τοῦ θελλώδους καιροῦ καὶ τοῦ πυκνοῦ σκότους αἱ χεῖρες τῶν Σουλιωτῶν ἐφόνευον Ὀθωμανοὺς καὶ αἱ χεῖρες τῶν Ὀθωμανῶν τοὺς ἀπετελείωναν.

Οἱ Σουλιῶται ἔφεραν ὄλεθρον διὰ τῆς ἐπιθέσειος ἐκείνης εἰς τὸ στρατεύμα τοῦ Ἄλῃ.

Εἰς τοῦτο ὅμως εὗρηκαν βοηθοὺς καὶ τοὺς Ἀλβανοὺς μπέηδες, οἱ ὅποιοι, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ἐτήρησαν εὐεξήγητον ἀπραξίαν καὶ δὲν ἔλαβαν μέρος εἰς αὐτήν.

Τοιουτοτρόπως οἱ ὑπολογισμοὶ καὶ αἱ σκέψεις τοῦ Φώτου Τζαβέλλα ἐπηλήθευσαν καθ' ὀλοκληρίαν ἢ δὲ ἀνδρείαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν 300 Σουλιωτῶν κατέστησαν τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἄλῃ περιτρομους.

Ὅταν ἐπέστρεψαν οἱ Σουλιῶται εἰς τὰς θέσεις των, τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλῆ ἀντήχει ἀπὸ τοὺς γόους τῶν τραματιῶν καὶ ἀπὸ τοὺς σπαραγμοὺς τῶν ἐπιθανάτων.

Οἱ νεκροὶ ἔκειντο αἱματοβαφεῖς κατὰ ἑκατοντάδας ἐπὶ τοῦ ἔδαφους, τοῦ ποτισμένου μὲ ἄφθονον καὶ ἐρυθρὸν αἷμα.

Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης, ἐνῶ εἰς τὸ Σουῦλι ἀντήχουν ἐν μέσῳ πανηγυρικῶν κωδωνοκρουσιῶν τὰ ἄσματα τῆς νίκης, οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀλῆ, λιποτακτοῦντες, ἠνάγκασαν τὸν ὑπερήφανον πλὴν συντετριμμένον στρατηλάτην ν' ἀποσύρῃ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του καὶ ὁμολογῶν τὴν ἡττάν του, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰωάννινα πλήρης λύσσης διὰ τὸ ὀδυνηρὸν του πάθημα.

Τοιουτοτρόπως ἐτελείωσεν ἡ δευτέρα ἐκστρατεία καὶ ἡ δευτέρα ἡττα τοῦ Ἀλῆ εἰς τοὺς βράχους τοῦ περικλεοῦς Σουλίου.

Ὁ Ἀλῆς ἐπιστρέφων ἡττημένος εἰς τὰ Ἰωάννινα κατέλιπε μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ του εἰς τὰ περίξ τῶν Σουλιωτικῶν βράχων, μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τοὺς ἐνίσχυε ταχέως.

Πράγματι δὲ φθάσας εἰς Ἰωάννινα ἀνασυνέστησε μερικὰ σώματα στρατοῦ, τὰ ὅποια ἀπέστειλε πρὸς ἀποκλεισμόν τοῦ Σουλίου.

Συγχρόνως ἔστειλεν ἐκεῖ μέγα πλῆθος χριστιανῶν ἐργατῶν, τοὺς ὁποίους ἠγγάρευσε διὰ τῆς βίας ὅπως ἀρχίσουν τὴν ἀνέγερσιν ὠχυράμων ἐπὶ τῶν λόφων, τῶν εὐρισκομένων περίξ τοῦ Σουλίου.

Οἱ πύργοι πράγματι ἀνηγείροντο μετὰ δραστηριότητος, ἀλλὰ πολλάκις τὰ θεμέλια αὐτῶν ἐποτίζοντο μὲ αἷμα, διότι οἱ Σουλιῶται δὲν ἐνόησαν νὰ ἐπιτρέψωσιν ἀμαχητὴ τὴν ἀνέγερσιν ταύτην, ἢ ὅποια θὰ ἐδημιούργει μεγάλους κινδύνους διὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας των.

Τοιουτοτρόπως ἐγίνοντο εἰς τὰ μέρη ταῦτα συχνόταται συμπλοκαὶ μεταξὺ Σουλιωτῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλῆ.

Εἰς μίαν μάλιστα ἐξ αὐτῶν, καθ' ἣν εἶχε λάβει ἐνεργότατον μέρος, ὡς συνήθως καὶ ὁ ἀρχηγός τῶν Φῶτος Τζαβέλλας ἐπληρώθη ἐπικινδύνως καὶ ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος διαφυγὼν τὸν κίνδυνον χάρις εἰς τὰ πιστά του παλληκάρια, τὰ ὅποια τὸν ἀπεμάκρυναν τῆς μάχης, φέροντα αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων των.

Τὸ τραῦμα τοῦ Τζαβέλλα ἦτο σοβαρώτατον, ἐχρειάσθησαν δὲ πέντε ὀλόκληροι μῆνες ὅπως θεραπευθῇ.

Πρὶν φθάσῃ ὁ χειμὼν οἱ πύργοι ἀνηγέρθησαν εἰς εὐρεῖαν περιφέρειαν πέριξ τοῦ ὄρους.

Ἀπὸ τοῦ πρώτου πύργου μέχρι τοῦ τελευταίου ἐμεσολάβει ἀπόστασις 20 ὥρων.

Ἀπ' ἀλλήλων δὲ ἀπέτχον οὗτοι μικρὰ διαστήματα.

Ἀπὸ δὲ τοῦ ὄρους ἐχωρίζοντο δι' ἀποστάσεως δύο μέχρι πέντε ὥρων.

Εἰς τοιοῦτον πύργον μετεβλήθη καὶ ὁ οἶκος τοῦ Γ. Μπότσαρη, ὁ εὐρισκόμενος εἰς τὸ Παλιχωῦρι.

Ὁ ἀποκλεισμός.

Ὁ Ἀλῆς διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν πύργων τούτων ἐσχεδίαζε ν' ἀποκλείσῃ τοὺς Σουλιώτας εἰς τὴν ἄγονον χώραν των καὶ νὰ κόψῃ τὰς πρὸς τὴν πεδιάδα ἐξόδους των.

Ἀπεδείχθη δὲ ἀμέσως ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Ἀλῆ ἐπέτυχε καθ' ὀλοκληρίαν.

Μόλις δὲ οἱ πύργοι ἐτελείωσαν καὶ ἐπληρώθησαν στρατιῶν

ἐφηρμόσθη ἐναντίον τῶν Σουλιωτῶν στενότατος καὶ ἀπελπιστικὸ ἀποκλεισμός.

Τότε ἔκρινεν ὁ Ἄλῃς ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ πάλιν ἐναντίον τῶν ὅπως τοὺς δώσει τὸ τελευταῖον κτύπημα, ὅπερ θὰ ἦτο πλέον καὶ τὸ τελικόν.

Ἦτοιμάσθη πρὸς τοῦτο νὰ εἰσβάλλῃ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1801 καὶ προητοίμασε τὰ στρατεύματά του, ἀλλ' αἰφνηδία διαταγή ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐπιχειρήσῃ ἄλλην ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ ἀποστάτου Τζερτζήμ πασᾶ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Λαβὼν τὴν διαταγὴν ταύτην ὁ Ἄλῃς προσεποιήθη τὸν ἀσθενῆ καὶ ἔστειλεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ τὸν υἱόν του Μουχτὰρ πασᾶν, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ὁποίου συνετελέσθη καὶ τὸ τραγικὸν δρᾶμα τῆς Κυρᾶ Φροσύνης τὸ ὁποῖον ἀφηγήθημεν ἀνωτέρω.

Ἐν τῷ μεταξῷ ὅμως ἀναγκάζομενος νὰ ἔχῃ στρατὸν εἰς ἐκστρατείαν καὶ ἄλλον στρατὸν πρὸς φρούρησιν τῶν Σουλιωτῶν, ἤρχισε νὰ καταπονῆται οἰκονομικῶς καὶ ἐπερίμενεν ἤδη νὰ τοῦ δοθῇ ἡ κατάλληλος εὐκαιρία ὅπως ὀρμήσῃ κατὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἡσυχάσῃ ἄπαξ διὰ παντός μὲ τοὺς κακοὺς του τούτους δαίμονας.

Ἐσκέφθη τότε νὰ εὕρῃ μίαν δικαιολογίαν, ὅπως ἀναθέσῃ εἰς τὴν Πύλην τὰς δαπάνας τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῶν Σουλιωτῶν, διότι ἄλλως τὸ ἰδιαίτερον ταμεῖόν του θὰ εὕρισκετο εἰς δεινοτάτην θέσιν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ τύχη σπανίως ἐγκατέλειπε τὸν πολυμήχανον Βεζύρην, ἡ ἀφορμὴ αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ.

Ἐνῶ ἡ Πύλη διετέλει τότε εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἓνα πολεμικὸν πλοῖον τοῦ κράτους τούτου προσωρμισθὲν εἰς Πάργαν, ἀπεβίβασεν ὅπλα καὶ πολεμοφόδια διὰ τοὺς Σου-

λιώτας, ἄτινα, καθὼς λέγεται, ἔστειλε πρὸς αὐτοὺς ὁ Βοναπάρτης-
πειθόμενος εἰς τὰς εἰσγησεις μερικῶν φίλων τῶν Σουλιωτῶν, ὅτι-
νες παρουσιάσθησαν ἐνώπιόν του.

Ὁ Ἄλῆς ἐχαρκτήρισε τὴν πρᾶξιν ταύτην ὡς ἐχθρικὴν κατὰ
τῆς τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὑπέδειξεν εἰς τὴν Πύλην, ὅτι ἦτο ἔτοι-
μος νὰ κατασυντρίψῃ τοὺς Σουλιώτας τοὺς συμμάχους τούτους τῶν
ἐχθρῶν τῆς, ἤρκει μόνον νὰ καταβάλλῃ αὐτῇ τὰς δαπάνας τῆς ἐκ-
στρατείας του, ἢ ὅποια ἐπὶ τέλους θ' ἀπήλασε τὸν Σουλτάνον
ἀπὸ ἕνα διαρκῆ φόβου ἀπὸ τοὺς ἀνυποτάκτους τούτους ἐπαναστά-
τας.

Ἡ Πύλη ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδα καὶ διαταγαὶ ἐντονώταται ἐ-
δόθησαν ἀμέσως πρὸς τὸν Ἄλῆν, ὅπως ἐκστρατεύσῃ τάχιστα ἐναν-
τίον τοῦ Σουλίου καὶ ὅπως μὴ περατώσῃ τὴν ἐκστρατείαν του,
εἰμὴ διὰ τῆς ἐντελοῦς ὑποταγῆς ἢ καταστροφῆς τῶν Σουλιωτῶν.

Περιεῖχε δὲ ἡ διαταγὴ αὕτη καὶ πρόσθετον σημείωσιν, καθ' ἣν
ἔμελλε νὰ γίνῃ δαπάναις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου.

Ἡ σημείωσις αὕτη ἐνδιέφερε πρὸ πάντων τὸν Ἄλῆν, καὶ χωρὶς
νὰ διατάσῃ διόλου ἤρχισε καταπληκτικὰς τῶρα προπαρασκευάσας,
συνεκέντρωσε μέγαν ἀριθμὸν στρατιωτῶν καὶ ἠτοιμάσθη πλέον νὰ
ἐπιφέρῃ τὸ ὕστατον κτύπημα κατὰ τῆς σουλιωτικῆς ἐλευθερίας.

Ἄλλὰ τί ἐγένετο εἰς τὸ Σοῦλλι ἐν τῷ μεταξῷ, ἔπειτα ἀπὸ τὸν
φοβερὸν ἐκεῖνον ἀποκλεισμόν;

Ἡ πείνα.

Τρομερὰ ὑπῆρξαν τ' ἀποτελέσματα τοῦ ἀποκλεισμοῦ, τὸν ὅ-
ποτον ὁ Ἄλῆς ἐφήρμοσε κατὰ τῶν Σουλιωτῶν.

Αἱ στενοχωρίαὶ τῶν πρώτων μηνῶν μετεβλήθησαν κατόπιν εἰς στερήσεις καὶ κατέληξαν ἐπὶ τέλος εἰς μίαν τραγικωτάτην κατάστασιν, συνεπεία τῆς ὁποίας οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι τοῦ βουνοῦ ὑπέστησαν ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλειότερα μαρτύρια, τὸ μαρτύριον τῆς πείνης.

Αἱ τροφαὶ τῶν εἶχον ἐξαντληθῆ τελείως.

Τὰ ὀλίγα πρόβατα, ἅτινα ἐνέμουντο ἐν καιρῷ εἰρήνης τὴν ὀλίγην χλόην τοῦ σουλιωτικοῦ ἐδάφους, ἐσφάγησαν.

Τ' ἀποθηκευμένα κρέατα κατηναλώθησαν.

Τὰ ὄσπρια ἐτελείωσαν καὶ ὁ ἄρτος ἐξέλιπε.

Καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ χόρτα τῆς γῆς, ὅσα δὲν ἐξηράνθησαν ἀπὸ τὸ ἐπελθὸν θέρος, ἦσαν ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ θρέψουν τόσους πεινκσμένους ἀνθρώπους.

Εἰκόνας τότε φρίκης ἐπλήρωσαν τὸ βουνὸν καὶ τὰς μικρὰς κοιλάδας.

Ἄνθρωποι σκελετώδεις, ἔβλεπαν τὴν ζωὴν τῶν νὰ φεύγη ἀλλ' ὅμως δὲν ἔπαυαν νὰ σφίγγουν εἰς τὰς ἰσχνὰς παλάμκς τῶν τὸ κερυφύλλι, διὰ νὰ ὑπερασπισθοῦν εἰς πάσιν περιπτώσιν τοὺς βωμοὺς καὶ τὰς ἐστίας τῶν.

Τὴν εἰκόνα τῆς λυπηρᾶς ἐκείνης καταστάσεως μᾶς δίδει ὡς ἐξῆς ὁ Ὑδρωμένος :

α' Ἐπάνω εἰς τοὺς δέκα μῆνας οἱ Σουλιῶται ἔλαβον μεγαλοτάτην χρεῖαν ἀπὸ τροφᾶς. Τὰ ὅσα κρέατα εἶχον ἀλατισμένα ἐβρώμεψαν.

Τὰ ἀλεύρια καὶ ὅ,τι ἄλλο τρωγώσιμον εἶχαν τὰ ἐμοιράσθησαν ὅλοι ἀδελφικὰ κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀνθρώπων ὅπου ἔτρεφεν ὁ καθένας καπετάνιος.

Γυναίκκς ἀδυνάτους γέροντας καὶ ἕως διακοσίους ἀπὸ τὰ περίξ

χωριά, τοὺς ἔστειλαν εἰς τὰς νήσους τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας, διὰ νὰ ζήσουν μὲ ἐλεημοσύνην τῶν ὁμογενῶν τους.

Μὲ ὄλην αὐτὴν τὴν οἰκονομίαν ὅπου ἔκαμαν, τελειώνοντας ἕνας χρόνος τῆς πολιορκίας, ἐκαταντήθησαν νὰ τρώγουν χόρτα τῆς γῆς, φλοῦδες τῶν δένδρων καὶ βαλάνι.

Ἐγέμιζαν τὰ καζάνια ἀπὸ χόρτα καὶ εἰς καθὲ καζάνι ἔβαναν τρεῖς ἢ τέσσαρας φουκτες ἀλεύρι καὶ τὰ ἔβραζαν καὶ ἀπ' ἐκεῖνον τὸν χιλιν ἐτρέφοντο καὶ ἐπολεμοῦσαν ἀδικιόπως μὲ βροχὰς καὶ χιόνια καὶ ψύχρες.

Ἀπέθαναν καὶ ἱκανοὶ ἀπὸ τὴν πείναν, τὰ δὲ σώματα αὐτῶν νεκρὰ ὄντα, ἐπρίσκοντο μόνον εἰς ὄλον τὸ πρόσωπον.

Εἰς τέτοιον βαθμὸν ἀδυναμίας εἶχον φθάσει ἀπὸ τὴν πολλὴν κκοπάθειαν, ὅπου μὲν τινὲς φίλοι τοὺς ἐγνώριζαν· διότι τὰ σώματα τοὺς κατέστησαν ξηρότατα, τὰ πρόσωπα κατὰμκυρα, τὰ ὄμματα ἄγρια, τὰ ποδάρια κλονούμενα ἐνθεν κἀκεῖθεν ἀπὸ τὴν πείναν.

Καὶ κατ' ἀλήθειαν τοὺς ἔβλεπε τινὰς ὡς τόσα σκέλεθρα.

Ἄλλὰ μὲ ὅλας αὐτάς τὰς σκληρὰς κκοπαθείας ἐτρέφετο εἰς τὴν καρδίαν των μίᾳ ἀσύγκριτος μελαγχολία καὶ μῖσος ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ.

Δὲν ἀκούετο ἄλλος λόγος ἀπὸ τὰ στόματα τῶσων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, παρὰ ὁ περὶ πατρίδος, «ἐλευθερία ἢ θάνατος».

Μία ἔξοδος τολμηρὰ

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν τοὺς εὗρηκε τὸ θέρος.

Ὁ Κατσαντώνης καὶ ἡ Τσίκα

Ὅταν ὁμως ἔφθασε τὸ φθινόπωρον ἡ θέσις των κατέστη βαρύτερα.

Τότε ἡ γῆ ἔπαυσε νὰ παράγῃ χόρτα, καὶ αἱ ὀλίγα «φουκτες τὸ ἀλεύρι» ἐξηντλήθησαν.

Ἐκινδύνευαν τότε ὅλοι ν' ἀποθάνουν τὸν φοβερὸν θάνατον τῆς πείνης.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔφθασαν νέαι προτάσεις τοῦ Ἄλῃ, διὰ τῶν ὁποίων οὗτος τοὺς ἐχάριζε τὴν ζωὴν, τοὺς παρεῖχεν ἀμνηστείαν καὶ προνόμια, ἤρκει νὰ ὁμολογήσουν ὑποταγὴν των καὶ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τὸ κράτος του.

Οἱ Σουλιῶται ὁμως, παρ' ὅλην τὴν ἀπελπησίαν των, ἀπέρριψαν καὶ παλιν ὑπερηφάνως τὰς προτάσεις τοῦ τυράννου, καὶ ἐδήλωσαν ὅτι θὰ ὑπομείνουν «τὸ γραμμένο τῆς τύχης» μέχρις ὅτου ἐκπνεύσῃ καὶ ὁ τελευταῖος κάτοικος τοῦ βουνοῦ.

Ἄλλ' ἡ κατάστασις ἔγεινε ἀφόρητος.

Ἐπρεπε ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ εὑρεθῇ τροφή.

Οἱ ἀρχηγοὶ συνῆλθαν εἰς σύσκεψιν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν ἐξοδόν, μετὰ τὴν ἀπόρρασιν ν' ἀποθάνουν.

Κατηρτίσθη ἀμέσως σῶμα πεντακοσίων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀδύνατοι ὅλοι καὶ ἐξηντλημένοι ἐκ τῆς πείνης καὶ τῶν ἄλλων κακουχιῶν ἔλαβον τὰ ὄπλα των.

Ἔθεσαν εἰς τὸ μέσον αὐτῶν 170 γυναῖκες, διὰ νὰ τὰς ἐγκαταλείψουν μακρὰν τοῦ Σουλίου, ὅπου ἠδύναντο νὰ τρέφονται, χωρὶς νὰ στεροῦν τὴν τροφὴν ἀπὸ τοὺς πολεμιστὰς, ἔκαμαν τὴν προσευχῆν των, ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς διὰ μονοπατίων, ἀγνώστων εἰς τοὺς Τούρκους, ἐξῆλθον εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἐβάδισαν μετὰ ὅλας τὰς προφυλάξεις πρὸς τὴν Πάργαν, ὅπου ἐπὶ τέλους ἔφθασαν σῶοι καὶ ὑγιεῖς.

Ἐκεῖ οἱ κάτοικοι τοὺς ὑπεδέχθησαν μετὰ δακρύων καὶ εἰλικρινοῦς συμπαθείας καὶ τὰς μὲν γυναῖκας ἐκράτησαν πλησίον των, πρὸς δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδωκαν πλῆθος τροφῶν, ἄλλας μὲν ὡς δῶρον, ἄλλὰς δὲ ἐπὶ πληρωμῇ.

Τοιοιουτρόπως ἐφοδιασθέντες οἱ Σουλιῶται ἐτοιμάσθησαν νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὸ ὄρος, ὅπου τοὺς ἐπερίμεναν οἱ ἀδελφοὶ των ἐτοιμοὶ νὰ σῶσιν ἀπὸ τραγικῆν πεῖναν.

Ἦδη ὅμως οἱ Τούρκοι ἔμαθον τὸ τολμηρὸν διάθημα τῶν Σουλιωτῶν καὶ συγκεντρωθέντες κατέλαβον τὰς διόδους, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐμποδίσουν μὲ πᾶσαν θυσίαν, τὴν εἰσχωγῆν τροφίμων εἰς τὸ ἀπηλπισμένον Σοῦλι.

Ὁ Ἄλῃς ἀποτυγχάνει

Ὁ Θεὸς ἐπροστάτευσεν εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην τοὺς βλαπτιζομένους Σουλιώτας.

Μολοντί αἱ διόδοι εἶχον καταληφθῆ ἀπὸ πολυάριθμα σώματα Τούρκων στρατιωτῶν, ἐν τούτοις οἱ 500 γυναῖκες φέροντες ἐκ Πάργας τὰ τρόφιμα, εὗρηκαν καὶ πάλιν ἀτραπούς ἀγνώστους εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἐπομένως ἀφρουρήτους παρ' αὐτῶν καὶ τοιοιουτρόπως μετέφεραν σῶας εἰς τὸ Σοῦλι ὅλας τὰς προμηθείας τὰς ὁποίας εἶχαν παραλάβει ἐκ τῆς Πάργας.

Ὅταν ὁ Ἄλῃς ἔμαθε τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην τῶν Σουλιωτῶν διὰ τῆς ὁποίας ἡ θέσις τῶν στρατευμάτων του καθίστατο φοβερά, διότι ἐνῶ ἐξετέλουν τοιοῦτον ἀποκλεισμόν, τὸ Σοῦλι ἐτροφοδοτεῖτο, κατελήφθη ἀπὸ λύσσαν, συνεπέει τῆς ὁποίας προέβη εἰς μερικὰς

ἀπαισίας σκληρότητας, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας ἐθετεν εἰς ἐφαρμογὴν, ὡς ἂν ὠργίζετο.

Ἄλλ' αἱ τροφαὶ εἶχον εἰσαχθῆ πλέον καὶ ἡ ὀργὴ του ἦτο ματαία καὶ ἀνωφελής.

Κατήρτισε ὅμως ταχέως καὶ πάλιν τὸ σχέδιόν του καὶ ἤρχισε νὰ τὸ ἐκτελεῖ, ἐλπίζων ὅτι τὴν φορὰν αὐτὴν θὰ ἐπιτύχη ὀριστικῶς.

Μόλις συνέλαθε τὴν ιδέαν αὐτὴν διατάξεν ἀμέσως νὰ προσκαλέσουν εἰς τὰ Ἰωάννινα τὸν υἱὸν τοῦ αὐτοκτονήσαντος Γεωργίου Μπότσαρη, τὸν νεαρὸν Κίτσο.

Ὁ Κίτσος ἐσπευσε νὰ προσέλθῃ εἰς Ἰωάννινα καὶ εὗρεκε τὸν Ἀλῆν, περιποητικὸν πάντοτε καὶ πρόθυμον εἰς δῶρα καὶ εὐνοίας.

Κατὰ τὴν πρώτην συνέντευξίν των, ἀπέφυγε νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ διὰ τὸ ζήτημα τῶν Σουλιωτῶν.

Κατὰ τὴν δευτέραν ὅμως τοῦ ἀνέθηκε νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Σοῦλι καὶ νὰ προτείνῃ ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ, τὴν εἰρήνην πρὸς τοὺς Σουλιώτας.

Ὁ Κίτσος ἔλαθε τὰς προτάσεις καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὸ Σοῦλι, ἐνῶ ὁ Ἀλῆς ἔτριβε τὰς χεῖρας ὀπισθὲν του καὶ ἐμειδία τὸ σατανικὸν του μειδίαμα, ὅπερ ἐσημείωνε τὴν τέρψιν τῆς ψυχῆς του.

Εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτὴν ἐνουπῆρχεν ὀλόκληρον τὸ σχέδιον τοῦ Ἀλῆ.

Ἐγνώριζεν οὗτος ὅτι ὁ Κίτσος ἐφλέγετο πάντοτε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Σουλιωτῶν, τὴν ὁποίαν ἀφῆρεσε ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του ὁ Τζαβέλλας.

Ἄν τὸ σχέδιον ἐπιτύγχανε τότε ἡ ὑποταγὴ τῶν Σουλιωτῶν θὰ ἦτο εὐχερὴς καὶ ὁ Ἀλῆς θὰ ἐθριάμβευε.

Μεταξὺ τῶν Σουλιωτῶν.

Ἐφωδιασμένος μὲ τὰς προτάσεις ταύτας ὁ Κίτσος Μπότσαρης ἔφθασεν εἰς τὸ Σουλί.

Ἡ κατάστασις τὴν ὁποίαν εὗρηκεν, ἦτο ἀπελπιστική.

Αἱ τροφαὶ αἱ μεταφερθεῖσαι ἐσχάτως ἐκ Πάργας, ἦσαν σχεδὸν ἐξητλημένοι.

Αἱ ἀσθένειαι ἐμάστιζαν τοὺς ἀτυχεῖς πολεμιστὰς, ὑποβηθούμενοι ἀπὸ τὴν πείναν καὶ τὰς ἄλλας κακουχίας.

Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἠθικόν των εἶχε ἐκμηδενισθῆ, ἕνα τῶν ἀνεξάντλητων καὶ διαρκῶν βασάνων.

Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ὅταν εἶδαν οἱ Σουλιῶται τὸν Μπότσαρην καὶ ἤκουσαν τὰς προτάσεις του, ἐφάνησαν πρόθυμοι νὰ τὰς δεχθοῦν.

Ἐσκέφθησαν πρὸ πάντων, ὅτι ἂν ἀνεγνώριζαν ὡς ἀρχηγόν τους τὸν Κίτσον, θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχουν εὐνοικωτέραν συνθήκην μετὰ τοῦ Ἀλῆ, ἕνεκα τῆς συμπαθείας μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Σατράπης τῶν Ἰωαννίνων περιέβαλλε τὸν Μπότσαρην.

Αἱ συζητήσεις ἤρχισαν ἐπὶ τῶν προτάσεων τούτων εἰς τὰς συνελεύσεις τῶν προκρίτων.

Δύο πτέρυγες ἐσχηματίσθησαν ἀμέσως εἰς αὐτὰς, ἔχουσαι ἐπὶ κεφαλῆς ἢ μὲν τὸν Κίτσον Μπότσαρην, ἢ δὲ τὸν Φῶτον Τζαβέλλαν.

Ὁ δὲ ἀγὼν περιωρίσθη εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀρχηγίας.

Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ὁ Μπότσαρης ἀρχηγὸς ἢ νὰ μείνῃ ὁ Τζαβέλλας ;

Ἐπειτα ἀπὸ μακρὰς ἀντεγκλήσεις, ἡ μερὶς τοῦ Μπότσαρη ὑπερίσχυσε καὶ ὁ νεκρὸς Κίτσος ἀνεκηρύχθη ἀρχηγὸς τῶν Σουλιωτῶν ἐνῶ ὁ Φῶτος ἀκολουθῶν τὸ προηγούμενον παράδειγμα τοῦ πατρὸς τοῦ ἀντιπάλου του ἀπεχώρησε χολωμένος ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ ἀφωσιωμένων ὀπκῶν ἔμεινεν εἰς τὸ χωρίον Χορτιά, ὅπερ ἀπέχευε τρεῖς ὥρας ἀπὸ τὸ Σούλι.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ σχέδιον τοῦ Ἄλῃ ἤρχισε νὰ ἐπιτυχάνῃ.

Μόλις εἶχεν ἀποκκτασταθῆ ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὸ ὄρητῆριόν του ὁ Τζαβέλλας καὶ ἐδέχθη ἀμέσως μῆνυμα τοῦ Ἄλῃ, διὰ τοῦ ὁποίου τοῦ παρήγγειλεν ὅτι ἔχει μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ἴδῃ εἰς Ἰωάννινα.

Ὁ Φῶτος ἐσκέφθη ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας.

Ἡ θέσις του δὲν ἦτο εὐκολος.

Ἐπρεπε νὰ μιμηθῆ τὸ παράδειγμα τοῦ Μπότσαρη ;

Ἡδύνατο ὅμως καὶ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἀγανάκτησίν του ἐναντίον τῶν Σουλιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀντήμειψαν τὰς θυσίας του, τὸν ἥρωισμόν του, τὴν ἀγάπην του, μὲ τόσῳ σκληρὰν ἐγκατάλειψιν ;

Τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ ;

Ὁ Φῶτος εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ἀπὸ τὸ φοβερὸν δίλημα ἐξήγαγε τὸν Τζαβέλλαν μίαν ἰδέαν.

Ὅτι ἡδύνατο, διὰ τῆς μεταβάσεώς του εἰς τὰ Ἰωάννινα, νὰ εὐκολύνῃ κάπως τὴν θέσιν τῶν συμπατριωτῶν του Σουλιωτῶν.

Καὶ μὲ τὴν δικαιολογίαν ταύτην τῆς συνειδήσεώς του μετέβη πράγματι εἰς τὰ Ἰωάννινα, ὅπου πρὸς φιλοξενίαν του εἶχεν ἐτοιμασθῆ ἡ οἰκία τοῦ Ἀστυνόμου τῆς πόλεως Ἀμπᾶς Ἀγᾶ Τεπέλενα.

Εἰς τὸ κατάλυμα τοῦτο ἐπερίμενε τὸν Φῶτον πολυτελεστάτη χρυσοκέντητος ἐνδυμασία καὶ ξίφος ἐπηργυρομένον, τὰ ὅποια τοῦ ἔστελεν ὁ Ἀλῆς ὡς πρῶτα δῶρα.

Ὁ σατράπης ὅπως καταπλήξῃ τὸν Τζαβέλλαν εἶχε περικυκλωθῆ τὴν ὥραν ἐκείνην ἀπὸ ὅλων τοῦς ἐπιφανεῖς μεγιστάνας τῆς Αὐλῆς του, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ὑπηκόων του, Ἀλβανοὺς Τούρκους καὶ Ἑλληνας, παρεπιδημοῦντας τότε ἢ εὕρισκομένους τυχαίως εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Ὅλοι οὗτοι οἱ δορυφόροι τοῦ τυράννου ἔφεραν ἐπισήμους καὶ ἀστραπιδόλους περιβολὰς, μακρὰ ξίφη καὶ ἄφθονα χρυσὰ κοσμήματα, ἅτινα ἠδύναντο βεβαίως νὰ καταπλήξουν τὸν ὀφθαλμὸν ἐνὸς ἀνθρώπου ζῶντος διαρκῶς ἐπὶ τῶν ἀγόνων βράχων καὶ πολεμοῦντος ἀενάως κατὰ τῶν θυελλῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, δὲν κατέπληξεν ὁμοίως καὶ τὸν Τζαβέλλαν διότι ὁ Φῶτος ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἥρωας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὅποιοι ἀντὶ ὅλων τῶν χρυσῶν καὶ ὅλων τῶν λάμπων ἐπρωτίμου περισσότερον ἔνα ἰσχυρὸν καριοφύλλι, ἄφθονο μπκροῦτι καὶ στήθη τουρκικὰ διὰ νὰ φυτεύουν τὰς σφαῖράς των.

Ὅπως δῆποτε ἔγινε δεκτὸς ἐν μέσῳ τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης αὐλῆς, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἐσελάγιζεν ὡς ἥλιος ὁ βεζύρης τῶν Ἰωαννίνων βουτηγμένος ἐπίσης εἰς τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους.

Οἱ πρῶτοι λόγοι τοῦ Ἀλῆ πρὸς τὸν ἠρωικὸν Σουλιώτην ἦσαν λόγοι πλήρεις πολιτικῆς δεξιότητος.

Ὁ Τζαβέλλας ἐκάθισε καὶ ὁ Ἀλῆς τότε τοῦ εἶπε μὲ τὴν συνήθη πρεφθηρμένην καὶ ἀνάμικτον φρασεολογίαν του :

— Μπίρο μου (τέκνον μου) Φῶτο, ἐγὼ σέ εἶχα πολὺ κακιωμένον, γιατί ἐσύ, μπίρομ, ἐστάθηκες ἐναντίος εἰς ὄλαις ταῖς δουλειαῖς μου, καὶ γίνηκες σεμπέπης (αἴτιος) ποῦ κακώπαθε τ' ἀσκέρι μου (τὰ στρατεύματά μου) καὶ χάθηκε τόση Τουρκιά.

Μαντάμ (ἀλλ' ἐπειδὴ) ὅπου τώρα ἤλθες εἰς ἐμένα μὲ τὸ θέλημα σου, καὶ γίνηκες δικός μου, ἐγὼ τὰ ξεχνῶ ὅλα αὐτὰ ποῦ μ' ἔκαμες, καὶ τώρα καὶ ἀπ' ἐμπρὸς θὰ σ' ἔχω σὰν παιδί μου, σὰν τὸν Μουχτάρην καὶ τὸν Βελῆν καὶ θὰ σέ βαίνω πρῶτον στ' ἀσκέρι μου.

Τὸ ξέρεις, μπίρομ Φῶτο, θέλω κ' ἐγὼ ἀπ' σένα γιὰ νὰ κάνης ἓνα τζαρέ (τρόπον) γιὰ νὰ γλυτώσωμεν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς καθημερινοὺς μπελάδες. Θέλω, μπίρομ, νὰ μοῦ δίνης τὸ Σοῦλι, γιὰ νὰ πάψη τὸ τζέγκι (ὁ πόλεμος), γιατί μπίρομ, εἶνε γιαζίκ (κρίμα) ποῦ σκοτώνονται ἔτζη ἄνθρωποι, γιατί ἔτζη προστάζει καὶ ὁ Βασιληᾶς. καὶ σέ κάνω ὄρκο στὴ μπίστι μου καὶ στὰ παιδιά μου, ποῦ νὰ μὴν κάνω τίποτε κακὸ στοὺς Σονλιῶταις καὶ νὰ τὰ κυττάξω σὰν παιδιά μου καλλήτερις.

Κ' ἐγὼ, μπίρομ, τὸ μετάνοισα, τώρα, μόνε ἄς εἶνε, τὰ περασμένα ξεχασμένα.

Ἐτζη νὰ κάνης μπίρομ, νὰ μοῦ δίνης τὸ Σοῦλι, καὶ νὰ σὰς ἔχω ὅλους σὰν παιδιά μου.

Εἰς τὰς προτάσεις ταύτας τοῦ Ἄλῃ, σκεφθεὶς ὀλίγον ὁ Φῶτος ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

— Αὐτὰ ποῦ λές, βεζύρη μου, τώρα μποροῦσα νὰ τὰ κάνω προτοῦ ἔρθω ἐδῶ στὰ Γιάννινα, ἐπειδὴ τις τότε μὲ ἄκουσαν οἱ Σοῦλιῶτες. Τώρα ποῦ ἐπάτησα τὴν πόρτα σου, δὲν μ' ἀκούουν καὶ δὲν δίδουν πίστη στὰ λόγια μου.

— Σὰν εἶνε ἔτσι, μπίρομ, ἀπεκρίθη ὁ Ἄλῃς κάνομεν ἓνα

ἄλλο βγάλε ἐσὺ τὴν φάρα σου (τὴν οἰκογένεια τοὺς συγγενεῖς σου) καὶ ὅσοι εἶναι ποῦ σ' ἀκοῦνε καὶ ἄφησε τοῦ, ἄλλους καὶ ἐγὼ ἐκεῖνους τοὺς σιαζῶ (τοὺς διορθῶνω)· καὶ ἐσένα σοῦ δίδω ὅπειον τόπο θέλεις γιὰ νὰ κάτση ἡ φαμελιά σου καὶ ὅλη ἡ φάβα σου, ἐδῶ ἂν θέλῃς ἢ στὴν Φραγκιά ἂν θέλῃς· νὰ πᾶτε καὶ ἐκεῖ εἶναι καλλίτερα, καὶ θὰ σᾶς ζουλέψουν καὶ ἄλλοι· ἔτσι νὰ κἀνης, μπίρομ' Φῶτο ἔτσι· ἄφησε ἐκεῖνα τὰ ἔρημα ξεροβούνια καὶ τὰ λαγκάδια· αὐτὰ δὲν εἶναι γιὰ τ' ἐσένα.

Ὁ Τζαβέλλας ἐφάνη δυσκολευθεὶς ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Ἀλλῆ, ὅπως ἀποσύρῃ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς ἑπαδούς του ἐκ Σουλίου.

Ἐπειτα ὁμοῦ ἀπὸ μικρὰν σκέψιν τοῦ εἶπεν ὅτι δύναται ἀφοῦ τὸ θέλῃ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Σούλι καὶ νὰ ὑποβάλλῃ τὰς προτάσεις τῆς εἰρήνης εἰς τὴν ἐγκρισιν τῶν συμπατριωτῶν του.

Τοῦτο πραγματικῶς καὶ ἐγένεν.

Ἡ δυστυχία καὶ ἡ ἐξάντλησις ἐξηκολούθουν νὰ μαστιζοῦν τὴν ἀτυχῆ χώραν, καὶ οἱ Σουλιῶται ἔμαθον διὰ τοῦτο μετ' εὐχαριστήσεως τὴν ἐπάνοδον τοῦ Φῶτου.

Ἐσπευσαν ὅλοι προθύμως εἰς τὸν νόον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ ἀφοῦ ἐγένεν ἡ γενικὴ συνάθροισις, ὁ Φῶτος ἐγερθεὶς εἶπεν ὅτι πρὸ πάσης ἀναγγελίας δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἀρχηγίαν.

Οἱ ὅπαδοι ὁμοῦ τοῦ ἀντιζήλου ἀρχηγοῦ Μπότσερη ἐξηγέσθησαν καὶ μετ' ἐκπληκτικῆς ἀπῆτήσαν ὅπως προχωρήσῃ ὁ Τζαβέλλας εἰς τὰς ἀνακοινώσεις του καὶ μετὰ ταῦτα ὑποβάλλῃ τὴν πρότασιν τῆς ἀρχηγίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιμονὴ τῶν Μποτσεραίων ἐφαίνετο ἀδιάσει-

Ὁ Κατσαντώνης καὶ ἡ Τσίκα

στος, ἠναγκάσθη πράγματι ὁ Φῶτος ν' ἀνακοινώσῃ πρὸς τοὺς συνηγμένους ὀπλαρχηγούς τοὺς ὄρους τοῦ Ἄλῃ.

Οἱ ὄροι οὗτοι ἦσαν ἐπαχθέστατοι. Κατ' αὐτοὺς ὄφειλον οἱ Σουλιῶται ἐπὶ ὑποσχέσει ἀμνηστίας νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ βουναῖα καὶ ν' ἀπέλθουν εἰς ἄλλον τόπον τῆς ἐκλογῆς των, ὅπου νὰ ἐγκατασταθοῦν καὶ νὰ ζήσουν, ἀναγνωρίζοντες τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ.

Οἱ ὄροι ἐφάνησαν ἀπαράδεκτοι εἰς τοὺς Σουλιώτας καὶ ἕνεκα τούτου δὲν ἐβλεπαν τὸν λόγον, διὰ τὸν ὅποιον ὄφειλον ν' ἀνακηρύξουν τὸν Τζαβέλλαν ἀρχηγόν.

Ἐρνήθησαν ἐπομένως νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ἀνέθηκαν εἰς τὸν Τζαβέλλαν νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Ἄλῃν ὅτι ὑπὸ τοιούτους ὄρους δὲν παραδίδεται τὸ Σοῦλι.

Ἡ σύλληψις τοῦ Φώτου.

Ὁ Φῶτος ἀποτυχὼν ἐπέστρεψεν εἰς Ἰωάννινα διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὰ συμβάντα εἰς τὸν Ἄλῃν.

Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ὁ τύραννος δὲν ἔκαμε πρὸς αὐτὸν τὴν τιμὴν νὰ τὸν δεχθῇ αὐτοπροσώπως, ἀλλὰ διέταξε τὸν υἱὸν τοῦ Μουχτάρ ν' ἀκροασθῇ τὸν Τζαβέλλαν.

Ἡ συνδιάλεξις τῶν δύο ἀνθρώπων ὑπῆρξε βραχυτάτη.

Κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς ὁ Μουχτάρ ἠρώτησε

— Καὶ δὲν σκιαζονται ἀπὸ τόσο ἀσκέρι ;

— Οἱ Σουλιῶται, ἀπήντησεν ὁ Τζαβέλλας, ἔχουν ἀπόφασιν ν' ἀποθάνουν ὅλοι ἀπὸ μικρὸς ὡς τὸν μέγαν.

Τότε ο Μουχτάρ έκαμε νεϋμα, δια του οποίου έδήλωνεν, ότι ή συνέντευξις είχε τελειώσει.

Ο Φώτος έχαιρέτισε και έξηλθε Δέν έπρόφθασεν όμως να διέλθη τον αντίθάλαμον και οι σωματοφύλακας του Πασά τον περιεκύκλωσαν.

— Τι θέλετε από μένα ; ήρώτησεν ο Σουλιώτης, προσβλέπων με άπορίαν τους Άλβανούς.

Οι σωματοφύλακες άντι άπαντήσεως τον συνέλαβον και δέσαντες τας χείρας αυτού, τον διέταξαν να προχωρήση.

Ο Τζαβέλλας έννόησε τότε ότιεύδίσκετο υπό κράτησιν.

— Έτσι μονάχα, ειπε, μπορεί ο Βεζύρης να με πιάση και τέτοια εστάθησαν πάντοτε τ' άνδραγαθήματά του, γιατί ελεύθερον, άρματωμένον και στον πόλεμο, με τρέμει σαν το θάνατο.

Οι στρατιώται τον ώθησαν και άνγκάσαντες αυτόν να βαδίση τον ώδήγησαν εις την ειρκτήν όπου τον έθηκον υπό φρουράν αύστηροτάτην.

Τοιουτουρόπως οι Σουλιώται έστερήθησαν τον άρχηγόν των Φώτον.

Ηδύνατο όμως κανείς να νομίση ότι στερηθέντες του Τζαβέλλα είχαν τουλάχιστον τον Μπότσαρην.

Άλλά δέν συνέβη ούτω.

Διότι ο Μπότσαρης έμεινε μόν εις το Σουλι άλλ' έμεινε ως άπεσταλμένος του Άλη.

Και τοιουτοτρόπως το σχέδιον του Άλη έθριάμβευσε, διότι οι Σουλιώται έμειναν ήδη έξηνητλημένοι άποθεαρρημένοι και άκέφαλοι οι δε άρχηγοί των έκρατουόντο εις τα Ιωάννινα μακράν της πατρίδος, ή όποία τόσην είχεν αύτων ανάγκην.

*Ἐφθασε τοιοιτοτρόπως τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1803 ὅποτε ὁ Ἄλῃς ἀπεφάσισε νὰ προβῆ εἰς τὸ τελευταῖον κτύπημα.

Συνεκέντρωσε πολυάριθμα στρατεύματα πέριξ τοῦ Σουλίου καὶ διέταξε τοὺς υἱοὺς του νὰ ἐτοιμασθοῦν πρὸς ἐκστρατεῖαν.

Ὁ θόρυβος τῶν παρασκευῶν ἔφθασε μέχρι τῶν Σουλιωτῶν, διότι ὅλαι αἱ πεδιάδες ἀντήχουν ἀπὸ τὴν διέλευσιν τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἄλῃ, τῶν κατευθυνομένων εἰς τὸ Σοῦλι.

Οἱ στρατιῶται ἔψαλλαν θούρια.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐλάμβανον διαταγὰς νὰ μὴ ἐπιστρέφουν ἐκ τῆς θέσεώς των, ἐν ᾗ περιπτώσει ἠττηθοῦν.

Οἱ Σουλιῶται ὡς μόνον ἐφόδια κατὰ τὸν ἐπικείμενον τοῦτον ἀγῶνα εἶχαν τὸν ἡρωϊσμόν τους.

Ὁ ἡρωϊσμός ὅμως ἐπήρκεσε μὲν διὰ νὰ τοὺς δοξάσῃ καὶ ἀφήσῃ τὸ ὄνομά των ἀθάνατον, δὲν ἐφάνη ὅμως ἀρκετὸς διὰ νὰ κρατήσῃ τὸ Σοῦλι.

Ἡ Μοῖρα εἶχεν ἤδη σημάνει τὸ τέλος τοῦ Σουλίου.

Σαμουὴλ

Μία προσωπικότης συμπαθῆς ἐνεφανίσθη τότε ὡς μετέωρον φωτεινὸν ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ Σουλίου, ὁ καλόγηρος Σαμουὴλ.

Τὸ κοσμικὸν του ὄνομα ἦτο Σταυρος Θεμελής, κατήγετο δὲ ἐκ τινος χωρίου εὐρισκομένου παρὰ τὴν Παρραμυθίαν.

Εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ὁ Σαμουὴλ παρηκολούθησε τὸν ἱερομάρτυρα Κοσμᾶν, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγράψαμεν προηγουμένως, εἰς τὰς ἀσκη-

τικὰς περιδείξαι του καὶ φαίνεται ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα.

Ἐκείνος ὁμοίως τῆς στοιχειώδους ταύτης μορφώσεως, ὁ Σαμουὴλ ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν Κοσμάν τὴν φλογερὰ ἀγάπην πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν Πατρίδα, ἣτις τὸν ἀνέδειξεν ἐπὶ τέλους ἓνα ἐκ τῶν ἀληθῶν ἡρώων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ὅπως αἰφνιδίως ἔλαμψε τὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὸ Σοῦλι.

Κατὰ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ Σουλιωτικοῦ ἀγῶνος, ἐνεφκνίσθη μίαν ἡμέραν ἐνώπιον τῶν πολεμιστῶν ἓνας πλάνης μοναχὸς, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἔλαμπεν ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ ἀρετὴ.

Κατόκησε τότε ὡς ἀσκητὴς εἰς ἓνα μικρὸν σπήλαιον παρὰ τὸ Κοῦγκι, ὅπερ κατέστησε ταχέως βωμὸν ἱερὸν, πρὸ τοῦ ὁποίου οἱ Σουλιῶται συνήρχοντο ἀθροοὶ καὶ ἤκουον μετὰ σεβασμοῦ τὸ κηρυγμα τοῦ καλογῆρου.

Ἐπειδὴ ὁ ἐμπνευσμένος μοναχὸς μετεχειρίζετο συχνὰ εἰς τὰς ἱερὰς ὁμιλίαις του τὴν φράσιν ἡ «τελευταία κρίσις» ἔλαβε ἀπὸ τοῦ Σουλιώτου τὸ παρονόμιον τοῦτου, μετὰ τὸ ὁποῖον ἔγινε γνωστότατος μεταξὺ αὐτῶν.

Ὀλίγος καιρὸς παρήλθεν ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ Σαμουὴλ ἤρχισε νὰ περιέρχεται τὰ χωρία τοῦ Σουλίου, κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐμπνέων θάρρος εἰς τοὺς πολεμιστὰς καὶ πείθων αὐτοὺς ὅτι ἡ πρόσκαιρος ζωὴ τῶν εὐγενῶν ἀνθρώπων εἶνε προσωρισμένη διὰ νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος.

Συνέλεγε δὲ ταῦτοχρόνως καὶ ἐράνους, διὰ τῶν ὁποίων ἀνήγειρον ἐντὸς μικροῦ δικαστήματός τὸν ποιητικὸν ναῦσκον τῆς Ἁγίας Πανασκουῆς καὶ βραδύτερον τὸ μικρὸν φρούριον τοῦ Κοῦγκι.

Ἱερὸν βῆμα τοῦ Σαμουὴλ ἦσαν αἱ γωνίαι τῶν βράχων, προ-

σθέτει δὲ ὁ Πουκεβίλ ὅτι αἱ λόγοι καὶ ἡ πίστις αὐτοῦ συνεχίουν τὰ ὄρη, τὰ δὲ παλληκάρια τοῦ Σουλίου, ἐνεθουσιάζοντο ἀκούοντα τῆς φωνῆς του, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐγίνοντο πολεμισταὶ τῆς «τελευταίας κρίσεως», πάντες δὲ ἐπέιθοντο ὅτι εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς προσκαίρου ζωῆς, εὐρίσκεται ἡ μακαρία ὁδὸς ἄγουσα ἐκεῖ, ὅπου ὁ θάνατος καὶ ἡ εκπληκτος φύσις θὰ ἴδωσι τὸν ἄνθρωπον ἀναγεννώμενον, ἐν αἰωνίᾳ δόξῃ».

Ἐξήρχετο συχνὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὄρη τοῦ Σουλίου καὶ μετέβαινον εἰς τὰ γειτονικά μέρη, ὅπου ἐλάμβανε προμηθείας τροφίμων καὶ πολεμεφοδίων, ἀνταλάσσαν αὐτὰ διὰ κομβολογιῶν, ἀγίων λειψάνων καὶ εἰκόνων.

Πολλάκις εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον ἐνδεδυμένος ὡς ἐπαίτης καὶ πάντοτε ἐπέστρεφε σῶος εἰς τὸ Σούλι, εἴτε τὸν ἀντελαμβάνοντο οἱ ἐχθροὶ εἴτε ὄχι.

Τοιοῦτος ἦτο Σαμουήλ, τὸν ὅποσον οἱ Σουλιῶται ἰθεώρουσαν ἀγαθόν, ἐνάρετον, φιλόπατριν, γενναῖον, πολεμικὸν καὶ ἐσέβοντο ὡς προφήτην καὶ ὡς ἅγιον.

Ἐνεκα τούτου ὁ μοναχὸς ἀπέκτησε γρήγορα μεγίστην ἐπιβολὴν παρ' αὐτοῖς καὶ εἰσηκούετο πολλάκις περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεστέρους ἀρχηγούς.

Ὅσακις δὲ οἱ ἄνδρες οἱ ἐκεῖνοι κατατρυχόμενοι ἀπὸ τὰς δυστυχίας των, ἤρχοντο εἰς ἀντικρούσεις ἢ ἔριδας, ὅπεχῶρουσαν ἀμέσως καὶ συνεφιλιούντο, ὅταν ὁ Σαμουήλ ἐπενέβαινε μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοὺς συνεβίβαζε.

Τώρα «τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» εἶχεν ἐπέλθει, ὁ δὲ Σαμουήλ ἦτο προωρισμένος ἀπὸ τὴν θεῖαν πρόνοιαν νὰ δοξασθῇ διὰ τοῦ ἡρωϊσμοῦ του.

Αἱ στρατικὴ τοῦ Ἄλῃ πασᾶ κατέκλυσαν τὰς πέριξ πεδιάδας

καὶ οἱ Σουλιῶται ἠτοιμάσθησαν πρὸς τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα.

Ὅλα δὲ τὰ σημεῖα ἐδείκνυον ἤδη ὅτι ὁ ἱερός οὗτος ἀγὼν ἐμελλε νὰ ἦναι ὁ τελευταῖος διότι ἡ μοῖρα εἶχεν ἤδη καταδικάσει τὸ ἡρωϊκὸν Σοῦλι.

Ὁ τελευταῖος πόλεμος.

Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἄλῃ, οἱ Σουλιῶτα κτελέαζαν ἀμέσως τὰς ἐπικαίρους θέσεις των, μετὴν ἀπόφασιν νὰ ἀμυνθοῦν μέχρι ἐσχάτων ὑπὲρ τῆς χώρας των.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου, τοῦ ὑψωθέντος ἐπὶ τοῦ Κοῦγκι, παρὰ τοῦ Σαμουήλ, ἐνεκλείσθησαν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ 400 πολεμισταί.

Ἄλλαι οἰκογένειαι ἠσφακλίσθησαν ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Μπίρας, ὅστις ἦτο περισσότερον ἀπότομος καὶ δυσπρόσιτος.

Τὰ πυροβόλα τοῦ ἐχθροῦ εἶχον στηθῆ εἰς ταπεινότερα μέρη ἐπὶ τῶν λόφων τοῦ Ἁγίου Δονάτου καὶ τῆς Ἀστραπῆς καὶ ἕνεκα τούτου δὲν ἐπέφερον μεγάλας ζημίας εἰς τοὺς Σουλιώτας.

Ἡ Κιάφα ἐπίσης κατελήφθη ἀπὸ τοὺς ὑπολοίτους πολεμιστάς, καὶ αἱ μάχαι τοιοῦτοτρόπως ἤρχισαν.

Κατὰ τὰς πρώτας ταύτας συμπλοκάς ἀναφαίνονται πάλιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης αἱ γυναῖκες τῶν Σουλιωτῶν, ὄχι μόνον βοηθεῖσαι τοὺς ἀνδρας διὰ τῆς μεταφορᾶς τῶν πολεμεφοδίων καὶ τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ καὶ πολεμοῦσαι εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς μετὰ τὰ ὅπλα τῶν θνησκόντων Σουλιωτῶν.

Αί συμπλοκαί αὐταί ὑπῆρξαν μὲν θανατηφόροι ἐκατέρωθεν, ἀλλὰ δὲν ἐδίδαν τὴν νίκην οὔτε εἰς τοὺς χριστιανούς οὔτε εἰς τοὺς Τούρκους.

Οἱ νεκροὶ ἐπιπταν πράγματι ἀθροοὶ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἄλῃ, ἀλλὰ τὸ στρατόπεδον τοῦτο ἦτο πολυάριθμον καὶ ἠδύνατο ν' ἀνκνευθῇ ταχέως, ἐνῶ ὁ θάνατος ἐνός Σουλιώτου κατεδίκαζεν εἰς σιγὴν ἕνα καρυφύλλι, ἐκτός ἐκείνων τὰ ὅποια ἤρπαζαν ἀμέσως αἱ Σουλιώτιδες.

Ἄν ἐξακρέσωμεν ὁμῶς καὶ τὴν δυσκαλογίαν ταύτην τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαχομένων, ὑπῆρχε καὶ ἄλλη διαφορὰ μεταξύ των πολὺ σοβαρωτέρα.

Ἡ διαφορὰ τοῦ τόπου καὶ τῶν μέσων.

Οἱ πολιορκηταὶ ἦσαν ἐλεύθεροι εἰς ὑποχωρήσεις μολονότι προσεθάλλοντο εὐκολώτερον ἀπὸ τοὺς ὠχυρωμένους ἐπὶ τῶν βράχων Σουλιώτας

Ἐκτός τούτου εἶχον ἀφθονίαν τροφίμων καὶ πολεμοφοδίων ἐνῶ οἱ Σουλιῶται ἐμάχοντο ὅλοι ἀνεξακρίτως καὶ ταῦτοχρόνως, χωρὶς διαλείμματα ἀναπαύσεως, καὶ τὸ χεῖριστον χωρὶς τροφήν.

Ἡ πείνα ἐθέριζεν ἤδη περισσοτέρους ἀπὸ τὰς σφαῖρας τῶν ἐχθρῶν.

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατόν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἕνας τοιοῦτος πόλεμος.

Ὁ Ἄλῃς τὸ εἶχεν ὑπ' ὄψει του καὶ ἐπερίμενε μὲ ἀγαλλίασιν τὸ τέλος.

Ἐθεώρησε τότε τὴν περίστασιν κατάλληλον νὰ στείλῃ νέας προτάσεις περὶ παροδόσεως πρὸς τοὺς Σουλιώτας, καὶ ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς τὸν Κίτσον Μπότσαρη διὰ νὰ τὰς μεταβιβάσῃ.

Οἱ Σουλιῶται, καταπεπονημένοι ἔτειναν πρόθυμον τὸ οὖς εἰς

τὰς προτάσεις τοῦ Μπότσαρη, ἰδίως οἱ ὑπερκσιζόμενοι τὸ Κοῦγκι καὶ τὴν Κιάφιν.

Ἐξεδήλωσαν ὁμοῦς τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως μετὰ τὴν συνθήκην μεταβοῦν εἰς τὴν Πάργαν.

Ἄλλ' ὁ Μπότσαρης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συνεργαζόμενοι ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἀλῆ Σελιχκάρ Μπούτας καὶ Μπεκὴρ Τσοβαδέρος, ὑπέικοντες εἰς τὰς εἰσηγήσεις τοῦ πασᾶ, κατώρθωσαν νὰ πείσουν τοὺς περισσότερους ἐκ τῶν Σουλιωτῶν ὅπως παραιτηθοῦν τῆς τοιαύτης ἀξιώσεώς των.

Ἐπέσχοντο δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἂν ἐγκτασταθοῦν εἰς μίαν οἰκονόμητον ἐπαρχίαν τοῦ Κράτους τοῦ Ἀλῆ, θ' ἀπολαμβάνουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῶν ὑπηκόων τοῦ τυράννου, θὰ ἔχουν ἀκόμη καὶ προνόμια.

Ἐν γένει ὁμοῦς οἱ Σουλιῶται τοῦ Κοῦγκι ἐδίσταζαν νὰ δεχθοῦν τοὺς τοιούτους ὄρους, καὶ ἡ συνθήκη ἐκινδύνισε νὰ νυχηθῆσθαι.

Τότε ὁ ἀρχιστράτησος Βελῆς, ὁ υἱὸς τοῦ πασᾶ, ἐσύστησε πρὸς τὸν πατέρα του, ὅτι πρέπει ν' ἀποστείλῃ πρὸς μεσολάβησιν τὸν Φῶτον Τζαβέλλαν, διότι μεταξὺ τῶν ὑπερκσιτιστῶν τοῦ Κοῦγκι, ὑπῆρχεν ὀλόκληρος ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ ὄπαδοι αὐτοῦ, παρὰ τοῖς ὁποίοις θὰ εἶχε μεγάλην ἐπίδρασιν ἡ συμβουλή του.

Ὁ Ἀλῆς ἐδέχθη τὴν τοιαύτην πρότασιν καὶ ἐφάνετο μάλιστα πρόθυμος νὰ δεχθῆ καὶ τοὺς εὐνοϊκωτέρους τῶν ὄρων, διότι κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸν εἶχεν ὑπ' ὄψει του νὰ τοὺς παραβῆ.

Πράγματι λοιπὸν περὶ τὰ μέσκα τοῦ Νοεμβρίου ἐφθασεν ὁ Τζαβέλλας εἰς τὸ Σούλι καὶ ἤρχισε νὰ συνεννοεῖται μὲ τοὺς συμπατριώτας του διὰ τοὺς ὄρους τῆς παραδόσεως αὐτῶν.

Τὸ Σούλι λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ παραδοθῆ πλέον καὶ τοὺς ὄρους τῆς παραδόσεως ἐκόμιζον οἱ τρεῖς ἐνδοξοὶ ἀρχηγοὶ τῶν Σου-

λιωτῶν ὧν τελευταῖος ἔφθασεν ὁ Τζαβέλλας καὶ ὅστις ἀπεστάλη εἰς Πάργαν ὅπως ζητήσῃ καταφύγιον ἐκεῖ διὰ τοὺς συμπατριώτας του, ἀλλ' οὗτοι ἐδέχθησαν ψυχρῶς τὰς προτάσεις των φοβούμενοι τὴν δολιότητα τοῦ Ἄλῃ.

Ἐζήτησαν δὲ ἀπὸ τοὺς ἐν Κερκύρα Ρώσσοις νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ Σουλιῶται· ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ ἡ ἀπάντησις τὸ Σοῦλι εἶχεν ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τῆς παραδόσεώς του, καθ' ἣν οἱ Σουλιῶται θὰ ἀπήρχοντο ἔνοπλοι ὅπου ἤθελον, θὰ ἀπεζημιούντο διὰ τὰς τυχόν ἐπισυμβάσας ζημίας των καὶ θὰ ἐδίδοντο ἡμέρηι ὡς συνοδοί των.

Μόνος ὁ Σαμουὴλ ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τοὺς ὄρους τούτους τῆς εἰρήνης.

Ὁ ἐμπνευσμένος καλόγηρος εἶπε:

— Θὰ ἀποθάνω ἐδῶ μαζὴ μὲ τὸ Σοῦλι.

Καὶ ἐνῶ οἱ ἄλλοι τὸν πρῶτον νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ, αὐτὸς ἀνεβιβάζεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τὴν σημαίαν τοῦ πολέμου.

Εἶχε τὴν πεποιθήσιν ὁ προφήτης, ὅτι ὁ Ἄλῃς θὰ παραβῇ τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης καὶ προσεπάθει ν' ἀποτρέψῃ τοὺς Σουλιώτας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως.

Ἄλλ' ἦτο πεπρωμένον οἱ Σουλιῶται διὰ πρώτην φοράν νὰ μὴ ἀκούσουν τὴν προφητείαν καὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ Σαμουὴλ.

Οἱ στενώτεροι φίλοι του, τὸν ἐφίλησαν μετὰ σεβασμοῦ καὶ τὸν ἀπεχαιρέτησαν, ἐνῶ ἐκεῖνος ἀναβιβάζων τὴν σημαίαν τοῦ πολέμου ἐπὶ τοῦ ναύσκου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ ἀτενίζων πρὸς τὰς ἀπέναντι μυρμηκικὰς τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀπομακρυνομένους Σουλιώτας :

— Ἡ τελευταία κρίσις ἐφθασεν. Ὁ Σχμουήλ θ' ἀποθάνῃ μετὰ τοῦ Σουλίου.

Καὶ ἀπεμακρύνθη τοῦ Σουλίου ἵνα μὴ ἴδῃ ζῶν τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του.

Παράδοσις τοῦ Σουλίου.

Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Σουλιῶται ἐξῆλθον τῆς φωλεᾶς των πάνοπλοι, ἔχοντες ἐν μέσῳ τὰς γυναίκας ὀδηγούμενας ὑπὸ τῆς ἡρωίδος Χαΐδως Τζαβέλλα. Τὸ κύριον σῶμα διευθύνεται πρὸς τὴν Πάργαν, ἕτερον πρὸς τὸ Ζάλογγον, ὀλίγοι δὲ οἰκογένειαι πρὸς τὰ ὄρη Τσουμέρκα. Μόνος ὁ Σχμουήλ ἔμεινε καὶ αὐτοῦ μόνον ἐκυμάτιζεν ἀκόμῃ ἡ σημαία.

Ἐγέλασαν οἱ βάρβαροι διὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ καλογήρου, ἀλλ' ὁ καλόγηρος ἔκλαιεν.

Ἐκλαιε τὴν τύχην τῆς πατρίδος του.

Ἐνεθυμίζετο τὰς τύχας τῆς Σιών.

Καὶ ἔκλαιε διὰ τὸ ἀγαπημένον τὸ Σουλι.

— Ἀδέλφια μου, παιδιά μου ! εἶπε πρὸς τοὺς ὀλίγους γεννικούς. Ἐτοιμασθῆτε νὰ ἀποθάνωμεν ἐδῶ.

Ὅλοι ἀμέσως μὲ κρυγὰς ἐδήλωσαν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι.

Καὶ ἔλαβον τὰ ὄπλα των καὶ ἠτοιμάσθησαν ν' ἀναχαιτίσουν τοὺς Ὀθωμανοὺς, οἵτινες κατὰ μυρμηκίαις ἐπήρχοντο ἀλαλάζοντες θριαμβευτικῶς διὰ νὰ καταλάβουν τὸ Κοῦγι.

Αἴρνης ὅμως ἀπὸ τὸ ὄψος τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς δέχονται τὰς πρώτας σφαίρας εἰς τὰ στήθη των.

— Ἄτιμοι ! ἐκραύγαζον οἱ Μουσουλμάνοι πρὸς τοὺς Σουλιώτας, πατήτε τὰς συνθήκας.

— Πάρετε τὸ Σοῦλι, ἐκραύγαζεν ὁ Σαμουήλ, ἀλλὰ ἀφῆστέ μου τὴν ἐκκλησίαν μου.

Οἱ Τούρκοι ἐπετέθησαν μὲ τὰ ὄπλα των, ἀλλὰ νέοι πυροβολισμοὶ ἐφότευσαν τὸν θάνατον εἰς τὰ στήθη των.

Ὁλόκληρον τὸ Σοῦλι εἶχεν ἤδη καταληφθῆ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, καὶ μόνον ὁ μικρὸς ναῖσκος τῆς ἀγ. Παρρασκευῆς ἀντίστατο ἀκόμη.

— Συγχωρήσατε τὸν γέροντα αὐτόν, εἶχον εἰπῆ οἱ Σουλιῶται πρὸς τοὺς Τούρκους Ἄφῆστέ τον εἰς τὴν ἐκκλησίαν του, γιατί τὴν ἀγαπᾷ πολὺ.

Οἱ στρατιῶται τοῦ Ἄλῃ δὲν συνεκινουῦντο ἀπὸ τοιαύτης φράσεις.

Ἄντι ἀπαντήσεως ἔστειλαν τὰς βόμβας τῶν κανονίων των ἐπὶ τοῦ ναῖσκου τῆς ἀγίας Παρρασκευῆς.

— Δὲν τὸ μάθατε λοιπόν ; ἐκραύγαζεν ὁ Σαμουήλ ἐν μέσῳ τῶν σφαιρῶν, οἷονεὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Τούρκους. Δὲν τὸ μάθατε ἀκόμη, ὅτι θ' ἀποθάνω ἐδῶ μαζῆ μὲ τὰ παλληκάρια μου !

Μαχόμενος δ' ἀκόμη, ὑποχωρεῖ μέχρι τῆς πυριτιδαποθήκης τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ, ἀφοῦ εἶδε καὶ τὸν τελευταῖον του ἄνδρα πίπτοντα νεκρὸν, ἔρριψε τὸν δαυλὸν ὃν ἐκράτει ἐντὸς τῆς πυριτίδος, ἀναφωνήσας :

— « Συναποθανήτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ! »

Ἐκρηξίς τρομερῆ ἐπηκολούθησε καὶ ὁ ἥρωϊκὸς καλόγηρος ἐτάφην ὑπὸ τὰ ἔρείπια.

Μόνον εἰς τραχυμακτίας Σουλιώτης διέφυγε τὸν θάνατον, ἵνα διγηθῆ τοῖς μεταγενεστέροις τὴν φοβερὰν ἐκείνην τραγωδίαν, ἣν πε-

ριλάμπρως ὕμνησεν ἡ λαϊκὴ μουσα ἣτις δὲν ἀπόκησε νὰ ὕμνησῃ καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν Σουλιωτῶν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς φοβερᾶς των πάλης πρὸς τὸν Ἄλῃ πασσάν.

— « Ἴδου ἐν τοιοῦτον λαϊκὸν ἀσματίον :

Στὴν Πρέβεζα μωρὲς παιδιὰ
'στὴν Πρέβεζα σφάζουν ἀρνιά
'στὴν Πρέβεζα σφάζουν ἀρνιά
στὰ Γιάννενα κριαρία.

Καὶ μέσ' τὸ Σοῦ μαυραπαιδιὰ
καὶ μεσ' τὸ Σοῦλι τὸ κακὸ
καὶ μέσ' τὸ Σαῦλι τὸ κακὸ
σφάζονται παληκάρια

Φῶτο Μπαροῦ μωρὲς παιδιὰ
Φῶτο Μπαρούχας φώναζε
Φῶτο Μπαρούχας φώναζε
ἀπὸ ψηλὰ ἀπ' τὸ Κοῦγκι

Σουλιώτες πᾶ Σουλιώτες μου
Σουλιώτες πάρτε τὰ σπαθιά
Σουλιώτες πάρτε τὰ σπαθιά
Γυναικες τὰ ντουφέκια

Γιατί θὰ πο- Σουλιώτες μου,
γιατί θὰ πολεμίσωμε
γιατί θὰ πολεμίσωμε
τ' Ἄλῃ πασσάν τ' ἀσκέρι.

Θὰ φάμε Τούρκικο κρεὰς
καὶ γιὰ νερὸ τὸ αἶμα
νὰ μαθ' ὁ Γερ' Ἀλῆ πασσᾶς
πῶς τὰ βαλε μ' ἐμένα.

Ἡ ἄτιμος μάχη

Τὰ μαρτύρια ὅμως τῶν ἀναχωρούντων Σουλιωτῶν δὲν εἶχον
λήξει.

Ἐπλησίαζαν εἰς τὴν Πάργαν ὑπὸ τὸν Φῶτον ὅτε αἰφνης διέκρι-
νον ὀπισθεν τῶν ἐπερχομένων τοὺς ἀγρίους στρατιώτας τοῦ Ἀλῆ.

Ὁ Φῶτος ἀνῆρτησεν ἀπὸ τοῦ ὄμου τὴν καραβίναν του καὶ τοὺς
προσέβλεψε μετὰ λύσσης, ὡς νὰ τοὺς ἤρώτα:

— Τί ζητεῖτε !

Ὁμοβροντία ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις.

Πρὸ τῆς ἀτιμίας ταύτης τῶν Τουρῶν οἱ Σουλιῶται ἀντέτα-
ξαν ἡρωϊκὸν θάρρος.

Καὶ ἐπῆλθε λυσσώδης ἡ μάχη, καθ' ἣν ἠραιώθησαν αἱ φάλαγ-
γες τῶν παρασπονδησάντων ἐχθρῶν.

Τέλος οἱ Τούρκοι ἐτράπησαν κατησχυμένοι εἰς φυγὴν.

Ἀλλ' ὁ Πασᾶς ἐξωργίσθη καὶ ἀπέστειλε διαταγὴν πρὸς τοὺς
Παργίους νὰ συλλάβουν τοὺς Σουλιώτας.

Οἱ Πάργιοι ὅμως ἀπήνητησαν ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι καὶ δὲν εἶχον
ὑποχρέωσιν ν' ἀκούσωσιν οὐδενὸς διαταγᾶς.

Εἰς τὸ Ζάλογγον

Τότε ἡ ὄργη τοῦ Ἄλῃ ἐστράφη πρὸς τοὺς καταφυγόντας εἰς τὸ Ζάλογγον ἐν μέσῳ δριμυτάτου χειμῶνος καὶ χιονοστροβίλων· καὶ αὐτοὶ δὲ κατάπληκτοι εἶδον πλησιαζούσας τὰς πυκνάς του φάλαγγας.

Ἐξ αὐτῶν 200 μόνον ἄνδρες ἦταν εἰς θέσιν νὰ πολεμήσουν, κατέλαβον δ' ἀμέσως θέσεις ἰσχυρὰς καὶ ἤνοιξαν τὸ πῦρ, κατὰ τοῦ ἐπερχομένου ἀκαθέκτως ἐχθροῦ.

Ἡ μάχη τῆς πρώτης ἡμέρας ἔληξε χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐπανελήφθη λυσσῶδεςτέρᾳ, ἐκ μέρους ἀμφοτέρων τῶν διαμαχομένων.

Ἄλλ' ἡ ἀνδρεία μόνη δὲν εἶνε ἀρκετὴ διὰ τὰς νίκας. Χρειαζόνται πρὸ παντὸς πολεμοφόδια, οἱ δὲ Σουλιῶται τὰ ἐξήντησαν ἐνωρίς.

Ἀπὸ τοὺς 200 πολεμοῦντας ἔμειναν ζῶντες 150.

Καὶ τούτων ὅμως τὰ ὄπλα ἤρχισαν γρήγορα νὰ σιωποῦν, ἐλλείψει πυρίτιδος.

Αἱ τάξεις των τοιοῦτοτρόπως ἤρχισαν νὰ κλονίζονται.

Οἱ Τοῦρκοι τὸ ἀντελήφθησαν καὶ ἐσφόδρουναν περισσότερον τὴν ἐπίθεσίν των, ἀλλαλάζοντες δαιμονιωδῶς.

Αἱ γυναῖκες τότε ἐγκαταλείψασαι τὰ τέκνα των μόνᾳ ἐπὶ τῶν βράχων ἐσπευσαν πρὸς βοήθειαν τῶν ἀνδρῶν των.

Ποῖαν ὅμως βοήθειαν ἠδύναντο νὰ τοὺς παράσχουν, ἀφοῦ δὲν εἶχαν τὰ μέσα νὰ πολεμήσουν ;

Ἠρκέσθησαν διὰ τοῦτο νὰ τοὺς ἐνθρρύνουν μὲ κρυγὰς καὶ παροτρύνσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡμῶς ἐκείνοι δὲν εἶχαν ἀνάγκην.

Οἱ Σουλιῶται ἐχρειάζοντο κυρίως πολεμοφόδια, τὰ ὅποια δυστυχῶς δὲν εὕρισκοντο πλέον πουθενά.

Τὰ ὄπλα τῶν περισσοτέρων εἶχαν σιγήσει.

— Θὰ μᾶς πιάσουν, ἐφώναξαν τότε οἱ ἀρχηγοί.

— Μᾶς ἔφαγαν, ἀπήντων οἱ πολεμισταί.

Αἱ Σουλιώτιδες

Αἱ Σουλιώτιδες τότε ἐπέισθησαν ὅτι ἡ κατκαστροφὴ ἦτο ἀφευκτος.

Ἐπὶ τῶν βράχων ἤρχισαν ν' ἀναρριχῶνται οἱ Ὀθωμανοί, μὴ φοβούμενοι τώρα νὰ ἀντικρύσουν τὰ βωβὰ ὄπλα τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Ζαλόγγου.

Καὶ τοιοιουτρόπως, ἡ μεγάλη τραγωδία ἀπεφασίσθη νὰ τελεσθῇ.

Ἐγινε τότε κἄτι τι τόσῳ μέγχι, ὥστε κατέπληξε τὸν κόσμον καὶ ἐπεισεν αὐτὸν ὅτι ἂν ὑπάρχη μίχα χώρα δυνάμενη νὰ ἐπιδείξῃ ἡρωϊδὰς ἢ χώρα αὐτὴ εἶνε ἡ Ἑλλάς.

Ἐξήκοντα Σουλιώτιδες σύζυγοι συγχρόνως καὶ μητέρες, βλέπουσαι ὅτι κινδυνεύουν νὰ πέσουν αἰχμάλωτοι εἰς τὰς χεῖρας τῶν μαρῶν ἐχθρῶν ἀνῆλθον εἰς τὴν κορυφὴν τῶν φοβερῶν βράχων, ὅπου ὑπῆρχεν μικρὸν καὶ ὀμαλὸν ὄροπέδιον.

Ἐκεῖ διὰ κοινῆς κρυγῆς ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν ν' ἀποθάνουν,

θυσιαζόμεναι ὡς τῆς Πατρίδος καὶ δοξαζέουσαι τὸ ὄνομα τοῦ Σουλίου.

Τὰ τέκνα τῶν ἔκλειον κατακείμενα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Τὰ ἀνήγειραν ἀμέσως καὶ ἀντὶ πάσης παρηγορίας, τὰ μετέφερον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ κρημοῦ, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἔχανε τὸ βάραθρον.

Χωρὶς νὰ κλαύσουν, χωρὶς νὰ προσέξουν εἰς τὰς διαμαρτυρίας τῶν μητρικῶν τῶν σπλάγχων, ἐφίλησαν τὰ τέκνα τῶν, μὲ φιλήματα γοργὰ καὶ τὰ ἐσφενδόνισαν εἰς τὴν ἄβυσσον.

Τὰ τρυφερὰ νήπια ἐκυλίσθησαν μὲ ὄρμην ἐπὶ τῶν αἰχμηρῶν λίθων καὶ τῶν κορυφῶν τῶν βράχων καὶ ἐτεμαχίσθησαν κατὰ φρικῶδη τρόπον.

Κατόπιν αἱ ἐξήκοντα Σουλιώτιδες ἔστησαν ὁμοῦ τὸν περίφημον ἐπιθανάτιον χορὸν, καὶ ψάλλουσαι ἄσματα τῆς πατρίδος τῶν, περιήρχοντο χορεύουσαι τὴν ἔκτασιν ἐκείνην.

Ὅταν δὲ ἡ σύρουσα τὸν χορὸν ἔφθανεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημοῦ ἐφίλει τὴν ἀμέσως ἐπομένην, ἀπεχαιρέτα δι' ἐνὸς γενικοῦ χαίρετισμοῦ ὅλας τὰς ἄλλας καὶ ἐκρημνίζετο εἰς τὸ βάραθρον.

Κατόπιν ἡ δευτέρα τὴν ἐμιμεῖτο καὶ ἠκολούθει ἔπειτα ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη, μέχρις ὅτου καὶ αἱ ἐξήκοντα ἡρώιδες μετεωρίσθησαν ἄνωθι τοῦ χάους ἐκείνου καὶ ἐκρημνίσθησαν εἰς τὰ βαθῆ τῶν φαράγγων, ὅπου εὗρήκαν ἐνδόξους καὶ ἀθανάτους τάφους.

Τόσον ὑπῆρξε τραγικὸς ὁ χορὸς οὗτος τοῦ Ζαλόγγου, ὥστε ὄχι μόνον οἱ ἄνδρες τῶν ἐδάκρυζαν βλέποντες τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν γυναικῶν τῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀθωμανοὶ, ἀντιληφθέντες αὐτὸν ἐκ τῶν θέσεων, τὰς ὁποίας ἤδη εἶχαν καταλάβει, ἐκραύγαζαν μὲ ἔκστασιν καὶ μὲ θαυμασμόν.

— Ἀλλάχ... Ἀλλάχ..., γιαζικ !...

Δηλαδή :

— Θεέ !... Θεέ... τί κρῖμα !..,

Ἐποῦ αἱ γυναῖκες τοῦ Σουλίου ἐδείκνυαν τοιοῦτον ἠρωϊσμόν; τί ἔπρεπε νὰ κάμουν οἱ ἄνδρες ;

Ἐξεμάνησαν μόλις εἶδαν τέλος τοῦ ἀθανάτου χοροῦ καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιτεθοῦν ξιφῆρεις ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν μέ τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ εὔρουν ὀλίγοι τὸν θάνατον διὰ νὰ διασωθοῦν οἱ λοιποί.

Μέ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ἐπερίμεναν τὴν νύκτα, ἡ ὁποία ἐφθασε πανσκότεινος, ἀσεληνος καὶ ψυχρὰ.

Νέφη ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ βορρᾶ ἐκυλίωντο ἐπὶ τοῦ μαύρου οὐρανοῦ, ἀποκρύπτοντα τὸ φῶς τῶν ἀστέρων.

Ἡ Φύσις ἰφαίνετο πενθοῦσα διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐκείνας τραγωδίας.

Τριάκοντα καὶ τρεῖς Σουλιῶται ὤρμησαν πρῶτοι μέ τὰ ξιφη γυμνὰ καὶ μέ τὸν Κουτσονίκην ἐπὶ κεφαλῆς.

Αὐτοὶ ἐμελλαν ν' ἀποθάνουν, ὅπως ἀνοίξουν δρόμον εἰς τοὺς ἄλλους.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι γυμνώσαντες ἐπίσης τὰ ξιφη των, ἀκράτησαν αὐτὰ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατοῦντες σχεδὸν ὅλοι ἀνὰ μίαν γρατῖαν, ἢ γέροντα, ἢ μικρὸν νήπιον, ἐκ τῶν ὀλίγων ἐναπομεινάντων, ἠκαλούθησαν τοὺς πρῶτους.

Τὸ δρᾶμα ὕπερ συνετελέσθη ὑπὸ τὸ βαθὺ ἐκεῖνο σκότος, ὑπῆρξεν ἐξ Ἰσου ὑψηλόν, ὡς τὰ προηγούμενα !

Οἱ 33 πρῶτοι Σουλιῶται, καὶ αὐτὸς ὁ Κουτσονίκης ἐφονεύθησαν.

Μερικοὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἔλαβαν καιρὸν σφάζοντες καὶ σφαζόμενοι νὰ περάσουν.

Ἄλλ' ἡ πεδιάς ὅλη ἀντήχησεν ἀπὸ τὰς κραυγὰς τῶν θνησκόντων, ἀπὸ τὰς ἀράς τῶν Τούρκων. καὶ ἀπὸ τοὺς θρήνους τῶν σφαζομένων παιδίων.

Ὁ σίδηρος ἐβυθίζετο ἀδιάκοπα εἰς τὴν σάρκα, καὶ τὸ αἷμα ἀδιάκοπα ἔβρεχε τὸ ἔδαφος

Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισαν, ὅτι εἶχαν διασωθῆ.

Ἄλλ' οἱ Τούρκοι τοὺς ἐδίωξαν εἰς τὴν πεδιάδα, ὅπου καὶ ἔγινεν ἡ τρομερωτέρα σφαγή.

Πολλοὶ ἀπὸ τὰς γυναῖκας εἶχαν καταφύγει εἰς ἓνα κρυψῶνα, εὐρισκόμενον εἰς τὸ βάθος ἐνὸς σπηλαίου.

Αἱ φωναὶ ὅμως τῶν νηπίων τὰς ἐπρόδωκαν καὶ οἱ δῆμοι εἰτήλησαν ἕως ἐκεῖ.

Αἱ Σουλιώτιδες ἐνόησαν, ὅτι ἔφθασαν οἱ ἐχθροὶ καὶ ὡς ἐκ συμφώνου ἤρχισαν ὄλαι νὰ στραγγαλίζουν τὰ τέκνα των, διὰ νὰ μὴ τ' ἀφήσουν ζῶντα εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων.

Ἄφου δὲ τὰ ἐφόνευσαν ὄλα, ἔλαβον τὰ ὄπλα των καὶ ἐπερίμεναν τὴν εἴσοδον τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐδίσταζαν νὰ εἰσέλθουν διότι δὲν ἐγνώριζαν τί τοὺς ἐπερίμενον εἰς τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου.

Ὅταν δ' ἐπὶ τέλους ἐπλησίασαν, αἱ Σουλιώτιδες ἤρχισαν νὰ τοὺς πυροβολοῦν καὶ νὰ τοὺς φονεύουν.

Καὶ δὲν ἠττήθησαν αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ἡρώιδες, εἰμὴ ἀφου ἐξήντησαν ὄλα των τὰ πολεμοφόδια.

Ἐλαβον τότε τὰ ξίφη, ἅτινα εἶχαν περισσεύει ἀπὸ τοὺς νεκροὺς τῆς ἡμέρας καὶ ὤρμησαν ἐναντίον τῶν βαρβάρων, οἱ ὅποιοι ἰδόντες τὰρκα ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπολέμουν μὲ γυναῖκας καὶ ὄχι μὲ ἄνδρας ἔλαβον θάρρος οἱ ἄνδρες καὶ τὸς κατέσφαξαν ὄλας μέχρι τῆς τελευταίας.

Τοιουτοτρόπως ἐπεῖτα ἀπὸ τὴν νυκτερινὴν ἐκείνην τραγωδίαν,

ἀπὸ τοῦ χιλοῦ Σουλιώτα δὲν εἶχαν μείνει παρὰ μόνον ἑκατὶν ἐξήκοντα. οἷτινες κατέφυγαν εἰς τὸ Βουργαρέλι, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν, τοῦ Κίτσου Μπότσαρη.

«Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐσφαγήσαν, ἐφονεύθησαν, ἐκρημίσθησαν ἀπὸ τοὺς βράχους ἢ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὰ Ἰωάννινα ὅπως γλυκάνουν τὴν ψυχὴν τοῦ Βεζύρου.

Ἀφοῦ ἐξώφλησε καὶ τὸ Ζάλογγον, οἱ Τοῦρκοι συνεχίζοντες τὴν ἄτιμον παράβασιν τῆς συνθήκης, ἐζήτησαν ἀλλοῦ νέα θύματα καὶ μαθόντες ὅτι εἰς τὸ χωρίον Ρηνιάτα εἶχον καταφύγει ὀλίγοι Σουλιωτικαὶ οἰκογένεια ἐσπευσαν ἐκεῖ, μὲ πὸ σχέδιον νὰ τὰς ἐξολοθρεύσουν.

Πράγματι δὲ τὴν πρώτην τῆς 28 Δεκεμβρίου, ἡμέρας ψυχροτάτης καὶ χιονώδους, περιεκύκλωσαν τὸ μικρὸν χωρίον καὶ προσεκάλεσαν τοὺς κατοίκους νὰ παραδοθῶν.

Οἱ Σουλιῶται τῆς Ρηνιάτας, μὴ ἔχοντες δικαίωμα νὰ στιγματίσουν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος των, ἀπήντησαν ὡς ἀληθινοὶ ἥρωες, ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νὰ ἀποθάνουν, ὄχι ὅμως καὶ νὰ παραδοθῶν.

Μετὰ τὴν ἀπάντησιν δὲ ταύτην, οἱ Τοῦρκοι χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ χωρίου καὶ ἤρχισαν νὰ σφάζουν ἀνεξαιρέτως ὅλους τοὺς κατοίκους, ἀφοῦ οἱ ὀλίγοι Σουλιῶται, οἱ δυνάμενοι νὰ πολεμήσουν, ἐφονεύθησαν μυχόμενοι μεταξὺ τῶν πρώτων.

Εἰς διάστημα δὲ ὀλίγων ὥρων τόσῳ γενικὴ κατήνησεν ἡ σφαγὴ, ὥστε ἤρχισεν ἀπὸ τὰς θύρας τῶν καλυθῶν καὶ τῶν μικρῶν οἰκημάτων, νὰ βῆ εἰς τοὺς δρόμους τὸ αἷμα τῶν σφαζομένων.

Ἡ Κούλα τοῦ Δημούλα

Ὅταν ἡ Ρηνιάσα περιεκυκλώθη ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἡ σύζυγος τοῦ Γιωργάκη Μπότση, Δέσπω, ἐσκέφθη ὅτι μόνη αὐτὴ ὀφείλει ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πολυμελοῦς οικογενείας της διότι ὁ σύζυγός της ἀπουσίαζεν ἐκ τοῦ χωρίου.

Ἡ οἰκογένεια τῆς Δέσπως συνέκειτο ἐξ ἑνδεκα προσώπων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἑπτὰ ἦσαν θήλεα, τὰ δὲ τρία ἄρρενα καὶ ἀνήλικα.

Ἦσαν δὲ ὅλοι θυγατέρες, υἱοὶ καὶ γαμβροὶ τῆς Δέσπως.

Ἡ οἰκία τὴν ὁποίαν κατόικουν ἦτο ἡ εὐρυτέρα τοῦ χωρίου καὶ ἡ ἀρχοντικωτέρα.

Εὐρίσκετο δὲ εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ καὶ ἕνεκα τούτου, ἀμέσως μόλις εἰσῆλθον οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν Ρηνιάσαν, τὴν περιεκύκλωσαν.

Χάρις ὅμως εἰς τὰ ἰσχυρὰ περιτειχίσματα τῆς αὐλῆς ἡ οἰκία τοῦ Μπότση, κατώρθωσε ν' ἀντιστῇ, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξύ ἐπυρυβόλου ἀπὸ τῶν τειχωμάτων αἱ ἐντὸς αὐτῆς εὐρισκόμεναι γυναῖκες, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν καὶ τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς Δέσπως.

Ὀλίγοι ἐκ τῶν στρατιωτῶν παρέμειναν ἐξωθι τῆς οἰκίας ἐκείνης προσπαθοῦντες νὰ τὴν καταλάβουν ἐνῶ οἱ λοιποὶ διεσπάρησαν εἰς τὸ χωρίον, ὅπου ἤρχισαν τρομερὰν καὶ ἀπαισίην σφχγὴν.

Αἱ κραυγαὶ τῶν σφαζομένων γυναικῶν καὶ νηπίων ἔφθασαν μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ Μπότση.

Αἱ μαχόμεναι ἐντὸς αὐτῆς γυναῖκες ἤκουον τοὺς σπαραγμοὺς τῶν θνησκόντων καὶ ἐνόησαν ὅτι καὶ τὸ ἰδικόν των τέλος εἶνε ἐγγύς.

Πρώτη ἐξ ὅλων ἀντελήφθη τὸν κίνδυνον ἡ οἰκοδέσποινα.

Ἐπὶ πόσον ἀκόμη ἠδύναντο ν' ἀντισταθοῦν, ἀφοῦ ἡ ὀλίγη πυρρτις καὶ τὰ ἄλλα ἐλάχιστα πολεμοφόδια θὰ ἐξηντλοῦντο ἐντὸς ὀλίγου ;

Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος.

Ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ τῆς Δέσπως ἐπανεστάτησε πρὸ τῆς ιδέας, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου αὐτὴ καὶ ἡ οἰκογένειά της θὰ συλληφθοῦν αἰχμάλωτοι ἢ θὰ σφαγοῦν ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς.

Ἐνεθυμήθη τότε τὸ ἥρωϊκὸν παράδειγμα τῶν γυναικῶν τοῦ Ζαλόγγου.

Ἀνεμνήσθη ὅλας τὰς παραδόσεις τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς πατρίδος της, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὴ φανῆ ὑποδεστέρα τοῦ ἐνδόξου τούτων παρελθόντος.

Συνεκέντρωσε λοιπὸν ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας της εἰς τὸ κέντρον τοῦ Πύργου (ὅστις ὠνομάζετο «Κοῦκλα τοῦ Δημοῦλα») καὶ ἐκεῖ ἐν μέσῳ τῆς βαθείας ὅλων σιγῆς, λέγει τοὺς ἀθανάτους τούτους λόγους :

— Τι θέλετε, παιδιὰ μου, τὴν ἄτιμη σκλαβιά, ἢ τὸν τιμημένον θάνατον ;

Αὐτὰ τὰ λόγια εἶπε πρὸς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας της ἡ Δέσπω Μπότση.

Τὸ πρόσωπόν της ἐφωτίζετο ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν, τὰ μάτια της ἤστραπταν.

Ἡ κόμη της συνεκινεῖτο ὑποφορῖστος ἐκ τῆς ὀργῆς.

Τὰ τέκνα της τὴν ἤκουσαν καὶ ἐκράυγασαν ὅλα μαζῇ μὲν γεννικιότητα καὶ μὲ ἀποφασιν.

— Τὸν θάνατον... τὸν θάνατον.

— Προτιμοῦμεν καλλίτερα τὸν θάνατον.

'Αλλ' οί 'Αλβανοί εύρισκοντο ἤδη εἰς τὸ ὑπόγειον τοῦ πύργου καὶ ἤκουσαν τὰς κραυγὰς ταύτας τῶν ἀπηλπισμένων.

Τὶ ἐσήμαιναν τάχα τὰ παράδοξα ἐκεῖνα λόγια ;

'Ο μικρὸς ἔγγονας τῆς Δέσπως, ὁ Νάστος, ἓνα παιδί, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε συμπληρώσει ἀκόμη τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐφώναζεν ὡς ἐπωδὸν :

— 'Εγὼ ξέρω νὰ πεθάνω, μὰ θεῖω πρῶτα νὰ σκοτώσω ἓνα σκυλί.

'Εννοοῦσε ἓνα 'Οθωμανόν.

'Η Δέσπω ἐκρυσεν ἓνα ἀνυπόμονον δάκρυ καὶ ἀπήντησε πρὸς τὸ παιδί :

— Δὲν ἔχομεν κοιρὸν.

Οἱ 'Αλβανοὶ ἐνόησαν ὅτι ἐπέκειτο ἡ καταστροφὴ καὶ ἐσπευσαν νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸ ὑπόγειον.

'Ἐνας ἐξ αὐτῶν, ὁ τελευταῖος, προσέκρουσεν εἰς τὴν κλίμακκα καὶ ἐκυλίσθη ἐκ νέου εἰς αὐτό.

'Ἐγινε θόρυβος πολὺς, τὸ σῶμα του ἔπεσε ἐπὶ ἐνὸς κιβωτίου εύρισκομένου ἐκεῖ κάτω.

'Ο Νάστος ἤνοιξε τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ ὑπογείου, μὲ κάποιαν μονίαν.

Εἰς τὰ χερία του ἐσφιγγε πάντοτε τὸ καρυσφύλι.

Εἶδε τὸν 'Αλβανὸν προσπαθοῦντα νὰ ἐγερθῆ.

— Νά... τὸ σκυλλί, ἐκραύγασε ὁ μικρὸς μὲ παραφορὰν.

Καὶ ἐπυροβόλησε τὸν 'Αλβανόν, ὁ ὁποῖος ἐκυλίσθη ἀμέσως νεκρὸς πλησίον τοῦ κιβωτίου.

'Η ἐπιθυμία του εἶχε γίνει.

'Ἐσπευσε νὰ ἀνοίξῃ τότε ὅλας τὰς θύρας τοῦ πύργου, φωνάζων μὲ μειδίαμα πρὸς τοὺς ἀποχωροῦντας 'Αλβανούς.

— Ἐλάτε, ἀφέντες, νὰ μὰς πάρετε...

Εἴμαστε δικοὶ σας...

Ἄλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ ἔφευγαν μακρὰν, ὀσφρανθέντες τὸν κίνδυνον.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ὁ μικρὸς Σουλιώτης ἐγύρισε ἐπάνω εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ πύργου.

Τὸ θέαμα ἐκεῖ ἦτο τραγικόν.

Εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης ἡ Δέσπω ἐκένωσε τὸ τελευταῖον σακκίον τῆς πυρίτιδος.

Κατόπιν προσεκάλεσεν ὅλας τὰς θυγατέρας, τὰς νύμφας καὶ τοὺς ἐγγόνους τῆς καὶ τοὺς ἐτοποθέτησε περίξ τῆς πυρίτιδος.

Ὁ μικρὸς Νάστος ἐπροχώρησε περισσότερον ἐξ ὅλων καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς κύκλω, ἐφώνηξε μὲ χράν.

— Ἐκεῖνο ποῦ ἤθελα ἐγίνε... Τὸ σκυλί ξεψυχᾷε κάτω στὸ κατῶγι.

Ἡ Δέσπω ἔκυψε καὶ ἐφίλησεν τὸν μικρὸν ἥρωα.

Μετὰ ταῦτα, πλησιάζουσα ἐκάστην τῶν ἄλλων γυναικῶν, ἀπεχαιρέτα αὐτὰς, ἀφῆνυσα τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν.

Τὰς ἐφίλησεν ὅλας καὶ ἔπειτα εἶπε.

— Δὲν θὰ χωριστοῦμε, παιδιὰ μου... Σὲ λίγο θ' ἀνταμωθοῦμε στὸν Οὐρανό...

Καὶ ἀφοῦ ὅλοι μαζῆ ἐζήτησαν συγχώρησι ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰ τὰ ἁμαρτήματά των, ἔκαμαν μίαν σύντομον προσευχήν.

Κατόπιν ἡ Δέσπω προσῆλθεν εἰς τὸ μέσον, κρατοῦσα ἓνα δαυλὸν ἀνημμένον.

Ὁ Νάστος ἔσπευσε καὶ τὸν ἤρπασε ἀπὸ χέρια τῆς, φωνάζων μὲ θάρρος.

— Ἄφησε νὰ τὸν ρίξω ἐγώ.

Μετ' ὀλίγα λεπτά ἡ πυρῆτις ἐτίναξεν εἰς τὸν ἀέρα τὴν «Κοῦ-
κλαν τοῦ Δημούλα», τὸν περίφημον αὐτὸν πύργον καὶ ὄλην τὴν οἰκο-
γένειαν τῆς Δέσπως.

Ἐνδεκα ψυχαὶ ἡρώων καὶ ἡρώιδων διέσχισαν τὴν καπνισμένην
ἀτμόσφαιραν καὶ ἐπέταχον εἰς τὸν οὐρανόν.

Κάτω εἰς τὴν Ρηνιάσαν ἔμειναν τεμάχια σαρκῶν καὶ κοκκά-
λων, μαῦρα ἀπὸ τὸν καπνὸν, ἡμίλευστα καὶ θεομά.

Οἱ ταπεινοὶ θεαταὶ τῆς σκηνῆς ταύτης ἔμειναν ἐκστατικοὶ πρὸ
τοῦ ἡρώϊσμοῦ τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἔλεγον μὲ εἰλικρίνειαν μεταξὺ
τῶν :

— Τί κρίμα νὰ σκοτώνωνται τέτοιες γυναῖκες !...

Τὰ γεγονότα ταῦτα ἔμαθον οἱ 1000 Σουλιῶται τοῦ Κίτσου
Μποτσάρη εἰς τὸ Βουργαρέλι.

Καὶ αὐτοὶ μὲν ἀπεσύρθησαν πρὸς τὰ Ἄγραφα χάριν ἀσφαλείας,
ὁ δὲ Παλάσκας ἀπεστάλη εἰς Ἰωάννινα ἵνα διαμκρτυρηθῇ διὰ τὴν
παρασπονδίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἄλῃ.

Ὁ παῖς πορήγειεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ νὰ εἴπῃ
εἰς τοὺς Σουλιώτας ὅτι κκλά θὰ ἔκαμναν ἂν κατέφευγον ὅλοι εἰς
Ἰωάννινα ὅπου θὰ ἦσαν τελείως ἀσφαλεῖς.

Οἱ Σουλιῶται ἐνόησαν τὴν δολιότητα τοῦ τυράννου καὶ προῦ-
τίμησαν ν' ἀποθάνωσιν ἐκεῖ μέχρις ἐνός.

Νεαὶ μάχαι.

Μετὰ μικρὸν ὁ ἐχθρὸς ἐπεφάνη· οἱ ὀλίγοι ἄνδρες οὐ συνεπλάκη-

σαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπάλαισαν ἀπεγνωσμένως, ὥστε τοὺς ἀπέκρουσαν πανταχόθεν.

Τότε, λυσσῶν ὁ Ἄλῆς ἐξχπέστειλε 15000 ἄνδρας εἰς Σέλτσον.

Ἐκεῖ τοὺς εὐρήκην ἐζηνητλημένους ἐκ τῶν κακυπαθειῶν καὶ τῆς πείνης καὶ στερουμένους τῶν πάντων.

Ἄλλ' ὁ ἥρωϊσμός των δὲν εἶχε λείψει.

Ἡ πρώτη σύρραξις ὑπῆρξε τερατωδῶς αἰματηρά· ἀλλὰ τέλος οἱ Τοῦρκοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν.

Ἄλλὰ σῶμα τώρα ἐκ 1200 Ἀλβανῶν οἵτινες δὲν εἶχον λάθει μέρος εἰς τὴν μάχην ἐφώρμησαν κατὰ ἐνός ἑλληνικοῦ προμαχῶνος ὑπερασπιζομένου ὑπὸ 30 ἀνδρείων.

Ἐντὸς δέκα λεπτῶν καὶ οἱ τριάκοντα εἶχον πέσει νεκροὶ ἀφ' οὗ ἔστρωσαν τὸ ἔδαφος καὶ ἐπλήρωσαν τὸν προμαχῶνά των διαπτωμάτων ἐχθρικών.

Ἡ ἀπόφασις τῶν γυναικῶν.

Τὰ γυναικόπαιδα εἶχον κλεισθῆ εἰς τὸ μοναστήρι τῆς Κοιμησεως.

Ἐκεῖ περιεκυκλώθησαν τότε καὶ τὰς ἀνέμενον ἡ ταπείνωσις καὶ ὁ θάνατος.

Κάτωθεν τοῦ βράχου των ἔρρεεν ὁ Ἄχελῶς.

Ἡ Σουλιώτισαις ἔλαθον ἀμέσως τὴν ἀπόφασιν των ἀφοῦ ἐφίλησαν ἐπανειλημμένως τὰ τέκνα των ἔρριφθησαν μετ' αὐτῶν εἰς τὰ κύματα τοῦ Ἄχελῶου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρήκην ἥρωϊκὸν θάνατον.

Δύο μόνον ἐσώθησαν: ἡ Μαρία Πανταζῆ καὶ ἡ κόρη τοῦ Νότη Μπότσαρη μετὰ 54 ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κίτσου Μπότσαρη καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μάρκου.

Ἄλλ' ἡ κόρη τοῦ Μπότσαρη, ἐνῶ εὕρισκετο ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ εἶδε πλησιάζοντα Ἄλβανόν τινα, ὅστις τῇ ἐπρότεινε νὰ τὴν εἰσάγῃ καὶ τῇ ἔτεινε πρὸς τοῦτο τὸ ὄπλον του· ἐκείνη ὅμως ἀντὶ νὰ στηριχθῆ ἐπ' αὐτοῦ ὤρμησε κατὰ τοῦ Ἄλβανοῦ καὶ ἐπνίγησαν μαζί....

Τὰ λείψανα τῶν Σουλιωτῶν, μεταβάντα κατ' ἀρχὰς εἰς Πάργαν διεπεραιώθησαν ἐκεῖθεν εἰς Κέρκυραν.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν

Ὁ Ἄλῆς δὲν κατώρθωσε νὰ κρύψῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν νίκην ταύτην.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτὴ ἡ χαρὰ του ἦτο θηριώδης, ἀντὶ νὰ πανηγυρίσῃ καὶ νὰ χαρῆ τὴν ἐπιτυχίαν του, ἠθέλησε νὰ κορέσῃ ἀκόμη περισσύτερον τὰ ἄγρια του ἐνστικτα, καὶ διέταξε νὰ καταστραφῆ ἡ Πάργα, ὅπως ἐκδικηθῆ τοὺς ἀτυχεῖς κατοίκους τῆς, διὰ τὴν πρὸς τοὺς Σουλιώτας συμπάθειάν των.

Ἐπηκολούθησε τότε ἡ τραγωδία τῆς Πάργας ἡ ὁποία ἐπὶ τέλους κατέληξεν εἰς ἐντελῆ καταστροφὴν.

Κατόπιν διέρρευσαν ἔτη πολλὰ, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων ὁ Ἄλῆς ἐβυθίσθη εἰς τὰ φρικωδέστατα ἐγκλήματα.

Τὰ ἔτη ταῦτα τοῦ τυράννου, μετὰ τὰς μαύρας σελίδας των, τὰς

πλήρεις κακουργημάτων καὶ αἵματος, δύνανται νὰ παράσχουν ὕλην εἰς ἰδιαιτέρον ἀνάγνωσμα.

Ὡς ἐνθυμεῖται δὲ ὁ ἀναγνώστης, ἐγκτελείψωμεν τὸν Ἄλῃν, γέροντα μὲν πλὴν ἐρωτευμένον παραφόρως μὲ τὴν ὠραίαν Βασιλικὴν, εὐτυχῆ τύραννον μεγάλου Κράτους, πλούσιον, ἐνδοξον καὶ ἰσχυρόν.

Ἀπὸ τὰς δημοσίαις ἐνασχολήσεις του καὶ ἀπὸ τὰς περιπετείας τοῦ καθημερινοῦ βίου εὗρισκεν ἀνακούφισιν εἰς τὰς προθύμους ἀγκάλας τῆς Βασιλικῆς.

Ἡ συμφορὰ τοῦ Ἄλῃ ἀνησύχησε τοὺς ἐν Κων)πόλει,

Οἱ περὶ τὸν Σουλτάνον ἤρχισαν νὰ ὑποπτεύωνται ὅτι ὁ Ἄλῃ Παπᾶς ζητεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἰδικόν του κράτος.

Πράγματι δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν κατώρθωσε μέχρι τέλους νὰ κρύψῃ τοὺς σκοποὺς του.

Ἄλλεπάλληλα γεγονότα ἐπέφεραν τὴν ρῆξιν μεταξὺ Πύλης καὶ Ἄλῃ.

Ἐπὶ τέλους δὲ ὁ Σουλτανικὸς στρατὸς κατέκλυσε τὴν Ἡπειρον, ζητῶν νὰ ὑποτάξῃ τὸν ἀποστατήσαντα Σατράπην.

Αἱ μάχαι ὑπῆρξαν ἄλλεπάλληλοι καὶ περιπετειώδης.

Κατ' αὐτὰς συνέβη πρὸς εἰρωνεῖαν τῶν ἀνθρωπίνων περιστάσεων κατὰ τὸ ἐξῆς παράδοξον.

Οἱ ἐξόριστοι Σουλιῶται προσεκληθῆσαν ὑπὸ τοῦ Ἄλῃ ὅπως τὸν βοηθήσουν.

Καὶ τοιοιουτρόπως μετὰ 17 ἔτη δυσκρίων καὶ συμφορῶν οἱ Σουλιῶται ἐπανεῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των, ὅχι πλέον διὰ νὰ κτυπήσουν τὸν τύραννον τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ διὰ νὰ προστατεύουν αὐτὸν ἐναντίον τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων.

Ὁ Χουρσήτ ἀνέλαβε μετὰ δραστηριότητος τὸν ἀγῶνα καὶ ἐφρόντισε κυρίως νὰ ἀποκλείσῃ τὸν Ἄλῃ.

Ἐπιτεθείς δὲ μεθ' ὀρμῆς ἐναντίον τῶν Ἰωαννίνων, κατέλαβε τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς τῆς λίμνης καὶ τὸ σπουδαιότερον τὴν νῆσον τῶν Ἰωαννίνων, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπῆρχε φρουρὰ 1000 γενναίων Ἀλβανῶν.

Ἡ ἐπίθεσις ἦτο τρομερὰ καὶ ἡ νῆσος κατελήφθη, κατόπιν μεγάλης σφαγῆς τῶν φρουρῶν τῆς.

Ὁ Ἄλῃς, ὅστις παρ' ὄλα τὰ γηρατεία του, ἠσθάνετο ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ διατηρῇ τοιοῦτους ἀγῶνας, ἀφοῦ ἔχασε τὴν φρουρὰν τῆς νήσου, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχον ὅλοι οἱ ἐπίλεκτοι ἀξιωματικοὶ του, ἐνόησεν ὅτι ἡ μοῖρα ἤρχισε νὰ τὸν ἐγκαταλείπῃ καὶ ἀπεφάσισε νὰ προεῖνῃ εἰς τὴν Πύλῃν συνδιαλλαγῆν.

Γράψας δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν στρατάρχην, τὸν παρεκάλει νὰ μειτεύσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τῷ Σουλτάνῳ.

Ὁ Χουρσήτ ἀπήντησεν, ὅτι ὁ ὑψηλὸς του κυρίαρχος τότε μόνον θὰ ἐξευμενισθῇ, ὅταν ὁ ἀποστάτης παραδοθῇ ἀμέσως καὶ ἀνευδρῶν.

Ὁ πόλεμος τοιοῦτοτρόπως ἐξηκολούθησεν.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ θηριώδης Ἄλῃς ἦτο κλεισμένος εἰς τὸ φρούριον τῶν Ἰωαννίνων καὶ κλίνων ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς Βασιλικῆς ἐπερίμενε τὴν σωτηρίαν του ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ,

Τότε ὁ Ἄλῃς ἤρχισε τὰς διαπραγματεύσεις, ἐξαντλῶν τὰ τελευταῖα του τεχνάσματα ὅπως κατορθώσῃ νὰ σωθῇ.

Ἄλλ' ὁ Χουρσήτ ἀπήντησε τέλος ὅτι τότε μόνον θὰ ἐδέχετο ἡ Πύλη νὰ διαπραγματευθῇ μαζί του ἂν ἐγκατέλειπε τὸ Ἴτσ—Καλέ καὶ μετέδκινεν ὅπου δῆποτε ἄλλοῦ ἵνα διατηρηθῇ ἀμείωτον τὸ γόντρον τοῦ Σουλτάνου.

Ἐπειτα ἀπὸ τρία ἀγωνιώδη ἡμερονύκτια δισταγμῶν ὁ Ἄλῃς.

ἐνόησεν ὅτι ὄρειλε νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸ πεπρωμένον καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ φρούριον.

Ἦτο ἡ πρωΐα τῆς 2ας Ἰανουαρίου 1882 μίᾳ πρωΐᾳ ψυχρᾷ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βορρᾶς συνετάρασσε τὴν λίμνην.

Ὁ Ἄλῆς κατέβη ἀπὸ τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ Ἴτς—Καλέ καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ μύνην τὴν Βασιλικὴν ἐγκατέλειπε τὸ φρούριον, ἀφήσας εἰς αὐτὸ μόνον τὸν Σελῆμ μετὰ τὴν φοβερὰν θρυαλλίδα του.

Ἐφερε μετ' ἑαυτοῦ ὀλίγους ἐκ τῶν θησαυρῶν του καὶ παραλαβὼν τὴν Βασιλικὴν εἰσῆλθεν εἰς τὴν περιμένουςαν κάτω λέμβον.

Ἄλλη λέμβος ὄπισθεν αὐτῆς παρέλαβεν ὀλίγους σωματοφύλακας καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν ἡ μικρὰ συνοδεία ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον τῶν Ἰωαννίνων.

Ἐκεῖ ἐξέλεξεν ὡς τόπον διαμονῆς δύο κελλία τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, εὐρισκόμενα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ἐτοποθέτησε δὲ τοὺς σωματοφύλακας εἰς ὀλίγα ἐκ τῶν ἄλλων κελλίων τῆς αὐτῆς.

Αἱ ὥραι καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ Ἄλῆ παρήρχοντο τότε μετὰ θλίψιν καὶ ἀγωνίαν. Μετὰ τὴν λευκὴν του γενειάδα, τὸ φοβερόν του πρόσωπον καὶ τοὺς δολίους ὀφθαλμούς του, ἐφαίνετο ὡς θηρίον τραυματισμένον.

Εἰς μάτην ἡ Βασιλικὴ προσεπάθει νὰ τὸν παρηγορήσῃ. Τὸ μείδιμα εἶχε χαθῆ πλέον ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ τυράννου.

Ὁ Χουραϊτ τοῦ ἔστειλε τακτικὰ τροφὰς, ἐνίοτε μάλιστα ἔστειλε πρὸς αὐτὸν καὶ μουσικοὺς διὰ νὰ φαιδρύνουν μετὰ ὄργανα τὰς μακρὰς ὥρας τῆς δυσθυμίας του.

Τὰ ὄργανα ὅμως ἐκεῖνα ἔχουναν θλίψιν μᾶλλον ἢ παρηγορίαν εἰς

τὴν περίφοβον ψυχὴν του, καίτοι κατὰ τὸν ὕμνωδόν του Σεχρέτη
ὁ Χουρσίτ τοῦ ἔστειλεν ἐκτός τῶν ἄλλων :

. . . λαγουτάδες μέ βιολιά,
για νὰ τονε γλεντήσουν,
νὰ ποῦνε τὰ τραγοῦδια του,
νὰ τὸν κκλοκαρδίσουν.

Ὅλιγαι ἡμέραι εἶχαν περάσει ἀπὸ τῆς μεταβάσεως τοῦ Ἄλῃ
εἰς τὴν νῆσον καὶ ὁ Χουρσίτ ἕνα πρωὶ ἔλαβε τὴν ὀριστικὴν ἀπάντη-
σιν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐκάλεσεν ἀμέσως πλησίον του τοὺς ἀνωτέρους ἐκ τῶν ἀξιο-
ματικῶν καὶ εἰς ἐπήκουον αὐτῶν ἀνέγνωσε τὴν διαταγὴν τοῦ Σουλ.

Τὸ «Κάτλι Φιρμάν» διέταξε τὴν θανάτωσιν τοῦ Ἄλῃ καὶ τὴν
δημευσιν τῆς περιουσίας της.

— Ποῖος ἀπὸ σὰς, ἠρώτησεν ὁ Χουρσίτ τοὺς ἀξιωματικούς,
ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ ὁ ἐκτελεστής τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀποφάσεως;

— Ἐγὼ!... ἠκούσθη πρώτη μία φωνή.

Ὅλοι ἐστράφησαν πρὸς τὸν ἀπαντήσαντα καὶ εἶδαν τὸν Κιοσέ-
Μεχμέτ Πασᾶν, τὸν Κεχαγιᾶν τοῦ Χουρσίτ ἐν Τριπολιτζᾷ, ὁ ὅποτος
προχωρήσας ἔλαβεν εἰς χεῖρας του τὸ φερμάνι, καὶ τὸ ἔθηκεν ἐπὶ
τῆς κεφαλῆς του, σημειῶνων, δι' αὐτοῦ ὅτι ἀπεδέχετο τὴν ἀνωτά-
την προσταγὴν.

Κᾶτι ἠθέλησεν ὁ Ἄλῃς νὰ εἶπῃ ἀλλ' ὁ Χασᾶν τοῦ ἐπανάλαβεν
ὅτι ματαιοπονεῖ.

Εἶδε τότε ὅτι ἦτο ἀπὸ παντοῦ κατεστραμμένος.

Μία ἀμυδρὰ ἐλπίς ἐφώτισε τὸ πνεῦμα του.

«Μήπως τυχὸν τὸ φερμάνι δὲν εἶνε ἐναντίου μου ; Μήπως μοῦ
χαρίζουν τὴν ζωὴν, καὶ ἐγὼ μέ τὴν ἐπιμονήν μου κινδυνεύω νὰ τὴν
χάσω ;»

Ἡ ἐλπίς αὐτὴ, ἡ δικαιολογημένη μόνον ἀπὸ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν τὸ ἐξηντημένον ἐκεῖνο σαρκίον ἠσθάνετο πρὸς τὴν ζωὴν, τὸν ὠθησεν εἰς τὴν τελευταίαν καὶ τὴν μεγαλειτέραν ἀπόφασιν.

Ἀνέσυρεν ἀπὸ τὸ στῆθός του ἓνα κομβολόγιον ἀπὸ μαργαριτάρια καὶ ἐγχειρίζων αὐτὸ πρὸς τὸν Χασάν τοῦ εἶπε μὲ φωνὴν ὑποτρέμουσαν :

— Πάρτο αὐτὸ καὶ δεῖξέ το εἰς τὸν Σελήμ .

Εἶνε τὸ σύνθημα.

Μόλις τὸ ἰδῆ θὰ σβύσῃ τὸ φυτίλι.

Τὸ τέλος τοῦ Ἄλῃ.

Μετ' ὀλίγον ὁ Χασάν, λαβὼν τὴν ἀδειαν τοῦ στρατάρχου καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ ὀλίγου ἀξιωματικῶν καὶ σωματοφύλακας εἰσῆλθεν εἰς τὸ φοβερὸν φρούριον τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐζήτησε τὸν φύλακα Σελήμ.

Ἐνας γηραλέος ὑπηρέτης ὠδήγησε τοὺς ἀπεσταλμένους εἰς τὴν ἀκροπολιν τοῦ Ἰτς-Κιλέ, εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ κατοικητήριον τοῦ Ἄλῃ, καὶ τοὺς κατεβίβασεν ἔπειτα εἰς τὰ ὑπόγεια.

Σκότος βαθὺ καὶ θλιβερὸν ἐπεκράτει ἐκεῖ.

Μόνον τὸ φῶς τῆς θρυαλλίδος ἐσώζετο, τὸ ἀπαίσιον ἐκεῖνο φῶς, τὸ ὅποσον εὐρίσκετο πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σελήμ καὶ ἐφώτιζε τὰ βυρῆλια μὲ τὴν πυρίτιδα.

Ὁ Χασάν τότε προσέθηκε:

— Γενναεὶ Σελήμ!... Ὁ Βεζύρης σοῦ παραγγέλλει νὰ σβύσῃς τὸ φυτίλι καὶ νὰ φύγῃς ἀπὸ τὰ ὑπόγεια αὐτά.

— Φύγε !... ἐπανάλαθεν ὁ Κέρβερος.

Τότε ὁ Χασάν ἐξήγαγε τὸ κομβολόγιον καὶ τὸ ἔδωκε διὰ τὴν σωσθῆν τὴν ζωὴν του.

Ὁ Σελήμ ἀμέσως ἠγέρθη μετὰ σεβασμοῦ, ἐπροσκύνησεν εὐλαβῶς τὸ κομβολόγιον καὶ ἀφοῦ εἶπεν :

— Ἄς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Προφήτου, ἔσδουτε τὴν θριαλλίδα.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας (24 Ἰανουαρίου 1822) οἱ σωματοφύλακες τοῦ Ἀλῆ ἀνήγγειλαν πρὸς αὐτὸν ὅτι βλέπουν πλῆθος λέμβων νὰ πλέουν πρὸς τὴν νῆσον ἐκ τοῦ φρουρίου.

Ὁ Ἀλῆς ἤρχισε νὰ τρέμῃ.

Διέταξεν ἀμέσως τοὺς ἀλίγους ἀνδρας του νὰ ἐτοιμασθοῦν πρὸς ἄμυναν.

Ὁ Ἀλῆς εὐρίσκει τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τῶν δωματίων του.

— Σταθῆτε !... ἐφώναζε βροντωδῶς . . .

Δὲν θὰ προχωρήσῃ κανεὶς, ἂν δὲν ἰδῶ τί γράφει τὸ φερμάνι.

Ὁ Μεχμέτ προχωρήσας καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ μόνου τοῦ Καφτάν Ἀγά ἀνήλθε τὴν μικρὰν κλίμακα καὶ ἐπιδεικνύων τὸ φερμάνι εἰς τὸν ἐξαλλὸν Ἀλῆν, τὸν συνεβούλευσε νὰ ὑποταχθῆ ἡεὶς τὸ πρῶσταγμα τοῦ Σουλτάνου.

Πρὶν ὅμως τελειώσῃ τὴν φράσιν του, ὁ Ἀλῆς ἐκένωσε τὸ πτόλι ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Μεχμέτ.

Οὗτος ἀντεπευροβόλησε καὶ ἐπλήγησε τὸν Ἀλῆ εἰς τὸ ἀριστερὸ χέρι.

Ριφθεις δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ σφίγγας αὐτὸν μετὰ τοὺς βραχιονιάς του, προσεκάλει τὸν Καφτάν Ἀγά νὰ τὸν φονεύσῃ.

Ὁ Καφτάν Ἀγάς ξιφουκλήσας ὤρμησεν ἐπὶ τοῦ Ἀλῆ καὶ

Ὁ Κατοαντώνης καὶ ἡ Τοίκα

Ἀπὸ σήμερον ἀργόμεθα ἐκδίδοντες διπλὰ φυλλάδια κατ' ἑκάστην ἐκ 16 σελίδων τιμώμενον ἕκαστον φυλλάδιον λεπτὰ 10 καὶ τοῦτο πρὸς ταχύτεραν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου. Τὰ φυλλάδια τὰ δεκαεξαετία οὐκ ἔτι φέρωσι διπλὴν ἀριθμὸν ὅπως ἐγένετο μέχρι τοῦδε εἰς ἅλα τὰ ἔργα, ἀλλὰ ἕκαστον φυλλάδιον 16σελίδων φέρει ἕνα μόνον ἀριθμὸν σενεχιζόμενον ἐκ τοῦ τελευταίου δεκαεταίου φυλλακίου.

κατήνευγε βαρύτερατον κτύπημα, ὅπερ ὅμως δὲν τὸν ἐπέτυχεν ἕνεκα ἐνὸς ξυλίνου στύλου.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὁ σωματοφύλαξ τοῦ Ἀλῆ Φεϊμ-Τσάμης πυροβολήσας ἐφόνευσε τὸν Καφτάν-Ἀγάν, ἀλλ' ὁ Μεχμέτ ἀντιπυροβολήσας ἔρριψε νεκρὸν τὸν Τσάμην.

Οἱ πυροβολισμοὶ τότε ἐγενικεύθησαν ἑκατέρωθεν.

Ἄλλ' ὑπῆρχε φόβος νὰ φονευθοῦν πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν

ἕνεκα τοῦτου ὄρμησαν καὶ διεχώρισαν τοὺς δύο ἀπεγνωσμένους μαχομένους.

Καὶ οἱ μὲν σωματοφύλακες ὤθησαν τὸν Ἀλῆν, ἐντὸς τοῦ δωματίου οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέσειραν τὸν Μεχμέτ εἰς τὴν αὐλήν.

Τότε ἤρχισε σφοδρὸν πῦρ ἀμφοτέρωθεν.

Τὸ μαῦρο τέλος ἐπλησίασε πλέον.

Ἡ ζωὴ τοῦ φοβεροῦ τέρατος ἤρχισε νὰ φεύγῃ.

Τὸ ἐνόησε καὶ ἐκάλεσε πλησίον του τὸν πιστὸν Θανάσην Βάγιαν, ὅστις ἐπυροβόλει μετὰ τῶν ἄλλων ἐκ τῶν παραθύρων.

Ἡ φωνὴ του ἔτρεμε.

— Πήγαινε, τοῦ λέγει, νὰ σφάζῃς τὴν Βασιλικὴν, γὰρ νὰ μὴ πέσῃ ζωντανὴ στὰ χέρια των.

Ἡ Βασιλικὴ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα εὐρίσκετο κρυμμένη εἰς τὸ πλάγιον δωματίον.

Εὐτυχῶς ὁ Βάγιος δὲν ἤκουσε τὴν διαταγὴν.

Ἄφου τὸν εἶδον ἐκπνέοντα, ἤνοιξε τὰ παράθυρα καὶ ἐφώναξεν ὅτι παραδίδεται.

Οἱ πυροβολισμοὶ ἔπαυσαν αὐτοστιγμῆι.

Οἱ σωματοφύλακες παρέδωκαν τὰ ὅπλα των.

Ὁ Μεχμέτ ἀναβὰς πρῶτος ἔκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλῆ καὶ ἐξελθὼν εἰς τὸν ἐξώστην τὴν ἐπέδειξεν εἰς τοὺς στρατιώτας.

Ἡ εὐρεθείσα περιουσία του ἀνῆρχετο εἰς 45 ἑκατομμύρια παλαιῶν γροσίων, ἰσοτίμων πρὸς τὰς σημερινὰς δραχμὰς.

Οἱ στρατιῶται θέσαντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀλῆ ἐπὶ δίσκου, τὴν περιέφεραν τὴν ἐπομένην ἀνὰ τὰς οἰκίας τῶν Ἰωαννίνων ζητοῦντες «μπαζίσι».

Κατόπιν τὴν ἔστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸ δὲ πτώμα του ἐτάφη εἰς τὸ νῦν τζαμίον Φετιγιέ.

Τὰ χαρέμιά του καὶ τὰ ἀνάκτορά του ἠνοίχθησαν.

Συγκινητικαὶ ἦσαν αἱ στιγμαὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν πολυαρίθμων ἐκείνων γυναικῶν, κορασίων καὶ παιδίων, οἵτινες ἀπετέλουσαν τὸ προσωπικὸν τοῦ χαρεμίου.

Ὅλοι ἐπαινῆλθον εἰς τὰς οἰκογενεῖας των εὐλογοῦντες τὸν Θεόν, ὅτι ἀπήλλαξε τὴν Γῆν, ἐνὸς τοιοῦτου ἀπεχθοῦς καὶ θηριώδους τέρατος».

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΙ Η ΤΣΙΚΑ

Μ Ε Ρ Ο Σ Ε'.

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Μέσα εις τὸν ναὸν

Ἐξ ὧν ἀφηγήθημεν εἰς τὰ προηγούμενα κεφάλαια τῆς ἱστορίας ταύτης, ἔγεινε πλέον ἢ κατάδηλος, καὶ πλέον ἢ γνωστός τοῦ Ἄλῃ Πασσᾶ ὁ χαρακτήρ. Καὶ ἦτο ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον τοῦτο, διὰ νὰ γνωρίζουν ἀκριβῶς οἱ ἀναγνώσται, μὲ ποίου εἴδους δαίμονα, μὲ ποίου εἴδους ὑπουλον καὶ αἰμοβόρον, καὶ θηριώδη ἄνδρα, εἶχε νὰ μετρηθῇ ὁ Κατσαντώνης.

Ὁ Κατσαντώνης !

Ἄλλὰ, πόθεν καὶ ποῦ ἐξορμήσας ἡ Κατσαντώνης, ἀνέλαβε μόμος αὐτός, μὲ τὰ ὀλίγα παλληκάρια του, τὸν κατὰ τοῦ Ἄλῃ-πασσᾶ πόλεμον.

Τοῦτο θέλομεν ἀφηγηθῆ δι' ὀλίγων ἐν τοῖς ἐπομένοις, ὅπως οἱ ἀναγνώσται, σχηματίζοντες ἀκριβῆ περὶ τοῦ Κατσαντώνη ἰδέαν, δυνήσων ἀπὸ τοῦ νὰ παρακολουθήσωσι, τὴν μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἀνδρῶν γιγαντομαχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν, ἀπὸ ἀγνωστον τῆς τύχης ἰδιοτροπίαν, παρενεβλήθη καὶ μία γυνή.

Ἡ Τσίκα !

Ἡ Τσίκα, ἡ ὁποία τόσον σπουδαῖον διεδραμάτισαν ρόλον εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας ταύτης.

*
* *

Μίαν ὥραν μακρὰν τῶν Ἰωαννίνων εἰς ἓν κατάφυτον καὶ ἱστορικὸν βουνάκι, κἀλυπτόμενον ἀπὸ ἔλατα, καὶ πεῦκα, καὶ ἀγριοεληθῆς, ὑψοῦται ἐπὶ τῆς κορυφῆς του ἓνα μικρὸν, λευκὸν ἀσβεστόχριστον ἐκκλησάκι.

Εἶνε τὸ ἐξωκλήσι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Τὸ ἐξωκλήσι αὐτὸ, ὅπως εἶνε ἐκτισμένον ἐκεῖ, φαίνεται ὅτι δεσπόζει τοῦ Κάμπου, ὅτι μὲ τὸν ὀφθαλμὸν του τὸν ἀγρυπνον, παρακολουθεῖ τὴν χώραν ἐκείνην καὶ μὲ τὰς λευκὰς πτέρυγας του τὴν εὐλογεῖ. . . .

Ἦδη εἶνε νύξ.

Εἰς τὸν οὐρανὸν δὲν λάμπουν παρὰ οἱ ἀστέρες, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀστὴρ φωτεινὸς φαίνεται ἐκεῖ ἐπάνω λάμπουσα ἡ κανδύλα ἡ ὁποία καίει πρὸ τῆς εἰκόνας τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Εἶνε νύξ καὶ σιγὴ ἄκρα βασιλεύει.

Τὸ ἐξωκλήσι ἔχει τὰς θύρας ἡμικλείστους.

Φωτίζεται ὀλίγον.

Φαίνεται ὡς νὰ ἀναμένῃ μυστηριώδεις ἐπισκέπτας.

Φαίνεται ὡς νὰ πρόκηται νὰ δεχθῆ ἐκεῖ, εἰς τὰς ἀγνάς του Πύλας, ὄρκους ἱερούς, καὶ νὰ ἰδῆ τελουμένας πράξεις μεγάλας.

Καὶ περιμένει.

Αἴφνης ἐκ τοῦ πρᾶνοῦ τοῦ βουνοῦ προέκυψαν δέκα ἄνδρες.

Ἐβάδιζον ὄλοι σιωπηλοί, κατηφεῖς, περιφρόντιδες.

Ἐβάδιζον οὕτω καὶ προχωροῦντες, συχνὰ στρέφουν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ ἴδωσι μήπως τοὺς παρκαλουθεῖ ἀνθρωπίνη περιέργεια, ἢ προδότου βλέμμα.

Ἄλλὰ δὲν βλέπουσιν οὐδένα.

Καὶ μετ' ὀλίγον φθάνουν εἰς τὸν ναόν.

Εἰσῆλθον ὄλοι εἰς αὐτόν.

Ἦσαν ἑνέα ἄνδρες καὶ εἷς ἱερεὺς.

Ἐπροχώρησαν ὄλοι, ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ πολῖται, ἕκαμον τὸν σταυρὸν των, καὶ ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς ἠσπασθησαν μὲ κατάνυξιν τὰς ἀγίας εἰκόνας.

Κατόπιν ὁ ἱερεὺς ἐστράφη πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς εἶπεν :

— Ἐ! παιδιὰ τὸ καραούλι σας.

— Μάλιστα, παπαῦ μου, ἀπήντησαν μὲ μίαν φωνήν.

Ἐπτά ἄνδρες, οἱ νεώτεροι, ἐξῆλθον.

Ἦσαν ὄλοι ὠπλισμένοι.

Καὶ ταχέως ἐσκορπίσθησαν καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τὴν θέσιν τοῦ περίξ τοῦ ναοῦ, φυλάττοντες ὡς σκοποὶ αὐτόν.

Ἦδη ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀπέμειναν ὁ ἱερεὺς καὶ δύο ἄνδρες.

Πλὴν ἐνῶ οἱ λοιποὶ προφυλάττουσιν αὐτούς, μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὴν χεῖρα, ἐκεῖνοι δὲν μένουσιν ἀργοί, ἐντὸς τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Παρρασκευῆς.

Ὁ ἱερεὺς φορεῖ τὰ ἀμφιά του.

Ὁ εἷς ἐκ τῶν συντρόφων του τοποθετεῖ ἐπὶ τῆς Ὠραίας Πύλης μεγάλην εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως καὶ πρὸ αὐτῆς ἐν ξύλινον πινακίον ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο μικρὰ μάχαιρα.

Ὁ ἕτερος φέρει ποτήριον οἴνου καὶ κίτρινον κηρίον ἐκ τοῦ ἱεροῦ καὶ τὰ τοποθετεῖ καὶ αὐτὰ πλησίον τῆς εἰκόνης καὶ τοῦ πινακίου.

Ἦδη ὁ ἱερεὺς ἐνδυσθεὶς λαμβάνει θέσιν παρὰ τὰ ἀντικείμενα ταῦτα, ἐνῶ οἱ δύο σύντροφοί του καλύπτοντες τὰς κεφαλὰς δι' ἐρυθρῶν ὑψοσμάτων, καὶ εἰς τὰς χεῖρας κρατοῦντες τὰ ὅπλα των, τοποθετοῦνται καὶ αὐτοὶ ἐκατέρωθεν τοῦ ἱερέως.

Ἄκρα σιγὴ βασιλεύει.

Ὁ ἱερεὺς πρὶν τοποθετηθῆ ἔκει, ἤναψε κηρία τινὰ, καὶ ἐφωτίσθη τώρα πλέον μὲ ἐν φῶς ζωνηρὸν καὶ ὠραῖον ὄλος ἐκεῖνος ὁ μικρὸς χώρος τοῦ ναοῦ. . . .

Ἦδη διὰ τῆς ἡμιανοίκτου θύρας οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες παρετήρουν ἐκτὸς εἰς τὸ σκότος τὸ βαθύ, καὶ ἐντείνοντες τὴν προσοχὴν των. προσπαθοῦν νὰ ἀντιληφθοῦν διὰ μέσου τοῦ ψιθύρου τῶν δένδρων τὸν θόρυβον βημάτων μὴ ἀκουομένων.

Ἡμίσεια ὄρα παρέρχεται οὕτω.

Οἱ τρεῖς ἄνδρες φαίνεται ὅτι ἀρχίζουν ν' ἀνησυχοῦν.

— Θ' ἄρθη ; ἐρωτᾷ αἰφνης ὁ εἷς, ἀνεγείρας τὴν καλύπτραν του καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν ἱερέα.

— Ναί, θὰ ἐρθῆ, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος, μετὰ πεποιθήσεως.

— Παπᾶ Γιώργη λέγει ὁ τρίτος μου φαίνεται πῶς τὴ φορὰ αὐτὴ γελάστηκες.

— Γιατί ; ἐρωτᾷ ὁ Παπᾶ Γιώργης.

— Γιατί μοὶ φαίνεται, πῶς τὸ παλλικάρι δὲ θὰ φανῆ ὄχι μόνο ἀπόψε ἀλλὰ μῆτε καὶ αὔριο.

— Ὅχι, Γιάννη δὲ γελάστηκα, ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς.

— Ἄμποτες.

— Θὰ δῆς ἐξηκολούθησεν ὅτι σὲ λίγο θ' ἄρθῃ...

Καὶ ὄντως πρὸς τὰ ἐπικύρωσιν τῶν λόγων τοῦ ἱερέως ἠκούσθησαν ἔξω εἰς τὸ σιγὴν τῆς νυκτὸς συρίγματα ἀλλεπάλληλα.

— Ἦσαν τὰ συνθήματα τῶν φυλακτόντων ἀνδρῶν

Οἱ τρεῖς ἄνδρες ἔτειναν τῶρα πλέον τὸ οὖς.

Οἱ συριγμοὶ ἐσίγησαν.

Καὶ ἀπὸ μακρὰν ἠκούσθη ἓνα βραδὺ καὶ βαρὺ βῆμα βαίνον πρὸς τὸν ναόν.

— Μοῦ φαίνεται πῶς ἐρχεται, εἶπεν ὁ Γιάννης.

— Δὲν τῶλεγα ἐγώ; συνεπέραναν ὁ Παπα Γιώργης, ὁ Κατσαντώνης μπορούσε ν' ἀργήσῃ, μὰ ὄχι καὶ νὰ μὴν ἐρθῇ.

Μόλις ὁ ἱερεὺς ἐτελείωσε τὰς λέξεις αὐτάς, καὶ εἷς νέος ὄχρος ἐφάνη εἰς τὴν θύραν.

Ἦθησεν ἑλαφρῶς αὐτὴν καὶ εἰσήλθε .

Εἶχεν μίαν ἔκφρασιν περιεργείας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ θεωρῶν τὸ καταφώτιστο ἐκκλησίδιον τὸν λαμπροφορεμένον ἱερέα, καὶ τοὺς καλυπτροφόρους ἄνδρας, ἐστάθη πρὸς στιγμὴν δισταζῶν.

Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἔκπληξις του.

Ἄλλὰ τοῦτο δὲν διήρκεσε πολὺ.

Μόλις ἓν δευτερόλεπτον, καὶ εὐθὺς ἐπροχώρησεν ὀλίγα βήματα χωρὶς νὰ ἀρθρώσῃ λέξιν.

Ἐπροχώρησεν ἔχων τὰ βλέμματα προσηλωμένα πρὸς τὸν ἱερέα.

Διότι ἡ γνώριμος μορφή του τὸν ἐνθαρρύνει καὶ ἀπομακρύνει τῆς ἐκπλήξεως τὸ αἶσθημα καὶ μένει μόνον ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς μορφῆς του, ἡ ἔκφρασις τῆς περιεργείας.

Ὁ νέος προχωρεῖ τώρα πλέον πρὸ τῶν Ἁγίων εἰκόνων.

Προχωρεῖ νὰ προσευχηθῆ, ἐνῶ τὸ βλέμμα του ἀκουσίως στρέφεται πρὸς τὴν γωνίαν τοῦ ναοῦ, καὶ ρεμβὸν πλανᾶται ἐπὶ στιγμὴν ἐκεῖ, ὡσάν μίαν γλυκεῖαν καὶ ποθητὴν ἀνάμνησιν νὰ εἶχεν ἀφήσει εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν ἀνεξάληπτον σφραγίδά της.

∴

Πλὴν αἱ σκέψεις αὐταὶ τοῦ νέου δὲν διακοῦν ἐπὶ πολὺ.

Στρέφεται ἀποφασιστικῶς πρὸς τὰς Ἁγίας εἰκόνας.

Κάμνει τὸν στραυρὸν του εὐλαβῶς, ἀσπαζεται αὐτὰς καὶ προχωρεῖ ἀποφασιστικῶς πρὸς τὴν ἱερέα.

Τώρα πλέον καὶ ἡ περιεργεῖα ἐξηφανίσθη ἀπὸ τὴν μορφήν του ὅπως καὶ ἡ ἐκπλήξις, καὶ θεωρῶν τοὺς μυστυριώδεις ἐκείνους ἄνδρας, τὸν ἑορτασίμως ἐνδεδυμένον ἱερέα, αἰσθάνεται ὅτι μίαν δειλίαν ἀρχίζει νὰ καταλαμβάνη, ὅχι πλέον τὸ θάρρος του, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν του....

Διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τίποτε, ἐξ ὧσων ἐβλεπεν ἐκεῖ.

Ἐν τούτοις ἐπροχώρησεν.

Ἐπλησίασε τώρα πλέον τὸν Παπᾶ-Γιώργην καὶ τοῦ εἶπεν μὲ

φωνὴν σιγᾶλὴν προσπαθῶν νὰ καταστείλῃ τὴν κατέχουσιν αὐτὸν συγκίνησιν.

— Παπᾶ μου, καλὴ σπέρα.

— Καλῶς τὸ παιδί μου, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

Ἐπηκολούθησε μικρὰ σιγὴ.

Ὁ ἱερεὺς ἐφάνετο ὅτι ἀφηρημένος ἔψαυε τοῦ κομβολογίου του τοὺς κόκκους, ἐνῶ ἐζήταζε τὴν μορφήν του πρὸ αὐτοῦ νέου.

Τὸν ἐζήταζε, καὶ προσεπάθει νὰ μαντεύσῃ διὰ τῆς ἐξετάσεως ἐκείνης, ἐὰν ὁ πρὸ αὐτοῦ νέος, ἦτο ὄντος ἀξίος, ὅπως τὸν παρέστη-εἰς αὐτὸν, ἐὰν ἦτο ἀξίος νὰ τὸν καταστήσῃ κοινωνὸν τοῦ μεγάλου μυστικοῦ του.

Διότι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ σοβαρωτέρου καὶ ἱερωτέρου ζητή-ματος.

Καὶ ἔπρεπε νὰ προσέχῃ, νὰ ἐρευνᾷ, νὰ ἐξετάζῃ πρὶν προβῆ-εἰς τὰς ἐκμυστηρεύσεις του, εἰς τὰς ἐκμυστηρεύσεις ἐκεῖνας αἱ ὅποια θὰ καθίστων ἕνα ἐπὶ πλέον ὄπαδὸν ἰδιῶν σωτηρίων, ἢ ἕνα ἐπικίν-δυνον τῆς πατρίδος ἐχθρόν.

Ἐν τούτοις μετὰ δυο τρία λεπτά ὁ παπᾶ Γιώργης, ἐφάνη εὐ-χαριστηθεὶς ἐκ τῆς ψυχολογικῆς ἐκείνης ἐρεύνης, ἢ ὅποια συνεφώνει μετὰ τὰς περὶ αὐτοῦ πληροφορίας, διότι τοῦ εἶπε, συμπαθῶς,

— Κάθησε Κατσαντώνη.

— Σπολλάτη, Παπᾶ μου,

Ὁ Κατσαντώνης ἐκάθησε πρὸ τοῦ ἱερέως σταυροποδητεῖ.

Ἦδη ἀγωνιωδῶς ἀναμένει τοῦ Παπᾶ Γιώργη τὰς ἀνκοινώσεις.

Διότι οἱ μυστηρώδεις τρόποι του, καὶ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο περι-βάλλον ἔχουν αὐξήσει πλέον ἐπικισθητῶς, καὶ τὴν ταραχὴν του, καὶ τὴν συγκίνησίν του.

Καὶ πάλιν μικρὰ σιγὴ ἐπηκολούθησε.

Τὸν χρόνον ὅμως τῆς νέας αὐτῆς σιγῆς, ὁ ἱερεὺς τὸν διῆλθεν, ἐξετάζων τώρα πλέον ὄχι τοῦ Κατσαντώνη τὴν μορφήν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ναόν.

Ἐφαίνετο ὅτι ἐφοβεῖτο ἀκροατὰς μυστηριώδεις.

Ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχε πλήρη τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἀγιότητα καὶ ἀγνότητα τῶν τόπων.

Διὰ τοῦτο, εἰς ἓν νεῦμα του, ὁ εἰς τῶν συντρόφων του ἐγερευθεὶς, ἔλαβε θέσιν παρὰ τὴν θύραν, ὥσει θέλων νὰ προφυλάξῃ διὰ παρουσίας του, καὶ ἀπὸ τὰς ἀκοὰς τῶν ἰδίων του συντρόφων, τοὺς μέλλοντας νὰ διαμειφῶσιν ἐκεῖ λόγους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Οἱ λόγοι τοῦ πατρὸς Γιώργη καὶ ὁ ὄρκος τοῦ Κατσαντώνη

Ἦδη ὁ Παπαὶ Γιώργης φίνεται ἡσυχος.

Καὶ μετὰ ἓν δευτερόλεπτον στρέφεται πρὸς τὸν Κατσαντώνη λέγων.

— Παιδί μου, εἶμαι σίγουρος, ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ καταλάβῃς γιὰτὶ σὲ ἔκραξα ἐδῶ.

— Ὅχι παπαῖ μου, καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ἀπορῶ καὶ ἐγώ, ἀπήνητησεν ὁ Κατσαντώνης.

— Ἐχεις δίκην.

— Εἶμαι ξένος, ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνος, καὶ ἦρθα ἐδῶ γιὰ νὰ κρυφθῶ ἀπ' τὸν Ἀλῆ Πασᾶ, ποῦ ζήτηγε νὰ με συλλάβῃ, καὶ νὰ γιαντρέψω μιὰ λαθωματιὰ ποῦ ἔπῃρα ἀπὸ τὸ βόλι πολεμόντας αὐτὸν στὰ Γιάννενα. Ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸν τόπο ποῦ ἔπεσα κανένα δὲν εἴξερα καὶ λιγοστοὶ μὲ γνώρισαν. Καὶ ξαφνιαζομαι, στὸ λέω καθαρά ποιὸς λόγος σέ κάνει, παπᾶ μου, νὰ μὲ κράξῃς ἐδῶ στὴν ἐκκλησίᾳ μιὰ τέτοια μυστικὴ ᾠρα. Πές μου λοιπὸν τί τρέχει γιατί ἐγὼ μόνο, ὅσον καὶ νὰ συλλογιζομαι δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ βρῶ.

Ὁ παπᾶ Γιώργης τοῦ ἀπήντησε σοβαρῶς :

— Εἶσαι ξένος. Εἶσαι νέος καὶ ἀντρεπωμένος καὶ κυττάζοντας κανεὶς τὰ μάτια σου, βλέπει σ' αὐτὰ καὶ γενναϊότητα καὶ καλοσύνη καὶ πίστη.

— Παπᾶ μου...

— Κατσαντώνη, ἐὰν τὴν ᾠρα αὐτὴ σοῦ ἐμπιστευθῶ ἕνα μεγάλο μυστικὸ, μπορεῖς νὰ τὸ φυλάξῃς ;

Τὸν ἠρώτησεν ὁ παπᾶ Γιώργης μὲ τὸν ἐπισημότερον τρόπον.

Ὁ Κατσαντώνης ἠκροάσθη μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους του.

Ἐπειτα τὸν ἠτένισεν ἐπὶ τινα λεπτὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοῦ εἶπεν ἀπλῶς :

— Ναί, παπᾶ μου...

Ὁ ἱερεὺς ἐξακολουθεῖ τώρα πλέον ἐνθουσιωδῶς·

— Κατσαντώνη !

Ἡ Ἁγία ᾠρα μυστικὴ σιμώνει, σιμώνει ὀλοένα.

Ἐφτάνει καιρὸς λαχταριστὸς, καιρὸς εὐτυχισμένος. Ἡ κόρη δὲν θὰ φοβᾶται νὰ πάῃ στὴ βρύση γιὰ νερὸ, γυναῖκες δὲ θὰ κλαίνε, καὶ τὸ παιδί στὴν ἀγκυλιὰ τῆς δούλιας του μακρούλας δούλο δὲν θὰ τὸ λένε...

— Παπᾶ μου...

— Κατσαντώνη !

»Δέν θά φοβάται ὁ παπᾶς νά πάη νά λειτουργήσῃ, καί τ' ἄγιο
δισκοπότηρο κρατῶντας εἰς τὰ χέργια, δὲ θά τρέμη σάν δίνη στοὺς
Χριστιανούς τῆ ζωῆ τοῦ θανάτου τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μας.

— Παπᾶ μου.

— Κατσαντώνη, ἔφτασε πειὰ ἡ ὥρα.

»Οἱ Γραικοὶ δὲν βαστοῦνε πειὰ, δὲν μποροῦν τὸν Τοῦρκο νά
τὸν ὑποφέρουν. Ἄνδρες μεγάλοι, ξακουστοί, ποῦ εἶνε τοῦ γένους μας
χρυσῆ κρυφῆ ἐλπίδα, ἔκαμαν τὴν ἀπόφασί τους. Καί τώρα ἀρχὴ
μεγάλῃ, σεβαστῆ, προστάζει ἔλους ἐμᾶς νά σηκωθοῦμε, νά ἐνω-
θοῦμε, καί μιὰ μέρα ὅταν αὐτὴ θά μᾶς διατάξῃ νά χτυπήσουμε τὸν
ἐχθρό.

— Ποία εἶνε αὐτὴ ἡ ἀρχή ; ἠρώτησε δειλῶς ὁ Κατσαντώνης.

— Ἡ Ἐταιρία τῶν Φιλικῶν, ἀπήντησεν ἐπισήμως ὁ παπᾶ
Γιώργης.

— Ποῦ βρίσκεται ;

— Παντοῦ· στὴν Ἀθήνα, στὴν Πόλι, στὴ Ρωσσία, στὴ Μάνη,
στὴν Πάτρα, παντοῦ τέλος εἶναι, καί πουθενά δὲ φαίνεται.

— Καί ἐγὼ τί μπορῶ νά κάμω ; ἠρώτησεν ὁ Κατσαντώνης.

— Νά γένῃς ἀδερφός της.

— Ἐγὼ !

— Ναί, ἐσύ. Νά γίνῃς ἀδερφός της. Ν' ἀκολουθήσῃς τὴν ἀρχὴ
της, νά μάθῃς τὰς ιδέας της, καί ὅταν μιὰ μέρα σέ καλέσῃ μαζί
μὲ τοὺς ἄλλους νά εἶσαι πρόθυμος νά τρέξῃς καί νά θυσιάσῃς τὴ
ζωή σου γιὰ τὴν πατρίδα σου.

— Πατέρα μου, θά εἶμαι, ἀπήντησεν ἐνθουσιῶν ὁ Κατσαντώνης
θὰ εἶμαι....

— Κατσαντώνη, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς πλησιάζων μὲ ἐμπνευ-

σμένον ὕφους Πυθίας, Κατσαντώνη, ἔφτασε ποιά ἡ ὥρα. Βλέπεις τὸ μαῦρο σύννεφο, πῶς εἶνε βουρλωμένος; Πῶς κρύβει μέσ' τ' σπλάγγχνα νερό, θαρῶ χειμῶνα; Για δὲς το ποιά, ἐφούσκωσε, σὲ λίγο θὰ ξεσπάσῃ ἔτσι εἶνε Κατσαντώνη καὶ τῆς δόλιας μας πατρίδας τὰ σπλάγγχνα, φουσκοῦσαν, θὰ ξεσπάσουν.

— Για σὲ πατρίδα μου γλυκειά, ἀπήντησεν ὁ Κατσαντώνης, μὲ πῦρ ἀγίου ἐνθουσιασμοῦ εἰς τοὺς ὠραίους ὀφθαλμούς του, για σὲ πατρίδα μου καλή, δίνω τῆς καρδιάς μου τὸ αἷμα καὶ ὀλόκληρη τὴν πονεμένη μου ψυχή...

— Τῆς φτάνει, τῆς πατρίδας μας τὸ αἷμά σου νὰ χύσῃς, τοῦ ἀπήντησε μὲ ἐπισημότητα ὁ γέρον ἱερέυς. Μὰ τὴ ψυχή σου πρόσεξε νὰ τὴ δώσῃς μόνο στὸ Θεό, σὰν ἔρθῃ ἡ ὥρα καὶ σοῦ τὴ ζητήσῃ, ἀλλὰ πρόσεξε νὰ τὴν δώσῃς ἐλεύθερη ἀπὸ ἀμαρτία.

Ὁ Κατσαντώνης δὲν ἀπήντησεν.

Ὁ Παπᾶ Γιώργης ἐξηκολούθησε.

— Καὶ τώρα παιδί μου ἄκουσε.

— Σίγουρος ὅτι ἐμπιστεύομαι στὸν καλλίτερον "Ἕλληνα θὰ σοῦ τὰ 'πῶ ὅλα.

— Παπᾶ μου σὲ ἀκούω.

— Ἡ Ἀνωτάτη ἀρχὴ ἐξηκολούθησεν ὁ Παπᾶ Γιώργης ἔχει ἑπτὰ βαθμούς, γιὰ τοὺς ἀδελφούς της.

Ἔχει τοὺς βλάμηδες.

Τοὺς συστημένους.

Τοὺς ἱερεῖς.

Τοὺς ποιμένας.

Τοὺς ἀρχιποιμένους.

Καὶ τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀφιερωμένων.

Ἐγὼ λοιπὸν ὡς ἀρχηγὸς τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀφιερωμένων, σὲ κατηγῶ εἰς τὰ τῆς φιλικῆς ἐταιρίας τὰ μυστήρια.

Εἶσαι νέος, ἀλλὰ ἐγὼ ὁ ἀρχηγὸς σὲ εὐρίσκω ἄξιον, νὰ εἰσέλθῃς καὶ ἐσὺ στῆς ἱερᾶς μας ἐταιρίας τὴν χορείαν.

Τὴν ὥραν αὐτὴν, πρὸ τῶν ἱερῶν αὐτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων σὲ ἐκλέγω μέλος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνώπιον Αὐτοῦ σοῦ δίνω τὸ βαθμὸ σου, μὲ τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν μοῦ ἔδωκαν οἱ μεγάλοι ἱερεῖς τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων.

Εἶναι ὁ κατώτερος βαθμὸς καὶ φρόντισε μόνος σου νὰ τὸν ἀξήσης καὶ νὰ γίνῃς καὶ ἐσὺ μιὰ μέρα ἀρχιποιμὴν, γιὰ νὰ κατηγήσης καὶ ἄλλους.

— Παπᾶ μου τὸ ὀρκίζομαι.

— Καὶ τώρα, σοῦ παραγγέλω ἀκόμη, ἐξηκολούθησεν ὁ Παπᾶ-Γιώργης ἐν ὀνόματι τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς, νὰ ἔχῃς ἔτοιμα τὰ ὄπλα σου, πενήντα φυσέκια στὸ σελάχι σου, καὶ ἐν καιρῷ νὰ πορευθῆς ὅπου σὲ διατάξῃ ὁ ἀρχηγός.

— Μάλιστα.

— Καὶ τώρα ἰδοὺ τὸ ἔγγραφο τῆς ἐκλογῆς σου.

Ὁ Παπᾶς Γεώργης λέγων τὰς λέξεις ταύτας ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Γιάννην.

Ἐκεῖνος ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ σελαχίου του τεμάχιον χάρτου καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν ἱερέα.

Ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχον δι' ἀριθμῶν γεγραμμέναι αἱ ἐξῆς λέξεις.

Ἐμεῖς ἀρχιποιμὴν τῆς ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν ἐκλέγομεν ὡς μέλος, καὶ τοῦ δίνομεν τὴν ἀξίαν τοῦ Βλάμη τὸν Κατσαντώνη, — ἐδῶ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὑπῆρχον μόνον δύο ψηφία τοῦ ἀλφαβήτου τὰ ὅποια ἐξέλεγεν ὁ ἐκλεχθὸς, καὶ ὑπὸ τὰ ὅποια ἐγνωρίζετο ὑπὸ

τῶν ἄλλων μελῶν, — ὁ δὲ Κατσαντώνης ἔλαβε τὰ ψηφία Α — Ω, — καὶ παραγγέλλομεν εἰς αὐτὸν πᾶν ὅτι οἱ κανονισμοὶ ὀρίζουσιν.

Τύχη ἀγαθῆ.

Γένοιτο.

Τὸ ἐγγράφον ἔφεραν ἀκόμη ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ σταυρὸν ἐφιστάμενον ἡμισελήνου, κάτω πιπτούσης, εἰς δὲ τὰς γωνίας διάφορα σύμβολα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μηθεμίαν ἔχοντα σημεσίαν, ἱκανὰ ὅμως νὰ προκαλέσωσι τοῦ κκτηχομένου τὰς σκέψεις καὶ τὴν προσοχὴν ἐνίστε δὲ καὶ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὸν φόβον...

Ὁ ἱερεὺς ἔτεινε τὸ περιγραφέν ἐγγράφον πρὸς τὸν Κατσαντώνην καὶ ἠγέρθη.

Ὁ Γιάννης ἠγέρθη ὡσαύτως, καὶ ἐνῶ ἐπλησίαζεν καὶ ὁ ἄλλος σύντροφός των, εἶπε μὲ βροντώδη φωνὴν πρὸς τὸν Κατσαντώνην

— Γονάτισε.

Ὁ Κατσαντώνης συγκεκριμένως ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν.

Ὁ Γιάννης ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τὸ ποτήριον μὲ τὸν οἶνον λέγων.

Χρῆστο ἄναψε τὸ κερί.

Ὁ Χρῆστος ἔλαβε τὸ κίτρινον κηρίον καὶ ἤναψεν αὐτὸ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως, ἡ ὁποία ἐσυμβόλιζεν τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

Κατόπιν ὁ ἱερεὺς ἔθετο τὴν δεξιάν του χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τοῦ νέου, ἐνῶ ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Γιάννης ἔθεντο τὰς ἰδικὰς των ἐπὶ τῶν καρδιῶν αὐτῶν.

Ὁ ἱερεὺς ἤρχισε, ἐνῶ ὁ Κατσαντώνης ἐπανελάμβανεν τὰς παριόδους τοῦ λόγου του.

— «Ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, οἰκειοθελῶς, ὅτι θέλω εἶμαι ἐπὶ ζωῆς κατὰ πάντα πιστὸς εἰς τὴν ἐταιρίαν. Ὅτι θέλω τρέφει εἰς τὴν καρδίαν μου μῖσος ἀδιάλλακτον ἐναντίον τῶν

τυράννων τῆς πατρίδος μου ὅλως ἀφιερωμένοις εἰς τὴν σκιάν αὐτῆς.

«Ὁρκίζομαι εἰς σέ ὦ ἱερά πατρίς! ὀράζομαι εἰς τὰς πολυχρο-
νίους βασιάνους σου, καὶ τὰ πικρὰ δάκρυα τὰ ὅποια τόσους αἰῶνας
τώρα ἔχυσαν τὰ ταλαίπωρα παιδία σου, εἰς τὰ ἴδια μου δάκρυα χυ-
νόμενα καὶ ταύτην τὴν στιγμήν καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ἐλευθερίαν
τῶν ὁμογενῶν μου, ὅτι ἀφιερώνωμαι ὅλως εἰς Σέ.

»Εἰς τὸν ἐξῆς σὺ θέλεις εἶσαι, ὁ σκοπὸς καὶ ἡ αἰτία τῶν διαλο-
γισμῶν μου.

»Τὸ ὄνομά σου ὁ ὀδηγὸς τῶν πράξεών μου, καὶ ἡ εὐτυχία σου
ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων μου.

»Ἡ θεία δικαιοσύνη νὰ ἐξαντλήσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ὅλους
τοὺς κεραυνούς της, τὸ ὄνομά μου, νὰ ἦνε εἰς ἀποστροφήν, καὶ τὸ
ὑποκείμενόν μου, τὸ ἀντικείμενον τῆς κατάρας καὶ τοῦ ἀναθέματος
τῶν ὁμογενῶν μου ἀνίσως ποτέ, λησμονήσω καὶ μίαν στιγμήν τὰς
δυστυχίας των, καὶ δὲν ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου.

»Τέλος ὁ θάνατός μου ἃς ἦνε ἄφευκτος τιμωρία τοῦ ἀμαρτή-
ματός μου διὰ νὰ μὴ μολύνω τὴν ἀγιότητα τῆς ἐταιρίας μετὰ τὴν
συμμετοχὴν μου »

Ὁ Παπα-Γεώργης ἐτελείωσεν μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ ὁ
Κατσαντώνης ἐκεῖ γονυπετὴς καὶ συγκεκινημένος τοὺς ἐπινέλαβε.

Ἄλλ' αἴφνης καὶ οἱ τέσσαρες ἐκεῖνοι ἄνδρες ἐβρίγησαν.

Εἰς τὴν στέγην τοῦ ναοῦ ἠκούσθη κρᾶζουσα ἡ κουκουβάγια.

Τὸ σημεῖον ἦτο κακὸ διὰ τὸν ὀρκιζόμενον νέον.

Ὁ Παπα Γεώργης ἐξαλλος ἐξηγέρθη κρᾶζων.

— Κατὰρὰ στή φωνή σου, ποῦ λάλησε τὴν ὥραν αὐτὴ ποῦ
βγάζανε τὰ χεῖλια, μίαν ἐλπίδα λαμπερή, λαχταριστή, μεγάλη.

«Ἦταν ἐλπίδα ποῦ ζούσε κρυμμένη μέσα στῆς καρδίας μας τὰ

Ὁ Κατσαντώνης καὶ ἡ Τοίκα

βῆθη, ἦταν ἐλπίδα ποῦ ζοῦσε μ' ἀναστεναγμό, ποῦ τὴν ποτίζαν αἷμα....

— Παπᾶ, εἶπεν ὁ Χρῆστος νὰ κάνουμε σαρανταλείτουργο σὲ ψηλὸ ἐρημοκλῆσι γιὰ νὰ μᾶς θγῆ αὐτὸ τὸ σημάδι σὲ καλὸ.

— Ναί, αὐτὸ πρέπει νὰ γίνη, εἶπεν καὶ ὁ ἱερεὺς.

Στραφεῖς δὲ πρὸς τὸν Κατσαντώνη εἶπεν.

— Ἐμπρὸς νὰ τελειώνουμε.

Ὁ Κατσαντώνης ἠγέρθη.

Ἐπλησίασέ καὶ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς του, μιμούμενος τὸν ἱερέα

ἤψωσε τῆς ἀναστάσεως τὴν εἰκόνα, κρατουμένην ἄφ' ἐνὸς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἄφ' ἐτέρου ὑπὸ τοῦ Κατσαντώνη, καὶ ἐνῶ ὁ ἱερεὺς ἔθετο καὶ πάλιν τὴν ἀριστερὰν του χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ ὀρκιζομένου, ἔλεγε, μὲ φωνὴν ἐπίσημον ἀτενίζων τὴν ἱερὰν εἰκόνα.

— Ἐνώπιον ἐνὸς ἀοράτου καὶ πανταχοῦ παρόντος ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ αὐτοδικαίου ἐκδικητοῦ τῆς παραβάσεως καὶ τιμωροῦ τῆς κακίας κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας καὶ τὴν δύναμιν τὴν ὅποιαν ἔδωκαν οἱ μεγάλοι ἱερεῖς, τῶν Ἐλευσινίων, καθιερωτὸν Κατσαντώνη, ἐκ πατρίδος Ἡπείρου ἐτῶν εἴκοσι τεσσάρων, ἐπαγγέλματος ἀρματολικοῦ, καὶ δέχομαι αὐτὸν ὡς μέλος καθὼς κ' ἐγὼ παρεδέχθην εἰς τὴν Ἐταιρίαν τῶν Φιλικῶν. »

..

Κατόπιν ὁ ἱερεὺς ἔλαβε τὴν μάχαιραν ἣ ὅποια εὕρισκετο ἐπὶ πινάκου καὶ κτυπῶν δι' αὐτῆς τρίς τὸν κατηχοῦμενον νέον ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης του εἶπεν.

— Νέε βλάμη; ἡ πατρὶς σου δίδει τὴν μάχαιραν αὐτὴν νὰ τὴν μεταχειρισθῆς ὑπὲρ αὐτῆς.

Καὶ ἐνῶ ὁ Χρῆστος ἔχυνε ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ τὸν οἶνον ὁ Παπαῖ Γιώργης ἔλεγεν.

— Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, νὰ καταδιώξης, νὰ μισήσης καὶ νὰ ἐξολοθρεύσης τοὺς ἐχθροὺς, τῆς θρησκείας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος σου, καὶ ἂν ἀρνηθῆς νὰ πράξης αὐτὸ νὰ χυθῆ τὸ αἷμα σου ὅπως χύνεται τὴν ὥραν αὐτὴν ὁ οἶνος οὗτος.

Ὁ Κατσαντώνης εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως ἀπήντησεν μὲ φωνὴν ἐνθουσιώδη καὶ συγκεκινημένην.

— Μὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν ἅγια, μὰ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν, μὰ τὸ αἷμα ποῦ ποτίζῃ τὸ ἅγιο της χῶμα, ὅτι μὲ διατάξει θὰ κάμω γι' αὐτὴν, καὶ ν' ἀποθάνω ἀκόμη δοκίμομαι...

— Τὸν ὄρο σου τὸν δέχεται ἡ πατρίδα καὶ τὸν ἀκούει ὁ Θεός, ἀπήντησεν ἐπισήμως ὁ παπαῖ Γιώργης.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Χρῆστος ἐξῆλθεν.

Ὁ Γιάννης ἔσβυσεν τὸ καῖον κίτρινον κηρίον, καὶ ὁ ἱερεὺς τὸ ἔτεινε πρὸς τὸν Κατσαντώνην λέγων.

— Τὸ κηρίον αὐτὸ θὰ τὸ φυλάξης ὡς παντοτεινὸν μάρτυρα τῶν ὑποσχέσεών σου.

Εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐν σύνθημα συριγμοῦ ἠκούσθη ἀπὸ τοὺς ἔξω φυλάττοντας ἄνδρας.

Καὶ διὰ μιᾶς δέκα τουφεκισμοὶ ἀντήχησαν.

Ὁ τουφεκισμὸς ἐκεῖνος ἦτο ἐπίσημος ἀναγγελία, ἡ μᾶλλον ἡ ἐπίσημος ἐπισφράγις τῆς εἰσόδου ἐνὸς νέου Ἑλλήνου ἐκ τῆς ἐταιρίας τὴν ἱεράν χορείαν.

Ὁ Κατσαντώνης ἀνῆκε πλέον εἰς τὴν Φιλικήν.

Ὁ παπὰ Γιώργης ἔλαβε κατόπιν τὸν ἑναπομείναντα οἶνον καὶ ἔφερε τὸ ποτήριον εἰς τὰ χεῖλη του.

Μετ' ὀλίγον ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Κατσαντώνης.

* *
*

Τοῦτο δὲ ἦτο τὸ τελευταῖον ἐπισφράγισμα τῆς τελεσθείσης μυστικῆς αὐτοῦ.

Οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες δὲν εἶχον πλέον νὰ κάμουν τίποτε εἰς τὸν ναόν.

Ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσουν.

Ὁ ἱερεὺς ἠσπάσθη τὸν Κατσαντώνη.

Ἐκεῖνος τοῦ ἐφίλησε τὴν χεῖρα, καὶ κατόπιν ἐδέχθη ἐν φίλημα ἀπὸ τὸν πεπλοφόρον Γιάννην, καὶ μετ' ὀλίγον οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες ἐξῆλθον τοῦ ναοῦ.

Οἱ σύντροφοί του εἶχον γίνει ἄφαντοι.

Ἐξῶθεν τοῦ ναοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ πρανοῦ τοῦ βουνοῦ, δὲν συνήντησαν οὐδένα.

Τότε σιωπηλῶς μυστηριωδῶς ὅπως ἦλθον, ἐχωρίσθησαν οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες, χωρὶς νὰ θελήσουν ὁ εἷς νὰ μάθῃ ποῖος ἦτο ὁ ἕτερος, — πλὴν τοῦ ἱερέως, — πόθεν ἤρχετο, καὶ ποῦ ἐπορεύετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὁ ξένος.

Δύο μῆνας μετὰ τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἀφηγίθημεν ὁ Κατσαντώνης, ἐκάθητο φυλάττων τὸ ποίμνιον τοῦ πατρὸς του ὅταν αἰφνης ἤκουσε κρουομένην τὴν θύραν του, καὶ πρὶν ἐγερθῆ νὰ ἴδῃ τίς εἶνε, ἤνοιξεν αὐτή, καὶ ἐφάνη εἰς ἄγνωστος νέος.

Ὁ Κατσαντώνης δὲν τὸν ἐγνώριζεν.

Ὁ νέηλος ἦτο τριακονταετής.

Ἦτον ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα καὶ μεγχροπρεπὴς τὴν θέαν.

Εἶχε γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς, ροδίνην τὴν χροιάν, ἐνῶ ξανθοὶ μύστακες ἐκάλυπτον τὸ ροδινὸν χεῖλός του καὶ ξανθὴ κόμη ἐπιπτεν ἀμελῶς ἐπὶ τοῦ λευκοῦ μετώπου του.

Ἐφόρει τὴν Ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν, μὲ χάριν ἀπαρχαίμιλλον, ἐν τούτοις ὅμως, σκονισμένους, ἀτημέλητος ὡς ἦτο, ἀπεδείκνυσεν ὅτι ὁ νέος ἀνὴρ, εἶχε διατρέξει καὶ δρόμον πολὺν, καὶ ὁδὸν κοινορτώδη, ἕως νὰ φθάσῃ καὶ συναντήσῃ τὸν Κατσαντώνην.

Ὁ Κατσαντώνης δὲν τὸν ἐγνώριζεν.

Ἐν τούτοις αὐτὸ δὲν τὸ ἠμπόδισε νὰ τὸν δεχθῆ μὲ προθυμίαν, καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ τὸν βάλῃ ν' ἀναπαυθῆ ἐνῶ τοῦ ἔλεγε μὲ ἐνδιαφέρον.

— Εἶσαι κουρασμέος :

— Ναι, ἀπήντησεν ὁ ξένος.

— Μήπως πεινάς ;
 — Πολύ, ἀφοῦ ἔχω δώδεκα ὥραις ποῦ περπατῶ, καὶ δέκα πέν-
 τε νὰ φάγω.

— Γιατί ἔκαμες τόσο δρόμο ;

— Γιὰ νὰ σ' εὔρω ;

— Ἐμένα ;

— Ἐσένα. Σὲ ζητᾶω ἡμέραις τώρα...

— Λοιπόν, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, τώρα ποῦ μ' εὔρες, ξεκου-
 ράσου λίγο, καὶ ἔπειτα πρέπει νὰ σοῦ δώσω νὰ φᾶς.

— Ὅχι ! Σπολλάτι. Πρὶν νὰ ξεκουρασθῶ, καὶ πρὶν νὰ φάω
 πρέπει νὰ σοῦ μιλήσω.

— Νὰ μοῦ μιλήσης ;

— Ναί.

— Πές μου, ἀπήνησεν ὁ Κατσαντώνης ἀπλῶς.

Ὁ νέος ἀνὴρ ἔρριπεν γύρω του τὸ βλέμμα ἐρευῶν μετὰ προτο-
 χῆς τὸ δωμάτιον ἐντὸς τοῦ ὀποίου εὕρισκοντο.

Ὁ Κατσαντώνης τὸν παρηκολούθησεν εἰς τὰς ἐρεύνας του ἐκεῖ-
 νας καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, ὁ ξένος τοῦ εἶπεν.

— Εἴμασθε καλὰ ἐδῶ ;

— Δέ σὲ καταλαβαίνω.

— Μποροῦμεν νὰ κουβεντιάσουμεν χωρὶς ἄλλο αὐτὶ νὰ μᾶς ἀ-
 κούσῃ ;

— Ναί.

— Ὁ ξένος δὲν ἐπέισθη.

— Ἐρεῦνησε καὶ πάλιν τὸ δωμάτιον, καὶ πάλιν δὲν ἐφάνη εὐ-
 χριστηθεὶς ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν,

Κατσαντώνῃ ἤρθη σπουδῆιχ μαντάτα νὰ σοῦ φέρω. Ἄν θῆς γιὰ
 νὰ τ' ἀκούσης ἔλα μαζὶ μου. Γιατί προτιμῶ εἶξω στὸν κάμπο νὰ

σοῦ μιλήσω, ἐκεῖ ποῦ δὲ θὰ μᾶς γλέπει παρὰ μόνο ὁ οὐρανὸς ἐκεῖ ποῦ δὲ θὰ μᾶς φωτίζουνε παρὰ μόνο τὰ ἀστέργια παρὰ ἰδῶ ὅπου θὰ μᾶς ἀκοῦνε.

Ὁ Κατσαντώνης ἐδίστασε πρὸς στιγμὴν, καὶ τέλος στραφεὶς καὶ αὐτὸς ἀποφασισμένος εἶπε πρὸς τὸν ξένον ἀπλῶς.

— Πᾶμε.

Μὲ τὸν λέξιν αὐτὴν οἱ δύο νέοι σιωπηλοὶ καὶ προφυλακτικοὶ ἐξήληθον.

Ὁ Κατσαντώνης ἐκλείσεν ὀπισθεν αὐτοῦ τὴν θύραν καὶ τυχῶς βαδίζοντες ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν ἐξοχὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ ὑπενθύμις

Ἐπὶ δέκα λεπτὰ ἐβόδισαν ἄφωνοι.

Ὁ ξένος ἐφαίνετο γνώστης τῶν τόπων ἐκείνων περισσότερο τοῦ σοντρόφου του, καὶ ὁ Κατσαντώνης τεταραγμένος καὶ ἄφοβος ἠκολούθει τὰ βήματά του.

Ἄφου ἐβόδισαν ἐπ' ὀλίγον ἔτι, ὁ ξένος ἔστη.

Πρὸ αὐτοῦ εὐρίσκετο ἀπότομος ρεμματιὰ, ρεμματιὰ περιβαλλομένη ἀπὸ δένδρα ἄγρια, καὶ ἀπὸ ἀκάνθας, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐσύριζεν ὁ ψυχρὸς βορρᾶς τοῦ Μαρτίου καὶ προσέδιδεν κἄτι τὸ ἄγριον,

καὶ κάτι τι τὸ φοβερόν ἀλλὰ καὶ τὸ ποιητικόν εἰς τὸ ἀπομεμακρυσμένον ἐκεῖνο τοπεῖον.

Ἡ ὥρα θὰ ἦτο δεκάτη τῆς νυκτός.

Ἐρημία φοβερά, καὶ σκότος ζοφερόν ἐξηπλοῦτο εἰς τὴν ἀπέραντον ἐκείνην πεδιάδα, καὶ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν σιγὴν τὴν διέκοπτον ἐνίοτε οἱ κρωγμοὶ τοῦ νυκτοκόρακος, καὶ τῆς κουκουβάγιας οἱ ἀπαίσιοι θρήνοι.

Εἰς τὸ βάθος τῆς ρεμματιᾶς αὐτῆς εὐρέθησαν μετ' ὀλίγον ὁ Κατσαντώνης καὶ ὁ ξένος.

Τὸ σκότος ἦτο τὸσον βαθύ ὥστε οἱ δύο νέοι δὲν ἐβλέποντο, ἦν νόσον ὅμως ἀλλήλους ἀπὸ τὴν βρεῖαν καὶ ἀνδρικήν ἀναπνοὴν των, ἥτις ταχεῖα ὡς ἐκ τῆς πορείας των ὑπήγειρε τὰ στήθη των.

Πρῶτος ὁ ξένος ἔβλεπε τὴν σιωπὴν λέγων.

— Θαρρῶ ὅτι ἐδῶ μποροῦμε νὰ τὰ ποῦμε.

— Κ' ἐγὼ αὐτὸ νομίζω. Ἀλλὰ πρὶν ἀρχινήσῃ ἡ κουβέντα θέλω κ' ἐγὼ μιὰ ἐρώτησι νὰ σοῦ κάμω, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης.

— Μετὰ χαρᾶς, λέγε, ἀπήντησεν ὁ ξένος.

— Πῶς σὲ λένε ;

— Γιάννη.

— Πόθεν ἔρχεσαι ;

— Ἀπὸ τὴν Ἄρτα.

— Τὴν Ἄρτα;... ἠρώτησε μὲ λαχτάραν ὁ Κατσαντώνης.

— Ναί.

— Καὶ ποῖος σὲ στέλνει γιὰ μένα;

— Μὲ στέλνει ὁ παπᾶ Γιώργης...

Ὁ παπᾶ Γιώργης: ἐψιθύρισεν ἐντρομος ὁ Κατσαντώνης.

— Ναὶ ὁ παπᾶ Γιώργης, ἐπανέλαβεν ὁ Γιάννης.

Ἐπηκολούθησε μικρὰ σιγὴ.

Κατά τὴν διάρκειαν αὐτῆς τὰ δύο φωτοβόλα μάτια τοῦ Γιάννη προσεπάθουν, διαπερῶντα τὸ σκότος, νὰ ἐρευνήσουν καὶ νὰ ψυχολογήσουν τὴν μορφήν τοῦ συνομιλητοῦ του.

Τέλος ὁ Κατσαντώνης ἠρώτησε.

— Καὶ τί θέλει ἀπὸ μένα ὁ παπᾶ Γιώργης.

— Ὁ παπᾶ Γιώργης δὲν θέλει τίποτα, μὰ κάποιος ἄλλος θέλει πολλά.

— Ποίος;

— Μιὰ ἀόρατη ἀρχὴ στὸ ὄνομα τῆς ὁποίας ὠρκίσθης μιὰ βραδιά, στὸ ἐκκλησάκι τῆς ἀγίας Παρασκευῆς...

Ὁ Κατσαντώνης ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ δὲν ἀπήντησε.

Ὁ Γιάννης ἐξηκολούθησεν.

— Ὁ παπᾶ Γιώργης ἔχει μεγάλη ἰδέα γιὰ σένα. Πήγαινε μὲ εἶπε, βρῆς τὸν Κατσαντώνη καὶ πές του. Σήμερα ἡ πατρίδα ἐρχεται νὰ σοῦ ζητήσῃ ὅτι ὠρκίσθηκες νὰ ἐκπληρώσης, καὶ ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ σὲ διατάζει νὰ ἐτοιμασθῆς γιὰ τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Γιάννης ἐσίγησεν ἀνομέων τὴν ἀπάντησιν τοῦ Κατσαντώνη. ἄλλ' ἐκεῖνος ἀπέμεινε, στρυφνός, σιωπηλός, μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω νεύουσαν...

Τότε ὁ Γιάννης ἐξηκολούθησε.

— Στὸ ἐκκλησάκι ποῦ σὲ ἔκαμε βλάμη, στὸ ἐκκλησάκι τὸ ἴδιο θὰ σὲ περιμένῃ. Αὔριο τὸ βράδυ τὰ μεσάνυχτα θὰ συναχτοῦν

ἐκεῖ ὄλοι οἱ καπεταναῖοι. Νὰ πάρης μαζί σου τὰ ἄρματα καὶ τὰ πενήντα φουσέκια ποῦ διατάζει τοῦ; βλάμηδες ἢ ἑταιρία τῶν Φιλικῶν,

Ὁ Γιάννης καὶ πάλιν ἐσίγησεν, ἀλλὰ καὶ πάλιν μάττην ἀνέμενεν ἀπάντησιν ἀπὸ τὸν Κατσαντώνην.

Τότε ἠναγκάσθη νὰ ἐρωτήσῃ.

— Κατσαντώνη δὲν εἶσαι σὺ ποῦ πῆρες γιὰ ὄνομα τὸ Α—Ω στὴ Φιλική;

— Ἐγὼ εἶμαι, ἀπήντησε μὲ φωνὴν βραχνήν ὁ Κατσαντώνης.

— Τότε ἄκουσες ποιὸ πρὶν τί εἶπα.

— Ναί.

— Τί ἀπαντᾷς, γιὰ νὰ πῶ κ' ἐγὼ τοῦ παπᾶ Γιώργη;

— Ὅτι δὲν εἶμαι ποιά Φιλικός, ἀπήντησεν ἀποτόμως ὁ Κατσαντώνης.

— Δὲν εἶσαι φιλικός· ἐπανελάθε τονίζων τὰς λέξεις ὁ Γιάννης δὲν εἶσαι φιλικός εἶπες;

— Ναί, δὲν εἶμαι.

— Τότε δὲν εἶσαι μῆτε Ἕλληνας!

— Γιάννη!

— Τότε μὴν ἐγείνεις Τυῦρκος;

— Γιάννη! ἐπανελάθεν ὁ Κατσαντώνης τρίζων ἀγρίως τοὺς ὀδόντας του καὶ φέρων τὴν χεῖρα εἰς τὰ ὄπλα του.

— Τί ἄλλο νὰ σοῦ πῶ, τὸ λοιπόν ; ἐξηκολούθησεν ὁ Γιάννης. Δὲν εἶσαι Φιλικός, Γιατί;

Ὁ Κατσαντώνης δὲν ἀπήντησε.

— Χωρὶς νὰ ἦσαι φιλικός, πολέμησε γιὰ τὴν πατρίδα, εἶπεν ὁ Γιάννης.

— Δὲν ἔμπορῶ ἐψιθύρισε ὑποκόφως ὁ Κατσαντώνης.

- Καὶ ποῖος σ' ἐμποδίζει ;
- Μὴν ἐρωτᾷς.
- Ὅχι ἐγὼ θὰ σὲ ἐρωτήσω.
- Γιάννη μὴ..
- Μόνο αὐτὸ πές μου, τί εἶνε ἐκεῖνο ποῦ σὲ ἐμποδίζει ;
- Ὑπόσχεσις ἀπήντησεν ὑπόκοφως ὁ Κατσαντώνης.
- Ὑπόσχεσις σὲ ποιούς ;
- Δὲν ξέρω.

— Ὑπόσχεσις, ἐπανελάβε γελῶν γέλωτα βροντερὸν ὁ Γιάννης, ὑπόσχεσις συλλογίζεσαι καυμένη ; Σὲ ὅποιον καὶ ἂν τὴν ἔδωκες πάντα μικρότερος εἶνε ἀπὸ τὴν πατρίδα. Κατσαντώνη σὲ ἤξερα, ἐσὺ ἦσουνα παλλικάρη ἀκουσμένο. Τώρα γιὰ μιὰ ὑπόσχεσις ξεχνᾷς πρᾶγμα μεγάλο. Καὶ ὅμως ἄκουσε. Φυλάττουν ἐκεῖνο ποῦ ἀξίζει μὰ ἂν μιὰ ὑπόσχεσις ποῦ ἔδωκες στὸν ἕνα, βιάφτει, ἕνα ἄλλο, ποῖο τρανό, καὶ ποῖο μεγάλο, καὶ κάνει κακὸ σὲ σέινκ, τότες ξέχασέ την, ρίχτην μακρυὰ σου σὰ νὰ ἦτανε μαῦρο σκουληγι καὶ πὲς πῶς ποτέ σου δὲν τὴν ἔδωκες...

— Δὲν μπορῶ, ἀπήντησεν ἀσθμαίνων σχεδὸν ὁ Κατσαντώνης.

— Δὲν μπορεῖς ; εἶπεν ἀγερώχως τώρα πλέον ὁ Γιάννης ἐγειρόμενος ἀποτόμως καὶ ρίπτων ἄγρια βλέμματα πρὸς τὸν περίτρομον ἐξ ἀγωνίας Κατσαντώνη, δὲν μπορεῖς ; Μὰ δὲν ἀκοῦς λοιπὸν κἄτι μακρινές φωνές ποῦ ἔρχονται τὴ νύχτῃ καὶ κράζουν στ' αὐτιά μας ; Ἡ φωνές αὐταῖς εἶνε φωνές τῆς πατρίδος, ἡ ὁποία κράζει τὰ παιδιὰ της, νὰ τρέξουνε νὰ τὴν ἐλευθερώσουνε ἀπὸ τὴ μαύρη σκλαβιά της....

— Σῶπασε Γιάννη, σῶπασε ! εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, σχεδὸν λιποψυχῶν.

— Στὸν ὕπνο σου τὸ λοιπὸν δὲν ὄνειρεύτηκες ποτέ, πῶς ἀνοίξεις
 μέ τὸν Τοῦρκο τὸ τουφέκι ;

Ὁ Κατσαντώνης σιγὰ ἀδυνατῶν νὰ ἡμιλήσῃ.

Ὁ Γιάννης ἐξακολουθεῖ.

— Δὲν ὄνειρεύτηκες ὅ ἰ ἐσηκώθηκε, ὅλη ἡ Χριστιανοσύνη ὅτι
 πολέμησε τοὺς Ἀγαρινούς καὶ ὅτι τοὺς ἐδιώξε ἀπὸ τῆ πατρίδα ;
 Δὲν ὄνειρεύτηκες ἐλεύθερη πατρίδα μεγάλη Ἑλλάδα. Ἐ, Κατσαν-
 τώνη, αὐριο τὰ ὄνειράτα αὐτὰ ποῦ τὰ βλέπαν στὸν ὕπνον τους οἱ
 Γρατικοὶ ἐδῶ καιροὺς καὶ ζαμάνια, τὰ ὄνειράτα αὐτὰ θὰ τὰ δοῦμε
 νὰ ξεπληρωθοῦν καὶ μιὰ μέρα χρυσῆ καὶ δλόφεγγη νὰ κατεβαίη
 στὴν Ἑλλάδα. Ὅλα τὰ παιδιὰ της θὰ τρέζουνε νὰ τὴν ξεσκλα-
 θώσουν, καὶ ὁ ὄνος ἐσὺ ποῦ ἐπολέμησες τὸν Ἀλῆ, ποῦ ἔχυσες Τουρ-
 καλθανὸν ποτάμι αἷμα, κάθισαι τώρα ποιά μακρὰ γιὰ ν' ὀκοῦς
 τὸ γέλοιο μινῆς τσοῦπας...

Ὁ Κατσαντώνης ἐρρίγησεν.

Ὁ Γιάννης ἠγέρθη καὶ ἐπροχώρησεν.

Κατόπιν δι' ἐνὸς ἄλματος ἀνῆλθεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ρεμμκ-
 τιάς καὶ στραφεὶς ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ὑπερήφκνον ἀ-
 νάστημά του τοῦ εἶπεν εἰρωνικῶς.

— Κατσαντώνη ὁ βοργιάς ἀρχίζει νὰ τσοῦζῃ πῆγαινε νὰ κοι-
 μηθῆς γιὰ νὰ μὴ κρυολογήσῃς.

Πλὴν ὡσὰν αἱ λέξεις αὐταὶ νὰ ὑπῆρξαν κτύπημα διὰ μαστιγίου
 ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Κατσαντώνη, ἐξηγέρθη. Ὅλη του ἡ ἀν-
 δρεία, καὶ ὅλη του ἡ φιλοτιμία, καὶ ὅλος του ὁ πατριωτισμὸς
 ἀκράτητος ἐπανεστάτησεν εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ ἀγωνιώσαν ψυχὴν του.

Εἶχε λάθει τὴν ἀπόρασίν του.

Καὶ μὲ φωνὴν βραχνὴν ἐκραζεν τείνων τὰς χεῖρας.

— Γιάννη, Γιάννη, ἀκουσέ μου.

Ὁ Γιάννης ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς ρεμματιᾶς ἵσταμενος ἔτινε τὸ οὖς.

— Γιάννη, ἐπανελάθε βιαίως ὁ Κατσαντώνης, ἂν σήμερις καὶ ἂν αὔριο δὲν μπορῶ νὰρθῶ μαζῆ σας νὰ πολεμήσω, ὀρκίζομαι ὅτι αὐτὸ δὲ θὰ βαστάξῃ πολὺ. Σὲ πέντε δέκα μέρες θὰρθῶ κ' ἐγὼ μαζῆ σας ἂ σμίξω, καὶ ἂν δὲν εἶμαι ἀπὸ τοὺς πρώτους ποῦ πολεμοῦν γιὰ τὴν πατρίδα, ἐδῶ τὴν ὥρα αὐτὴ ὑπόσχομαι πῶς δὲ θὰ μείνω ἀπὸ τοὺς τελευταίους.

— Καὶ ἐγὼ θὰ σὲ περιμένω ἀπήντησεν ὁ Γιάννης.

Καὶ εἰπὼν τὰς λέξεις αὐτάς ὁ Γιάννης χωρὶς νὰ ἀναπαυθῆ καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ φάγῃ τι, ἐγένετο ἄφικτος εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς τὸ ὅλον ἐν πυκνούμενον ἐπὶ πλέον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ἐλευθερία ἢ θάνατος.

Τὴν ἐπομένην ἐσπέραν ἐγένετο κατὰ τὰ συμπεφωνημένα ἢ συν-ἄθροισις τῶν ὀπληρχηγῶν καὶ τῶν παλληκαργιῶν, εἰς τὸ μικρὸ ἐκ-κλισάκι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς.

Ἡ σκηνὴ ἦτο ἐκτάκτως συγκινητικὴ καὶ ὠραία.

Ὁ Παπᾶ Γιώργης φέρων ὅλα τὰ ἱερὰ ἄμφια τοῦ ἱστατο ἐπὶ τῆς ὠραίας Πύλης, καὶ μὲ τὴν καλλονὴν τὴν ὁποίαν προσέδιδεν εἰς

τὴν μορφήν του ὁ ἐνθουσιασμός τῆς ἱερέως ἐκείνης στιγμῆς, ὠμοίωζε πρὸς ἅγιον κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὅπως εὐλογῆσῃ τὸν τίμιον τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνα.

Βαδίζοντες σιγαλὰ ὅσον ἠδύναντο περισσότερον, προσήρχοντο τὰ παλληκάρια εἰς τὸ προσκυνητᾶριον καὶ ἠσπάζοντο τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου εὐλαβῶς, κατόπιν ἐλκμβανον τὴν εὐλογίαν τοῦ γέροντος ἱερέως καὶ εἶτα μὲ τὰς αὐτὰς προφυλάξεις ἐξήρχετο καὶ ἕκαστος καταλάμβανε τὴν θέσιν του, ἔξω εἰς τὸ ὑπαιθρον, καθήμενος πλησίον τῶν συντρόφων του.

Ἐφερον ὅλοι καθαρὰς καὶ καινουργεῖς ἐνδυμασίαις.

Ὁ Παπᾶ - Γιώργης ὡς εἶπομεν, ἠύλόγει τὰ προσερχόμενα παλληκάρια, καὶ ἠύλόγει νεανίας ἀμύστακας καὶ δειλοὺς τὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ μὲ θεϊαν φλόγα εἰς τὴν ψυχὴν, νεανίας, παιδιὰ ἔτι τὰ ὅποια ἐὰν ἔζων εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, δὲν θὰ εἶχον ἀκόμη ἀποσπασθῆ τῆς μητρικῆς ἀγκάλης.

Καὶ ἠύλόγει ὁ παπᾶ Γιώργης ἄνδρας μὲ ὑπερήφανον τὸ φρόνημα, ἄνδρας ἐγκαταλείψαντας συζυγον καὶ τέκνα προσριπῆ, μὲ τὴν ἀπόφασιν, ἢ νὰ ἀποθάνουν ἢ νὰ ἐλευθερώτουν τοὺς φιλάτους των ἀπ' τὴν ἀφόρητον δουλείαν, καὶ τὸν ἄτιμον ζυγόν.

Καὶ ἠύλόγει γέροντας κυρτούς, γέροντας οἱ ὅποιοι διήλθον ζωὴν ἐξηυτελισμένην, κύπτοντες εἰς ἀγρίων τυράννων τὰς παραλόγους ἀπαιτήσεις, γέροντας οἱ ὅποιοι εἰς τὸ τέρμα τοῦ βρσανισμένου βίου των, ἠσθάνοντο τὴν μεγάλην χαρὰν νὰ ἐγειρώσιν ἐλευθέραν καὶ ὠπλισμένην χεῖρα, ἐναντίον τοῦ τυράννου τῆς πατρίδος των.

Καὶ ἠύλόγει ὁ παπᾶ-Γιώργης, ἄρματα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἠσπάζετο εὐλαβῶς ὅλος ἐκεῖνος ὁ κόσμος τὴν ἀγίαν καὶ ἱεράν χεῖρά του.

Τοῦτο διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς ὀλοκλήρους ὥρας.

Οἱ πάντες ἠύλογηθησαν, καὶ τὰ ἄρματα πάντα ἔλαβον καὶ ἐκεῖνα τὴν ἀκτίνα τῆς θείας εὐλογίας.

Καὶ αἰφνης ἡ ἡμερὰ ἤρξατο ὑποφώσκουσα.

Μία ἡμέρὰ ἀνοιξιὰτικη, μία πρωῖα εὐώδης, ὅπως εἶνε πρωῖα Μαρτιὰτικη, πρωῖα τὴν ὁποῖαν στρέφει ἡ ὑποφώσκουσα ἡὼς καὶ τὴν μυρώνει ἡ ἠὺωδιὰ τῆς λυγαριᾶς καὶ τοῦ θύμου.

Εἰς τὴν προσέγγισιν τῆς πρωῖας ἐκεῖνης, ὁ Παπα-Γιώργης ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ.

*
**

Ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ τὸν περικυκλώνουν.

Τὰ πλήθη τῶν παλληκαριῶν ὡς ἀντηλαμβάνονται ἐγείρονται καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀτενίζουσι πρὸς τὸν ἱερέα συγκεκνημένοι καὶ δακρύνοντες.

Ὁ παπα Γιώργης ἐπὶ τινὰ λεπτὰ περιφέρει ἐπ' αὐτῶν τὸ βλέμμα, εἶτα τὸ ὑψώνει πρὸς τὸν οὐρανόν, τὸ χαμηλώνει πρὸς τὴν φύσιν τὴν πάγκαλον ἥτις τοὺς περιβάλλει, καὶ ὡσεὶ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ ἄρρητον μεγαλεῖον, καὶ τὴν ὑπέροχον ποίησιν τῆς στιγμῆς ἐκεῖνης λέγει πρὸς τοὺς Ἕλληνας τὰς λέξεις ταύτας.

— Ἀδέρφια !

« Ἡ Λευτεργιὰ σιμώνει. »

« Ἀδέρφια ! »

« Ναί, τὴν βλέπω. »

« Για δέτε καὶ σεῖς, ἐκεῖ σ' αὐτὴ τὴν ἀγρία λαγκαδιὰ, ἐκεῖ ἡμέσα στὰ φύλλα, ἓνα γεράκι ἄγριο, γεράκι ματωμένο; Ἐχει τὰ

• νύχια κόκκινα καὶ τὰ φτερὰ γραμμένα, γράφουνε τῆς πατρίδος μας
• τὴν ἀτιμὴ σκλαβιά. •

Ρίγος συγκινησεως διατρέχει τὰς τάξεις τῶν τρατιωτῶν καὶ
τῶν ὀπλαρχηγῶν εἰς τοὺς λόγους ἐκείνους τοῦ ἐμπνευσμένου γέροντος.

Ὁ Παπᾶ Γεώργης ἐξακολουθεῖ

— « Ἀδέρφια ».

« Τὸ γεράκι τ' ἄγριο πᾶμε μαζῦ νὰ πολεμήσουμε νὰ μὴ τ'
ἀφήσουμε φτερό, καὶ νὰ τοῦ κόψουμε τὰ νύχια ποῦ μπκίνουν στὸ
κορμί μας ξεσχίζουσι τὴ σάρκα μας καὶ ρουφᾶνε τὸ αἷμα ».

« Τὸ γεράκι αὐτὸ εἶνε ὁ Τοῦρκος ».

« Ἐσεῖς ἀετοὶ περίφανοι ἕνα παληογεράκι θὰ συλλογισθῆτε ;
Μεγάλωσε τρώγοντας τὰς σάρκας σας, ἀντρίεψε πίνοντας τὸ αἷμα-
σας, ἔκανε πύχη τὸ φτερό καὶ πιθαμὴ τὸ νύχι, γιατί ἐσεῖς δὲν τὸ
μποδίσατε, ἐσεῖς τ' ἀφήσατε ἐλεύθερο νὰ κἀνῃ ὅ,τι θέλει ».

« Μὰ τώρα ποιά εἶνε καιρός ».

« Καιρός νὰ ζυπνήσουμε· Καιρός νὰ σηκωθοῦμε ».

« Καιρός τὸ φτερό νὰ ξεριζωθῆ καὶ νὰ κοπῆ τὸ νύχι καὶ τὸ γε-
ράκι τ' ἄγριο νὰ πέσῃ νὰ ψοφήσῃ ».

« Ἀδέρφια, ἢ θὰ τὸ ψοφήσωμε, ἢ κ' ἐμεῖς δὲν πρέπει παιὰ νὰ
ζήσωμε μιὰ μέρα... »

— Ὅχι· δὲν πρέπει νὰ ζήσῃ παιὰ, ἐφώναξε τὸ πλῆθος.

— Ἢ πεθάνῃ γιὰ νὰ ζήσωμεν, ἐπανελάθον οἱ ἀρχηγοί.

— « Ἐλευθερία ἢ θάνατος, » ἐφώναξεν ὁ παπᾶ Γεώργης, ὑψό-
νων διὰ πρώτην φοράν, καὶ εὐλογῶν τὴν κυανόλευκον σημαίαν τῆς
Ἐπικναστάσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦσαν γεγραμμένοι μὲ τὰ γράμματα
χρυσᾶ αἱ λέξεις αὐταί.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, μόλις ὁ ἱερεὺς προέφερε τὰς λέξεις αὐτὰς
ἀνέτειλε λαμπρὸς ὁ ἥλιος, καὶ μὲ χεῖμαρρον χρυσοῦ φωτὸς περιέβαλε

Ἡρωϊκὴ μάχη τῶν γυναικῶν τοῦ Σουλίου.

τῆς φερμέλες, καὶ τὰ λάμποντα ὄπλα τῶν ὀπλαρχηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν.

Καὶ ἡ πλημύρα τοῦ χρυσοῦ ἐκείνου φωτὸς ὑπῆρξεν ὡς μία προαναγγελία διὰ τὴν ἔκβασιν τῆς δικαίας πάλης...

Οἱ στρατιῶται ἐνθουσιασθέντες καὶ ἀλλαλάζοντες, ὥρμησαν νὰ ἀσπασθῶσι τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο τοῦ κυανολεῦκου ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον ἔκρυπτεν εἰς τὰς πτυχὰς του, τῆς πετρίδος τὴν μορφήν, τὸ ὁποῖον ἐσκόρπιζεν μὲ τοὺς κυματισμούς του τῆς ἐλευθερίας τὰς ἀκτῖνας, τὰς ἀκτῖνας αἵτινες ἔμελλον νὰ καταυγάσῃσι μίαν ἡμέραν μὲ ὑπέρλαμπρον φῶς των τὸν κόσμον ὅλον, καὶ νὰ δείξωσιν ὅτι τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν ἡ ἀνδρεία καὶ τῶν Θερμοπυλῶν ἡ δόξα, ἠδύνατο καὶ πάλιν ν' ἀναζήσῃ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἐδάφη ..

Ἐπὶ ἐν τέταρτον ἐξηκολούθησε τῆς σημαίας τὸ προσκύνημα.

Κατόπιν τὸ μικρὸν στρατόπεδον ὤδευσε πρὸς τὸ Χόρμοβον, καὶ ἐπολιορκήσεν αὐτό...

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Ἡ παράδοσις

Ἡ πολιορκία τοῦ Χόρμοβου διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ.

Οἱ Τοῦρκοι ἂν καὶ εὐάριθμοι, κατ' ἀρχὰς δὲν ἠθέλησαν νὰ παραδοθῶσιν.

Ἐκλείσθησαν εἰς τοὺς οἴκους των καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀπήντων μὲ τὸ αὐτὸ πῦρ εἰς τῶν Ἑλλήνων τοὺς τουφεκισμούς.

Ἴδιως εἶχεν ἐξεγερθῆ ἡ μῆνις τῶν Ὀθωμανίδων.

Αὐταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὸ θράσος τῶν Ἑλλήνων Συνειθισμένοι νὰ ἔχωσι πάντα ὑπὸ τὰς διαταγὰς των Ἑλλήνας καὶ Ἑλληνίδας, συνειθισμένοι νὰ μεταχειρίζωνται αὐτοὺς εἰς τὰς βαναυσοτεράς ἐργασίας των, χωρὶς ποτὲ αἰσθημα συμπαθείας ἢ οἰκτον νὰ αἰσθανθῆ δ' αὐτοὺς ἡ καρδία των, διὰ τὰ ἀθῆα αὐτὰ θύματα τῆς θηριωδίας των, καὶ συνειθισμένοι ἀκόμη νὰ τοὺς θεωρῶσιν ὡς ὄντα κατώτερα αὐτῶν, κατ' ἀρχὰς ἐξεπλάγησαν, κατόπιν ἐταράχθησαν καὶ βραδύτερον ὠργίσθησαν διὰ τὸ θράσος ἐκείνων, τοὺς ὁποίους μέχρι τῆς χθὲς ὕβριζον, περιεφρόνου καὶ ἐποδοπάτου.

Ἄλλως τὸ πραξηκόπημα τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἐντελῶς ἀπρόοπτον διὰ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἀλβανούς.

Διότι, ὀλίγοι αὐτοί, ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων ἔζων σχεδὸν βίον εἰρηνικόν, καὶ αἱ ἀφορμαὶ τῆς ἐξεγέρσεως ἦσαν σχεδὸν ἐλάχιστοι καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν μάλιστα τῶν Τούρκων, εἶχον δώσει πολλὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὑποτελεῖς των.

Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ὑπόκωφοι ψιθυρισμοὶ τοὺς ὁποίους ἤκουον ἀπὸ τινος, πολὺ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Ἐπαναστάσεως, δὲν ἐγίνοντο παρ' αὐτῶν πιστευτοί, καὶ τοῦτο συνέβη ὄχι μόνον, εἰς τὴν Ἡπειρον ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην πόλιν, καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἴσως, νὰ ὑπῆρξεν μεγάλο κέρδος διὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, καθότι ἀνανήφοντες οἱ Τούρκοι πρὸ τῆς ἐκρήξεως καὶ θέλοντες νὰ προλάβωσιν αὐτὴν ἠδύναντο διὰ τῆς ἰσχύος των, τῶν δυνάμεών των καὶ τῆς θηριωδίας των, νὰ καταπνίξωσιν ἐν τοῖς σπαργάνοις αὐτῆς τὴν μετέπειτα γενικευθεῖσαν μεγαλὴν Ἑλληνικὴν ἐξέγερσιν.

*
* *

Τὴν πρώτην ἐσπέραν τῆς πολιορκίας οἱ πρόκριτοι Τούρκοι συνήλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀλβανοῦ Διοικητοῦ

Ἐπὶ ὥραν πολλὴν συνεζήτησαν εἰάν ἔπρεπε νὰ παραδοθῶσιν ἢ νὰ πολεμήσωσιν.

Ἐάν ἔπρεπε νὰ τιμωρήσωσι σκληρὰ, τοὺς αὐθάδεις δούλους οἱ ὁποῖοι ἐτόλμησαν νὰ ὑψώσουν ἀσεβῆ χεῖρα ἐναντίον τῶν κυρίων των.

Ἐπίστευον ἄλλως ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ κατεπνίγετο τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐμμένουν εἰς τὴν ἀντίστασιν πρὸ τοὺς πολιορκούντας αὐτούς.

Οὕτω ἡ πολιορκία ἐξηκολούθησε στενωτέρα ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων.

Ἦδη σφοδρὰ πυρὰ ἀνταλλάσσονται, καὶ οἱ Τούρκοι ἤρξαντο ν' ἀριθμοῦν τὰ πρῶτα θύματα τοῦ πολέμου.

Πέντε ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν.

Καὶ ἀπὸ πέντε Ὀθωμανικοὺς οἴκους ἠκούσθησαν αἱ πρῶται ἀλγεῖναι κραυγαί, κραυγαὶ τοῦ πένθους καὶ τῆς ὀδύνης, τοῦ πένθους καὶ τῆς ὀδύνης, ἐκείνων τὰ ὑποῖα ἐπὶ ἔτη μακρὰ, σκληροὶ καὶ ἀπαθεῖς καὶ ἀνέλγητα ἐσκόρπιζον εἰς τοὺς ἀτυχεῖς Ἑλληνικοὺς οἴκους.

Καὶ οἱ θάνατοι ἐκείνοι τοὺς ἐτάραξαν.

Τοὺς εἰδειλίασαν.

Τοὺς ἔκαμαν νὰ σκεφθῶσι περὶ παραδόσεως.

Ἐν τούτοις καὶ ἡ ἐπομένῃ διήλθε μὲ τὴν αὐτὴν στενὴν πολιορκίαν.

Καὶ ὅταν ὁ ἥλιος ἔδυσεν καὶ πάλιν εἶχον νέους νεκροὺς νὰ κλαύσωσιν οἱ Τούρκοι, νέους νεκροὺς νὰ θρηνήσωσι αἱ Ὀθωμανίδες, τίλλουσαι τὰς μακρὰς τῶν κομας.

Τότε μεγάλη δειλία τοὺς κατέλαβε.

Πρώτην φοράν ἐνόησαν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐζήτουν νὰ παίξουν καὶ τὸ πρῶτ' ἀπεφάσισαν νὰ παραδοθῶσιν, ἀφοῦ ἄλλως τὲ δὲν ἦσαν παρασκευασμένοι διὰ μακρὰν ἀντίστασιν.

Εἰς τοῦτο ἄλλως τε τοὺς προέτρεψεν, καὶ ὁ σώφρων Ἰουσοῦφ, ὅστις θεωρῶν δίκαιον τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων, εὕρισκε ὡς μόνην συμφέρουσαν τὴν παράδοσιν καὶ τὴν ἐντιμον συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης.

Οὕτω τὴν ἐπομένῃν τῇ προτροπῇ του ὅλα τὰ ὀθωμανικὰ σπίατα ὑψωσαν μικρὰς λευκὰς σημαίας ὡς σημεῖον ἀνγκωχῆς καὶ πάραυτα τὸ πῦρ κατέπαυσεν οἱ δὲ Ἕλληνες ἀνέμενον ἤδη τὴν πρώτην διαπραγματεύσιν.

Ὁ Ἰουσοῦφ Φεράτης, ἐζήτησεν νὰ ἴδῃ τοὺς Ἕλληνας προπορευομένου νεαροῦ Τούρκου κρατοῦντος εἰς τὴν χεῖρα του λευκὴν σημαίαν.

Ἡ λευκὴ σημαία ἦτο τὸ σύμβολον τῆς διακοπῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἦτο τὸ σύμβολον τὸ φέρον τὴν εἰρήνην,

Τὸν Ἰουσοῦφ ἠκολούθουν ἀκόμη τρεῖς Τυῦρκοι.

Καὶ οἱ τρεῖς ὅμως κατηφεῖς, λυπημένοι, ταπεινωμένοι.

Ὅταν ἐπλησίασαν οἱ Τούρκοι, οἱ Ἕλληνες ἠγέρθησαν καὶ ψυχροὶ χαιρετισμοὶ ἀντηλλάγησαν μεταξύ τῶν δούλων καὶ κυριάρχων.

Οἱ χαιρετισμοὶ ἐγένοντο τουρκιστί.

Κατόπιν οἱ ἑπτὰ ἄνδρες ἐκάθησαν σταυροποδητὶ ἐπὶ ἐστρωμέ-
νου πολυτίμου τάπητος.

Πρῶτος ὁ Ἰουσοῦφ ἔλαβε τὸ λόγον.

— Γραϊκοί, τοὺς εἶπεν, τί ζητᾶτε ἀπὸ μᾶς;

— Ἐλευθερία!

— Ἐλευθερία τὴν ὁποίαν δὲν ζητοῦμε ποιά, ἀλλὰ τὴν παίρ-
νουμε μὲ τὰ ἴδια μᾶς τὰ χέρια, συνεπλήρωσεν ἄλλος Ἕλλην.

— Λοιπὸν ἀφοῦ τὴν ἐλευθερία θὰ τὴν πάρετε μὲ τὰ χέρια
σας, τί θέλετε ἀπὸ μᾶς; ἠρώτησεν εἰς γέρον Τούρκος, εἰς τοῦ
ὁποίου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔλαμπεν ὄλη ἡ ἀγριότης του, καὶ ὄλον τὸ
πρὸς τοὺς Ἕλληνας μῖσος του.

— Ἐσεῖς νὰ μᾶς πῆτε πρῶτα τί γυρεύτε ἐδῶ ποῦ ἤρθατε μὲ
τὴν ἄσπρη σημαία.

— Νὰ πάψῃ τὸ Τουρέκι, εἶπεν ὁ γέρον Τούρκος.

— Τὸ τουρέκι θὰ πάψῃ, ἀμα παραδοθῆτε.

— Πῶς;

— Ἐὰν θέλετε ἀσφάλεια ζωῆς καὶ τιμῆς, καὶ περιουσίας, δὲν
ἔχετε νὰ κάνετε ἄλλο, παρὰ νὰ παραδώσετε τὰ ὄπλα, καὶ ὄλοι,
ἴσοι καὶ ἐλεύθεροι πρὸς, θὰ ζήσουμε ἀπὸ ὄω καὶ πέρα σ' αὐτοὺς
τοὺς τόπους.

Οἱ Τούρκοι ἀντήλλαξαν βλέμμα.

Κατόπιν ἀπεσύρθησαν εἰς σύσκεψιν ἰδιαιτέραν διὰ νὰ λάβουν
μίαν ἀπόφασιν.

Δέκα λεπτὰ διήρκεσεν ἡ σύσκεψις των.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ζωηρὰ καὶ πείσμων ἦτο ἡ συζήτησις.

Ὁ Ἰουσοῦφ καὶ οἱ δύο Τούρκοι εἶχον κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς
παραδόσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἰσυχίας, ἐνῶ ὁ τρίτος τούρκος ὁ ἀγριος

καὶ αἰμοχαρῆς γέρων Ἀγᾶς, ποθῶν κόσμον Ἑλλήνων νὰ πνίξῃ εἰς τὸ ἴδιόν του αἷμα, ἤθελε τὴν μάχην μέχρις ἐσχάτων.

— Δὲν πρέπει νὰ παραδοθῶμε στὰ ἄπιστα σκυλιὰ ἔλεγε πεισμόνως.

— Τί νὰ κάνουμε λοιπόν ;

— Σὲ λίγο θὰ μᾶς ἔρθῃ ἐπικουρία, θὰ μᾶς ἔρθουν στρατεύματα, καὶ μὲ τὴ βοήθεια αὐτῶν καὶ τοῦ Μωάμεθ, θὰ ὑπηρετήσουμε σὰν πιστοὶ Ὀθωμανοὶ τὸν Πατισάχ, καὶ ὄχι νὰ γίνουμε παιγνίδι λίγων παληογραικῶν.

Ἡ ρητορική αὐτὴ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺ.

Πλὴν οἱ ἄλλοι ἦσαν ὄλοι ἀντίθετοι τῆς γνώμης του.

Ἐφοβοῦντο ὅτι ἐν τῇ γενικῇ ἐξεγέρσει δὲν θὰ εἶδιδετο προσοχὴ ἀπὸ τὰ βασιλικά στρατεύματα εἰς τὸ ἄσημον καὶ μικρὸν Χορμόβο, καὶ θὰ ἔφθανον εἰς τὸ σημεῖον, ὥστε μίαν ἡμέραν ἐξηντλημένοι σωματικῶς καὶ ψυχικῶς νὰ ζητήσωσιν ὡς ἔλεος τὴν σωτηρίαν τῶν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας.

Καὶ τότε ἡ θέσις τῶν θὰ ἦτο βεβαίως πολὺ δεινότερα, ἀφ' ὅτι εἶνε σήμερον, καθότι παραδιδόμενοι χωρὶς νὰ νικηθοῦν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποβάλλουν ὄρους τινὰς εἰς τοὺς ἀντιπάλους τῶν.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτάς καὶ τὰς συζητήσεις, παρήλθον τὰ εἴκοσι λεπτά, καὶ ὅταν οἱ Τούρκοι ἐπέστρεψαν καὶ πάλιν πλησίον τῶν Ἑλλήνων εἶχον λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ παραδοθῶσιν.

Τὸν λόγον εἶχε καὶ πάλιν ὁ Ἰουσοῦφ.

— Ζητοῦμεν εἶπεν τιμῆς καὶ περιουσίας ἀσφάλειαν διὰ νὰ παραδώσωμε τὰ ὄπλα μᾶς.

Ζητοῦμεν ἐλευθερίαν βίου, διότι ἂν σεῖς γίνεσθε ἐλεύθεροι δὲν πρέπει ἐμεῖς νὰ καταντήσουμε δούλοι.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ δέ, ζητοῦμεν ἐγγύησιν ἐπὶ λόγῳ τιμῆς ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Ἕλληνες συγκατένευσαν εἰς ὅλας αὐτάς τὰς αἰτήσεις τῶν Τούρκων.

Καὶ ἡ εἰρήνη συνωμολογήθη.

Οὕτω δὲ μετ' ὀλίγον οἱ Ἕλληνες καὶ Τούρκοι, οἱ τέως δύο ἀδιάλλακτοι ἐχθροί, ἐχωρίσθησαν ὡς φίλοι, ἀφοῦ προηγουμένως ὤρισαν τὴν ὄραν τῆς παραδόσεως τῶν ὀπλων τῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν νικητῶν Ἑλλήνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Μία παρέκβασις.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἱστορίας τοῦ Καταστώνης, ἀναφαίνεται ἐνδοξος Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουῦτσος.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ὀδυσσεύς, ἡ δρᾶσις του, ἡ εὐφυΐα του καὶ αἱ ἐριδίες του, καὶ ὁ πατριωτισμὸς του ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα του εἶνε γνωστὰ καὶ εἰς τὸν ἔχοντα τὰς μικροτέρας ἱστορικὰς γνώσεις, ὥστε νὰ μὴ ἐπαναλάβωμεν ἐδῶ ὅ,τι γνωρίζετε σχεδὸν ὅλοι.

Μόνον ἱστορικὰ τινὰ σημεῖα ἄγνωστα εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ ἀπαραίτητα εἰς τὴν παρούσαν ἱστορίαν, θὰ ἐπιτρεψῇ ὁ ἀναγνώστης νὰ σημειώσω εἰς τὰς σελίδας αὐτά.

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἶχε γεννηθῆ εἰς τὴν Πρέβεζαν, κατ' ἄλλους δ-
μως εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ Ὀδυσσεύς.

Ὁ πατὴρ του ἀπέθανε πολὺ νέος.

Ὅταν δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς εἶδε τὴν μητέρα του ἐρχομένην εἰς δεύ-
τερον γάμον, ἔφυγεν εὐθὺς εἰς Ἰωάννινα, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ
τὸν δεύτερον σύζυγον τῆς μητρὸς του

Τοῦ ἦτο ἀδύνατον καὶ νὰ τὸν ἰδῆ κἀν.

Καὶ ἐπορεύθη εἰς Ἰωάννινα πλησίον τοῦ Ἀλῆ ζητῶν τύχην.

Ἐκεῖ εἰς τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο τῆς διαφθορᾶς ἐμαθήτευσεν ἡ νέος
Ὀδυσσεύς.

Ἐκεῖ ἐσπούδασε τὴν κακίαν.

Ἐκεῖ ἔλαβεν ὅλα τὰ μαθήματα τῆς πανουργίας, τῆς δολιότητος
καὶ τῆς φιλαργυρίας.

Ἄλλ' ἐκεῖ ἐδιδάχθη καὶ τὴν γενναϊότητα καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ
τὸν πατριωτισμόν.

Ὁ Ἀλῆς, ὁ Σατράπης τῶν Ἰωαννίνων, ὁ Ὄθωμανὸς ὁ ὁποῖος
ἤξευρε νὰ ψυχολογῆ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἀνερευνᾷ τὴν καρδίαν
του καὶ νὰ προμαντεύῃ ἀκόμη τὸ μέλλον του, ἠνόησεν εὐθὺς τὰ με-
γάλα χαρίσματα ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐκοσμεῖτο ὁ μικρὸς ὄρφανός, ὁ ὁποῖος
κατέφυγεν εἰς τὴν αὐλήν του.

Καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐνεκολπώθη τὸν Ὀδυσσεα.

Κατ' ἀρχὰς τὸν ἔκαμεν ἀπλοῦν διαγγελεῖα του, κατόπιν τοῦ
ἔδωκε τὸν βαθμὴν τοῦ πρώτου διαγγελεῖως αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ὅμως εἶχε κα-
ταστῆ πρῶτος εἰς τὴν ταχύτητα τοῦ δρόμου, πρῶτος εἰς τὴν ταχείαν
ἐκπλήρωσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Κυρίου του καὶ πρῶτος εἰς τὴν πρὸς
αὐτὸν ἀφωσίωσιν.

Ἐκπαραλλήλου δὲ πρὸς ταῦτα ἠῤῥανε καὶ ἡ πρὸς τὸν διαγ-

γελία του ἐμπιστοσύνη, τοῦ Σατράπου, ὅστις εἰς αὐτόν ἀνέθετε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σπουδαιοτέρων ἐντολῶν του.

Διὰ τοῦτο μίαν ἡμέραν, πολὺ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Ὀδυσσεὺς διατάχθη νὰ συλλάβῃ τὸν ἄρματολὸν Πανουργιᾶν, ὅστις, ὡς ἄλλος ληστής, ἠράνιζε τὰ μέρη τῆς Βοιωτίας

Ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπήκουτεν.

Δέκα ἡμέρας βραδύτερον, ὁ Ὀδυσσεὺς κατώρθωσε δι' ἀληθοῦς πανουργίας νὰ συλλάβῃ εἰς ἓν σπήλαιον τὸν Πανουργιᾶ τὴν σύζυγον, καὶ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὰ Ἰωάννινα, παραδίδων αὐτὴν εἰς τὸν Σατράπην.

Τοῦτο ἤρκεσε.

Ὁ Πανουργιᾶς ἠγάπα τὴν γυναῖκα του.

Ἡ σύλληψις τῆς, τὸν ἠνάγκασε νὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸς νὰ προσκυνήτῃ τὸν Ἄγα, καὶ ἐλευθερώων τὴν σύζυγόν του νὰ ὀρκισθῇ ὁ γηρικός ἄρματολὸς ὅτι θὰ παύσῃ πλέον τὰς ἐν Βοιωτίᾳ καταδιώξεις τῶν Τούρκων.

Ἐκεῖ λοιπόν, ὡς σωματοφύλακα τῆς γυναικὸς τοῦ Πανουργιᾶ ἐγνώρισε διὰ πρώτην φορὰν ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν Ἰωάννην Γκούραν.

Ἡ σύλληψις τῆς γυναικὸς τοῦ Πανουργιᾶ ὑπῆρξε τῆς φιλίας των ἡ πρώτη ἀφορμή.

Τοιαύτας ὁμως ὑπηρεσίας παρέσχε πολλὰς ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν Ἄλῃ πασᾶν τῶν Ἰωαννίνων.

Ἡ σύλληψις τοῦ Πανουργιᾶ δὲν ἦτο ἡ πρώτη ἐκδούλευσις.

Καὶ δὲν ἀπέμεινεν ἡ τελευταία.

Ὁ Ἄλῃς δὲ εὐνωμονῶν πρὸς τὰς πολλαπλᾶς ὑπηρεσίας του, ἢ μᾶλλον κολακεύων τῶρα πλέον τὸν ἰσχυρὸν καὶ γενναῖον ἄνδρα, πολλακίς ἠχαρίσται καὶ αὐτὰς τὰς μικροτέρας του ἐπιθυμίας.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπεφάσισε νὰ νυμφεῦθῃ.

Τὰ βλέμματά του ἔπесαν πρὸς μίαν ὠραίαν καὶ περικαλλῆ κόρην.

Τὴν Ἑλένην τῶν Καλαβρῦτων.

Καὶ εὐθὺς τὴν ἤρπασε, καὶ τὴν ἐνυμφεῦθη.

Ἐπάρχει ὅμως καὶ μία παράδοσις, ἡ ὁποία λέγει, ὅτι τὸν σύζυγόν του, ὡς Ὀμηρικὸς ἦρωας τὴν ἐκέρδιεν εἰς τὰ Ἰωάννινα, διαγωνισθεὶς εἰς τὸν δρόμον πρὸς ἓνα ἄλλον ἱππέα.

Ἡ Ἑλένη ὅμως ὅσον ἦτο ὠραία τόσον ἦτο καὶ πτωχή.

Πλὴν ὁ Ἄλῃς ἐγνώριζε πολλοὺς τρόπους διὰ νὰ προικίσῃ τῶν φίλων του τὰς συζύγους.

Εἰς τὴν περίστασιν δὲ αὐτὴν μετεχειρίσθη τοῦτο.

Ἐξέδωκε μίαν διαταγὴν ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐνέσπειρον τὸν τρόμον καὶ τὴν φόβον εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνετο.

Ἦδη τὴν διαταγὴν του τὴν ἀπήθηνε πρὸς τοὺς κατοικοὺς τῶν Σαλώνων, τῆς Λεβαδείας καὶ τῆς Ἀταλάντης, καὶ τοὺς διέτασσε μὲ τὸ ὕφος αὐστηρότερον, ἐντὸς ὀλίγον νὰ σχηματίσουν πλουσίαν τῆς πτωχῆς νύμφης τῆθ προῖκα.

Καὶ ραγιαδες Ἕλληνες ὑπήκουσαν.

Οὕτω ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἡ προῖξ ἐσχηματίσθη.

Τὸ ποσὸν ἦτο πλέον ἢ σεβαστόν,

Διότι μὲ ἐξακοσίας χιλιάδας γρόσια, ἐπροίκισαν οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν πόλεων τὸν γαμβρὸν Ὀδυσσεῖα.

Ὁ Ἄλῆς ἦτο μεγαλοπρεπὴς πρὸς τοὺς φίλους του, ὅσον ἀμείλικτος πρὸς τοὺς ἐχθρούς του.

Ἡ φήμη αὐτή, τῆς προικίσεως τοῦ Ὀδυσσεύς εἶχε κάμει μέγα κρότον καὶ πολὺ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἶχε διαδοθῆ ἡ φήμη του εἰς ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγνώριζον ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς προικοδοτήσεώς του, καὶ ὠμίλησαν ὅλοι περὶ αὐτῆς πολὺ πρὶν κάμουν λόγον περὶ τῆς ἀξίας του, καὶ τῆς ἀνδρείας του, καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ του.

Διότι βλέπετε εἶνε πλέον ταχύπτερος ἡ φήμη ὅταν φέρῃ εἰς τὰς πτέρυγας τῆς χρυτᾶς εἰδήσεις, παρὰ πολύτιμα προτερήματα.

Ἐν τούτοις ὁ Ὀδυσσεὺς νέας ὑπηρεσίας παρέχει πρὸς τὸν Ἄλῆν. Τώρα πλέον μεταχειρίζεται ὡς ὄργανον καὶ τὸν Γιάννην Γκωῶραν.

Καὶ οἱ δύο ὑπηρετοῦσι πιστῶς τὸν Σατράπην.

Δὲν παρέρχεται ὅμως πολὺς καιρὸς καὶ ὁ Ἄλῆς κηρύσσεται φερμαντλῆς, δηλ. ἀποστάτης.

Τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα βυθίζου κατὰ τῆς πρωτεύουσος τῆς Ἡπείρου καὶ ὁ Μπεχλιθάνης. Ππαμπᾶ Πασᾶς τῆς Βουλγαρίας μὲ χιλιάδας στρατοῦ πλημμυροῦν τὴν Βοιωτίαν.

Ὁ Ὀδυσσεὺς κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἄλῆ-Πασᾶ τὸν ἀντικρούει.

Ἄλλ' ὄχι ἐπὶ πολὺ-

Διότι ὡς νοῦς στρατηγικὸς ἐννοεῖ εὐθὺς ἀμέσως ὅτι θὰ ἦτο μωρὸν νὰ φαντασθῆ ὅτι αὐτὸς μὲ μίαν δράκα στρατιωτῶν θὰ δυνηθῆ ποτὶ νὰ ἀντεπεξέλθῃ καὶ νὰ σταματήσῃ τόσα στρατεύματα.

Ἐβλεπεν ἄλλως τε ὅτι καὶ ὁ Ἄλῆς ὁ φίλος του, ἐχάνετο, καὶ τίποτε πλέον δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν σώτῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν.

Καὶ ὡς ὁ πατήρ του πρὸ ἐτῶν πολλῶν, ἐλήθησε καὶ ἐκεῖνος νὰ ὑποχωρήσῃ.

*
* *

Καὶ τὸ ἐπραξεν.

Ὑπεχώρισεν ἄλλὰ τιμίως, καὶ στρατιωτικῶς, ὄχι ὡς φυγὰς κατησχυμένοις, ἀλλ' ὡς στρατιώτης μαχομένοις μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς.

Μαχομένοις ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, πελεμῶν ἀπὸ πεδιάδος εἰς πεδιάδα, ἀγωνιζόμενοις ἀπὸ βουνόν εἰς βουνόν.

Οὗτο κατώρθωσεν νὰ φθάσῃ εἰς Ἡπειρον, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἰωάννινα — ἐπὶ τῶν ὁποίων δὲν ἐβασίλευεν πλέον ὁ φίλος του Σατράπης — καὶ ἐκεῖθεν νὰ διαπαιρεωθῇ εἰς Ἰθάκην.

Ἐκεῖ, ἔμεινε ἡσυχάζων ἐπὶ ἀρκετὸν καιρὸν.

Ὅταν ὅμως ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἐπανῆλθεν εὐθύς εἰς τὴν Σπεραὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς νέων Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο τώρα πλέον νὰ πολεμήσουν τελικῶς τὸν ἔχθρον

Αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος χρισθεὶς ἀρχηγὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. ἤρχισε τὸν ἕον στάδιόν του, μετὰ τῆς Γραβιᾶς τὸ κατόρθωμα καὶ τῶν Βασιλικῶν τὴν νίκην.

Εἰς τὸ πλευρόν του ὅμως τώρα πλέον εἶχε πάντοτε τὸν Γιάννην Γκοῦραν.

Περὶ αὐτοῦ δὲ ἤδη θὰ ἠμιλήσωμεν ἐκτενέστερον, ὡς ἀμεσώτερον σχετιζομένου μὲ τὴν παρούσαν ἱστορίαν.

Ἴδιᾶ δὲ περὶ τῶν σχέσεων καὶ τῆς φιλίας τοῦ Ὀδυσσεῶς πρὸς τὸν Ἰωάννην Γκοῦραν,

Ὁ Γκούρας εἶχε γεννηθῆ τῷ 1791.

Ἡ κοιτίς του, ἡ γῆ τῆς γεννήσεώς του. ὑπῆρξεν ἡ Γκουρίτσα.

Τὸ χωρίον αὐτὸ ἐκεῖτο εἰς τὰ Σάλωνα καὶ οἱ γονεῖς του ἦσαν οἱ πτωχότεροι καὶ ποταπώτεροι ἴσως ἄνθρωποι τοῦ μικροῦ χωρίου των.

Τοὺς ἔχασεν ἑνωρίς, διότι ἴσως ἀφοῦ τὸν ἔφερον εἰς τὸν κόσμον, δὲν εἶχον τίποτε πλέον νὰ πράξωσι παρὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν ἀφάνειαν ἐξ ἧς προήλθον.

Ἦδη ἄς τὴν ἀκολουθήσωμεν.

Ὁ Γιάννης δὲν εἶνε παρὰ παιδίον.

Ἄς ἴδωμεν τὰ πρῶτα βήματά του ἢ μᾶλλον ἄς μὴ τὸν ἀκολουθήσωμεν ποσῶς.

Διότι τέκνον γονέων ποταπῶν, δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ διέλθῃ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἐν οὐτιδανότητι.

Χωρὶς βεβαίως νὰ πταίσῃ αὐτὸς διὰ τοῦτο, καθότι τὸ περιβάλλον ἀφ' ἐνός, χωρίου μικροῦ καὶ ἀναξίου λόγου, καὶ ἡ ἐγκαταλειψίς ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν φύσιν αὐτοῦ ἄνευ χαλινοῦ, δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ ὀδηγήτῃσι μικρὸν παιδίον εἰς ὁδὸν χιμερπείας καὶ καταστροφῆς.

Ἐκτός μόνον ἐὰν ὑπερισχῆσῃ φύσις ἀγαθὴ καὶ διάνοια ἰσχυρὰ καὶ μεγάλη.

Διὰ τοῦτο, καὶ ὁ Ἰωάννης Γκούρας, κατὰ τὴν ἱστορίαν πάντοτε κατήντησε νὰ γίνῃ βοσκὸς προβάτων πλουσίου τινὸς Τοῦρκου.

Οὕτω διήλθε τὰ πρῶτα βήματά του.

Τέσσερα πέντε ἔτη διέρρευσαν.

Ὁ Τοῦρκος εὐχαριστημένος τὸν ἐκράτει πλησίον του, ὁ δὲ Γιάννης, βόσκων τὰ πρόβατα, ὀδηγῶν τὰς αἴγας του, εἶχε καὶ μίαν μεγάλην τέρψιν

Νὰ παίξη τὴν φλογέραν του μὲ σπανίαν τέχνην καὶ μὲ τὸ περιπαθὲς ἄσμα του, νὰ συνοδεύῃ τοῦ ρυακίου τὸ μουρμούρισμα, τῆς σελήνης τὴν δύσιν, τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὅπως τὰ κελλικέλαδα πτηνά, συνοδεύουν μὲ τὸ ἄσμα των, τὴν ἐμφάνισιν τοῦ μεγάλου ἄστρου τῆς ἡμέρας.

Αὐτὸν λοιπὸν τὸν βίον τὸν ἀφελῆ καὶ ἀγροτικόν, μὲ τῶν προβατων τὴν βοσκὴν, τῶν αἰγῶν τὴν προφύλαξιν, τῆς φλογέρας τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν ἐλευθέραν ὅπως δῆποτε ζῶνι εἰς τὰ βουνά, ὁ μικρὸς Γκούρας διανύσας φθάνει τὴν ἡλικίαν τῶν 17 ἐτῶν.

Ἦτο τότε ἡ ἐποχὴ τῆς δόξης καὶ τῆς δράσεως τοῦ Πανουργιά.

Ὁ γενναῖος Ἕλλην ἐκδικούμενος τοὺς τυράννους τῆς πατρίδος του, εἶχε καταστῆ ἓν εἶδος ληστοῦ ἐπικινδύνου.

Ἐκλεπτε τοὺς πλουσίους Τούρκους, ἐθανάτωνε τοὺς πτωχοὺς ὀθωμανοὺς καὶ πολλάκις ἀπὸ τὴν ὀργὴν του καὶ τὴν ἀγριότητά του καὶ τὸ μῖσος του δὲν ἐσώζοντο οὐδ' αὐτοὶ οἱ χριστιανοί, καὶ οὐχὶ σπανίως Ἕλλην καὶ Τούρκος, ἐθρήνησαν μαζῆ μίαν καὶ αὐτὴν τύχην, τὴν ὅποιαν τοὺς ἐπέβαλε Πανουργιά ἡ χεῖρ.

Καὶ αἴφνης μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του συγκαταλέγεται καὶ ὁ δεκαεπταετὴς Γιάννης

Δεσμοὶ συγγενικοῦ αἵματος τοὺς συνδέουν, καὶ ὁ Γιάννης εὐχαρίστως ἐγκαταλείπει τῶν κυρίων του τὴν ποίμνην, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τῶν συγγενῶν του τὸν βίον.

Ὁ Πανουργιάς ὁμως τὸν δέχεται ὡς ὑπηρετήν.

Ὁ Γιάννης ἀδιαφορεῖ ὑπὸ ποῖον τίτλον παραμένει πλησίον τοῦ Πανουργιά καὶ ἐπ' ἀρκετὸν καιρὸν δὲν χρησιμοποιοεῖται εἰς τίποτε ἄλλο, παρὰ εἰς ὑπηρεσίας.

Αὐτὸς ὤφειλε νὰ φέρῃ τὸν ἄρτον εἰς τὸν κύριόν του, νὰ τοῦ

κομίζει τὸ ὕδωρ, νὰ τοῦ ἀγοράζει τὰ πολεμοφόδια καὶ νὰ φέρη εἰδήσεις εἰς τὴν κεκρυμμένην σύζυγόν του.

Πλὴν ὁ Πανουργιᾶς βεβηληδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀρχίζει νὰ προσέχη περισσότερο τὸν νέον ἐκεῖνον,

Ἄρχίζει νὰ βλέπη κάποιαν ἀνδρείαν καὶ γενναιότητητα εἰς τὸ παιδίον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἕως τότε δὲν εἶχε χρησιμοποιηθῆ παρὰ ὡς βοσκὸς, καὶ δὲν τὸ εἶχε μεταχειρισθῆ παρὰ ὡς ὑπηρέτην.

*
**

Καὶ ἀρχίζει νὰ τὸν προσέχη.

Καὶ βεβηληδὸν εἰς ἀνωτέρας ὑπηρεσίας νὰ τὸν δοκιμάζη.

Καὶ μένει περισσότερο εὐχρηστημένος καὶ περισσότερο τὸν ἐκτιμᾷ καὶ ἴσως τότε ἀρχίζει νὰ ἐνθουσιᾶται, ὅτι ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος ἦτο συγγενὴς του, ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειάν του.

Καὶ τώρα πλέον ὄχι μόνον τὸν ἐκτιμᾷ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀγαπᾷ.

Ὅλιγον βραδύτερον ὁ Πανουργιᾶς μαθαίνει ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ τὸν συλλάβῃ, καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ φύγῃ.

Ἀλλὰ τὸν ἐμπδίζει ἡ σύζυγός του, τὴν ὁποῖαν διστάζει νὰ ἀφίση.

Σκέπτεται πῶς νὰ τὴν προφυλάξῃ καὶ ἐξετάζει ὅλα τὰ παλληκάρια του, ὅλους τοὺς πιστοὺς του, διὰ νὰ μεταχειρισθῆ ἓνα ἐξ αὐτῶν ὡς σωματοφύλακα τῆς γυναικὸς του, καὶ τέλος μετὰ πολλὰς σκέψεις ἡ ἐκλογή του πίπτει ἐπὶ τοῦ Γιάννη Γκούρα.

Εἰς αὐτὸν ανατίθεται ἡ τιμὴ, νὰ φυλάξῃ, νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν σύζυγον τοῦ ἀρχηγοῦ του.

Ὁ Γκούρας τὸ δέχεται μὲ ὑπερηφάνειαν.

Καὶ τὸ ἀναλαμβάνει μὲ χαρὰν.

Πλὴν ἀλλοίμονον !

Γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἀποστολή του ἐκείνη ὑπῆρξεν ἀτυχής, διότι ὁ Γκούρας εἶχεν παλαίση πρὸς τὴν πονηρίαν τοῦ Ὀδυσσεως, καὶ ὁ Γιάννης ἐνίκηθη.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Πανουργιᾶ ἠχμαλωτίσθη καὶ μαζῆ μ' αὐτὴν καὶ ὁ Γιάννης Γκούρας ἐφέρθη εἰς τὰ Ἰωάννινα.

Πλὴν ἐκεῖ τὸν πτωχὸν ὄπαδὸν τοῦ Πανουργιᾶ, τὸν ἐπερίμενε τοῦ ἰσχυροῦ Ὀδυσσεως ἡ φίλια.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ Γκούρας ἐκτιμᾶται ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεως καὶ εὐθὺς τὸν ζητεῖ ἀπὸ τὸν Ἄλῃ καὶ τὸν λαμβάνει ὑπὸ τὴν κατοχήν του, καὶ ὀλίγον βραδύτερον τὸν κατατάσσει μεταξὺ τῶν ὄπαδῶν του.

Καὶ οὕτω ὁ Γκούρας εὐρίσκει πλέον τὴν μεγάλην ὁδὸν του.

* *
*

Ἦδη ὁ μικρὸς ἀκόλουθος τοῦ Πανουργιᾶ, γίνεται τοῦ Ὀδυσσεως παλληκάρι.

Ὁ Γκούρας ἄλλως τε εἶνε ὄχι ἐφηβος πλέον ἀλλὰ νέος ἀνὴρ.

Εἰς τὸν Ὀδυσσεᾶ προσκολλᾶται.

Τὸν ἀρχηγὸν του, τὸν ἀκολουθεῖ παντοῦ καὶ μὲ ἀφοσίωσιν κυνὸς τὸν ὑπηρετεῖ καὶ ἀγαπᾷ τὸν νέον του δεσπότην.

Ἄλλὰ τὴν ἀγάπην τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται διὰ τὸν Ὀδυσσεᾶ, ἂν αὐτὸς δὲν γνωρίζει νὰ τοῦ τὴν ἀντιποδώσῃ, ὑπάρχει κάποιος ἄλλος, ὅστις τὸν ἱκανοποιεῖ πληρέστατα εἰς τὸ ζήτημα αὐτό.

Καὶ ὁ ἄλλος αὐτὸς εἶνε ὁ Σαμφών ὁ μολοσσὸς κύων τοῦ Ὀδυσσεως, ὅστις ἀφοσιούται εἰς τὸν ὑπηρέτην ἢ μᾶλλον εἰς τὸν ὀπαδὸν τοῦ κυρίου του, μὲ τὴν αὐτὴν ἀφοσίωσιν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Γκούρας πρὸς τὸν Ὀδυσσεά.

Τώρα πλέον ὁ Σαμφών γίνεται Γκούρας, καὶ ὁ Γκούρας Ὀδυσσεύς.

Ἐκ τῆς ἐποχῆς ὁμοῦς ἐκείνης ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Γκούρα ἀρχίζει, νὰ ἐκδηλοῦται μία τάσις πρὸς βελτίωσιν του.

Καὶ τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ, εἶνε νὰ μάθῃ γράμματα.

Διότι εἰς τὴν ἀπλοϊκὴν ψυχὴν του, τοῦ φαίνεται ὡς ὑπερτάτη εὐτυχία, ὡς τιμὴ καὶ δόξα ἀκόμη, τὸ νὰ γνωρίζῃ νὰ ἀναγινώσκῃ.

Καὶ ὁ Γκούρας εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν εἴκοσι ἐτῶν ἀρχίζει νὰ μανθάνῃ τὰ ψηφία τοῦ ἀλφαβήτου.

Διδασκαλὸς του ὑπῆρξεν ὁ καλόγηρος.

Καὶ μὲ τὴν ὀξεῖαν ἀντίληψιν του ὁ νέος μαθητὴς ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἔμαθε καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ σχεδὸν νὰ γράφῃ.

Ὁ Γκούρας ἦτο εὐτυχής.

Διότι τὸ μεγαλιότερον κατόρθωμά του τοῦτο τὸ ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐννοῇ τοὺς μικροὺς ἐκείνους διαβόλους, οἱ ὅποιοι ἐφύτρωνον εἰς τὸ χαρτίον, καὶ οἱ ὅποιοι ἦσαν ἕως τότε τόσον πολὺ ἀκατάληπτοι δι' αὐτόν.

Ὁ Γκούρας τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εὐρίσκετο εἰς τὴν Λεβαδείαν διαμῆνον πλησίον τοῦ Ὀδυσσεως.

Διότι ὁ Ὀδυσσεύς παραμένει ἐκεῖ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Σατραπού τῶν Ἰωαννίνων, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο τότε ἐν ἑλῆ τῇ ἰσχύϊ του.

Ἦτο τὸ ἔτος 1801 καὶ ὁ Ἄλῆς δὲν εἶχεν ἔτι κηρυχθῆ ἀποστάτης ὑπὸ τῆς Πύλης.

Διὰ τοῦτο ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο ἐτι ὑπὸ τὰς διαταγὰς του, καὶ τὸν ὑπηρέτει πιστῶς.

Αἴφνης ἔμωσ ὁ Ἄλῆς τοῦ ἐζήτησεν μίαν ἀκόμη ἐκδούλευσιν, τὸν θάνατον ἐνὸς ἐχθροῦ του.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο Τοῦρκος.

Ὡνομάζετο Ταχὴρ ἄγας καὶ ἐσήμαινε πολὺ εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἄλῆς ἐζήτηει νὰ τὸν ἐξοντώσῃ, ἀφοῦ δὲν ἤθελε εἰς τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἤζη νὰ ἔχῃ ἀντιπάλου, καὶ νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι Ὀθωμανοὶ ἰσχυρότεροι ἐκεῖ.

Ἄνθρωπος δὲ τῶν ἄκρων, ὁ Ἄλῆς δὲν ἐπεδίωξιν οὔτε τὴν ἰσχύον του νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ, οὔτε τὴν δύναμίν του νὰ τοῦ καταστρέψῃ.

Ἐζήτησε τὸν θάνατόν του, τὴν ἐντελῆ ἐξαφάνισίν του.

Αἴφνης οἱ ἄνθρωποι του τοῦ ἀνήλγειλαν ὅτι ὁ Ταχὴρ Ἄγας ἀνεχώρησεν.

Ἐργασίαι κατεπαίγουσαι τὸν ἐκάλεσαν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀρκετὸν καιρὸν θὰ διέμενε εἰς αὐτάς.

Τοῦτο ἐξυπνέει θαυμασία τοῦ Ἄλῆ τὰ σχέδια, διότι ἠδύνατο τώρα πλέον ὠραιοτάτα νὰ ἐνεργήσῃ τὴν καταστροφὴν του, ἀφοῦ ὁ Ταχὴρ εὐρίσκετο εἰς ξένον τόπον.

Ὁ θάνατος του θὰ ἐλάμβανε χώραν εἰς ἄλλην πόλιν, ὥστε οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο τὸν Ἄλῆν νὰ κατηγόρησῃ καὶ τοῦναντίον διὰ νὰ δεῖξῃ εἰς τοὺς ἰδικούς του, καλοσύνην ἴσως ἴσως θὰ ἀνελάμβανε καὶ νὰ τὸν ἐκδικήσῃ.

Εἰς τὰς σκέψεις αὐτὰς ὁ Ἄλῃς ἔτριψε τὰς χεῖρας.

Τώρα πλέον δὲν ἔμενε παρὰ ἡ ἀνεύρεσις τῶν καταλλήλων προσώπων, οἱ ὅποιοι θὰ τοῦ παρεῖχον προθύμως καὶ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν.

Ὁ Ἄλῃς ἐσκέφθη, καὶ τὸ συμπέρασμα τῶν σκέψεων τοῦ ἦτο, ὅτι αὐτὴν τὴν μεγάλην ἐκδούλευσιν ὁ Βεζύρης ἀπὸ ἓν μόνον ἄτομον ἠδύνατο νὰ τὴν ζητήσῃ.

Ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεά.

Ἐκεῖνος ὡς εἶπομεν εὐρίσκετο μετὰ τοῦ Γκούρα εἰς τὴν Λεβαδείαν καὶ ὁ Ἄλῃς ᾤφειλεν ἐκεῖ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ καὶ μετ' ὀλίγον φέρουσι πρὸς αὐτόν, οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἄλῃ τὴν διαταγὴν τοῦ αὐθέντου των.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐδέχθη τοῦ Ἄλῃ τούς ἀπεσταλμένους, ἤκουσε τὴν διαταγὴν τοῦ τυράννου τῆς Ἡπείρου καὶ μὲ μίαν ὑπακοήν, μὲ μίαν ὑποταγὴν, ἡ ὅποια τοῦ εἶχε καταστῆ ἕξις πλέον, εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰ νεύματα τοῦ Ἄλῃ, ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ ὅτι τὸν διέτασσε τὸ συμφέρον τοῦ σατράπου.

Ὁ ἀπεσταλμένος ἀνεχώρησεν.

Ἐφερε ταχὺς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ὀδυσσεῶς εἰς τὸν κύριόν του.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπέμεινε βυθισμένος εἰς σκέψεις.

Ἐσκέπτετο ποῖον νὰ μεταχειρισθῆ διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν.

Ποῖον ν' ἀποστείλῃ εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ φέρῃ τελείως εἰς πέρας τὴν νέαν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἄλῃ, καὶ εὐθύς ἡ πρώτη του σκέψις ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ Γκούρα.

Ὁ νέος Γιάννης εὐρέθη κατάλληλος διὰ νὰ ἀναλάβῃ ὅτι ἐζήτηε ὁ Ἄλῃς.

Διὰ τοῦτο, τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν ἐκάλεσε κατὰ μέρος.

— Ὅρε Γιάννη τοῦ εἶπε, ἔχω μιὰ μεγάλη δουλειὰ γιὰ σένα.

— Λέγε καπετάνιε.

— Ἔχω ἀνάγκη, ὄρε, ἀπὸ ἕνα πιστεμένον ἄνθρωπο, ἀπὸ ἕνα βαρὺ χέρι.

Ὁ Γιάννης δὲν ἀπήντησε.

Ἄλλὰ μία ταραχὴ ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἐξεδήλου τὴν χαρὰν τὴν ὁποῖαν ἠσθάνετο φανταζόμενος ὅτι τὸν πιστὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν στιβαρὰν χεῖρα, θὰ τὰ ἐζήτηι καὶ θὰ τὰ ἀνεύρισκεν εἰς αὐτόν, ὁ αὐθέντης του Ὀδυσσεύς.

— Αὐτὸ τὸ χέρι ἐξηκολούθησεν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ αὐτὴ τὴν πίστη θὰ τὴν γυρέψω σὲ σένα.

— Καπετάνιε

— Καταλαβαίνεις ὅτι εἶσαι τέτοιος;

— Ναῖσκε καπετάνιε.

— Μπορεῖς ὄρε νὰ θυσιάσης καὶ τὴ ζωὴ σου.

— Τί μ' ὠφελεῖ ἡ ζωὴ ἀπήντησεν ὁ Γκούρας, ἀμα δὲν μπορέσω νὰ εὐχαριστήσω τὸν καπετάνιο μου;

— Τὸ λοιπὸν εἶσαι ἀποφασισμένος;

— Καὶ νὰ πεθάνω, ἀλλὰ νὰ τελειώσω ἐκεῖνα ποῦ θὰ μὲ διατάξῃς,

— Εὐγε σου, ὄρε Γιάννη, εὐγε σου, ἔτσι μ' ἀρέσης κι' ἐμένα.

— Τὸ λοιπὸν τί τρέχει καπετάνιε.

— Θέλω νὰ ξεμπερδέψω ἕναν ἄπιστο.

— Αὐτὸ μόνο;

— Ναί.

— Πρᾶμα εὐκολο.

— Ὅχι καὶ τόσο, γιατί εἶνε τοῦρκος, μὰ τοῦρκος, ποῦ σημαίνει.

— Τόσο τὸ καλλίτερο, ἀπήντησεν ὁ Γκούρας, γιατί ὅσω μεγα-
λείτερος εἶνε, τόσο περισσότερο, θὰ σοῦ δείξω κι' ἐγὼ τί ἀξίζω.

*
*
*

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκύτταξε τὸν Γκούρα, καὶ ἐμειδίασεν εὐχαριστη-
μένος εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις.

— Ἄφεριμ, Γιάννη, ἄφεριμ ἐπανέλαθεν.

— Τὸ λοιπόν; τὸ ὄνομά του, εἶπεν ἐκεῖνος προθυμότερον τῶρα
πλέον ἐνθουσιασθεὶς ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους τοῦ Ὀδυσσεῶς.

— Ἐκεῖνος ποῦ πρέπει νὰ βγῆ ἀπὸ τῆ μέση, εἶνε ὁ Ταχῆρ
Ἄγας.

— Ὁ Ταχῆρ ἄγας ἀπὸ τὰ Γιάννενα;

— Ναί;

Ὁ Γκούρας ἐπὶ στιγμὴν ἐδίστασεν.

Ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν παρηκολούθει μὲ ἀνυπομονησίαν.

Τέλος ὅμως ὁ Γιάννης ἀναλαβὼν τὴν ψυχραιμίαν, καὶ τὸ ἀπο-
φασιστικὸν του, ἐστράφη πρὸς τὸν Ὀδυσσεῶα λεγών.

— Φεύγω γιὰ τὰ Γιάννενα.

— Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ Ὀδυσσεὺς, ὁ Ταχῆρ δὲν εἶνε ἐκεῖ.

— Δὲν εἶνε ἐκεῖ; Ποῦ εἶνε τὸ λοιπόν;

— Στὴν Ἀθήνα.

— Τόσο τὸ καλλίτερο.

— Γιατί;

— Γιατὶ στὰ Γιάννενα, θὰ ἦτανε τὸ πρᾶγμα δυσκολώτερο.

— Τὸ ἀποφάσεις τὸ λοιπὸν ὄρέ; ἠρώτησεν ὁ Ὀδυσσεὺς, θέ-

λων ὄντως νὰ βεβαιωθῇ περὶ τοῦ Γκούρα, διότι ὁ στιγμιαῖος δισταγμός του εἶχεν ἐξεγείρη ἄλλην τὴν φυσικὴν δυσπιστίαν τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἄνδρούτσου.

— Σὲ δέκα μέρες, δίνω ὑπόσκεισι, πῶς ὁ Ταχῆρ δὲ θὰ ζῇ, καὶ ἄδικα τὸ χαρέμι του θὰ τὸν πκντέχῃ, εἶπε μὲ τόνον ἐπίσημον ὁ Γκούρας.

Ὁ Ὀδυσσεὺς τοῦ ἐσφιγξε τὴν χεῖρα.

Κατόπιν τοῦ ἔδωκε μερικὰς συμπληρωματικὰς ὁδηγίας καὶ τὸν ἀφῆκε.

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ Γκούρας ἀνεχώρει ἀπὸ τὴν Λειβαδιά καὶ ὡς ἐφόδιον ἔφερε τὰς τελευταίας ὁδηγίας τοῦ Ὀδυσσεῶς, καὶ ὡς σύντροφον τὸν Σαμφῶνα, τὸν πιστὸν μολοσσὸν κύνα τοῦ αὐθέντου του.

Ἦλθοιπόρησεν ἐπὶ δύο ἡμέρας.

Τὴν ἐπαύριον τῆς δευτέρας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὴν ἐσπέραν του τὴν διῆλθεν εἰς ἓνα χάνι ἐξωθεν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὴν ἐπομένην τὸ πρῶτὸ ἄγνωστος, ἀπαρατῆρητος καὶ ἀφανής, εἰσῆλθεν ἀπὸ τὸν Μενιδιάτικη Πόρτα εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸν σύντροφόν του, τὸν πιστὸν Σαμφῶνα.

Εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτὸν Ἀθηναίους τί ἐζήτηι, προσεποιήθη ὅτι ἦλθε διὰ νὰ ἀνεύρῃ ἐργασίαν.

Ὅπως δὲ πιστώσῃ αὐτοὺς τοὺς λόγους του, κατέφυγεν εἰς πολλοὺς προσφέρων εἰς αὐτοὺς τὸν ἑαυτὸν του, ἔτοιμος νὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ πιστῶς ἐὰν εἶχον ἀνάγκην ὑπηρετεῦ.

Πλὴν αἱ προτάσεις του ἀπετύγχανον, καὶ δὲν ἐγένοντο δεκταὶ οὔτε ἡ προθυμία του, οὔτε αἱ ὑπηρεσίαι του.

Ὁ Γκούρας δὲν εὔρισκεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐργασίαν.

Τότε ἐζήτησε κἄτι ἄλλο, νὰ συγκαταριθμηθῇ εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Πολιτάρχου καὶ ἐκεῖ τὸν ἐδέχθησαν μὲ εὐχαρίστησιν.

Οὕτω μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Γκούρας ἀπετέλει μέρος τῆς φρουρᾶς τῶν Ἀθηνῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ἡ πρώτη ἐκδούλευσις τοῦ Γκούρα

Ὁ Γκούρας εἶνε ἤδη στρατιώτης.

Εἶνε τακτικός εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του καὶ καλὸς πρὸς τοὺς συναδέλφους του.

Εἰς τὴν νέαν θέσιν του εὐρίσκετο ἤδη ἀπὸ ἑξ ἡμερῶν.

Οὕτω βλέπει ὅτι πλησιάζει ἡ διορία τὴν ὁποίαν ἔταξεν εἰς τὸν Ὀδυσσεά διὰ τὸν φόνον τοῦ Τούρκου Ἀγᾶ, καὶ σκέπτεται ὅτι ὀφείλει νὰ σπεύσῃ. Διότι ἡ ψυχὴ του εὐρίσκει μεγαλείτερον ἔγκλημα τὸ ὅτι δὲν ἐξεπλήρωσε τὸν λόγον του, ὅπως τὸν ὑπεσχίθη, παρὰ τὸν φόνον τοῦ ἀθώου Τούρκου.

Καὶ ἀποφασίζει νὰ σπεύσῃ.

Ἀπὸ ἡμερῶν κατώρθωσε καὶ συνήθροισεν ἀρκετὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Ταχῆρ, ὥστε δὲν τοῦ ὑπελείπετο πλέον παρὰ νὰ προβῆ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποσχέσεώς του.

Ὁ Ταχῆρ διαμένει εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ὡς πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς Τούρκος, φιλοξενεῖται ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ὑπὸ τοῦ Δεσδάρη φρουράρχου τοῦ Κάστρου.

Ὁ Ταχὴρ Ἀγᾶς ἀποπερατώσας τὰς συνεννοήσεις μετὰ τοῦ Καδῆ τῶν Ἀθηνῶν, διὰ τὰς ὁποίας εἶχεν ἔλθει, ἠτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ, διότι ἡ παρουσία του εἶνε ἀναγκαία εἰς τὰ Ἰωάννινα, καὶ βιάζεται ν' ἀπέλθῃ.

Ἀπὸ δύο ὁμῶς ἡμερῶν κᾶτι παράδοξον τοῦ συμβαίνει.

Ὅσῳκις ἐξέρχεται εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, παρακολουθεῖται σχεδὸν πάντοτε ὑφ' ἐνὸς νέου στρατιώτου Ἑλλήνου.

Ὁ Ταχὴρ αἰσθάνεται μίαν ἀκατονόητον ἀντιπάθειαν πρὸς τὸν νέον ἐκεῖνον, ὅστις τὸν παρακολουθεῖ, καὶ ἰδίᾳ ἀποστροφὴν πρὸς ἕνα μολοσσὸν κῦνα, ὅστις τὸν συνοδεύει.

Ὁ Τοῦρκος δυσφορεῖ εἰς τὴν θεάν των, ἀλλὰ μὴ ἔχων οὐδεμίαν ἀφορμὴν, δὲν ἠδύνατο οὐδὲ νὰ παραπονεθῆ, οὐδὲ τιμωρίαν νὰ ζητήσῃ.

Ἦτο ἄλλως τε καὶ φύσει καλὸς, καὶ ἡ καλοσύνη του αὐτὴ ἦτο ἡ ἀφορμὴ τοῦ μίσους τοῦ Ἀλῆ, καὶ τῆς καταδίκης του ἡ αἰτία.

Ὡς πρὸς τὸν κῦνα ὁμῶς, ἂν καὶ ἠναγκασμένοις ὑπὸ τῆς θρησκείας του νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ προστατεύῃ τὰ ζῶα αὐτὰ, ἐν τούτοις εἰς τὴν θεάν τοῦ Σαμψῶνος αἰσθάνεται ἕνα μῖσος καὶ μίαν ἀκατανίκητον ἀντιπάθειαν νὰ τὸν καταλαμβάνῃ.

Ἀλλὰ εἰς οὐδένα θέλει νὰ ἐμπιστευθῆ τὰ αἰσθήματα ταῦτα, ὥσει αἰσχυνόμενος νὰ ὁμολογήσῃ ἑαυτὸν πτοούμενον πρὸ ἐνὸς στρατιώτου καὶ ἐνὸς σκύλου...

Καὶ προσποιεῖται τὸν ἀδιάφορον. Καὶ κρύπτει εἰς τὴν ψυχῆν του τὰ αἰσθήματά του ταῦτα. Καὶ βιάζεται νὰ φύγῃ.

Πλὴν καὶ ὁ Γκούρας ἀνυπομονεῖ νὰ φέρῃ τὴν ἐντολήν του εἰς πέρας.

Μετὰ μίαν ἡμέραν ἄλλως τε ἔληγε καὶ ἡ διορία καὶ ὤφειλε συντόμως νὰ ἐνεργήσῃ.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Γιάννης ἀποφασισμένος πλέον περιμένει τὸ θῦμά του.

Ἡ ὥρα ἦτο δεκάτη.

Ὁ Γκούρας ἐγνώριζε ποῖα τοῦ Ταχῆρ τὰ βήματα καὶ ποῦ θὰ μετέβαιεν.

Ἦδη εὐρίσκειτο πλησίον τοῦ Καδῆ, καὶ ἐξερχόμενος ἐκεῖθεν θὰ διηθύνετο πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ διὰ τοῦ Ὀδείου, τοῦ κοινῶς λεγομένου Σερπιτζέ θὰ εἰσῆρχετο εἰς αὐτὴν παρὰ τῷ φίλῳ τοῦ Δεσδάρη.

Εἰς μίαν στενωπὸν, πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως τὸν ἀνέμενον ὁ Γιάννης Γκούρας καὶ ὁ Σαμψών.

Πλὴν ἀναμένει μάττην ἐπὶ πολὺ, διότι ὁ Ταχῆρ δὲν φαίνεται νὰ ἔρχεται, καὶ ὁ Γκούρας σκέπτεται μήπως ἡ τύχη τὸν ὠδήγησε δι' ἄλλης ὁδοῦ.

Περιμένει ἀκόμη ὀλίγον.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀναμονὴ γίνεται εἰς μάττην.

Ὁ Ταχῆρ δὲν φαίνεται.

Ἦδη ὁ Γκούρας κινεῖται νὰ φύγῃ.

Ἄλλ' αἰφνιδίως σταματᾷ.

Τοῦ φαίνεται ὅτι τὸν διακρίνει ἐρχόμενον ἐκεῖθεν.

Ἰσταται καὶ περιμένει.

Καὶ ὄντως ἦτο ὁ Ταχῆρ.

Ὁ Ταχῆρ, ὁ ὁποῖος ἀποχαιρετᾷ τὸν Καδῆν, — διότι τὴν ἐπομένην ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ, καὶ εἶχεν ἀργοπορήσει πλησίον τοῦ φίλου του δικαστοῦ — καὶ τώρα διηθύνετο νὰ κοιμηθῇ εἰς τὴν κατοικίαν του.

Ἄλλὰ δὲν προφθάνει νὰ προχωρήσῃ.

Ἐκεῖ εἰς τὴν γωνίαν τὸν περιμένει τοῦ Γκούρα τὸ βόλι.

Τοῦ Γκούρα τὸ βόλι, ὁ ὁποῖος ὡς γαλῆ βλέπει εἰς τὸ σκότος, καὶ τὸν σκοπεύει τόσο καλὰ εἰς τὸ λευκὸν σαρίκιόν του, ὥστε μετὰ μίαν στιγμὴν ἀκούεται ἐκπυροκρότησις, καὶ ὁ Ταχῆρ εἰς τὴν κεφαλὴν βληθεὶς πίπτει νεκρὸς μὴ ἀφίνων οὐδὲ στεναγμόν.

Τίποτε ἄλλο δὲν ἤκούσθη.

Καὶ ἂν προσέτρεξαν μερικοὶ παρῖοικοι ἐξυπνήσαντες ἀπὸ τοῦ πυροβολισμοῦ τὸν κρότον, δὲν εἶδον τίποτε ἄλλο παρὰ μίαν σκιὰν φεύγουσαν, καὶ δὲν ἤκουσαν παρὰ τὰ μεγάλα γαυγίσματα ἐνὸς σκύλου μολοσσῶ.

Καὶ οὐδὲν πλέον.

Ὁ Ταχῆρ, ἐφάνετο ὅτι δὲν θὲ ἐλάμβανε ἐκδίκησιν τοῦ ἀδίκου θανάτου του.

Τίς οἶδε ὅμως μὴ δὲν ἦτο τιμωρία.

Μὴ ἐξετάζοντες τὸ παρελθόν του εἰς τὰ Ἰαάννινα, καὶ τοι ἦτο φύσις καλὴ, δὲν εὐρωμεν, ὡς θεῖαν δίκην τὸν διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Γιάννη Γκούρα, θάνατόν του.

Πλὴν αὐτὸ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει...

Καὶ οὔτε θὰ τὸ ἐρευνήσωμεν, οὔτε θὰ τὸ μάθωμεν ποτέ.

*
* *

Ἐν τούτοις ὅμως ὁ φόνοσ τοῦ Ταχῆρ δὲν ἐμελλε νὰ διέλθῃ ἀπαράτηρητοσ καὶ ἄνευ τιμωρίας.

Περιφανῆσ καὶ πλοῦσιος Τοῦρκοσ πολλὰ ἰσχύων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του, φίλοσ δὲ τοῦ Καδῆ καὶ τοῦ Σερδάρῃ ὄν, δὲν ἠδύνατο νὰ δολο-

φονηθῆ χωρὶς νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀγανάκτησιν, καὶ χωρὶς νὰ ζητηθῆ ἡ τιμωρία τοῦ ἐνόχου.

Τὴν ἐπομένην ἤρχισαν αἱ ἀνακρίσεις.

Μέχρι τῆς μεσημβρίας εἶχεν προχωρήσῃ πολὺ καὶ τὴν ἐσπέραν ἀπὸ μάρτυρες εἰς μάρτυρα καὶ ἀπὸ ἴχνους εἰς ἴχνος καὶ ἀπὸ ἀποδείξεως εἰς ἀπόδειξιν ἐγνώσθη τοῦ μολοσσοῦ τὸ γαύγισμα, καὶ ἐφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς ἐνοχῆς τοῦ Γκούρα.

Ἄλλως ἡ Τουρκικὴ δικαιοσύνη δὲν ἐζήτηε καὶ πολλὰς ἐνδείξεις.

Ἐνα ἐνοχον ἐπεδίωκε νὰ εὔρη πάντοτε.

Ἐὰν δὲ δὲν τὸν ἀνεύρισκε, ὤφειλε νὰ τὸν πλάσῃ.

Καὶ πολλάκις ἤρκεσε διὰ τοῦτο, οὐχὶ ὅπως τὴν ἑνὸς γνωστοῦ καὶ ἐνόχου ἄλλως σκύλου τὸ γαύγισμα, ἀλλὰ πολλάκις τῆς γαλῆς τὸ νιαούρισμα, καὶ τοῦ προβάτου τὸ βέλασμα, καὶ τοῦ κορυδαλοῦ ἀκρόμη τὸ ἄσμα, διὰ νὰ ἀποδώσῃ ἐνοχὴν καὶ ἐγκλήματα εἰς ἐντελῶς ξένα πρὸς μίαν ὑπόθεσιν πρότωπα.

Καὶ οὕτω συνελήφθη ὁ Γκούρας.

Διότι ἄλλως καὶ ἐνῶ δὲν ἠθέλητε ν' ἀναχωρήσῃ.

Δὲν ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀπὸ ἰδιοτροπίαν ἢ μᾶλλον ἀπὸ περιέργειαν νὰ ἰδῆ τί θ' ἀπογείνη μετὰ τὸ ἐγκλήμα του, διότι ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ἀτιμωρησίας του.

Ἄφ' ἧς δὲ ἤρχιζε νὰ ἔχη πεποιθήσιν εἰς τὸν ἀστέρα του τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει ἀνατέλλοντα, ὑπέθετεν ὅτι τίποτε πλέον δὲν εἶχε νὰ φοβῆται,

Καὶ οὕτω συνελήφθη.

Καὶ μαζῆ μ' αὐτὸν ἐφέρθη εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ὁ μολοσσὸς τοῦ Ὀδυσσεως, ὁ πιστὸς Σαμφών, τοῦ ὁποῦ ἐν γαύγισμα μία ἐκδή-

λωσις τῆς χαρᾶς του, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κυρίου του ὑπῆρξεν ὁλέθριον διὰ τὸν νέον του αὐθέντην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ὁ Ὀλετήρ καθίσταται σωτήρ.

Ἐν τούτοις ὁ Γκούρας δὲν ἔμεινε φυλακισμένος εἰς τὰς Ἀθήνας. Εὐθὺς μετὰ τὴν σύλληψίν του ὠδηγήθη εἰς Εὐβοίαν.

Τὸν ἔφερον πρὸς τὸν Πασᾶν τοῦ Εὐρίπου.

Διότι αἱ Ἀθηναὶ ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν Διοίκησίν του, καὶ αὐτὸς ὤφειλε νὰ κρίνῃ τὸν φονέα τοῦ Ταχῆρ Ἀγᾶ.

Ὅταν ὁ Γιάννης ἐφέρθη ἐκεῖ, τότε μόνον ἤρχισε νὰ ἐνοῶν πόκρσιμος ἦτον ἡ θέσις του.

Ἐβλεπεν ὅτι ὁ θάνατός του ἦτον ἀφευκτος.

Δὲν τοῦ ὑπελείπετο ἴσως παρὰ ἡμερῶν τινων ζωῆ.

Εὐρίσκετο εἰς τῆς Εὐβοίας τὰς φυλακὰς καὶ ὡς μόνον σύντροφον ἔχων τὸν Σαμφῶνα — διότι οἱ Τοῦρκοι σεβόμενοι τοὺς κύνας δὲν τὸν ἀπεμάκρυνον αὐτοῦ — διήρχετο ἀγωνιώδεις ἡμέρας καὶ φρικώδεις νύκτας.

Ἐβλεπε πλέον φανερὰ τὴν ἀπώλειάν του.

Καὶ ἐνόει σαφῶς ὅτι μόνον ὁ Ὀδυσσεὺς θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ τὸν σώσῃ.

Ἄλλὰ τίνι τρόπῳ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ.

Πῶς νὰ τοῦ ἀνακοινώσῃ τὸ δεινὸν τῆς θέσεώς του ;

Πῶς νὰ τὸν πληροφορήσῃ τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον περιέπεσεν ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του ;

Εὐρίσκετο ἤδη φυλακισμένος.

Εἶνε ἀπομεμονωμένος.

Καὶ δὲν τοῦ ἀπομένει οὐδεμία ἐλπίς βοηθείας.

Καὶ οὐδεμία ἐλπίς ὄχι πλέον ἀπελευθερώσεως, ἀλλὰ πολυημέρου ζωῆς.

Ἐν τούτοις ὅμως, μεθ' ὅλα τὰ καταφανῆ σημεῖα τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ἀπελπισίας, τὰ ὁποῖα ἐβλεπε πλησίον αὐτοῦ δὲν ἀπώλεσε τὸ θάρρος του.

Δὲν ἀπέβηλε τὰς ἐλπίδας του.

Καὶ δὲν ἀπέλειπεν ἀπ' αὐτοῦ ἢ πρὸς τὸν ἀστέρα του πεποίθησις,

Ὡς Ἕλληνας ὅμως, γνωρίζων ἐξ ἐνστίκτου τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν ρητὸν «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει», ἐσκέφθη ὅτι ὄφειλε νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τὰ ζήση, ὅτι ὄφειλε νὰ ἐργασθῇ ἐὰν ἤθελε νὰ σωθῇ.

Καὶ αἱ σκέψεις του, αἱ ἐνεργεαὶ του, ὄφειλον νὰ τείνουν πρὸς ἓνα σκοπόν.

Νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Ὀδυσσεά.

Ἀπὸ τοὺς φρουροὺς του δὲν ὄφειλε νὰ περιμείνῃ τίποτε.

Ἀπὸ τοὺς περικυκλοῦντας αὐτόν, δὲν ὄφειλε τίποτε νὰ ἐλπίζῃ.

Ἕλληνας δὲν ἐβλεπεν οὐδένα.

Ὡστε δὲν τοῦ ἔμενεν ἄλλος πρᾶς ὁ Σαμφών.

Ἀπὸ τὸν μολοσσὸν τοῦ Ὀδυσσεως, ὅστις ἦτο ἤδη καὶ ἰδικὸς του, ὄφειλε νὰ ζητήσῃ τὴν σωτηρίαν.

Καθὼς δὲ ἦτο ἀποφασιστικὸς. εὐθὺς ὡς τοῦ ἐπῆλθεν αὐτὴ ἡ σκέψις δὲν ἤργησε νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ.

Διότι φαίνεται ὅτι μαζῆ μετὰ τὸ «Σὺν Ἀθηναῖ καὶ χεῖρα κίνει» θὰ ἐγνώριζε καὶ τὸ «γοργὸν καὶ χάριν ἔχει», διὰ νὰ ἐνεργήσῃ εὐθὺς ἀμέσως. Ἡ ταχύτης ἄλλως, ἦτο τοῦ σταθεροῦ τοῦ χαρακτηῆρος καὶ τῆς ἰσχυρᾶς του θελήσεως ἐν ἐπὶ πλέον προτέρημα, διότι δὲν ἄφινε ποτὲ διὰ τὴν αὖριον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ κάμῃ τὴν αὐτὴν ἡμέραν.

Καὶ ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον.

Ὁ Γκούρας ἐκάθισε χαμαί.

Ἐξέβαλεν ἀπὸ τὸ σελάχιόν του ἓν φύλλον χάρτου καὶ μετὰ ἐν ζύλον κεκαυμένον εἰς τὴν ἀκρην, τὸ ὅποιον ἐφύλασεν ὡς κόρην ὑφθαλμοῦ, ἔγραψε μετὰ μεγάλα ἀκανόνιστα γράμμικτα αὐτὰς τὰς λέξεις πρὸς Ὀδυσσεά.

«Καπετάνιε,

«Εἶμαι κλεισμένος στὴ φυλακὴ τῆς Χαλκίδας.

» Ὁ πασᾶς τοῦ Εὐρίπου ζητάει νὰ με θανατώσῃ.

» Ἐὰν δὲ θελήσῃς ἐσὺ, οὔτε ὁ Θεὸς δὲ μπορεῖ νὰ με γλυτώσῃ».

«Καπετάνιε, περιμένω σίγουρος ὅτι θὰ σωθῶ.

Γιάννης.

Τὸ ἐδίπλωσε καὶ μετὰ ἐν τεμάχιον χονδρῶ σπάγγου τὸ ἐπέρασεν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ πιστοῦ του ζώου.

Ἐπειτα τὸ ἐκάλεσε πλησίον του.

Τοῦ ὠμίλησεν ὅπως θὰ ὠμίλει εἰς ἄνθρωπον νοήμονα.

Τοῦ ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ὀδυσσεά.

Τοῦ εἰδειξε τὸ γράμμα, ὑπέδειξε διὰ τῆς χειρὸς τὴν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν ὤφειλε ν' ἀκολουθήσῃ, διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ὀδυσσεῶς τὴν εἰδησιν τῆς φυλακίσεώς του καὶ τοῦ κινδύνου του.

Ἐκεῖνο τοὺς νοήμονας ὀφθαλμούς του, ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Γκούρα, ἔχον προσηλωμένους, προσεπάθει νὰ ἐννοήτῃ ὅλους τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου του.

Καὶ ἐφαίνετο ὅτι τὸ κατώρθωσεν.

Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐνόη ὅλης τῆς ἀποστολῆς του τὸ μέγεθος καὶ ἔτρεμεν ὡς νὰ διήρχετο ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ διὰ μέσου τῆς ἐπιδερμίδος του, καὶ συγκεκινημένον προσεπάθει νὰ ἀντιληφθῇ πᾶν ὅτι ἐζήτουν ἐξ αὐτοῦ.

Ἦτο μία σκηνὴ συγκινητικὴ.

Ἦτο μία προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀγωνιζομένου νὰ σωθῇ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ κυνός, καὶ τοῦ ζώου τούτου τοῦ ἀγωνιζομένου ἐπίσης νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐζήτουν ἀπὸ τὴν πίστιν του, καὶ τὴν νοημοσύνην του.

Ὅταν ὁ Γκούρας ἔπαυσε νὰ ἡμιλῇ ὁ Σαμφῶν ὤρμησεν εἰς τὴν θύραν νὰ φέρῃ εἰς τὸν Ὀδυσσεά τοῦ Γκούρα τὴν ἐντολήν.

Ἄλλ' ὁ Γκούρας τὸν συνεκράτησεν.

Οἱ δεσμοφύλακες δὲν θὰ ἤνοιγον τὰς θύρας εἰς τοῦ κυνός τὴν θέλησιν, καὶ τοῦ Σαμφῶνος τὸν πόθον.

Ὡστε ἦτο ἀνάγκη νὰ περιμεῖνουν.

Καὶ οἱ δύο λοιπὸν ἐκάθησαν πλησίον τῆς θύρας.

Καὶ οἱ δύο περιμεῖνουν ἀγωνιωδῶς νὰ τὴν ἀκούσουν τρίζουσαν, νὰ τὴν ἰδοῦν ἀνοιγομένην, καὶ ἀνοίγουσιν συγχρόνως καὶ τὴν ἑδὸν, ἣ ὅποια θὰ ἔδιδεν εἰς τὸν Σαμφῶνα τὰ μέσα πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς του, καὶ εἰς τὸν Γκούρα τὴν ἐλευθερίαν,

Εὐτυχῶς ὅτι δὲν ἀνέμενον ἐπὶ πολὺ.

Μετὰ πάροδον δέκα λεπτῶν ἤκουσαν βήματα πλησιάζοντα.

Κατόπιν τὸν κρότον κλειδίων, τοὺς τριγμούς τῶν στροφίγγων τῆς θύρας, εἰς τὸ ἀνοιγμα τῆς ὁποίας ἐφάνη ὁ φύλαξ.

Ἐφρεν οὕτος τὴν τροφήν τοῦ κατὰδικου, ὀλίγον ὕδωρ, καὶ ἄρτον ξηρόν,

Ὁ Σαμψὼν ὤ; νὰ ἠννόησε τὸ ἐπίσημον καὶ σοβαρὸν τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἠγέρθη.

Μὲ τοὺς ῥώθυνας διασταλμένους, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λάμποντας ἠτένιζε τὴν ἀνοιγμένην θύραν.

— Ἐμπρὸς Σαμψὼν, ἔμπρὸς. τὸν παρῶτρυνεν ὁ Γκούρας, στὸν Ὀδυσσεά.

Ὁ Σαμψὼν ἔτρεμε.

— Ψάξε Σαμψὼν. ψάξε, ἔμπρὸς Σαμψὼν, τὸ θέλω.

Ἡ θύρα ἤνοιξε.

Ὁ Σαμψὼν ἀφῆκε γαύγισμα μανιῶδες.

Κατόπιν ὠρθώθη ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν του. καὶ ὤρμησε διὰ μέσου τοῦ ἀνοίγματος τῆς θύρας ἀνατρέπων τὸν δεσμοφύλακα καὶ ἔτοιμος νὰ συντρίψῃ τὰς ἀλύσεις.

Ὁ Γκούρας προσέτρεξεν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν θύραν.

Εἰς τὸ ἀνοιγμα αὐτῆς ἐστάθη.

Καὶ μὲ προσποιητὸν τρόμον ἔκραξε μὲ τὴν βροντερὰν φωνήν του.

— Τὸ Σκυλί εἶνε λυσσασμένο.

— Τὸ Σκυλί ἐλύσσαξε, ἀφῆστέ τε νὰ φύγῃ.

Εἰς τὴν ἠχηρὰν φωνὴν του αἱ θύραι ἠνοιγόντο ἀστραπικίως, οἱ Τοῦρκοι φύλακες ὑπεχώρουν, καὶ ἐν τῇ ὑπερτάτῃ ἐκείνῃ στιγμῇ ὁ Σαμψὼν εὔρε τὴν εὐκαιρίαν ἀνενόχλητος ν' ἀναχωρήσῃ ἂν καὶ ἦτο ἔτοιμος ὅλους τοὺς φύλακας ν' ἀφανίσῃ διὰ τῆς ἀγρίας δυνάμεώς του, ἂν τοῦ ἔφερον ἐμπόδια εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Γκούρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Αἱ ἐνέργειαι τοῦ Ὀδυσσεύος.

Εὐτυχῶς ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς εὕρισκετο ἀκόμη εἰς Λειβαδίαν.

Ὡστε ὁ Σαμφὼν δὲν ἠγωνίσθη πολὺ διὰ τὸν εὖρη,

Μὲ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν μὲ τὴν ὁποῖαν ἐξῆλθε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς φυλακῆς, ἔτρεξεν ὁ πιστὸς κύων τὸ μεταξὺ Χαλκίδος καὶ Λειβαδίας διάστημα.

Ἐτρεχεν ὅσον τοῦ ἐπέτρεπον αἱ δυνάμεις του, αἱ ὁποῖαι εἰς τὸν κύνα ἐξαντλοῦνται ταχέως ὡς ἐκ τῆς ἰλλείψεως τῆς ἀδήλου διαπνοῆς.

Κ' ἐν τούτοις ἔτρεχεν.

Καὶ μόνον ὅταν εὐρέθη πρὸ τοῦ Ὀδυσσεύος, ἐρίφθη ἀσθμαίνων εἰς τοὺς πόδας του, ἔτοιμος ν' ἀποδώσῃ τὴν τελευταίαν πνοὴν ἀλλὰ νὰ ἐκπληρώσῃ μέχρι τέλους τὴν ἀνταθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐντολήν.

Καὶ ὄντως μὲ τὴν πνοὴν ἀσθμαίνουσαν, μὲ τὴν πνοὴν διακοπτομένην μὲ διαρκοῦς σφασμασμούς εἰς δλόκληρην τὸ κολοσσαῖον σῶμά του, ὁ Σαμφὼν δὲν ἔπαυε νὰ δεικνύῃ εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα τὴν ἐπιστολήν τὴν ὁποῖαν τοῦ εἶχεν ἐμπιστευθῆ ὁ Γκούρας.

Τέλος ὁ Ὀδυσσεὺς τὸ ἐνόησεν.

Ἐτεῖνε τὴν χεῖρα καὶ ἔλυσεν ἀπὸ τὸν λακιδόν τοῦ Σαμφῶνος τὸ γράμμα τοῦ Γιάνη Γκούρα.

Τότε μόνον ὁ Σαμφῶν ἠσύχασε.

Τότε μόνον μὲ τὴν συνείδησιν ἀναπαύμενην ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας τοῦ πρώτου κυρίου του, διὰ νὰ ἀναπαυθῆ ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε τόσον πιστῶς τὸ καθήκον του.

Ἐν τούτοις, ὁ Ὀδυσσεὺς μὴ φηνταζόμενος τὴν σπουδαιότητα ἢ ὁποία ἐνυπῆρχεν εἰς τὰς γραμμὰς ἐκείνας τὰς ὁποίας τοῦ ἐκόμισεν ὁ Σαμφῶν, ἤνοιξεν ἀδιαφόρως τὸ γράμμα καὶ τὸ ἐδιάβασεν ἐφηρημένος.

Ἄλλ' εὐθὺς ἀμέσως ἐταράχθη.

Ὁ Γκούρας συνελήφθη. Ὁ Γιάννης ἐκινδύνευε.

Πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τὴν ὁποῖαν τοῦ ἔδωκεν, ἐξεπλήρωσεν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν αὐτήν.

Τώρα ὅμως πίπτει θῦμα τῆς ἀφοσιώσεώς του.

Πλὴν ὄχι ἦτο αὐτὸς ἐκεῖ.

Καὶ δὲν θὰ τὸν ἄφινε νὰ χαθῆ.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις.

Πέντε λεπτὰ διήρκεσαν αὐταί.

Κατόπιν ἡ μορφή του ἠθρίασεν.

Ἐκυψεν, ἐθώπευσε τὴν ράχιν τοῦ ἀναπαυομένου Σαμφῶνος, καὶ ἠγέρθη μειδιῶν καὶ εὐχαριστημένος.

Ἡ εὐφυὴς φύσις του τὸν εἶχε καὶ πάλιν ὑπηρετήση.

Εὐθὺς μὲ τὴν πρώτην σκέψιν, εὔρε τὸ μέσον τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Γιάννη Γκούρα ἐκ τοῦ κινδύνου.

Καὶ εὐθὺς ἔκρουσε τὰς παλάμας.

Ὁ ὑπηρέτης του προσέτρεξεν.

— Μῆτσο τοῦ εἶπεν ὁ Ὀδυσσεὺς, περιποιήσου τὸ σκυλί, βάλτου νερὸ νὰ πιῆ καὶ δόστου ψωμί νὰ φάη.

— Πολὺ καλὰ καπιτάνιε...

— Πρῶτα ὅμως φώνηξέ μου τὸν Κῶτσο.

— Ἀμέσως.

Μετὰ πέντε λεπτὰ εἰς νέος εἰσήρχετο εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀδυσσεύς.

Εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιον τὸ ἀπλοῦν εἰς τὸ ὅποιον εὕρισκετο ὁ Ὀδυσσεύς, λέγων.

— Μ' ἐζήτησες καπετάνιε.

— Ναί.

Μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν ὁ Ὀδυσσεύς τὸν ἐκάλεσε πλησίον του.

Τοῦ ὠμίλησεν ἐπὶ δέκα λεπτὰ, καὶ ἐφαίνετο ὅτι τοῦ ἐδίδεν ἐκεῖ, συμβουλὰς καὶ πληροφορίας.

Ὁ Κώστας τὸν ἤκουσε προσεκτικῶς.

Εὐθύς ἐκ πρώτης ὄψεως, ἐννοεῖ τις ὅτι ἦτο εἰς εὐρυῆς καὶ γενναῖος Ἕλληνας, καὶ ἐφαίνετο ὅτι κατενόει ἐντελῶν τι ἐζήτηι παρ' αὐτοῦ ὁ ἀρχηγός του.

Συνεζήτησαν κατόπιν ἐπ' ὀλίγον ἔτι, καὶ ἐφάνησαν ὅτι ἀπέμειναν σχεδὸν σύμφωνοι.

Ἀμὰ ἐτελείωσαν ὁ Κώστας ἐζήτησε ν' ἀναχωρήσῃ.

Ὁ Ὀδυσσεύς τὸν συνώδευσε μέχρι τῆς θύρας τοῦ δωματίου, — οὐχὶ βεβαίως ἀπὸ ἀδρότητα — καὶ ἐκεῖ, τοῦ ἐπανελάβε τὰς ὁδηγίας του, καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἐνδοιασμούς του.

Διότι ἠκούσθη λέγων.

— Κῶτσο, δέκα πέντε νομάτοι μόνον, μοῦ φαίνονται λιγοστοί.

— Ἐννοια σου στρατηγέ, καὶ ὄχι δέκα πέντε, ἀλλὰ μονάχα καὶ μὲ πέντε ἐγὼ ἔπερνα τὴν δουλειὰ ἀπάνω μου.

— Καλὰ, ὄρέ, ἀλλὰ καὶ πάλι σοῦ ξανακλέω, πρόσεξε.

— Ἄν δὲν πιτύχω θὰ χάσω τὸ κεφάλι μου, καὶ γιὰ τοῦτο μὴ ὀμίσῃς πῶς θὰ παίξω στρατηγέ.

— Ἐἰ τότες λοιπὸν, πῆγαινε ὄρέ, μὲ τὴν εὐκὴ μου....

— Σπολλάτι καπετά ιε εἶπεν ὁ Κῶτσος, και σφίγξας τὴν χεῖρα τοῦ Ὀδυοσσεῖως ἀνεχώρησεν.

* * *

Δὲν θὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν.

Ἐφερεν ἄλλος τόσοι ταχέως εἰς πέρας τὴν ἐντολήν τοῦ Ὀδυοσσεῖως, ὥοτε ἔως νὰ τὸν ἴδωμεν ἀναχωροῦντα, με τοὺς δέκα πέντε ουντρόφους του, τὸν βλέπομεν ἐπανερχόμενον πλησίον τοῦ στρατηγοῦ του.

Ἐφερε τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως του.

Διότι πέντε ὠραι δὲν παρήλθον ἀφ' ἧς ἀνεχώρησεν, ὅταν ἠκούοθη ἐπιστρέφων

Ὁ Ὀδυοσσεῖς ἀνήσυχος ἐκάθητο εἰς τὴν αὐτὴν θέοιν,

Ἐκεῖ ἐνθα τὸν εἶχεν εὔρη ὁ Σαμφών.

Και καπνίζων μικρὸν τσιμπούκιον ἐοκέπτετο διστάζων διὰ τὴν νὴν ἐπιτυχῆ ἔκθασιν τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Κῶτσου.

Ὅταν αἶφνης τὸν εἶδε πρὸ αὐτοῦ.

— Τὸ λοιπὸν, τὸν ἠρώτησε, ἐξεγειρόμενος ἀνήσυχος, και φανταζόμενος ἀποτυχίαν.

— Ἡ δουλειά, ἐτελείωσε, ἀπήνητησεν ἐκεῖνος.

— Ἀλήθεια !

— Ναι, στρατηγέ. Στο μέρος ποῦ μοῦ ὠρισε ἀφεντιά σου ἐφέρθησαν δεμὲν τ' ἀρχοντόπουλα.

— Πόοα εἶνε ;

— Δύο.

— Καλά.

Ὁ ἀναγνώστης θὰ εἶνε περίεργος νὰ μαθη τώρα, τί ἐσκέφθη ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ τί ἐνήργησεν ὁ Κῶττος.

Ὁ Ὀδυσσεύς ὅταν ἀνέγνωσε τὴν ἀπελπιστικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γκούρα ἢ πρώτη του σκέψις ἦτο ν' ἀρπάσῃ τὸν κινδυνεύοντα ἄνθρωπον του.

Ἄλλ' εὐθύς ἀμέσως παρητήθη αὐτῆς τῆς ἰδέας,
Διότι τοῦτο, καὶ ἀσύμφορον καὶ ἐπικίνδυνον ἦτο.

Εἰς ἀπλοῦς ἄνθρωπος τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Πασᾶν τῆς Εὐβοίας.

Διότι ἄλλως τε καὶ ἡ ἀρπαγὴ τοῦ φυλακισμένου δὲν ἦτο εὐκολος.

Τότε ἐσκέφθη ἄλλο μέσον.

Ἐγνώριζεν ὅτι πρὸ δύο ἡμερῶν οἱ υἱοὶ τοῦ Πασᾶ τοῦ Εὐρίπου μὲ μικρὰν ἀκολουθίαν ἐκυνήγουν εἰς τὸ δάσος τῆς Λεβαθείας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἐσκέφθη τὸ τολμηρὸν ἐγχείρημα νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὰ Βεζυρόπουλα.

Νὰ τὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, καὶ ἀπειλῶν αὐτὰ διὰ θανάτου νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν πατέρα ν' ἀποδώσῃ σῶον καὶ ὑγιᾶ τὸν Γκούραν.

Καὶ τὸ ἔπραξεν.

Ὁ Κῶττος ἀνελαβε τὸ ἐπίχειρημα τοῦτο.

Ἐλαβε δέκα πέντε ἄνδρας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του, καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν τόπον τῆς θήρας.

Εἰς μίαν δε στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μικρὰ συνοδεία ἦτο διαδιασκορπισμένη θηρεύουσα, οἱ δέκα πέντε ἄνδρες αἰφνηδῶς ὀρμήσαντες ἠχμαλώτισαν τοὺς υἱοὺς τοῦ μεγιστανος.

Ἦδη ὁ Κῶτσος ἀνγγέλλει τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν δύο νέων,
καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἀναπνέει

Ὁ Γκούρας ἐσώθη.

Οἱ υἱοὶ τοῦ πασᾶ ἐφυλακίσθησαν.

Τοὺς ἔφεραν κρυφίως καὶ μυστικῶς εἰς ἓνα οἶκον ἐξοχικὸν καὶ
τοὺς ἐκλείσαν ἐκεῖ.

Ἐν τούτοις ὅμως ἦν καὶ αἰχμαλωτισμένοι, τοὺς μετεχειρίζοντο
μὲ ὄλας τὰς τιμὰς, καὶ τοῦ σεβασμοῦ τὰς ἐκδηλώσεις.

Ὁ Ὀδυσσεύς ἀφοῦ τοῦ ἀνηγγέλθη ἡ αἰχμαλωσία, γράφει πρὸς
τὸν Πασᾶν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

Πασᾶ μου.

«Ὁ Γιάννης Γκούρας, τὸ παιδί τοῦ βαστᾶς φυλακισμένο στῆς
«Χαλκίδος τῆ χάψι, εἶνε ἄνθρωπος δικός μου».

»Κ' ἐπειδὴς καὶ εἶνε δικός μου, δεῖ θὰ μοῦ καλοφανῆ νὰ πάθῃ
»καὶ μιὰ τρίχα ἀπὸ τὸ κεφάλι του».

«Γιὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ, εὐθύς ὅπου λάβῃς τὸ παρὸν νὰ τὸν
»ἀπολύσῃς ὅπως θὰ ἀπολύσω κ' ἐγὼ τὰ πασαδόπουλα τὰ ὅποια κρα-
»τάω γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κκκό ἐνέχυρο, ὡς ποῦ νὰ ἀπολύσῃς τὸν Γιάννη
»Γκούρα».

«Τὰ πασαδόπουλα τὰ ἐπιασᾶ σήμερης τὸ πρωῒ, ἐνῶ κυνηγοῦσαν
»στῆς Λειβαδιάς τὸ κάμπο».

«Ἐάν ἐγὼ δὲν ξαναἰδῶ τὸ Γκούρα, μὴν ἐλπίζῃς καὶ ἡ ἀφεν-
»τιά σου νὰ ματαῖδῃς τὰ δύο βεζυρόπουλά σου».

«Μόλις θὰ μπορέσουνε αὐτὰ τὰ δύο ν' ἀνκπληρώσουνε τὸν ἄν-
»θρωπο ποῦ θὰ χάσω».

«Ὅσω ὅμως γληγορώτερα τὸν ἀπολύσης, τόσω γληγορώτερα καὶ τὰ παιδιὰ σου θὰ τὰ ξαναἰδῆς.»

«Ἐν τσοούτω πασᾶ μου μένω καὶ σέ προσκυνῶ.»

Ὁ φίλος σου

Ὁδυσσεύς Ἀνδρουτζός

Ὁ Κῶτσος ἐπεφορτίσθη νὰ φέρῃ τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Πασᾶν.

Ὁ πασᾶς τῆς Εὐβοίας εἶχε λησμονήσῃ τὸν Γκούραν εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ δὲν ἐγνώριζεν ἀκόμη τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν του.

Ὁ Κῶτσος ἐπορεύθη κατ' εὐθείαν εἰς τὸν οἶκον του.

Ἐζήτησε τὸν πασᾶν.

Καὶ ὁ ἄνθρωποι του, ἀνήγγιλον εἰς αὐτὸν, ὅτι ἀπεσταλμένος τοῦ Ὁδυσσεύς τὸν ἐζήτηι.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — διότι ὡς εἶπομεν ἡ Ἐπανάστασις δὲν εἶχεν ἐκραγῆ ἀκόμη — ὁ Ὁδυσσεύς εἶχε τὴν φήμην γενναίου καὶ εὐφυοῦς ἀνδρός, ἀλλὰ ὅτι τὸν ἐξύψωνεν ἦτο ἡ φιλία τοῦ Ἀλῆ, ἧτις καὶ πλοῦτον καὶ τιμὴν καὶ ὑπόληψιν τοῦ παρέσχε.

Διὰ τοῦτο τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός του, ἐκίνει πάντοτε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων μεγιστάνων.

Συνεπεία τούτου ὁ πασᾶς ἐδέχθη ἀμέσως τὸν ἀπεσταλμένον ἄνθρωπον τοῦ Ὁδυσσεύς, προσδοκῶν τίς οἶδε τίνα εἶδησιν ἀπὸ τὸν φίλον τοῦ Ἀλῆ.

Τὸν ἐδέχθη εἰς τὴν αἴθουσάν του.

Ὁ Κῶτσος ἀφοῦ προσεκύνησε μὲ ὕψος ταπεινὸν καὶ ἄθῳον ἔτεινε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ὁδυσσεύς εἰς τὸν πασᾶν τοῦ Εὐρίπου.

Ὁ πασᾶς διὰ μιᾶς κινήσεως τῆς χειρὸς, ἔτεινε τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν γραμματέα του, ὅστις πλησίον ἐκεῖ εὕρισκόμενος ὄρθιος, ἀνάμενε τὰς διαταγὰς του.

Ὁ γραμματεὺς, εὐθύς ὡς ἔλαβε τὸ γράμμα καὶ ἔρριψε τὸ βλέμμα εἰς τὰς γραμμὰς αὐτοῦ, ὥχριασεν

Θὰ ἐπιθόμῃ ὁ ταλαίπωρος νὰ μὴν εἴζη παρὰ ν' ἀνακοινώσῃ τοιαύτην εἰδήσιν εἰς τὸν αὐθέντην του.

— Ἐμπρὸς, εἶπεν ἀνυπομόνως ὁ πασᾶς, ἐνόησας εἰς τῆς ὥχρότης τοῦ γραμματέως του, ὅτι κἄτι σπουδαῖον περιεῖχε τὸ γράμμα ἐκεῖνο.

Ὁ γραμματεὺς ὁμως καὶ πάλιν ἐδίσταζεν.

Ἄλλὰ μίᾳ δευτέρᾳ φωνῇ τοῦ πασᾶ λέγοντος.

— Διάβασε Βασίλη, τὴν ἀναγκάζει ν' ἀρχίσῃ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ὀδυσσεῦς.

Ἄλλὰ τόση εἶνε ἡ ὀργὴ ἡ ὁποία καταλαμβάνει τὸν πασᾶν εἰς τὸ ἀκουσμα τῶν εἰδήσεων ἐκείνων, ὥστε ἐπὶ στιγμὴν μένει ἀναυδός, μὲ τὴν μορφὴν ὥχραν, μὲ τὰ χεῖλη τρέμοντα καὶ τὰς χεῖρας σπασμοδικῶς κινουμένας.

Εἶτα περιφέρει περὶ ἑαυτὸν, ὀφθαλμοὺς ἀγρίους, ἔτοιμος νὰ ἐπίπῃ εἴτε ἐπὶ τοῦ Κῶτσου, εἴτε ἐπὶ τοῦ γραμματέως του.

Ἄλλὰ συγκρατεῖται.

Ὁ Κῶτσος ἀνέκει εἰς τὸν Ἀνδροῦτσον, καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ εἶνε ἀναγκαῖος.

Διὰ τοῦτο πρώτῃν φοράν εἰς τὴν ζωὴν του, ἀναγκάζεται νὰ πνίξῃ τὴν ὀργὴν ἡ ὁποία κοχλάζει ἐντός του, καὶ ξεθυμαίνει λούων δι' ὕβρεων καὶ ἀπειλητικῶν κινήσεων τὸν ἔντρομον γραμματέα του, καὶ τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Ὀδυσσεῦς.

— Ἄτιμοι, γκισοὺρ, λέγει, κισπέκ λυσιασμένοι, εἶσέκ, κορμιὰ γιὰ κρέμασμα. Δὲν ξέρω πότε θ' ἀρθῇ ἡ ὥρα ἐκεῖ ποῦ δὲ θ' ἀφήσουμε κανένα ἀπὸ σᾶς νὰ μᾶς ταραξεί τὴν ζωὴ μας...

Ἄχ κισπέκ ἄτιμοι, δὲ φταίει κανένας ἄλλος παρὰ ὁ Κασ-

πετὰν παπᾶ Γαζῆ Χασάν τοῦ Τζεζαερλή, ποῦ δὲν ἄρισε ὄλους νὰ σᾶς ξεμπερδέψουμε.

Ποιὸς θὰ πληρώσῃ τὸ χαράτσι εἶπε, σὺν ν' ἄχῃ ἡ Τουρκιὰ ἀνάγκη ἀπὸ τῶν ἀπιστων τὸ χαράτσι.

Ἄχ, νὰ μπόρεγα νὰ σᾶς εἶχα, οὐλους, οὐλους στὰ δόντια μου.

Ἐί καί νὰ μοῦπεφτε στὰ χέργια μου ὁ Ὀδυσσεάς..

Νὲ τὰς λέξεις αὐτὰς ἠγέρθη.

— Ὑπομονή, ἐπιθύρισε, τρίζων τοὺς ὀδόντας.

..

Ἐπροχώρησεν ὀλίγα βήματα, μὲ τὸ στῆθος πάλλον ἀκόμη ἀπὸ τὴν μόλις κατευνασθεῖσαν ὀργὴν του.

Κατόπιν ἔκρουσεν τὰς παλάμας δις.

Πάραυτα εἰσῆλθεν εἰς ἀξιωματικὸς.

Ὁ πασᾶς ἐθημάτιζεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ἀσθμαίνων ἀκόμη καὶ τεταραγμένος δὲν ἠδύνατο νὰ ὀμιλήσῃ,

Ὁ ἀξιωματικὸς ἀνέμενεν.

Ὁ πασᾶς ἐπὶ λεπτὰ τινα ἀκόμη ἐζηκολούθησεν τὸν περίπατόν του ρίπτων ἄγρια βλέμματα ἐπὶ τοῦ Κώτσου.

Ἐκεῖνος μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας καὶ τὴν κεφαλὴν κύπτουσαν, ἐφάνετο ὅτι ἐπερίμενε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ὄλους τοὺς κεραυνοὺς τοῦ πασᾶ.

Ὁ Βασίλης ἔτρεμεν.

Ὁ πασᾶς ἐστράφη τέλος πρὸς τὸν εἰσελθόντα ἀξιωματικόν, καὶ τοῦ εἶπεν.

— Πήγαινε Χασάν, καὶ ἀπόλυσε τὸν ἄπιστο Γκιαοῦρ, ποῦ ἔχουμε στὴ φυλακὴ.

— Τὸν Γκιαοῦρη, ποῦ σκότωσε στὴ Ἀθήνα τὸν Ταχῆρ Ἀγῆ;

— Ναί, αὐτὸν, ἐξηκολούθησε ὁ Πασᾶς φρυκτῶν.

Ὁ Χασάν τὸν ἐκύτταξεν ἐκπληκτός.

Συνειθισμένος ὅμως νὰ ὑπακούσῃ τυφλῶς εἰς τὸν κύριόν του προσεκύνησε ταπεινῶς, καὶ ἐξῆλθεν ὅπως ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς του.

Ἐπειτα ὁ Ὁμέρ πασᾶς, ἐστράφη πρὸς τὸν Κῶτσον.

Μὲ ἐν ἄλμα τὸν ἐπλησίασεν ἐζέτεινε τὰς χεῖρας, καὶ τὸν συνέλαθεν ἐκ τοῦ λαιμοῦ, λέγων.

— Πήγαινε γκιαοῦρ, ἄπιστε, καὶ πῆς στὸν Ἄνδρουῖσο, ὅτι τὸ Γκοῦρα τὸν λευτέρωτα. ἀλλὰ καὶ σὲ δύο ὥρες θέλω καὶ τὰ παιδιὰ μου νὰ τᾶχω ἐλεύθερα.

— Πῆς του, ὅτι τὴ φορὰ αὐτὴ μ' ἐνίκησε. Πιστεύω ὅμως πῶς κάποιον ἄλλου μιὰ μέρα θὰ συναντηθοῦμε, καὶ τότε ἔλεος νὰ μὴ περιμένῃ ἀπὸ τὸν πασᾶ τοῦ Εὐρίπου.

Ὁ Κῶτσος ἠσθάνετο ὅτι ἐπνίγετο.

Ἐσφάδαζεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀγρίου πασᾶ, καὶ διὰ μίαν στιγμὴν ὑπέθεσεν ὅτι ἔφθασεν ἡ τελευταία του ὥρα.

Ὁ πασᾶς ὅταν εἶδε ὅτι τὸ θῦμα του ἐκινδύνευε νὰ πνιγῇ τοῦ ἀφῆκε τὸν λαιμὸν, ἐνθυμηθεὶς τοὺς αἰχμαλωτισθέντας υἱούς του.

Ὁ Κῶτσος μὲ τοὺς ὀφθαλμούς ἐκτὸς τῶν κογχῶν ἀνέπνεε θορυβωδῶς.

Ὁ πασᾶς ἤγειρε τὸν πόδα του, καὶ τοῦ κκτέφερε λάκτισμα ἰσχυρὸν λέγων.

— Τί περιμένεις ἄπιστε· γεμίσου ἀπὸ τὰ μάτια μου, γιατί σ' ἕνα λεπτό μπορεῖ νὰ μὴ βγῆς ζωντανὸς ἀπὸ δῶ μέσα...

Καὶ ἀγρίως ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὴν ζώνην του.

Τὸ κίνημα ἐκεῖνο ἔδωκεν ζῶην καὶ πτερὰ εἰς τὸν κινδυνεύοντα ἐκ δευτέρου Κῶτσου.

Διὰ μιᾶς ἐτινάχθη.

Καὶ μὲ ἄλματα μεγάλα, ἔφυγε τὴν ἀγρίαν θέαν καὶ τὴν ἐπικίνδυνον στέγην τοῦ Πασᾶ τοῦ Εὐρίπου.

Μετὰ πέντε ὥρες ὁ Γιάννης Γκούρας ἐλεύθερος, καὶ ὁ Κῶτσος ἀστειευόμενος ἔσπευδον καὶ συνήντων τὸν υἱὸν τοῦ Ἀνδρούτσου.

Τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν, οἱ αἰχμαλωτισθέντες υἱοὶ τοῦ Πασᾶ, ἀφίοντο ἐλεύθεροι νὰ τρέξουν καὶ ἐκεῖνοι εἰς συνάντησιν τοῦ πατρὸς των.

Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος δεσμὸς τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ τοῦ Γκούρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ὁ Κατσαντώνης ἐρωτευμένος,

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ὁ Κατσαντώνης, εἶχε λεισμονήσει ὅτι ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, τότε μόλις ἰδρυμένης, διὰ νὰ ἐνθυμῆται μόνον ὅτι ἦτο ἐρωτευμένος μὲ μιᾶν ὡραίαν κόρην, ἀρχιποιμένος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου εἶχε κατορθώσῃ νὰ προσληφθῇ. Καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο ὁ Κατσαντώνης ἐγκατέλειψε τὸν πατέρα του καὶ τὸ ποίμνιόν του, διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν πατέρα ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἠγάπα.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὀνόματι Βασίλειος, ὀλίγον ἐνδιεφέρετο διὰ τὰ πράγματα τῆς πατρίδος.

Εἰς τὸν Κατσαντώνην, εὔρεν ἓνα καλὸν ἐργάτην καὶ ἐκμεταλλεζόμενος τὸν πρὸς τὴν κόρην του ἔρωτα τοῦ ἥρωος, τὸν ἐκράτει πλησίον του,

*
*
*

Ὁ ἀρχιποιμὴν, ἐπιστρέψας ἐξ Ἄρτης, εἰς ἣν εἶχε μεταβῆ δι' ἐργασίαν του, ἀνῆλθε μετὰ τῆς θυγατρὸς του εἰς τὸν οἶκον του, ἓνα παλαιὸν Πύργον, κατὰ μέγα μέρος ἐρειπωμένον.

Ὁ Κατσαντώνης δὲ ἀφήσας τὸν ἀρχιποιμὴνα ἀνερχόμενον εἰς τὸν Πύργον ἐσκέφθη ὅτι ὤφειλε ν' ἀποσυρθῆ, θεωρῶν αὔθαδες ἐκ μέρους του, ν' ἀνέλθῃ εἰς τὸν ἐπάνω ὄροφον ἐνθα διέμενον ἡ θυγάτηρ του.

Διὰ τοῦτο καὶ ἀπεσύρθη.

Πιστὸς δὲ πρὸς τὸ καθήκον του. πρὸς τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐργασίαν, ἔσπευσε νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτήν, καὶ σκεφθεὶς ὅτι ὀλίγον μακρὰν τοῦ Πύργου, ἐκεῖ ἐνθα εἰργάζοντο ἐργάται τινὲς ἦτο ἀνγκυκαία ἡ παρουσία του, δὲν ἤργησε νὰ ὑπάγῃ.

Ἐπὶ ὄραν ἀρκετὴν τοὺς παρηκολούθησεν ἐργαζομένους.

Κατόπιν ἀπεσύρθη εἰς πρόχειρον ἐκεῖ σκηνήν, καὶ ἐκεῖ ἐξαπλούμενος ἐζήτησε νὰ ἀναπαυθῆ, καὶ συγκεντρῶν τὰς ἰδέας του νὰ σκεφθῆ πῶς ὤφειλε νὰ ὁμιλήσῃ τοῦ ἀρχιποιμὴνος διὰ νὰ κατορθώσῃ εὐκόλως νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ βαρῆα καὶ δυσβάστακτα καθήκοντά του, καθήκοντα τὰ ὁποῖα, τὰ ἐννοεῖ τώρα πλέον καλῶς, τὸν ὠδήγουν

εἰς ὅδον πολὺ διάφορον, ἀπὸ τὴν ὅδον τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος.

Παρήλθον δέκα λεπτά μετὰ τοιαύτας σκέψεις.

*
* *

Αἰφνης ἤκουσε βήματα, καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ ἐγερθῆ εἶδε πρὸ αὐτοῦ τὸν Παπᾶ Γιώργη.

Εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις τὸν εἶχεν ἐκτιμήσει, τὸν εἶχεν ὑψώσει εἰς τὴν ἰδίαν συνείδησίν του, ἀφοῦ τὸν εἰδέχθη εἰς τοὺς κόλπους τῆς Φιλικῆς, ὅστις βραδύτερον διὰ τοῦ Γκούρα τὸν εἶχε καλίσαι εἰς ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς πατρίδος, καὶ τὸν ὅποιον εἶχε παρακούσῃ καὶ πικράνῃ, εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ὁ Κατσαντώνης ὡς νὰ εἶδε, πρὸ αὐτοῦ ὅτι φοβερόν, καὶ ἐκδικητικόν, τὸ ἄγριον ὀπισθοχώρησεν ἀφίνων φωνὴν ταραχῆς καὶ φρικῆς.

Ὁ Παπα Γιώργης τὸν ἐκκύταξεν ἀτάραχος.

Μὲ τὸν ὀξὺν ὀφθαλμὸν του, παρηκολούθει ὅλας τὰς σκέψεις τοῦ Κατσαντώνη τὰς ἐκδηλουμένας εἰς τὸ περίφοβον βλέμμα του καὶ τὸ ἄλλο τῆς ψυχῆς του, καὶ ὡς βαθὺς γνώστης τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἐψυχολόγησε καὶ εἶδεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὅποιον τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἐξετίμησεν, εἰς τὸν ὅποιον ἤνοιξε τῆς ψυχῆς του τὰ βάθη, καὶ τοῦ ἔδειξε τοῦ πατριωτισμοῦ του τὰς πηγὰς, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ αἰσθανόμενος, ὁ ὑποφέρων, καὶ πάσχων ἤδη εἰς μόνην τὴν θέαν του δὲν ἦτο οὐδὲ δειλὸς. οὐδὲ κακός, οὐδὲ ἀφιλόπατρις.

Καὶ διὰ τοῦτο τοῦ εἶπε μετὰ φωνὴν γλυκεῖαν.

— Ὡρα καλὴ σου Κατσαντώνη.

Καί διὰ τοῦτο πρῶτος τοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

Καί ὁ Κατσαντώνης ὠχρὸς, ἀλλὰ μὲ ἐκφρασιν εὐγνωμοσύνης εἰς τὸ περίλυπον βλέμμα του, ἔλαβε τὴν τεινομένην χεῖρα, καὶ κύπτων νὰ τὴν ἀσπασθῆ, τὴν χεῖρα τὴν εὐλογημένην, τὴν ἐσφιγξέ με δύναμιν ἠράκλειον εἰς τὰς ἰδικὰς του.

Καί τὸ φίλημα ποῦ ἔδωκεν ἦτο φίλημα συντετριμμένου προσκυνητοῦ, καὶ τὸ σφιγξιμον ποῦ τοῦ ἔκαμε ἦτο ἐνεδειξίς καὶ εὐγνωμοσύνης, καὶ ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης.

Ὁ γέρον ἱερεὺς ἐκάθησε πλησίον αὐτοῦ.

Ἐπίτινα λεπτὰ ἐπεκράτησεν σιγή.

Ὁ Παπα-Γιώργης ἀνέμενε τὸν Κατσαντώνη νὰ ὁμιλήσῃ πρῶτος ἐνῶ ὁ Κατσαντώνης ἦτο ἱκανὸς καὶ ἡμέρας ὀλοκλήρους νὰ μείνῃ μὲ ἐσφραγισμένα χεῖλη, παρὰ πρῶτος αὐτὸς νὰ ἀπευθύνῃ τὸν λόγον.

— Ὁ Κατσαντώνης πῶς τὰ περνᾷς ; τὸν ἠρώτησεν τέλος ὁ ἱερεὺς.

— Ἄς ἔχῃ, δόξα ὁ Θεὸς, ἀπήντησεν ὁ Κατσαντώνης ἀποφεύγων ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐρώτησίν του.

— Ὡστε εἶσαι εὐχαριστημένος ;

— Καί ὁ Κότσιφας σὺν πιάνεται καὶ μπαίνει μέσα στὸ κλουβὶ δὲν παύει τὸ τραγοῦδι, ἀπήντησεν ὁ Κατσαντώνης ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔχει νὰ κάνῃ πῶς εἶνε εὐχαριστημένος, συνεπλήρωσεν μελαγχολικῶς ὁ ὁμιλητὴς τοῦ Παπα-Γιώργη.

Ἐπηκολούθησε μικρὰ σιγή.

— Μιὰ μέρα, εἶπεν αἴφνης, ὁ Παπα Γιώργης σοῦ ἔστειλα ἕναν ἄνθρωπο.

Ὁ Κατσαντώνης δὲν ἀπήντησεν ἀλλὰ ἡ αὔξουσα ὠχρότης του ἐφανέρωνεν ὅτι πολὺ τὸν ἐτάρασσαν ἡ ὁμιλία τοῦ ἱερέως.

— Ἦρθε ἐδῶ, σὲ βρῆκε ;

Ἐπανερώτησεν ὁ ἱερεὺς,

— Ναί· ἀπήντησεν ὑποκώφως ὁ Κατσαντώνης.

Ὁ ἱερεὺς ἐξηκολούθησε.

Ὁ Κατσαντώνης θυμᾶσαι τὴ νύχτα στὸ ἐκκλησάκι ;

Ὁ Κατσαντώνης περίλυπος ἐχαμήλωσεν τὴν κεφαλὴν.

— Θυμᾶσε, ἐξηκολούθησε ὁ γέρον τοὺς ὄρκους, τὰς ἐλπίδας ;

Ἡ αὐτὴ σιγὴ ἐκ μέρους τοῦ Κατσαντώνη.

— Θυμᾶσαι, ἐξηκολούθησε, ὅτι μαζῆ ὄνειρευτήκαμε μιὰ Ἑλλάδα ἐλεύθερη, μεγάλη ; Γιατί δὲ μιλιῖς ;

* * *

Τὸ χόρμοβο ἐλευθερώθηκε ; ἀλλὰ χωρὶς ἐτοιμαζόνται νὰ ἐλευθεροθῶν τὰ ξέρις ἐσὺ αὐτὰ Κατσαντώνη.

Καὶ ὁ Κατσαντώνης κύπτων τὴν κεφαλὴν ἀπήντησε :

— Παπᾶ μου, τὰ ξέρω.

Καὶ τὸ λοιπὸν ὅλα αὐτὰ ἤθελα νὰ ξέρω καὶ ἐγὼ, δὲν ἀφίουν τίποτε μέσα βαθειὰ στὴ ψυχὴ σου, Κατσαντώνη ;

— Παπᾶ στάσου, διέκοψεν αἶφνης ὁ Κατσαντώνης ἀνεγείρων τὴν κεφαλὴν μὲ μιάν ἐκφρασιν ἀποφάσεως, μὲ ἓνα πόθον ἐξομολογήσεως ἢ ὁποῖα θὰ ἀφήρει ἀπὸ τὰ στήθη του μεγάλο βᾶρος. Παπᾶ στάσου δὲ θέλω ἄλλα νὰ μοῦ πῆς γιατί καλλίτερα ἀπὸ σένα ὅλα τὰ θυμᾶμαι. Θυμᾶμαι καὶ τὸν ὄρκο μου, θυμᾶμαι καὶ τὴν πατρίδα μου θυμᾶμαι καὶ τὴ τιμὴ μου.

Μὰ ἄκουσε καὶ κρῖνέ με. Ὅλα δὲ θὰ σοῦ τὰ ὁμολογήσω.

Μὰ πρῶτα-πρῶτα, ἓνα θὰ σέ ρωτήσω. Παπᾶ μὲ πιστεύεις τίμιος ;

— Ναί σέ πιστεύω.

Μέ πιστεύεις ἀληθινό ;

— Ναί σέ πιστεύω.

— Ἐ ! τότε ἄκουσέ μου. Ὁ πόλεμος καί ἡ πατρίδα μου ἦτανε πάντα γιά μένανε ὁ ποῖο μεγάλος πόθος. Τή βραδεῖα ὅπου ὠρκίσθηκα εἰς τὸ μικρὸ ἐκκλησάκι καί ἀκόμα ποῖο μπροστά εἶχα ἀποφασίση νὰ φύγω σὰν ἔγεινα ποιὰ καλὰ καί νὰ πάω νὰ σμίξω μέ τοὺς κλέφτες.

Θὰ πῆγχινα στὰ Γιάννενα.

Ἐκεῖ μέ ἐπρόσμεναν δύο παλαιοὶ συντρόφοι καί σιγὰ σιγὰ θὰ ῥχόντουσαν καί ἄλλοι καί σέ λίγο ὁ Κχτσαντώνης θὰ γινόταν καί πάλι καπετάνιος καί θὰ εἶχε καί αὐτός ἀρματωλίκι.

Ὁ Κατσαντώνης ἴσταμάτησε.

— Καί γιατί δὲν τῆκανε; αὐτά; τὸν ἠρώτησε περιέργως ὁ παπᾶ Γιώργης.

— Γιατί ἀλλοιῶς τὰ ἔφερεν ἡ τύχη.

— Πῶς τᾔφερε;

— Παπᾶ, ποῖο πολλὰ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ πῶ. Μάθε μόνο πῶς ἐδῶ δὲν εἶμαι, μήτε γιά τὸ πιστό, μήτε γιὰ τὸν ὕπνο. Γιατί ὅσω ἡ πατρίδα μου κίγεται καί ἐγὼ δὲν πάω νὰ τὴν βοηθήσω, μήτε νὰ φάω εἰμπορῶ, μήτε νὰ κοιμηθῶ, μήτε νὰ ἡσυχάσω...

Ὁ Κατσαντώνης ἐσίγησεν.

Ὁ παπᾶ Γιώργης, ἀφοῦ τὸν ἠτένισεν ἐπ'ὀλίγον, αἶφνης τοῦ εἶπεν.

— Κχτσαντώνη μπορῶ κ' ἐγὼ νὰ σέ ρωτήσω κᾔτι;

— Ματὰ χαρᾶς.

— Θὰ ἀπαντήσης ξάστερα;

— Ναί.

— Γιά τὸ χατῆρι τίνος κάθισαι ἐδῶ;

*Ο Κατσαντώνης καί ἡ Τσίκα

Ὁ Κατσαντώνης ἐδίστασεν.

— Κατσαντώνη θέλω τὴν ἀλήθεια.

Ὁ Κατσαντώνης καὶ πάλιν ἐδίστασεν.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν, εἶπεν ὁ γέρον, πὲς μου, γιὰ τὸ χατῆρι τι-
νος κάθεται ἐδῶ...

— Γιὰ τὸ χατῆρι τοῦ Βασίλη τὸ τσέλιγκα, ἀπήντησε τέλος ὁ
Κατσαντώνης.

— Αὐτὸς σὲ ἔβαλε ἐδῶ;

— Αὐτός.

— Αὐτὸς ἐζήτησε ἀπὸ σένα νὰ ἀρνηθῆς τὴν πατρίδα σου καὶ
νὰ δουλέψῃς ἐκεῖνον;

— Αὐτὸς, ἐπανελάβε μηχανικῶς ὁ Κατσαντώνης.

— Κακομοίρη Λεβέντη, ἠκολούθησε σείων τὴν κεφαλὴν ὁ παπᾶ
Γιώργης, σὲ χέρια ποῦ ἔπεσε! Καὶ θὰ εἶσαι καλὰ δεμέιος. Μὰ εἶνε
κρῖμα. Ἐσὺ παλληκαρι τῆς φωτίας λεβέντης ἀντρενωμένος, τὰ
νειάτα σου, τὰ λεβεντιά σου καὶ τὴ παλληκαργιά σου, νὰ τὴν στε-
ρήσῃς ἀπὸ τὴν πατρίδα σου γιὰ νὰ τὴν δώσῃς τοῦ Βασίλη.

Ὁ Κατσαντώνης ἤκουε κύπτων τὴν κεφαλὴν.

Ὁ ἱερεὺς ἐξηκολούθησε.

— Δὲν ξέρω Κατσαντώνη, τί σοῦ εἶπε καὶ σ' ἔκανε νὰ τὸν
δουλέψῃς, μὰ ὅτι ὑποσχέσεις καὶ ἂν σοῦ δῶκε, ξέρε πῶς ὁ Βασίλης
δὲν σ' ἔχει ἐδῶ, παρὰ νὰ φυλᾷ τὰ πράγματα του. Σὲ θέλει γιὰ
κοπέλλι. Καὶ ταχιά σ' ἠσυχάσῃ ὁ πόλεμος, καὶ ἔρθουν ὅλα ὅπως
ὁ Θεὸς θελήσῃ, τότες θὰ δῆς τί πρᾶγμα εἶνε ὁ Βασίλης. Τότες θὰ
δῆς αὐτὸν ποῦ σὲ παρακαλεῖ καὶ μὲ χίλια λόγια ψεύτικα ζητάει νὰ
σὲ φέρεϊ στὰ νερά του, θὰ δῆς νὰ σοῦ δώσῃ μιὰ κλωτσιά, καὶ νὰ σὲ
πετάξῃ στὴν ἄλλην ἄκρη. Γιατί, εἶνε πονηρὸς, διεστραμμένος, φι-
λάργυρος. Γιὰ τὸ συμφέρο του χαλαεὶ κόσμο. Κι' ἐγὼ ποῦ τὸν ξέρω

καταλαβαίνω πῶς μόνο τὸ συμφέρο τὸν κάνει, ἐσένανε τὸ νέο τὸ φτωχὸ τὸν ἄγνωστο, τὸ ξένο, μέσα στὰ χτήματά του, μέσα στὰ κλά του νὰ σὲ βάλῃ,

Ὁ παπᾶ Γιώργης ἐσταμάτησεν,

Ἐθεώρει ἐπὶ μακρὸν τὸν Κατσαντώνη, θέλων νὰ ἐρευνησῇ ποίαν ἐντύπωσιν προξενοῦν εἰς τὸν νεανίαν οἱ λόγοι του.

Ὁ Κατσαντώνης σύνοφρυς, προσεκτικὸς καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν χαμαὶ νεύουσεν ἠεροῦτο ὠχρὸς τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως.

• * *

Μετ' ὀλίγον ὁ παπᾶ Γιώργης ἐπανέλαθε.

— Κατσαντώνη σοῦ εἶπα καὶ ἄλλη φορὰ.

Ἄγία ὥρα μυστικὴ, σιμώνει, σιμώνει ὀλοένα.

Οἱ Γραικοὶ ἐσηκώθησαν, καὶ μὲ τουφέκι στ' ἀνδρειωμένα χέργια τους, ἀφίνου ἓνα χαρωπὸ τραγοῦδι νὰ βγαίῃ ἀπὸ τὰ χεῖλια τους.

Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ θὰ τὸ ἀντιλαλήσουν τὰ βουνὰ θὰ τὸ φωνάξουν κάμποι, τὸ τραγοῦδι αὐτὸ θὰ τὸ μάθουν τὰ ἄκακα πουλιὰ καὶ θὰ τὸ τραγουδήσουν, καὶ θὰ σύρῃ ὡς τὴ Ρούμελη, θὰ πάῃ ὡς τὴν Πέλο, καὶ ὅσοι Γραικοὶ τ' ἀκούσουν ὅλοι θὰ τρέξουν μὲ χαρὰ καὶ θάρσυν ἐδῶ τὸν τύραννο νὰ πολεμήσουν.

Ὁ Κατσαντώνης συγκεκινημένος σιωπᾶ.

— Καὶ μόνον ἐσύ, ἐξακολουθεῖ ὁ ἱερεὺς· μόνον ἐσύ θὰ μείνης κούφος στῆς λευτεργιάς τὸ τραγοῦδι, καὶ θὰ μείνης βουβὸς στῆς πατρίδας τῆς φωνῆς ;

Ὁ Κατσαντώνης ἐξακολουθεῖ νὰ σιωπᾶ.

Καὶ ὁ ἱερεὺς σχεδὸν ἐμπνευσιμὸς ἐξακολουθεῖ.

— Σήμερα ὅλη ἡ πατρίδα κράζει τὰ παιδιά της, ὅλη ἡ πατρίδα σηκώθηκε μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ζήσῃ ἐλεύθερη, ἡ ἐλεύθερη νὰ πεθάνῃ. Λοιπὸν μόνον ἀπὸ σένα δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ τίποτα ;

— Ποιὸς τὸ λέει αὐτό ; ἠρώτησεν ἀνεγείρων βιαίως τὴν κεφαλὴν ὁ Κατσαντώνης.

Ὁ Παπᾶ Γιώργης προσεποιήθη ὅτι δὲν τὸν ἤκουσε καὶ ἐξηκολούθησε :

— Καὶ ἐσύ μόνον, ἀπὸ μακριά, φυλάττοντας τοῦ Βασίλη τὰ πρόβατα, τρυγῶντας τοῦ Τσελιγκα τ' ἀμπέλια, θὰ μαθαίνῃς ἂν νικοῦν τ' ἀδέλφια σου, ἢ ἂν πέφτουν δοξασιμένα καὶ ἀνδειωμένα πολέμωντας τὸν Τοῦρκο ;

— Σοῦ εἶπα ποιὸς τὸ λέει αὐτό ; ἐπανελάβην ἀγρίως ὁ Κατσαντώνης εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐξεγερθῆ τῶρα πλέον ὅλος ὁ πατριωτισμός του, καὶ ὅλη ἡ γενναιότης του, καὶ εἶχεν κατανικήσῃ ἢν εἰκόνα τῆς κόρης τὴν ὁποῖαν ἠγάπα.

Εἰς τὴν δις ἐπαναληφθῆσαν ἐρώτησίν του, ὁ Παπᾶ Γιώργης ἀπήντησεν.

— Ἐγὼ τὸ λέω.

— Παπᾶ, κάμνεις λάθος.

— Τὸ λοιπὸν τί συλλογίζεσαι ;

— Νὰ πάω νὰ πολεμήσω.

— Πότε ;

— Τώρα.

— Τὴν ὥρα αὐτή ;

— Ναὶ τώρα.

Καὶ εἰπὼν τὰς λέξεις αὐτὰς ὁ Κατσαντώνης μεγαλοπρεπῆς, ἀπορασιατικὸς καὶ ὑπερήφανος ἠγέρθη.

Ὁ Παπᾶ-Γιώργης τὸν ἐκύταξε δισταῶν.

— Παπᾶ, τοῦ εἶπεν ἀγερώχως ὁ Κατσαντώνης σήκω πᾶμε. Πίς μου μόνο σὲ ποιὸ μέρος λιγώτεροι πολεμοῦν, καὶ σὲ ποιὸ μέρος ἔχουν ποιὸ μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ ἓν τουρέκι καὶ δύο χέργια γιὰ νὰ βάλω φτερά στὰ πόδια μου, καὶ νὰ τρέξω ἐκεῖ αὐτὴν τὴν ἴδια ὥρα.

— Πῶς, τῶρα ; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Παπᾶ-Γιώργης.

— Ναί, αὐτὴ τὴν ὥρα, τῶρα, ἐπεῖπεν ἀποφασιστικῶς ὁ Κατσαντώνης.

Πλὴν, ἰδὼν τὸν ἱερέα δισταζόντα, ἐξηκολούθησεν.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν, πᾶμε... θέλων καὶ ζητῶν τὸ ταχύτερον νὰ ἀναχωρήσῃ, ὡσεὶ φοβούμενος ἑαυτὸν ἐὰν μείνῃ ὀλίγον ἔτι, φοβούμενος ἐκείνης τὴν εἰκόνα, τῆς φωνῆς τῆς τὴν γλυκύτητα, τοῦ γέλωτός τῆς τὸν ἦχον.

Ἐπόθει δὲ ἔτι μᾶλλον, τὴν ὥραν αὐτὴν νὰ φύγῃ καθότι διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Βασιλῆ εἰς τὸν Πύργον, ἦτο βέβαιος, ὅτι τῶρα πλέον οὐδένα κίνδυνον διέτρεχεν ἢ προσφιλῆς του ἐρωμένη, ἀφοῦ εὐρίσκειτο ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τοῦ πατρὸς τῆς, ὁ ὁποῖος τὸ ὀλιγώτερον ὅπερ εἶχε νὰ κάμῃ ἦτο νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν θυγατέρα του καὶ νὰ τὰς φέρῃ εἰς μέρος ἀσφαλές.

Καὶ διὰ τοῦτο ἐπανέλαθεν.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν, πᾶμε...

— Ναί, πᾶμε, εἶπεν ὁ Παπᾶ Γιώργης, ἀλλὰ πῆς μου πῶς θὰ φύγῃς, ἔτσι ὅαν κλέφτης ;

— Γιατί ;

— Ἐδῶ, εἶχες κάποια δουλειά, εἶχες κάποια φροντίδα, πῶς τὸ λοιπὸν, ὅλα θὰ τ' ἀφήσῃς σύξυλα καὶ θὰ φύγῃς ;

— Γιατί, δὲν εἶμαι ἐλεύθερος νὰ κάμω, ὅ,τι θέλω ;

— Ναί, δὲ λέω ὄχι ! ἀλλὰ πρέπει μ' ἓνα ἄνθρωπο, νὰ ἀφή-

σὺς δύο λόγια τὸ Βασίλη καὶ τὸ βράδυ νὰ τοῦ τὰ πάη, καὶ νὰ τοῦ πῆ πῶς φεύγεις ἢ ἔφυγες.

— Ὁ Βασίλης εἶνε ἐδῶ, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης.

— Ἐδῶ ;

— Ναί, στὸν Πύργο.

— Πότε ἦρθε ;

— Μιὰ ὥρα πρὶν νάρθῃς τοῦ λόγου σου.

— Ἐ ! τόσο τὸ καλλίτερο. Σύρε νὰ τὸν δῆς, σύρε νὰ τοῦ πῆς ὅτι ἔχεις στὴν ψυχὴ σου.

*
* *

Ὁ Κατσαντώνης ἐφάνη σκεπτόμενος.

Ὁ ἱερεὺς τὸν παρηκολούθησεν εἰς αὐτὴν τὴν σκέψιν καὶ τὸν ἠρωτησεν ἀπλῶς.

— Μπᾶς καὶ τὸν φοβᾶσαι ;

— Ἐγώ ; ποῖονε ; ἠρώτησεν ὁ Κατσαντώνης ἀνσκριτῶν.

— Τὸν Τσίλιγκα...

— Ὁ Κατσαντώνης ἀκόμη κανένα δὲ φοβήθηκε, γιὰ αὐτὸν ποῦ θὰ φοβηθῆ δὲν εἶνε γεννημένος.

— Τότε γιὰ τί συλλογίζεσαι νὰ πᾶς νὰ τὸν δῆς ;

— Τὸ συλλογίζομαι ; Καθόλου. Μόνο ἤθελα νὰ φύγω καλλίτερα χωρὶς νὰ δώσω σὲ κανένα λόγο...

— Αὐτὸ δὲν εἶνε διόλου σωστό, εἶπεν ὁ ἱερεὺς, σωστό εἶνε νὰ δώσης λόγο· γιὰ τί δὲν πρέπει νὰ ἀφήσης στὸν Βασίλη νὰ μπορῆ νὰ πῆ, πῶς ἔφυγες σὰν κλέφτης.

— Κλέφτης !

— Καὶ βέβαια. Μόνον οἱ ἔνοχοι, φεύγουν ὅπως ἐσύ λογαριάζεις

— Παπα.

— Κ' ἐσύ σὺν δὲν εἶσαι ἔνοχος σὲ τίποτις πρέπει νὰ ἰδῆς τὸν Βασίλη καὶ μὲ παρητήϊκν νὰ τοῦ πῆς πῶς τὸ καθήκόν σου εἶνε ἄλλο, καὶ πρέπει ἄλλοτε νὰ βάλῃ νὰ φυλάξῃ τὰ γιδοπρόβατα, καὶ νὰ τρυγήσῃ τὰ ἀμπέλια. Καὶ ὅτι οἱ καλοὶ πατριῶτες, παλλικάρια τέτοια σὺν κ' ἐσένα, πρῶτοι αὐτοὶ τὰ στέλνουνε στὸν πόλεμο, καὶ ὄχι πρῶτοι αὐτοὶ νὰ τὰ ἐμποδίζουν.

— Καλὰ, λές, πρέπει νὰ τὸν δῶ καὶ νὰ τοῦ κουβεντιάσω εἶπεν ὁ Κατσαντώνης καὶ ἐπανελθὼν ἐκάθισεν εἰς τὴν πρώτην του θέσιν.

Ὁ Παπα Γιώργης στυβουλεύθη τὴν ὥραν.

— Ἐγὼ βέβαια, εἶπε, δὲν μπορῶ νὰ περιμένω, κ' ἔπειτα ἀφοῦ ὁ Βασίλης εἶνε ἐδῶ, δὲν πρέπει οὔτε νὰ μὲ δῆ, καὶ οὔτε νὰ μὲ λάχῃ, γιατί τότες θὰ καταλάβῃ ὅτι ἐγὼ σοῦ μίλησα.

— Ἀλήθεια.

— Τὸ λοιπὸν ἐγὼ θὰ φύγω.

— Ἄ ! θὰ φύγῃς, εἶπεν, ὡσεὶ δειλιῶν ὁ Κατσαντώνης

— Ναί· μὰ θὰ ξέρῃς ποῦ νὰ μὲ ζητήσῃς, καὶ ποῦ νὰ μπορέσῃς νὰ μὲ βρῆς.

Ναί, πές μου.

— Ἐμεῖς στὴ Ἄρτα θὰ λημεριάσουμε, Κκι τὸ λοιπὸν ταχιά ἢ αὔριο τὸ βράδου, μπορεῖς νὰ ρθῆς νὰ μ' εὔρῃς μιὰ ὄρχ ἐξῶ ἀπ' τὸ χωριό, ἐκεῖ κοντὰ στὰ τρία κυπαρίσσια.

— Σέρω.

— Κατσαντώνη καλαῖς ἀντάμωσες.

— Ἀμὴν, γέροντα, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, σφίγγων τὴν τεινομένην χεῖρα τοῦ ἱερέως καὶ ἀσπαζόμενος αὐτήν.

Ὁ ἱερεὺς ἔκυψε καὶ ἠσπάσθη αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον, ἐνῶ ὁ Κατσαντώνης, συγκινηθεὶς ἀπὸ τὸ πατρικὸν ἐκεῖνο φίλημα, ἐψιθύρισε τεταραγμένος.

Σπολλάτη, πατέρα.

Ὁ παπᾶ Γιώργης ἐπροχώρησεν, ἀλλὰ μετὰ δύο βήματα ἔστη καὶ πάλιν στραφεὶς πρὸς αὐτὸν εἶπεν.

— Ἄν δὲ μὲ βρῆς ἐμένανε στὴ Ἄρτα, γιατί μπορεῖ νὰ χρειαστῶ νὰ πάω ἀλλοῦ, τότε μπορεῖς νὰ ζητήσης ἄλλον καπετάνιο.

— Ποῖόνε;

— Θὰ ζητήσης τὸν Γιάννη τὸν Γκούρα ποῦ ξέρεις.

Καὶ εἰπὼν τὰς λέξεις αὐτὰς ὁ παπᾶ Γιώργης ἐπροχώρησε καὶ μὲ βῆμα ζωρὸν καὶ νεανικὸν βαδίζων, ἐγένετο ἄφαντος, μὲ τὸ ὑψηλὸν του ἀνάστημα, τὸ ὁποῖον ἠῤῥαξε τὸ μαῦρο καμηλαύχη, ἐνῶ ὁ Κατσαντώνης ἀνεγείρας τὸ ἄκρον τῆς προχείρου σκηνῆς, ὑπὸ τὴν ὁποῖαν ἐκρύπτετο, παρηκολούθησε τὸν ἀπερχόμενον ἱερέα.

*
* *

Εὐθύς δὲ ὡς ἀπώλεσεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν θεῖαν του, ὁ Κατσαντώνης περιέπεσεν εἰς βαθεῖς ρεμβασμοὺς.

Ἄπυσύρθη εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς καὶ τὴν κεφαλὴν στηρίξας ἐπὶ τῶν χειρῶν του ἐσκέπτετο τὴν νέαν ἀκράδαντου ἀπόφασίν του.

Οἱ λόγοι τοῦ ἱερέως, τοῦ εἰλικρινοῦς καὶ ἀγαπῶντος τὴν πατρίδα, εἶχον ταραξῆ τῆς ψυχῆν του, εἶχον ἐνθουσιασὴ τὴν καρδίαν του, καὶ θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἐὰν τοῦ ἐπετρέπετο νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην νὰ ἔβαινε μετ' αὐτοῦ τὴν ὁδὸν τὴν καλὴν, καὶ

νὰ συνεζήτηει μαζὶ τοῦ, καὶ νὰ περιέγραφε τὸν πρῶτον σχεδίου τῆς μάχης.

Πλὴν ὤφειλεν ἄλλως νὰ πράξῃ.

Ὁφείλε νὰ ἴδῃ τὸν Βασίλην καὶ νὰ ἀνακοινώσῃ τὰ σχέδιά του καὶ τὰς ἀποφάσεις του.

Ὁ ἱερεὺς εἶχε δίκαιον.

Δὲν ὤφειλε νὰ φύγῃ δίκην κλέπτου.

Ἄλλὰ τοῦτο τὸν ἐφόβιζεν ἄκρως.

Τὸν ἐφόβιζε δὲ μᾶλλον ἡ ἀνάμνησις τῆς κόρης τοῦ Βασιλέως παρὰ ἢ μετ' ἐκείνου συζήτησις.

Ἐξ ἄλλου ὅμως ἐπόθει καὶ νὰ τὴν ἐπανίδῃ.

Ἐπόθει ἅπαξ τοῦλάχιστον νὰ τῆς ἠμιλήσῃ καὶ φεύγων ἀπὸ πλῆσιον τῆς νὰ τῆς ζητήσῃ ὡς χάριν ὑπερτάτην νὰ φυλάξῃ τὴν ἀνάμνησίν του, ὅπως καὶ αὐτὸς θὰ ἐφύλακτεν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του τὴν προσφιλεῖ ἰδικήν τῆς.

Σήμερον θὰ τῆς ἐζήτηι τοῦτο.

Μόνον νὰ μὴ τὸν λησμονήσῃ.

Καὶ ἀργότερον, ὅταν νικητὴς θὰ ἐπέστρεφεν, ὅταν ἐνδοξος θὰ ἐπανήρχετο, θὰ κατέθετεν ὅλα αὐτὰ πρὸ αὐτῆς καὶ θὰ ἦτο εὐτυχὴς μὲ τὴν ἰδικήν του δόξαν νὰ περιβάλῃ τὴν μικρὰν κεφαλὴν τῆς.

Ἐπὶ μίαν ὥραν διήλθε μὲ τὰς σκέψεις αὐτάς.

Καὶ ἦσαν σκέψεις ἐρωτος καὶ φόβου, καὶ ἀγάπης καὶ χαρᾶς, καὶ λύπης καὶ ἐλπίδος.

Ἦδη ὅμως ἡ ἀπόφασις τῆς ἀναχωρήσεώς του, ἰσχυρὰ καὶ ἀκλόνητος, ἀνεγινώσκετο εἰς τὸ βάθος τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἐγερεθεὶς δὲ καὶ βαδίζων πρὸς τὸν Πύργον, ἐψιθύριζε συνεχῶς, ὡσεὶ θέλων νὰ συνειθίσῃ τὸ οὖς του εἰς τὰς λέξεις ἐκείνας, καὶ νὰ ἐπιρρώσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀπόφασίν του.

— Ἐγὼ θὰ φύγω καὶ ὅτι γείνη ἅς γείνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

*Ἐν βλέμμα εἰς τὸ παρελθόν.

Τώρα εἶνε ἀνάγκη νὰ στρέψωμεν ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω.

*Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκράχῃ, καὶ αἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον ἀκόμη ἐγείρει ὀπλισμένην τὴν χεῖρα ἐνκντίον τῶν τυράννων των, ὅταν ὁ ποιμὴν Βασίλειος ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰωαννίνων καταφεύγων εἰς Ἄρταν.

*Ὁ Βασίλης ἦτο νέος, ὠραῖος, γενναῖος καὶ πλούσιος.

Τὸ κάλλος του ἦτο εἰς ὅλα τὰ Ἰωάννινα πεφημισμένον.

*Ἐφερε μὲ χάριν ἰδιαιτέραν τὴν κομψὴν Ἀλθωνικὴν ἐνδυμασίαν.

Τόσον δὲ ἦτο ὠραῖος, ὥστε, ὅτε ἐπεριπάτει τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ἠκούοντο τὰ βήματά του, αἱ Χανούμ ἐσπευδον εἰς τὰ καφωσάτὰ παράθυρά των διὰ νὰ ρίψουν ἐν βλέμμα, καὶ αἱ Ἕλληνίδες ἔτρεχον εἰς τὰ ἰδικά των, διὰ νὰ παρκολουθήσωσι τὸ χάριεν ἀνάστημά του, καὶ νὰ ἴδωσι τὴν ὄντως περικαλλῆ μορφήν του.

*Ἄλλ' ὁ Βασίλης δὲν ἐνδιαφέρετο διὰ καμμίαν.

Εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν μεγάλην ἕνας ἔρωσ εἶχε βλαστήσει, ὁ ἔρωσ τῆς πατρίδος του, καὶ εἰς τὴν καρδίαν του τὴν ἰσχυράν ἐν αἰσθημα εἶχεν εὐρῆ θέσιν, τὸ μῖσος πρὸς τοὺς Τούρκους.

Οὕτω πολὺ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Βασίλειος ὁ ἐπωνομαζόμενος Σαρῆς εἶχε συντράξει τὴν Ἡπειρον.

Ἐπῆρξεν ἥρως πολλῶν ἐπεισοδίων, ὑπῆρξεν αὐτουργὸς πολλῶν κατορθωμάτων.

Ἦτο μόλις εἰκοσαετής, ὅτε μίαν πρωΐαν πορευόμενος ἔξω τῶν Ἰωαννίνων, εἶδε Τοῦρκον στρατιώτην δέροντα μανιωδῶς μικρὸν χριστιανόπαιδα,

Τὸν ἔτυπεν ὡς ἄγριον θηρίον, καὶ ἀπὸ τὰ μικρὰ ὄτα τοῦ παιδός, ἀπὸ τὴν ρίνα καὶ τὸ στόμα ἔτρεχε τὸ αἷμα κρουνηδόν, ἐνῶ δ' ἄγριος στρατιώτης ἐξηκολούθει νὰ τὸ τύπτη διαρκῶς.

Ὁ Σαρῆς εἰς τὴν θέαν ἐκείνην δὲν ἀντέσχε.

Ἐτρεξεν, ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ βαναύσου τυράννου τὸν μικρὸν Ἕλληνα λέγων.

— Γιατί τὸν χτυπᾷ;

Γιατί, ἐπερίμενα ἐσένα ἀπήντησεν ὁ στρατιώτης, ἀφίνων τὸν παῖδα, καὶ ἐπιτιθέμενος κατὰ τοῦ Σαρῆ.

Ἄλλ' ἐκεῖνος δὲν ἦτο παιδίον.

Αἶ σιθαραὶ χεῖρες του συνέλθον τὸν τοῦρκον, καὶ σφίγγων αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του θὰ τὸν ἄφινε νεκρὸν, ἐὰν ὁ τοῦρκος δὲν ἐπρολάμβανε νὰ κραυγᾶσῃ.

— Ἐλεος γκιακούρ, ἔλεος.

Ἄλλ' ὁ Σαρῆς, ἐγνώριζεν ὅτι τὸρα πλέον ἐκινδύνευεν αὐτὴ ἡ ζπὴ του, διότι ὕψωσεν ἀνευλαβῆ χεῖρα πρὸς τὸν Τοῦρκον στρατιώτην, καὶ ἐσκέφθη ὅτι, εἴτε ἔζη ὁ τοῦρκος, εἴτε ἀπέθνησκε, θὰ ἦτο δι' ὀλέθριον, καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν θανατώσῃ, ἀλλ' αἴφνης σκεφθεὶς ὠριμώτερον ἐχαλάρωσεν ὀλίγον τοὺς βραχίονας του λέγων.

— Ἄν δὲν σὲ πνίξω, τί μοῦ ὑπόσχεσαι;

— Ὅ,τι θέλεις, τοῦ ἀπήντησεν ὁ Τοῦρκος μολι; ἀναπνέων.

— Θὰ χτυπήσῃς ἄλλοτε τὸ παιδάκι;

Καὶ λέγων τὰς λέξεις αὐτὰς τὸν ἐσφίγγεν ὀλίγον περισσότερο.

Ὁ τοῦρκος ἠσθάνθη τρίζοντα τὰ ὄστα του καὶ ἔσπευεν ν' ἀπαντήσῃ.

— Ἐφέντη μ' σοῦ τὸ ὀρκίζομαι.

— Καὶ δὲν θὰ μαρτυρήσῃς οὔτε μένα ; ἐπανηρώτησεν ὁ Σαρρῆς, σφίγγων ὀλίγον περισσότερον τὸ θυμὰ του.

— Τὸ ὀρκίζομαι, ἐπανελάβε μὲ μόλις ἀκουομένην φωνὴν ὁ Τοῦρκος.

— Ὅρκισου το.

Ὁ Τοῦρκος ἐσίγησεν.

Ὁ Σαρρῆς τὸν ἐσφιγξε περισσότερον καὶ ὁ Τοῦρκος ἔσπευσε νὰ εἴπῃ.

— Τὸ ὀρκίζομαι Ἀγᾶ μου.

— Τὸν ὄρκο.

— Μὰ τὸν Ἄλᾶχ καὶ μὰ τὸν προφήτη του Μωάμεθ ὀρκίζομαι τίποτα νὰ μὴ μαρτυρήσω, καὶ ἂν τύχη καὶ τὸ πῶ, ἀπὸ φράγκικο σκαθὶ νὰ πάω.

Ὁ ὄρκος αὐτὸς διὰ τὸν φιλόθησκον Τοῦρκον ἦτο ἱερός, καὶ εὐθὺς μόλις τὸν προέφερον, ὁ Σαρρῆς ἔλυσε τὰς σιδηρᾶς του χεῖρας.

Ὁ τοῦρκος ἦτο ἐλεύθερος.

Ἄλλὰ συντετριμμένος σχεδὸν ἀπὸ τὴν σύνθλιψιν ἐκείνην ἐκάθισε κάτω ἀναπνέων θορυβωδῶς, καὶ θεωρῶν μὲ βλέμμα περίφοβον τὸν νεαρὸν Ἑλληνα.

Ὁ Σαρρῆς τοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα λέγων.

— Τώρα ἄς γεινοῦμε φίλοι. Τώρα, γιὰ τώρα.

Ὁ Τοῦρκος τοῦ ἀπέδωκεν τιν χαιρετισμὸν,

Ἐκύτταξε καὶ πάλιν περίξ του, εἶδεν ὅτι ἦσαν μόνοι.

Καὶ τοῦτο ἔσωσε τὸν Σαρρῆν, καθότι γνωρίζων αὐτὸν ὁ στρατιώτης ὡς νέον ἰσχύοντα δὲν ὠμολόγησε τί συνέβη μεταξύ των διότι δὲν

ὑπῆρχον μάρτυρες νὰ ἐπιβεβαιώσουν τοῦτο, φοβηθεὶς ἄλλως τε καὶ τοὺς τόσον ἰσχυροὺς μύωνας του, τῶν ὁποίων ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον ἐδόκιμασεν τὴν δύναμιν.

Τοιαῦτα ἐπεισόδια εἶχε πλήρη εἰς τὸν βίον του ὁ Σαρρῆ.

Πολλάκις εἶχε καταισχύνει τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν, πολλάκις συλληφθεὶς ἰδραπέτευσεν ἀπὸ τὰς φυλακάς, ἄλλοτε πάλιν φερόμενος εἰς αὐτάς κατέβλε δεκά ἀνθρώπους καὶ ἐλεύθερος ἔφρευγεν εἰς τὴν ἐξοχὴν τρέχων καὶ σωζόμενος διὰ τῆς καταπληκτικῆς του ταχύτητος.

Ταῦτα πάντα τὸν εἶχον καταστήσει ἀληθῆ ἥρωα μεταξὺ τῶν ἔντοπιῶν καὶ ἔλατρεῦετο ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν γυναικῶν ἀδιαφόρου ἐθνικότητος.

Διότι αὐτὸς ὑπερήσπιζεν Ἑλληνας ἀδικουμένου, ἐτιμῶρει Τούρκους ἀδικούντας, ἢ ἐξεδίκει τὴν τιμὴν προσβαλλομένων Ἑλληνίδων, ὅπως μαρτυρεῖ τὸ κατωτέρω ἐπεισόδιον.

Ὁ υἱὸς ἐνὸς ἐπισήμου Τούρκου ἀπάγει μίαν ὠραίαν Ἑλληνίδα καὶ τὴν σύρει εἰς τὸ χαρέμιόν του, ὅπως ἐγκλείσῃ αὐτὴν ἐν αὐτῷ.

Ἡ κόρη, ἡ ὠραία Ταρσίτσα, ἦτο ὀρφανὴ καὶ ἡ μήτηρ της χήρα.

Ὅταν εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρός, της ἐπῆλθε μία τοιαύτη συμφορὰ καὶ εἶδε τὴν κόρην της ἀπαγομένην καὶ χανομένην διὰ παντὸς, προσέτρεξεν εἰς τὸν Βασίλειαν Σαρρῆν, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν ἀπὸ παιδίου.

Γονυπετὴς πρὸ αὐτοῦ, ἐνάγκαλιζομένη τοὺς πόδας του, τὸν ἰκέτευε νὰ σώσῃ τὴν κόρην της, ἢ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν τιμὴν της.

— Βασίλη μου, τοῦ ἔλεγεν, ἀνεδρεῖέ μου Βασίλη γλύτωσε τὴν

Ταρσίτσα μου, βγάλε τὴν ἀπὸ τὸ μαῦρο χαρέμι ἢ ἄς δῶ νερό τὸν ἄτιμο Τοῦρκο.

— Κυπά μου, τῆς ἀπήντησεν ὁ Σαρῆς, ὠχρὸς ἀπὸ τὴν ταραχὴν του, διότι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του εἶχε πολλὰ σχέδια διὰ τὴν ὠραίαν ἐκείνην κόρην, σοῦ ὀρκίζομαι ὅτι θὰ κάμω ὅτι μπορέσω γιὰ νὰ εὐχαριστήσω καὶ σένα καὶ τὸν ἑαυτὸν μου.

Τοῦτο ἦτο ἀρκετόν.

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ Σαρῆς ἔκρουε τὴν θύραν τοῦ Τοῦρκου Σουλεϊμάν.

Ὁ Πασᾶς τὸν ἐδέχθη.

Ὁ Σαρῆς εἰσῆλθε χωρὶς νὰ χαιρετίσῃ.

— Πασᾶ τοῦ εἶπε μὲ ὀργήν, ξέρεις γιατί ἤρθα ἐδῶ.

— Ὅχι.

— ἤρθα νὰ μοῦ δώτῃς τὴν Ταρσίτσα.

— Ποιά Ταρσίτσα;

— Τὸ κορίτσι ποῦ ἔκλεψαν ἐχθές οἱ ἄνθρωποι σου ἀπὸ τῆς κυρᾶς Δρακούλας τὸ σπῆτι.

— Δὲν τῶχω ἐδῶ.

— Ὅπου καὶ νὰ τῶχῃς πρέπει νὰ τὸ δώτῃς, τὸ ἐπανέλαβεν ὁ

Σαρῆς.

— Δὲν τῶχω ἐδῶ.

— Θὰ τὸ δώτῃς.

— Τὸ ἔστειλα στὴν Πόλι.

— Στὴν Πόλι; Λές ψέμματα,

— Ὅχι· τὸ ἔστειλα. Ἦτανε ὄμορφο πολὺ καὶ ἤθελα νὰ τὸ κάνω στὸ βεζύρη ἓνα πιασέσι. Ὅλο λάδι, ὄλο λάδι νὰ τοὺς στέλνω. Ἦρα αὐτὸ τὸ ὄμορφο κορίτσι καὶ τῶστειλα ἀντὶς γιὰ λάδι.

Ὁ Σαρῆς ἔτρεμεν ἐκ τῆς ὀργῆς του εἰς τὰς αὐθάδεις αὐτὰς λέξεις τοῦ τούρκου.

— Πασᾶ, τοῦ ἀπήντησε, ἂν τὸ κορίτσι τώχης ἐδῶ, πρέπει νὰ τὸ δώσης, ἂν ὅμως, ὅπως λές, ἔκαμες τὸ ἄσχημο νὰ τὸ στείλῃς στὴν Πόλι, τότες ἀλλοίμονο σὲ σένα.

Ὁ τούρκος ἐγέλασε.

Ὁ Σαρῆς ἐξηκολούθησεν.

— Ἀλλοίμονο σὲ σένα πασᾶ,

— Τί θὰ κάνης ;

— Θὰ πληρώσης μὲ τὴν ζωὴν σου ὅ,τι ἔκανες.

Ὁ πασᾶς ἐξηγριώθη.

Ἐκρυσσε τὰς πλάμας καὶ ὤρμησεν ἐναντίον τοῦ Σαρρῆ, λέγων ἀγρίως.

— Ἄ ! γκιαούρ, κιοπέκ, πολλὴν ὥραν σὲ ἀκούω, τώρα θὰ ἰδῆς.

Ὁ Σαρῆς χωρὶς νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, περιέμενε τὸν Πασᾶ καὶ οἱ δύο ἄνδρες συνεπλάκησαν.

* *

Ἄγρια πάλη ἐπηκολούθησε, καθ' ἣν ὁ εἷς προσεπάθει νὰ καταβάλῃ τὸν ἄλλον.

Καὶ τέλος ὁ Σαρῆς ἐγένετο κύριος, καὶ κρατῶν τὸν Πασᾶν εἰς τὴν διάθεσίν του, τοῦ εἶπεν.

— Μὲ τὴν ζωὴν του Πασᾶ θὰ πληρώσης τὴν ἀτιμία τοῦ ἔφερες σὲ μιὰ τίμια οἰκογένεια. Σοῦ τὸ εἶπα καὶ θὰ γέινῃ.

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὕψωσε τὸ μαχαῖρί του καὶ τὸ ἐβύθισεν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ σφαδάζοντος Πασᾶ.

Πρὶν ὅμως ἐγερθῆ ἀπὸ τὸ πτώμα τοῦ Τούρκου, ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Πασᾶ, ἐλκυθέντες ἀπὸ τὸν θόρυβον ἐρᾶνησαν εἰς αὐτήν,

Εἰς τὴν θέαν ἐκείνην ἀφῆκαν ἀγρίως κραυγὰς, καὶ ὤρμησαν ἐντυτόν τοῦ ἐκδικητοῦ Σαρῆ.

Ἐκεῖνος ἠγέρθη.

Δι' ἐνὸς βλέμματος ἀνεμέτρησε τὸ δεινὸν τῆς θέσεώς του, καὶ ὤρμησεν εἰς τὸ παράθυρον.

Μὲ ἐν λάκτισμα τὸ ἤνοιξεν.

Ἐπήδησε κάτω ἀπὸ τριῶν μέτρων ὕψους, καὶ ὤρμησε φεύγων εἰς τὴν πεδιάδα.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Πασᾶ τὸν ἠκολούθησαν ἀλαλάζοντες καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς τοῖς προσέτεθησαν καὶ ἄλλοι, οὐδεὶς ὅμως κατώρθωσε νὰ τὸν φθάσῃ.

Ἡ ταχύτης του ἄλλως ἦτο τόσον ἐκπληκτικὴ, ὥστε ὅπως τὸν εἶχε σώσῃ ἀπὸ δέκα ἄλλας ὁμοίας περιστάσεις, οὕτω τὸν ἔσωσε καὶ σήμερον.

Μετ' ὀλίγον οἱ διώκται τοῦ ἔπαυσαν νὰ τὸν ἀκολουθῶσιν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξηκολούθει τρέχων.

Τὸ ἐγκλημά του τὴν φορὰν αὐτὴν ἦτο πολὺ μεγάλον καὶ ὤφειλε νὰ κρυφθῆ ἀπὸ τῶν Τούρκων τὰς καταδιώξεις, οἱ ὅποιοι ἀώεστειαν πλέον ἀνθρώπους διὰ νὰ τὸν συλλάβουν.

Τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας διῆλθεν ἄσιτος ὁ Σαρῆς εἰς τὰ ὄρη.

Οἱ Τούρκοι στρατιῶται τὸν καταδιώκουσι καὶ πολλάκις φθάνουν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ καταφύγιόν του.

Ἄλλ' ὁ Σαρῆς κατορθώνει νὰ κρυβῆ εἰς τὸ κούφωμα ἐνὸς δένδρου προαιωνίου καὶ οὕτως ἐσώθη.

Τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας διέρχεται ἐντὸς αὐτοῦ.

Ἐφίσταται ἤδη φορικτὰ μαρτύρια πείνης καὶ δίψης, τὰ ὅποια ὅμως κατορθώνει νὰ καταβάλλῃ διὰ τῆς ἰσχυρᾶς του θελήσεως, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀνεχώρησαν οἱ διώκταί του στρατιῶται.

Τότε ὠχρὸς καὶ ἐξησθενημένος ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν κρύπτῃν.

Μὲ ὀλίγα χάρτα κατευνάζει μικρὸν τὴν πεῖνάν του, καὶ μὲ ὀλίγα κούμαρα, τὰ ὅποια ἀνευρίσκει ἐρευνῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, συμπληρώνει τὸ γεῦμά του,

Εἰς τὰ Ἰωάννινα δὲν τολμᾷ πλέον νὰ πλησιάσῃ.

Κατορθώνει μόνον μετὰ πάροδον ἀρκετῶν ἡμερῶν, καὶ συνάξει μέρος ἐκ τῆς περιουσίας του, καὶ φεύγει μέχρις ὅτου λησμονηθῇ τοῦ Πασᾶ ὁ φόνος.

Κατ' ἀρχὰς διευθύνεται εἰς τὰ χωριά,

Μένει εἰς αὐτὰ ἐπὶ τίνα καιρὸν, καὶ ὀλίγον βραδύτερον προχωρῶν φθάνει εἰς Ἄρταν.

*
*
*

Ἦδη ἡ πόλις ἠπλοῦτο πρὸ αὐτοῦ.

Ὁ Σαρῆς βαδίζει κατ' εὐθείαν.

Κατόπιν ἀφηρημένος, ἔχων εἰς τὸν νοῦν του τῶν Ἰωαννίνων τὸ δράμα καὶ τῆς Τρασίτσας τὴν οἰκτρὰν τύχην, στρέφεται δεξιὰ, καὶ χωρὶς νὰ σκεφθῇ καὶ αὐτὸς ποῦ πηγαίνει, βεβηθισμένος εἰς σκέψεις σοβρᾶς, ἀνέρχεται μικρὸν λοφίσκον.

Ἐπὶ ἡμίσειαν ὄραν περιπατεῖ ἐπ' αὐτοῦ.

Βαίνει εἰς ἓνα πόρον στενόν, τὸν διέρχεται καὶ μετ' ὀλίγον εὐ-

ρίσκεται ἐν μίῳ ταπεινῶν λόφων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑφούται ἡ μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Τὸ μέρος εἶνε γραφικώτατον.

Εἰς τὸ περίβολον τοῦ ναοῦ αὐτοῦ εὐρίσκεται μικρὰ πηγὴ, μὲ ὕδωρ θαυμασίον τὴν γεῦσιν δροσερόν.

Τὸν περίβολον ἐκείνον τὸν ἐστόλιζον δένδρα θαλερὰ, καρυδαίαι προαιώνια καὶ ἀνθῶνες οἱ ὅποια ἐσκορπίζοντο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, καὶ ἔφθανον μέχρι τοῦ ὑπεράνω λοφίσκου, καὶ κατήρχοντο μέχρι τῶν προπόδων τῆς Μονῆς.

Καὶ τὸ θαλερόν ἐκεῖνο περιβόλι· προσέδιδεν ἐν κάλλος εἰς τὸν τόπον, μίαν θαλερότητα καὶ μία ρωμαντικότητα εἰς ὀλόκληρον ἐκεῖνο τὸ μέρος.

Ἐκεῖ λοιπὸν βαδίζων ἀφηρημένος ἔφθασε καὶ ὁ Σαρῆς.

Ὡς καλὸς χριστιανὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν ὅστις διτηρεῖτο ἀκμαῖος ὡπωσδήποτε, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἠσπάσθη τὰς ἀγίας εἰκόνας τῆς, καὶ κατόπιν ἐξῆλθε, ἐπορεύθη καὶ ἐκάθησε παρὰ τὴν πηγὴν, καὶ ἔπιεν ἀπὸ τὸ κρυστάλλινον νερό τῆς.

Ὁ τόπος ἦτο ἔρημος, διότι καλόγηροι δὲν ὑπῆρχον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ἄλλ' αἶφνης ὅμως ἐταράχθη. Ἦκουσε βήματα, θόρυβον κρυγὰς, γέλωτας καὶ ὁ Σαρῆς χωρὶς νὰ φοβηθῆ ἐζήτησε νὰ προφυλαχθῆ καὶ ἐγεφθεῖς ἐκρύβη ὑπὸ τὴν σκιὰν ἐνὸς δένδρου.

Καὶ ἔπραξε καλῶς, διότι εὐθεὺς ἀμέσως ἐφάνη ἐρχόμενον τουρκικὸν χαρέμι· καὶ τοῦτο ἦτο πάντα μέγας κίνδυνος διὰ τὸν χριστιανὸν ἐκεῖνον, ὅστις θὰ ἐτύγχανεν εἰς τὸν δρόμον του καὶ ὅστις, ἀκουσίως ἴσως, θὰ ἔρριπτε τὸ βλέμμα εἰς τὴν γυναῖκα ἐνὸς ὀθωμανοῦ πασά ἢ τοῦρκου σατράπου.

Διὰ τοῦτο ὁ Σαρῆς δὲν ἠρέσθη εἰς μόνην τὴν προφύλαξιν ἐκεῖ-

νην, ἀλλὰ προχώρησε περισσότερο καὶ ἐφθασεν ὀπισθεν μιᾶς ὑψηλῆς Λυγίας, ἡ ὁποία ἠδύνατο νὰ κρύψῃ ὄχι ἓνα, ἀλλὰ δέκα ἄνδρας ὀπισθεν τῶν θαλερῶν κλώνων τῆς, καὶ ἐκεῖ θεωρήσας τὸ μέρος ἐκεῖνο κατάλληλον, ἐξηπλώθη ἡσυχος, ἐνῶ τὸ χαρέμι ἀπεμακρύνετο καὶ ἄφηνεν ὀπισθεν αὐτοῦ ἓνα βόμβον ζωῆς, χαρᾶς καὶ τίς οἶδε, ἴσως, καὶ εὐτυχίας...

Ἄκλ' μετ' ὀλίγον τὸ χαρέμι ἐπανῆλθεν ἐκεῖ ὅπου πρὸ ὀλίγου ἐκάθητο ὁ Σαρῆς, πλησίον τῆς πηγῆς καὶ ὁ θόρυβος, αἱ κραυγαὶ καὶ οἱ γέλωτες ἀντήχησαν καὶ πάλιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Ἐφκίνοντο ὅτι ἐσταμάτησαν ἐκεῖ.

Τοῦ Σαρῆ τοῦ ἐκεκνήθη ἡ περιέργεια καὶ διὰ μέσου τῶν κλώνων τῆς λυγίας προέβαλε τὴν κεφαλὴν του, θεωρῶν ὡς ἀπὸ σκοπιάς τὸ τούρκικον χαρέμι.

Αἱ ὀθωμανίδες ἦσαν πλησίον τῆς πηγῆς.

Αἱ σκλάβαι ἠτόιμαζον πλούσιον δεῖπνον διὰ τὰς κυρίας των, ἐνῶ ἐκεῖναι χερσίσσαι, γελῶσσαι, γοητευτικαί, μὲ ἀνυψωμένον τὸ γιασμακί ἐπαιζον καὶ ἐγέλων, ἐνῶ μία, ἡ νεωτέρα, ἡ ὠραιότερα καὶ ἡ ζωηροτέρα, ἐφαίνετο κυριαρχοῦσα ἐπὶ τοῦ θεληκτικοῦ ἐκείνου ὀμίλου.

Τὸ δεῖπνον πλούσιον, πολυτελές, καὶ ὀρεκτικόν στρώννεται ὑπὸ τὰ πλατύφυλλα δένδρα, καὶ, ἐνῶ οἱ εὐνοῦχοι τὰς περιστοιχίζουν αἱ ὀθωμανίδες δειπνοῦσι μὲ ὄρεζιν.

Ὁ Σαρῆς ἀπὸ τῆς σκοπιάς του ἐθεώρησε προσεκτικῶς ὅλας ἐκεῖνας τὰς γυναῖκας.

Ἐφ' ὅσον δὲ τοῦ ἐπέτρεπεν ἡ ἀπόστασις, τὰς παρηκολούθει καὶ τὰς εὗρισκεν ὅλας γοητευτικὰς, χαριέσσας, ὠραίας καὶ ἡ θεὰ των ἐγέννα εἰς τὴν ψυχὴν του χωρὶς καὶ αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ τὸ διατί, κἄποιαν εὐφρόσυνον ταραχὴν, καὶ κἄποιαν ἐπικίνδυνον γαλήνην.

Εἶπε ὀκτῶ τὸν ἀριθμόν.

Ἡ μία, ἡ περισσότερον τῶν ἄλλων ἡλικιωμένη, θὰ εἶνε τριάντα πέντε ἐτῶν καὶ διετηρεῖτο καὶ αὐτὴ ὠρχία ἐνῶ ἡ νεωτέρα εἶνε μόλις δεκαοκταετής, καὶ αἱ λοιπαὶ κυμαίνονται μεταξύ τῶν εἴκοσι πέντε καὶ τριάκοντα.

Αἱ εὐθυμοὶ συνομιλῶσι δισταυροῦντο.

— Ἐσμέ λέγει ἡ μία, κύτταξε ἡ Ἐλμασιὲ πόσον φρόνιμα κάθεται σήμερα.

Ἡ Ἐλμασιὲ ἦτο ἡ δεκαοκταετής κόρη.

Εὐθύς ὡς προέφερον τὸ ὄνομά της ἀνύψωσε τὴν χαριτόβρυτον κεφαλήν της καὶ ἔκραξε.

— Κάθουμαι φρόνιμα, βέβαια· ἀλλὰ νὰ δῆτε ὅτι σὲ λίγο ὄλας θὰ σᾶς περάσω στὸ τζιρίτι τὸ τόξον.—

— Θὰ παίξετε καὶ σήμερα ; ἠρώτησεν ἡ Φατμέ, ἡ τριακονταετής Ὀθωμανίς, ἡ ὁποία ἦτο μήτηρ τῆς νέας κόρης.

— Ναί, μητέρα, θὰ παίξουμε, καὶ μάλιστα τώρα.

— Ὅχι εἶπεν ἡ Λαφιέ, ἔφησε πρῶτα νὰ φάμε.

— Ὅχι, ὄχι εἶπε μὲ ζωηρότητα καὶ πείσμα ἡ κόρη, ἐγὼ τώρα θέλω νὰ παίξω. Ποῖος ἔρχεται ;

Καμμία δὲν τῆς ἀπήντησεν.

— Ἀζεζιέ, ἐξηκολούθει ἐκείνη, θὰ ῥθῆς ;

— Ὅχι· προτιμῶ νὰ φάω καὶ ἔπειτα.

— Μπακμουλέ, ἔρχεσαι ἐσύ ;

— Ἀφοῦ φάω, ναί.

— Χατιγιέ, ἐσύ ;

— Ὅχι, τώρα.

— Ἄ ; ἀνέκραξε, γελῶσα ἡ κόρη, φοβεῖσθε μήπως σᾶς νικήσω, καὶ δὲν θέλετε νὰ παίξετε. Ἐ! κ' ἐγὼ θὰ παίξω μὲ τὴν Ντουνοῦ.

Ἠγέρθη.

— Ντουντοῦ, ἐκραξεν.

Ἡ μικρὰ σκλάβα τῆς προσήλθε.

— Φέρε μου τὸ τζιρίτι, τῆς εἶπεν.

Ἡ Ντουντοῦ τῆς ἐκόμισε τὸ τόζον.

Ἦτο ἐν εἶδος φαρέτρας, μὲ αἰχμηρὸν ἀκόντιον, τὸ ὁποῖον τῆς Ἐλμασιῆς ἡ ζωηρὰ φύσις ἤρσκετο νὰ ρίπτῃ δσάκις ἐξήρχετο εἰς τὴν ἐξοχὴν γυμναζομένη, καὶ εἶχεν ἀναγκάσει καὶ τὰς ἄλλας Ὀθωμανίδας νὰ καταγίνωσιν εἰς τὸ παιγνίδιον ἐκεῖνο.

Ἡ Ἐλμασιὲ τὸ ἔλαβε, καὶ τρέχουσα ἀπεμακρύνθη, λέγουσα.

— Ὅποια ἔχει θάρρος ἄς ἔρθῃ νὰ μὲ νικήσῃ.

Ἡ Ντουντοῦ τὴν ἠκολούθησε καὶ εἰς εὐνοῦχος ἐπροχώρησε καὶ αὐτὸς διὰ νὰ προφυλάξῃ τὴν νέαν κόρην.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον καὶ αἱ δύο ἐχάθησαν ἀπὸ τὴν θεῖαν των.

Ἐκεῖνος δὲ βέβαιος, ὅτι οὐδεὶς χριστιανὸς ὑπῆρχεν ἐκεῖ, ἐκάθησεν ἐφ' ἑνὸς λίθου περιμένων τὴν ἐπιστροφὴν τῆς Ἐλμασιῆς, τῆς ὁποίας ἐγνώριζεν ἄλλως ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ τὴν ταχύτητα.

Ὁ Σαρῆς ἐκ τῆς σκοπιᾶς τὴν παρηκολούθει καὶ αὐτός, καὶ ἀφοῦ τὴν ἔχασεν ἀπὸ τὴν ὄψιν του ἐξηπλώθη καὶ πάλιν ρεμβάζων ἐκεῖ καὶ τερπόμενος εἰς τὴν ἀνάμνησιν ὄλων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὡς ὄνειρα πρὸ ὀλίγου εἶδε πρὸ αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Ἔρωτος φαρέτρα

Παρήλθον δέκα, δέκα πέντε λεπτά καὶ ὁ Σαρῆς ἐξηκολούθει τοὺς ρεμβασμούς του.

Αἰφνης ἐξηγέρθη.

Ἦκουσε πλησίον αὐτοῦ θόρυβον, καὶ βήματα ἐλαφρά, καὶ φωνήν, παιδικήν σχεδόν, ἡ ὁποία ὠμίλει πλησίον του, καὶ ὁ γλυκὺς παλμός της ἔκαμε καὶ τὴν καρδίαν του νὰ πάλλῃ.

— Ντουντοῦ, ἔλεγε μὲ πείσμα παιδικὸν ἢ πλησίον του φωνή, ντουντοῦ θέλω νὰ βρῆς τὸ τζιρίτι ποῦ ἔρριξα ἀπὸ τὴν φαρέτρα.

— Χανούμ, κ' ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ δὲν τὸ βρίσκω, ἀπὴντα ἢ φωνὴ τῆς Ντουντοῦς.

— Καὶ ὅμως εἶδῶ, νὰ δῶ τὸ εἶδα νὰ πέφτῃ...

— Δὲν εἶνε χανούμ.

— Ντουντοῦ θ' ἀρχίσω νὰ κλαίω.

— Χανούμ. Ἐχω καὶ ἄλλα γιὰ νὰ ρίξης, δὲν ἔφερα ἓνα μόνο χανούμ.

— Δὲν θέλω αὐτά, θέλω ἐκεῖνο ποῦ ἔρριξα νὰ δῶ ποῦ ἔπεσε.

— Δὲν τὸ βρίσκω.

— Θ' ἀρχίσω νὰ σὲ χτυπῶ, νὰ σοῦ τραβῶ τὰ μαλλιά σου Ντουντοῦ.

— Δὲν τὸ βρῖσκω ἢ κακομοῖρα.

— Ντουντοῦ, θὰ σοῦ σχίσω μὲ τὰ νύχια μου τὸ πρόσωπόν σου.

— Ψάχνω χανούμ.

— Θέλω νὰ τὸ βρῆς.

Μὲ τὴν διαταγὴν αὐτὴν αἱ δύο ὀθωμανίδες ἐπλησίασαν πρὸς τὸν ἀνακαθήσαντα Σαρῆν.

Ἐν βῆμα ἀκόμη ἔκαμον, καὶ ἡ Ἐλμασιέ, ἡ Ντουντοῦ καὶ ὁ Σαρῆς εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι ἀλλήλων.

Γνωρίζομεν καὶ τοὺς τρεῖς.

Τὴν Ντουντοῦν τὴν μικρὰν σκλάβαν, τὸν Νικόλαον Σαρῆν, καὶ τὴν Ἐλμασιέ τὴν κόρην τοῦ Ἀγᾶ πασᾶ.

Γνωρίζομεν πόσον ὠραία, ζωηρά, φιλόγελος ἀλλὰ καὶ φιλέκδικος, ἀγρία ἀλλὰ καὶ ἀπερίσκεπτος ἦτο ἡ Ἐλμασιέ.

Γνωρίζομεν πόσον γενναῖος, ὑψηλόφρων, φιλοκίνδυνος καὶ ὠραῖος ἦτο ὁ Σαρῆς.

* *

Καὶ εἰξεύρομεν ἀκόμη πόσον πιστὴ καὶ ἀφρωσιωμένη ἦτο ἡ Ντουντοῦ, ἡ μικρὰ σκλάβα τῆς κόρης, σκλάβα ὄντως πραγματικὴ τὴν ὅποιαν ἐγνώριζε νὰ μεταχειρίζεται ὡς παῖγιόν, καὶ ἐνίοτε νὰ βασανίζη ὡς πραγματικὴ τίγρις.

Ὁ Νικόλαος ἔφερε τὸ ἀλβανικὸν ἔνδυμα.

Καὶ τοῦτο ἐξωραΐζε τὴν μορφήν του, καὶ ἰὰν αἱ γυναῖκες ἐσπευδον νὰ τὸν ἰδοῦν, καὶ ὀθωμανίδες νὰ ρίψουν ἓν κρυφὸν βλέμμα, ἡ Ἐλμασιέ κατεθέλχθη.

Ἐκείνη δὲ εἰς τὸν ἐκπληκτον Σαρῆν ἐφάνη μυριάκις ὠραιότερα.

Ἦτο καὶ πάλιν ἄνευ γιασμακίου, διότι ἡ ἀνυπότακτος φύσις τῆς τὴν ἔκαμνε συχὰ νὰ τὸ ρίπτῃ μακρὰν τῆς μὴ δυναμένη νὰ ὑποφέρῃ τὴν πλῆξιν του, ἔχουσα ἄλλως τε σήμερον τὴν ἄδειαν πρὸς τοῦτο, ἀφοῦ εὑρίσκετο εἰς ἓνα ἔρημον τόπον.

Ἐφόρει κομφὸν τουρκικὸν ἐνδυμα.

Ὁ φερετζές τῆς ἦτο μετὰζινος, γληκυτάτου κυανοῦ χρώματος, χρυσῆ ζώνη πολύτιμος, τὴν ὁποῖαν ἀποκαλοῦν τουρκιστί κουσάκ, περιέσφιγγε τὴν ὀσφύν τῆς, τὰ σαλδάρια τῆς ἦσαν βελυτέρου χρώματος, ἐνῶ μαῦρα λουστρίνια ὑποδήματα περιέβαλλον τοὺς κομφούς τῆς πόδας.

Εἰς τὸν λαιμὸν τῆς ἐφόρει πολύτιμον κερδάκ, εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς τεπέ χρυσοῦν, ὅστις κατέληγεν εἰς μπασλέκ δηλ. σειρὰν χρυσῶν φλωριῶν τὰ ὁποῖα ἀνemiγνύοντο μὲ τὴν μελανὴν τῆς κόμην, καὶ τὴν καθίστων ἐπὶ πλέον περικαλλῆ καὶ ὠραίαν.

Ἡ Ἐλμασιὲ ἦτο δέκα ὀκτώ ἐτῶν καὶ ὁ Σαρῆς εἴκοσι πέντε.

Εὐρέθησαν οὕτω τυχαίως πλησίον ἀλλήλων καὶ ἐκυττάχθησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἡ Ἐλμασιὲ ἐμειδίασε πρώτη, τοῦ ἀπέστειλε τὸ θελκτικώτερον μειδιάμα τῆς, τὴν λάμψιν τῶν θαυμασιῶν ὀφθελμῶν τῆς, καὶ ἔφυγε λέγουσα ἠπιώτερον, πρὸς τὴν ἀκολουθοῦσαν ἔντρομον σκιάβαν.

— Δὲν τὸ θέλω πλέον τὸ τζιρίτι, Ντουντουῦ, δὲν τὸ θέλω.

Καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ τὸ ἀναζητήσῃ πλέον, διότι ὄντως δὲν θὰ τὸ ἀνεύρισκε ἀλλαχοῦ παρὰ εἰς τοῦ Σαρῆ τὴν καρδίαν.

Ὁ Σαρῆς ἔμεινε μόνος.

Ἡ καλλονὴ τῆς Ἐλμασιὲ εἶχε ταραξῆ τὴν ψυχὴν του, εἶχε κλονίσῃ τὴν καρδίαν του.

Τί ἀκριβῶς ἠσθάνθη δὲν ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐξωτερικεύσῃ, πλὴν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ τὴν ἐπανίδῃ, καὶ μόνον νὰ τὴν ἐπανίδῃ.

Πρὸ τῆς καλλονῆς τῆς κόρης ὑπεχώρει τὸ φυλετικὸν μίσος, πρὸ τῆς χάριτος καὶ τῆς νεότητος τῆς Ὀθωμανίδος ἐλησμόνει ὅτι ἦτο τῆς πατρίδος του ἐχθρὸς καὶ τῆς θρησκείας του διώκτης.

Ἡ ἀνάμνησις τῆς Ταρσίτσας ἐσθέσθη, καὶ ἐξελείφθη ἡ εἰκὼν τῆς.

Τώρα ἀνητύχει ἐὰν τὸ χαρέμι θὰ διήρχετο πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἐφοβεῖτο μήπως δὲν διελθῇ πρὸ τῆς ἑδοῦ του, καὶ διὰ τῆς ἀγνοίας δὲν κατώρθου νὰ μάθῃ εἰς ποίαν οἰκογένειαν ἀνῆκε καὶ τίνας πασᾶ ἦτο σύζυγος ἢ θυγάτηρ ἢ ὠραία Ὀθωμανίς νέα.

Ναί, σύζυγος ἢ θυγάτηρ ἀδιάφορον, αὐτὸς τὴν ἠγάπα καὶ ἔπρεπε.

Τώρα πλέον δὲν ἐφοβεῖτο διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἠδιαφόρει ἐὰν θὰ τὸν ἐβλεπον εἰ εὐνοῦχοι, ἐὰν θὰ τὸν παρηκολούθουν ἄγρια βλέμματα ἢ θὰ τὸν ὠδήγουν εἰς αὐτὴν τὴν ἀγχόνην.

Ἦθελε νὰ τὴν ἐπανίδῃ.

Καὶ ἡ προσδοκία του δὲν διήρκεσε πολὺ.

Δέκα λεπτὰ παρῆλθον καὶ αἱ Ὀθωμανίδες ἐζήτησαν νὰ φύγουν.

Ἡ Ἐλμασιε ἐπιστρέψασα πλησίον των δὲν ἠθέλησε νὰ παίξῃ μαζὴ των, προσπονηθεῖσα ὅτι ἔρριψεν ὅλα τὰ βέλη τῆς καὶ μετ' ὀλίγον εἰ εὐνοῦχοι τοὺς ἀνήγγειλον ὅτι ἦτο καιρὸς τὰ ἀπέρχονται.

Τὸ χαρέμι, αἱ σκλαβαί, εἰ εὐνοῦχοι ἦσαν ἔτοιμοι.

Ἐβαδίζον τώρα πλέον ἀντιθέτως τῆς θέσεως τοῦ Σαρῆ ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδὸν ἢ ἡποία ἔφερον εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ Σαρῆς ἐγερθεὶς ἐξῆλθε τῆς κρύπτῃς του.

Ἡ παρουσία του συνεχέετο μετ' τὴν σκιάν τῆς λιγιάς ὡς ἐκ τοῦ

δύοντος ἡλίου τοῦ ὁποίου ἐπιπτον πλαγίως αἱ ἀκτῖνες, πλὴν αὐτὸς ἀδιάφορος ἐπροχώρησε διὰ νὰ τὴν ἐπανίδῃ.

Εὐτυχῶς οὐδεὶς ἤγειρε τὴν κεφαλὴν.

Μόνη ἡ Ἐλμασιὲ προχωροῦσα ἐν τῷ μέτω τῶν ἄλλων γυναικῶν, προσεποιεῖτο, ὅτι θὰ διορθώτῃ τὸ φερετζέ της, ὅτι θὰ τακτοποιήσῃ τὸ γιάσμáκι της, καὶ ἐστρεψε δὶς καὶ τρίς πρὸς αὐτὸν τὴν κεφαλὴν ἐνῶ ἐν μειδίῳμα, ἀόρατον ὅμως δι' αὐτόν, τοῦ ἀπηύθυνον τὰ ρόδινα της χεῖλη.

Καὶ ἐπροχώρησεν, ἐνῶ ὁ Σαρῆς μὲ τὴν κεφαλὴν ἐξαλισμένην ἐσπευσε νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ μακρόθεν, καὶ μετ' ὀλίγον τὴν εἶδε νὰ εἰσέρχεται καὶ νὰ χάνεται μαζὶ μὲ τὸ χαρέμι εἰς μεγαλοπρεποῦς μεγάρου τὰς στοάς, καὶ εἰς τοὺς πολυδαϊδάλους διαδρόμους τοῦ οἴκου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον ὄλοι ἀνάκτορον, βραδύτερον δὲ ἐπιτηδείως πληροφορηθεὶς ἔμαθεν ὅτι τὸ χαρέμι ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἄγῶ-Πασᾶν καὶ ὅτι ἡ περικαλλὴς Ὁθωμανίς ἦτο ἡ πρώτη καὶ μοναδικὴ του κόρη.

Καὶ ἔκτοτε ὁ Σαρῆς ἐγκατέλιπεν ὅλα τὰ σχέδιά του, ἐλησμόνησεν ὅλον τὸ ἥρωικὸν παρελθόν του καὶ ἐπεδόθη εἰς τῆς Ἐλμασιᾶς τὴν κατάκτησιν καὶ διήρχετο τὰς νύκτας ἀναμετρῶν τοὺς τοίχους τοῦ κήπου του καὶ κατοπτεῦων τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους ἀνθρώπους.

Τὴν ἡγάπα ἔμμανῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ΄.

Τὶ συμβουλεύει ὁ Τεῖκης

Παρήλθον ἄρκεται ἡμέραι.

Ὁ Σαρῆς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν του περισσότερο ἐρωτευμένον, καὶ ἐφ' ὅσον δὲν βλέπει, δὲν ἀκούει, καὶ δὲν συνομιλεῖ μὲ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης του, ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνει ὁ παράδοξος ἔρωσ του καὶ λαμβάνει διαστάσεις ἢ τόλμη καὶ τὸ ριψοκίνδυνον του.

Ἡ εἰκὼν τῆς Ἑλμασιὲ τὸν ἀκολουθεῖ, καὶ ἡ ἀνάμνησίς της τὸν γοητεύει.

Συνέδεσε σχέσεις μὲ Ἄρτινους, μὲ τούρκους, μὲ ἐμπόρους, μὲ καϊζήδες, πλὴν ἀπὸ οὐδένα ἐζήτησε βοήθειαν καὶ εἰς οὐδένα ἐξ αὐτῶν ἐτόλμησε ν' ἀνγκοινώσῃ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ σχέδια του.

Καὶ οὕτως ὠπλίσθη μὲ ὑπομονὴν καὶ ἀπεράσισε νὰ περιμείνη.

Ὁ χρόνος ἴσως τὸν ἐβοήθει.

Εὐτυχῶς, πλούσιος ὢν καὶ κομίζων ἐπαρκῆς χρηματικὸν ποσόν, ἠδύνατο νὰ δαπανᾷ ἀφειδῶς χωρὶς νὰ φοβεῖται τὴν αὔριον καὶ νὰ σκέπτεται τὰς δαπάνας.

Ἐν τούτοις παρήλθον ἄρκεται ἀκόμη ἡμέραι καὶ ὁ Βασίλειος Σαρῆς δὲν εὕρισκεν οὐδεμίαν λύσιν διὰ τὸν ἔρωτά του.

Οὐδὲ νὰ τὴν πλησιάσῃ ἠδύνατο, οὐδὲ νὰ τὴν ἰδῇ, οὐδὲ νὰ τῆς ἐμιλήσῃ, οὐδὲ νὰ τὴν ἀρπάσῃ.

Πλὴν αὐτὴ ἡ ἀπελπισία ἠϋζήσε τὸ αἶσθημα τοῦ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε τὸν ἔφερον εἰς τὰ παρατολμότερα τῶν σχεδίων· ἀφοῦ ἐτόλμα νὰ σκεφθῇ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ πατρὸς τῆς, ν' ἀρπάσῃ τὴν κόρην του, ἀπ' ἔμπροσθεν τῶν φυλάκων τῆς, νὰ ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κολυμβῶν νὰ τὴν φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ μακρὰν του.

Ἄλλὰ τὰ παράτολμα αὐτὰ σχέδια εὐτυχῶς ἔμενον σκέψεις,

Ὁ Σαρῆς κατῶκει εἰς τὸν ψαρομαχαλᾶν.

Οὕτως ἐκαλεῖτο τότε ἡ βορειοδυτικὴ συνοικία τῆς Ἄρτας.

Ὁ Σαρῆς κατῶκει εἰς τὴν συνοικίαν ἐκείνην, καὶ ἐσυνείθιζε πολλὰ πρῶτ' νὰ ἐξέρχεται τοῦ δωματίου.

Μιὰν Κυριακὴν ἠγέρθη ἀργὰ, παρὰ τὴν συνήθειάν του, καὶ ἐξελθὼν διηυθύνθη ὅπως πάντοτε πρὸ τοῦ οἴκου τοῦ Ἁγᾶ μὲ τὴν ἐλπίδα μήπως ἴδῃ τὴν Ἐλμασιὲ ἐξερχομένην.

Καὶ ὄντως. Πολὺ πρὶν φθάσῃ εἰς τὸν οἶκον τῆς εἶδε τρεῖς Ὀθωμανίδας, καὶ τὰς σκλάβας βαδιζούσας πρὸ αὐτοῦ.

Προεπορεύετο εἰς εὐνοῦχος, καὶ εἶπετο ἕτερος κλειῶν οὕτως εἰπεῖν τὴν πορείαν τῶν χανοῦμ διὰ τοῦ ὄγκου του.

Ὁ Σαρῆς εὐθύς ἀμέσως ἐμάντευσεν ὅτι ἡ μία ἐκ τῶν τριῶν Ὀθωμανίδων ἦτο ἡ ἀγαπωμένη κόρη.

Τὴν ἐμάντευσεν ἀπὸ τὸ χαρὶεν ἀνάστημά τῆς, ἀπὸ τὴν κομψὴν ἐνδυμασίαν τῆς, ἀπὸ τὴν θελκτικὴν κίνησιν τῆς κεφαλῆς τῆς.

Τὸ γίασμάκι ἀπέκρυπτεν ὀλοτελῶς τὴν μορφήν τῆς, ἀλλὰ οἱ δύο μέλανες ὄφθαλμοὶ τῆς ἔλαμπον τόσον πολὺ, ὥστε καὶ διὰ μέσου τῆς λεπτῆς γάζης διεκρίνετο καὶ τοῦ κάλλους των ἡ ἰσχύς καὶ τῆς λάμφεως των ἡ δύναμις.

Ἄλλὰ ἐὰν ὁ Σαρῆς τὴν ἀνεγνώρισε καὶ τὴν ἐμάντευσε διὰ τῶν

ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς του, καὶ ἡ Ἐλμασιὲ τὸν ἀντελήφθη, παρῆλθεν ὁμως πρὸ αὐτοῦ χωρὶς νὰ δυνηθῆ οὔτε βλέμδα νὰ τοῦ ἀπευθύνῃ, φοβηθεῖσα τὴν παρουσίαν τῶν ἄλλων.

Καὶ ὁ Σαρῆς ἄλλως τε συσταλεῖς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ εὐνούχου ἔκαμεν, ὅτι ἔπραττε πᾶς χριστιανὸς πρὸ τῶν βημάτων τοῦ ὁποίου παρουσιάζοντο Ὀθωμανίδες.

Ὡφείλε ν' ἀποτρέψῃ τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ κρύψῃ τὴν μορφήν ἐντὸς τῶν χειρῶν του.

* *

Καὶ ὁ Σαρῆς ἠναγκάσθη νὰ τὸ πράξῃ.

Ἀφοῦ ἐκεῖναι ἀνεχώρησαν ἐστράφη καὶ τὰς ἠκολούθησεν.

Εἶδε δὲ ὅτι αἱ χανοῦμ ἐπήγαιναν εἰς τὸ λουτρόν διὰ νὰ λουστῶσι, τὸ λουτρόν δὲ αὐτῶν ἔκειτο ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ νκοῦ τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος, τὸν ὁποῖον ἀπὸ νκόν τοῦ Θεοῦ εἶχον μεταβάλει εἰς τούρκικον χαμάμι.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἠύξησε τὸν πόθον τοῦ Σαρῆ νὰ δυνηθῆ νὰ κατακτήσῃ τὴν Ὀθωμανίδα κόρην.

Μὲ τὸν πόθον δὲ αὐτὸν παρῆλθον ὀλίγαι ἡμέραι ἀκόμη.

Καὶ οὐδαμοῦ εὗρισκε διεξοδὸν ἢ ἀρωγὴν διὰ τὸ αἰσθημά του. Αἴφνης ὁμως, ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἐρωτευμένων, καὶ τὸν Σαρῆ ἡ τύχη ἠθέλησε νὰ τὸν βοηθήσῃ.

Ὁ Ἄγαθ πασᾶς εἶχε διαπράξει μέγα κακούργημα, φονεύσας δύο Ἐνετούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πλουσιωτάτους ὄντας ἀφῆρπασε τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπῆλαυσεν ἐπὶ πολὺ τοὺς καρποὺς τοῦ κακούργημάτος του.

Αἱ τύψεις τοῦ συνειδότου ἐξηγέρθησαν εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἰδίαν τοῦ κακουργήματος νύκτα, καθ' ἣν καθήμενος μετὰ τῆς συζύγου του ἄγρυπνος ἐπὶ τοῦ αἰμοτοβαφούς ἐκείνου θησαυροῦ, ἐνόμισεν ὅτι ἤκουε τὰς ἀπελπιστικὰς κραυγὰς τῶν θυμάτων του, ἐνόμισεν ὅτι εἶβλεπε τὰ ἀθῶα παιδιά, ἄλλοτε μὲν νὰ τὶν ἰκετεύουν νὰ μὴ τὰ φονεύσῃ καὶ ἄλλοτε πάλιν νὰ ἐπέρχονται κατ' αὐτοῦ φοβερά, καὶ ἐκδικητικὰ ζητοῦντα τὸν λόγον τοῦ ἀδίκου θανάτου των.

Ἡ τιμωρία εἶχεν ἀρχίσει.

Ἐὰν δὲν τὰ ἐξέδικησαν οἱ ἀνίσχυροι ἄνθρωποι, ὁ δίκαιος Θεὸς ἤρχισε συντόμως νὰ τὸν τιμωρῇ, ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἡμέρα, τὴν αὐτὴν ὥραν τοῦ ἐγκλήματός του.

Ἡ τιμωρία ἦτο ὄντως φοβερά.

Ὁ Ἄγᾶ-Πασᾶς ἔφθασε μέχρις ἀπελπισίας.

Δὲν ἐγνώριζε τί νὰ πράξῃ.

Δὲν εἰζέυρε μὲ ποῖον μέσον νὰ κατασιγάσῃ τὰς ἐξεγερθείσας τύψεις τῆς συνειδήσεώς του, καὶ νὰ καταστήσῃ μικροτέρας τὰς ὀδύνας του.

Διότι ὑπέφερε πολὺ.

Μονη ἢ θεά τῆς Ἐλασιᾶς τὸν παρηγόρει ὀλίγον.

Ἀγαπῶν, ἢ μᾶλλον λατρευων τὴν κόρην του, μόνον πλησίον τῆς ἀθωότητός της εὑρίσκει παρηγορίαν καὶ πλησίον τῆς ζωρότητός της χαρὰν, καὶ πλησίον τῆς εὐθυμίας της λήθην

Πλὴν εὐθὺς ὡς ἐκείνη ἀπεμακρύνετο, ὁ ὀδυνηρὸς βίος του ἐπανάρχισε καὶ ἡ ἀγωνία καὶ ὁ τρόμος τὸν κατελάμβανε καὶ ἐντονώτερος καὶ φρικωδέστερος.

Ἡ Φατιμὲ ἡ σύζυγός του μάτην προσεπάθει νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

Ὁ Ἄγᾶς δὲν εὑρίσκειν οὐδὲ στιγμὴν ἡσυχίας καὶ γαλήνης.

Ἐκείνη συνεμερίζετο τὸ ἄλγος του, ὅπως συνεμερίσθη ἄλλοτε καὶ τὴν χαρὰν του, καὶ μία σκέψις διαρκῶς τὴν κατεῖχε πῶς ναὶ σώσῃ τὸν σύζυγόν της.

Μίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ τύψεις εἶχον ζωηρότερον ἐξεγερθῆ, ἡ Φατιμέ τοῦ εἶπεν.

— Ἄκουσε Ἀγά. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Μέκαν ὁ Σοφὸς Σεΐκης Μουράτ, καὶ ἂν ἐπῆγεν ἐκεῖ σοφὸς τώρα ἐγύρισε καὶ ἅγιος. Πηγαίνεις λοιπὸν νὰ ἐξομολογηθῆς εἰς αὐτὸν τὸν πόνον ποῦ ἔχεις στὴν ψυχὴν σου, καὶ αὐτὸς ὁ σοφὸς καὶ ἅγιος ἄνθρωπος ἴσως νὰ ἔμφορέσῃ νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγὴν σου.

Ὁ Ἀγά-Πασᾶς τὴν ἤκουσε σιωπῶν.

— Τὸ ἄκουσες Ἀγά μου; ἐξηκολούθει ἡ Φατιμέ, θωπεύουσα αὐτόν.

— Ναί, ἀπήτησεν ὁ Ἀγάς ὑποκόπως.

— Καὶ θὰ πᾶ.

— Θὰ πάω, ἀπήντησεν ὁ Ἀγάς καὶ πάλιν μὲ τόνον ὁ ὁποῖος ἐνέβαινε, ὅτι ἴσως ἐκεῖ, εἶχεν ἐξαρτήσῃ καὶ αὐτὸς μίαν ἐλπίδα.

Καὶ ὄντως.

Τὴν ἐπομένην ὁ Ἀγάς ἐπορεύετο πρὸς αὐτόν.

Ἦτο περὶ τὴν ἐσπέραν

Ὁ Χότζας πρὸ ὀλίγου κατήλθεν ἀπὸ τὸν μικρὸν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μὲ τὴν ἔρρινον φωνὴν του ἐκάλεσε τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχὴν, καὶ ὁ Ἀγά πασᾶς ἀφοῦ ἔκαμε μὲ κατάνυξιν τὴν ἰδικὴν του, ἠγέρθη καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν εἶκον τοῦ σοφοῦ ἁγίου Σεΐκη.

Ὁ οἶκος του ἦτο ἐπὶ τῆς συνοικίας τῆς τουρκικῆς καὶ ἦτο εὐρύχωρον καὶ σαθρὸν οἰκοδόμημα ἐνετικόν, τὸ ὁποῖον εἶχον καταλάβει Τοῦρκοι.

Ὁ Ἀγά Πασᾶς ἔκρουσε τὴν θύραν.

Ὁ Σεΐης ἔσπευσε ν' ἀνοίξη μόνος, καὶ ἐδέχθη μὲ προθυμίαν τὸν πλούσιον καὶ ἰσχυρὸν Ἄγαῖν, καὶ ἦτο περισσοτέρη ἡ εὐλόδοια τοῦ Τούρκου ἱερέως, πρὸς τὸν ἀμαρτωλὸν ἰσχυρὸν, πκρὰ τοῦ ἀμαρτήσαντος Πασᾶ, πρὸς τὸν ἱερέα καὶ τὸν λειτουργὸν τοῦ Θεοῦ των.

Ἐν τούτοις μὲ καρδίαν συντετριμμένην καὶ ἀληθῶς μετανοῶν ὁ Ἄγαῖς ἐξωμολογήθη εἰς τὸν Σεΐκην τὸ μέγα ἀμάρτημά του.

Τοῦ εἶπε τὰ πάντα λεπτομερῶς.

Καὶ τὴν φιλοξενίαν, τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς τοὺς Ἐνετούς καὶ τὰ καλὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθηματὰ των, καὶ τὰς ἀγαθὰς προθέσεις των, καὶ τὸν πόθον τὸν ὁποῖον τοῦ ἐγέννησεν ἡ θέα τοῦ θησαυροῦ, καὶ τὴν ζάλην τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπέφερεν ἡ λάμψις τοῦ χρυτοῦ, καὶ τοῦ Σαΐταν τὴν ὄθησιν νὰ φανεύσῃ τοὺς δύο ξένους διὰ νὰ σφιτερισθῇ τὸν μεγάλον των πλοῦτον.

Καὶ κατόπιν ἐφθασεν εἰς τὰς τύψεις του εἰς τὰς καθημερινὰς βασάνους του, αἱ ὁποῖαι ἐδηλητηριαζον τὴν ζωὴν τοῦ πλουτίου τοῦ ἰσχυροῦ, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πασᾶ, καὶ τοῦ καθίστων ἀβίωτον τὸν βίον καὶ ἀδιηγήτους τὰς τύψεις καὶ τὰς ἀγωνίας των.

Ὁ Σεΐκης τὸν ἤκουε σιωπῶν.

Ἐφ' ὅσον ὁ Ἄγαῖ πικρὰς πρόεβλεπε εἰς τὰς ἐξωμολογήσεις του ἐπὶ τοσοῦτον ὁ Σεΐκης ἀνελάμβανε τὸ ἀρμόζον ὕψος του, ἐνῶ ὁ Ἄγαῖς τύπτων τὸ στῆθος του γονυπετής καὶ συντετριμμένος ἐζήτηε τώρα πλέον ἀνγκούρισιν διὰ τὸ πκρὴν καὶ σωτηρίαν διὰ τὸ μέλλον.

Τέλος ὁ Ἄγαῖς ἐτελειώσεν,

Καὶ ὁ Σεΐκης ἐσκέφθη ἐπὶ πολὺ πρὶν ἐκφέρει τὴν ἀπόφασίν του.

Ὁ Ἄγαῖς τρέμων καὶ ἀπληπισμένος ἐπερίμενε.

Ὁ Σεΐκης ἀπεφάσισε ν' ἀνοίξη τὸ στόμα.

Προτοῦ ὅμως ὁμιλήσῃ, προσευχήθη ἐνδομύχως, ἠτένισε τὸν οὐ-

ρανόν, ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὰ ὦτα μὲ μιαν κίνησιν, ἡ ὁποία ἐσήμαι-
 νεν ὅτι ρίπτει τοὺς πάντας ὀπισθεν αὐτοῦ καὶ αἰφνιδίως μετὰ μιαν
 ἀφαίρεσιν, καθ' ἣν ὑπετίθετο ὅτι συνηκονῶναι μὲ τὸ θεῖον, εἶπε.

— Πασᾶ μου. Τὸ ἐγκλημά σου εἶνε μεγάλο, καὶ τὸ μικραίνει
 μόνον, ὅτι ἀπὸ ἀπίστους ἀφήρσας πράγματα, καὶ ἀπίστους ἐφόνου-
 σεν, ἔτσι ἀποτροπικίως, ἡ χεῖρ σου.

Ἦσο εὐτυχῆς ὅτι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἤλθον καὶ σοῦ ὑπέδει-
 ζαν τὸν θησαυρὸν δὲν ἦσαν μωχμεθανοὶ, διότι τὸ πεπρωμένον σου ἦτο
 νὰ φρονεύσης ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θὰ σοῦ ἀπεκάλυπτε τὸν θησαυρὸν, καὶ
 τότε ἀλλοίμονον εἰς τὴν ζωὴν σου, καὶ εἰς τὸν μετὰ θάνατον βίον
 σου.

Ἐδῶ δὲν θὰ ἀπελάμβανες πλέον ἤρεμον ζωὴν, καὶ ἐκεῖ θὰ ἔστε-
 ρεῖσο καὶ τὸ οὐρὶ, καὶ τὸν παράδεισον καὶ τὸ πιλάφι. Ἄλλὰ σοῦ ἐπα-
 ναλαμβάνω, ὅτι ὁ Μωάμεθ σὲ ἠγάπα.

Διότι αὐτὸς βεβαίως ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν, καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὸ
 πνεῦμα τῶν ἀπίστων τὴν τοποθεσίαν τοῦ θησαυροῦ, μόνον καὶ μόνον
 διὰ νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ μιαν αἰωνίαν δυστυχίαν.

— Καὶ τώρα τί πρέπει νὰ κάμω ; ἠρώτησεν ὁ Ἄγᾶς.

— Διὰ τὸ σημερινὸν ἐγκλημά σου, εἶπεν ὁ Σεΐκης. ὑπάρχει σω-
 τηρία.

— Ποία, Δερβίση μου, ποία.

— Ὅπως ἐγίνεν, ὅπως ἔλαβε χώραν, δὲν ἐχάθησαν τὰ πάντα.

— Λέγε, Δερβίση μου, τὸ γληγωρότερον.

— Ἄκουσε.

— Σὲ ἀκούω, ὄχι μόνον μὲ τὰ δύο αὐτιά μου, ἀλλὰ μὲ τὴν
 βασανισμένην ψυχὴν μου.

— Εἶσαι ἔτοιμος νὰ θυσιάσης πολλὰ, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐκ-
 ράτησες, Ἄγᾶ ;

— Δέρβιση μου, καὶ ὄλα, ἀρκεῖ ν' ἀγοράσω τὴν ἡσυχίαν μου, ἀπήντησεν ὁ Ἄγας.

— Ὅχι ὄλα. Μὲ τὰ χρήματα τῶν ἀπίστων ν' ἀνεγείρης ἓνα Τζαμί, ἢ περισσότερον ἓνα πολυτελῆ Τεκέν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τεκέν νὰ ἀναβαίνης ἑπτὰ φοραῖς τὴν ἡμέραν; ὄχι τρεῖς, ὅπως οἱ ἄλλοι Ὀθωμανοὶ, καὶ νὰ προσεύχῃσαι καὶ νὰ γηνῇ τῶν ἐγκλημάτων σου τὴν ἐξάγνισιν.

— Μόνον; ἠρώτησε χαίρων ὁ Ἄγας.

Ὁ Σείκης τὸν ἐκύτταξε.

— Ἐὰν αὐτὸ τὸ εὐρίσκῃς ὀλίγον, τότε κάμε καὶ τὴν συμπλήρωσιν.

— Δηλαδή.

— Ἐν ὄσω ἐσὺ, Ἄγα-Πασᾶ, ζῆς, Δερβίσης ἄς μὴν ὑποφέρῃ, Σείκης ἄς μὴ σκεφθῇ πῶς νὰ ζήσῃ Χότζας νὰ μὴ πεινάσῃ. Καὶ ἔτσι βοηθεῖς τοὺς ὑπηρετάς τοῦ Μωάμεθ, βοηθεῖς αὐτὸν τὸν ἴδιον, καὶ σώζεις μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀπὸ πάσας παρελθούσας ἀμαρτίας τὴν ψυχὴν σου, καὶ ἀπὸ πάσαν μελλούσαν...

Ὁ Ἄγας ἐγονυπέτησε.

Μὲ ἀληθῆ ἐνθουσιασμόν ὠρκίσθη νὰ ἐκτελέσῃ τὰς παραγγελίας τοῦ Σείκη καὶ μὲ τὴν συνείδησιν ἀναπεπαυμένην προσηυχῆθη πρὸς τὸν Μωάμεθ, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ κακὸν πνεῦμα ἐξηγγίσθη καὶ ὁ Μωάμεθ τὸν κατέτατε μετὰξὺ τῶν ἐκλεκτῶν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Ἀναζήτησις ἐργατῶν.

Ἦδη ὁ Πασᾶς ζητεῖ ἀνθρώπους διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Τζαμίου του.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ὁ Σαρῆς ἐκάθητο εἰς ἓν εἶδος μικροῦ καφε-νείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσύχναζον ὄλοι οἱ ἐργατικοί.

Ἐκεῖ ὁ Βασίλης προσεπάθει νὰ κάμῃ γνωριμίας καὶ νὰ κερδίζῃ φιλάς, ἔχων τὴν ιδέαν ὅτι ταχέως θὰ ἐχρησιμοποίει ὅλους αὐτοὺς διὰ τὸν ἔρωτά του.

Προσηγῆς ἄλλως τε, ἐξοδεύων ἀφθόνως, καὶ ἔχων ἐπὶ τῆς μορφῆς του κάτι τι τὸ συμπαθητικὸν καὶ τὸ ἐλκύνον τὴν ἀγάπην, ὁ Σαρῆς εἶχε καταστῆ τὸ ἀντικείμενον μιᾶς κοινῆς φιλάς εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο καφενεῖον.

Τὴν ἐσπέραν αὐτὴν ἐκάθητο μόνος καὶ ρεμβώθης.

Αἰφνης εἰσῆλθεν ἐκεῖ εἰς ὑψηλὸς Τοῦρκος.

Ἐφράνετο ὅτι ἦτο Τοῦρκος ἀριστοκράτης, διότι ἦτον ἀμειπτος ἢ ἐνδυμασία του, καὶ μεταξύινον τὸ λευκὸν σαρκίον του.

Ὅλοι εἰς τὴν εἰσοδὸν του ἠγέρθησαν καὶ τὸν ἐχαιρέτισαν μὲ σεβασμὸν.

Ὁ Τοῦρκος αὐτὸς ἐλέγετο Μαντζούρ, καὶ ἦτο ὁ ἐμπιστευμένος

ἄνθρωπος τοῦ Ἁγᾶ Πατᾶ, ὅστις διηύθυνεν ὄλας τὰς πολυπλόκουσ ὑποθέσεις τοῦ Πατᾶ τῆς Ἄρτας.

Ὁ Μαντζούρ ἐκάθησεν, ἐνῶ ὁ διευθυντῆς τοῦ μικροῦ καφενεῖου προσέτρεξε νὰ περιποιηθῆ τὸν πολύτιμον πελάτην.

Ὁ Βασίλειος Σαρῆς ἐκάθητο παραπλευρώσ.

Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἤκουσε τὸν ἐξῆς διάλογον μεταξὺ τοῦ Μαντζούρ καὶ τοῦ Ναυπλιέωσ.

— Γιάννη, εἶπεν ὁ πρῶτος σχεδὸν ἐμπιστευτικῶσ, βρίσκουμε σὲ μεγάλεσ σκουτοῦρεσ.

— Γιατί, ἀφέντη μου ;

— Βέσκη.

— Μπορᾶω καὶ ἐγὼ ὁ φτωχὸσ νὰ τὸ μάθω ; Καμμιά φορὰ καὶ τὸ λιοντάρι ἔχει τὴν ἀνάγκην τοῦ ποντικιοῦ.

Ὁ Μαντζούρ ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον.

Ὁ Γιάννης ταπεινῶσ τώρα πλέον ἐπερίμενε.

Καὶ τέλος, εἶπεν ὁ Τοῦρκωσ.

— Θὰ σοῦ πῶ τί τρέχει, γιατί μπορῶ καὶ νὰ σὲ χρειαστῶ. Ὁ Πατᾶσ ἀπεφάσισε νὰ κἀνῆ ἕνα τζαμί.

— Ἄξιωσ ὁ μισθὸσ του.

— Καὶ ἡ ἀπόφασίσ του δὲν εἶνε μόνον νὰ τὸ κἀνῆ, ἀλλὰ νὰ τὸ δῆ νὰ γένη πολὺ γλήγωρα. Γι' αὐτὸ ὅμως χρειάζεταιαι πολλοὺσ νομαμαίωσ. Καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ δυσκολία.

— Γιατί ἀφέντη ; ὁ Πατᾶσ δὲ θὰ βρῆ ἀνθρώπωσ ;

— Ναί. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴν ἀρχίζου ἡ δουλειαιῖσ. Ἐξω ὁ κάμπωσ δίνει δουλειὰ σὲ ὄλωσ τοὺσ ἐργάτασ Ἄρχίζει ὁ θερισμὸσ, τὸ βαμπάκι καὶ ὁ καπνὸσ θέλει ξεκόκισμα, καὶ ὅσω πῶ νὰ τελειώσωσ αὐτὰ τρέχα γύρευε. Ὁ Πατᾶσ θέλει ἀπὸ αὔριο ν' ἀρχίση τὴ δουλειὰ γιὰ νὰ δῆ γλήγωρα τὸ τζαμί του. Ἐγὼ τοῦ εἶπα. Πατᾶ μου, βγάλε

μιὰ διαταγή, κάλεσε αὐριον τοὺς γκιαούρηδες νὰ ῥθοῦν νὰ σὲ βοηθήσουν, καὶ νὰ σοῦ ἐργασθοῦν σ' ἐκεῖνο ποῦ θέλεις. Ἄν θέλουν μὲ τὸ καλὸ νὰ ῥθοῦν ἄς ἐρθουνε, δὲ θέλουνε φέρτους μὲ τὴ βία.

— Καὶ ὁ Πασᾶς :

— Δὲ θέλει. Εἶνε καλός, καὶ μὲ τὴ βία καὶ μὲ τὸ στανιὸ δὲ θέλει νὰ κάνη τὴ δουλειὰ του. Θέλει τοὺς ἐργάτας νὰ τοὺς βρῆ γιὰ ν' ἀρχίση τὸ τζαμί του, θέλει νὰ τοὺς πληρώση. Ἄλλὰ ἂν ἦτανε δυνατὸ ν' ἀρχίση αὐτὴ τὴν ὥρα, τόσο τὸ καλλίτερο. Γιατί εἶνε πολὺ μεγάλη του ἡ βία.

— Μὰ ποῦ θὰ βρῆ τὰ ὑλικά, τὴν πέτρα, τὸ ἓνα, τὸ ἄλλο ; ἡ-ρώτησεν ὁ Γιάννης.

— Ἄ ! αὐτὸ εἶνε εὐκόλο. Ἐχει τὸ μοναστήρι.

— Ποιὸ μοναστήρι.

— Νὰ, ἐξω, τοῦ Ἄη-Λια,

— Μὰ πῶς θὰ γένη, θὰ τὸ πάρετε ;

— Θὰ τὸ γχερμνίσουμε.

— Τὸ μαναστήρι ;

— Ναί.

*
**

Ὁ Βαλῆς ἐβγαλε διαταγή νὰ γχερμιστῆ σήμερ, αὐριο τὸ μοναστήρι, καὶ ἀπ' ἐκεῖ θὰ πάροουμε ὄλο τὸ ὑλικὸ ποῦ χρειάζεταιαι γιὰ τὸ τζαμί τοῦ Πασᾶ μας.

Τοῦ Γιάννη ἐφάνη ὅτι δὲν τοῦ ἤρσεε καθόλου ἡ εἰδησις αὕτη.

Ἐπρόκειτο νὰ καταστρέψωσιν ἐν χριστιανικὸν κτίριον, μονὴν ἱστορικὴν καὶ πολύτιμον, διὰ ν' ἀνεγείρωσιν ἐν τούρκικον Τέμενος.

Ἡ μορφή του συνεσπάσθη ἀπὸ λύπην εἰς αὐτὴν τὴν ἀλγεινὴν σκέψιν.

Ὁ Μαντζούρ τὸν παρηκολούθησε.

Φαίνεται ὅτι ἐνόησε τὰς σκέψεις του, καὶ εὐθὺς ἐν ἄγριον βλέμμα πρὸς τὸν συνομιλητὴν καὶ φίλον του, ἐκ μέρους τοῦ Τούρκου, ἔσπευσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν Γιάννην εἰς τὴν προτέραν εὐδιαθεσίαν καὶ προθυμίαν.

Καὶ οὕτως ἠρώτησεν εὐθύμως σχεδόν,

— Καὶ ἔτσι τὸ λοιπὸν, τὸ μοναστήρι πάει.

— Ναί, ὁ Βαλῆς διέταξε, πᾶνε μέραις τῶρο, τὸ μοναστήρι ἔπεσε καὶ περιμένουν τοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ σηκώσουν τὸ πᾶμμα καὶ νὰ τὸ φέρουν μέσα.

— Ὁραῖα, ἀρέντη μου, ἀλλὰ θὰ σώση. Τὸ μοναστήρι γιὰ νὰ γίνη τζαμί, μοῦ φαίνεται δὲ φτάνει.

— Δὲν ξέρω ἂν θὰ σώση, ξέρω μόνο πῶς ἔχουμε καὶ ἄλλο.

— Τί;

— Νὰ ἐξω στὸ κάμπο ἤυρανε σκάβοντας κᾶτι θεώρητους τάφους, καὶ ὁ Ἄγᾶ-Πασᾶς εἶπε ὅτι θὰ φέρῃ κι' ἀπὸ κεῖνα τὰ μάρμαρα.

— Καὶ τὸ τζαμί ποῦ θὰ γίνη.

— Ἀντίκρου στοῦ Ἄγᾶ τὸ Παλάτι.

— Ἀπὸ ποῖο μέρος;

— Κουτὸς εἶσαι γιὰ νὰ ρωτᾶς.

— Γιατί;

— Ἄμ' ἀπ' τὸ ἀνατολικό, ἔχει ἄλλο μέρος; Ἀπὸ τὸ ἄλλο δὲν εἶνε ἡ θάλασσα;

— Ἀλήθεια.

— Τὸ λοιπὸν δὲν μπορεῖ νὰ χτίσῃ τζαμί μέσα στὴ θάλασσα.

— Ένας πασάς, όλα τὰ μπορεῖ, εἶπε φιλοφρόνως ὁ Γιάννης, ὅστις ἐκολάχευε πάντα τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Ἄγα, ἀφ' ἑνὸς ἐκ φόβου, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅπως διατηρῆ τὴν εὐνοϊάν των.

— Ναι, ἀπήντησε καὶ ὁ Μαντζούρ, δὲ σοῦ λέω μπορεῖ νὰ χτίση καὶ παλάτι, μὰ τὸ τζαμί ἀπεφάσισε νὰ τὸ χτίση ἀπάνω στὸ τέλος τοῦ περιβολιοῦ του . . .

Ὁ Σαρῆς ὁ ὅποῖος παρηκολούθει τὴν ὁμιλίαν των ἔτεινε τώρα πλέον προσεκτικώτερα τὸ οὖς, ἀφοῦ ἤκουσεν ὅτι θ' ἀνεγείρετο τζαμί εἰς τῆς Ἑλμασιῶν τὸν κῆπον.

Οἱ δύο συνομιληταὶ ἐξηκολούθησαν.

Ὁ Ματζούρ ἔλεγε.

— Ὁ Ἄγα Πασάς τὸ θέλει τὸ τζαμί κοντὰ του, γιατί θέλει ἐννιά φοραῖς τὴν ἡμέρα νὰ κάνῃ τὴν προσευχή του, στὸν προφήτη. Ἐὰν ἔτσι τὸ θέλει καὶ κοντὰ. Νὰ στὸ τέλος τοῦ περιβολιοῦ του ἀπάνω στὴ μάντρα. καὶ θὰ πιάσῃ μισὸ μέσα στὸν κῆπο καὶ μισὸ ἀπ' ἐξω στὸ τερσέκι. Ἄλλὰ σοῦ εἶπα ἔχω ἀνάγκη καὶ ἀπὸ σένα.

— Ἐμένα : τί μπορῶ νὰ κάμω ἐγὼ ἕνας φτωχὸς καφφετζῆς.

— Νὰ μοῦ βρῆς ἀνθρώπους.

— Μετὰ χαρὰς ἐφέντη.

Ὁ Τούρκος ἠγέρθη.

— Λοιπὸν Γιάννη αὔριο σέ ξαναβλέπω.

— Μάλιστα ἀφέντη.

— Θέλουμε' ἐξηκολούθησεν ὁ Ματζούρ, πολλοὺς ἀνθρώπους. Γραικοὺς, Ἑβραίους. Τούρκους. Ἐσὺ ξέρω, εἶσαι ἐπιτήδειος καὶ μπορεῖς πολλὰ νὰ κάνῃς. Ὅσα ποιῶ πολλοὺς μὰς βρῆς, τόσα τὸ καλλίτερο γιὰ μὰς. Θυμοῦμαι πολλαῖς φοραῖς μὰς ἔκανες τέτοιες εὐκολίας.

— Ἀφέντη ὅ,τι μπορῶ καὶ ἐγὼ ὁ πτωχὸς μὲ εὐχαρίστησι τὸ κάνω στοὺς πολυχρονεμένους ἀφεντάδες μου.

Ὁ Ματζούρ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν θύραν.

Ὁ Γιάννης τὸν ἠκολούθει.

— Λοιπὸν, αὐριο ! εἶπεν ὁ Τούρκος. Ἐχαιρέτησε μὲ ὑπεροπτικὴν κίνησιν τῆς χειρὸς τὸν ὑποκλινόμενον ταπεινότατα Γιάννην, καὶ βαδίζων μεγαλοπρεπῶς ἀνεχώρησεν, ἐνῶ ὁ Γιάννης εἰς τὴν θύραν τὸν παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος καὶ ξύνων τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς χειρὸς ἐψιθύριζεν ἀμηχάνως.

— Ποῦ στὸ διάβολο θὰ βρῶ τώρα ἐγὼ, ὅτι ζητάει ὁ Ματζούρ, καὶ θέλει ὁ Ἄγᾶ Πασᾶς ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ὁ Σαρῆς αὐτόκλητος λαμβάνει μέρος.

Ὁ Βασίλειος Σαρῆς εἶχε παρακολουθήσει μὲ μεγάλην προσοχὴν τοῦ Τούρκου καὶ τοῦ Ἑλλήνος τὴν διάλογον.

Ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον εἶδε τὸν Γιάννην ἐπνερχόμενον εἰς τὸ κατάστημά του, ἔσπευσε νὰ τὸν πλησιάσῃ λέγων μὲ τόνον φιλικόν.

— Ἐ ! πατριώτη, κάτι συλλογισμένο σέ βλέπω.

Ὁ ἄνθρωπος, ἀπήντησε φιλοσοφικῶς ὁ Γιάννης, πάντα γιὰ σεκλέτια εἶνε, τί νὰ κάνης.

— Πές μου τὸ σκελέτι σου, εἶπεν ὁ Σαρῆς, καὶ μπορεῖ νὰ σέ βοηθήσω κ' ἐγὼ σέ ὅ,τι ζητᾶς καὶ θέλεις.

— Δὲν πιστεύω, εἶπεν ἀμφιβάλλων ὁ Γιάννης, γιατί στή δουλειὰ πού χρειάζομαι θέλω ἀνθρώπους ντόπιους, κ' ἐσύ εἶσαι ξένος.

— Καὶ πῶς εἶμαι ξένος ;

— Ἐ ! αὐτὸ φτάνει γιὰ νὰ μὴ μπορεῖς νὰ μοῦ κάνης τίποτε. Γιατὶ ὁ ντόπιος θὰ μοῦ βρῆ κ' ἄλλους πού τοὺς ἔχω ἀνάγκη γιὰ τὸ τζαμί τοῦ Πασᾶ.

— Τὸ ἄκουσx, ἀπήντησεν ἀνυπομόνως ὁ Σαρῆς, τὸν ὁποῖον ἤρχισε νὰ κουράζῃ ἡ διάλεξις αὐτῆ καὶ ἐσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα, τὸ ἄκουσα, καὶ χωρὶς νὰ τὸ πολυλογούμe σοῦ λέγω ἐγὼ ὁ ξένος. Πόσους ἀνθρώπους θέλεις γιὰ τὸ τζαμί τοῦ Ἄγᾶ Πασᾶ ;

Ὁ Γιάννης ἐσκέφθη ἐπ' ὀλίγον καὶ εἶτα εἶπεν.

— Πενῆντα,

— Ἐ ! ἐγὼ θὰ σοῦχω σέ δυὸ μέρες τοὺς εἴκοσι πέντε, καὶ ὁ ἑαυτός μου ἕνας γινόμαστε εἴκοσι ἕξι !

— Ὁ ἐκυτός σου ; ἠρώτησεν ἐκπληκτος ὁ Γιάννης.

— Ναί, ἀπήντησεν ἀπαθῶς ὁ Σαρῆς.

— Κ' ἐσύ, ἐπανελάβεν ὁ Γιάννης νὰ κάνης τί ;

— Νὰ ἐπιθλίπω τοὺς εἴκοσι πέντε ἐργάτας μου.

— Καὶ νὰ δουλεύῃς κιόλας ;

— Ἐ ! καμμιά φορά, εἶπεν ἀπαθῶς ἐκεῖνος.

Ὁ Γιάννης τὸν ἐκύτταξε καλά.

Ἐβλεπε τὸ μεταξωτὸν σκιαδίον του, ἔβλεπε τὰ κομψὰ του ὑποδήματα, τὴν χρυστὴν ἀλυσίν του καὶ ἐπανελάμβανε.

— Ἐσύ, ἐργάτης ἐσύ !

Ὁ Σαρῆς ἐγέλασεν.

Ἐνόησεν ὅτι τὸ παρουσιαστικόν του δὲν ἐδείκνυεν αὐτὸν οὔτε.

ὡς ἄνδρα τῆς ἐργατικῆς τάξεως οὔτε ὡς ἄνθρωπον τῆς ἀνάγκης καὶ διὰ τοῦτο ἔσπευσε νὰ εἰπῆ εἰς τὸν Γιάννην.

— Ἐέρεις μιὰ παροιμία ;

— Ἐέρω πολλαίς, ἀπήντησεν ἐκεῖνος μὲ κομπασμόν.

— Ἄφου ξέρεις πολλαίς εἶπεν ὁ Σαρῆς, θὰ ξέρης κ' αὐτὴ τοῦ θὰ σοῦ πῶ. Λέει λοιπὸν μιὰ παροιμία, ἐξηκολούθησεν ὁ Σαρῆς, ὅτι ἐκεῖνα ποῦ φαίνονται τὰ περισσότερα εἶνε ψεύτικα καὶ ἀπατᾶνε !

Ὁ Γιάννης δὲν ἀπήντησε, μὴ ἐννοῶν καθόλου ποῦ ἔτεινεν ἡ ὁμιλία τοῦ Σαρῆ.

Ἐκεῖνος ἐξηκολούθησεν.

— Λοιπὸν τὴν ξέρεις αὐτὴν τὴν παροιμία ;

— Ὅχι, ἀπήντησε ξηρῶς ὁ Γιάννης, ὅστις, ὅσον δὲν ἐννοεῖ, τὸσον καθίστατο ἀγριώτερος φοβούμενος μήπως πέσῃ εἰς καμμίαν παγίδα, ἀπ' αὐτὸν τὸν πλούσιον νέον, ὅστις ἔφερε παράδοξον στολὴν, ὅστις εἶχε παράστημα ἀφέντη, διεθετε δεκάδας ἀνθρώπων καὶ ὅμως ἐζήτει νὰ γίνῃ ἐργατῆς καὶ νὰ κτίσῃ τούρκικον τζαμί.

Ὁ Σαρῆς ἐπανελάθεν,

— Ἄφου λοιπὸν δὲν τὴν ξέρεις, θέλεις νὰ σοῦ τὴν ἐξηγήσω ;

Ὁ Γιάννης κατένευσεν.

— « Ἐκεῖνα ποῦ φαίνονται ἀπατοῦν τὸ περισσότερο. Τὸ λοιπὸν αὐτὰ ποῦ βλέπεις καὶ σὲ μένανε, αὐτὰ ποῦ φαίνονται ἀπατᾶνε.

Δὲν καταλαβαίνω ἐμουρμούρισεν ὁ Γιάννης.

— Λίγο ἀκόμη καὶ θὰ καταλάβῃς. Σοῦ εἶπα θέλω νὰ φερῶ ἀνθρώπους μου νὰ δουλέψουν στὸ τζαμί. Καμμιά φορὰ ἂν χρειασθῶ, θὰ σηκώσω κ' ἐγὼ καμμιά πέτρα. Ἐσύ μὲ κύτταξες ἀπόρησε καὶ μ' ἐρώτησες. Ἐσύ. Σὺν νὰ ἤθελες νὰ πῆς. Ἐσύ μὲ τὴν ἀλυσίδα, ἐσύ μὲ τὴν ὠραία φορεσιά, ἐσύ ποῦ φαίνεσαι μέγας θέλεις νὰ γίνῃς ἐργάτης ;

— Ναι, ναι, ἀπήντησεν ὁ Γιάννης.

— Καὶ ἐγὼ σοῦ λέω, ἐξηκολούθησεν ὁ Σαρῆς, ὅτι ὅλα αὐτὰ ἀπατοῦνε. Γιατὶ μὲ δείχνουν μεγάλο, ἐνῶ εἶμαι μικρός, μὲ κάνουν τρανὸ, ἐνῶ εἶμαι τίποτε.

— Ἀλήθεια ;

Θέλων δὲ νὰ πείσῃ ἐντελῶς τὸν Γιάννην, ἐξηκολούθησεν.

— Ὅ,τι βλέπεις, ὅ,τι φορῶ, μοῦ τ' ἄχουν χαρισμένα. Ἐγὼ πάντα ἐργατικός ἤμουνε καὶ ἐργατικός θὰ πεθάνω. Αὐτὴ εἶνε ἡ δουλειά μου. Πέρνω τοὺς ἐργάτας μου καὶ τοὺς βάζω καὶ δουλεύουν, ὅπου ἐγὼ τοὺς πῶ.

— Ὡστε ἐσύ δὲ θὰ σηκώσῃς πέτρα καὶ δὲ θὰ χτίσῃς λιθάρι.

— Μόνον καμμιά φορὰ ἂν τὸ ζητήσῃ ἡ ἀνάγκη.

— Καταλαμβάνω. Καὶ πόσους θὰ μοῦ φέρῃς ;

— Εἴκοσι πέντε. Τὴν Παρασκευὴ τὸ πρωὶ θὰ εἶμαι ἐδῶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους μου.

— Θὰ σὲ περιμένω.

— Λοιπὸν, σύμφωναί, εἶπεν ὁ Σαρῆς καὶ τόκα τὰ χέρια.

Καὶ ἔτεινε τὴν λευκὴν χεῖρά του πρὸς τὸν Γιάννην ὅστις τὴν ἔσφιγγεν εἰς τὰς μελαψὰς καὶ τυλώδες ἰδικὰς του. Ἀκουσίως δὲ ὁ Γιάννης ἔρριψεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ βλέμμα. Καὶ ἀκουσίως συνέκρινε τὰς χονδρὰς ἰδικὰς του πρὸς τὴν λευκὴν καὶ κομψὴν χεῖρα ἐκείνου, ὅστις μετὰ τὴν ἐπιμονὴν ἀπεκάλει ἑαυτὸν ἐργάτην καὶ κτίστην. Πλὴν ἀδιάφορος ὕψωσε τοὺς ὤμους.

Ὁ Νικόλαος ἠγέρθη.

Ἄλλὰ πρὶν χωρῆτῃ βῆμα, εἶπε πρὸς τὸν Γιάννην, θέλων ἴσως νὰ βεβαιωθῇ ἔτι περισσότερον περὶ ἐνὸς πράγματος.

— Καὶ τὸ τζαμί θὰ γίνῃ μέσα στὸ περιβόλι τοῦ Ἀγᾶ ;

— Ναι, στὴν ἄκρη. Τὸ ζέρεις τὸ περιβόλι. Θὰ πέρασες πολλαῖς

φοραὶς ἀπ' ἐξω καὶ σὰν ξένον δὲ μπορεῖς θὰ ρώτησες γιὰ τὰ μάθης τίνος εἶνε καὶ θὰ σοῦδειναν ὄλοι, τοῦ Ἄγα τὸ παλάτι, τοῦ Ἄγα τὸ περιβόλι, τοῦ Πασᾶ τὸ χαρέμι.

— Τὸ χαρέμι; ἔσπευσε νὰ ἐρωτήσῃ ὁ Σαρῆς σταματῶν, ἔχει μεγάλο χαρέμι ὁ πασᾶς;

— Ὦ, ναῖσκε μεγάλο καὶ ὡμορφο. Ἄν πῆς δὲ καὶ γιὰ τὴν Παπαδοπούλα, αὐτὴ μπορεῖ καὶ ἄγιον νὰ πλανέψῃ.

Ὁ Σαρῆς ἤρχισε νὰ τρέμη.

Ἐν τούτοις ἠρώτησεν ἀδιαφόρως.

— Ἐχει καὶ κόρην ὁ Ἄγας;

— Ἐχει τὴν Ἐλμασιὲ τὴν ὡμορφη. Τὴν κόρη ποῦ ἀγαπάει σὰν τὰ μάτια τοῦ τὰ δύο, ὅπου τοῦ στέλνουν προξενεῖα ὅλα τὰ Βεζυρόπουλα, γιὰ νὰ τὴν κάνουν πρώτη των γυναικῶν. Μὰ ὁ πασᾶς δὲ θέλει. Δὲν τὴν ἀποχωρίζεται.

— Τόσο τὴν ἀγαπάει;

— Τρελλαίνεται γιὰ δαύτην. Καὶ ἔπειτα νὰ σοῦ πῶ καὶ ἄλλο μυστικό.

Καὶ κλείον μυστικῶς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ, τὸν ἐπλησίασε λέγων εἰς τὸ οὖς τοῦ μὲ φωνὴν σιγαλὴν.

— Εἰ πρὶν ἐδῶ ἓνα Τοῦρκο; Τὸν ὡμορφο Μκντλούρ;

— Ναί, τὸν εἶδα, εἶπεν ἀγωνιῶν ὁ Σαρῆς.

— Ἐ! μοῦ φαίνεται, ἐδῶ ποῦ τὰ λέμε, ὅτι...

— Ὅτι; ἠρώτησε μὲ ταχύτητα ὁ Σαρῆς.

— Τοῦ πονεῖ τὸ δόντι γιὰ τὴν Ἐλμασιὲ τὴν ὡμορφη.

— Καὶ ἐκείνη; ἠρώτησε μὲ ὀρμὴν ὁ Σαρῆς.

— Ἐκείνη ποιὸς τὴν ζέρει. Αὐτὴ φέρνεται σὰν παιδάκι. Ἡ Τουρκοπούλες μικρὲς, μικρὲς, παντρεύονται. Μὰ ὁ Πασᾶς δὲ θέλει νὰ τὴν χωριστῇ, καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἔχει ἀκόμη στὸ χαρέμι, Καὶ ἔπειτα

μοῦ φαίνεται ὅτι ζητάει γιὰ τὴν κόρη του γαμπρὸ πολὺ μεγάλο. Θέλει Σουλτάνα νὰ τὴν κἀνῃ καὶ ἔτσι ὁ Μάντζούρ ὁ κακόμοιρος θὰ μείνῃ μὲ τὴν πίκρα...

Ὁ Σαρῆς δὲν ἀπήντησεν. Ὅλον τὸ αἷμα του εἶχε συσσωρευθῆ εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ἡσθάνετο βομβοῦντας τὰς κροτάφους του. Ἡσθάνετο πνιγομένην ἐν τῷ λαρύγγι αὐτοῦ τὴν φωνὴν του.

Ὁ Γιάννης ἀδιάφορος χωρὶς νὰ φαντάζεται κἀν ποῖαν ἐντύπωσιν προυξένησεν οἱ λόγοι του ἐξηκολούθησεν.

— Ἐτσι ποῦ λές, θὰ μείνῃ μὲ τὴν πίκρα. Ἄλλὰ τί ἐλέγαμε πρὶν ποῦ ἀνοιξαμε αὐτὴ τὴν κουβέντα.

Ὁ Σαρῆς συνελθὼν ὀλίγον, ἀπήντησε βιάσας τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῆ ἡ σιγή.

— Γιὰ τὸ τζαμί.

— Ἄ! ναι, θὰ γίνῃ τὸ λοιπὸν στοῦ περιβολιοῦ τὴν ἄκρη. Καὶ ποῖος ξέρει, ἴσως καὶ καμμιά φορὰ δῆτε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ τὴν ὠμορφὴν κόρη τοῦ Ἄγα.

— Ἐ! καὶ σπουδαῖον ἀπήντησεν ἀδιαφόρως ὁ Σαρῆς. Τί μᾶς μέλει ἡμᾶς; ἐργατικούς ἀνθρώπους γιὰ τοῦ πασᾶ τὴ κόρη.

— Ἐχεις δίκαιο ἀλλὰ ἓνα πρᾶμμα ὠμορφο ἂν τὸ κυττάξῃ κἀνεὶς καὶ μιὰ φορὰ δὲ βλάφτη,

— Δὲ σοῦ λέω. Ἄλλὰ καὶ δὲν ὠφελεῖ. Λοιπὸν τὰ εἶπαμε. Τὴν Παρασκευὴ μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὲ περιμένῃς. καὶ τώρα ὦρα καλή.

— Στὸ καλὸ ποτριώτη καὶ καλαῖς ἀντάμωσαις.

Καὶ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀπεχωρίσθησεν ὁ Σαρῆς καὶ ὁ Γιάννης, ὁ Καφφετζῆς ὁ Ἄρτινός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Εἰς τί μεταβάλλει ὁ ἔρωσ.

Ὁ Σαρκῆς ἀνεχώρησε ἐκ τοῦ κρυφνείου σκεπτόμενος.

Ἐπορεύθη κατ' εὐθείαν εἰς τὸ μικρὸν τοῦ ψαρμαχαλά δωμάτιόν του, καὶ μετὰ δέκα λεπτά εὗρίσκετο ἐκεῖ.

Ἄλλὰ δὲν ἔμεινε ἐπὶ πολὺ εἰς αὐτό.

Μόνον ὅσον ἐχρειάσθη διὰ νὰ κρύψῃ μερικὰ πράγματα — ἴσως χρήματα — καὶ κατόπιν ἐξῆλθε τοῦ δωματίου του ἔχων εἰς τὸν νοῦν τῆς Ἑλμασιᾶ τῆ προσφιλεῖς εἰκόνα.

Ἄφ' ἧς τὴν εἶδε καὶ τὴν ἠγάπησεν ὁ σκοπὸς του ἦτο διὰ τίνος μέσου θὰ δυνηθῆ νὰ τὴν πλησιάσῃ. Οἱ κίνδυνοι δὲν τὸν ἐπτόουν ποσῶς, ἤρκει μόνον νὰ ἐξεπλήρου τὸν σκοπὸν του, διὰ τοῦτο τὴν ὥραν αὐτὴν ἦτο πλήρης χαρᾶς ὅ,τι ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἐργάτου θὰ κατώρθου κάπως εὐχερέστερον τὸν σκοπὸν τοῦ Διότι καὶ ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν πλησιάσῃ, θὰ κατώρθωνε ὅμως νὰ τὴν βλέπῃ.

Καὶ τοῦτο δι' ἓνα ἐρωτευμένον ἦτο πολὺ.

Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον τὸν ἐδυσκόλευεν, ἦτο τῶν ἐργατῶν ἢ ἐξεύρεσις.

Τώρα εἶβλεπεν ὅτι ὀλίγον ἀπερискέπτως τὸ εἶχε ὑποσχεθῆ πλὴν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο ἔσον διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀγά, καὶ νὰ εἰσέλθῃ κάπως ἐλευθερώτερον, παρὰ ἐπὶ κεφαλῆς ὅσῳ τὸ δυνατόν περισσοτέρων ἀνθρώπων.

Ἄλλὰ ποῦ θὰ τοὺς εὔρισαι ; Αὐτὸ τὸν ἰστένοχώρει λίαν.

Ἐπὶ ὥραν μακρὰν ἐσκέπτετο περὶ τούτου, ὅτε αἴφνης ἀπὸ τὴν μίαν σκέψιν εἰς τὴν ἄλλην πετῶν ἔφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ καλλίτερον τὸ ὁποῖον εἶχε νὰ κάμῃ, ἦτο νὰ ζητήσῃ τοὺς ἐργα-
τας, ἀπὸ τοὺς ἐν Ἰωάννινοις φίλους του.

Διότι εἰς τὴν Ἄρταν ἦτο ἀδύνατον.

Ἡ σκέψις αὐτὴ τοῦ ἐφάνη ὡς ἐμπνευσίς θεία.

Καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχασεν οὐδὲ λεπτόν.

Χωρὶς κἄν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ δωμάτιόν του. εὐθὺς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρχισε νὰ βαδίζῃ τὴν ὁδὸν ἣ ὅποια ἔφερον ἐκτὸς τῆς πόλεως τῆς Ἄρτας.

Τὰ Ἰωάννινα ἀπέϋχον ἀρκετὰς ὥρας.

Τὴν ἐποχὴν μάλιστα ἐκείνην καὶ ὁ δρόμος ἦτο ἀκανόνιστος καὶ συνεπῶς δύσκολον νὰ τὸν διέλθῃ τις.

Ἐκτὸς ὅμως τούτου τὸν περιεκύκλωνον καὶ χίλιοι ἄλλοι κίν-
δυνοὶ, κίνδυνοὶ ἐκ μέρους τῶν Τούρκων πολιτῶν, τῶν Τούρκων χω-
ροφυλάκων, ἀκόμη δὲ καὶ αὐτῶν τῶν κακοποιῶν ἐλληνικῶν στοι-
χείων.

Ἐν τούτοις ὁ Βασίλειος Σκρῆς εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη ταῦτα πάντα.

Χαρακτῆρ ἄλλως τε ἀποφασιστικὸς, θέλησις ἀκλόνητος, τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν σταματήσῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις του καὶ τοὺς σκο-
ποὺς του.

Ὅσον μεγαλήτεροι μάλιστα ἦσαν οἱ κίνδυνοι, ἐπὶ τοσοῦτον προ-
σεκολλᾶτο πρὸς αὐτούς, καὶ δὲν ἀπεμακρύνετο πλέον ἀπὸ τὴν ἰδέαν,
ἣ ὅποια θὰ τὸν ᾠδήγῃ εἰς ἐν εὐχάριστον τέρμα...

Οὕτω καὶ σήμερον, καίτοι ἐγνώριζεν ὅτι τὸ διάθημά του ἦτο
καὶ ἐπικίνδυνον καὶ ἄφρον, ἐν τούτοις ἠκολούθησε τὴν ἀπόφασίν του.

καὶ τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἐνέργειαν αὐτοῦ ἦτο τὸ βῆμα τὸ ὁποῖον ἔκαμε βαδιζων πρὸς τὰ Ἰωάννινα.

Ἐκεῖ θὰ εὔρε τοὺς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων εἶχεν ἀνάγκην καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ τὸν ἔφερον ἐντὸς τοῦ οἴκου τοῦ Ἁγᾶ-Πασᾶ καὶ συνεπῶς πλησίον τῆς Ἐμασιῆ, τῆς ἀγαπωμένης Τουρκοπούλας.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς καθίσταται ταχύτερον τὸ βῆμά του, ἐλαφρότερον τὸ βῆμα τοῦ σώματός του, καὶ ἕκαστον βῆμα τὸ ὁποῖον κάμει πρὸς τὰ Ἰωάννινα τοῦ φαίνεται ὅτι τὸν φέρει ἐγγύτερα πρὸς τὴν ἐπιδιωκομένην εὐτυχίαν.

Καὶ βαδίζει χαίρων, καὶ προχωρεῖ μειδιῶν

Ἦδη ἐξῆλθε τῆς Πύλης τῆς ξηρᾶς.

Εὐρίσκεται τώρα πλέον εἰς τὴν ἀναπεπταμένην πεδιάδα ἣτις ἀπλοῦται πρὸ αὐτοῦ θαλερὰ, ὁμαλὴ κκταπράσινος.

Καὶ ὁ Σαρῆς προχωρεῖ.

Δὲν θὰ τὸν παρακολουθήσωμεν ὁμῶς. Εἶνε ἄλλως τε τόσον ταχεῖς τοὺς πόδας, προτέρημα τὸ ὁποῖον μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶχεν ἀυξήσει τὴν φήμην του ὥστε θὰ ἐκουραζόμεθα πολὺ διὰ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὰ πετῶντα σχεδὸν βήματά του.

Διότι τώρα πλέον ἀκριβῶς πετᾷ, ἀφοῦ τὸν πτερώνει ὁ ἔρως.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἦτο [ἀργὸν τὸ βᾶδισμά του, καὶ ἂν ἦτο ἡσυχον τὸ βῆμα του, θὰ ἦτο πολὺ κουράστικόν νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν εἰς ὁδὸν κονιορτοβοριθῆ, εἰς δρόμον πετρώδη καὶ ἀνώμαλον εἰς ἀπόστασιν τόσιν μεγάλην.

Θὰ ἦτο ἄχαρι νὰ τὸν ἀκούωμεν ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν εἰς τὰ Ἰωάννινα μὲ τὰ χαμοσκεπῆ σπίτια του στρατολογοῦντα ἐν μυστικώτητι τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐχρειάζετο πείθοντα αὐτοὺς δι' ὄλων τῶν πειστικῶν μέσων νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, καὶ ἐνίοτε καταφεύγοντα ἄλλοτε εἰς τὰς ἀπειλάς, ἄλλοτε εἰς τὰς προτροπὰν ἄλ-

λοτε εἰς τὰς ὑποσχέσεις, ἄλλοτε εἰς τὰς προκαταβολικῶς πληρωμὰς, διὰ νὰ τοὺς ἀνγκάσῃ νὰ καταστῶσιν ὀπαδοὶ του.

Καὶ τέλος ὅ,τι ἐζήτει τὸ κατῶρθωσεν.

Οἱ φίλοι του τὸν ἐβοήθησαν πολὺ.

Καὶ οὕτω μετ' ὀλίγον συνεπλήρωσε τὸν ἀριθμὸν καὶ στρατολογήσας Ἕλληνας καὶ Τούρκους, οἵτινες ὑπεσχέθησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν καὶ νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς θελήσεις του, καὶ τὰς διαταγὰς του.

Ἡ Παρσκευὴ ἐφθασεν.

Ὁ Σαρῆς προυνεμάσθη εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Γιάννη.

Εἰς τοὺς ἀνθρώπους του εἶχεν ἀφήσει ἐντολὴν νὰ προσέλθουν ἀργότερα ἕνας, ἕνας, διότι τοὺς ἐμπόδισε νὰ φανῶσιν ὄλοι μαζῆ, φοβούμενος μήπως κινήσῃ τοῦ τούρκου τὴν προσοχὴν καὶ συνεπῶς τὴν καταδιώξῃν ἢ συνάθροισις εἴκοσι πέντε ἑμμοῦ ἀνθρώπων.

Ὁ Γιάννης τὸν ἐπερίμενον ἀνητυχῶν.

Καὶ ἠύξησεν ἡ ἀνησυχία του ἔτι μάλλον ὅτε εἶδε τὸν Σαρῆν προσερχόμενον μόνον.

— Γιατί μονάχος; τοῦ εἶπε προστρέχων.

Ὁ Σαρῆς ἐμειδίασε διὰ τὴν ἀνησυχίαν τοῦ καφετζῆ καὶ ἀπήντησε.

— Σ' ἕνα τέταρτο ὄλοι θὰ εἶνε ἐδῶ.

— Ἡ δουλειὰ ἄρχισεν ἀπὸ χτές τὸ μεσημέρι.

— Ὡστε ἔχει βίαν ὁ Ἄγῶς;

— Μεγάλῃ. Ἄν μπορεῖτε νὰ δουλεύετε καὶ νύχτα καὶ μέρα θὰ τὸν εὐχαριστήσετε πολὺ.

— Γιατί ὄχι. Τὴν νύχτα θὰ δουλεύῃ κανεὶς καλλίτερα, γιατί δὲν θὰ τὸν πειράζῃ ὁ ἥλιος, εἶπεν ὁ Σαρῆς.

Ἦδη οἱ ἐργάται ἤρχισαν προσερχόμενοι καὶ μετ' ὀλίγον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν συνεπληρώθη.

— Καὶ τώρα τί θὰ κάμωμεν; ἠρώτησεν ὁ Σαρῆς.

— Θὰ πᾶμε στοῦ Ἀγᾶ πασᾶ τὸ σπίτι.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν πᾶμε, εἶπεν ἀνυπομονῶν ἀλλὰ καὶ μὲ μικρὰν ταραχὴν ὁ Σαρῆς.

Ὁ Σαρῆς εἶπεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους του νὰ τὸν ἀκολουθήσουν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθον ἀκολουθῶν καὶ αὐτὸς τὸν Γιάννην.

Μετὰ πέντε λεπτὰ οἱ δύο ἄνδρες μετὰ τῶν ἐργατῶν τοῦ Σαρῆ ἐφθασαν εἰς τοῦ Ἀγᾶ πασᾶ τὸ μέγαρον.

Ὁ Γιάννης ἤρπασε τὴν θύραν δειλῶς.

Ὁ δὲ Σαρῆς κρατῶν σχεδὸν τὴν ἀναπνοὴν του ἐπερίμενε νὰ τὴν ἰδῆ ἀνοιγομένην, μὲ τὴν αὐτὴν ἀγωνίαν μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπερίμενε νὰ τοῦ ἀνοίξουν τὴν ἀπρόσιτον θύραν τοῦ Παρραδείσου.

Λεπτὰ τινὰ παρήλθον.

Ὁ Γιάννης ἔκρουσε καὶ πάλιν.

Τὴν φορὰν αὐτὴν δὲν ἀνέμενε ἐπὶ πολὺ.

Ἡ θύρα ἤνοιξε. Ὁ βαρὺς καὶ ὑψηλὸς ἄραψ ὁ θυρωρὸς.

Τοὺς ἐκύτταξε βλοσυρῶς καὶ τοὺς ἠρώτησε τί ἐζήτουν.

Ὁ Γιάννης ἔλαβε τὸν λόγον.

— Θέλουμε τὸν ἀφέντη, Μαντζούρ.

Ὁ ἄραψ ἔρριψε δὺςπιστον βλέμμα πρὸς τὸν μικρὸν ὄμιλον καὶ ὁ Γιάννης, ὅστις τὸν εἶδεν, ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ δεικνύων αὐτούς.

— Εἶνε ἄνθρωποι γιὰ τὸ τζαμί.

Ὁ ἄραψ ἠγαλλίασε. Τοὺς ἔκαμε νεῦμα νὰ περιμεῖνουν καὶ κλείσας κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν θύραν, ἐγένετο ἄφαντος μέσα εἰς ἀνθοστεφῆ ἄνθηρα καὶ λαβυρινθώδεις διαδρόμους.

Ὁ Σαρῆς διὰ τῆς ἡμικλείστου θύρας παρηκολούθησε μὲ βλέμματα ἀνυπόμονα καὶ περιέργα τὸν ἐξαφανισθέντα ἄνδρα.

Μετ' ὀλίγον ὁ Ἄραψ ἐπανῆλθε.

Ὁ Σαρῆς καὶ ὁ Γιάννης τὸν ἠκολούθουν, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ἐργάται σιωπηλοὶ ἀνέμενον ἐξωθεν τῆς θύρας τὴν ἐπάνοδον τῶν δύο ἀπελθόντων ἀνδρῶν.

Ἦδη, οἱ δύο αὐτοὶ ὀδηγοῦνται πλησίον τοῦ Μαντζούρ.

Προεπορεύετο ὁ Γιάννης καὶ ἠκολούθει ὀπισθεν ὁ Σαρῆς.

Ὁ Σαρῆς ὅμως ἦτο πλέον ἄλλος

Διότι ἐνθυμούμενος τὴν ἐκπληξιν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τὸν Γιάννην ἡ πρώτη περὶ ἐργασίας πρότασίς του, ἔσπευσεν ἤδη νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του,

Εἶχεν ἀλλάξει ἐνδυμασίαν. Εἶχεν ἐνδυθῆ τὸ κοινότερον ἐνδυμα τοῦ ἐργάτου καὶ κατώρθωσε νὰ κρύψῃ πολὺ καλὰ μέσα εἰς τὰ χονδρά καὶ πρόστυχα ἐνδύματά του, καὶ τῆς καταγωγῆς του τὴν εὐγένειαν, καὶ τῆς ὑπεροχῆς του τὴν λεπτότητα, ὅχι ὅμως καὶ τῆς μορφῆς του τὸ θαμβοῦν κάλλος. Γνωρίζων ἄλλως τε τὸν Τοῦρκον τὸν δυσπιστον καὶ φοβούμενος μήπως δὲν γίνῃ δεκτὸς ἀπὸ τὴν πολλὰ λέγουσιν ὄψιν του κατώρθωσεν ὥστε πρὸ τοῦ Μαντζούρ νὰ λάβῃ τόσῃν ταπεινότητα ἢ μορφῇ του, τόσῃν δειλίαν ἢ ὄψιν του, τόσον φόβον νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ βλέμμα του, ὥστε ὁ Τοῦρκος μὲν ἢ ἴσως προσοχῆς ἕνα ἐπὶ πλέον ἐργάτην, ὅστις ἤρχετο νὰ ἐργασθῆ ὅπως τόσοι ἄλλοι, εἰς τοῦ τζαμίου τὴν ἀνέγερσιν.

Δὲν συνωμίλησε παρὰ μόνον μὲ τὸν Γιάννην. Ἐκεῖνος ταπεινὸς καὶ μὲ χιλίους τεμενάδες εἶπε πρὸς τὸν εὐνοούμενον ἐμπιστον τοῦ Ἄγα Πασᾶ, δεικνύων τὸν Σαρῆν.

— Ἀφέντη Μαντζούρ, σοῦ ἔφερα καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ποῦ σοῦ εἶπα.

— Καλά. Καὶ ποτα ζητᾶνε.

— Ἄπ' ἐδῶ ἀφέντη, τοὺς ἐσυμφώνησεν ὅσα καὶ τοὺς ἄλλους. δύο γρόσια τὸ μεροδοῦλι.

Ὁ Μαντζοῦρ τότε μόνον ἔρριψεν ἐν βλέμμα πρὸς τὸν δειλὸν καὶ συγκεκινημένον Σαρῆν, καὶ στραφείς καὶ πάλιν πρὸς τὸν Γιάννην, ἀπήντησε.

— Καλά.

Ὁ Μαντζοῦρ ἔκρουσε τὰς χεῖρας. Ὁ Ἄραψ ἐνεφανίσθη.

Ὁ Μαντζοῦρ ἐστράφη πρὸς τοὺς δύο ἄνδρας καὶ δακτυλοδεικτῶν τὸν Σαρῆν, τοῦ εἶπε,

— Θὰ πάρης αὐτὸν καὶ μαζῆ με τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔφερε θὰ τοὺς πᾶς κάτω στὸ τζαμί. Θὰ τοὺς δώσης στὸν ἀρχιεργάτην Μίρζαν καὶ θὰ τοῦ πῆς, πῶς στοὺς στέλνει ὁ Ἄφέντης Μαντζοῦρ καὶ γλήγωρα νὰ τοὺς δώση ν' ἀρχίσουν δουλειά.

— Καὶ με τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ἔστρεψε τὰ νῶτα, ἐνῶ προσεκύουν ὀπισθεν αὐτοῦ ὁ Σαρῆς, ὁ Γιάννης καὶ ὁ Ἄραψ.

Ὁ Σαρῆς καὶ οἱ ἐργάται του ἠκολούθησαν τὸν Ἄραβ, καὶ μετὰ δέκα λεπτά ἐὰν ἔρριπτε τις τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἀνεγειρομένου τεμένου, θὰ εἶλεπε τοὺς ἐργάτας, με τοὺς λίθους, με τὰ χῶματα.

Ὁ ἔρωσ τὸν εἶχε μεταμορφώσει ἀπὸ ὑπερήφανον εἰς κτίστην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Τὶ ἔκαμεν ἡ Ἐλμασιὲ

Παρήλθον πέντε ἕως δέκα ἡμέραι.

Ὁ Σαρῆς ἀπὸ ἐργάτου εἶχε καταστῆ ἐν εἶδος ἐπιθεωρητοῦ τῶν ἐργαζομένων ἀνθρώπων του, καὶ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀπέφευγεν ὅλας ἐκεῖνας τὰς βαναύσους ἐργασίας, διὰ τὰς ὁποίας δὲν εἶχε γεννηθῆ, καὶ εἰς τὰς ὁποίας μία ἐρωτικὴ παραφορὰ τὸν εἶχεν ὀδηγήσει.

Ἦδη ἐγνώρισε καὶ τὸν Ἄγα πασάν, ἀλλὰ τὴν Ἐλμασιὲ οὐδαμοῦ ἠδυνήθη νὰ τὴν ἴδῃ.

Καὶ τοῦτο ἄλλως τε ἦτο φυσικόν.

Ἀφ' ἧς ἐργάται Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι εὕρισκοντο καθημερινῶς εἰς τοὺς κήπους τοῦ Ἄγα, διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἱεροῦ κτιρίου, ὁ Ἄγας καὶ οἱ εὐνοῦχοι του, ἀπηγόρευσαν εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ χαρμερίου τὴν καθοδὸν εἰς τὸν κήπον.

Συνεπῶς ἡ Ἐλμασιὲ δὲν ἐφαίνετο, ἦτο κλεισμένη ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες, ἐντὸς τοῦ μεγάρου.

Μάτην εἶχε διαμαρτυρηθῆ εἰς τὸν πατέρα της.

Μκτην εἶχε κλαύσει πρὸ αὐτοῦ.

Ἐκεῖνος μεθ' ὅλην τὴν ἀγάπην του τῆς ἀπηγόρευσε ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας νὰ κατέρχηται εἰς τὸν κήπον, καὶ νὰ μολύνῃ τὸ ἱερὸν πρόσωπόν της βέβηλον βλέμμα ἀπίστων Ἑλλήνων.

Ὁ Σαρῆς ἔμαθε ταῦτα πάντα,

Καὶ ὁ Σαρῆς ἤρχισε ν' ἀπελιπίζηται,

Διότι ἔβλεπεν ὅτι εἰς οὐδὲν θὰ τὸν ὠφέλει ἡ θυσία του καὶ ἡ ταπεινώσις του,

Τὴν Ἐλμασιὲ ἴσως δὲν θὰ τὴν ἔβλεπε ποτέ.

Διότι καὶ ἐὰν κἄποτε τέλος κατήρχετο εἰς τὸν κῆπον, θὰ ἀπηξίου νὰ ρίψῃ τὸ βλέμμα, ἐπὶ ἐνὸς ἐργάτου, ἐπὶ ἐνὸς κτίστου καὶ ὑπερέτου, καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, τοῦ πατρὸς τῆς.

Καὶ ἤρχιζε νὰ μετανοῇ, ἤρχιζε νὰ μεταμελεῖται δι' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰς τὴν μέθην καὶ τὴν παραφορὰν τοῦ ἔρωτός του ἐσκέφθη, ἀπεφάσισε καὶ ἐπραγματοποιήτην.

Ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐργατῶν εἶχε τώρα πλέον ἀποκτήσει ἓν εἶδος ὑπεροχῆς, ἓν εἶδος ἐπιβολῆς, τὸ ὁποῖον ἠλπίζεν ὅτι θὰ ἠδύνατο μίαν ἡμέραν τοὺς σκοπούς του νὰ ὑπηρετήσῃ.

Πλὴν ἡ ἀφάνεια τῆς Ἐλμασιὲ τοῦ κατέστρεψε τὰ πάντα, τοῦ ἀφήρει τὰς ἐλπίδας καὶ τοῦ ἐμάρανε τὸν ἔρωτά του.

Ἐν τούτοις ὅμως ἀπεφάσισε νὰ περιμείνῃ ἐπ' ὀλίγον ἔτι, καὶ ἔχων πεποιθήσιν εἰς τὸν ἀγαθὸν ἀστέρα του, ἠλπίζεν ὅτι ἴσως μίαν πρωτὴν κἄτι ἀπρόοπτον καὶ ἀπροσδόκητον θὰ τοῦ ἔφερε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐζήτηι.

Ἐμαθεν ἤδη πρὸ εὐρίσκειται τὸ χαρέμι.

Καὶ ποῖον εἶνε τῆς Ἐλμασιὲ, τῆς κόρης τοῦ Ἀγά, τὸ παρὰ θυρον. Καὶ τοῦτο τοῦ φαίνεται ἀρκετόν.

Ἐκάστην ἡσπέραν οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι εἰργάζοντο ἐκεῖ, συνθηροῖζοντο ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ἄρτας, ἡ ὁποία ἔκειτο πρὸ τοῦ Τεκῆ καὶ ἄνθρωποι τοῦ Ἀγά ἐπλήρωνον εἰς αὐτοὺς τὰ ἡμερομίσθιά των.

Ἄλλ' ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μάλιστα ἀνέμενον οἱ ἐργάται.

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ πασᾶ δὲν ἐφκίνοντο· οἱ ἐργάται δὲν ἐπληρώνοντο.

Διὰ τοῦτο ἤρχισαν νὰ γογγύζουσι καὶ οἱ ἐργάται πρὸ πάντων νὰ παραπονοῦνται πρὸς τὸν Σαρῆν.

— Ἀφέντη, τοῦ εἶπον, μίαν ἐσπέραν ἀφοῦ μάτην περιέμενον τὸν Μίρζαν νὰ ἔλθῃ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τοὺς πληρώσῃ, ἀφέντη, λεφτὰ δὲν πέρνουμε· ὁ Ἄγας φαίνεται θέλει νὰ τελειώσῃ τζάμπα τὸ τζακί του. Ἀλλὰ ἐμεῖς τζάμπα νὰ δουλεύουμε δὲν μποροῦμε. Τί θὰ γένη;

— Θὰ ἰδῶ τὸν Μίρζαν ἢ τὸν Μαντζούρ, τοὺς ἀπήντησεν ὁ Σαρῆς καὶ ἐν ἀνάγκῃ θὰ πάω νὰ δῶ καὶ τὸν ἴδιον τὸν πασᾶ, καὶ θὰ τοῦ κάμω τὰ παράπονά σας.

Καὶ ὄντως

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν μὲ μίαν τόσον εὐλογοφανῆ πρόφασιν, ὁ Σαρῆς ἐπορεύθη εἰς τοῦ Ἄγα τὸ παλάτι.

Ἐπήγαιεν ἐκεῖ χαίρων, καὶ εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι κάποιος εὐτυχὲς συμβᾶν θὰ τὸν προσήγγιζε πρὸς τὴν ἀγαπημένην κόρην. Τόσον δὲ ἦτο πεπεισμένος περὶ τούτου, ὥστε ἤρχιζε νὰ εὐλογῇ τὴν φιλαργυρίαν τοῦ Ἄγα, ἢ ὅποια ἐφθασεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ μὴ πληρῶνῃ τοὺς ἐργαζομένους εἰς τὸν Τεκὲν ἀνθρώπους. Ἀλλὰ, δὲν εἶχε κάμει ὀλίγα βήματα, ὅτε συνήντησε τὸν Μίρζαν, τὸν Τοῦρκον ἀρχιεργάτην τοῦ Πασᾶ.

Κατὰ καθῆκον ὁ Σαρῆς ὤφειλεν εἰς αὐτὸν νὰ καμῇ τὰ παράπονά του καὶ τὸ σχέδιον τῆς εἰσόδου εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄγα ναυαγεῖ.

Ὁ Σαρῆς τὸν πλησιάζει.

— Ἀφέντη, τοῦ λέγει, οἱ ἄνθρωποι βογγοῦν.

— Γιατί;

— Τρεῖς μέρες τώρα, ἔξω στὴν πλατεῖα περιμένουν νὰ πληρωθοῦν καὶ γρόσι δὲ βλέπουν.

Ὁ Μίρζας ταρασσεται. Ἄλλὰ χωρὶς νὰ ἀποδείξῃ τὴν ταραχὴν του, λέγει.

— Πολὺ καλὰ, θὰ τὸ πῶ τοῦ Μαντζούρ.

— Καὶ ἐγώ, λέγει ὁ Σαρῆς εἰς αὐτὸν πηγαίνω νὰ πῶ τῶν ἐργατῶν τὰ παράπονα.

— Ὅχι, ὄχι, λέγει ζωηρῶς ὁ Τοῦρκος, δὲν εἶνε ἀνάγκη, ἐσὺ δὲν πρέπει νὰ τὸ εἰπῆς πουθενά. Θὰ τὸ πῶ ἐγώ, καὶ αὔριο θὰ πληρωθοῦν οἱ ἐργάται...

Καὶ ἀφήσας τὸν Σαρῆν, ἔφυγεν, ἀφοῦ τοῦ ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν ὄφειλεν εἰς ἄλλον νὰ εἰπῇ περὶ τῆς καθυστερήσεως τῶν ἡμερομισθίων, τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι μαζῆ μετ' αὐτὸν Μαντζούρ κατεβρόχθιζον.

Ὁ Σαρῆς μελαγχολικὸς ἐπέστρεψε πλησίον τῶν ἐργατῶν.

Τοὺς συνέστησεν ὑπομονὴν, καὶ τοὺς εἶπε μέχρι τῆς αὔριου νὰ περιμένουν.

Καὶ οὕτω τὴν ἐπομένην ὁ Μίρζας ἐλθὼν ἐπλήρωσεν εἰς τοὺς ἐργάτας, ὅχι βεβαίως τὰ καθυστερηθέντα ἡμερομίσθια, ἀλλὰ τὸ τῆς ἡμέρας ἐκεῖνης.

Ὁ Τεκὲς ἐπὶ πλέον προχωρεῖ. Ἐφθατεν ἤδη εἰς ἀρκετὸν ὕψος, ὥστε νὰ παραλληλίζῃ ἤδη πρὸς τὸ μέγαρον τοῦ Ἀγᾶ-Πασᾶ καὶ ν' ἀντικρύξῃ τὰ μεσαῖα παράθυρα τοῦ πολυτελοῦς ἀνακτόρου τοῦ πλουτοῦ Τοῦρκου.

Γνωρίζομεν ὅτι ἡ Ἐλμασιὲ εὐρίσκετο πλέον κεκλεισμένη εἰς τὸ χαρμί τοῦ πατρός της, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἐὰν διὰ τὰς ἄλλας ἦτο τοῦτο ἀδιάφορον, δι' αὐτὴν καθίστατο ἀφόρητον.

Διότι, ὅσον εὐρὺ καὶ ἂν ἦτο τοῦ Ἄγξ τὸ μέγχρον εἶνε ἀσφυκτικὸν διὰ τὴν παιδικὴν ζωηρότητά της, διὰ τὴν τρελλὴν νεότητά της, καὶ ἡ στενοχωρία της αὐξάνει ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν.

Τῆς φαίνεται ὅτι εὐρίσκεται εἰς φυλακὴν.

Πολλάκις δε διὰ τὴν ἀπασχολήσῃ τὸ νοῦν της, σκέπτεται τὸν νεαρὸν Ἑλληνα τὸν ὁποῖον εἶχε συναντήσῃ εἰς τὴν ἐκδρομὴν τῆς Ἁγίας Μονῆς.

Εἰς τὴν ἀνάμνησιν αὐτὴν ἐμελαγχόλει περισσότερο ἢ Ἐλμασία καὶ ὡς ὄνειρον ὤραϊον ἐσκέπτετο καὶ ἐφαντάζετο ἴσως μίαν ἡμέραν δυνηθῆναι τὸν συναντήσῃ.

Ποῦ τὴν ἐγνώριζεν ! Ποῦ τὴν ἐφαντάζετο ὅτι ἦτο τόσον σιμὰ της. Θῦμα τοῦ ἔρωτός της.

Ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὸ βάρος θέσεως ἐξευτελιστικῆς, ἐργασίας κοπιώδους ἀγγαραίας ἀφορήτου, τὴν ὁποίαν ἠνείχετο μόνον χάριν αὐτῆς καὶ καθίστα ἐλαφροτέραν ἢ ἀνάμνησίς της.

Πλὴν οὐδὲν ἐγνώριζεν ἡ Ἐλμασιὲ.

Καὶ τὸν ἐφαντάζετο εὐτυχῆ καὶ ἐζήλευε τὴν τύχην του καὶ κατηράτο τὴν ἰδικὴν της, καὶ πολλάκις ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ ἔφερε τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὤραίους, τοὺς παγκάλους ὀφθαλμούς της.

Ἄνισχυρος ὅμως διὰ τὴν πολεμῆσῃ τὴν τύχην της ἀπέμενε μὲ τὰ δάκρυα. Ἀπέμενε μὲ τὸ πείσμα καὶ τότε μὴ ἔχουσα ποῦ τὴν ἐδικηθῆ ἔστρεφεν ὅλην τὴν ὀργὴν της πρὸς τὴν μικρὰν της σκλάβαν, τὴν ἀθῶαν Ντουντουῦν.

Τὴν ἔδερε διὰ τὴν διασκεδάτῃ, τὴν ἐβασάνιζε διὰ τὴν παρηγο-

ρηθῆ. Διότι ὑπὸ τὸ θελκτικὸν καὶ ὠραῖον πρόσωπον τῆς Ἐλμασιέ, ἐκρύπτετο ψυχὴ σκληρὰ, ἐκδικητικὴ καὶ ἀγρία.

Ἐν τούτοις τὸ τζαμί ἡμέραν μετὴν ἡμέραν προχωρεῖ.

Ὁ τοῦχος του τώρα πλέον ἀντικρῦζει πρὸς τοῦ χαρεμίου τὰ παράθυρα.

Ἡ Ἐλμασιέ στενοχωρημένη ὅπως ἦτο μὴ γνωρίζουσα τί ν' ἀπασχολήσῃ τὴν σχολάζουσαν ψυχὴν της, ἤρχισε διὰ μέσου τῶν καφασίων νὰ παρατηρῇ τοὺς ἐργάτας.

Ἐσκέφθη νὰ διασκεδάσῃ μετὰ αὐτοὺς

Ἄδιάφορον εἰάν ἠδύνατο νὰ στοιχίσῃ εἰς ἓνα ἐξ αὐτῶν τὴν ζωὴν ἢ διασκεδάσῃ της, ἀδιάφορον εἰάν ἐν πρὸς αὐτὴν βλέμμα τους εἶθνε νὰ τὸ πληρώσῃ ἐκεῖνος μετὰ αὐτὴν τὴν κεφαλήν του.

Ἡ Ἐλμασιέ ἀδιαφέρει.

Αὐτὴ μόνον ἐπασχόλησιν ἐζήτει.

Καὶ ἔπρεπε νὰ τὴν εὔρῃ.

Οἱ ἐργάται οἱ ὅποιοι εἰργάζοντο ἐκεῖ, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄνδρες νεαροί.

Πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἀκόμη παιδία.

Καὶ τὰ παιδία αὐτὰ ἤρχισε νὰ τὰ θεωρῇ ὀπισθεν τῶν χρυσῶν καφασίων της καὶ ἐζήτει διὰ παντός μέσου νὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴν των καὶ νὰ ἐλκύσῃ τὰ βλέμματά των.

Πλὴν ἐκεῖνοι ὅλοι γινώσκουσι τῆς αὐστηρότητος τῶν τουρκικῶν ἐθίμων καὶ τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους συνεπήγετο ἐν αὐθάδες βλέμμα εἰς τὸ χαρέμι τοῦ πασᾶ, ἢ ἐν μειδιάματι πρὸς μίαν χανοῦμ, δὲν ἐστρέφοντο πρὸς τὸ μέρος ἔνθα ὑψοῦτο τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον καὶ καὶ ἠδιαφόρου τί ἐγένετο ὀπισθεν τῶν δικτυωτῶν τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων παραθύρων.

Ἡ Ἐλμασιέ ὅμως μὴ ἀποθαρρυνομένη ἐξηκολούθει τὸ ἔργον της.

Ἐξήτει νὰ ἐκλέξῃ τὸν ἐργάτην εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐπιπτεν ἡ ἐκλογή της, ἡ προτίμησις καὶ ἴσως ἴσως καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος.

Τοὺς ἐβλεπεν ἕνα πρὸς ἕνα.

Τοὺς παρηκολούθει εἰς τὴν ἐργασίαν των.

Τοὺς ἐξήταζεν εἰς τὰ βήματά των.

Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ τὴν ἠκολούθει ἡ ἀτυχία της.

Δὲν εὔρισκε κανένα ἄξιον αὐτῆς.

Καὶ ἀπέστρεφε τὴν κεφαλὴν μὲ ἀπέχθειαν, ὅταν ἀντίκρυζεν ἐκεῖ τὸν ὁμογενῆ της Μαντζούρ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἡ ἀναγνώρισις

Εἰς μὴν εἶχε παρέλθῃ.

Μὴν ἀφ' ἧς ὁ Νικόλαος Σαρῆς ἐνεδύθη τοῦ ἐργάτου τὸ ἔνδυμα, καὶ ἡμέραι τινές ἀφ' ἧς ἡ Ἑλμασιὲ εἶχεν εὔρει τὴν νέαν ἐπασχόλησιν της.

Ἦτο μεσημβρία.

Ὅλοι εἰς τὸ ἀνακτορον ἠσυχάζουσιν. Αἱ γυναῖκες κοιμῶντο. Οἱ ἄνδρες ὁμοίως.

Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ σκλάβοι καὶ οἱ εὐνοῦχοι ἠσυχάζουσιν ἀνπαυόμενοι κατὰ τὴν πνιγηρὰν ἐκείνην πνοὴν τῆς μεσημβρίας.

Ἐξω εἰς τὸ τζαμί οἱ ἐργάται ἀποσυρθέντες κοιμῶνται καὶ ἐκεῖ-

νοι βαρέως. Καί μόνη ή 'Ελμασιέ άγρυπνεϊ, εύρισκομένη εις τό δωμάτιόν της.

'Εχει κάποιαν μυστηριώδη στενοχωρίαν εις τήν ψυχήν, κάποιαν κόπωσιν εις τήν κεφαλήν, κάποιαν άγωνίαν εις τήν καρδίον

'Η βαρεία πνοή τής μεσημβρίας τήν πνίγει. 'Εγείρεται νά κλέση τήν Ντουντου νά τήν άερίση, νά τής διηγηθῆ ένα παραμῦθι διά νά περάση τών ώρων ή άϋπνια.

'Αλλά άντι νά προχωρήση, κάποια σκέψις τήν σταματά.

Θεωρεϊ τό παράθυρόν της. Καί αϊφνης όρμαξ πρός αυτό, άνεγείρεται ώς αϊλουρος και ώς εκείνος άναβχίνει τό καφωσυτόν περιβλημα του παραθύρου της.

Φθάνει μέ ίλκστικότητα εις τήν κορυφήν.

'Εκει τό άνοιγμα εϊνε μεγαλειτερον.

Και άπ' εκεί θεωρεϊ άκοπώτερον, και έρευνα μέ προσοχήν τό άνεγειρόμενον τζαμίον.

Πλήν εκείνο φαίνεται σιωπηλόν και έρημον.

'Η 'Ελμασιέ κάμνει ένα μορφασμόν δυσαρσεκείας, και έτοιμάζεται νά κατέλθη από τήν σκοπιάν της.

'Αλλ' αϊφνης σταματά.

'Η 'Ελμασιέ διακρίνει εκεί ένα νέον. Φορεϊ του έργάτου τό ένδυμα. 'Εχει όμως κάποιαν εύγένειαν, ή όποία προσελκύει τό βλέμμα, έχει κάποιαν χάριν, ή όποία τόν καθιστά ώραιον, άκόμη μέσα και εις αυτό τό χονδρόν περιβάλλον.

'Η 'Ελμασιέ τώρα πλέον άσθμαίνουσα τόν παρατηρεϊ.

'Ο φέρων τό ένδυμα του έργάτου δέν φαίνεται νά έχη εις τόν τόπον εκείνον έργασίαν.

'Ισταται εκεί μόνος. Στρέφει περίξ του τούς όφθαλμούς. Καί άφου έβεβαιώθη ότι ουδεις τόν παρετήρει, τότε στρέφεται πρός τό ίδι-

κόν της μέρος καὶ κυττάζει τὸ μέγχρον τοῦ πατρός της. Ἐρευνᾷ σχεδὸν τὰ παραθύρᾳ της. Καὶ τέλος σταματᾷ τὸ βλέμμα του ἐκεῖ.

Ἡ Ἐλμασιὲ τὸν βλέπει τώρα μὲ καρδίαν ἀγωνιώδη.

Τὸν βλέπει. Τὸν παρακολουθεῖ καὶ ἡ συγκίνησίς της εἶνε μεγάλη.

Τῆς φαίνεται ὅτι κάπου εἶδε τοὺς γαλκνοὺς ἐκείνοὺς ὄφθαλμοὺς τὸν ξανθὸν ἐκείνον μύστακα, τὴν χαρίεσσαν ἐκείνην μορφήν.

Τῆς φαίνεται ὅτι κάπου εἶδε τὴν μεταξίνην ἐκείνην κόμην, κάπου παρετήρησε τὸ χάριεν ἐκεῖνο ἀνάστημα. Τῆς φαίνεται ὅτι κάπου τὸν εἶδε, καὶ αἴφνης ἀφίνει ἀπερισκέπτως μίαν σπαρακτικὴν κραυγὴν καὶ σχεδὸν κρημνίζεται ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸ ὕψος.

Εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸν Σαρῆν.

Εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸν νέον τῆς Ἀγίας Μονῆς, τὸν Χριστιανὸν διὰ τὸν ὅποιον ἐσκίρτησε περισσότερον ἢ καρδίᾳ της καὶ ἐδάκρυταν οἱ ὄφθαλμοί της.

Ὁ Σαρῆς ἤκουσε καὶ ἐκεῖνος τὴν ὀξεῖαν φωνὴν τῆς Ἐλμασιέ καὶ ὡς νὰ ἐνόησεν ὅτι ἦτο ἰδική της, καὶ ὅτι αὐτὸς τὴν προσέκαλεσεν, ἠσθάνθη τρέμοντα τὰ γόνατά του, πάλλουσαν τὴν καρδίαν του καὶ συγκεινημένος ἔσπευσε νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὸν τοῖχον τοῦ τζαμίου.

Εἰς τὴν ὀξεῖαν ὁμῶς κραυγὴν τῆς Ἐλμασιέ προσέτρεξεν ἡ μικρὰ της σκλάβᾳ.

Ἡ Ντουντοῦ εὐθὺς εὐρέθη πλησίον της.

— Τί ἔχεις χανοῦμ, τί ἔχεις κοκόνα μου, ἔσπευσε νὰ τὴν ἐρωτήσῃ.

— Τίποτε, Ντουντοῦ, τίποτε, ἀπήντησε ἡ νεαρὰ ὀθωμανίς· καὶ πρώτῃν ἴσως φορὰν εἰς τὴν ζωὴν της, ὠμίλησε πρὸς τὴν σκλάβαν της μὲ γλυκὺ ὕφος.

— Γιατί ἐφώναξες; τί ἔπαθες; ἐπανελάμωσαν ἐκείνη, περισσότερο ἐνθαρρυνθεῖσα.

— Τίποτε;

— Θὰ τὰ ἀκουσεν ὁ Ἄγας καὶ θὰ τρέξη, θὰ τ' ἀκουσάν οἱ εὐνοῦχοι καὶ θὰ ῥθοῦν νὰ ρητήσουν τί τρέχει. Τί θὰ τοὺς πῶ, Χανούμ;

— Θὰ τοὺς πῆς, ἀπήντησεν ἐκείνη, ὅτι εἶδα ἓνα κακὸ ὄνειρο.

— Ἀλήθεια;

— Ναί, τὸ εἶδα, ἐπανελάβε δικαιολογούμενη, καὶ αὐτὸ μ' ἐτρομάξε, ἐφώναξα, ἐξύπνησα καὶ τὸ ὄνειρο ἐχάθηκεν ἐμπρὸς μου.

— Καὶ τώρα;

— Τώρα τί;

— Δὲν ἔχεις τίποτε;

— Ὅχι.

— Δὲ θέλεις τίποτε;

— Ὅχι· θὰ κοιμηθῶ.

— Μὰ ἂν σέ τρομάξῃ καὶ πάλιν ὄνειρο κακὸ;

— Ὅχι, ὄχι, δὲ θὰ μὲ τρομάξῃ.

Ἡ ντουντοῦ ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς πτερωτὸν ἀνεμιστήρα καὶ ἐκάθησε παρὰ τοὺς πόδας τῆς Ἑλμασιέ, λέγουσα..

— Κοιμήσου χανούμ, κ' ἐγὼ θὰ σ' ἀερίζω, καὶ θὰ διώχνω τὰ κακὰ ὄνειρα.

— Ντουντοῦ, δὲ θέλω νὰ κοιμηθῶ, εἶπεν ἡ Ἑλμασιέ· θελω νὰ φύγῃς νὰ μείνω μοναχὴ· καὶ κανεὶς νὰ μὴ εἶνε ἐδῶ πέρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἡ συνεννόησις

Ἡ Ντουντοῦ ἀνεχώρησεν.

Εὐθύς ὡς ἐκλείσθη ἡ θύρα, ἡ Ἐλμασιὲ ὄρμησε καὶ πάλιν εἰς τὸ παράθυρον. Ἐζήτει μὲ πᾶσαν θυσίαν νὰ ἐπκνίδη τὸν Χριστιανὸν νεανίαν.

Μετὰ δύο λεπτά εὐρέθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ.

Ὁ Σαρῆς ὁμως δὲν ἦτο πλέον ἐπὶ τοῦ τζαμιου.

Ἡ Ἐλμασιὲ ἠσθάνθη λύπην ἀπερίγραπτον διὰ τὴν ἀπουσίαν ἐκείνην.

Μία λύσσα ὀργῆς κατέλαβε τὴν ψυχὴν της.

Μὲ τοὺς ὀδόντας της ἠθέλησε νὰ θραύσῃ τὰ καφάσια, καὶ διαπερῶσα ἀπ' ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν της νὰ κραυγᾶσῃ πρὸς τὸν ἀπελθόντα νέον.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, ἔμεινε ἐκεῖ.

Ἐμεινε ἐκεῖ, προσηλωμένη εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐρευνῶτα ὄλον τὸν χώρον, τὸν ὁποῖον κατελάμβανον οἱ ἐργάται.

Καὶ αἴφνης τὸν ἀνεῦρεν.

Εἰς τὴν σκιὰν γωνίας τινός, τὴν ὁποίαν ἐσχημάτιζε τὸ ἀνεγειρόμενον κτίριον, ὁ Σαρῆς ἴστατο ἀπηρημένος.

Μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ σπίτι τοῦ Πασᾶ, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ παράθυρον προσηλωμένους, ἐφαίνετο ὅτι προσεπάθει νὰ διαπεράσῃ μὲ τὴν φλόγα τοῦ βλέμματός του τὰ χωρίζοντα αὐτοὺς κα-

φραστὰ, καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ τὴν εὕρῃ καὶ νὰ τῆς εἶπῃ ὅτι ἡ ψυχὴ του ἐπόθει.

Ἡ Ἐλμασιὲ καὶ πάλιν τὸν ἀνεγνώρισεν.

Ἦτο αὐτὸς, αὐτὸς ἦτο ὁ νέος τὸν ὁποῖον συνήντησε τὴν ἡμέραν τῆς ἐκδρομῆς τῆς Ἁγίας Μονῆς τὸν ὁποῖον ἐπικνεῖδε μίαν Κυριακὴν, ἐνῶ ἐπορευέτο εἰς τὸ λουτρόν, καὶ ὅστις παρηκολούθει ἕκτοτε τὰ ὄνειρά της καὶ παρουσιάζετο καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ὕπνον της.

Καὶ ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ καφρασωτὸν ἐκεῖνο, ἡ Ἐλμασιὲ τὸν εἶλεπε πάντοτε καὶ ἠσθάνετο ὅτι τὸν ἠγάπα.

Ἡσθάνετο ἀκόμη ὅτι χάριν αὐτῆς ἐγένιν ἐργάτης, χάριν αὐτῆς ἐταπεινώθη, ὅπως πλησιέστερον αὐτῆς ζήσῃ καὶ ἴσως, ἴσως ὅπως δυνηθῇ καὶ νὰ τὴν πλησιάσῃ.

Τότε ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς χαρᾶς της ἡ Ἐλμασιὲ εἶσυρε μίαν γάζαν ἐκ τοῦ λαίμου της, τὴν ὁποῖαν ἐχρησιμοποιοῖ ὡς γιασμάκι, καὶ βραδέως τὴν διεπέρασεν ἀπὸ τὴν τρύπαν τοῦ καφρασίου.

Κατόπιν ἐστάθη θεωροῦσα τί θὰ κάμῃ ὁ Σαρῆς.

Ἐκεῖνος εἶδεν τὴν λευκὴν γάζαν ἡ ὁποία ἐλαφρὰ, ἐλαφρὰ ἐσεῖετο ὡς νὰ τὸν ἐκάλει καὶ ἐν τῇ χαρᾷ του καὶ αὐτὸς χωρὶς νὰ ἠξεύρει τί κάμνει, ὤρμησε νὰ τὴν λάβῃ.

Ἡ Ἐλμασιὲ ἐμειδίασεν εὐτυχῆς, καὶ σιγὰ, σιγὰ ἀφῆκε τὸ ἀερῶδες ὕφασμα νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ προστρέξαντος νέου.

Ἐκεῖνος εὐτυχέστερος τῆς Ἐλμασιὲ τὴν ἔλαβεν.

Κατόπιν μὲ κινήσεις τρομώδεις ὡς νὰ ἐφύλαττε θυσταυρὸν πολύτιμον καὶ ἀνεκτίμητον ἔκρυψεν εἰς τὸ στήθος του τὸ ἀπρόοπτον δῶρον τὸ ὁποῖον τοῦ ἀπέστειλεν ἡ ὠρμία Τουρκοπούλα, ἡ ἀριστοκράτις κόρη τοῦ Ἀγᾶ Πασᾶ.

Οὕτως ἐπῆλθεν ἡ πρώτη συνεννόησις.

Οὕτως ἐπῆλθεν ἡ πρώτη τῆς ἀγάπης ἐκδήλωσις, ἡ πρώτη τοῦ

ἔρωτός των ἐνδειξις, ἔρωτος ὅστις εἶχε συνενώτη δύο νεαρὰς καρδίας, μεθ' ὅλην τὴν διαφορὰν τῆς θρησκείας, τοῦ μίσους καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς κόρης τοῦ Ἀγα-Πασᾶ, ἀπέναντι τοῦ ἀπλοῦ Ἑλληνοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ Ἑλμασιὲ ἐζήτησεν ἐπιμόνωσ νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν κῆπον.

Τὸ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν πατέρα, τῆς μεθ' ὁμοφροσύνης, τὸ ἐζήτησε ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς μεθ' ὁμοφροσύνης, τὸ ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς εὐνοῦχοὺς μεθ' ὁμοφροσύνης. Καὶ τὸ κατώρθωσεν.

Ἀπὸ τὴν ἐπομένην ἡ Ἑλμασιὲ κατήρχετο εἰς τὸν κῆπον.

Καὶ ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐργάζονται ἐφευγον, οἱ ἄλλοι ἐπιμελῶσ καὶ ἀφροσιωμένωσ εἰργάζοντο εἰς τὸ τζαμί, καὶ ὁ Σαρῆσ ἐφαίνετο ὅτι τοὺς παρηκολούθει, ἡ Ἑλμασιὲ κατήρχετο εἰς τὸν κῆπον.

Ἡ Ντουνοῦ τὴν συνώδευσεν.

Καὶ ἐκεῖ ἀνκπνεόντες καὶ οἱ δύο τὴν μυρωμένην πνοὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀνέπνεον μαζῆ μεθ' αὐτὴν καὶ τοῦ ἔρωτος τὴν πνοὴν καὶ τῆς εὐτυχίας τὸ σπάνιον θείλητρον.

Οὕτω οἱ δύο ἐρατταί, ὁ Σαρῆσ καὶ ἡ Ἑλμασιὲ ἦσαν εὐτυχεῖσ, καὶ ἐφαίνοντο πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστον ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐζήτουν.

Ἡ Ἑλμασιὲ εἶχεν ἀγαπήσει μεθ' ὅλην τὴν ἀγριότητα τῆς φύσεώς τῆσ καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀφροσιωσιν μιᾶσ εἰλικρινοῦσ ἀγάπῆσ ὁ Σαρῆσ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ἡ πρώτη κακὴ εἰδησίς.

Πλήν ἔρωσ εἶναι πολὺ ἀπληστος.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον φαίνεται πολὺ διὰ σήμερον εἶνε μηδὲν διὰ τὴν

Ὁ Κατοικιῶν καὶ ἡ Τσίκα

αὔριον, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὄνειροπολεῖ διὰ τὴν αὔριον εἶνε ἐλάχι-
στον μετὰ δύο τρεῖς ἡμέρας.

Οὕτω δ' Ἰσαβέλλα καὶ ἡ Ἐλμασιὲ δὲν ἤρκοῦντο πλέον εἰς ὅτι κα-
τάρθωσαν.

Εἶνε ἄλλως καὶ ἀληθές, ὅτι ὅλον αὐτό, δὲν ἦτο παρὰ πολὺ
ὀλίγον.

Ἄλλ' ὑπὸ τὰς περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔζων ἦτο βεβαίως
καὶ πολὺ, ἄρκετόν, ὥστε νὰ μὴ ζητήσουν πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχισ-
στον τίποτε περισσότερον.

Πλὴν ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἰσαβέλλας δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀρκεσθῆ εἰς
τοῦτο.

Φύσει ἄλλως τόσον ριψοκίνδυνος, καὶ χαρακτήρ ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ
τὰς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχίας του, δὲν ἠδύνατο παρὰ τώρα πλέον τὸ
μεγαλείτερον νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ τὸ ἐπικινδυνωδέστερον νὰ ἐπιχειρήσῃ.

Καὶ τοῦτο δὲν ἦτο παρὰ ἡ ἀπαγωγὴ.

Δὲν ἐσκέπτετο πλέον, παρὰ πῶς ν' ἀπαγάγῃ τὴν κόρην τοῦ
Ἄγα Πασᾶ.

Ἐὰν τοῦτο ἦτο καὶ ἄφρον καὶ τιμηρόν, καὶ ριψοκίνδυνον ἠδια-
φόρει.

Τὸν φόβον δὲν τὴν ἐγνώρισε ποτέ.

Καί, εἰς οὐδὲν τὸν ἐμελλον οἱ κίνδυνοι ὅσον μεγάλοι καὶ ἄν ἦσαν.

Χάριν τῆς Ἐλμασιὲ ἐκινδύνευε τώρα πλέον τὴν ζωὴν του, χά-
ριν τοῦ σχεδίου του ἐθυσίαζε τὴν ὑπαρξίν του.

Ἄλλως ἐν τῇ δουλείᾳ ἐκείνῃ, ἐν τῇ ρωστῶνι ἐκείνῃ, ἐν τῇ τα-
πεινότητι τῆς ὑπὸ τοὺς Τούρκους ζωῆς, ζωῆς ἡ ὁποία οὐδένα ἐγένενα
ἐλευθερίας παλμὴν ἡ ὁποία δὲν εἶχεν ἄλλα θέληγητρα, παρὰ τὴν
ἐξευτελιστικὴν ἰσχυρίαν, δὲν εἶχεν ἄλλους κινδύνους παρὰ τὴν ὀργὴν
τοῦ αὐθέντου, μία φύσις ὡς ἡ τοῦ Ἰσαβέλλας, δὲν ἠδύνατο παρὰ εἰς κιν-

δυνάδῃ ἐγγχειρήματα νὰ ζητήσῃ νὰ μεταστρέψῃ τοῦ βίου του τὴν μονότονον ροήν.

Καὶ τὸ ἀπεφάσισεν.

Ἡ Ἐλμασιὲ ὤφειλε νὰ γείνη ἰδική του.

Καὶ ἐπειδὴ βεβαίως οὐδὲ νὰ τὴν ζητήσῃ τοῦ ἤτο ἐπιτετραμμένον οὐδὲ νὰ τὴν νυμφευθῇ, ὤφειλε νὰ τὴν ἀπαγάγῃ.

Ναί, θὰ τὴν ἀπαγάγῃ.

Καὶ ἂν τὸν ἀγαπᾷ ὥστε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, νὰ λησμονήσῃ χάριν αὐτοῦ τὴν προφήτην καὶ τοὺς γονεῖς της, τότε εὐτυχὴς θὰ τὴν καθίστα σύζυγόν του, καὶ θὰ τὴν μετέβαλεν εἰς τὸν νοῦν του δὲν ὑπῆρχε πλέον ἄλλη σκέψις, ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς ἀπαγωγῆς.

Πλὴν αἱ δυσκολίαι ἦσαν ἀνυπέρβλητοι.

Τὰ ἐμπόδια μεγάλα.

* *

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλα ταῦτα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐγκατελίμπανε τὸ σχέδιόν του.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο παρῆλθε χρόνος ἀρκετός.

Ἡ Ἐλμασιὲ καὶ ὁ Σαρῆς ἐβλέποντο ὡς συνήθως.

Ἐβλέποντο ἀπὸ μακρὰν καὶ οὐδὲ λέξιν ἠδυνήθησαν ν' ἀπευθύνουν πρὸς ἀλλήλους.

Ἦδη ἡ Ἐλμασιὲ κατέστησε κοινωνὸν τοῦ ἔρωτός της τὴν μικρὰν σκλάβαν της.

Τοῦτο τῆς ἦτο ἀπαραίτητον.

Διότι αὐτὴ τώρα πλέον ἐχρησίμευεν ὡς πρόσωπον μεσαζόν.

Διότι αὐτὴ ἔφερεν ἐκ μέρους τῆς κυρίας της εἰς τὸν Σαρῆν καπνὸν ἐκλεκτὸν ἀνταπέδιδε πρὸς αὐτόν, ἐκ μέρου ἐκείνης ἄνθη καὶ καρποὺς σακχαροπήκτους.

Ἦ Ντουντοῦ τὸν ἐπλησίαζεν ἰδίως τὴν ἐσπέραν.

Ἦτο ἡ μόνη κατάλληλος ὥρα.

Οἱ ἐργάται ἀπουטיάζον ἀνχωροῦντες καὶ Σαρῆς ἀπέμενε μόνος.

*
* *

Μίαν λοιπὸν τοιαύτην ὥραν ἡ Ντουντοῦ τὸν ἐπλησίασε καὶ πάλιν.

Ἦ Ντουντοῦ εἶχε τὸ ὕφος λυπημένον.

Ὁ Σαρῆς ἐσπευσε νὰ τὴν ἐρωτήσῃ.

— Τί κάνει ἡ χανοῦμ, Ντουντοῦ ;

— Ἦ Ἐλμασιέ Χανοῦμ, ἀπήνησεν ἡ σκλάβα, χαμηλώνουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀπὸ χθὲς κλαίει, κλαίει, ὅπως δακρύζει τὸ ἄνθος τὸ πρωί, ὅαν φανῇ τὸ ἄστρο τῆς ἡμέρας.

— Γιατί ; τί ἔχει ;

— Εἶνε δυστυχισμένη.

— Δυστυχισμένη ;

— Ναί, καὶ μοῦ εἶπεν ἡ κυρά μου, νὰ πῶ στὸν νέον ποῦ ἔκαμε σκλάβα τὴν ψυχὴν της, πῶς εἶνε δυστυχισμένη.

— Ἀλλὰ γιατί, εἶνε δυστυχῆς, ἔκραζεν ὁ Σαρῆς, ἐρωτῶν, ὅπως ἐρωτᾷ ἐραστής, πονῶν ἀληθῶς ἀγαπωμένην κόρην.

— Ἦ Ἐλμασιέ Χανοῦμ ἐπανελάθεν ἡ σκλάβα, εἶνε δύστυχη γιατί τὴν διώχνουν

- Τὴν διώχουν ; Ποῦ ;
- Στὴν ἐξοχὴν.
- Πότε ;
- Αὔριο τὸ πρωτῆ, μὲ ὄλο τὸ χαρέμι.
- Μὲ τί θὰ πάη ;
- Μὲ τὴ βάρκα.
- Γιὰ πόσον καιρὸ ;
- Δὲν ξέρει.

*Ο Σαρῆς εἰς τὰς εἰδήσεις αὐτὰς ἠσθάθη ἐν εἶδος τρέλλας. *Ἐν εἶδος φοβερὰς ἀπελπισίας

*Ἡ Ἑλμασιὲ ἔφευγε.

Δὲν θὰ τὴν ἐβλεπε λοιπὸν πλέον.

*Ἐστω καὶ ἀπὸ μακρὰν.

*Ἐστω καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Ντουντοῦς.

Κατ' ἀρχὰς τοῦ ἤλθε νὰ ὀρμήτη ἐπὶ τῆς μικρᾶς σκλάβας νὰ τὴν συλλάβῃ ἀπὸ τὸν λαϊμὸν, καὶ νὰ τὴν πνίξῃ, αὐτὴν ποῦ τοῦ ἔφερε τοιαύτην εἶδησιν.

Πλὴν εὐθὺς ἀμέσως ἐνόησε τὸ παράλογον τῆς ὀργῆς του καὶ συνεκράτησε τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἀφοῦ συνῆλθεν ἀπὸ τὴν πρώτην του παραχῆν, ἔσπευσε νὰ ζητήσῃ καὶ ἄλλας πληροφορίας.

- Θὰ πᾶς καὶ ἐσὺ μαζῆ ;
- Ναίσκε ἀφέντη.
- Γιατὶ πηγαίνετε ἐκεῖ.
- Γιὰ τὸ καλοκαίρι.
- Πᾶτε κάθε χρόνο.
- Ναί.
- Μένετε πολὺ ἐκεῖ.
- Ὅσο καιρὸ θέλουν ἡ χανούμισες.

Ὁ Σαρῆς ἤρχισε νὰ σκέπτεται, καὶ κάποια ἰδέα φωτίζει τὸν νοῦν του.

Κάποια ἐλπίς τὸν κάμνει νὰ νομίζει ὅτι τὸ ταξεῖδι ἐκεῖνο θὰ ἀπέβαινε εἰς καλόν.

Καλὸν δι' αὐτόν.

Διὰ τὴν Ἑλμασιέ.

Διὰ τὸν ἔρωτά των.

Ἐν σχέδιον νέον καὶ τολμηρὸν ἤρχισε νὰ βλαστάνῃ τώρα πλέον εἰς τὸν νοῦν του καὶ μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἐστράφη καὶ εἶπεν εἰς τὴν μικρὰν σκιάβαν.

— Ἄκουσε Ντουντοῦ. Πήγαίνε κί' πὲς τῆς Ἑλμασιέ Χανοῦμ νὰ μὴ στενοχωριέται, καὶ γλήγορά θὰ ἀνταμωθοῦμε πάλι. Θ' ἀνταμωθοῦμε καλλίτερα. Πὲς τῆς ἀκόμη. Κάθε βράδου, ἀφοῦ χάνεται ὁ ἥλιος, νὰ κάθηται ἔξω ἀργὰ καὶ νὰ μὲ περιμένῃ. Πὲς τῆς δὲ θέλω ποιά δάκρυ νὰ βρέξῃ τὸ μάτι της ἀλλὰ μόνον νὰ κυττάζῃ συχνὰ τὴ θάλασσα γιὰτι ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ρθῶ μιὰ μέρα, ἢ μιὰ νύχτα, θὰ τὴν πάρω καὶ θὰ φύγομε.

Ἡ Ντουντοῦ τὸν ἤκουε προσεκτικῶς, καὶ εἰς ἐκάστην φράσιν τοῦ Σαρῆ κατενευεν εὐχαριστημένη.

Ὅταν δὲ ὁ Σαρῆς ἐτελείωσε, τὴν ἠρώτησεν..

— Τ' ἀκούτες ; Πὲς μου τί σοῦ εἶπα νὰ τῆς πῆς.

Ἡ Ντουντοῦ ἀπήντησε μὲ τὴν ποιητικὴν γλωσσάν της.

— Ἑλμασιέ χανοῦμ θὰ τῆς πῶ, καὶ θὰ πῆσω στὰ γόνατά της, καὶ θὰ φιλήσω τὰ πόδια της, χανοῦμ, ὁ ἀφέντης εἶπε νὰ μὴ στενοχωριέσαι, καὶ, ὅπως ὁ ἥλιος κάθε πρωὶ τὰ ἴδια βουνὰ βλέπει, ἔτσι κ' ἐσὺ χανοῦμ θὰ δῆ ἢ σήμερα ἢ αὔριο ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷς καὶ σ' ἀγαπάει.

Μοῦ εἶπε ἀκόμη νὰ σοῦ πῶ, κάθε βράδυ νὰ βγαίνῃ τὸ φεγγάρι στὸν οὐρανό, καὶ σὺν ἐκεῖνο, ὅσον μπορεῖς, νὰ κάθῃσιν κάτω στὸ ἀκρογιάλι, καὶ μιὰ ἀξάφνη νύχτα θὰ ρθῆ στὸν ὤμον νὰ σὲ πάρῃ καὶ σὺν τὸ βεζυρόπουλο μακριὰ, πολὺ μακριὰ θὲ νὰ πάῃ.

— Ναί, Ντουντοῦ, ναί, τὴν διέκοψεν ὁ Σαρῆς

Ἐκεῖνη ἐξηκολούθησε.

— Μοῦ εἶπε ἀκόμη, ὅτι δὲ θέλει τὸ μάτι σου νὰ τὸ θολῶνῃ δάκρυ, ἀλλὰ ὠραῖο, λαμπερὸ καὶ γελαστὸ τὸ θέλει νὰ ἀγναντεύῃ τὴ θάλασσα, ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ θὰ τὸν περιμένῃς.

— Ναί, Ντουντοῦ, ναί.

Ἡ Ντουντοῦ ἐσταμάτησεν ἐρωτῶσα.

— Ἀφέντη, ἔχεις νὰ μοῦ πῆς τίποτε ἄλλο;

— Ὅχι, Ντουντοῦ, ὄχι, πῆγαινε.

Ἡ μικρὰ σκλάβα ἀνεχώρησεν.

Ἐπῆγαινε νὰ φέρῃ μίαν ἐλπίδα πρὸς τὴν νεκρὰν κυρίαν της, ἐνῶ ὁ Σαρῆς ἔφευγε καὶ αὐτὸς μὲ πλήρες σχέδιον εἰς τὴν κεφαλὴν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ

Ἡ ἀναχώρησις

Ἄλλὰ μόλις ἐπροχώρησεν εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Ναυπλίου, εὗρε καὶ πάλιν ἐκεῖ συνηγμένους τοὺς ἀνθρώπους του.

Ὁ Σαρῆς τοὺς ἐπλησίασε.

— Τί τρέχει.

— Ἀφέντη τοῦ ἀπήντησαν, πάλι δὲ πλερώνουμαστε.

— Πάλι;

— Ἀφέντη, πρέπει πάλι νὰ πᾶς νὰ μιλήσης.

— Ναί, εἶπεν εἰς ἄλλος, εἰάν ὁ πασσᾶς δὲν πληρώνη, εἰάν ὁ Μίρζας τὰ τρώει ἢ ὁ Μαντζούρ τὰ κρατάει, δὲν ξέρουμε, ἐμεῖς θέλουμε νὰ πλερωθοῦμε.

Ὁ Σαρῆς ἐσκέπτετο.

Νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν Μίρζαν πάλιν;

Ἐδίσταζε,

Νὰ ἴδῃ τὸν πασσᾶν;

Ἦτο ἐπικίνδυνον διὰ τοὺς ἄλλους καὶ κατ' οὐδένα λόγον δὲν ἤθελε νὰ κινήσῃ τὴν μῆνιν, εἴτε τοῦ ἐνός, εἴτε τοῦ ἄλλου, εἴτε τοῦ τρίτου, τῶρα ὁπόταν ἤρχισε νὰ συνηνοῖται μὲ τὴν Ἑλμασιέ.

Πλὴν οἱ ἐργάται βλέποντες αὐτὸν διατάζοντα ἤρχισαν νὰ γογγύζουσι ἐπὶ πλέον.

— Ἀφέντη, τοῦ ἔλεγαν, μᾶς ἔφερες ἐδῶ, μᾶς ἐπῆρες ἀπὸ τὸ μέρος μας, ὄχι βέβαια γιὰ νὰ βρσανιζώμαστε τζάμπα ἀπὸ τὸν πασσᾶ Θελούμε τὰ λεφτά μας.

— Γιατὶ βέβαια οὔτε νὰ φύγομε μπορούμε, οὔτε ν' ἀφήσομε: στή μέση τὸ τζαμί τοῦ πασσᾶ. Τί θὰ γίνῃ τὸ λοιπόν;

— Θὰ πληρωθῆτε, ἀπήντησεν ὁ Σαρῆς.

— Ἀπὸ ποῖον;

Ὁ Σαρῆς ἐδίστασεν.

— Ἀπὸ τὸν πασσᾶ. Σὲ μισὴ ὥρα, νὰ μὲ περιμένετε ἐδῶ.

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Σαρῆς ἀνεχώρησεν.

Ἐπορεύθη εἰς τὸ δωμάτιον του, καὶ μετὰ ἐν τέταρτον ἦτο καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς πλατείας.

Ἐπλήρωσεν εἰς ἕκαστον ἐργάτην ἀπὸ ἐξ γρόσια, καὶ κατόπιν τοὺς ἀφῆκεν εὐχαριστημένους.

Τὰ χρήματα τὰ ἔδωκεν ἐξ ἰδίων του.

Διότι δὲν ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς λόγους μῆτε μὲ τὸν πασᾶν, μῆτε μὲ τὸν Μαντζούρ καὶ τὸν Μίρζαν.

Τὴν νύκτα ὅμως ἐκείνην δὲν ἐκοιμήθη.

Ἡ ἀναχώρησις τῆς Ἑλμασιὲ δὲν τοῦ ἐπέτρεπε οὐδὲν στιγμὴν ἡσυχίας.

Χίλια, μύρια σχέδια ἀνεκινούντο εἰς τὸν νοῦν του.

Καὶ ἐνῶ ἀπέριπτε τὸ πρῶτον, ἐσχεδίαζε δεύτερον, καὶ, πρὶν ἢ τὸ παραδεχθῆ, τρίτον καὶ τέταρτον ἐλάμβανε τὴν σειρὰν του, ἕως δτου ἀπορριφθῆ καὶ ἐκεῖνο καὶ σκεφθῆ νέον τοιοῦτον.

Διὰ τοῦτο δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῆ.

Καὶ τὸ πρῶτὸ ἦτο ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος εὕρισκετο ἐπὶ τοῦ τζαμίου.

Μετ' ὀλίγην ὥραν ὀκτῶ λέμβοι χρυσοστόλιστοι μὲ πολυτελεῖς τάπητας, μὲ μεταξίνας τέντας καὶ βελούδινα καθίσματα, περίμενον εἰς τὴν λιμένα.

Ἦσαν αἱ λέμβοι τοῦ Ἄγα πασᾶ.

Ὀλίγον δὲ βραδύτερον σειρά εὐνοῦχων, σκλάβων καὶ ὀθωμανίδων κατήλθεν εἰς τὴν παραλίαν.

Ἡ Ἑλμασιὲ ἔβαινε τελευταία.

Αἱ λέμβοι ἐπλησίασαν καὶ αἱ ὀθωμανίδες ζωηραὶ καὶ φιλογέλωτες εἰσῆλθον εἰς αὐτάς.

Ἐκάστη ἔλαβε τὴν θέσιν της, ἐνῶ εἰς τὴν πρῶμην ἐκάθησεν ὁ εὐνοῦχος καὶ παρὰ τοὺς πόδας τῶν Χανούμ αἱ μικραὶ σκλάβαι καὶ

μετ' ὀλίγον καὶ αἱ ὀκτώ λέμβοι ἀπλώσασαι λευκὰ πανία ἐπλευσαν εἰς τὴν ἔξοχὴν.

Ἐφερον ἐκεῖ τοῦ Ἄγα πασᾶ τὸ χαρέμι, καὶ μεταξύ αὐτοῦ καὶ τὴν ἐρωτευμένην κόρην.

Ἡ Ντουντοῦ τὴν ἠκολούθει.

Ἡ Ἐλμασιὲ ἔφρουγε περίλυπος, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπηλπισμένη.

Οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους τῆς μετέδωκεν ἡ Ντουντοῦ, τὴν εἶχον παρηγορήσῃ ἀρκετά,

Διότι εἶχον ἐνσταλάξῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῆς τὴν ἐλπίδα.

Καὶ ἡ ἐλπίς διὰ πάντα ἄνθρωπον, πολὺ δὲ περισσότερον δι' ἓνα ἐρωτευμένον, εἶνε κᾶτι περισσότερον ἀπὸ παρηγορία.

Εἶνε τὸ πᾶν.

Καὶ ἡ Ἐλμασιὲ παρηγορημένη καὶ ἐλπίζουσα φεύγει.

Φεύγει, ρίπτουσα τὸ τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πατρὸς τῆς, ἡ ὁποία κρατεῖ πλησίον τῆς τὸν ἀγαπώμενον χριστιανόν.

Ὁ δὲ Σαρῆς ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ τζαμίου καὶ ἀπ' ἐκεῖ παρηκολούθησε τὰς λέμβους καὶ ἀπ' ἐκεῖ προσεπάθησε νὰ ἴδῃ τὴν Ἐλμασιὲ, καὶ νὰ στείλῃ ἀπὸ μακρὰν εἰς τὴν φεύγουσαν κόρην ἓνα χαιρετισμὸν καὶ μίαν ἐνδειξιν τοῦ μεγάλου πρὸς αὐτὴν ἐρωτός του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Εἰς τὴν ἐξοχὴν

Ἡ ἐξοχὴ κεῖται ἀντικρὺ τῆς Ἄρτας, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου. Μικρὸν παράλιον χωρίον του ἐχρησίμευεν ὡς ἐξοχὴ τῶν πλουσίων πασάδων. Ἐκεῖ εὐρίσκοντο τότε πολυτελεῆ κονάκια, εὐρύχωρα σκηνώματα, ἐξοχικαὶ κατοικίαι, αἱ ὅποια περιέκλειον ἐντὸς των, ὡς ἄλλα ἀνάκτορα τὸν πλοῦτον, τὴν χλιδὴν καὶ τὴν πολυτέλειαν.

Ἐκεῖ λοιπὸν δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ ἐχῆ καὶ ὁ Ἄγξ πασᾶς τὴν ἰδικὴν του ἐξοχὴν.

Τὸ οἶκημά του ἦτο τὸ εὐρύτερον καὶ ὠραιότερον ὄλων.

Διότι πλούσιος, μεγαλοπρεπῆς καὶ ὡς Ἀσιανὸς φίλος τῆς πολυτελείας, ἐνόει πᾶν ὅτι ἦτο ἰδικόν του, νὰ φέρῃ τοῦ πλοῦτου του τὴν σφραγίδα καὶ τῆς χλιδῆς τὸ γνῶρισμα.

Ἦτο ἄλλως μία θελκτικὴ.

Κατάφυτος, καμψὴ καὶ δροσερὰ, στολιζόμενη μὲ τοὺς εὐρεῖς Πύργους τῶν ὀθωμανῶν, περιβχλομένη ἀπὸ τοὺς ποιητικὸς μύλους, εἰς τοὺς πόδας τῆς ἔχουσα τὴν θάλασσαν, ἡ ὅποια τὴν ἐθώπευεν ἐλαφρὰ, μὲ ἓν διαρκές μορμύρισμα, ἐθεωρεῖτο διὰ τὴν Ἄρταν ὅ,τι εἶνε σήμερον ἡ Κηφισσία καὶ τὸ Φάληρον διὰ τὰς Ἀθήνας.

Τισσὸν δὲ πολλοὶ ἦσαν οἱ Τοῦρκοι οἱ ὅποιοι διέμενον ἐκεῖ, ὥστε

δὲν ὑπῆρχον χριστιανοὶ κάτοικοι, παρὰ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐχρησίμευον δι' ἐργασίας ἢ δι' ἄλλας ἀνάγκας.

Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν οἱ οἰκογένειαι τῶν τούρκων πατάδων μὴ ἔχουσαι νὰ φοβηθῶσι παρουσίαν ξένων καὶ βλέμματα ἀπίστων ἔζων ἐκεῖ μὲ μεγαλειτέραν ἐλευθερίαν καὶ σχεδὸν ἄνευ πολλῶν προφυλάξεων.

Ἐκεῖ λοιπὸν ὠδηγήθη καὶ ἡ Ἐλμασιέ, ἀκολουθοῦσα τοῦ πατρὸς τῆς τὴν οἰκογένειαν, ἐκεῖ ἦτο πλέον ἢ φυλακὴ τῆς.

Ἄλλ' ὅσον περισσότερον εὐρὺ τὸ νέον εἴκημα καὶ ἂν ἦτο ἀπὸ τὸν ἐν Ἄρτῃ οἶκον τοῦ πατρὸς τῆς, ὅσον ἐξοχικὸν θέληγτρον καὶ ἂν εἶχεν ὅσον ὠραία καὶ ἂν ἦτο ἡ θάλασσα ἡ ὁποία γαληνιαία τὸ περιέβαλλεν, τὸ εὐμόρφινε καὶ τὸ ἐθώπευεν, εἰς τὴν Ἐλμασιέ ἐφαίνετο καὶ πληκτικὸν καὶ βαρὺ καὶ ἀσφυκτικὸν, ἀφοῦ δὲν τὸ ἐστόλιζεν ἡ παρυσία τοῦ Σαρῆ καὶ δὲν τοῦ προσέδιδε ζῶν καὶ θέληγτρα ἡ νεότης του καὶ ἡ καλλονὴ του.

Ἐν τούτοις οἱ λόγοι του τὴν παρηγοροῦν.

Ἐνθυμεῖται πᾶν ὅ,τι τῆς μετέδωκεν ἡ Ντουνοῦ. Καὶ ἔχει τὴν παρηγορίαν ὅτι συντόμως θὰ τὸν ἐπανίδῃ. Μαζῆ δὲ μὲ τὴν παρηγορίαν σκέψιν τῆς γενναῖται καὶ μία θελκτικὴ ἐλπίς.

Καὶ φαντάζεται ὅτι ἴσως εἰς τὴν μυστυριώδη σιγὴν τῆς νυκτός, ἐκεῖ ἔθα ἐλευθέρᾳ θὰ βχιδίξῃ, ἐκεῖ ἔνθα δὲν θὰ παρακολουθοῦν τὰ δῆματά τῆς, αἱ χανοῦμ καὶ οἱ εὐνοῦχοι, ἴσως ἐκεῖ δυνηθῆ ν' ἀνταλλάξῃ μετ' ἐκείνου τὰς πρώτας τῆς ἀγάπης τῆς λέξεις.

Ἄλλ' εἶναι μελαγχολικὴ.

Τῆς ζητοῦσι νὰ παίξωσι τὸ τζιρίτι, ἢ νὰ κολυμβήσωσιν εἰς τὸ παῖζον κῦμα.

Ἄλλὰ ἡ Ἐλμασιέ ἀρνεῖται νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς παιδιάς τῶν Χανουμισσῶν καὶ δὲν παίζει πλέον τὸ τζιρίτι.

Ὁ ἔρωσ τὴν ἔχει μεταβάλλει τόσον πολὺ, ὥστε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὴν ἐγνώριζον εἰς τὴν Ἀγίαν Μονὴν, δὲν τὴν ἀναγνωρίζουν εἰς τὴν ἐξοχὴν.

Ἰδίως μελαγχολεῖ φοβερὰ ὅταν τὴν συνοδεύουν ἢ μία ἢ ἄλλη εἰς τοὺς νυκτερινούς περιπάτους της. Καὶ μηχανᾶτα μυρίας προφάσεις, καὶ αἰσθάνεται ἀνακούφισιν ὅταν κατορθώῃ νὰ τὰς ἀπομακρύνῃ.

Αὐτὰ συνέβαινον ἐφ' ὅσον τὴν ἐπέριμενε.

Ἀλλὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν, ὡς νὰ ἐβαρύνθη ἢ ὡς νὰ ἐπέισμωσε διὰ τὴν τόσῃν ματαίαν ἀναμονὴν της ἢ Ἐλμασιέ δὲν κατήλθεν εἰς τὴν παραλίαν, δὲν ἐκάθησε παρὰ τὴν ἄμμον, καὶ δὲν ἔπαιξεν ἀφρημένη μὲ τὸ μορμουρίζον κύμα.

Ἦτο ἄλλως Παρασκευὴ καὶ εἶχεν ἔλθει ὁ πατήρ της, καὶ ἐφοβήθη νὰ κατέλθῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἡ ἀπαγωγὴ.

Μίαν νύκταν ἐν τούτοις, τὰ πράγματα ἔλαβον αἰσίαν τροπὴν.

Ὁ Σαρῆς ἦλθεν ἐπιθαίνων λέμβου.

Ἦ Ἐλμασιέ, τὸν ἀνέμενεν εἰς τὴν παραλίαν.

— Ἐλμασιέ, ἐκραξεν ὁ Σαρῆς.

Ἦ Τουρκοπούλα δὲν ἔχασε καιρόν.

Ἐπέθη τῆς λέμβου.

Καὶ ἡ λέμβος ἀπεμακρύνθη.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον θόρυβος ἀπὸ τῆς ζήρας ἠκούσθη διότι φαίνεται ὅτι ἡ φυγὴ τῆς Ἐλμασιῆ εἶχεν ἀνακαλυφθῆ.

Ἡ Ἐλμασιῆ τὸ ἐνόησε καὶ ἐντρομος ἀφῆκε νέαν κραυγὴν κρᾶζουσα.

— Μὲ ζητοῦνε.

Καὶ ὡσεὶ θέλουσα νὰ προφυλαχθῆ καὶ νὰ ζητήσῃ σωτηρίαν πλησίον ὄντος προσφιλοῦς, ἔκρυψε τὴν κεφαλὴν της τὴν περικαλλῆ εἰς τὸ εὐρύ στῆθος τοῦ ἐραστοῦ της.

Ὁ Σαρῆς ἐφρεκίασεν.

Τὴν ἐσφιγξε μὲ μίαν κίνησιν νευρικὴν καὶ ἀγρίαν καὶ ἔτοιμος ν' ἀποθάνῃ παρὰ νὰ τὴν χάσῃ ὤρμησεν ἐπὶ τὴν ἄλλην κόπην.

— Κωσταντῆ, ἔκρα. εν εἰς τὸν λεμβοῦχον, Κωσταντῆ ὅλη σου τὴ δύναμι.

Καὶ ρωμαλέως ἤρχισε νὰ κωπηλιπτῆ καὶ αὐτὸς, ἐνῶ ἡ λέμβος δὲν ὀλισθαίνει πλέον ἀλλὰ πετᾷ.

— Ποῦ πηγαίνομεν ἀφέντη; ἐρωτᾷ ὁ Κωσταντῆς.

— Ὅπου θέλεις, ἀπαντᾷ ὁ Σαρῆς, ἀρκεῖ νὰ κρυφτοῦμε.

— Στὴ Ἄρτα βέβαια ὄχι, λέγει ὁ λεμβοῦχος, τότε πάμε στὴν Γιόκα.

Ἡ Γιόκα εἶνε εἰς μικρὸς ἔρημος κολπίσκος. Ἀπέχει δύο περὶ-ποῦ μίλια ἀπὸ τῆς Ἄρτας.

— Ἐμπρὸς στὴν Γιόκα ἀπήντησεν ὁ Σαρῆς.

Ἡ κίνησις ὁμῶς εἰς τὸ οἶκημα τοῦ Πασᾶ ἐξακολουθεῖ.

Ἡ τρομαγμένη Ἐλμασιῆ μὲ τοὺς φλογεροὺς ὀφθαλμοὺς της παρακολουθεῖ ἢ μάλλον φαντάζεται ὅτι συμβαίνει ἐκεῖ.

Τόσον δὲ τὴν παραπλανᾷ ἡ φαντασία της, τόσον τὴν τρομά-

ζει ὅτι ὑποθέτει, πῶς συμβαίνει ἐκεῖ, ὥστε εἶνε βεβαίᾳ πλέον ὅτι λέμβος ταχεῖα ἐρρίφθη εἰς τὴν θαλασσαν καὶ ὀρμητικῆ ἔρχεται νὰ συλλάβῃ τοὺς δύο φυγάδας.

Καὶ ἀφίνει τρόμου κραυγὴν καὶ ψιθυρίζει κρύπτουσα τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν της.

— Δυστυχία μου, μᾶς κυνηγοῦν,

Ὁ Σαρῆς ὄρμα πλησίον της, κάθηται παρὰ τοὺς πόδας της καὶ προσπαθεῖ καὶ κατορθώνει νὰ τὴν καθησυχάσῃ,

— Ἐλμασιέ τῆς λέγει, μὴ φοβᾶσαι. Καὶ ἂν κυνηγοῦν δὲν θὰ μᾶς φθάνουν καὶ ἂν μᾶς φθάσουν δὲν θὰ μπορέσουν νὰ σέ παρουν ἀπὸ κοντά μου.

— Φοβοῦμαι Σαρῆ.

— Λίγο ἀκόμη Ἐλμασιέ καὶ δὲν φοβᾶσαι τίποτε πειά. Καὶ εἰπὼν τοὺς λόγους αὐτοὺς τρέχει πάλιν πρὸς τὴν κώπην.

Διπλασιάζει τὰς δυνάμεις του, διότι καὶ αὐτὸς ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν φοβεῖται.

Καὶ αὐτὸς ὑφίσταται παραισθήσεις σχεδόν, καὶ ἄλλοτε νομίζει ὅτι ἀκούει κραυγὰς καὶ ἄλλοτε ὅτι βλέπει λέμβους πολλὰς νὰ τοὺς κυνηγῶσι, διότι ὁ φόβος τῆς Ἐλμασιέ τὸν ἐπηρεάζει καὶ ἡ ἀγωνία τῆθ τὸν καταβάλλει.

Ἡ λέμβος πετᾷ πλέον ὡς βελος.

Ἡμίσειαν ὥρα παρῆλθεν. Ἀπεμακρύνθη ἤδη τόσον πολὺ, ὥστε οὐδεὶς ἴσως δύναται νὰ τοὺς καταφθάσῃ πλέον.

Ἡ Ἐλμασιέ ἀρχίζει νὰ συνέρχεται.

Κατανικᾶται ὁ τρόμος της καὶ καταπίπτει ἡ ταραχὴ της.

Ὁ Σαρῆς ἀφῆκε πλέον τὴν κώπην,

Κάθηται ἤδη παρὰ τοὺς πόδας της, καὶ σιγῶντες καὶ οἱ ἔχουν τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τοῦ Ἀγά πασσᾶ τὴν κατοικίαν.

κίαν. Ἦδη φαίνεται καὶ αὐτὴ ἡρεμοῦσα. Τὰ φῶτα σβέννυνται τὸ ἕν μετὰ τὸ ἄλλο. Τὸ ἐξοχικὸν οἶκημα βυθίζεται καὶ πάλιν εἰς τὸ σκότος καὶ, ἐφ' ὅσον ἡ λέμβος ἀπομακρύνεται, ἐπὶ τοσοῦτον ἐκεῖνο χάνεται, ἐξαφανίζεται καὶ μετ' ὀλίγον δὲν φαίνεται, δὲν διακρίνεται πλέον.

Τότε ὁ Σαρῆς στρέφεται πρὸς τὴν ὀθωμανίδα.

Ἡ Ἑλμασιέ συγκεκλιμένη κλίνει τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου του, ἐνῶ τὰ χεῖλη τοῦ Σαρῆ τῆς ψιθυρίζουν λόγους εὐτυχίας καὶ ἀγάπης.

Καὶ οἱ δύο εἶναι εὐτυχεῖς. Καὶ οἱ δύο τέρπονται εἰς τὸ παρὸν καὶ δὲν σκέπτονται οὔτε τοὺς κινδύνους, οὔτε τὸ μέλλον.

Ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν τῆς στιγμῆς ἐκείνης τοὺς ἀποσπᾷ ἡ φωνὴ τοῦ Κωνσταντῆ.

— Ἀφέντη, λέγει, ἐφθάσαμεν.

Καὶ ὄντως ἡ Τοῖκα εἰς τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν καταφύγιον ἦτο πρὸ αὐτῶν.

Ἠγέρθησαν καὶ οἱ δύο, καὶ οἱ δύο εὐτυχεῖς ἐπήδησαν εἰς τὰς βραχῶδεις ἀκτὰς τῆς, ἐκεῖ ὅπου ἤρχοντο νὰ κρύψουν τὸν καταδιωκόμενον ἔρωτά των, τὴν μεγάλην ἀγάπην των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Εἰς τὸν πύργον τοῦ Πατρὸς τῆς

Τὴν ἐπομένην μόλις ἀνεκκλύφθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀγᾶ-Πατᾶ, ἡ φυγὴ τῆς Ἑλμασιέ.

Διότι ή ταραχή και ή εξέγερσις, τήν όποίαν είχαν άντιληφθῆ
 οι δύο φυγάδες, δέν προήρχετο εξ αίτίας αὐτῶν.

Προῆλθεν εξ αὐτοῦ τοῦ Ἀγα-Πασᾶ.

Ἡ Ἐλμασιέ τόν ἀφῆκεν ὑπό τὸ κράτος τῆς ὑπνοβασίας, τοῦ
 τρόμου και τῆς αγωνίας. Τότεν δὲ μεγάλη ἦτο αὐτῆ, ὥστε αἰφνιδίως
 ὁ Ἀγα Πασᾶς ἐξύπνησε και ἐρρηξε μεγάλας κραυγὰς διότι ἐνόμιζεν
 ὅτι ἔβλεπε πρόαυτοῦ τῶν φονευθέντων τὰ φάσματα, ἐνόμιζον ὅτι ἤκουε
 τὰς αγωνιώδεις κραυγὰς των . Καί ἐφκντάσθη ὅτι ἔσυρον και αὐτόν
 εἰς τήν κρύπτην τῶν θησαυρῶν ὅπως τόν ἐγκλείσωσιν ἐκεῖ δια παν-
 τός.

Τότε εἰς τήν ὄπτασίαν ἐκείνην ἐρρηξεν ἀγρίας κραυγὰς και ἐξύπ-
 νησε.

Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμή, ή ὁποία τοὺς ἔκκεν ὄλους νά ἐξεγερθῶσι,
 ν' ἀνάψωσι φῶτα, και νά συμβῆ ή κίνησις, τήν ὁποίαν παρετήρησαν
 και ὁ Σκρῆς και ή Ἐλμασιέ και ὁ λεμβούχος.

Μετ' ὀλίγον ὁμως ὁ Πασᾶς συνῆλθε και ή ἡρεμία ἐπανῆλθεν εἰς
 τόν οἶκόν του. Τότε τὰ πάντα ἡσύχασαν, τὰ πάντα ἡρέμησαν, και
 ὄλοι ἐπίστρεψαν εἰς τὰς θέσεις των χωρίς οὐδεὶς νά ἀντιληφθῆ τῆς
 Ἐλμασιέ τήν ἀπουσίαν.

Μόνη ή Ντουντοῦ τήν ἀντελήφθη, τήν ἐνόησε, διότι τήν ἐζή-
 τησε νά τήν ἀνεύρη, ἀλλά δέν τὸ κατώρθωσε.

Φοβηθεῖσα ὁμως νά εἶπη τι, ἐσίγησεν. Καί ἔπεσε και αὐτῆ νά
 κοιμηθῆ ἐλπίζουσα ὅτι ή κυρία της θά ἐπανήρχετο τήν πρωίαν, χω-
 ρίς οὐδεὶς νά ἐνοήσῃ τήν φυγήν της.

Και οὕτω τήν ἐπομένην μόνον ἀνεκαλύφθη ή φυγή τῆς Ἐλμα-
 σιέ, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά.

Ἡ Φατιμέ τήν ἐζήτησε περὶ τήν ἐνάτην ὥρον τῆς πρωίας και
 ή Ντουντοῦ ἐστάλη νά τήν καλέσῃ.

Ἡ σκλαβὰ ἐσπευσε μὲ ταραχὴν εἰς τὸ δωμάτιόν της ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν τὴν εὔρεν ἐκεῖ.

Τότε κάτωχρος ἐπέστρεψε πλησίον τῆς μητρὸς τῆς Ἑλμασιέ-

— Χανούμ, τῆς εἶπεν, ἡ Ἑλμασιέ χανούμ δὲν εἶνε στὴν κάμαρά της.

— Ποῦ εἶνε λοιπόν ;

— Δὲν ξέρω.

— Τότε, βρές τὴν ποῦ εἶνε.

— Ποῦ νὰ τὴν βρῶ χανούμ.

— Μὴν εἶνε στὸ κῆπο ;

— Ὅχι, εἶπεν ἡ Ἄτκνὰ, γιὰτὶ ἐγὼ ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχομαι καὶ δὲν τὴν εἶδα.

— Μὴν εἶνε στὸ λουτρό ;

— Οὔτε ἐκεῖ δὲν εἶνε, εἶπεν ἡ Ἀζιζέ, γιὰτὶ ἐγὼ, ἡ Μπουκμπιλὲ καὶ Χατιγιὰ εἴμαστε στὸ λουτρό καὶ ἐκολυμβήσαμε μονάχες.

— Τότε ποῦ εἶνε λοιπόν, ἔκραξεν ἀνήσυχος ἡ Φατιμέ.

— Δὲν εἰζέρω χανούμ, ἀπήντησε τρέμουσα ἡ μικρὰ Ντουντοῦ.

Ἡ χανούμ, ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ πετρᾶ, διηυθύνθη τότε εἰς τῆς Ἑλμασιέ τὸν θάλαμον.

Ἄλλὰ ὅπως τῆς εἶχεν εἰπεῖ ἡ Ντουντοῦ, ὁ θάλαμος ἦτον ἔρημος.

Ὅλα τὰ πράγματα ἦσαν ἐν τάξει. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ διβάνι τὸ ὅποιον ἐχρησίμευεν ὡς κλίνη εἰς τὴν Ἑλμασιέ ἦτο ἀνέγγικτον καὶ ἀνέπαφον.

Προτοφανὲς δεῖγμα ὅτι ἡ κόρη δὲν εἶχε κατακλιθῆ.

Εἰς τὴν ἐνδειξὴν ἐκείνην φωναὶ διαμαρτυρίας καὶ λύσσης ἐξήλθον ἀπὸ τῆς Χανούμ τὰ χεῖλη καὶ πάραυτα ἐκράζε τὸν πρῶτον εὐνοῦχον.

— Οὐσβέχ, τοῦ εἶπεν, ἡ Ἑλμασιέ ποῦ εἶνε;

— Ἐπρεπε νὰ εἶνε ἐδῶ Χανούμ, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Ἄφου ὅμως δὲν εἶνε; ἠρώτησεν ἡ Φατιμέ.

— Τότε ἴσως θὰ εὐρίσκεται ἔξω μαζὶ μὲ τὴν σκλάβα τῆς.

— Ὅχι· ἡ σκλάβα τῆς εἶνε ἐδῶ καὶ δὲν ξέρει ποῦ εἶνε ἡ κυρά τῆς.

— Τότε;

— Τότε, Οὐσβέκ, πρέπει νὰ τὴν βρῆς ἐσύ.

— Χανούμ, θὰ τὴν βρῶ,

— Φοβᾶμαι μῆπως ζωηρὰ ὅπως ἦτον ἔπιση στὴ θάλασσα.

— Κ' ἐκεῖ ἀκόμη θὰ ψάξω, θὰ κατεβῶ στὰ βάρη τῆς, ἀλλὰ εἴτε νεκρὴ, εἴτε ζωντανή, θὰ σοῦ φέρω τὴν κόρη σου Χανούμ.

Ὁ Οὐσβέκ ἀνεχώρησε.

Ἡ Φατιμέ ἀνήσυχος καὶ τεταραγμένη ἐπέστρεψεν εἰς τὸν θάλαμον ἔνθα ἐσυνάζοντο αἱ λοιπαὶ γυναῖκες.

— Τὴν πῦρες; τὴν ἠρώτησαν μόλις τὴν εἶδον.

— Ἐγὼ, ὄχι, ἀπήντησεν ἐκείνη, ἀλλὰ ἐλπίζω νὰ τὴν εὔρη ὁ Οὐσβέκ.

Αἱ Χανούμ ἐκίνησαν τὴν κεφαλὴν, ἀμφιβάλλουσαι πολὺ εἰς τοῦ εὐνούχου τὰς ἐρεῦνας.

Καὶ ἡ Ἄτανά, στραφεῖσα πρὸς τὴν Μουκμπιλέ, τῆς εἶπε σιγαλά.

— Μουκμπιλέ, ἄκουσε προχθές τὴ νύχτα ἓνα ὠραῖο τραγοῦδι;

— Ὅχι.

— Τὸ ἄκουσα ἐγὼ, εἶπεν ἡ Ἄζιζέ, τὰ ἄκουσα πρὸ δύο ἡμερῶν καὶ ὄχι χθές.

— Ἐγὼ ὅμως τὸ ἄκουσα χθές τὸ βράδυ, ἀπήντησεν ἡ Ἄτανά καὶ τώρα πιστεύω ὅτι τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο τραγοῦδι ἦτο γιὰ τὴν Ἑλμασιέ.

Εἰς τοὺς λόγους ἐκείνους ἡ Μουκμπιλὲ καὶ ἡ Ἀζιζιέ προσέ-
βλεψαν ἔντρομοι ἀλλήλας.

— Ἦτανε Χριστιανός; ἠρώτησε μετ' ὀλίγον ἡ Ἀζιζιέ.

— Δὲν ξέρω, ἀπήντησεν ἡ Ἀτανά.

— Ἀλλὰ βέβαια Τοῦρκος δὲν τραγουδάει ἔτσι, εἶπε σιγαλώ-
τερα ἡ Μουκμπιλὲ.

Καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες ἐστέναξαν, ἀλλὰ καὶ ἐσιώπησαν, διότι
ὄχι μόνον ἦτο ἐπικίνδυνος μία τοιαύτη συζήτησις, ἀλλὰ καὶ διότι
ἐκάστη, μακαρίζουσα κατ' ἰδίαν τῆς Ἑλμασιέ τὴν τύχην, ἐθυθίσθη
εἰς τοὺς ἰδίους λογισμοὺς της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ἡ τιμωρία τῶν ἀθῶων.

Μετὰ δύο ὥρας ὁ Οὐσβεκ ἐπανῆλθε, μὴ εὐρῶν οὐδὲ ἴχνος τῆ
Ἑλμασιέ.

— Χανούμ, εἶπεν εἰς τὴν Φατιμέ, ἡ Ἑλμασιέ χανούμ· δὲ βρι-
σκεται πουθενά.

— Τώρα; ἔκραξεν ἀπηλπισμένη ἡ Φατιμέ.

Ὁ Οὐσβεκ ἐσίγησεν.

— Ἐφυγε ἢ ἐχάθη; ἐπανάλαβεν ἡ Ὄθωμανίς.

— Οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο μποροῦμε νὰ καταλάβωμε Χα-
νούμ.

Ἡ Φατιμέ ἐξαγριούται.

— Ψάξετε, ψάξετε, λέγει πρὸς ὄλους, ἡ Ἐλμασιέ Χχνουμ πρέπει νὰ βρεθῇ.

Ἦδη ὁ οἶκος τοῦ Ἀγᾶ Πατᾶ, γνωσθείσης τῆς φυγῆς τῆς Ἐλμασιέ, εὐρίσκεται εἰς ἀναστάτωσιν.

Ἡ Φατιμέ κατ' ἀρχὰς σκέπτεται νὰ κρύψῃ ἀπὸ τοῦ Ἀγᾶ-Πασᾶ τῆς θυγατρὸς του τὴν πράξιν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατορθώνει, διότι ὄλιγον βραδύτερον ὁ Ἀγᾶ Πασᾶς ζητεῖ τὴν κόρην του.

Θέλει, ὅπως πάντοτε, ν' ἀσπασθῇ τὴν Ἐλμασιέ του, καὶ δὲν εἰξεύρουσι τί νὰ τοῦ εἴπωσι, διότι οὐδεὶς τολμᾷ τὴν ἀλήθειαν νὰ τοῦ ἀνακοινώσῃ.

Ἄλλὰ ὁ Ἀγᾶς ἐπιμένει κράζων τὴν Ἐλμασιέ.

Τότε ἡ Φατιμέ εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνά του.

— Πασᾶ μου, τοῦ λέγει ἐναγκαλιζομένη τὰ γόνατά του, Πασᾶ μου σοῦ φέρνω μίαν εἶδησι κακῆ.

— Λέγε τί εἶδησι ;

— Ἡ Ἐλμασιέ...

— Ἡ κόρη μου ; τί ;

— Ἡ Ἐλμασιέ, ἐξηκολούθει ἐκεῖνη μὲ λυγμούς, ἡ Ἐλμασιέ.

Ὁ Ἀγᾶ Πασᾶς ὠρότερος τοῦ νεκροῦ τὴν ἀκούει.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ κακουργήματός του περιμένει μεγάλαν κακὰ νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τῆς κεφαλῆς του καὶ ἔν ἐξ αὐτῶν νομίζει ὅτι ἔρχεται νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ ἡ σύζυγός του.

— Λέγε λοιπόν, κραυγάζει αἰφνης, τί ἔκαμεν ἡ Ἐλμασιέ ;

Ἡ Φατιμέ ὁμως ἀδυνατεῖ νὰ ὁμιλήσῃ.

— Ἀπέθανε ; ἐξακολουθεῖ ἐκεῖνος.

— Δὲν ξέρω Πασᾶ μου δὲν ξέρω, ἀλλὰ στὸ παλάτι δὲν βρίσκειται.

Ἡ ὄργη τοῦ Ἄγα Πασᾶ ἐκσπᾶ φρικώδης.

Ἀπεσταλμένοι διάφοροι στέλλονται διὰ νὰ ἀναζητήσουν τὴν φυγάδα καὶ ὁ Πασᾶς ὁ ἴδιος ἀνακρίνει τοὺς εὐνούχους, ἀλλὰ τίποτε δὲν προκύπτει ἐξ ὅλων αὐτῶν.

Ὁ Μαντζούρ μνηθάνει τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἀγαπωμένης κόρης καὶ σπεύδει καὶ ἐκεῖνος καὶ μὲ τὴν μανιώδη ὄργην του αὐξάνει τοῦ Ἄγα Πασᾶ τὴν ὄργην ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς νεαρᾶς κόρης.

Τὸ πρῶτον ἐξιλαστήριον θῦμα ὑπῆρξεν ἡ Ντουντοῦ.

Διότι αὐτὴ ὡς ἰδιαιτέρα δούλη τῆς νεαρᾶς Ὀθωμανίδος ὤφειλε νὰ γνωρίζῃ τὰ μυστικά της.

Καὶ διὰ τοῦτο τοῦ Μαντζούρ ἡ λύσσα πίπτει ἐπ' αὐτῆς.

Αἴφνης ὅμως ἐγνώσθη καὶ τοῦ Σαρῆ ἡ ἐξαφάνισις.

Ἄλλὰ τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς μία σύμπτωσης, διότι δὲν ἠδύνατο οὐδὲ καὶ νὰ φαντασθῶσιν ὅτι ὑπῆρξε σχέσις τις μεταξὺ κτίστου καὶ ἀριστοκρατίδος κόρης.

Καὶ ἡ ταπεινότης αὐτοῦ κάμνει ὥστε νὰ μὴν ἐπιμείνωσιν εἰς τὰς μόλις διεγερθείσας ὑπονοίας των.

Ἐν τούτοις μῆτε αὐτοῦ τὰ ἔχνη δὲν κατορθώνουσι νὰ ἀνακαλύψουν.

Ἡ Ἐλμασιὲ φαίνεται ἀπολεσθεῖσα διὰ παντός καὶ πρὸς τὴν Ντουντοῦ στρέφεται καὶ πάλιν ἡ ὄργη πάντων.

Τὴν ἐρωτῶσι, τὴν ἐξεταζουσιν. Ἄλλὰ τίποτε δὲν δύνανται νὰ μάθουν.

— Δὲν ἤξεύρω Χανοῦμ ἀπαντᾶ.

— Δὲν γνωρίζω ἐφέντημ.

— Δὲν μοῦ εἶπε τίποτε πασᾶ μου.

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ μόνοι της λόγοι.

Τίποτε ἄλλο δὲν εἶπον ποτὲ τὰ χεῖλη της.

Διότι πιστὴ εἰς τὸ καθήκόν της, εἰς τὴν ἀφοσίωσίν της πρὸς τὴν κυρίαν της, ἢ μᾶλλον φοβουμένη τὴν τιμωρίαν ἢ ὁποία θὰ τὴν ἀνέμενεν ἐὰν ὁμολογήσῃ ὅτι αὐτὴ ὑπῆρξε τὸ μεσάζον πρόσωπον τῶν μεταξὺ τοῦ Σαρῆ καὶ τῆς Ἑλμασιῆ συνεννοήσεων, ἐπροτίμησε ν' ἀποθάνη σιγῶσα παρα νὰ βασανισθῇ ὁμολογεῦσα.

Ἄλλως τε ἐν τῇ παιδικῇ καὶ ζωντῇ φαντασίᾳ της, ἐν τῇ ἀμορφώτῃ καὶ ὄνειροπόλῳ ψυχῇ της, ἐφαντάζετο ὅτι αἰφνηδῶς θὰ ἐπήρχετο ἡ σωτηρία της καὶ θὰ ἐσώζετο ἀπὸ τὴν Ἑλμασιῆ καὶ τὸν ἐρκαστὴν της.

Πλὴν ἐπερίμενε μάτην.

Καὶ ἡ ἀθῶα δοῦλη κατεδικάσθη νὰ διέλθῃ τὸ ἐπίλοιπον τῶν ἡμερῶν της εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν.

Ὅχι ὅτι ἐφαντάζοντο ὅτι ἀπέκρυπτε τίποτε.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὤφειλε κάπου νὰ ἐκραγῇ ἡ ὀργὴ των καὶ νὰ ἰκανοποιηθῇ τοῦ Μκντζούρ καὶ τοῦ Ἄγᾶ ἡ λύσσα.

Διότι, μὴ ἀνευρόντες ἴχνος τι φυγῆς ἢ συνεννοήσεως τῆς Ἑλμασιῆ, ἤρχισαν ὅλοι νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ ζωντὰ κόρη ἐζήτησε νὰ κολυμβήσῃ καὶ παρεσύρθη ἀπὸ τὸ κύμα. Καὶ οὕτως ἐφαντάσθησαν τὴν Ἑλμασιῆ ἀπολεσθεῖσαν διὰ παντός.

* *
*

Μετὰ τῆς κόρης του τὴν ἀπώλειαν ὁ Πασᾶς κατέστη ἀγριώ-
τιος, δυσπιστώτερος καὶ δυστυχέστερος.

Ἐρθασε δὲ εἰς τόσῃν ἀπογοήτευσιν, ὥστε διέλυσε καὶ αὐτὸ τὸ

χαρέμι του και αἱ γυναῖκες του, καὶ ἡ ὠραία Μουκμπιλέ, καὶ παι-
γνιδιάρα Ἀζιζιέ, καὶ ἡ ζηλότυπος Ἀτανά, καὶ αἱ δύο-τρεῖς ἄλλαι·
ἀκόμη ἐστάλησαν ὡς δῶρα πρὸς ἄλλους πασάδες, ἐδόθησαν εἰς ἄλ-
λους συζύγους καὶ ἐστάλησαν εἰς νέα χαρέμια.

Ὁ Ἀγᾶ-Πασᾶς, δὲν ἔζη τώρα πλέον παρὰ μὲ τὴν πρώτην σύζυ-
γόν του, τὴν μητέρα τῆς Ἐλμασιέ, καὶ ὁ βίος του εἶχε καταστῆ
ἀφόρητος.

Τὰ ὄνειρά του, αἱ ὄπτασίαι του, τὰ φρικώδη ὄραματά του, τὸν
ἐθασάνιζον νύκτα καὶ ἡμέραν, εἰς ἐπίμετρον δὲ, τῆς Ἐλμασιέ ἡ ἀ-
πώλεια, ἡ θλίψις ὅταν τὴν ἐφκντάζοντο ἀπολεσθεῖσαν, τὸ αἶσχος
καὶ ἡ ὀδύνη ὅταν ἐνόμιζον ὅτι ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ οἴκου του, ἐδηλη-
τηρίαζε καὶ ἐκεῖνας τὰς στιγμὰς τῆς ἡμερίας καὶ ἡσυχίας τὰς ὁποίας
διήρχετο πλησίον τῆς συζύγου του.

Ἐκείνη μάτην ἐζήτηε νὰ τὸν παρηγορήσῃ. Ἐγῶτίστρια οὖσα,
εἰς τὸ ἔπαχρον, δὲν τὴν ἐτάρασσεν τῆς κόρης της ἡ φυγὴ ἢ ἡ ἀπώ-
λεια. Δὲν τὴν ἐθίξε τὸ ὀλίσημά της. Δὲν τὴν ἐπτόησεν ὁ ἀποχω-
ρισμός της.

Τώρα μάλιστα, ἀφ' ἧς μόνη σύζυγος τοῦ Ἀγᾶ Πασᾶ δὲν εἶχεν
ἀντιζήλους καὶ φόβους, θὰ ἦτο πολὺ εὐτυχῆς ζῶσα πλησίον του, ἐὰν
καὶ ἐκεῖνος ὑπέφερεν ὀλιγώτερον.

Τὴν ἐπομένην τῆς φυγῆς τῆς Ἐλμασιέ, ὁ Ἀγᾶ-Πασᾶς καὶ ἡ
Φατιμέ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν ἐν τῇ πόλει κατοικίαν των,

Ἐπέστρεψε νὰ ζήσῃ ἐκεῖ μὲ μόνας τὰς δούλας του, μονότονον
βίον ὁ πλούσιος, ὁ ἰσχυρὸς, ἀλλὰ καὶ δυστυχῆς Πασᾶς, μὲ τὴν ἐξ-
ἴσου δυστυχῆ σύζυγόν του.

Ἡ μόνη ἐνασχόλησις τοῦ Πασᾶ, ἦτο τώρα ἡ ἀποπεράτω-
σις τοῦ τζαμίου. Πλὴν ἀφ' ἧς ἀνεχώρησεν ὁ Σαρῆς ὅλοι οἱ ὑπ' αὐ-
τὸν ἐργάται, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ἔφυγον.

Διότι δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖνος νὰ τοὺς πληρώσῃ τὰ καθυστερούμενα ἡμερομίσθιά των, καὶ οἱ πτωχοὶ ἐφοβοῦντο νὰ παρακνεθοῦν καὶ εὐρον καλλίτερον νὰ φύγουν μακρὰν ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ οὕτω τὸ κτίριον τοῦ τζαμίου προχωρεῖ τώρα πλέον πολὺ βραδέως.

Ἦδη καὶ ἡ ὑποβοσκία τοῦ Ἀγᾶ Πασᾶ μετετρέπη εἰς τὸ χειρότερον.

Κατέστη ἐν εἶδος κατακληψίας ἡ ὁποία συχνὰ, πολὺ συχνὰ τὸν προσβάλλει.

Ἐν τούτοις μόνος τώρα πλέον, ἀφοῦ καὶ ὁ Μαντζούρ ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν, μόνος ἐπιθλεπεί τὰς ἐργασίας τοῦ τζαμίου. Νομίζει ἐν τῇ νοσοῦσῃ φαντασίᾳ του, ὅτι μόνον ὅταν προσευχηθῇ εἰς τὸ τζαμί ἐκεῖνο θ' ἀνακτήσῃ ὅλην του τὴν ἡρεμίαν καὶ τὴν γαλήνην.

Μίαν ἡμέραν ὅμως ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τοῦ οἴκου του καὶ παρακολουθῶν ἀπ' ἐκεῖ τὰς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων του ἡσθάνθη ἐκεῖ τῆς καταληψίας τὴν προσβολὴν, ἣτις ἐπῆλθε μὲ μίαν πνευματικὴν ἐξέγερσιν ἡ ὁποία τὸν ἔκαμε νὰ φοριεῖ ὄλος καὶ νὰ τρέμη, καὶ ἐν τῇ παραφορᾷ του νὰ ὀρμήσῃ ἐκτὸς τοῦ ἐξώστου φεύγων μακρὰν ἀπὸ τὰ καταδιώκοντα αὐτὸν πνεύματα.

Ὁ ἐξώστης ὅμως ἦτο σαθρὸς, τὰ ξύλα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηριζέτο πρὸ πολλοῦ εἶχον καταστραφῆ. Ἦρκεσε λοιπὸν ἡ κίνησις, καὶ ἡ ταραχὴ καὶ ὁ κλονισμὸς τὸν ὁποῖον ἐπροξένησεν ἐκεῖ ὁ ἐξαγριωθεὶς Ἀγᾶς, ὅπως ἐπιφέρει τὴν πτώσιν τοῦ ἐξώστου καὶ ὅπως θάψῃ ὑπὸ τὰ εἰσέπια του, καὶ τὸν πολυβασανισμένον ὀθωμανὸν μεγιστᾶνα.

Ὁ φονεὺς τῶν ἀθῶων εἶχε τέλος τιμωρηθῆ, καὶ εἶχε πληρώσει μὲ αὐτὴν τὴν ζωὴν του, τὸ κακούργημά του πρὸς δύο ἀθῶα παιδιὰ...

Διότι φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ προφήτης τιμωρεῖ ἐνίοτε τοὺς κακούργουντας πιστοὺς του.

*
* *

Ἡ Φατιμέ ἡ σύζυγός του, πιστὴ εἰς τὴν θέλησίν του, συνεπλήρωσε τὸ τζαμίον δι' ἐξόδων της, πρὸς ἐξιλασμόν του, καὶ μετέβλεν ἀκόμη εἰς Ὀθωμανικὸν προσκύνημα καὶ ἓνα ἄλλον ἐρειπωμένον ναὸν ἀνακαινίσασα αὐτὸν μὲ ἀληθεῖς ἰδικὰς της δαπάνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΙ'.

Τὶ ἀπέγειναν ὁ Σαρῆς καὶ ἡ Ἐλμασιέ

Ἀφήκαμεν τοὺς δύο φυγάδας ἀποβιβαζομένους εἰς τὴν Γιοκά. Ἐκεῖ, εἰς τὸν ἐρημικὸν καὶ βραχῶδη ἐκεῖνον τόπον, διήλθον τὸ ὑπόλοιπον τῆς νυκτός καὶ τῆς ἡμέρας.

Τὴν νύκτα ἐστεγάσθησαν μέσα εἰς ἓν μικρὸν ἐρημοκλήσι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκρύβθησαν καὶ πάλιν εἰς αὐτό.

Ἐφαγον ὀλίγον ξηρὸν ἄρτον καὶ ἑλῆες, τὰς ὁποίας εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Κωσταντής, καὶ τὴν ἐσπέραν ἀπεφάσισεν ν' ἀναχωρήσωσι.

Ὁ Σαρῆς ἀπέβαλε τὰ χονδρὰ ἐνδύματά του, καὶ φορεῖ ἤδη κομφὴν ἀθηναϊκὴν στολὴν, ἐνῶ ἡ Ἐλμασιέ ἀντήλλαξε καὶ ἐκείνη τὴν μουσουλμανικὴν ἐνδυμασίαν της πρὸς Ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Σαρῆς ἠτοίμασεν, ἀρ' ἧς ἐσκέφθη τὴν ἀπαγωγὴν τῆς Ὀθωμανίδος κόρης.

Οὕτως ὁ Σαρῆς ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρώτην κομψότητά του. Καὶ ἡ Ἐλμασιὲ ἀποκτᾷ νέα θέλητρα μὲ τὴν Ἑλληνικὴν τῆς ἐνδυμασίαν.

Ὁ Σαρῆς τὴν θαυμάζει, ἡ Ἐλμασιὲ τὸν καμαρώνει.

Καὶ οἱ δύο δὲ φαίνονται πολὺ εὐτυχεῖς.

Ἄλλὰ πρέπει ν' ἀναχωρήσουν.

Ὁ Ξηρὸς ἐκεῖνος τόπος δὲν τοὺς δίδει τὰ μέσα οὐδὲ τροφῆς, οὐδὲ κατοικίας, καὶ τὴν ἰδίαν ἐσπέραν εἶνε ἠναγκασμένοι ν' ἀναχωρήσουν.

Ὁ Σαρῆς, ἡ Ἐλμασιὲ καὶ ὁ Κωσταντῆς συνέρχονται εἰς συμβούλιον.

Ποῦ νὰ ὑπάγουν ; Ποῦ νὰ διευθυνθοῦν ;

Τὸ εὐθραυστρον βαρκάκι των δὲν τοὺς ἐπιτρέπει μακρὸν πλοῦν.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ γωνία καὶ ἂν εἶχεν ὅλα τὰ μέσα, δὲν ἦτο ἀσφαλῆς, ἀφοῦ συχνὰ κυνηγοὶ ἔρχονται διὰ θήραν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ ἀλιεῖς πολλάκις ἐκεῖ καταφεύγουν, ὥστε μὲ πᾶσαν θυσίαν πρέπει νὰ φύγουν.

— Νὰ πάμε στὴ Λευκάδα λέγει ὁ Κωσταντῆς,

— Μὲ αὐτὸ τὸ βαρκάκι ;

— Ναι, ἀπαντᾷ ὁ λεμβοῦχος, ἐγὼ ὁ Κωσταντῆς σὰς πέρνω ἐπάνω μου. Ὁ καιρὸς εἶνε καλὸς, ἂν φύγουμε τώρα τὸ πρωτὶ ξημεράματα θ' ἀγναντέψουμε τὴν Λευκάδα.

Ὁ Σαρῆς χερσαῖος, ἀγνοῶν ἀκόμη τὸ μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἄρτας διάστημα, ἐδέχθη.

Ἡ Ἐλμασιὲ ἔφερε μερικὰς ἀντιρρήσεις λέγουσα.

— Μὰ δὲν εἶνε μακρὰ ;

— Κυρὰ μου τῆς εἶπεν ὁ Κωσταντῆς, ὅσω μακρὰ καὶ ἂν

εἶνε, εἶνε καλλίτερα νὰ φύγουμε παρὰ νὰ μᾶς πιάσουν τοῦ πατέρα σου τὰ θηρία..

— Νὰ μᾶς πιάσουν; ἠρώτησεν ἡ Ἐλμασιέ.

— Ναί, ἓνα καίκι νὰ περάσῃ καὶ νὰ δῆ τὴν βάρκα μας, ἓνας κυνηγὸς νὰ πέσῃ ὡς ἰδῶ καὶ νὰ μᾶς συναπαντήσῃ, τότες τρέχα γύρευε.

— Τότε νὰ φύγουμε, Κωνσταντῆ, νὰ φύγουμε τὸ ταχύτερον.

— Κ' ἐγὼ αὐτῆς τῆς ἰδέας εἶμαι, εἶπεν ὁ Σαρῆς.

— Ναί, τώρα εὐθὺς νὰ φύγουμε.

Καὶ μὲ τὰς λέξεις αὐτὰς οἱ τρεῖς φυγάδες εἰσῆλθον εἰς τὴν μικρὰν λέμβον.

Ὁ Κωνσταντῆς καὶ ὁ Σαρῆς ἔδραξαν στιβαρῶς τὰς κόπας καὶ μετ' ὀλίγον ἡ λέμβος ἐπέτα εἰς τὰ κύματα.

Εὐτυχῶς εἶχον ἄνεμον εὐνοϊκὸν καὶ ἤνοιξαν τὸ πανίον των καὶ ὁ πλοῦς των ἐφαίνετο καὶ εὐτυχῆς καὶ εὐκολος.

Μόνον τοὺς ἐτρόμαζεν ἡ συνάντησις ἄλλων λέμβων ἢ πλοίων ἢ καϊκιῶν, διευθυνομένων ἐκεῖ καὶ δις ἐφαντάσθησαν ὅτι εἶδον λευκάζοντα πανία καὶ εἰς τὸν ὀρίζοντα πλοῖα διαγραφόμενα καὶ ἠσθάνθησάν καὶ φόβον καὶ τρόμον καὶ ἀγωνίαν.

Ἡ Ἐλμασιέ ἠτοιμάζετο νὰ κρυβῆ καὶ ὁ Σαρῆς καταιβάζει τῆς κεφαλῆς του τὸ κάλυμμα διὰ νὰ καταστῆ ἀγνώριστος.

Ἄλλ' εὐτυχῶς δὲν συνήντησαν οὐδένα.

Ἄντὶ ὅμως τῆς πρῶτας κατήντησαν νὰ φθάσωσι τὸ ἀπόγευμα εἰς τὴν Λευκάδα,

Ἐκεῖ ὁ Κωνσταντῆς τοὺς ὠδήγησεν εἰς σπιτί φιλικὸν του καὶ οἱ δύο ἐρασταὶ εὖρον ἐκεῖ φιλοξενίαν καὶ ἄσυλον καὶ στέγην.

Τὴν ἐπομένην ὁ Κωνσταντῆς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἄρταν.

Ὁ Σαρῆς τὸν ἐφιλοδώρησε γενναίως, καὶ ἐκεῖνος ἐφυγε μὲ τὴν

ἐντολὴν νὰ προσέξῃ τὰ διαθήματα τῆς οἰκογενείας τῆς Ἑλμασιὲ καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ ἐν ἀνάγκῃ.

Ἄλλὰ γνωρίζομεν ὅτι δὲν ὑπῆρξε τοιαύτη ἀνάγκη καὶ οὐδὲν τὸ ἐμπνέον φόβους ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας τοῦ Πασᾶ παρουσιάσθη, ἀφοῦ τίποτε δὲν κατώρθωσαν ν' ἀνεύρουν.

Ἡ θάλασσα βλέπετε δὲν ἀφήνει ἴχνη ὅπως ἡ ξηρὰ, διότι τῶν τροχῶν ἢ ἀποτύπωσις καὶ τοῦ ἵππου τὸ βῆμα καὶ τοῦ ποδὸς τὸ πέλμα, δύνανται πολλάκις νὰ καταστήσωσι καταφανῆ τὰ ἴχνη μιᾶς φυγῆς, καὶ νὰ δώσουν τὴν λαβὴν μιᾶς ἀνακαλύψεως.

Ἐνῶ τῆς λέμβου τὸ ὀλισθημα ἐπὶ τῶν ὑδάτων σβέννυται τόσον πολὺ, ὥστε εἶνε ἀδύνατον ν' ἀνακαλυφθῶσι πλέον τὰ ἴχνη καὶ ν' ἀπομείνωσι τὰ σημεῖα.

Μὲ αὐτὴν τὴν πεποιθητὴν οἱ δύο ἐρασταὶ ἐφθασαν εἰς Λευκάδα.

Ἐκεῖ ὑπὸ τὴν φιλοξενίαν τοῦ φίλου τοῦ Κωνσταντῆ ἔμειναν δύο μῆνες.

Πλὴν μετ' ὀλίγον ὁ Σαρῆς ἤρχισε νὰ φοβῆται. Ἡ μικρὰ νῆσος ὠμίλει πολὺ περὶ αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σαρῆς φοβούμενος ἀφ' ἐνὸς καὶ ζηλότυπος ἀφ' ἐτέρου, ἐζήτησε νὰ κρύψῃ τὴν ἐρωμένην του εἰς σκότος βαθύτερον καὶ εἰς μεγαλειτέραν ἀφάνειαν.

Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλουν δύο ἀφορμαί.

Ὅχι μόνον ἐφοβεῖτο τῆς οἰκογενείας τῆς τὴν ἰσχύν, ἀλλ' ἔτρεμε καὶ πρὸ τῆς καλλονῆς τῆς.

Ὁ εἷς φόβος θὰ τοῦ ἐστοίχιζε τὴν ζωὴν, ὁ ἄλλος τὴν εὐτυχίαν.

Διότι πᾶσαν χαρὰν, πᾶσαν εὐτυχίαν τὴν ἐξήρτα τώρα πλέον ἀπὸ τῆς Ἑλμασιὲ τὴν ἀγαπῆν, ἀπὸ τῆς Ὁθωμανίδος τὸ μείδιμα καὶ ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ, διότι ἤθελε νὰ τὴν κρύψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφοῦ ἐφοβεῖτο τῆς νῆσου τὴν σμικρότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Καὶ ἔφυγεν.

Ἐνεπιστεύθη τὴν Ἑλμασιὲ εἰς τὴν φιλοξενουῦσαν αὐτοὺς οἰκογένειαν καὶ ἐκεῖνος μόνος ἀνεχώρησεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ φόνος τοῦ Τούρκου, εἶχε πλέον λησμονηθῆ κατόπιν τῆς παρόδου τόσων χρόνων καὶ ὁ Σαρῆς χωρὶς οὐδὲν νὰ φοβεῖται ἱπανεῖδε τὴν γεννέθλιόν του πόλιν.

Ὁφείλε νὰ προετοιμάσῃ κατοικίαν διὰ τὴν ἀγαπητὴν του.

Καὶ ὁ Σαρῆς δὲν ἐδίστασεν ἐπὶ πολὺ νὰ ἐκλέξῃ.

Ἐγνώριζεν εἰς τὰς Ἀθήνας μίαν ἱρημικὴν κατοικίαν· ἐν εἶδος ὑπογείου μεγάρου τὸ ὅποιον ἄλλοτε κατεῖχεν πλουσία οἰκογένεια τούρκου καὶ ἀπὸ πρόληψιν τινὰ τὸ εἶχεν ἐγκαταλείψῃ οἱ πρῶν οἰκητορὲς του.

Ἐκεῖ ἐσκέφθη ὁ Σαρῆς νὰ κλείσῃ τὴν Ἑλμασιὲ του.

Καὶ ἐκεῖ νὰ τὴν φυλάξῃ.

Ἄλλ' ὁ ὑπόγειος οἶκος ὤφειλε νὰ γίνῃ κατοικία ἀνταξία τῆς ἱρωμένης του.

Μὲ ὅτι ἠδυνήθη τὸ ἐστολίσεν λοιπὸν ὁ Σαρῆς καὶ μετ' ὀλίγον τὸ μικρὸν κατερριμένον οἶκημα ἐκτός, ἔσωθεν κατέστη ἐν μικρὸν παλατάκι.

Ἐἶνε ἀληθὲς ὅτι πάντοτε ἦτο μὴδὲν ἀπέναντι τῆς πολυτελείας καὶ τοῦ πλοῦτου, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλμασιὲ εἶχεν εἰς τὸν πατέρα της.

Ἄλλ' ὅταν τὸ στολίζει ὁ ἔρως, ὅταν τὸ φωτίζει ἡ ἀγάπη, καὶ τὸ ἀπλούστερον δωμάτιον δύναται νὰ τὸ καταστήσῃ ζηλευτόν, καὶ τὸ πενιχρότερον πολυτελεὲς καὶ ὠραῖον.

«Μίαν καλύβην καὶ τὴν Γαλάτειαν», ἔλεγε ὁ Πυγμαλίων.

— Τὸν Σαρῆν καὶ τίποτε ἄλλο ἔλεγεν καὶ ἡ Ἑλμασιὲ· Διότι καὶ ἡ Ἑλμασιὲ ὅπως καὶ ὁ Πυγμαλίων ἀληθῶς ἠγάπα.

Ὁ Σαρῆς πρὶν ἱπανέλθῃ εἰς Λευκάδα ἔμεινεν ἀρκετὰς ἡμέρας

νὰ Ἀθήνας.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν ἐστόλιζε μόνον τῆς Ἑλμασιὲ τὴν κατοικίαν, ἀλλὰ ἐπραξε καὶ κάτι περισσότερο. Ἐφρόντισε δι' ἐπιτηδείων διαδόσεων νὰ αὐξήσῃ τὰς προλήψεις καὶ τὰς δυσιδαιμονίας αἰθιοποῖα ὑπῆρχον περὶ τοῦ ἐγκαταλειμμένου οἴκου. Τὰς ἠύξησε δὲ τόσον πολὺ, ὥστε κατώρθωσεν ἐν εἶδος τρόμου νὰ καταλαμβάνῃ τὸν Ἑλληνα καὶ Τοῦρκον, ἐὰν ἐτόλμα ποτέ καὶ μόνον ν' ἀτενίσῃ τὴν κατηραμένην καὶ στοιχειωμένην οἰκίαν.

Οὕτω μόνον ἐξησφάλιζε τὴν κατοχὴν τῆς Ἑλμασιέ.

Ἄφου ἐτακτοποίησεν ὅλα αὐτὰ, ἐπίστρεψεν εἰς Λευκάδα. Καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνεχώρησε μετὰ τὴν ἰδίαν του λέμβον εἰς Πειραιᾶ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ὠδήγησε νύκτα καὶ τὴν ἐνεκαθύδρισε εἰς τὸ ὠραῖον καὶ ἀνετον ὑπόγειον οἶκμά της. Διὰ νὰ τὴν φοβίσῃ δὲ τῆς συνέστησε προσοχὴν καὶ ὑπομονὴν, καθότι εἶχεν ἀρχίσει καταδιώξεις καὶ ἐρευναὶ ἐκ μέρους τοῦ Μαντζούρ καὶ τοῦ πατρός της καὶ μία ἀπροσεξία ἠδύνατο νὰ τοὺς ὠδηγήσῃ εἰς τὰ ἴχνη των καὶ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸν χωρισμὸν, εἰς τὴν αἰώνιαν δυστυχίαν.

Ἡ Ἑλμασιέ εὐτυχῆς ἐδέχθη τὰς ὠδηγίας του καὶ ἤκουσε τὰς συμβουλὰς του.

Ἡ ἀναχώρησίς της ἐκ τῆς πατρικῆς στέγης εἶχε γαίνη ἀκουσία σχεδόν, πλὴν ἤδη δὲν μετανοεῖ διὰ τὴν ἀπόφασίν της.

Τὸν Σαρῆν τὸν ἀγαπᾶ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς της καὶ μετ' ὅλην τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσιώσιν Ὁθωμανίδος, προσεκολλήθη εἰς αὐτὸν καὶ εἶνε εὐτυχῆς νὰ σκέπτεται ὅτι μόνον μετ' αὐτὸν θὰ διέλθῃ τὴν ζωὴν της.

Ἰδίως ἡ ἰδέα ὅτι ἄλλη δὲν θὰ μερισθῇ τὴν ἀγάπην του ὅπως ἐπραττον οἱ Ὁθωμανοὶ—τὴν ἐνθουσιάζει.

Ὡς σύντροφον καὶ ὑπηρέτριαν ὁ Σαρῆς τῆς ἐπῆγεν ἐκεῖ μίαν

πιστὴν γραίαν, ἣ ἵποια τὸν εἶχε ἀναθρέψῃ τὸν εἶχε μεγαλώσῃ καὶ εἶχεν εἰς αὐτὴν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ πίστιν.

Ὡστε ἡ Ἐλμασιὲ δὲν ἦτο μόνη.

Ὁ Σαρῆς ὅμως οὐδέποτε ἐθεάθη ἡμέραν ἐκεῖ.

Ἐσπέραν ἐπήγαινε καὶ νύκτα ἀνεχώρει.

Καὶ οὕτω παρῆλθεν ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος σχεδόν, γρόνος ὁ ὁποῖος διέφθουσε, ὡς νὰ ἦσαν στιγμαὶ αἱ ἡμέραι εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν δύο ἀγαπωμένων νέων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ὁ πρῶτος ἀποχώρισμός

Καὶ αἰφνης ἡ ἐπανάστασις ἐξερράγη.

Ὁ Σαρῆς, μεθ' ὄλον τὸν ἔρωτά του, δὲν ἐλησμόνησε τὴν πατρίδα του οὐδ' ἐπὶ μίαν μόνην στιγμὴν.

Ἐκ τῶν πρώτων ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας ἣ ὁποία ἄλλως τε εἶχε καὶ τὴν ἔδραν τῆς εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐκ τῶν πρώτων ἐδραζε τὰ ὄπλα, διὰ νὰ πολεμήσῃ τὸν τύραννον.

Οὕτω λοιπὸν ὁ Σαρῆς διετάχθη ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὡς ὄπλαρχηγός, μαζῇ μὲ δυὸ ἄλλους τοιούτους. νὰ εἰσβάλῃ εἰς Ἡπειρον.

Οὕτως ἐφθασεν ἡ παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Σαρῆ, εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἔτασεν ἡ ἐκτίμησις τῆς πατρίδος του.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν, ὁ Σαρῆς ἐξελθὼν τοῦ οἴκου του κρυφίως, καὶ βραδίῳ μὲ προφυλαξεῖς ἐφθασε καὶ ἤνοιξε μὲ κλειδίον μίαν σχεδὸν κατερριμμένην θύραν καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἓνα σαθρὸν πύργον.

Ἐκεῖ, ὡς εἶπομεν καὶ προηγουμένως, ἀφοῦ ἐπροχώρησε βαδίζων ὑπογεῖως, μία τρυφερὰ φωνὴ ἠκούσθη, φωνὴ μαλακὴ, σιγαλὴ γλυκεῖα.

— Σαρῆ.

— Χανούμ, ἀπήντησε καὶ ὁ Σαρῆς μὲ τὴν αὐτὴν τρυφερότητα καὶ ἐν φίλημα τρυφερώτερον ἐπεσφράγισεν τὴν ἐπιφώνησιν τῶν δύο ἐκείνων ὀνομάτων.

Ἡ Χανούμ δὲν ἦτο ἄλλη παρὰ ἡ Ἑλμασιέ.

Μετὰ τὰς λέξεις αὐτάς, μετὰ τὸ φίλημα ἐκεῖνο, οἱ δύο νέοι ἐπροχώρησαν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς Ἑλμασιέ.

Ἐκείνη ἐφόρει καὶ πάλιν τὸ Τουρκικὸν ἐνδυμᾶ της.

Μόνον τὸ γιασμάσκι εἶχεν ἀπορρίψει ἐντελῶς, καὶ ὁ Σαρῆς ἠρέσκετο πολὺ ν' ἀποκαλῆ τὴν ἐρωμένην του χανούμ· ἴσως διότι ἐκολακευέτο ὁ ἀνδρικός ἐγωισμὸς του, ὅτι ἠδυνήθη νὰ παρατύρῃ διὰ τῆς ἀγάπης του μίαν ἀριστοκράτιδα Ὄθωμανίδα.

Ἐἶνε ἄλλως τόσον πολλαὶ αἱ ἀνθρώπινα ἀδυναμίαι.

Φθάνουν πολλάκις μέχρι μικροτήτων καὶ γελοιοτήτων, ὥστε καὶ τοῦ Σαρῆ ἡ ἀδυναμία, ὅσον ἀνκξία λόγου καὶ ἂν εἶνε, ἄς μὴ φανῆ ὅμως καὶ ὑπερβολικῆ,

Οἱ δύο νέοι ἐν τούτοις εἰσῆλθον, ὡς εἶπομεν, εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς Ἑλμασιέ.

Ὁ Σαρῆς ἐκάθησεν ἐπὶ πολυτελοῦς διβανίου καὶ παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ πλουσίου περσικοῦ τάπητος ἔλαβε θέσιν ἡ Ἑλμασιέ.

Κατόπιν ἐστήριξε τὴν ὠραίαν κεφαλὴν της ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ νέου καὶ θεωρῶν αὐτὸν μὲ τοὺς λάμποντας ὀφθαλμοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀντηνκλάτο ὅλη ἡ περιπάθειά της καὶ ἡ ἀγάπη της, ἐπανάλαβε μὲ τὴν πάλλουσαν φωνὴν της.

— Σαρῆ.

— Χανούμ... ἀπήντησεν καὶ πάλιν ἐκεῖνος.

Μὲ τὰς δύο ἄλλω αὐτὰς λέξεις καὶ πάλιν ἐσταμάτησεν.

Διότι, καίτοι ἦσαν εὐτυχεῖς καὶ οἱ δύο εὐρισκόμενοι πλησίον ἀλλήλων, ἐν τούτοις ἐκεῖνος ὅστις θὰ παρετήρει αὐτούς προσεκτικῶς, θὰ διέκρινεν εὐθὺς ἀμέσως καὶ κἄτι ἄλλο.

Θὰ ἐβλεπεν εἰς αὐτούς κἄποιαν στενοχωρίαν.

Θὰ διέκρινε πρὸ πάντων ὅτι τὴν ὄραν αὐτὴν ἕκαστος ἦτο ἀποφασισμένος νὰ δείξῃ ποῖα στενοχωρία κατεῖχε τὴν ψυχὴν του.

Διὰ τοῦτο ἡ Ἐλμασιὲ ἔλαβε πάλιν τὸν λόγον.

— Σαρῆ τοῦ εἶπε, εἶχα τρεῖς μέρες νὰ σὲ δῶ, τί ἔγινες;

— Ἐλμασιὲ μου, τῆς ἀπήντησεν ὁ Σαρῆ μὴ μὲ κατηγορήσης καὶ μὴ νομίσῃς ὅτι ἀδιαφορία μ' ἔκαμε νὰ μὴ ἔρθω...

— Αὐτὸ δὲν τὸ ἐφαντάσθηκα ποτέ, τὸν διέκοψεν μὲ ἀγερωχίαν καὶ ὑπεροφίαν ἡ ὠραία Ὀθωμανίς.

— Ἀλλὰ τότε τί ἐφαντάσθηκες; ἠρώτησεν ὁ Σαρῆς.

— Τίποτα, ἤθελα μόνον νὰ μάθω τοὺς λόγους, εἶπεν ἡ Ἐλμασιὲ, οἱ ὅποιοι σὲ ἔκαμαν νὰ μείνης μακριὰ μου καὶ νὰ μὲ ἀφίσῃς μοναχῆ.

— Ἐλμασιὲ, τοὺς λόγους αὐτούς ἴσως δὲν μπορέσω νὰ σοῦ τοὺς πῶ, ἀπήντησεν ὁ Σαρῆς.

— Γιατί ;

— Διότι ἀφαιροῦν τὴν πατρίδα μου.

— Τὴν πατρίδα σου; ἀπήντησεν ἐκεῖνη μὲ τόνον ἐπιπλακτικόν, ἀλλὰ ἡ πατρίδα σου, μήπως δὲν εἶνε καὶ πατρίδα δική μου ;

— Ἐχεις δίκην, τῆς εἶπεν ἐκεῖνος ζωηρῶς, ἀλλὰ, δὲν πρέπει νὰ μάθῃς ἀκόμη...

— Ἀπ' ἐναντίας τὸν διέκοψεν ἡ Ἐλμασιὲ, πρέπει νὰ μάθω καὶ τὸ ἀπαιτῶ..

— Ὁ Σαρῆς ἐδίσταζε.

— Σαρῆ τοῦ εἶπε τότε, μὲ ἀπαλὴν φωνὴν ἡ ὠραία κορῆ, ἐμπιστεύσου στήν Ἐλμασιέ, ὅπως ἐκείνη χωρὶς τίποτε νὰ συλλογισθῇ ἐμπιστεύτηκε σὲ σένα...

Ὁ Σαρῆς εἰς τοὺς λόγους ἐκείνους ἠσθάνθη συγκεκνημένην τὴν ψυχὴν του, καὶ δὲν ἐδίστασε πλέον.

— Ἀκουσέ με, τῆς εἶπε λοιπὸν Ἐλμασιέ, μὲ λίγα λόγια θὰ σοῦ πῶ ἐκεῖνο που συμβαίνει. Ἡ πατρίδα μου ἐδραζε τὰ ὄπλα ἐναντίον τῶν τυράννων της, καὶ σήμερα οἱ Ἕλληνες ἢ θὰ ἐλευθερωθοῦν ἢ θὰ ἀποθάνουν . . .

Εἰς τὴν ἀναγγελίαν αὐτὴν ἡ Ἐλμασιέ δὲν ἐξεδήλωσεν οὐδὲ χαρὰν οὐδὲ λύπην.

*
**

Ὁ Σαρῆς ἐπανελάθεν

— Θὰ πολεμήσωμεν, καὶ ἐλπίζουμε νὰ νικήσουμε, ἐλπίζουμε νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὸν βαρὺν ζυγόν, καὶ νὰ ζήσωμεν κ' ἡμεῖς ποιά ὅπως ζοῦν ὅλα τὰ ἔθνη.

Ἡ Ἐλμασιέ εἰς τὰς λέξεις αὐτὰς ἐκίνησε μὲ δυσπιστίαν κεφαλὴν.

— Δυσπιστεῖς ; τὴν ἠρώτησεν ὁ Σαρῆς.

— Πολὺ ἀπήντησε βραδέως ἐκείνη. Εἰς τὴν ἐλευθερίαν ποῦ ζητεῖτε.

— Διατί ;

— Εἶνε πολὺ ἰσχυροὶ οἱ Τοῦρκοι διὰ νὰ μπορέσετε ἐσεῖς νὰ τοὺς νικήσετε, καὶ ἀπὸ ἰσχυροὺς κυρίους νὰ τοὺς κάμετε δούλους σας.

— Δὲν τοὺς θέλουμε δούλους, τοὺς θέλουμε μόνον ἴσους, ἀπήντησεν ὁ Σαρῆς.

— Ἔστω, ἐπανελάβεν ἡ Ἑλμασιέ, τὴν ὁποῖαν ἡ ἐθνικὴ ὑπερφάνεια μεθ' ὄλον τὴν ἀγάπην τῆς πρὸς τὸν Σαρῆν, δὲν τὴν ἄφινε νὰ φαντασθῇ ποτὲ νικημένους τοὺς Τούρκους.

Ὁ Σαρῆς τὸ ἐνόησεν καὶ τῆς εἶπε.

— Σήμερα, ἐὰν ἦλθα ἐδῶ Ἑλμασιέ, ἦλθα διὰ νὰ σὲ ἀποχαιρετίσω.

— Διατί ;

— Αὔριον φεύγω.

— Ποῦ πηγαίνεις.

— Στὴν Ἡπειρῶ.

Ἡ Ἑλμασιέ τὸν ἐκύτταξε ζωηρῶς.

Καὶ τότε διὰ πρώτην φοράν ἀντελήφθη ὅτι ὁ Σαρῆς ἦτο ὠλιπιμένος.

Ἐταράχθη, ὥχριάσε περισσότερον καὶ τὸν ἠρώτησε μὲ συγκινητικὴν ἀπλότητα εἰς τὴν φωνήν.

— Καὶ ἐμένα ;

Ὁ Σαρῆς συνεκινήθη.

— Δὲν θ' ἀργήσω νὰ ἐπιστρέψω, τῆς ἀπήντησε ζωηρῶς.

— Τὸ βόλι ἐκλέγει ποιὸν κτυπᾷ, τοῦ ἀπήντησε μελαγχολικῶς, ἐὰν πάθης ἐσύ, ἐγὼ τί θὰ γίνω ;

— Ὅχι, δὲ θὰ πάθω, θὰ μὲ προφυλάξῃ ἡ ἀγάπη σου.

— ὦ, μακάρι νὰ μπορέσῃ νὰ τὸ κάμῃ.

Μὲ τοὺς λόγους ἡ Ἑλμασιέ μελαγχολικὴ ἐσιώπησε.

— Σ' ἐλύπησαν οἱ λόγοι μου; τὴν ἠρώτησεν ὁ Σαρῆς.

— Οἱ λόγοι σου; Ὅχι Σαρῆ, μ' ἐλύπησεν ἡ φυγὴ σου.

Ὁ Σαρῆς ἠθέλησε ν' ἀπαντήσει, ἀλλ' ἡ Ἐλμασιέ ἐξηκολούθησε διακόπτουσα αὐτόν.

— Καὶ δὲν εἶνε μόνον ἡ ἀγάπη μου Σήμερα ὑπάρχουν σκέψεις, αἱ ὁποῖαι μὲ κάμουν μελαγχολικὴ εἰς τὴν εἶδησιν τῆς φυγῆς σου. Δὲν ἔχω πειὰ κανένα ἄλλον σ' αὐτὸν τὸν κόσμον παρὰ ἐσένα. Γιὰ σένα χωρὶς νὰ σέ γνωρίζω κἄν, γιὰ σένα Σαρῆ ἄφησα τὴν οἰκογένειαν μου, τὰ πλούτη μου, τὰς τιμὰς μου, καὶ ἤρθα μαζῆ σου, ἐγίνα σκλάβος σου, καὶ ἐπίστευα πῶς ἡ ζωὴ μου θὰ πέραγε μέχρι τέλους κοντὰ στὴ δική σου.... Ἐὰν ἡ εὐκολία μὲ τὴν ὁποιάν ἐφυγα μαζῆ σου, τὴν βραδυὰν ἐκείνην σ' ἔκαμε νὰ νομίσης, ὅτι εἶμαι τρελλή, καὶ ἀπερίσκεπτος ἔχεις λάθος. Ἦτο πολὺ μεγάλη ἡ ἀγάπη μου, καὶ δὲν μπόρεσα νὰ βασταχθῆ στοῦ τραγουδιοῦ του τὴν γλυκάδα, καὶ ἔκαμα ὅτι ἔκαμα....

Καὶ χωρὶς τίποτε νὰ συλλογιστῶ ἐφυγα καὶ ἔζησα μαζῆ σου εὐτυχῆς καὶ πολλαῖς φοραῖς εἰς τὰς μακρὰς μου ὄνειροπολήσεις, ὅταν ἐσύ δὲν εἶσαι ἐδῶ, δὲν συλλογίζομαι ἄλλο παρὰ πῶς νὰ κάμω ἰσχυρότερα, καὶ διαρκέστερα, αὐτὰ τὰ δεσμὰ τῆς ἀγάπης μας.... Καὶ τέλος ἤρρα ἓνα μέσον Σαρῆ, θέλω νὰ βαπτισθῶ....

Ὁ Σαρῆς ἐξαλλος ἐκ χρεῶς ἔλαβε τὰς χεῖρας τῆς ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του κράζων..

— Ἐλμασιέ φιλάτη Ἐλμασιέ ἀγαπημένη...

Ἐκείνη ἐξηκολούθησεν, μὲ ἓνα ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν τῶρα πλέον.

— Ναί· θέλω νὰ βαπτισθῶ. Θέλω ν' ἀρνήθῶ τὴν θρησκείαν μου, ὅπως ἀρνήθηκα τὴν οἰκογένειάν μου, θέλω νὰ γίνω χριστιανή, θέλω ἡ πατρίδα σου νὰ γίνῃ πατρίς μου, καὶ θέλω ἡ πίστις σου νὰ γίνῃ πίστις μου.

— Ἐλμασιέ;

— Θέλω, εξηκολούθησεν ἐπὶ πλέον ἢ Ὀθωμανὶς ἀριστράτης, θέλω ὁ γάμος μας εὐλογημένος ἀπὸ τὴν θρησκείαν σου, καὶ τὸν Θεόν σου, νὰ σβύσῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπόν μου ὅτι τοῦ ἔβαλε ἡ ἀγάπη μου, καὶ θέλω τιμωμένη νὰ ζήσω πλέον μαζὶ σου, καὶ Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν μία μέρα ν' ἀποκτήσω...

Θέλεις κ' ἐσύ;

— Μ' ἐρωτᾷς ἐὰν θέλω; τῆς ἀπήντησεν ὁ Σαρῆς. Οἱ λόγοι σου μὲ κάμνουν ἀνθρώπον εὐτυχῆ, ἀφοῦ μοῦ πραγματοποιοῦν ἐν ὥραϊον ὄνειρον τὸ ὁποῖον πρὸ τόσου καιροῦ ποθοῦσα, χωρὶς νὰ πιστεύω ὅτι θὰ μποροῦσα νὰ τὸ πραγματοποιήσω ποτέ. Ἡ Ἑλμασιέ χριστιανὴ σύζυγός μου, ποιά μεγαλειτέρα εὐτυχία. Θὰ σὲ ὀνομάσω Μαρίαν, θὰ σὲ φωνάζω μὲ τὸ χριστιανικὸν ὄνομά σου, ἀλλὰ ποτέ δὲ θὰ ξεχάσω τὸ ὄνομα ποῦ σὲ πρωτοφώναξα, καὶ ἔτρεξε στὴ φωνή μου, ἡ Ἑλμασιέ ἡ ἀγαπημένη.

— Πότε ὅμως; ἤρώτησε ἡ Ἑλμασιέ θὰ ἀκούσω αὐτὸ τὸ νέον ὄνομα καὶ θὰ βγῶ καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴ φυλακή;

— Ἐὰν δὲν ἐφευγᾷ τὸ πρῶτ', αὔριο μποροῦσαμε νὰ τὸ κάμωμε αὐτό.

— Ὡστε τώρα;

— Σὰν γυρίσω.

— Μὰ θ' ἀργήσης θαρρῶ.

— Ὅχι· γιατί τώρα μὲ τὴ πίστιν στὴν ἀγάπη σου, θὰ πολεμήσω ἀνδρείοτερα, καὶ γληγορώτερα θὰ ἔρθω πάλι κοντὰ σου....

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Σαρῆς ἠγέρθη.

— Μὰ φεύγεις τόσο γλήγορα ἐπιθύρῃσεν ἐκείνη ριπτομένη ἐπ' αὐτοῦ.

— Μαρία, τῆς ἀπήντησεν ἐκείνος δακρῶν, Μαρία ἀγάπη μου γλήγορα περίμενέ με.

— Ἐπηκολούθησαν δάκρυα, τρυφεροὶ ἀποχαιρετισμοί, οἱ ὁποῖοι διήρκεσαν πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας.

Τέλος ὁ Σαρῆς ἀπεσπάσθη αὐτῆς, κατάρθρωσε νὰ τὴν ἀποχαιρέτιση καὶ ἀσπαζόμενος τὸ τελευταῖον αὐτὴν, ἠδυνήθη νὰ φύγῃ μὲ ἀρρήτως συγκεκινημένην τὴν ψυχὴν, καὶ ἀγαπῶσαν διπλασίως τὴν καρδίαν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ἐλμασιὲ μεθ' ὄλην τὴν λύπην τῆς διὰ τὸν χωρῖσμον, τὴν ἀνησυχίαν τῆς διὰ τοῦ Σαρῆ τὴν τύχην εἰς τὸν ἀρχόμενον πόλεμον, ἤσθάνετο ἐν τούτοις μίαν ἀκράτητον χαρὰν σκεπτομένη ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἐτελεῖτο ὁ γάμος τῆς μετὰ τοῦ Σορῆ, καὶ θὰ ἐπανεῖκα τὴν ἐλευθερίαν τῆς, κατόπιν τόσο πολυκαίρου φυλακῆς σχεδὸν, εἰς τὸ ὑπόγειον ἐκείνον οἶκημα.

Διότι, ἐὰν ἡ ὀθωμανὶς παρεδέχθη τὸν βίον ἐκείνον ἢ χριστιανῆ δὲν θὰ τὸν ἠνείχετο.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς ἐκοιμήθη σχεδὸν εὐτυχῆς τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἢ Ἐλμασιὲ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Ἀφ' ἧς ἐφθασεν εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ ἡχώ τοῦ πολέμου καὶ τῶν μαχῶν τῆς ἐγερωθείσης Ἡπείρου πολλὰ στήθη συνεκινήθησαν καὶ καρδίαί ἐταράχθησαν εἰς τὰς ἐκπληκτικὰς ἐκείνας φήμας.

— Βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον ἐν ρεῦμα φιλελληνισμοῦ ἤρχισε νὰ ὀγκοῦται ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς πόθος νὰ ἐξεγείρεται, ὅπως πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατέλθωσιν εἰς αὐτὴν ἔτοιμοι νὰ συνδέσουν τὸ ὄνομα τῶν μὲ τὴν ἐνδοξὸν ἀνάστασιν ἐνδοξοτέρου ἔθνους.

Μεταξὺ αὐτῶν δὲ πρῶτος συγκαταλέγεται καὶ ὁ Ζώρξ Κάρτυ.

Ἀναγκὴ ὅμως νὰ εἴπωμεν τινὰ περὶ τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς ἀφορμῆς, ἡ ὁποία τὸν ἔφερε πρὸς τὴν μαχομένην καὶ ἀγωνιζομένην Ἡπειρον.

Ὁ Ζώρξ δὲν ἦτο ὠραῖος.

Ἄλλ' ἂν δὲν εἶχε τὴν καλλονὴν τὴν ἐκπλήττουσαν, τὴν ὁποίαν ἀνευρίσκει τις εἰς τὰς γραμμὰς τῶν καλλιτεχνικῶν, εἶχεν ὅμως τὴν ἀνδρικήν καλλονὴν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν προσδίδει εἰς τὴν μορφήν ἡ ἰσχυρὰ ψυχὴ καὶ ἡ μνῆ ἀληθελγίς.

Ὁ Ζώρξ ἦτο μελαγχροινός. Τὸ στόμα του ἦτο ὀλίγον μέγα, κανονικὴ ἡ ρίς του καὶ ἔφερε μελανὸν μέτριον μύστακα ἐπὶ τοῦ ἄνω χείλους αὐτοῦ. Οἱ ὀφθαλμοὶ του, ἦσαν μεγάλοι καὶ στρογγύλοι, ὀφθαλμοὶ οἱ ὁποῖοι ἐξέπεμπον ἀστραπὰς ὅταν ὠργίζοντο, καὶ ὅταν καθίσταντο γλυκεῖς καὶ μειδιῶντες προσελάμβανον κἄποιο ἄλλο χρυσιζὸν χρῶμα.

Ἡ κόμη του ἦτο καὶ αὐτὴ μελανή, καὶ κατέληγε μὲ καλλιτεχνικὴν ἀνωμαλίαν εἰς τὰ ἄκρα, πρᾶγμα ὅπερ προσέδιδεν κἄτι τι ἰδιαιτέρον εἰς τὴν ὅλην μορφήν του.

Πλὴν, εἰάν ἡ μορφή του δὲν εἶχε τῆς καλλονῆς τὸν τύπον, εἶχε τῆς πλαστικότητος τὴν ἐντέλειαν τὸ σῶμα του.

Διότι ἡ χάρις του καὶ ἡ κομψότης του ὑπερέβαινε πᾶσαν περιγραφὴν.

Τὸ ἀνάστημά του ἦτο ὑψηλότερον τοῦ μετρίου, λεπτὸν δὲ καὶ εὐθυτενές εἶχε τόσην χάριν εἰς τὸ βῆδιμα, τόσην ἀβρότητα εἰς τὰς κινήσεις, τόσην ἀφέλειαν εἰς τὰς στάσεις, ὥστε ἡ θεὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου, προσεῖλκυε τὴν προσοχὴν, ἀπὸ μόνῃν τὴν χάριν καὶ τὴν κομψότητα αἴτινες τὸν περιεκύκλουν.

Ἦτο τὴν ἐθνικότητα Γάλλος.

Εἶχε γεννηθῆ εἰς τὴν αὐτὴν πατρίδα μὲ τὸν Κάρολον Φαβιέρου, ἀπὸ γονεῖς ὅμως μετρίας εὐπορίας καὶ ὅπως ὁ φιλόδοξος συμπολίτης του εἶχε καὶ αὐτὸς μορφωθῆ καὶ ἀναπτυχθῆ μὲ μεγάλας φιλοδοξίας καὶ ὑψηλὰ ὄνειρα.

Κατόπιν ὅμως ὁ Κάρολος Φαβιέρου ἐφυγεν, ἀκολουθῶν τὸ διπλωματικὸν στάδιον, καὶ πολὺ βροχύτερον καὶ ὁ Ζώρζ ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπως ἀποπερατώσῃ τὰς ἀρχαμένας σπουδὰς του. Οἱ γονεῖς του τὸν ἀπέστειλαν ἐκεῖ, καὶ ἔμειναν εἰς τὸν τόπον των, μὲ τὸν πρωτότοκον υἱὸν των, διότι ὁ Ζώρζ ἦτο ὁ δευτερότοκος.

Ὁ Ζώρζ ἐγένετο δικηγόρος.

Εὐθύς ἅμα ὡς ἔλαβε τὸ δίπλωμά του, ἀνεχώρησεν ἐκ Παρισίων, καὶ . . . ἀπεκατεστάθη ἐκεῖ.

Ἄλλ' εἴπομεν ὅτι ἦτο φιλόδοξος.

Καὶ τὰ ὠραιότερα, τὰ ὑψηλότερα, τὰ φιλοδοξότερα ὄνειρα τὰ ἐπλαττε διὰ τὸ μέλλον αὐτοῦ.

Τὴν πρώτην τῶν πόθων του πραγματοποιήσῃν ὁ Ζώρζ, τὴν ἐβλεπεν εἰς τὴν κατάκτησιν μιᾶς ἑδρας ἐν τῷ Πανεπιστηρίῳ καὶ κατόπιν βαθμηδὸν ἤλπιζεν, ὅτι τὸ μέλλον του θὰ ἐξησφαλιζέτο καὶ τὴν εὐτυχίαν θὰ κατέκτα.

Τὰ ὄνειρά του ἐφθνον πολὺ μακρὰν.

Ἄφου αἱ φιλοδοξίαι του ἦσαν πολὺ μεγάλαι.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ὄνειρα, καὶ αἱ φιλοδοξίαι δὲν κατοικοῦν παρὰ εἰς ὑψηλόφρονας νοῦς, εἰς ἱπποτικούς καρχακτῆρας, εἰς ὑψηλὰς διανοίας, εἰς ἀλυγίστους θελήσεις, καὶ ὁ Ζώρζ κατέχων ὅλα αὐτὰ εὖρεν ὡς ἦν ἐπόμενον καὶ μεγάλας ἐν τῇ προόδῳ τοῦ βίου ἀντιστάσεις, ἀφου εἰς ἐπίμετρον δὲν ἦτο πλούσιος.

Ὡστε, ὁ νέος αὐτός, ὁ ὁποῖος ἐρρίπτετο εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀγῶνων, μὲ ὅλα τὰ εὐγενῆ ἐφόδια καὶ τὰς ὠραιότερας φιλοδοξίας, ὁ νέος αὐτός εἶχε νὰ παλαίσῃ πρὸ σκοπέλων ἀνυπερβλήτων.

Καὶ οὕτως ἐφθασε τὴν ἡλικίαν τῶν τριάκοντα δύο ἐτῶν χωρὶς τίποτε νὰ φέρῃ εἰς πέρας.

Πλὴν σταθερὸς εἰς τὰς ἀποφάσεις του, καὶ κρίνων καλῶς τὸν ἑαυτὸν του ἤλπιζε πάντοτε, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ καθίστατο ὁ πρῶτος πολίτης ἂν ὄχι τῆς Γαλλίας ὀλοκλήρου, τοῦλάχιστον τοῦ νομοῦ εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πρωτεύουσαν διέλενεν.

Ἐὰν ὅμως τοῦτο θὰ ἐγίνετο ταχέως, ἢ εἰς τὸ μέλλον τὸ ἀπώτερον, ὁ Ζώρζ δὲν ἐγνώριζεν. Δὲν ἐγνώριζεν, ἀλλὰ περιέμενεν ἀλλὰ ἤλπιζεν.

Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον εὕρισκοντο τὰ σχέδιά του, ὅτιαι πρὸ ὀλιγοῦ ἐγνωρίσθη μὲ μίαν Ἀθηναϊκὴν οἰκογένειαν διὰ μένουσαν τότε εἰς Παρισίους.

Ἡ οἰκογένεια δὲ αὐτὴ τὸν παρώτρυνε νὰ κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα.

Ὁ Ζώρζ τὸ ἔκαμε.

Καὶ κατελθὼν, ἐγκατεστάθη εἰς Ναύπλιον, διορισθεὶς κατόπιν πρόξενος τῆς Ολλανδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄

Μία παρέκβάσις

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, εἶναι ἀκόμη νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, καὶ ἀφηγηθῶμεν ἐπισόδιον, εἰς τὸ ὁποῖον, μετὰ δέκα ὀλόκληρα ἔτη ἀφ' ἧς ἔλαθε χώραν, ἐπεδρασε ὀλεθρίως ἕως τῆς τύχης τοῦ Κατσαντώτη καὶ συνεδεθῆ ἀναποσπάστως μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἡρώδους μας. Τὸ ἐπίσδιον τοῦτο ἐν ὀλίγοις ἔχει ὡς ἐξῆς..

*
*
*

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος καὶ ἀφοῦ ὁ Μέγας Ναπολέων, ὡς στρατηλάτης ἀνίκητος ἐπελθὼν, κατέλυσε τὴν Ἐνετικὴν πολιτείαν, τὸ Ναύπλιον Ἐνετοκρατούμενον μέχρι τότε, κατάρθρωσε καὶ ἐκεῖνο, νὰ ἀποτινάξῃ τὸν Ἐνετικὸν ζυγόν, ἀλλὰ μόνον διὰ νὰ μεταβάλλῃ κυρίαρχον.

Διότι, ἐὰν ἀπέβαλε τοὺς Ἐνετοὺς αὐθέντας, πλέον ἀδύνατον μετέπεσεν εἰς τοὺς Τούρκους τυράννους.

Οἱ δὲ Ἐνετοὶ οἱ τῶς κατακτηταὶ φεύγοντες ἀπὸ τὴν κυριευθεῖσαν πόλιν, ἐγκατέλειψαν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, καὶ οἴκους καὶ κτήματα, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ὀλοκλήρους κινητὰς περιουσίας.

Οὕτως οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν κατακτητῶν δὲν εὗρον μόνον οἰκίας

πλουσίας, διὰ νὰ κατοικήσουν, δὲν εὗρον κτήματα διὰ νὰ καταλάβουν καὶ κλλιεργήσουν, ἀλλὰ εὗρον καὶ πλοῦτον ἀληθῆ, ἔτοιμον νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὅλας τὰς ὀρέξεις των.

Οἱ Τοῦρκοι ὡς κατακτηταὶ ὑπῆρξαν πολλαπλῶς εὐτυχεῖς.

Εὐτυχεῖς οἱ Τοῦρκοι, ἀλλὰ δυστυχεῖς οἱ Ἕλληνες.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ πόλις ἠκμαζεν, οἱ κάτοικοι εἰργάζοντο.

Καὶ Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι ὅπως δῆποτε συνεβίουν ἡρέμως,

Εὐρίσκόμεθα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ὅτε μίαν πρωίαν περὶ τὸ λυκαυγίς, ἐν πλοῖον ὑπὸ ξένην σημαίαν ἐφάνη κακαπλέον εἰς τὸν πεφημισμένον λιμένα τοῦ Ναυπλίου.

Μετὰ μίαν δὲ ὥραν μία λέμβος ποσῆγγισεν εἰς τὴν ξηρὰν, φέρουσα δύο νεαροὺς ἄνδρας.

Ἐφερον καὶ οἱ δύο κομψὴν εὐρωπαϊκὴν ἔνδυμασίαν, μὲ κοντὰ πανταλόνια καὶ μὲ χάριν καὶ νεκρικὴν ζωηρότητα ἐπήδησαν ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ναυπλίου.

Ἡ λέμβος ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πλοῖον.

Εὐθύς δὲ ὡς ἐπανῆλθεν εἰς αὐτό, συνέστειλε τὰ ἱστία του καὶ μετ' ὀλίγον ἐγένετο ἄφαντον, χωρὶς νὰ κινήσῃ ὡς ἐκ τῆς ὥρας τὴν προσοχὴν καὶ χωρὶς νὰ κατορθώσουν αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ νὰ ζητήσωσι περὶ αὐτοῦ πληροφορίας.

— Οἱ δύο ξένοι εὐρίσκονται ἤδη εἰς τὸ Ναύπλιον.

Ἐμίλουν διάλεκτον ἄγνωστον καὶ ξένην πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ Τοῦρκους, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ πολλῆς δυσκολίας κατώρθωσαν νὰ συνεννοηθῶσι καὶ νὰ γίνωσι κταληπτοὶ δι' ἐκεῖνον τὸ ὅποιον ἐζήτου

Ἐζήτου δὲ τὸν Ζωρζ πρόξενον τῆς Ὀλλανδίας πρὸς τὸν ὅποιον

ἔφερον ἐπιστολάς συστημένας καὶ ἔσπευσαν νὰ τοὺς ὀδηγήσουν πρὸς αὐτούς.

Ὁ πρόξενος, ἀνὴρ μέσης ἡλικίας, καλοκάγαθος δὲ καὶ φιλόφρων εἰς τὸ ἔπακρον, τοὺς ἐδέχθη εὐγενῶς καὶ τοὺς ἠρώτησεν εἰς τί ἠδύνατο, ἡλικιωμένους αὐτοὺς, νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς δύο νεανίας.

Διότι ὄντως οἱ ξένοι ἦσαν δύο παιδιά.

— Κύριε, εἶπε τότε ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο νέων, εἰς γαλλικὴν διάλεκτον, εἴμεθα ξένοι, καὶ ἐρχόμεθα νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ ὑμᾶς τὴν μεγαλειτέραν ἐκδούλευσιν, τὴν ὁποίαν ἄνθρωπος δύναται νὰ μᾶς περάσῃ.

— Πόθεν εἴθε ; τοὺς ἠρώτησεν ἐκεῖνος.

— Ἐνετοί.

— Καὶ ἐρχεσθε ἐδῶ ;

— Διὰ σκοπὸν ὠρισμένον

Ὁ πρόξενος τοὺς ἐθεώρησε προσεκτικῶς.

Κατ' ἀρχὰς ἐφαντάσθη μήπως οἱ δύο ἐκεῖνοι νεαροὶ ἰππῶται ἤρχοντο νὰ ζητήσουν τὴν ἀνάκτησιν τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκυριαρχήσαν οἱ πατέρες, των, καὶ ἐροῦντο μήπως ἡ νεανικὴ φαντασία καὶ ὁ νεανικὸς ζῆλος τοὺς παρέσυρε τόσον, ὥστε νὰ φαντασθῶσιν, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ γηραιοῦ ἐκείνου προξένου θὰ εὑρισκον ἐκπληρωτὴν τῶν ὀνείρων των καὶ ὑποστηρικτὴν τῶν πόθων των.

Καὶ ἐπανελάθε προσεκτικώτερον τὴν ἐξέτασίν του, καὶ ἐν μείδιμα ἀόριστον καὶ ἐλαφρὸν διεγράφη ἐπὶ τῆς καλοκαγάθου μορφῆς του.

Οἱ Ἐνετοὶ ἀπαθεῖς ἐπεριμενον.

Ἦσαν καὶ οἱ δύο νέοι, νεώτατοι.

Ἐἴκοσι δύο ἐτῶν ὁ εἰς, καὶ εἴκοσι τεσσάρων ἕως εἴκοσι πέντε ὁ ἄλλος,

*
* *

Καὶ οἱ δύο ἦσαν εὐμορφοὶ καὶ ἐπὶ τῆς μορφῆς των ἀντηνακλάτο τῆς καταγωγῆς ἢ εὐγένεια, καὶ ἐπὶ τοῦ παραστήματός των διεκρίνετο τῶν τρόπων ἢ λεπτότης καὶ κομψότης.

Ἡ θεὰ των κατέκτα τὴν συμπάθειαν.

Ἡ εὐγένειά των ἐγέννα τὴν ἀγάπην.

Ὁ πρόξενος αἰσθανόμενος ὅτι ἀκατανικήτως ἐφέρετο πρὸς τοὺς δύο ξένους, ἔσπευσε νὰ ἐπαναρχίση τὰς ἐρωτήσεις του, ἐπιθυμῶν τῶρα πλέον νὰ μάθῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς των, καὶ νὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ ὅσον εὐλικρινέστερον ἠδύνατο, καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ κινδύνου, εἰς τοὺς ὁποίους πιθανὸν νὰ τοὺς ἐφερῆν ἡ ἀπειρία των, ἢ νεότης των, καὶ αὐτὸς ὁ ἐνθουσιασμός των.

Καὶ τοὺς ἠρώτησεν.

— Καὶ δύναμαι νὰ μάθω ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ ὠρισμένος σκοπός;

— Μάλιστα.

— Εἰς ἐσὰς θὰ ἐμπιστευθῶμεν τὰ πάντα. ἀπήντησαν οἱ δύο νέοι, διότι ἀφ' ἐνός μᾶς ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην καὶ πεποίθησιν ἢ καλοσύνη σας καὶ ἀφ' ἐτέρου μᾶς ὠμίλησαν περὶ τῆς ἰσχύος σας ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ἄλλοτε τῶν πατέρων μας κτῆσις.

— Σὰς ἀκούω λοιπὸν, εἶπεν ὁ πρόξενος βεβαιούμενος ἤδη διὰ τῶν λέξεων τούτων ὅτι αἱ πρῶταί του σκέψεις δὲν ἦσαν εὐτυχεῖς.

Οἱ δύο νέοι, πρὶν ἀρχίσωσιν, ἐζήτησαν ἀλλήλους διὰ τοῦ βλέμματος.

Ἐφαίνοντο συνεννοούμενοι πῶς ν' ἀρχίσουν τὴν ἱστορίαν των.

Τέλος ὁ μεγαλειότερος ἔλαβε τὸν λόγον.

— Κύριε Πρόξενε τῷ εἶπεν. Ἀκούσατε.

Ἐνετὸς προβλεπτής τοῦ Ναυπλίου τοῦ 1715 ὑπῆρξεν ὁ πρὸς πατρός πρόπαππός μας Οὐγος Ζάννος.

Ὅταν ἡ καταστρεπτικὴ πολιορκία τῶν Τούρκων ἔδειξε ποῖον θά ἦτο τὸ τέλος τῆς μάχης καὶ ἡ εἰσβολὴ τῶν ἐχθρῶν ἀνεμένετο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὁ Οὐγος ἐσκέφθη τίνι τρόπῳ θὰ κατώρθου τὴν ὄρην ἐκείνην νὰ διασώσῃ τουλάχιστον τὰ πολύτιμα αὐτοῦ πράγματα, τοὺς θησαυρούς του, καὶ τῆς πόλεως τὸ ταμεῖον.

Διὰ τοῦτο ἐζήτησεν ἐὰν ἦτο δυνατόν τὸ ταχύτερον νὰ πραγματοποιησῇ τὴν ἰδέαν του, πρὶν οἱ ἐχθροὶ καταλάβωσιν τὴν κινδυνεύουσαν πόλιν.

Τὴν αὐτὴν νύκτα λοιπὸν κατέβη εἰς ὠρισμένην θέσιν, καὶ μόνος χωρὶς οὐδεὶς νὰ ἐννοήσῃ ἔσκαψε τὴν γῆν, καὶ ἐκρυσεν εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς ὄλους τοὺς ἰδικούς του θησαυρούς καὶ κατόπιν ὄλον τὸ δημόσιον ταμεῖον.

Μετ' ὀλίγον δέ, ὅτι προσβλέπετο καὶ συνέβη.

Οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν τὸ Ναύπλιον καὶ οἱ Ἐνετοί, ἄλλοι αἰχμάλωτοι, ἄλλοι πρόσφυγες, ἄλλοι καταφυγόντες δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, κατώρθωσαν νὰ σωθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὴν μάχαιραν.

Κατώρθωσαν ὅμως νὰ σώσωσι μόνον τὴν ζωὴν τῶν, ἀπολέσαντες ἐντὸς τῆς κυριευθείσης πόλεως καὶ χρήματα καὶ κτήματα καὶ ὀλοκλήρους περιουσίας.

Ὁ πάππος μας μὲ τὴν οἰκογένειάν του κατέφυγεν εἰς Βενετίαν.

Μετ' ὀλίγον δὲ ἀπέθανε ἐκ τῆς λύπης του.

Ἦρας τινὰς ὅμως πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐκάλεσε τὸν πάππον μας καὶ ὡς ὑπερτάτην κληρονομίαν τοῦ ἐδώρησεν ἐν χαρτίον.

Ἦτο τὸ τοπογραφικὸν σχεδιογράφημα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐσημειοῦτο ὠρισμένως ἡ θέσις ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ πρόπαππὸς μας ἐκρυψε τοὺς θησαυροὺς τοῦ δημοσίου πλοῦτου καὶ τοὺς ἰδικούς του.

Πλὴν ὁ πάππος μου φοβούμενος νὰ ταξειδεύσῃ τοσον μακρὰν, φοβούμενος νὰ πλησιάσῃ εἰς τοῦ Τούρκου τὴν φωλεὰν, διὰ νὰ ζητήσῃ ὅτι τῷ ἀνῆκεν, ἐθεώρησε καλὸν νὰ φυλάῃ τὸ χαρτίον, ἀλλὰ καὶ εἰς οὐδένα ν' ἀνακοινώσῃ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ.

Καὶ οὕτως ἔφθασε καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, καὶ μόνον κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ θανάτου ἐνεθυμήθη νὰ πράξῃ ὅ,τι ἔκαμε καὶ ὁ πατήρ του.

Ἐκάλεσε καὶ αὐτὸς τὸν πατέρα μου, καὶ μὲ ὀλίγας λέξεις τοῦ ἐξήγησε ποίᾳ πολυτίμους πληροφορίας περιεῖχε τὸ ὠχροκίτρινον ἐκεῖνο χαρτίον, καὶ τοῦ εἶπεν ἀκόμη, ἐὰν ἐπόθει τοὺς θησαυροὺς ὧφειλε νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ τοὺς λάβῃ.

Καὶ ὅπως ὁ πρόπαππος μας, καὶ ὁ πάππος μας ἐδώρησε τὸ σχεδιογράφημα εἰς τὸν πατέρα μου.

Ἡμεῖς ἤμεθα τότε παιδιὰ.

Ὁ πατέρας ἀφῆκε νὰ μεγαλώσωμεν ὀλίγον καὶ μίαν ἡμέραν μᾶς ἐκάλεσεν ἰδιαιτέρως, μᾶς εἰδείξε τὸ σχεδιογράφημα καὶ ἐζήτησε τὴν γνώμην μας.

Ἡμεῖς, δηλαδὴ ὁ Πομπήτιος καὶ ἐγὼ, ἐξεπλάγημεν διὰ τὰς πληροφορίες, καὶ μίαν ἀπήντησιν ἐδώκαμεν εἰς τὸν πατέρα.

— Πατέρα, τοῦ εἶπομεν, πρέπει νὰ ζητήσωμεν τοὺς θησαυροὺς μας, πρέπει νὰ ἐπανακτήσωμεν τὰ πλοῦτη μας.

— Διὰ τίνος τρόπου; μᾶς ἠρώτησεν.

— Νὰ πᾶμε εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ ταξειδεύσωμεν εἰς τὸ Ναύπλιον.

— Ποῖος ἐκ τῶν δύο; ἠρώτησεν ὁ πατέρας μου.

— Ἐγὼ, εἶπομεν συγχρόνως ὁ Πομπήτιος καὶ ἐγὼ.

Ὁ πατέρας μᾶς ἐκύταξε καὶ εἶπεν.

— Ὑπάρχουν κίνδυνοι.

— Θὰ τοὺς ὑπερνικήσωμεν, ἀπηντήσαμεν.

— Ὑπάρχουν φόβοι.

— Δὲν θὰ τοὺς συλλογισθῶμεν.

— Φοβοῦμαι δι' ἐσᾶς, εἶπε καὶ πάλιν ὁ πατέρας, καὶ φρονῶ ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ ὑπάγω ἐγὼ.

— Ὅχι, ὄχι, ἀπηντήσαμεν ὁ Πομπήτιος καὶ ἐγὼ, πρέπει νὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἓκ τῶν δύο μας, διὰ νὰ κινδυνεύσῃ μόνον ἓνας καὶ ἐν ἀνάγκῃ εἰς μόνον ν' ἀπολεσθῇ.

Ὁ πατέρας ἐσκέφθη ἐπὶ πολὺ.

Κατόπιν ἔλαθε τὴν ἀπόφασίν του καὶ ἤγειρε τὴν κεφαλὴν λέγων.

— Παιδιά μου, ἐσκέφθην, καὶ ἀφοῦ θέλετε νὰ ὑπάγετε εἰς ἓκ τῶν δύο, καλλίτερον νὰ ὑπάγετε ἑμοῦ. Ἐσὲ Πομπήτιε σὲ εὐρίσκω μικρόν, διὰ νὰ ὑπάγῃς μόνος, σὲ Φραγκῆσθε σὲ εὐρίσκω ἀσθενῆ διὰ νὰ ταξειδεύσῃς μόνος.

Φύγετε λοιπὸν μαζῆ.

Ὑπάγετε καὶ οἱ δύο νὰ ζητήσητε ὅ,τι ἀνήκει πρὸς ἑνὸς αἰῶνος εἰς τὴν οἰκογένειάν μας καὶ ὅτι φυλάττει ἐκεῖ φιλοστόργως τοῦ Ναυπλίου ἡ γῆ.

Ὁ Φραγκῆσθος ἐσταμάτησε.

— Δὲν θὰ σᾶς περιγράψωμεν, ἐξηκολούθησε μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ Πομπήτιος, οὐδὲ τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τὰς σκηνὰς, οὐδὲ τῆς μητρὸς μας τὰ δάκρυα, ἢ ὅποια κκτ' οὐδένα λόγον ἤθελε νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ φύγωμεν φοβουμένη ἀγνώστους κινδύνους, φανταζομένη ἀγνωστα ἐμπό-

δια, οὐδὲ τῆς μικρᾶς ἀδελφῆς μας τὰς κραυγὰς, ἡ ὅποια ἐναγκαλιζομένη τοὺς πόδας μας δὲν ἤθελε νὰ μᾶς ἀφήσῃ.

Ὅλα αὐτὰ τὰ παρερχόμεθα.

Εἶνε ἄλλως τόσον λυπηραὶ ἀναμνήσεις, ὥστε δὲν πρέπει νὰ τὰς ἐνθυμεῖται τις.

Σὰς λέγωμεν μόνον ἐν συντόμῳ πλέον, ὅτι εἰσήλθομεν εἰς ἐν ἱστιοφόρον καὶ μετ' ὀλίγον ἠνοίξαμεν τὰ ἱστία μας πλέοντες πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ πρῶτον μᾶς ἠχρήθησαν οἱ γονεῖς μας καὶ μᾶς ἐφωδιάσεν ὁ πατήρ μου μὲ χρήματα ἀφ' ἐνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴν συστατικὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν σὰς ἐπεδώσαμεν πρὸ ὀλίγου.

*
* *

Καὶ τώρα ἰδοὺ ἡμεῖς.

Ὁ πρόξενος τοὺς ἤκουσε συγκεκριμένους,

Καὶ τοὺς ἀπήντησεν.

— Εὐγενεῖς ἱππῶται· ἐγὼ ξένος ὑπήκοος, εὐχαρίστως θὰ σὰς παράσχω ὅλην τὴν ἰσχύν μου, ὅπως κατορθώσητε νὰ φέρετε εἰς πέρας τὴν ὑπόθεσίν σας.

Ἄλλὰ χρειάζεται μεγάλη μυστικότητα.

Καὶ θὰ σκεφθῶμεν μετ' ὀλίγον ποῖα θὰ εἶνε τὰ πρῶτα βήματα μᾶς.

Ἐν τούτοις εὐγενεῖς ξένοι ἡ ὥρα πλησιάζει διὰ τὸ δεῖπνον καὶ θὰ εἶμαι εὐτυχῆς ἐὰν δεχθῆτε νὰ συμμετάσχητε τῆς λιτῆς τραπέζης μου, καὶ νὰ φιλοξενηθῆτε ὑπὸ τὴν ταπεινὴν μου στέγην.

Οἱ δύο Ἐνετοὶ ἱππῶται ἐδέχθησαν προθύμως καὶ μετ' ὀλίγον παρεκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ προξένου τῆς Ὀλλανδίας.

*
**

Τὴν ἐπομένην ὁ πρόξενος εἶδε τὸν Ἄγα-Πασᾶν.

Τὸν ἐπεσκέφθη εἰς τὸ πλούσιον καὶ πολυτελὲς μέγαρόν του.

Ὁ Πασᾶς ἦτο ἄνθρωπος ἀγαθός, ἰδίᾳ δὲ εἶχεν ὡς κανόνα νὰ φαίνεται πρὸς τοὺς ξένους εὐχάριστος, διὰ τοῦτο καὶ τὸν πρόξενον τῆς τῆς Ὀλλανδίας ἐσπευσε νὰ δεχθῆ προθύμως, νὰ τὸν περιποιηθῆ καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃ τὸν ἀπαραίτητον καφέ καὶ τσιμπούκιον.

Μὲ ὀλίγας λέξεις ὁ πρόξενος τοῦ ἐξήγησε τί ἐζήτει καὶ τί ἐπίστευεν ὅτι θὰ παρεῖχεν εὐχαρίστως ἢ καλοσύνη του, καὶ τὸ φιλοδίκαιόν του.

Ὁ Πασᾶς ἐδέχθη προθύμως ν' ἀκούσῃ τοὺς ξένους, καὶ εὐχαρίστως ὑπέσχετο νὰ παράσχη εἰς αὐτοὺς ὅ,τι τοῦ ἐζήτησαν ἀφοῦ ἦσαν πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀνῆκον αὐτοῖς πρὸ ἐνὸς αἰῶνος.

Ὄρισε δὲ μίαν ὥραν ὅπως τοὺς δεχθῆ τὸ ἀπόγευμα καὶ ὁ πρόξενος ἀφοῦ τὸν ἠεὐχαρίστησεν, ἀνεχώρησεν εὐχαριστημένος, ὅπως ἀναγγεῖλῃ εἰς τοὺς προστατευομένους του τοῦ Πασᾶ τὴν εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν.

Οἱ δύο Ἐνετοὶ ἐχάρησαν.

Αἱ εἰδήσεις τὰς ὁποίας τοὺς ἔφερον ὁ πρόξενος ἦσαν πλέον ἢ εὐχάριστοι.

Διότι αὐτοὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἐζήτησαν παρὰ νὰ τοὺς ἀκούσῃ ὁ Πασᾶς.

Καὶ τὸ ἀπόγευμα ἱπορεύοντο ἐκεῖ.

Καὶ ἔκρουον μὲ δειλίαν τὴν μεγαλοπρεπεῖ ἀῦλειον θύραν του μεγάρου τοῦ Ἄγα-Πασᾶ.

Ἐνας ἄραψ ἄγριος καὶ φρικώδης τὴν θεάν τοὺς ἐδέχθη καὶ τὰ δύο παιδιά σχεδὸν τρέμοντα ἠκολούθησαν αὐτὸν ὅστις τοὺς ᾠδήγησε διὰ μέσου λαβυρινθωδῶν διαδρόμων εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Κυρίου του.

Ὁ πασᾶς τοὺς ἀνέμενε μόνος.

Ἐκάθητο ἐξηπλωμένος εἰς πολυτελές διβάνι.

Πέριξ αὐτοῦ εἰς τὴν αἴθουσαν ἔλαμπεν ὅλη ἡ Ἀσιατικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ ἔθαυμάζετο ἡ χλιδὴ καὶ ὁ πλοῦτος εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ Φραγκίσκος καὶ ὁ Πομπήϊος, ἱππῶται Ἐνετοί, μεμορφωμένοι, πλούσιοι, ἀνατραφέντες καὶ ζήσαντες ἐν Ἐνετίᾳ μὲ ὄλην τὴν πολυτέλειαν, ἔστρεψαν ἐκπληκτοὶ πέριξ αὐτῶν τὴν κεφαλὴν θεώμενοι τὸ πλούσιον περιβάλλον τῆς αἴθουσας.

Ἀφοῦ ἐχαίρετισαν στρατιωτικῶς οἱ δύο Ἐνετοὶ ἱππῶται ἐκάθησαν.

Εὐθύς δὲ ἤρχισαν συνομιλίαν Τουρκιστί, καθότι οἱ Ἐνετοὶ ἐγνώριζον ὅπως δῆποτε τὴν διάλεκτον τοῦ Πασᾶ, ἀφοῦ ἐπεκράτει ἕως τότε ἡ συνήθεια, τὰ πλουσιόπαιδα τῶν Ἐνετῶν νὰ μανθάνουν τὴν Τούρκικὴν γλῶσσαν, διότι ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ κατέκτων καὶ πάλιν τὰς χώρας τὰς ὁποίας τοῖς ἀφήρσαν, καὶ θὰ τὰς ὑπεδούλωνεν, ὥστε ἦτο ἀνάγκη νὰ γνωρίζουν τὴν γλῶσσαν των διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ διοικήσουν τοὺς κατοίκους των.

Σκέψις ἡ ὁποία εἰς οὐδὲν ἄλλο ὠφέλησε τοὺς Ἐνετοὺς παρὰ εἰς τὸ νὰ συνεννοηθῶσιν ἔνευ διερμηνείας μετὰ τοῦ Ἀγᾶ καὶ νὰ μὴ καταστήσωσι τρίτον κοινῶν τοῦ μεγάλου μυστικοῦ του.

Ὁ Ἀγᾶς ἤκουσε μὲ μεγάλην προσοχὴν τοὺς λόγους των.

Τοῦ ἐπανελάβον τὰ αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶχον εἰπῆ καὶ πρὸς τὸν πρόξενον τῆς Ὀλλανδίας.

Ἀφοῦ ἐτελειώσαν, ὁ Πασᾶς ἐζήτησε τὸ σχεδιογράφημα.

Τοῦ τὸ ἔδωκαν.

Ὁ πασᾶς τὸ ἐξήτασε, τὸ ἐμελέτησεν ὁμοῦ μετὰ τῶν δύο νέων καὶ τὸ εὖρεν ἐντελῶς σύμφωνον μετὰ τὴν τοπογραφίαν τῆς περιοχῆς τοῦ οἴκου του, ὥστε δὲν ἔμμενε πλέον παρὰ νὰ ἐξκριθῶσιν τελείως τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκρύπτοντο οἱ θησαυροί.

Τὸ τέλος δὲ τῆς συνομιλίας τῶν ὑπῆρξε τοῦτο.

— Ψυχὴ μου, τοὺς εἶπεν ὁ Ἄγαξ, τὸ πρᾶμα εἶναι πολὺ σπουδαῖον. Πρέπει, μάτια μου, κνεῖς νὰ μὴ μάθῃ οὔτε τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρχομοῦ σας οὔτε τὸ μυστικόν σας. Ἡ πλεονεξία τῶν ἄλλων Ἄγαδων δὲν πρέπει νὰ ἐξεγερθῇ, καὶ τότε δὲν θὰ ἐξεγερθῇ ὅταν δὲν θὰ μάθουν τίποτε. Πῶς δὲν τὸ μάθουν δέ; Μόνον ἂν ἐσεῖς σιωπήσῃτε. Διὰ τοῦτο μέννατε στὸ σπῆτι μου μέχρι τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀνεύρωμεν τὴν κρύπτην. Ἐγὼ ὡς καλὸς σύντροφος ζητῶ τὸ τρίτον τοῦ θησαυροῦ, καὶ πιστεύω ὅτι με εὐχαρίστησιν θὰ μοῦ δώσετε αὐτὰ, ἀφοῦ ἄλλως τε εἰμποροῦσα καὶ νὰ τὰ κρατήσω ὅλα.

— Πασᾶ μου, ἀπήντησεν ὁ Φραγκῆσος, τὸ τρίτον θὰ εἶναι ἰδικόν σου.

— Τὸ λέγει καὶ ὁ ἀδελφός σου; ἠρώτησεν ἀνήσυχος ὁ πασᾶς τὸν σιωπῶντα Πομπήϊον.

— Μάλιστα Ἄγαξ μου, ἀπήντησεν ὁ Πομπήϊος, ὅτι ὁ ἀδελφός μου εἰπεῖ, ἐγὼ τὰ παραδέχομαι ἐκ τῶν προτέρων.

— Ἄφεριμ, ἄφεριμ, τζάνουμ, εἶπεν εὐχαριστημένος ὁ Ἄγαξ. Οὕτως αἱ συμφωνίαι ἔληξαν.

Τώρα πλέον δὲν ἔμμενε παρὰ νὰ ἀνακαλυφθῇ ἡ κρύπτη.

*
**

Ὁ Ἄγαξ; ἐφιλοξένησε τοὺς δύο νέους εἰς τὸ εὐρὺ μέγαρόν του.

Παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς ἓν διαμέρισμα τῶν ἀνακτόρων του.

Ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσιν των, δούλους, ὑπηρέτας καὶ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ὑπηρετήσῃ τὰς ὀρέξεις των καὶ νὰ ποθήσῃ ἡ ψυχὴ των.

Τὴν ἐπομένην ὁ Ἄγα Πασᾶς καὶ ὁ Πομπήτιος καὶ ὁ Φραγκῆσκος ἐπὶ ὥρας μακρὰς συνεβουλευθήσαν τὸ σχεδιογράφημα καὶ τέλος κατώρθωσαν ν' ἀνεύρουν τὸ μέρος ἐνθα ἐσημειοῦτο ἡ κρύπτη τοῦ Ἐνετοῦ Προβλεπτοῦ τοῦ Ναυπλίου.

Τὸ μέρος ἦτο καταφανές.

Εὐρίσκειτο πρὸς τὸ τέρμα τοῦ κήπου τοῦ Ἄγα παρὰ τὸ περιτείχισμα ἐκεῖ ἐνθα σήμερον εὐρίσκεται ἡ ἀρχὴ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος τῆς πρώτης πρωτεύουσας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἄγα Πασᾶς τὸ ἀπόγευμα ἐξῆλθε μετὰ τῶν ξένων του ὅπως περιδιαβάσουν δῆθεν εἰς τὸν κήπον.

Εἰς τοὺς διχρόμους, οἱ ὅποιοι ἐχώριζον τὴν γυναικωνίτην ἀπὸ τὸν ἀνδρωνίτην ἐκραξε τὸ Τούρκικον: κίμπε ὄλμασοι εἰδοποϊῶν τὰς γυναικίας του.

Εἰς τὴν κρυγὴν αὐτὴν αἱ χανοῦμ ἐφευγον δραμαῖαι πρὸ τῶν ξένων καὶ τοῦ Ἄγα Πασᾶ, ὅπως μὴ τὰς μολύνουν τῶν ἀπίστων τὸ βλέμμα, ἐνῶ οἱ Ἐνετοὶ καὶ ὁ Τούρκος προχωρήσαντες ἤδη πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ κήπου καὶ ἀδιάφοροι κατὰ τὸ φαινόμενον προσήλωνον ἐπὶ τοῦ ὑποπευομένου μέρους τοὺς ζωηροὺς καὶ φλέγοντος τοὺς ὀφθαλμούς των.

Τέλος ἐσταμάτησαν.

Ὁ Φραγκῆσκος εἰδείξε διὰ τοῦ ποδὸς τὸ μέρος, λέγων

— Πασᾶ μου εἰδῶ εἶνε.

Ὁ Πασᾶς καὶ ὁ Πομπήτιος συνεβουλευθήσαν τὸ σχεδιογράφημα καὶ μετ' ὀλίγων λεπτῶν σιγὴν ἀπήντησαν ἀμφοτέροι.

— Ἐχεις δίκαιον εἰδῶ εἶνε.

Τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο ἄδενδρον.

Ἐπὶ τῶν τοίχων μόνον ἐφύετο πλουσία περιπλοκάς, καὶ ἤπλου μακροὺς καὶ θαλεροὺς κλώνους, κλώνους τόσοσ πολὺ μακροὺς ὥστε ἐφθانون μέχρι τῶν παρκειμένων δενδρων τὰ ὁποῖα ἀπειχον ἀπ' αὐτῆς τουλάχιστον δέκα πέντε βημάτων ἀπόστασιν.

Καὶ οὕτως ἀνθηροὶ πράσινοι κλάδοι ἐσχημάτιζον ἐν εὐθραυστον σκέπασμα, ἐπὶ τοῦ μέρους, ἐνθα κατὰ τοὺς ὑπόλογισμοὺς τῶν τριῶν περιπατητῶν εὐρίσκέτο ὁ καταζητούμενος θησαυρός.

Ὁ Πασᾶς ἔλαβε τὴν ράβδον του καὶ ἔσυρε μακρὰν γραμμὴν ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ χώρου λέγων.

— Ἐδῶ εἶνε κατὰ τὴν γνώμην μου, καὶ ἐδῶ πρέπει ν' ἀνοίξωμεν τὴν γῆν, γιὰ νὰ βροῦμεν ὅ,τι ζητοῦμεν.

— Πότε θὰ σκάψωμεν ; ἠρώτησεν ὁ Φραγκῆσκος.

— Ἀκόμη τίποτε δὲν ξέρω.

— Ὅσο γρηγορώτερα, τόσοσ τὸ καλλίτερον, εἶπεν ὁ Πομπήτιος.

— Ναί· ἀλλὰ σᾶς εἶπα ὅτι χρειάζεταιαι πρὸ πάντων μυστικότης.

— ὦ ! ἡ μυστικότης ὑπάρχει.

— Λοιπὸν καὶ ὀλίγη ὑπομονή, καὶ δὲ θ' ἀργήσωμεν νὰ μάθωμεν τί μᾶς φυλάττει στὰ σπλάγγα της ἡ γῆ, σχεδὸν τώρα ἓνα αἰῶνα.

Ὁ Ἀγᾶ Πασᾶς ἐπροχώρησεν.

Οἱ δύο νέοι τὸν ἠκολούθησαν.

Αἴφνης ὁμως ἐστράφη καὶ τοὺς εἶπεν.

Ὁ κῆπος εἶνε ὠραῖος, εἶνε μεγάλος. Μείνατε ἐδῶ καὶ περιπατήσατε ὅσο θέλετε. Ἐγὼ θὰ φύγω, γιὰτὶ ἔχω δουλειά.

— Μάλιστα Ἀγᾶ μου νὰ πηγαίνης.

— Θὰ σὰς δώσω ὁμῶς μιὰ συμβουλή. Τὸ καλλίτερο μὴ προχωρεῖτε σ' ὄλο τὸ περιβόλι. Γιατί ὅσω λιγώτερα μάτια σὰς δοῦν, τόσω ποιοῦ καλλίτερο θὰ ἦνε. Θέλετε νὰ περπατήσετε, νὰ κάμετέ το, ἐδῶ σ' αὐτὰ τὰ μέρη, ἢ θέλετε νὰ προστάξω νὰ σὰς φέρουνε χαλιὰ νὰ στρώσετε ἐδῶ χάμου καὶ νὰ ξαπλωθῆτε, ἐκεῖ ἀπάνω στὸ θησαυρό μας ;

— Ὅχι· Πασᾶ μου, ἔσπευσαν νὰ διαμαρτυρηθοῦν οἱ δύο νέοι. Για μὰς μὴ φροντίζη, Το περιβόλι εἶνε ὠραῖο. Θὰ τὸ βλέπουμε ἀπὸ θὰ μείνωμε ἐδῶ κάτω ἀπ' αὐτὰ τὰ δένδρα καὶ θὰ πλάττουμε τὰ ὠραῖα καὶ χρυσᾶ ὄνειρά μας.

— Λοιπὸν σὰς ἐχαιρέτισα.

— Στὸ καλὸ πασᾶ μου.

Ὁ Ἄγα Πασᾶς ἀνεχώρισεν.

Οἱ δύο νέοι ἐπέμειναν μόνοι ἐκεῖ, μέχρι τῆς νυκτὸς, ὅτε ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ δωμάτιον του.

*
* *

Εἶνε νύξ.

Ὁ οὐρανὸς εἶνε βαρὺς, ἀποπνικτικὸς συννεφώδης.

Ἄστραπαὶ διαυλακῶνουν τὸν ὀρίζοντα, καὶ ἡ βροντὴ καὶ κερανοὶ βρέμουν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ Παλαμηθίου.

Πλησιαζει δεκάτη.

Εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πασᾶ κοιμῶνται ἑνωρὶς καὶ πρὸ μιᾶς ὥρας δὲν ἀκούεται οὐδὲ ὁ ἐλάχιστος θόρυβος, καὶ δὲν φαίνεται οὐδὲ ψυχὴ ζῶσα.

Μόνος ὁ Πασᾶς ἀγρυπνεῖ.

Ἐξέρχεται τοῦ δωματίου του. Βαίνει ἀκροποδητῆ, καὶ χωρὶς νὰ τοῦ φωτίζη τὸν δρόμον του λυχνία καὶ νὰ τὸν συνοδεύῃ εὐνοῦχος, προχωρεῖ εἰς τοὺς λαβυρινθώδεις διαδρόμους τοῦ ἀνακτόρου του.

Βαίνει πρὸς τὸ διαμέρισμα, τὸ ὁποῖον κατέχουν οἱ ξένοι.

— Φθάνει ἀσθαιμαίνων ἐκεῖ.

Πρὸ τῆς θύρας τῶν ἴσταται σιωπηλῶς καὶ προσεκτικῶς καὶ ἐπὶ τινα λεπτὰ περιμένει μήπως ἀκούσῃ θόρυβον τινὰ καὶ μήπως τὴν ἀκολουθῇ τις.

Ἄλλὰ ὁ διάδρομος εἶνε ἔρημος. Καὶ οὐδεὶς θορυβὸς ταρασσεῖ τῆς νυκτὸς τὴν ἡμέραν.

Ὁ Πασᾶς βεβαιοῦται ὅτι οὐδεὶς τὸν ἀκολουθεῖ καὶ κανεὶς τὸν βλέπει.

Τότε κρούει σιγαλὰ τὴν θύραν τοῦ δωματίου τῶν δύο νέων.

Μικρὰ σιγὴ ἐπικρατεῖ.

Εἰς τὰ κρούσματα του οὐδεμίᾳ δίδεται ἀπάντησις.

Ὁ Πασᾶς κρούει καὶ ἐκ δευτέρου.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν οὐδεὶς ἀπαντᾷ, διότι οἱ δύο νέοι κοιμῶνται μὲ τῆς ἡλικίας των τὸν ὕπνον.

Τότε κρούει καὶ ἐκ τρίτου, ἀγριώτερα, βιαιότερα, ὀργισθεὶς ἀπὸ τὴν σιγὴν ἐκείνην.

Ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ὁμως ἐκείνης κρούσεώς του, ἑλαφρὸς θορυβὸς ἀκούεται ἔσωθεν, ἔπειτα ψιθυρισμὸς καὶ τέλος βηματισμοὶ ταχεῖς φθάνουν μέχρι τῆς θύρας καὶ ὁ Φραγκῆσκος προβάλλει εἰς τὸ ἀνοιγμα αὐτῆς ἐρωτῶν.

— Ποῖος εἶνε ;

— Ἐγὼ, ἀπαντᾷ σιγαλὰ, ὁ Πασᾶς τοῦ Ναυπλίου.

Ὁ Φραγκῆσκος ἀνοίγει τώρα πλέον τὴν θύραν ἐντελῶς, ἐρωτῶν.

— Τί συμβαίνει, πασᾶ μου ;

— Ἦλθεν ἡ ὥρα !

— Ποιᾶ ὥρα ;

— Νὰ σκάψουμε !

— Πῶς ;

— Ἐσκέφθηκα ὅτι εἶνε καιρὸς πλέον.

— Πότε ; ἠρώτησε καὶ ὁ Πομπήζος πλησιάσας !

— Αὐτὴν τὴν ὥρα.

— Ἔτσι ἄξαφνα.

— Ναὶ γιατί ἔχουμε τὸν καιρὸ βοήθεια, ἐξηκολούθησεν ὁ Πασᾶς εἰσερχόμενος τῶρα πλέον ἐντὸς τοῦ δωματίου τῶν δύο νέων.

— Πῶς βοήθεια ! εἶπεν ὁ Φραγκῖσκος.

— Ἐξω φυσάει, ἐξηκολούθησεν ὁ Πασᾶς, τὸ Παλαμῆδι κατεβάζει φυσέκι τὸν ἀέρα, καὶ ἡ θάλασσα μαινομένη φέρνει τὰ κύματα μπουρίνη· ὁ οὐρανὸς ἀστράφτει καὶ βροντᾷ, ὥστε οὔτε οἱ κρότοι τοῦ τσακπιῦ θ' ἀκουστοῦν, οὔτε κανεὶς αὐτὴ τὴν ὥρα μπορεῖ νὰ βγῆ καὶ νὰ μᾶς δῆ, ἐκεῖ ὅπου θὰ κάνουμε τὴν δουλειά μας.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν, πάμε, εἶπεν ὁ Φραγκῖσκος.

— Πάμε, ἐπκνέλαβε καὶ ὁ Πομπήζος, καὶ ἡ Παναγία τῆς Βενετίας νὰ εἶνε βοήθειά μας.

Μετὰ δέκα λεπτὰ οἱ δύο νέοι εἶχον ἐνδυθῆ.

— Ἐμπρὸς τοὺς εἶπεν ὁ Παπᾶς ἀκολουθεῖτε με.

Καὶ ἐπροχώρησεν.

Οἱ δύο νέοι, ἀφήσαντες ἐν τῷ δωματίῳ τὸ φῶς καὶ κλείσαντες τὴν θύραν, ἠκολούθησαν τὸν προχωροῦντα Πασᾶν.

Τὸν ἠκολούθουν ὁμοῦ μετὰ δυσκολίας.

Καθότι ὡς ἐκ τοῦ σκότους, μῆτε πῶς νὰ βιδίξουν ἐγνώριζον μῆτε πῶς νὰ περιπατήσουν ἠδύναντο, φοβούμενοι ἄλλως τε μὴπως προξενήσωσι κρότον τὰ βήματά των καὶ ἀφυπνίσωσι τοὺς κοιμωμένους ἐν τῷ ἀνακτόρῳ.

Ἡ ὁδὸς αὕτη ὑπῆρξεν ἀγωνιώδης διὰ τοὺς δύο νέους.

Ἐὰν ἠδύναντο ν' ἀκουσθῶσιν οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας των, θ' ἀφύπνιζον ὄχι μόνον τοὺς κοιμωμένους ἐν τῷ ἀνακτόρῳ ἀνθρώπους, ἀλλὰ θὰ ἔφθανον καὶ μέχρι τοῦ γυναικωνίτου.

Πρῶτος βιδίξει ὁ Πασᾶς καὶ τελευταῖος ἀκολουθεῖ ὁ Φραγκίσκος.

Πρὸ αὐτοῦ ἔχει τὸν Πομπήϊον, ὡστεί θέλων, ἐρχόμενος ὀπισθεν αὐτοῦ νὰ ἀποτρέψῃ διὰ τοῦ σώματός του, πάντα ἀπρόοπτον κίνδυνον, ὅστις θὰ παρουσιαζέτο αἴφνης πρὸς τὸν μικρὸν ἀδελφόν του.

Μετὰ πέντε λεπτά ἐν τούτοις οἱ τρεῖς ἄνδρες ἔφθασαν εἰς τὴν θύραν, ἣ ὁποία θὰ τοὺς ἔφερεν εἰς τὸν κῆπον,

Ὁ Πασᾶς κρατῶν τὸ κλειδίον τὴν ἤνοιξεν ἀθουρῶως.

Καὶ ἠθέλησαν νὰ προχωρήσουν.

Ἄλλὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἡ πνοὴ τοῦ ἀνέμου ὑπῆρξε τόσον βιαία καὶ τόσον ὀρηκτικῆ, ὥστε ἀκουσίως τοὺς ἠνάγκασε νὰ ὀπισθοχωρήσουν, ὡσὰν νὰ ἐζήτηι νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου ἐκείνου.

Ἄλλὰ ποία πνοὴ ἀνέμου, καὶ ὀρηκθὴ θεέλλης καὶ ὑετοῦ ἔκρηξις ἐμποδίζει ἀνθρωπίνην θέλησιν, σταματᾷ ἀνθρώπινα ὄνειρα, καὶ μεταβάλλει ἀνθρωπίνους πόθους;

Καὶ οἱ τρεῖς λοιπὸν ἐκείνοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ὀπισθοχώρησαν

πρὸς στιγμὴν, ἐκινήθησαν εὐθὺς ἀμέσως καὶ ἀκλόνητοι τῶρα πλέον ἐχώρησαν πρὸ τὸν κῆπον.

Ἡ θύελλα μανιωδεστέρα ἐζήτησε καὶ πάλιν νὰ δικόψῃ τὰ βήματα των, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἰσχυρότεροι αὐτῆς καὶ ἀποφασισμένοι ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των.

— Τί ἄθλιος καιρὸς, ἐμουρμούρισε ὁ Φραγκῆσκος.

— Πανάθλιος, εἶπε καὶ ὁ Πομπήσιος.

— Ὁρκιστότατος, ἀπήντησεν ὁ Ἄγας, ἀκριβῶς ὅπως μὰς ἐχρειάζετο διὰ τὴν νυκτερινὴν μὰς ἐργασίαν.

Αἰφνης ὅμως μὲ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς λόγους τοῦ Πασσᾶ, ὁ ἄνεμος ἐφάνη κοπάσας, ἡ θύελλα ἐμετριάσθη καὶ ὑπέθετε κανεὶς, ὅτι ἀποτόμως εἰσέγησαν καὶ τῆς θαλάσσης αἱ μηκυθμοὶ καὶ τοῦ Παλαμηδίου τὸ βροντῶδες ἄσμα.

Οἱ τρεῖς ἄνδρες τῶρα πλέον ἄνευ ἐμποδίου τινὸς καὶ ἄνευ διασταγμοῦ ἐβάδιζαν πρὸς τὸ ἄνδρον τοῦ κήπου, τὸ περικλεῖον τόσα χρυσᾶ ὄνειρα.

Προεπορεύετο καὶ πάλιν ὁ Πασσᾶς.

Καὶ ἠκολούθουν καὶ πάλιν ὁ Πομπήσιος καὶ ὁ Φραγκῆσκος.

Δὲν παρῆλθον τῶρα πλέον παρὰ δύο ἕως τρία λεπτά, καὶ οἱ τρεῖς ἄνδρες ἐσταμάτησαν.

— Ἐδῶ εἶνε, εἶπεν ὁ Ἄγας.

— Ἐρθάσαμεν, ἀπήντησεν ὁ Πομπήσιος καὶ ὁ Φραγκῆσκος.

Ὁ Ἄγας Πασσᾶς ἤναψε μικρὸν κλεπτοφάναρν, τὸ ὁποῖον ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ αἱ ἀκτίνες του ἰσχυραὶ καὶ ἔντονοι ἐφώτισαν τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον εἶχε χαράξει διὰ τῆς ράβδου του τὴν πρωίαν ὁ Πασσᾶς.

Ὁ Ἄγας τοὺς τὸ ὑπέδειξε λέγων.

— Ἴδού· ἐδῶ θὰ σκάψωμε.

— Μάλιστα, Ἄγᾶ μου.

Τοὺς ἔτεινεν ἀπὸ μίαν ἀξίνην καὶ τοὺς παρώτρυνεν ὡς ἐξῆς·

— Καιρὸ νὰ χάνουμε δὲν ἔχομε. Ἐμπρὸς στὸ ἔργον.

Ὁ φανὸς ἐτοποθετήθη εἰς σημεῖον ὑψηλόν, ὥστε νὰ φωτίζῃ τὴν ἐργασίαν των, χωρὶς νὰ ἐλκύῃ ὀπισθεν τὴν προσοχὴν, καὶ οἱ τρεῖς ἄνδρες, ξεκουμβώσαντες τὰ ἐνδύματά των, ὅπως ὧσιν ἐλευθερώτεροι εἰς τὰς κινήσεις των ἔλαβον εἰς χεῖρας τὰς ἀξίνας.

Ὁ Πασᾶς τοὺς ἔδωκε τὴν τελευταίαν συμβουλήν του.

— Ὅσῳ γληγωρότερα, τόσο τὸ καλλίτερο.

Οἱ τρεῖς ἄνδρες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐργασίαν.

Ὁ Ἄγᾶ Πασᾶς διὰ τῆς ἀξίνης του ἐσημείωσε ζωηρότερα τὸ μέρος, τὸ ὅποιον ὤφειλε ν' ἀνασκαφῆ, καὶ ἀμέσως ἀπὸ τριῶν σημείων ἤρξαντο ἀνασκάπτοντες τὴν ξηρὰν γῆν, ἣ ὅποια τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀνῆκεν εἰς τὴν κτῆσιν τοῦ Ἄγᾶ-Πασᾶ.

Καὶ οἱ τρεῖς σκάπτουν τώρα πλέον σιωπηλοί, προσεκτικοί, ἀνυπόμονοι.

Ἡ θύελλα δὲν τοὺς ἐμποδίζει πλέον.

Ἡ καταγίγς φαίνεται ἀπομακρυνθεῖσα ἀπὸ τοῦ Νευπλίου καὶ μόνον τῆς θαλάσσης ἢ βοῆ καὶ ὁ μυκηθμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ συνοδεύῃ ἢ μᾶλλον νὰ καλύπτῃ τῆς δικέλλου τὸν ξηρὸν καὶ μονότονον κρότον.

Καὶ σκάπτουσι πάντες.

Καὶ σκάπτουσι σπεύδοντες, σκάπτουσι σιωπηλοί, προσεκτικοί, ἀνυπόμονοι.

Μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνεγείρουσιν τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ κινήσεις, εἰς τὰς ὁποίας διακρίνεται ἡ κόπωσης σπογγίζουσι τὸν ἰδρῶτα τοῦ μετώπου των, τείνουσι προσεκτικοί τὸ οὖς, φοβούμενοι μήπως τοὺς ἀκολουθεῖ ψυχὴ ἀνθρωπίνη καὶ ὅταν βεβαιοῦνται ὅτι οὐ-

δεις τοὺς ἀκούει καὶ οὐδεὶς τοὺς βλέπει, τότε μὲ νέαν ὁρμὴν ἐπαναρχίζουσι τὸ βαρὺ καὶ κουραστικὸν ἔργον των.

Ἡμίσεια ὥρα παρέρχεται.

Ἀκόμη δὲ τίποτε δὲν ἀνευρέθη. Οὐδὲ σημεῖόν τι τοὺς ἐνθαρρύνει εἰς τὰς ἐλπίδας των.

Διὰ τοὺς τρεῖς ἐκείνους ἄνδρας, διὰ τὸν μαλθακὸν Τοῦρκον καὶ τοὺς ἀβροδιαίτους καὶ λεπτεπολέπτους νεανίας εἶνε βαρὺς ὁ ἀγὼν καὶ κουραστικὸν τὸ ἔργον, Πλὴν ἀπέναντι τῆς δίψης τοῦ χρυσοῦ, τῆς κατακτῆσεως θησαυροῦ μεγάλου, λησμονοῦν καὶ οἱ τρεῖς τὴν θέσιν των, τὰς δυνάμεις των, τὸ ἀβροδιαιτὸν των, οἱ Ἐνετοὶ, καὶ τὸ ἐξευτελιστικὸν καὶ ταπεινωτικὸν ὃ Ἀγᾶ-Πασᾶς τοῦ Ναυπλίου.

Δεκα λεπτὰ παρέρχονται ἀκόμη.

Οἱ Ἐνετοὶ καὶ ὁ Πασᾶς ἀγωνιῶσι.

Τίποτε, τίποτε δὲν φαίνεται ὑπὸ τὴν γῆν.

Τὸ βάθος φθάνει ἤδη τὸ ἐν μέτρον, καὶ ὅμως τίποτε δὲν φαίνεται γὰρ περικλείη ἡ γῆ, εἰς τὰ βαθύτερά σπλάγγνα της.

Τίποτε ἄλλο ἀπὸ χῶμα, χῶμα.

Μία δειλία, μία ἀπογοήτευσις καταβάλλει τοὺς τρεῖς ἄνδρας.

Σταματῶσιν.

Αἰφνης ὅμως μία νέα δύναμις τοὺς καταλαμβάνει καὶ μὲ νέον πῶθον ἄγριον τώρα πλέον, ἐξακολουθοῦν νὰ σκάπτουν, νὰ σκάπτουν πάντοτε, μὴ σκοποῦντες νὰ σταματήσωσιν οὐδὲ στιγμὴν εἰς τὸ ἐξῆς.

Παρέρχονται ἀκόμη εἴκοσι λεπτά.

Αἰφνης ἴστανται καὶ οἱ τρεῖς ἀποτόμως

Ἐνόμισαν ὅτι αἱ ἀζίναι των εὗρον κάποιον ἄλλο σῶμα ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ ἐφαντάσθησαν ὅτι ἤκουσαν καὶ οἱ τρεῖς τὸν ἦχον σειομένων ταλλήρων καὶ ὀλισθαινόντων διστήλων.

— Τί ἦτον; ἠρώτησεν ὁ Πασᾶς ἀσθμαίνων.

— Μοῦ ἐφάνη πῶς κᾶτι ἤκουσα, ἐψιθύρισεν ὁ Φραγκῆσκος τρέμων.

— Καὶ ἐγὼ κᾶτι ἤκουσα, εἶπεν ὁ Πομπήσιος.

— Ἐμπρός, ἐπανελάθε με προθυμίαν ὁ Πασᾶς, καὶ σὲ λίγο θὰ φανῆ ὅ,τι καὶ ἂν εἶνε.

Καὶ λαβόντες μικρὰν ἀναψυχὴν, ἐπανεπέσαν καὶ πάλιν με νέαν ὀρμὴν εἰς τὸ κοπιῶδες ἔργον

Σκάπτουσιν ἀκόμη ἕως δέκα λεπτά.

Ἦδη τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα τοῖς φαίνονται αἰῶνες.

Σκάπτουν ἤδη με ζέσιν, με ἀγριότητα, με ὀρμὴν, με πάθος, ἔτοιμοι νὰ φθάσωσι, χωρὶς νὰ σταματήσωσι, μέχρι τοῦ ἄκρου τῆς γῆς ἔτοιμοι νὰ πέσωσι καὶ οἱ τρεῖς συντετριμμένοι ἀλλὰ νὰ βεβαιωθῶσι τί κρύπτεται ἐκεῖ.

Καὶ αἰφνης εἰς στιγμὴν ἀπρόοπτον εἰς μίαν συγκινητικὴν ὄραν αἱ ἀξίται σταματῶσι.

Δὲν δύνανται πλέον νὰ προχωρήσωσι.

Δὲν ὑπάρχει χῶμα πλέον νὰ ἀνασκαφῆ.

Πρὸ αὐτῶν εὐρίσκεται κᾶτι καὶ τοὺς ἐμποδίζει.

Συγκινημένοι διηρώτων ἀλλήλους διὰ τοῦ βλέμματος.

— Τί νὰ εἶνε ; ψιθυρίζουν καὶ οἱ τρεῖς.

Κυττάζουσι καὶ πάλιν ἀλλήλους με χαρὰν καὶ ἄφρωνι ὀρμῶσιν νὰ ἀποβάλουν τὰ χῶματα, διὰ νὰ ἰδοῦν τί τοὺς εἶχε φυλάξῃ ἡ γῆ τοῦ Ναυπλίου.

Ἦορμησαν ἐκεῖ.

Μὲ τὰς χεῖρας τῶρα πλέον ζύοντες ἐπὶ τοῦ χῶματος, ἀπεκάλυπτον πρὸ αὐτῶν κεκρυμμένον ὄχηθον.

Εἶνε ὁ θησαυρός.

Ἦ χαρὰ των οὔτε λέγεται οὔτε περιγράφεται.

— Ἐμπρός, ἤσυχα, κραυγάζει ὁ Πασᾶς, μὴν κάνετε ἔτσι,
 — Ἄγᾶ τὸν ἠύραμε.
 — Ἄγᾶ ὁ θεσαυρὸς εἶνε ἰδικὸς μας.
 — Σταθῆτε, τοὺς λέγει ὁ Ἄγᾶς, συγκρατῶν τὴν παραφορὰν
 τῶν δύο νέων, σταθῆτε πρῶτα νὰ ἰδοῦμε τί ἔχουμε μέσα.

Ἦσυχα, ἐμπρός, ἐπάνω.

Οἱ δύο νέοι ἀκολουθοῦν τὰς συμβουλὰς τοῦ Πασᾶ.

Συγκρατοῦνται. Καὶ φέρουν τὰ δοχεῖα ἐπὶ τοῦ χειλοῦς τῆς
 τάφρου.

Τὰ τοποθετοῦν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὰ μετρῶσι.

Ἦσαν ὀκτώ.

Κατόπιν μὲ χεῖρα τρέμουσαν ὁ Πασᾶς τὰ ἐκπωματίζει καὶ κρα-
 τῶν τὸν φανὸν εἰς τὴν χεῖρα του φωτίζει τὸ περιεχόμενον τῶν ὀκτῶ
 ἐκείνων δοχείων.

Καὶ ἀπομένουν καὶ οἱ τρεῖς ἐκπληκτοί.

Λάμπεις χρυσᾶς ἀποδίδουν τὰ τρία πρῶτα δοχεῖα πλήρη νομι-
 σμάτων ἐνετικῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ 1715, μαρμαρυγὴν φεγγοδόλον
 ἀναδίδουν τὰ ἄλλα τρία, πλήρη ἀδαμάντηνων καὶ πολίμων λίθων,
 καὶ τεμάχια χρυσοῦ καὶ νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἀλύσεις χρυσαῖ καὶ
 τεμάχια ἀργύρου ἀναμιξ ἔρριμμένκ εἰς τὰ ἄλλα δύο δοχεῖα, συμπλη-
 ροῦν μὲ πλοῦτον καὶ ἀξίαν ἀμύθητον τὸν θεσαυρὸν τῶν Ἐνετῶν.

Τὰ δύο παιδία ἐκθαμβα, ἐνθουσιῶντα, τρελλὰ ἐκ χαρᾶς ἀσπά-
 ζονται ἄλληλα, καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν τὴν ποιητικὴν ἐκφράζουσι
 τὴν χαρὰν ἢ ὅποια κατακλύζει τὴν ψυχὴν των.

Ὁ Πασᾶς ἐξ ἐναντίας στυγνός, σιγηλός, μὲ ὄφθαλμοὺς ἀγρίους
 παρατηρεῖ τὸν θεσαυρὸν, ἐξετάζει τὴν μυθώδη ἀξίαν τοῦ πλοῦτου
 ὅστις κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν του, καὶ μίᾳ ἔμμονος σκέψις τὸν κατέχει,
 ἀφ' ἧς τὰ εἶδε.

Πῶς νὰ τὸν κατακτήσῃ, πῶς νὰ τὸν κάμῃ ἰδικόν του.

Ὁ χρυσὸς τὸν ἐζάλισε.

Τὸ κτῆνος τὸ ἀνθρώπινον εἶχεν ἐξεβερθῆ ἐν αὐτῷ, καὶ εἰς τὸν Τοῦρκον ἐκεῖνον, τὸ ἀνθρώπινον κτῆνος ἦτο φρικωδέστερον παντὸς ἄλλου κτήνους, καὶ ἀπαθροπότερον παντὸς ἄλλου τέρατος.

Πλὴν εἰς τὰς σκέψεις αὐτὰς δὲν ἀνέμεινε πρὸς δύο μόλις λεπτά.

— Πομπήϊε, εἶπεν εἰς τὸν νεώτερον Ἐνετόν; νομίζω ὅτι εἶνε καὶ ἄλλα κιοῦπια κάτω. Λὲς μὴν ἔχει καὶ ἄλλα ἐκεῖ γιὰ νὰ ἀνεβάσουμε ἀπάνω, καὶ ἔπειτα νὰ κλείσουμε τὴν τρύπα μὲ τὸ χῶμα.

— Μάλιστα, Πασᾶ μου, ἐκραζεν ὁ Πομπήϊος καὶ δι' ἐνὸς πηδήματος εὐρέθη ἐντὸς τῆς κρύπτης τῆς βραθείας, ζητῶν νὰ ἐρευνήσῃ τὸ χῶμα.

Ὁ Φραγκίσκος ἐμεινεν ἀποθαυμάζων τὸ μεγακλείτερον δοχεῖον, τὸ ὁποῖον περιεῖχε τοὺς ἀδάμαντας καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους.

Ὁ Πασᾶς κρατῶν τὴν ἀξίνην διὰ μιᾶς στροφῆς εὐρέθη ὀπισθέν του.

Ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἐθεώρησε μὲ τοὺς ἀγριωποὺς ὀφθαλμοὺς του τὸν παρακείμενον θησαυρόν, ὡς νὰ ἤθελε ν' ἀντλήσῃ θάρρος, καὶ κατόπιν ὕψωσε τὴν ἀξίνην.

Ἡ στιγμὴ ἦτο φρικώδης.

Ἐπὶ ἐν δευτερόλεπτον ὁ Πασᾶς τὴν ἐκράτησε μετέωρον καὶ κατόπιν ζυγίσας αὐτὴν κατέρριψε μὲ δύναμιν τὸ ἀμβλύ μέρος αὐτῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνυπόπτου Φραγκίσκου, τοῦ κύπτοντος καὶ ἐνθουσιῶντος ἐκ χαρᾶς Ἐνετοῦ.

Ἄγρια οἰμωγὴ ἀντήχησε, καὶ ὁ νεανίας ἐρρίφθη χαμαὶ ἐπὶ τῆς νεοσκαφέισης γῆς. Εἶχεν ὑποστῆ τριτοβάθμιον ἐγκεφαλικὴν διάσεισιν ἐκ τοῦ κτηπήματος, καὶ ἀναίσθητος, ἐφαίνετο ἤδη ὡς νεκρός.

Ἦτο Πασᾶς τὸν ἐθεώρησε καὶ αὐτὸς ὡς νεκρὸν καὶ ὄρησεν ἤδη ἐπὶ τὸ ἕτερον παιδίον.

Μὲ τὴν ἀξίνην αἰμοσταγῆ ἔτι ἐκ τοῦ θερμοῦ αἵματος τοῦ Φραγκίσκου ἐπροχώρησε πρὸς τὸ χαῖνον ἀνοίγμα εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου εὐρίσκειτο ὁ Πομπήτιος.

Ἐκεῖνος ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ὡπὸν προαίσθημα φρικτὸν νὰ τὸν ἐτάραξεν, ἀφῆκε τὰς ἐρεῦνας του, ὤψωσε τὴν κεφαλὴν του καὶ ὄρησε βοηθούμενος ὑπὸ τῶν χειρῶν του νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ ἄνωθεν μέρους τοῦ κήπου κράζων ἀπηλπισμένος.

— Φραγκίσκε, Φραγκίσκε,

Τότε ἀγρία πάλῃ συνήφθη ἐκεῖ

Πάλῃ ἡ ὁποία φανερόναι ὄλην τὴν ἀγριότητα τοῦ Τούρκου, ὄλην τὴν ἀπαισιότητα τῆς Ὀθωμανικῆς ψυχῆς.

Ἐνῶ ὁ Πομπήτιος ὄρηε ν' ἀνέλθῃ, ὁ Ἄγᾶ Πασᾶς εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀνοίγεισης κρύπτῃς ἤρχισε νὰ τὸν κτυπᾷ μὲ τὴν ἀξίνην πληγῶν αὐτὸν ἄλλοτε εἰς τὰς χεῖρας, ἄλλοτε ἐπὶ διαφόρων ἄλλων μερῶν τοῦ σώματός τον ἐν ᾧ ἕκαστον πλῆμα τὸν ἔρριπτεν ἀσπαίραντα εἰς τοῦ χαίνοντος ἀνοίγματος τὸ βάθος

— Πασᾶ μου ἔκραζεν ὁ Πομπήτιος, Πασᾶ μου λυπήσουμε καὶ μὴ μὲ σκοτώνῃς.

Πλὴν ὁ ἄγριος Ἄγᾶς, ἀμείλικτος, ἀνένδοτος σκληρὸς, μεθυθεὶς ἀπὸ τὸ πρῶτον αἷμα, τὸ ὁποῖον ἔχυσε, ζαλισθεὶς ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ τὴν λάμπην, ἐξηκολούθει νὰ τὸν πλήττῃ τυφλῶς, ἀσυνειδήτως, ἀγρίως.

— Τότε οἰμωγαὶ σπαρακτικαὶ ἀντήχησαν, πάλῃ ἄνισος συνήφθη καὶ μετ' ὀλίγον ἐν δεύτερον πτώμα ἀσπαῖρον ἐκυλίσθη εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀνοιγέντος θησαυροῦ διὰ τελευταίαν φορᾶν.

Τὸ ταλαίπωρον παιδίον δὲν ἠδυνήθη πλέον ν' ἀνεγερθῇ.

Ἦτο νεκρὸν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ σιγῶσα θύελλα ἐξερράγη ἐκ νέου ἀγριωτέρα.

Βρονταὶ ἀντήχησαν ἀστραπαὶ ἀλλεπάλληλοι διέσχισαν τὸν οὐρανὸν, ἐσειόντο ἀγρίως τὰ δένδρα τοῦ κήπου καὶ ὅλος ἐκεῖνος ὁ θόρυθος τῆς φύσεως ἐκάλυψε τὰς κραυγὰς τῶν θυμάτων τοῦ συντελουμένου ἐκεῖ, εἰς τὸν κήπον τοῦ Ἄγα, φρικώδους, σκοτίου δράματος.

Μετὰ τὸ κακούργημα ὁ Πασᾶς ἐσκέφθη ὅτι ὤφειλε νὰ κρύψῃ τὸ ἔγκλημά του.

Καὶ εἰς τὴν ἠνεωγμένην καὶ χαίνουσαν κρύπτῃν τοῦ θησαυροῦ ἐζήτησε νὰ ἐξαφανίσῃ τὰ πτώματα τῶν δύο νέων.

Ὁ Πομπηῖος ἔκειτο ἤδη ἐντὸς αὐτῆς. Ὡστε δὲν ἔμενε παρὰ νὰ σύρῃ ἐκεῖ καὶ τὸν Φραγκῖσκον.

*
**

Μὲ τὴν σκέψιν αὐτὴν ἐπλησίασε τὸν Ἐνετὸν ἱππότην.

Τὸν ἔλαβεν ἐκ τῶν ποδῶν καὶ μὲ ἀληθῆ θηριωδίαν τὸν ἔσυρε πρὸς τὸ χεῖλος τῆς κρύπτῃς.

Ὁ Φραγκῖσκος ὁμοῦς ἐκινήθη.

Ἦνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς.

Τὸ κτύπημα τῆς ἀξίνης τοῦ Ἄγα τοῦ ἀφῆρεσε τὰς αἰσθήσεις, τὰς δυνάμεις του, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ζωὴν του.

Διότι αὕτη συνεκρατεῖτο ὀλίγον ἔτι.

Τοῦτο φαίνεται ὅτι τὸ ἐνόησε καὶ ὁ Πασᾶς.

Καὶ ἐν τῇ ἀγριότητί του τὸν ἔσυρε τὸ ταχύτερον εἰς τὴν χαίνουσα ὀπὴν, καὶ ὠθῶν αὐτὸν ὡς κύμα νεκρὸν καὶ οὐχὶ ὡς ἀνθρώπων τὸν ἔρριψε πλησίον τοῦ Πομπηῖου.

Ὁ Φραγκίσκος εἰς τὰς ταλαντεύσεις ἐκείνας εἰς τὰς κινήσεις ἐκείνας, ἐκινήθη καὶ πάλιν ἤνοιξε καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἄλλὰ διὰ τὰ τοὺς κλείσθη ἀμέσως

Ἐνας νέος σπασμὸς συνεκλόνησε τὸ σῶμά του καὶ χωρὶς νὰ ἀφήσῃ φωνὴν ἢ στεναγμὸν, ἀπέμεινε πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ, ἄφωνος, ψυχρὸς, ἀκίνητος.

Ἦτο καὶ αὐτὸς νεκρὸς.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἐκ τοῦ τελευταίου σπασμοῦ του, ἐν ῥοδὸν μαραμένον ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὸ στῆθος του.

Τὰ πέταλά του ἐν πρὸς ἐν ἀπεσπάσθησαν, καὶ ὡς νὰ ἠθέλησαν νὰ στολίσουν τὸν νεκρὸν νεανίαν, ὅστις ἐφονεύθη ἐκεῖ τόσον τραγικῶς, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ξένος, ἔρημος, ἄφιλος καὶ ἀδάκρυτος, ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὸ στέλεχος των καὶ ἠπλώθησαν ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ σώματος τοῦ ὠραίου νέου.

Ὁ Πασᾶς τῶρα πλέον ὤφειλε νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἀπαῖον ἔργον του.

Ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῶν δύο νεκρῶν Ἐνετῶν ἤρχισε νὰ ρίπτῃ τὸ ἄνωθεν συσσωρευθὲν χῶμα.

Καὶ ἐνῶ ἡ θύελλα ἐμυκάτο ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του, ἐκεῖνος ἄγριος καὶ παράφορος διὰ τῶν χειρῶν, καὶ τῶν ποδῶν ἄλλοτε, ἄλλοτε διὰ τῆς ἀξίνης ἔρριπτε τὸ χῶμα καλύπτων τοὺς δύο Ἐνετούς.

Ἦδη ἐβιάζετο νὰ τελειώσῃ.

Καὶ μὲ θηριώδη ὁρμὴν ἐξηκολούθει τὸ ἔργον του.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν τὸ χῶμα εἶχεν ἐπανέλθει εἰς τὸν τόπον του.

Τῶρα ὤφειλε νὰ φέρῃ τὰ ἀγγεῖα εἰς τὸ ἀνάκτορον του, καὶ νὰ τὰ κρύψῃ ἐκεῖ ἀπὸ πάντα βέβηλον ὀφθαλμόν.

Ἀμέσως δὲ ἔσπευσε νὰ πράξῃ καὶ τοῦτο.

Καὶ τότε ἦτο ἡ ἐξέγερσις τῶν νεύρων του, τότε ἡ ἀγριότης τῆς φύσεώς του, ὥστε μεσῆλιξ αὐτός, κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ κομίση ἀνὰ δύο τὰ δοχεῖα εἰς τὸν οἶκον του

Ὅτε ἔφερε τὸ τελευταῖον ἐξ αὐτῶν, τὸ ἔκρυψε μέσα εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ ὑπὸ ἀκατανικήτου ἐπιθυμίας ὠθούμενος ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τοῦ ἀπαίσιου δράματος τὸν τόπον.

Ἦθελε νὰ ἴδῃ, ἐὰν ἐτακτοποιήσῃ καλῶς τὰ πάντα καὶ ἐὰν δὲν ἀφῆκεν ἔγχος τοῦ μεγάλου κακουργήματός του.

Καὶ ὁ Ἄγα Πασᾶς ἐπέστρεψεν ἐκεῖ.

Ἐξετάζει κρατῶν τὸν φανόν, τὸν ἀπαίσιον τόπον.

Μὲ τὰς χεῖρας του ἰσπεδώνει τὴν γῆν, μὲ τὰς χεῖρας του ἐδιόρθωσε πᾶν ὅτι ἠδύνατο νὰ φανερώσῃ ἐκεῖ ἀνωμαλίαν ἢ νὰ δώσῃ τὴν ὑπόνοιαν τοῦ τελεσθέντος ἐγκλήματος.

Ὁ Πασᾶς μετ' ὀλίγον ἐφάνη τελείως εὐχαριστημένος.

Τίποτε δὲν ἐφαίνετο.

Τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ μαρτυρήσῃ ποῦ εἶχον εὐρεῖ τὴν τελευταίαν των κατοικίαν τὰ δύο ταλαίπωρα παιδιά, τὰ ὁποῖα ἦλθον ἀπὸ τόπον τόσον μακρυνόν διὰ νὰ ζητήσουν τὸν χρυσόν, τὸν ὁποῖον φαντάζεται ὁ ἄνθρωπος, ὡς τὴν μόνην τῆς εὐτυχίας του βάσιν.

Καὶ ὅμως ἀντ' αὐτοῦ εὔρον τὸν θάνατον,

Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι ἐκεῖ ἐκρύπτοντο τὰ πτώματά των.

Οὐδεὶς θὰ τοὺς ἀνεζήτηι, διότι οὐδεὶς τοὺς εἶδε.

Οὐδεὶς θὰ τοὺς ἐξεδίκηι, καὶ οὐδεὶς θὰ ἐζήτηι ἀπὸ τὸν Ἄγα Πασᾶν τὸν λόγον τῆς ἐξαφανίσεώς των.

Ὁ Ὀλλανδὸς πρόξενος, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐγνώριζεν, ἦτο τόσον ἀνίσχυρος ἀπέναντι ἐκείνου.

Τίποτε δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ..

Μόνον ἐκεῖ, μακρὰν εἰς τὴν πατρίδα των, μία μήτηρ, εἰς πατὴρ καὶ μία ἀδελφὴ, θὰ ἔστρεφον τὸ βλέμμα συγχᾶ πρὸς τὸν λιμένα, καὶ ἐκεῖ μὲ τὸ βλέμμα θαμβὸν καὶ ἀνυπόμονον, θὰ ἐζήτουν νὰ ἰδοῦν τὸ προσφιλὲς καράβι τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς ἐπανάφερεν εἰς τὴν ἐστίαν των, εἰς τοῦ πατρὸς τὰς ἀγκάλας, εἰς τῆς μητρὸς τὴν στοργὴν, εἰς τῆς ἀδελφῆς τὴν ἀγάπην.

Θὰ ἤλπιζον πάντοτε νὰ τοὺς ἐπανίδουν.

Θὰ ἀνέμενον ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐπιστροφὴν των μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ μήτηρ, ὁ πατὴρ καὶ ἡ ἀδελφὴ ἀπηλπισμένοι καὶ δυστυχεῖς θὰ ἐζήτουν εἰς τὰ δάκρυα νὰ σβέσουν τῆς ἀπελπισίας των ὅξυ ἄλγος.

Ταλαίπωρα παιδιά!

*
**

Μεσονύκτιον εἴθασεν.

Ἦδη ὁ Ἄγγ Πασσᾶς, κύριος τοῦ θησαυροῦ του, ἀποθαυμάζει αὐτόν.

Τόση δὲ εἶνε ἡ χαρὰ, ἡ ὁποία πλημμυρεῖ τὰ στήθη του, ὥστε θελεῖ νὰ τὴν ἐξωτερικεύσῃ καὶ ἐξυπνᾷ τὴν πρώτην του σύζυγον, τὴν ἀγαπητὴν του Φατιμέ, καὶ τὴν σῦρει πρὸς τὸ δωμάτιόν του.

Διερχόμενος ὁμως ἀπὸ τὸ δωμάτιον, τὸ ὁποῖον κατεῖχον πρὸ ὀλίγου οἱ δύο νέοι, βλέπει ὅτι τὸ φῶς πλέον φιλόξενον ἐκείνου ἔχει τὴν ὑπομονὴν νὰ τοὺς περιμένῃ καὶ ὡς νὰ τοῦ κάμῃ κακὸν ὅτι βλέπει, σπεύδει καὶ σβύνει ἀποτόμως τὴν καίουσαν λυχνίαν.

Ἦτο ἡ πρώτη τύψις, τὴν ὁποῖαν καταπνίγει ἀκόμῃ ἡ παραφορὰ τῆς μεγάλης χαρᾶς.

Ἡ Φατιμέ ἐξυπνᾷ ἐγείρετο καὶ τρέμουσα τὸν ἀκολουθεῖ.

Εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Καὶ ἐκεῖ ἀπομένει ἐκπληκτος ἐκ χαρᾶς, ἐκ θαυμασμοῦ καὶ ἐκ πλήξεως εἰς τὴν θεάν τοῦ πολυτίμου ἐκείνου θησανροῦ. τὸν ὁποῖον βλέπει εἰς σφῶρος χυμένον ἐπάνω εἰς τοὺς πολυτελεῖς τάπητας τοῦ δωματίου τοῦ συζύγου τῆς.

Ὁ Πασᾶς ἀπαθῆς καὶ ἤρεμος τῆς διηγεῖται διὰ τίνος αἱματηροῦ δράματος, διὰ τίνος ἐγκλήματος ἀνηκουστοῦ ἐγένετο κύριος τοῦ ἀμυθῆτου ἐκείνου πλούτου.

Καὶ ἡ Φατιμέ, ὡς ἡ λαίδη Μάκβεθ, δὲν τὸν προτρέπει εἰς τὸ ἐγκλημα — ἐπειδὴ τὸ μαθαίνει κατόπιν ἐορτῆς, ἀφοῦ εἶχεν ἤδη ἐκτελεσθῆ — ἀλλὰ τὸν ἐναγκαλίζεται καὶ τοῦ ἀπευθύνει τὸ γλυκύτερον ὄνομα εἰς τὸν κακοῦργον οὐζυγόν τῆς.

Καὶ ὅμως ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα ὅτι καὶ ἡ Φατιμέ καὶ ὁ Ἄγᾶ-Πασᾶς ἦσαν ἐκ τῶν Τούρκων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐθεωροῦντο ὡς καλοὶ ἀγαθοί, φιλόανθρωποι, καὶ πολλακίς εἶχον δώση δείγματα τῶν αἰσθημάτων των τούτων.

Ἐὰν λοιπὸν γεννηθέντες καλοὶ, ἔπραττον τοιαῦτα ἀνοσιουργήματα, ὅς φαντασθῆ πᾶς τις τί ἕκαμον οἱ μοχθηροὶ καὶ κακοὶ ἐκ φύσεως.

Τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ δύο Ὄθωμανοὶ σύζυγοι δὲν ἐκλείσαν ὄμμα.

Ἐμέτρων τὰ ἀμέτρητα βενετσιάνικα φλωριά, ἠρίθμουν τῆς ντοῦπιας, ἐχώριζον τὰ Κωνσταντινάτα. παρεμέριζον τοὺς ἀδάμαντας, ἀπεμάκρυνον τὸν ἀργυρον ἀπὸ τὸν χρυσόν. καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα διήρχοντο ἀπὸ τὰς πυρετώδεις, χεῖρας ἀριθμούμενα καὶ μὴ δυνάμενα νὰ τελειώσουν.

Αἴφνης ἤκουσθη λαλήσασα ἡ φωνὴ τοῦ πρώτου πετεινοῦ καὶ ἡ Φατιμέ καὶ ὁ Ἄγαξ προσέβλεψαν ἀλλήλους.

— Ἄγαξ μου, εἶπεν ἡ Φατιμέ, σὲ λίγο ξημερώνει.

— Ναί. Φατιμέ, αὐτὸ ἀκούω κ' ἐγώ.

— Ἄγαξ μου, πρέπει νὰ τὰ κρύψουμε.

— Ποῦ ;

— Νὰ ἐδῶ. Νὰ τὰ σκεπάσουμε καὶ αὔριο τὸ βράδυ ἔλιν τὴν νύχτα, καθώμαστε καὶ τὰ κρύβουμε καλλίτερα. Ἐγὼ ἔλιν τὴν ἡμέραν βῆμα δὲν θὰ κουνήσω ἀπ' ἐδῶ μέσα, ὥστε νὰ μὴ φοβηθοῦμε κα-
νένα.

— Καλὰ λές.

Ἐσώρευσαν τὸ θησαυρὸν εἰς μίαν γωνίαν, ἔρριψαν ἐπ' αὐτοῦ ταπητας περσικοὺς, καὶ οἱ δύο σύζυγοι, ἄγρυπνοι, ἄφωνοι, καὶ ἀνήσυχτοι ἔλαβον θέσιν πλησίον τῆς γωνίας, ἡ ὁποία τόσον πλοῦτον ἐφύλασσε σιμά τους.

*
* *

Παρήλθον τρεῖς ἡμέραι.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Πρόξενος τῆς Ὀλλανδίας μάτην ἀνέμενε τοὺς Ἐνετοὺς νεανίας.

Ἡ Ζωὴ καὶ ἡ Ζιένη σύζυγος καὶ θυγάτηρ του, εἶχον πολλάκις ἐρωτήσῃ τὸν πρόξενον διὰ τὰ δύο παιδιὰ καὶ διὰ τῶν ἐρωτήσεων τῶν εἶχον ἀυξήσῃ τὰς ἀνησυχίας τοῦ ἀγαθοῦ προξένου.

Τέλος ἀπεφάσισε νὰ ἀφήσῃ νὰ παρέλθῃ καὶ ἡ τετάρτη ἡμέρα, καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Ἄγαξ περὶ αὐτῶν ἂν ἤλπιζε

πάντοτε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ τοὺς ἐπανίδῃ, διότι ἦτο πλέον ἢ βέβαιος, ὅτι ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ καλοκάγαθου Τούρκου, οὐδένα κίνδυνον διέτρεχον οἱ δύο Ἐνετοὶ νέοι.

Διὰ τοῦτο ἀντὶ μιᾶς ἀφῆκε δύο ἔτι ἡμέρας νὰ παρέλθωσι χωρὶς οὐδὲν σημεῖον ζωῆς νὰ δείξωσιν οἱ δύο προστατευόμενοί του, καὶ τότε χωρὶς ἀκόμη ν' αἰσθάνηται ἀνησυχίαν τινὰ, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τοῦ Πασᾶ νὰ ἐρωτήσῃ.

Ἐπορεύθη εἰς τοῦ Ἀγᾶ Πασᾶ τὸ Ἀνάκτορον,

Ἐκεῖνος τὸν ἐδέχθη εἰς τὸ δωμάτιον τὸ πολυτελές, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰσαγάγῃ τοὺς δύο ἀτυχεῖς ξένους καὶ ὅπως πρὸς ἐκείνους, οὕτω καὶ πρὸς τὸν πρόξενον, ὑπῆρξε καὶ περιποιητικὸς, εὐγενῆς καὶ φιλόφρων.

— Μετὰ τὰς πρώτος φιλοφρονήσεις ὁ Πασᾶς ἔκρουσε τὰς παλάμας.

Εἰς τὸν προτρέξαντα ὑπηρέτην, ἔκαμε νεῦμα καὶ μετὰ ἐν λεπτόν τὸ τσιμπούκιον καὶ ὁ καφές εἰς ἀργυροῦν δίσκον προσεφέρετο εἰς τὸν ἐπισκέπτην τοῦ Πασᾶ.

Ὁ πρόξενος μετὰ πολλὰς ἄλλας ἀσημάντους ὁμιλίας, ἀπηύθυνε τὴν ἐρώτησιν διὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἔλθῃ.

— Ἀλήθεια, Ἀγᾶ μου, εἶπεν ἀμερίμνωσ δῆθεν, τί γίνονται οἱ δύο ξένοι Ἐνετοί;

— Ποιοὶ Ἐνετοί; ἠρώτησεν ὁ Πασᾶς, ὡς μὴ ἐνθυμούμενος, ξύων τὸ μέτωπόν του, καὶ προσπαθῶν νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ πνεῦμα του τὴν ἀνάμνησίν των.

— Οἱ δύο Ἐνετοί, ἐπανελάβεν ὁ πρόξενος, ποῦ ἦλθον μὲ τὸ σχεδιογράφημα διὰ νὰ εὑρουν τοὺς θησουροὺς των.

— Χὰ, χὰ, χὰ ἀπήντησε γελῶν ὁ Πασᾶς, λὲς γιὰ τὰ δυὸ παιδιὰ διὰ ποῦ ἤθελαν νὰ γείνουν πλούσιοι.

— Ναί.

— Ἐ, κουζοῦμ, παιδιὰ ἦσαν, ὄνειρα ἔκαμαν, ταξεῖδι ἐπεχείρησαν, θησαυρὸν ἐφαντάστησαν, καὶ στὸ τέλος τίποτα δὲν βρῆκαν.

— Τίποτε !..

— Οὔτε καὶ ἀέρας γιατί ἡ γῆ στὰ σπλάγγχνα της δὲν κρύβει τίποτε ἄλλο παρὰ χῶμα, χῶμα, χῶμα.

— Καὶ τώρα ποῦ εἶνε; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ πρόξενος.

— ὦ ! Ἐφυγαν ἀπὸ τὴν ἴδια ὦρα, ἀπήντησεν ὁ Ἄγκας ἀνυπομότως.

— Καὶ ποῦ πῆγαν ;

— Στὴν πατρίδα τους, ἐκτὸς μόνον ἂν ἀπ' τὴν στενοχώρια των ἐπέσανε στὴν θάλασσα.

ἌΟ πρόξενος ἐρρίγησεν.

Ἐνόησεν ὅτι ὠμίλει πρὸς τὸν δολοφόνον τῶν δύο ἀθῶων νέων καὶ μὲ ἔκφρασιν ὑπερτάτης φρίκης εἰς τὴν μορφήν ἠγέρθη ν' ἀναχωρήσῃ.

ἌΟ Πασᾶς τὸν ἐκύτταζεν ἀσκαρδαμυκτί.

Ἐφαίνετο ὅτι ἤθελε νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰς σκέψεις του.

Ἐπειτα δὲ τοῦ εἶπεν αἰφνιδίως ἐνῶ τὸν ἀπεχαιρέτα.

— Ἐ ! παιδιὰ ἦσαν, ὄνειρα ἔκαμον, μὰ θυσαυρὸ δὲ βρῆκαν καὶ στὴν θάλασσα θὰ ἔπασαν ...

ἌΟ πρόξενος εἰς τοὺς λόγους ἐκείνους, ἔσπευσε τὸ ταχύτερον νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ δολοφόνου Πασᾶ.

Ἐπέστρεψεν εἰς τὸ σπίτι του, ἐνῶ μία λύπη θανάσιμος κατεῖχε τὴν ψυχὴν του.

Ἦτο πλέον πεπεισμένος περὶ τῆς ἀπωλείας τῶν δύο νέων, καὶ ἠσθάνετο τύψιν ὅτι αὐτὸς τοὺς συνέστησε καὶ τοὺς ἔφερεν ἐκεῖ, καὶ σήμερον ὅτε τοὺς ἐβλεπε καταστραφέντας καὶ ἀδικοφρονουθέντας ἴτως,

δὲν ἠδύνατο οὐδὲ τὸν ἄδικον θάνατόν των νὰ ἐκδικήσῃ, οὐδὲ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου νὰ ἐπιζητήσῃ.

Ὁ Ἄγξ Πασᾶς, πλούσιος καὶ πολλὰ σημαίνων εἰς τὸν τόπον του, εἶχε τόσῃν δύναμιν, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν του, ἢ καὶ ἀπλῶς τὸν λόγον τῆς ἐξαφανίσεως τῶν δύο Ἐνετῶν.

Καὶ ὁ πρόξενος ἐνόει περισσότερον πικρὸς ἄλλου τὴν ἀδυναμίαν του, ἀπέναντι ἐνὸς τόσον ἰσχυροῦ Τούρκου.

Ἄλλως τε τώρα πλέον ἐκινδύνευε καὶ αὐτός.

Ὁ Πασᾶς ἐνόησεν ὅτι εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ προξένου ἐσφηνώθη ἡ ἰδέα τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἤδη θὰ ἐζήτηι ἀφορμὴν νὰ τὸν καταστρέψῃ, εἰς πρώτην πικρῶσθητομένην εὐκαιρίαν, εὐκαιρίαν τὴν ὁποίαν αὐτὸς θὰ προητοίμαζε καὶ οἱ ἄνθρωποι του θὰ ἐξετέλου.

Διὰ τοὺς λόγους λοιπὸν τούτους ὁ βίος του κατέστη ἀφόρητος ἐν Ναυπλίῳ.

*
*
*

Ἄφ' ἐνὸς ἡ τύψις ὅτι συνετέλεσεν εἰς ἓν τόσον φρικτὸν ἐγκλημα, ἀφ' ἑτέρου ὁ κίνδυνος τῆς ἰδίας του ζωῆς, καὶ ἀκόμη τῆς ζωῆς τῆς συζύγου του καὶ τῆς θυγατρὸς του, τὸν ἔκαμον ὥστε νὰ σκεφθῇ περὶ ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκυριάρχουν ἄνθρωποι ἄνευ ψυχῆς καὶ ἐδέσποζον ἄνδρες ἄνευ καρδίας.

Οὕτω μὲ τὰς σκεψεις αὐτὰς παρῆλθον ἡμέραι τινὲς ἀκόμη, ὅτε μίαν ἐσπέραν περὶ τὴν δεκάτην ὥραν ἐν μικρὸν ἰστιοφόρον ἤνοιγε σιωπηλῶς τὰ ἱστία του καὶ βραδείως ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸν κομψὸν λιμένα τοῦ Ναυπλίου.

Τὸ πλοῖον ἐφαίνετο σιωπηλόν, οἱ ναῦται τοῦ ἄνευ θορύβου τινὸς ἐξετίλουν τὰς ἐργασίας των, καὶ ὡς νὰ ἐννοεῖ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ὄφει-
 λεν ἀπαρατήρητον εἶ δυνατόν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος διέσχίζεν ἡσύ-
 χως καὶ ἀπαλὰ τὰ γαληνιαῖα ὕδατα τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Τὸ ἱστιοφόρον διῆλθε πρὸ τοῦ Μπουρτζίου.

Τὸ μικρὸν Ἐνετικὸν φρούριον κομψοπρεπὲς καὶ σιωπηλόν μὲ ἓνα
 χρῶμα ἀπροσδιόριστον, ἐφαίνετο ὅτι ἀνέδυνεν ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ
 ὡς ἀρχαία νύμφη ἐξαπλωμένη ἐκεῖ, ἐζήτει νὰ προφυλάξῃ τῆς Ἀμυ-
 μώνης καὶ τοῦ Ναυπλίου τὴν πόλιν.

Τὸ ἱστιοφόρον διῆλθε πρὸ αὐτοῦ, καὶ ταχέως τὸ ἀφῆκεν ὀπισθὲν
 του χωρὶς φωνὴν πολεμικὴν νὰ διακόψῃ τὸν δρόμον του.

Οἱ σκοποὶ δὲν τὸ παρετήρησαν, καὶ οὐδεὶς τὸ ἐσταμάτησε διὰ
 νὰ τὸ ἐρωτήσῃ ποῦ διευθύνεται.

Τὸ ἱστιοφόρον βαίνων ὀλοταχῶς τῶρα πλέον, ἔφθασε μετ' ὀλίγον
 τοῦ λιμένος τὸ τέρμα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τρεῖς μορφαὶ ἐχάνησαν ἐπὶ τῆς πρύμνης.

Ἡ Σελήνη λάμπει εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ μὲ τὸ γλυκὺ
 καὶ λευκὸν φῶς τῆς ἐξωραΐζει τὸ Ἐνετοκρατηθὲν Ναύπλιον, τὴν
 φραγκοκρατηθεῖσαν χώραν καὶ τὴν Τουρκοκτισμένην πόλιν, καὶ φω-
 τίζει ὡς λύχνος τὸ Παλαμῆδι καὶ ὠμορφαίνει τὸν κκονιοβριθῆ Ἴτσ-
 Καλέν.

Τὸ θέαμα εἶνε ὄντως ὠραῖον.

Τὸ πλοῖον ὀλοταχῶς τὸν δρόμον του ἐξακολουθεῖ καὶ αἱ τρεῖς
 μορφαὶ ἐπὶ τῆς πρύμνης του, ἐξακολουθοῦν νὰ θεῶνται αὐτήν, καὶ
 νὰ πέμπουν εἰς τὴν μικρὰν πόλιν τὸν ὕστατον τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ
 ἀσπασμόν.

Τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα ἦσαν ὁ πρόξενος ἡ Ζωὴ ἡ σύζυγός του.
 καὶ ἡ Ζένη ἡ κόρη των.

Ἐφφυγον ἀπὸ τὸ Ναύπλιον διὰ παντός, ἀφοῦ ἦσαν ἀνίσχυροι αὐτοὶ νὰ πικλαίσωσι πρὸς τὴν θηριωδίαν ἐνὸς Τούρκου, καὶ τὸ μῖσος ἐνὸς Πασᾶ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρόξενος ὠδήγει μακρὰν, πολὺ μακρὰν τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν κόρην του.

Τὰς ἔφερον εἰς τὴν πατρίδ᾽ του, εἰς τὴν Μασσαλίαν.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν τὸ Ναύπλιον δὲν ἐφαίνετο πλέον. Ὁ βράχος τοῦ Ἴτο-Καλε ἀποκρύπτει ἀπὸ τὴν θείαν αὐτῶν τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἕως τότε εἶχον ζῆσει εὐτυχῆ καὶ ἤρεμον βίον.

Τότε ἡ μικρὰ κόρη ἔκλινε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στῆθος τοῦ πατρὸς της καὶ ἐψιθύρισε μὲ ἀκράτητον λυγμόν.

— Πατέρα, δὲν θέλω νὰ φύγω, Πατέρα, θέλω νὰ πάω πίσω στὸ Ναύπλιον,

Ὁ πρόξενος καὶ ἡ μητέρα της μάτην προσεπάθησαν νὰ τὴν παρηγορήσουν. Ἐπὶ ὥραν πολλὴν ἀκόμη ἠκούοντο οἱ λυγμοὶ της καὶ αἱ παραπονετικαὶ φωναὶ τὰς ὁποίας ἄφινεν ἡ μικρὰ Ἑλληνίς. ἀποχωριζομένη διὰ παντός ἀπὸ τὴν ἡγαπημένην πατρίδα της.

*
*

Ὁ πρόξενος τῆς Ὀλλανδίας ἐν Ναυπλίῳ, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ προστατεύσῃ καὶ ὑπερασπισθῆ τοὺς νεαροὺς Ἐνετούς, αἱ ὁποῖοι ἔπασαν θύματ᾽ ἀδικῶν, τῆς ἀπληστίας τοῦ Ἀγᾶ Πασᾶ.

Οἱ ταλαίπωροι μικροὶ Ἐνετοὶ νεανίαι. Ἐκεῖνοι ἐδολοφονήθησαν. Καὶ ὁ πρόξενος ἐφυγεν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον.

Τὸν ἀπεγοήτευσεν ὁ φόνος τῶν μικρῶν φίλων του καὶ φοβηθεὶς

ἀκόμη δι' ἑαυτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ἔφερε μακρὰν τοῦ Ναυπλίου, τὴν σύζυγόν του, καὶ τὴν Ἑλληνοπουλαὴν κόρην του.

Ἐκεῖ τοὺς ἐγνώρισε ὁ Ζώρζ, ἡ Ζενή ἦτο τότε εἰκοσιδιέτις.

Ὅπως ὁμως ἦτο παιδίον ἡ κόρη τοῦ πρόξενου ἀπέμεινε καὶ νεᾶνις.

Μὲ βαθεῖς γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς περικλείοντες εἰς τὰ βάθη των ὄλων τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν τὴν μαγεῖαν ὄλον τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανεῦ τὸ γαληνιαῖον θέλγητρον, μὲ χειλῆ τὰ ὅποια ἐχρωμάτιζε τῆς ἑλληνικῆς παπαρούνας τὸ χρῶμα, καὶ μὲ ὀδόντας αἱ ὅποιοι ἐφαίνοντο ἀποσπασθέντες ἀπὸ τὰ τρίμματα λευκοῦ πεντελησίου μαρμάρου.

Μόνον τὴν ρίνα εἶχε γαλλικὴν.

Δηλαδὴ ἦτο ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω ἀνεσυρμένην. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἦτο ἐλάττωμά της. Διότι ἡ ἀνεσυρμένη ρίς ἀποδεικνύει τὸ χάρειν, τὸ γοργόν καὶ εὐστροφον πνεῦμα τῆς γαλλίδος καὶ συμβολίζει τὴν δύναμιν καὶ τὴν σταθερότητα εἰς τὰς ἀποφάσεις ἐκείνου, ὅστις τὴν φέρει ἐπὶ τοῦ προσώπου.

Διότι εἰς τὴν πόλιν ἦτο γνωστὸν πλέον, ὅτι ἡ Ζενή ἦτο πολὺ εὐφυῆς, ὅπως ἄλλως τε ἐξέφραζε πολὺ ὠραία καὶ αὐτὸ τὸ κομψὸν ὄνομά της.

Ὁ πατὴρ της, ἀπέθανε. Καὶ εἰς τὴν λυπηρὰν ἐκείνην περιπτῶσιν, ἡ οἰκογένεια τῆς Ζενῆς ἐγνώρισε τὸν Ζώρζ,

Ὁ Ζώρζ τοὺς προστατεύει. Ὡς δικηγόρος δὲ δεικνύει πρὸς τὴν ἀπορραπισθεῖσαν οἰκογένειαν τοῦ προξένου τῆς Ὁλλανδίας, ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς ψυχῆς του, ὄλην τὴν καλωσύνην του, τὴν ἀφιλοκέρδειάν του, καὶ ὅ,τι εὐγενὲς καὶ ἐπάνιον περιεκόσμηι τὸν χαρακτήρα του.

Ἵπῆρξε φίλος των. Ἐγένετο προστάτης των κατέστη ἀδελφός των.

Αἱ δύο γυναῖκες, ἡ Ζενὴ καὶ ἡ μήτηρ της, τοῦ ἤνοιξαν τὴν καρδίαν του, καὶ ἐκεῖνος τοῖς εἰδείξε τὴν ἰδικήν του.

Ἡ Ζενὴ αἰσθάνεται ὅτι ἀρχίζει νὰ τὸν ἀγαπᾷ.

Τὸ αἰσθάνεται. Τὸ ἔννοεῖ. Καὶ ἡ ἰσχυρὰ διάνοιξ τῆς κόρης καὶ ἡ μεγάλη τῆς Ἑλληνίδος, τῆς γεννηθείσης καὶ ἀνατραφείσης ὑπὸ τὸ ὑπερύψηλον Παλαμῆδι, δέχεται ὡς μίαν τῶν μεγαλειτέρων εὐτυχιῶν τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο.

Καὶ τὸν ἀγαπᾷ.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ζώρξ ἤρχισε νὰ ἔννοῃ ὅτι ἡ Ζενὴ δὲν τοῦ εἶνε ἀδιάφορος.

Τὸ ἀμοιβαῖον αἶσθημα ἤρχισεν ἄλλως ἀπὸ τὸν ἀμοιβαῖον θαυμασμόν, ἀφοῦ δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ θαυμασμός ἀπὸ τὴν ἀγάπην.

Ἐκεῖνη ἐθαύμαζε τὸ ἰσχυρὸν πνεῦμά του, καὶ ἐκεῖνος τὴν εὐστροφον διάνοιάν της.

Ἐκεῖνη ἤρέσκετο νὰ θεωρῇ τὰς ἀδράς γραμμὰς τῆς μελαγχροίνης μορφῆς του, καὶ ἐκεῖνος ἠγάπα νὰ βυθίζῃ τὸ βλέμμα του εἰς τὸ βάθος τῶν κυανῶν ὀφθαλμῶν της, τῶν ὀφθαλμῶν, οἱ ὅποιοι ὅταν τὸν ἐθεώρουν, μετεβαλλόν τὸ χρῶμά των καὶ καθίστατο διάφορος ἡ συνήθης ἔκφρασις των.

Ἐκεῖνος διηγῆται εἰς αὐτὰς τὸν βίον του, καὶ ἐκεῖναι τοῦ ἐμπιστεύονται τὸν ἰδικόν των.

Αἰφῶνης ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Ζώρξ ἡ ἰδέα νὰ συνδέσῃ τὸν βίον του μὲ τὸν βίον τῆς νέας κόρης ἐκεῖνης, ἥτις εἶχεν εὐγενῆ τὴν ψυχὴν, ἀγνήν τὴν καρδίαν, ἥτις ἐψέλλισε τὰς πρώτας λέξεις, καὶ διηύθυνε τὰ πρώτα βήματα παρὰ τὴν θάλασσαν τοῦ Ναυπλίου.

Ἄλλ' ὑπῆρχεν ἓν πρῆσκομμα.

Ὁ Ζώρξ δὲν εἶχε περιουσίαν.

Εἶχε βεβαίως ἐξασφαλίσαι ἓνα ἄνετον βίον δι' ἑαυτὸν διὰ τῆς.

ἀόκνου ἐργασίας του, πλὴν, αὐξανομένων τῶν βρωῶν καὶ τῶν δαπα-
διὰ τῆς οἰκογενείας, ὤφειλε νὰ σκεφθῆ ἐπὶ πλέον διὰ μίαν μεγαλειτέ-
ραν ἐξασφάλισιν.

Τότε τὸ πρῶτον αὐτός, ὁ ἀδιάφορος καὶ ὑψηλόφρων, εἰς τὴν
ἀνάγκην ὑπέικων, ἐσκέφθη νὰ ρίψῃ τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς πατρικῆς πε-
ριουσίας.

Οἱ γονεῖς του, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀπομείνει εἰς τὴν γῆν τῆς γεν-
νήσεώς των, θὰ εἶχον βεβηκίως ἀποταμιεύσει ἀρκετά.

Δὲν εἶχον δὲ παρὰ ἓνα υἱὸν ἀκόμη διαμένοντα μετ' αὐτῶν.

Ὁ Ζώρζ τοὺς ἔγραψε.

Καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐκείνῃ τοὺς ἀνήγγειλεν ὅτι μετ' ὀλίγας
ἡμέρας θὰ μετέβαινεν εἰς συνάντησίν των.

Ἄλλὰ εἰς ἀπάντησιν ὁ Ζώρζ ἔλαβε κακὰς εἰδήσεις,

Τοῦ ἔγραψεν ὁ Πῶλ, ὁ ἀδελφός του, καὶ τοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι οἱ
γονεῖς του ἀπέθανον τὰς ἡμέρας ἐκείνας καὶ ὅτι ὡς ἄνθρωποι, οἱ
ὅποιοι ἐγίνωσκον ὅτι ὁ δευτερότοκος υἱός των, δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῆς
πενιχρᾶς πατρικῆς περιουσίας, ἔκριναν καλὸν νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν
γενικὸν κληρονόμον.

Διὰ τούτου ἄλλως τε τὸν συνέδραμον καὶ εἰς τὸν προσεχῆ γά-
μον του, μετὰ κόρης πτωχῆς μὲν, πλὴν ἀγαπωμένης.

Ἡ εἰδήσις αὕτη ὑπῆρξε διὰ τὸν Ζώρζ κεραυνοβόλος.

Ὁ Πῶλ εἶχε προτενεχθῆ ἀθλίως.

Καὶ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν τῶν γονέων του, τὴν ἀπέκρυψεν ἕως
ὅτου κατορθώσῃ διὰ τοῦ θανάτου των νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κληρο-
νομίαν.

Ἄλλ' ὁ Ζώρζ φύσις ὑπερήφανος ἐκρυψεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς
του ὅλην του τὴν λύπην, καὶ θυσιάζων τὸν ἀρχόμενον ἔρωτα του,

ἔσκέφθη ὅτι, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ νυμφευθῆ τὴν Ζηνή, δὲν ὤφειλε καὶ νὰ τὴν ἐπανίδῃ.

Διότι ἐφοβεῖτο περισσότερο δι' ἑαυτὸν, ἐφοβεῖτο μήπως τὴν παρασύρῃ ὁ ἔρωσ του, καὶ μήπως τῆς δηλώτῃ εἰς μίαν ἀπροσδόκητον στιγμήν τὸ τί αἰσθάνεται δι' αὐτήν.

Καὶ τὸ ἀπεφάσισε καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν οἶκον τῆς.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Ζηνή τὴν ἠγάπα.

Παρῆλθον ἡμέραι ἀρκεταὶ καὶ ὁ Ζώρζ δὲν ἐφαίνετο πλέον εἰς τὸν πενθοῦντα οἶκον τοῦ προζένου.

Ἡ Ζηνή ἀνησυχεῖ.

Καὶ ἐν τῇ εὐθύτητι καὶ εἰλικρινείᾳ αὐτῆς, εἶνε πρόθυμος αὐτῇ πρῶτῃ τὰ τείνῃ τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἀγαπώμενον νέον.

Καὶ περιμένει νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ζώρζ.

Ἄλλὰ φαίνεται ὅτι ἀναμένει μάτην, ὁ Ζώρζ δὲν φαίνεται.

Καὶ μίαν φρικτὴν μελαγχολίαν κκταλαμβάνει τὴν Ζηνή.

Ἄδιαφορεῖ ἤδη δι' ὄλα καὶ εἶνε ψυχρὰ πρὸς ὄλα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν μητέρα τῆς.

Ἡ Ζωὴ ἀνησυχεῖ πολὺ διὰ τὴν κατάστασιν ἐκείνην τῆς θυγατρὸς τῆς.

Καὶ νομίζει ὅτι ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς τῆς ἔφερεν εἰς αὐτὴν τὴν ψυχικὴν ἐκείνην μεταβολήν, καὶ διὰ παντὸς μέσου προσπαθεῖ νὰ τὴν παρηγορήσῃ καὶ ἐσκέφθη νὰ τὴν νυμφεύσῃ.

Διὰ τοῦτο τὴν αὐτὴν ἐσπέραν, ἀφοῦ ἐδείπνησαν, ἡ Ζωὴ δὲν ἀφῆκε τὴν κόρην τῆς νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς, κατὰ τὴν συνήθειάν τῆς, διότι ὅταν τὴν εἶδεν ἐγερθεῖσαν τῆς εἶπε.

— Ζηνή μὴ φεύγῃς ἔχω κάτι νὰ σοῦ πῶ.

Ἡ Ζηνή ἐκάθησε σιωπῶσα καὶ ἀδιαφόρως.

— Παιδί μου, τῆς εἶπεν ἡ Ζωὴ, τὴν ὄραν αὐτὴν κάτι σπου-

δαῖον ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ. Πιστεύω ὅτι θὰ μὲ ἀκούσης μὲ μεγάλην προσοχὴν.

— Ἀμφιβάλλεις μητέρα;

— Δὲν τὸ ἀμφιβάλλω ποσῶς, ἀλλὰ δὲν ζητῶ μόνον τὴν προσοχὴν σου.

— Ἀλλὰ καὶ τί ἄλλο λοιπόν;

* * *

Ἡ Ζωὴ ἐφάνη δισταζουσα.

Ἡ Ζηνὴ μὲ τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν ἐπερίμενε,

— Παιδί μου, ἐπανελάθε, τέλος ἐκείνη, γνωρίζεις ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον δὲν ἔχω ἄλλον παρὰ σέ. Μοῦ λείπουν συγγενεῖς, γονεῖς φίλοι. Εὐρίσκομαι εἰς ἓνα ξένον τόπον, ὁ ὅποιος ἐγίνε πατρίς μου, διότι ὑπῆρξε πατρίς τοῦ πατρός σου. Ζηνὴ εἶμε νέα ἀκόμη, καὶ ὅμως φαίνομαι γραῖα, εἰξεύρεις διατί; Μὲ ἐγήρασαν τὰ βάσανα, εἰς τὴν νεότητά μου ὑπέστην πολλά, ἔχασα τοὺς γονεῖς μου, μὲ ἤρπασαν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ εὐτυχῶς εὐρέθη ὁ πατέρας σου, διὰ νὰ μὲ σώσῃ μίαν ἐσπέραν ἀπὸ τὴν αἰωνίαν δυστυχίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐφερῶ μὴν ἐὰν ὅμως ὁ κατόπιν βίος μου μὲ τὸν ἄνδρα αὐτὸν ὑπῆρξεν ἥρεμος, σχεδὸν εὐτυχῆς, ἐν τούτοις παιδί μου, πιστευσέ με, δὲν ἤρκεσε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἀνάμνησιν τῶν πρώτων ἐπεισοδίων τῆς νεότητός μου, ἐπεισοδίων τὰ ὅποια ἐμάραναν τὴν ζωὴν μου καὶ ἐδηλητηρίασαν τὴν χαρὰν μου.

— Διατί τὰ συλλογίζεσαι ὅλα αὐτὰ μητέρα μου; τῆς εἶπεν ἡ Ζηνὴ συμπαθῶς.

— Τὰ συλλογίζομαι διὰ αὐτὰ παιδί μου διότι βλέπω ὅτι ζωὴ ἢ ὅποια διήλθε στιγμὰς τόσον ἀγωνιώδεις δὲν θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ, καὶ Ζηνὴ φοβοῦμαι νὰ σὲ ἀφήσω μόνην.

Ἡ Ζηνὴ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς.

— Μητέρα, τῆς εἶπε, μὴν ἐπαναλάβῃς τὰς λέξεις αὐτάς.

— Θὰ τὰς ἐπαναλάβω, ἀπήντησεν ἡ Ζωὴ, ἀσπαζομένη αὐτήν, διότι αἰσθάνομαι ὅτι πολὺ συντόμως θὰ ἀκολουθήσω καὶ ἐγὼ τὸν πατέρα σου.

— Καὶ ἐγὼ, ἀπήντησεν ἡ Ζηνὴ, κ' ἐγὼ θὰ ἔλθω μαζί σας.

— Ἐσύ ! ὄχι ! ἐσύ εἶσαι νέα, θὰ ζήσης, τὸ ὀφείλεις μάλιστα, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον, ὄνειροπολῶ παρακκλῶ, καὶ εὐχομαι, εἶναι νὰ μὴ σὲ ἀφήσω μόνην.

Ἡ Ζηνὴ δὲν ἀπήντησεν.

Τὸ βλέμμα τῆς ἐπετάθη, μακρὰν, πολὺ μακρὰν, καὶ ἐκεῖ ὡς εἰς μίαν σκιάν, τῆς ἐφάνη ὅτι διέκρινε τὸν Ζώρζ.

Ἡ Ζηνὴ ἐξηκολούθησε.

— Παιδί μου, εἶσαι κόρη εἰς ἡλικίαν, εἶσαι εὐφυῆς, καὶ θὰ σοῦ ὁμιλήσω ἀπρόκαλύπτως. Θέλω νὰ σὲ ὑπανδρεύσω.

Ἡ Ζηνὴ καὶ πάλιν δὲν ἀπήντησεν.

— Θέλω, ἐξηκολούθησεν ἐκείνη, νὰ ἐξασφαλίσω τὸ μέλλον σου καὶ ἂν μίαν ἡμέραν ἀποθάνω νὰ φύγω εὐτυχῆς ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν, καὶ νὰ φέρω πρὸς τὸν πατέρα σου τὴν ἀγγελίαν ὅτι ἡ ἀγαπημένη μας κόρη εἶνε καὶ αὐτὴ εὐτυχῆς.

— Εὐτυχῆς, τῆς εἶπεν ἡ Ζηνὴ, ἀφοῦ θὰ λείπετε καὶ οἱ δύο;

— Ναι, διότι θὰ σὲ παρηγορήσῃ κάποιον ἄλλο αἰσθημα καὶ κάποια ἄλλη στοργή, ἢ ὅποια θὰ βλαστήσῃ εἰς τὴν καρδίαν σου.

Ἡ Ζηνὴ ἐκίνησε δυσπίστων τὴν κεφαλὴν.

— Ναι, ἐξηκολούθησεν ἡ Ζωὴ, αὐτὴν τὴν παρηγοριὰν ζητῶ

νά σου αφήσω όταν θά χάσης κ' ἐμένα ἢ ἑποία βαθμηδὸν θά σέ φέρῃ εἰς παρηγορίαν, τὴν εὐτυχίαν.

Ὁ Ζηνὴ δὲν ἀπαντᾷ, ἀλλ' ἡ σιγή της δηλοῖ βεβαίως συγκρατᾶνευσιν.

— Γνωρίζεις τῆς λέγει ἐκείνη τὸν κ. Λώρη :

Ἡ Ζηνὴ εἰς τὸ ἄκουσμά τοῦ ὀνόματος ἐκείνου ταράσσεται φρικωδῶς. Ὑπέθετεν ὅτι ἀνέμενε ν' ἀκούσῃ τὴν μητέρα της νὰ προφέρῃ ἄλλο ὄνομα προσφιλές ἀντ' αὐτοῦ τὸ ὅποιον ἀκούει τώρα, καὶ τὸ ὅποιον πλήττει ὡς κώδων ἀπαίσιος τὴν ἀκοή της.

— Δὲν εἶνε πολὺ νέος, ἐπαναλαμβάνει ἡ Ζωὴ, ἔχει ὅμως ὅλα τὰ ἐχέγγυα μιᾶς μελλούσης εὐτυχίας, εἶνε πλούσιος βιομήχανος καλὸς, μορφωμένος καὶ σέ ἀγαπᾷ !..

— Ἐμεῖ ; ἐρωτᾷ ἐκπληκτος ἡ Ζηνή.

— Ναί, σέ, Ἄπο τὴν ἀδελφὴν του ἔμαθα χθὲς, ὅτι περιμένει νὰ παρέλθῃ ὀλίγον ἀκόμη τὸ πένθος μας, καὶ θά ἔλθῃ νὰ σέ ζητήσῃ.

— Ἐμὲ, ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν ἡ Ζηνή.

— Θά σέ ζητήσῃ, καὶ πιστευσέ με Ζηνή μου, θά εἶμαι εὐτυχὴς νὰ τὸν ὀνομάσω παιδί μου.

— Ποτέ; ἀπαντᾷ μὲ σταθερότητα ἡ Ζηνή.

Ἡ Ζωὴ τὸν θεωρεῖ ἐκπληκτος, διότι ὁ τόνος μὲ τὸν ὅποιον προφέρει τὴν λέξιν ἐκείνην τῆς προξενεῖ ἐντύπωσιν.

*
**

Καὶ τὴν ἐρωτᾷ.

— Ποτέ; Διατί τὸ λέγεις αὐτὸ Ζηνή; Μήπως ὁ Λώρης δὲν σοῦ ἀρέσει;

— Ναί.

— Εἰς τί;

— Εἰς ὄλα!

— Τί ἐννοεῖς εἰς ὄλα;

— Μητέρα, σέ παρακαλῶ, ἄς μὴ κάμωμεν πλέον λόγον διὰ τὸ ζήτημα αὐτό.

— Ζενή.

— Μητέρα ἐγὼ αὐτὸ θέλω.

— Καί ἂν πρόκειται νὰ με δυσαρεστήσης; ἢ μᾶλλον νὰ με καταστήσης δυστυχῆ; Διὰ τίνα λόγον ἀπορρίπτεις τὰς προτάσεις τοῦ νέου αὐτοῦ; Ζενὴ φέρε: ὄλα τὰ ἐχέγγυα τῆς εὐτυχίας.

— Μητέρα δὲν θὰ νυμφευθῶ ποτέ.

— Ὡστε με καδικάζεις εἰς δυστυχίαν.

— Θὰ ζήσωμεν πάντα μαζῆ, διότι, σοῦ τὸ λέγω, διὰ πρώτην καὶ τελευταίαν φοράν, δὲν θὰ νυμφευθῶ, ἐὰν δὲν ἀγαπηθῶ, καὶ δὲν ἀγαπήσω.

— Ἀλλὰ ὁ Λώρης σοῦ εἶπα ὅτι σὲ ἀγαπᾷ.

— Μοῦ εἶνε ἀδιάφορον, ἀφοῦ ἐγὼ δὲν τὸν ἀγαπῶ.

— Θὰ τὸν ἀγαπήσης.

— Σοῦ τὸ εἶπα, καὶ σοῦ τὸ ἐπανκλαμβάνω, ποτέ!

— Ὅχι, ὄχι, μὴ λέγῃς τὸ ποτέ, τῆς ἀπάντησεν ἡ μήτηρ τῆς κλείουσα με τὴν χεῖρα τὸ μικρὸν στόμα τῆς θυγατρὸς τῆς, εἶπέ μου, ὅτι θὰ σκεφθῆς καὶ ἄφησέ μου μίαν μικρὰν ἐλπίδα.

Ἡ Ζενὴ δὲν ἀπάντησε μὴ θέλουσα νὰ δυσαρεστήσῃ τὴν μητέρα τῆς.

— Ναί, ἐξηκολούθησεν, ἄφητέ μου μίαν ἐλπίδα, καὶ ἄφησε καὶ εἰς ἐκεῖνον τὸν πτωχὸν ἐρωτευμένον, ὅστις θὰ περιμένῃ με ὑπομονὴν νὰ μεταβληθοῦν αἱ σκέψεις σου καὶ τὰ αἰσθήματά σου.

— Δὲν πιστεύω νὰ ἔχη τόσην ὑπομονήν, εἶπεν ἡ Ζηνή.

— Ἀκριβῶς, θὰ τὴν ἔχη. ἀφοῦ θὰ εἶνε ὑπομονὴ ἀγαπῶντος.

Ἡ Ζηνὴ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἄφρονος ἠγέρθη.

Ἡ μητέρα τῆς τὴν ἐνηγαλίσθη λέγουσα.

— Ζηνὴ μου, κόρη μου, σκέψου, σκέψου περισσότερο ἐπὶ τῆς ὀμιλίας τὴν ὁποῖαν ἐκάμαμεν. Καὶ ἂν εἶσαι κόρη στοργικῆ, ζητῶ ἀπὸ σένα νὰ κάμῃς τὴν μητέρα σου εὐτυχῆ, καὶ ἂν θελῃς νὰ ἰδῆς ἐν μείδιμα εὐτυχῆς εἰς τὰ χεῖλη τῆς, νὰ συγκατανεύσης εἰς τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποῖαν σοῦ προσφέρω.

Ἡ Ζηνὴ δὲν ἀπήντησε.

— Λοιπὸν, φίλησέ με, καὶ πές μου ὅτι θὰ σκεφθῆς.

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, σοῦ τὸ ὑπόσχομαι, μητέρα μου, ἀπήντησεν ἡ Ζηνὴ ἀσπαζομένη αὐτὴν καὶ ἀπερχομένη σκεπτικῆ εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Ἡ ἀπόφασις τῆς Ζηνῆς

Ὅλην ἐκεῖνην τὴν νύκτα ἡ Ζηνὴ δὲν ἐκοιμήθη.

Τὸν Λῶρην οὔτε τὸν ἐσκέφητ' ἄν.

Οὔτε ἐσυλλογίσθη τῆς μητρὸς τῆς τὰς προτάσεις.

Ἐκέπτετο τὸν Ζῶρζ.

Διότι εἰς αὐτόν ἐφέρετο ἡ ψυχὴ της. Αὐτὸν ἐλάτρευεν ἡ καρδιά της,

Καὶ αἶφνης μίᾳ ἀπόφασις μεγάλη καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν της.

Ἀποφασίζει νὰ τοῦ ἐξομολογηθῇ τὴν ἀγάπην της καὶ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὸ αἶσθημά της.

Διότι διάνοια ἰσχυρὰ καὶ χαρακτήρ ἀποφασιστικός δὲν διστάζει νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ὑπερηφάνειάν της χάριν τοῦ αἰσθηματός της.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς ἡ Ζεὴν κάθηται εἰς τὸ γραφεῖόν της καὶ ἐπὶ δύο ὥρας γράφει.

Γράφει μὲ χεῖρα σταθερὰν καὶ ἐκεῖ εἰς γραμμὰς ἀπαλὰς προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ ὅλην της τὴν ἀγάπην, ὅλον τὸν ἄγνον ἔρωτά της.

Ὅταν ἐτελειώσῃ τὴν γραφικὴν ἐργασίαν της ἡ Ζεὴν, ἦτο σχεδὸν ἡμέρα.

Ἡ πρωία ἐπλησίαζε ν' ἀνατείλῃ. Τότε κρύπτουσα τὸ χαρτίον ἐκεῖνο ἐντὸς τοῦ στήθους της ἐρίφθη εἰς τὴν κλίνην της προσπαθοῦσα νὰ κοιμηθῇ.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν οὐδὲ ἐπὶ ἓν δευτερόλεπτον ἠδυνήθη νὰ κλείσῃ τὸ ὄμμα.

Ἀπὸ τὸ δωμάτιόν της ἐξῆλθον ἀργά.

Ἡ μητέρα της τὴν εἶδεν ὠρὰν καὶ καταβεβλημένην, καὶ διὰ νὰ τὴν κάμῃ νὰ λησμονήσῃ τὴν χθεσινὴν σκηνήν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐνόμιζεν ὅτι προήρχετο ἡ ταραχὴ της καὶ ἡ ὠχρότης της. τῆς εἶπε.

— Ζεὴν, τὸ ἀπόγευμα μᾶς περιμένει ἡ κυρία Μαίη—μῖα ἀγγίλι φίλη των—νὰ περάσωμεν τὰς ὥρας μαζῆ. Πάμε ;

— Εὐχαρίστως μητέρα, ἀρκεῖ μόνον, πάμε κομμάτι ἀργά.

— Πῶς ἀργά. Τὸ ἐναντίον, πρέπει νὰ πάμε ἐνωρίς.

— Τότε, πηγαίνετε ἐσεῖς ἐνωρίς, καὶ μετὰ δύο ὥρας θὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ, διότι ἔχω κάποιαν ἐργασίαν.

— Πολύ καλὰ, ἀπήντησεν ἡ Ζωή, θέλουσα νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν κόρην της.

Καὶ ὄντως. Εὐθὺς μόλις ἐγευμάτισαν ἡ Ζωὴ ἀνεχώρησε λέγουσα.

— Ζενή, δὲν θ' ἀργήσῃς νὰ ἔλθῃς.

— Ὅχι, μητέρα, μετὰ μίαν ὥραν θὰ εἶμαι ἐκεῖ.

Εὐθὺς ὡς ἡ Ζωὴ ἀπεμακρύνθη, ἡ Ζενὴ ἔγραψε πρὸς τὸν Ζώρζ. Δύο λέξεις, διὰ τῶν ὑποίων τὸν ἐκάλει εἰς τὴν οἰκίαν της.

Μετὰ ἐν τέταρτον ὁ Ζώρζ ἔκρουε τὴν ἴθῦραν.

Εὐθὺς ὡς ἔλαβε τὴν πρόσκλησίν της, ἔσπευσε ἀνούποτος, ἔτοιμος νὰ τῆς παράσχῃ καὶ πάλιν τὰς ὑπηρεσίας του, τὰς συμβουλὰς του καὶ τὰς ἐκδουλεύσεις του, ἂν εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν.

*
**

*Ἡ Ζενὴ τεταραγμένη τὸν ἀναμένει.

*Ἐφόρει πένθιμα. Καὶ τὸ μέλαν ἐνδυμα προσωμοίαζε θαυμασίως εἰς τὴν μορφήν της, καὶ ὁ λευκὸς λαιμὸς της προέκυπτεν ἐξ αὐτοῦ μεθ' αὐτῶν καλλῶν.

*Ἡ ἐνδυμασία της ἦτο ἀπλουστάτη.

*Ἄλλ' ὅπως συνήθως ὑπέροκομος, ἀνεδείκνυεν ὅλην τὴν χάριν καὶ ὅλην τὴν ἀφέλειαν τῆς γλυκείας κόρης.

*Ὁ Ζώρζ τὴν ἐκύτταξε τρυφερῶς.

*Ἡ Ζενὴ τὸν δέχεται μετὰ τὴν αὐτὴν οἰκειότητα μετὰ τὴν ὑποίαν τὸν περιέβαλε πάντοτε. Μετὰ τὸ θαρραλέον μειδιάματ' αὐτῆς, μετὰ τὸ εὐλιχρινὲς βλέμμα αὐτῆς, μετὰ τὸ θαρραλέον παραστατικὸν αὐτῆς,

Μόνον μία ταρχή διακρίνεται βαθεῖα εἰς τὸ βλέμμα της καὶ εἰς τὸν τρόπον εἰς τὴν χεῖρα, τὴν ὁποίαν μὲ προσποιητὸν θάρρος τοῦ τείνει.

Ἄλλὰ ὁ Ζώρζ, δὲν ἐννοεῖ τίποτε καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ μικρὸν καὶ κομψὸν σαλόνι.

Ἐνῶ δὲ ἐκάθητο, ἡ Ζενή τοῦ εἶπε.

— Κύριε Ζώρζ, σὰς ἐκάλεσα, διότι ἡ μαμὰ λείπει, καὶ εἶμαι μόνη.

— Ἀληθῶς;

— Ναί, εἶμαι μόνη, καὶ θέλω, τώρα, εἰς αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σὰς εἰπῶ ἐν πολὺ σπουδαῖον πρᾶγμα...

— Σὰς ἀκούω, δεσποινίς, πολὺ εὐχάριστος.

— Μοῦ λέτε ἀλήθειαν;

— Ἀμφιβάλλετε λοιπὸν εἰς τὸν λόγον μου;

— Καθόλου δὲν ἀμφιβάλλω. Ἀπεναντίας μάλιστα, τὸ κάθε τι ἀρκεῖ νὰ μοῦ τὸ εἰπῆτε σεῖς, διὰ νὰ τὸ πιστεῦσω.

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ κόρη ἐσώπησεν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ζώρζ δὲν ἀπήντησε, διότι καὶ αὐτὸς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ἠσθάνετο ἑαυτὸν συγκεκινημένον, ἐνῶ ἡ Ζενή ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λέγουσα.

— Ἐγὼ ὅμως ἕνα πονοκέφαλον...

Ἄλλὰ ὁ Ζώρζ τὸν ἐκύτταζεν μὲ ἐνδιαφέρον λέγων.

— Πονοκέφαλον;...

Ἡ Ζενή ἐσπευσε νὰ προσθέσῃ.

— Δὲν εἶνε ὅμως τίποτε, διότι προέρχεται ἀπὸ τὴν ταρχήν μου.

— Τὴν ταρχήν σας, ἀλλὰ διατὶ νὰ ταράττεσθε;

Ἡ Ζενή δὲν ἀπήντησεν.

— Ἄλλως εἰπῆτε μου, ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνος, τὸ ταχύτερον

ὅτι ἔχετε νὰ μοῦ εἰπῆτε διὰ νὰ περάσῃ ταχέως ἡ συγκίνησις, καὶ ἴσως ἴσως καὶ ὁ πονοκέφαλος.

— Ἐχετε δίκαιον εἶπεν ἡ Ζενή, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι ἐπιθυμῶ, μοῦ εἶνε ἀδύνατον.

— Ὡστε; ἠρώτησεν ἀνησύχως ὁ Ζώρζ.

— Ὡστε; ἀπήντησεν ἐκείνη, μὲ φωνὴν σιγαλὴν τῶρα πλέον καὶ καταβιβάζουσα τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπροτίμησα νὰ σὰς γράψω.

— Τότε δότε, τῆς ἀπήντησε ταχέως ὁ Ζώρζ τείνων πρὸς αὐτὴν ἀνυπομόνως τὴν χεῖρα.

Ἡ Ζενὴ εἰς τὴν κίνησιν ἐκείνη, καὶ τὴν ἀνυπομονησίαν ἐκείνην ἐμειδίασε.

— Βιάζεσθε; τὸν ἠρώτησε.

— Πολύ, ἀπήντησεν ὁ Ζώρζ σοβαρῶς.

— Καὶ ἂν μετανοήσω καὶ δὲν σὰς τὸ δώσω;

— Δὲν θὰ τὸ κάμετε, τῆς εἶπεν ἐκεῖνος.

*
**

Ἡ Ζενὴ ἠγέρθη.

Ἀπὸ τὴν μεταξίνην ζώνην της ἔσυρε φύλλον χάρτου, καὶ ἐνῶ ἐκράτει ἀκόμη αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας της εἶπεν εἰς τὸν ἐκπληκτον καὶ σχεδὸν τεταραγμένον Ζώρζ.

— Κύριε Ζώρζ, πρὶν σὰς δώσω αὐτὸ τὸ χαρτί θὰ σὰς εἰπῶ ὀλίγας λέξεις. Θέλω νὰ μοῦ δώσετε τὸν λόγον σας ὅτι οὐδεὶς ποτὲ θὰ μάθῃ ὅτι συνέβη μεταξύ μας.

— Εἶνε ἀνάγκη; Δὲν εἴσθε περὶ τούτου βεβαία χωρὶς νὰ σὰς τὸ εἰπῶ;

— Ναί. Ἄλλὰ τὸ θέλω.

— Τότε τὸν ἔχετε. Τῆς ἀπήντησεν ἀπλῶς.

— Τώρα μάλιστα, εἶπεν ἐκείνη εὐχαριστημένη.

Ὁ Ζώρζ μὲ τὰς λέξεις αὐτάς, ἔτεινε καὶ πάλιν τὴν χεῖρα, ἀλλὰ εἶδε τὴν Ζηνὴν καὶ πάλιν δισταζούσαν καὶ τῇ εἶπε.

— Λοιπόν;

Ἡ Ζηνὴ προσεποιήθη ὅτι δὲν εἶδε τὴν τεινομένην ἐκείνην χεῖρα καὶ ἐξηκολούθησεν.

— Ὑποσχεθῆτε μου ὅμως καὶ κάτι ἄλλο ὅτι, ἀφοῦ διαβάσετε τὸ χαρτί αὐτὸ, θὰ τὸ ἀφήσετε ἐδῶ, ὅτι, ἐὰν δὲν συμφωνεῖτε πρὸς ὅτι σὰς γράφω, δὲν θὰ μοῦ κάμετε ποτέ, ποτέ λόγον, καὶ ὅτι δὲν θὰ παύσητε νὰ ἦσθε φίλος μας, νὰ μᾶς θεωρεῖτε ἰδικούς σας.

Καὶ ἐκεῖνος τῆς ἀπήντησεν ἀπλῶς καὶ εἰλικρινῶς.

— Σὰς τὸ ὑπόσχομαι.

Ἡ Ζηνὴ συγκεκλινημένη τοῦ ἔτεινε τότε τὸ φύλλον τοῦ χάρτου λέγουσα.

— Ἐγὼ σὰς ἀφήνω, διαβάσατε μόνος σας· καὶ ὅταν τελειώσετε, θὰ ἔλθω νὰ ἀκούσω τὴν ἀπάντησίν σας.

Καὶ μὲ τὰς λέξεις αὐτάς ἡ Ζηνὴ βιαστικῶς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον καὶ ἀφήκε τὸν Ζώρζ μόνον.

Ἐκεῖνος ἤνοιξεν εὐθύς τὸν συνεστριμμένον χάρτην, τὸν ὁποῖον τοῦ ἔτεινεν ἡ Ζηνὴ, καὶ μὲ μορφὴν ὠχρὰν καὶ καρδίαν παλλούσαν ἀνέγνωσεν αὐτάς τὰς λέξεις.

«Περίστασις εἰς ἄκρον σοβαρὰ — τῆς ὁποίας ἀποφεύγω, τὴν ἀναγραφὴν, — μὲ ἀναγκάζει νὰ προβῶ εἰς τὰς κατωτέρω ἐξηγήσεις.

» Ἀφ' ἧς σὰς ἐγνώρισα, ἀφ' ἧς ἠνόνησα τὴν ἰσχυρὰν σας διανοίαν καὶ τὴν ἀνδρικήν ὑψηλοφροσύνην σου, ἀφ' ἧς ἠνόνησα ὅτι συνήντων τὸν ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον ὠνειροπόλησεν ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἐπο-

θησεν ἡ καρδία μου, ἐφερόμην ἀκουσίως πρὸς σὰς, καὶ ἐν αἴσθημα, ἀδελφικῆς συμπαθείας, ἐκυρίευσεν δι' ὑμᾶς τὴν ψυχὴν μου.

» Ἀλλὰ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶδον καὶ ἐνόησα ὅτι ἡ ἀδελφικὴ συμπαθία εἶχε μετατραπῆ εἰς κάτι σοβαρώτερον καὶ ὑψηλότερον, καὶ εἶχε ριζώσει πολὺ βαθύτερον ἢ ἐκτίμησις.

» Δὲν ἔχω περιουσίαν, καὶ γνωρίζω καλῶς ὅτι καὶ σεῖς δὲν εἰσθε πλούσιος, πλὴν ἀκριβῶς ἡ σκέψις αὐτῆ μου δίδει τὸ θάρρος νὰ πράξω ὅ,τι οὐδεμία ἄλλη ἴσως θὰ ἐπραττεν.

» Διότι, θέλω νὰ συμμερισθῶ τὸν βίον σας, νὰ συμμεθέξω τῶν ἀγῶνων σας, καὶ ἂν κερδίσω τὴν ἀγάπην σας, νὰ ζήσω μαζύ σας, ὡς ἡ πτωχοτέρα, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐτυχεστέρα τῶν γυναικῶν.

» Διότι ἐὰν ὁ βίος σας ὑπῆρξε ἀγών, ἅς γείνη τοιοῦτος καὶ ὁ ἰδικός μου, ἐὰν ὁ μόχθος σας ὑπῆρξε βαρὺς, ζητῶ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ, ἐὰν ἡ ζωὴ σας ὑπῆρξε πάλῃ ἅς γείνη τοιαύτη καὶ ἡ ἰδική μου, καὶ ἂν ὄλων τῶν ἀγωνιῶν τὰ κύματα διέλθωσιν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μας, δὲν θὰ παραιτήσωμεν τοὺς ἀγῶνάς μας, ἀφοῦ καὶ πάλιν εὐτυχεῖς θὰ εἴμεθα ἐν τῇ ἀμοιβῇ ἐκτιμήσει καὶ ἀγάπῃ.

» Κοντὰ σας μόνον θὰ εὐρῶ τὴν εὐτυχίαν, κοντὰ σας μόνον θὰ εὐρῶ τὴν χαρὰν, κοντὰ σας μόνον θὰ εὐρῶ πραγματοποιούμενον τοῦ ποιητικωτέρου βίου τὸ γλυκύτερον ὄνειρον.

» Σκεφθῆτε.

» Διαβάσατε καλῶς αὐτὰς τὰς γραμμάς, ἐμβαθύνετε εἰς τὴν ἐννοιάν των, ἐξετάσατε τὴν καρδίαν σας, καὶ ἂν ἰδῆτε ὅτι αἰσθάνε-
ταιί τι καὶ αὐτὴ καὶ ἂν ἰδῆτε ὅτι καὶ αὐτὴ δύναται ν' ἀγαπήσῃ,
τεῖνατέ μου τὴν χεῖρα.

» Σκεφθῆτε.

» Ἐλεύθερος ἀπὸ πάντα ἐπηρρασμέν, μόνος κύριος τοῦ λογισμοῦ
σας, καὶ τῶν σκέψεών σας λάβετε τὴν ἀπόφασίν σας.

» Ἐὰν θέλετε τὰ ὄνειρά μου νὰ γίνουν ὄνειρά σας, ἐὰν θέλετε οἱ παλμοὶ σας νὰ γίνουν παλμοὶ μου, ἐὰν θέλετε οἱ πόθοι μου νὰ γίνουν πόθοι σας, ἐὰν θέλετε αἱ ἐλπίδες σας νὰ γίνουν ἐλπίδες μου, καὶ ἡ χαρὰ μου νὰ γίνη χαρὰ σας, καὶ ἡ λύπη σας νὰ γίνη λύπη μου, τείνατέ μοι τὴν χεῖρα. Ἐὰν θέλετε ἀγάπην ἀγνήν, ἐὰν θέλετε ἀφοσίωσιν ἀπεριόριστον, ἐὰν θέλετε σύντροφον πιστὴν καὶ ἀγαπῶσαν, τείνατέ μοι τὴν χεῖρα.

» Ἐὰν ὠνειροπολήσατε τὴν ἀφοσίωσιν, ἐὰν ἐφαντάσθητε τὴν ὑψηλὴν ἀγάπην, ἐὰν ἐζητήσατε τὴν εὐτυχίαν, ἐὰν ἐποθήσατε τὴν πραγματοποίησιν ἐνός ὠραίου ὀνείρου, καὶ ἐὰν αἰσθάνεσθε τὸν ἑαυτὸν σας ἱκανὸν ν' ἀποδώσῃ στοργὴν εἰς τὴν στοργὴν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ἀφοσίωσιν, τείνατέ μοι τὴν χεῖρα.

« Ἐὰν δύνασθε νὰ μοῦ δώσητε τὴν σκέψιν σας, ἐὰν δύνασθε νὰ μοῦ προσφέρετε ἀγνήν τὴν καρδίαν σας, ἐὰν εἴμπορεῖτε νὰ μοῦ δώσητε τὸ ἄρωμα τῆς ψυχῆς σας καὶ τῶν μυχιῶν πόθων σας, τείνατέ μοι τὴν χεῖρα. »

« Ἄλλως φύγετε, χωρὶς νὰ μοῦ ἀποτείνετε ἐπὶ τοῦ ζητήματος » τοῦτου λέξιν »

« Κρύψατε μόνον εἰς τὰ βάθη τῆς τιμῆς καρδίας σας τὴν ἀφρονὰ ἐξομολόγησίν μου, θάψατε εἰς τὰ βάθη τῆς εἰλικρινοῦς ψυχῆς σας τὸν μέγαν ἔρωτά μου, λησμονήσατε ὅτι σας ἐνεπιστεύθην, ὅτι ὠνειροπόλησα καὶ σας ἔγραψα, καὶ θεωρεῖτέ με, καὶ ἔσομαι τὸ ἄρκιζομαι, ἀφωσιωμένη ἐφ' ὅσιν ζῶ ἀδελφὴ σας. »

« Τοῦτο σας τὸ ζητῶ καὶ πιστεύω νὰ τὸ κερδίσω, ἐν ὀνόματι » τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος. »

« Σας ἐνεπιστεύθην τὰ πάντα. »

«Ναί ! σὰς ἐνεπιστεύθην τὰ πάντα».

«Τὴν ὄραν αὐτὴν ἐξέσχισα ὀλοτελῶς τὴν καρδίαν μου διὰ νὰ
»σὰς τὴν δείξω, τὴν ὄραν αὐτὴν ἤνοιξα ὅλους τῆς μελαγχολικῆς μου
»διανοίας τοὺς κόσμους διὰ νὰ τοὺς ἰδῆτε, τὴν ὄραν αὐτὴν σὰς ἀπο-
»καλύπτω ὀλόκληρον τὴν ψυχὴν μου, καὶ ζητῶ νὰ ἐμβαθύνω ν' ἀναγ-
»νώσω μέχρι τοῦ βάθους πῆς ἰδικῆς σας».

«ὦ ἀγαπᾶτέ με».

«Κυττάξετε καὶ ἐσεῖς πέριξ σας».

«Ἐγὼ αἰσθάνομαι νέον κόσμον, ὠραῖον, φωτεινὸν γελόεντα, ὅστις
»θέλει νὰ σύρῃ τὴν ψυχὴν μου πρὸς μίαν ἀτελεύτητον χαρὰν τῆς
»ζωῆς».

«Τὸν βλέπετε καὶ σεῖς ;»

«Ἐγὼ αἰσθάνομαι τὴν γαλήνην, αἰσθάνομαι φεγγεβολὰς ἐνὸς
»ὄνειρώδους βίου, νὰ μὲ πλησιάζουν».

«Τὸν αἰσθάνεσθε καὶ σεῖς ;»

«Ἄκουω ἤδη φωνὴν μυστηριώδη, ἡ ὁποία μὲ καλεῖ εἰς τοὺς
»ἀγνώστους κόσμους τῆς ἐπὶ γῆς εὐτυχίας».

«Τὴν ἀκούτε καὶ σεῖς ;»

«Ὅχι ;»

«Ἄλλὰ τότε ἐντείνετε ἐπὶ πλεόν τὴν ἀκοήν, ἐξεγείρατε τὴν
»ψυχὴν σας, ἀφυπνίσατε τὴν καρδίαν σας καὶ θὰ αἰσθανθῆτε ἐδῶ σιμὰ
»σας πόσον πάλαι μία καρδία δι' ἐσᾶς. θ' ἀκούσετε τὸν ψίθυρον,
»τὸν ἀσύλληπτον τῆς ἀγωνίας, ὅστις ὡς προσευχὴ ὑπερτάτη ἐξέρ-
»χεται ἀπὸ δύο χεῖλη διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὰς λέξεις ταύτας».

«Ἀγαπᾶτέ με».

«ὦ ! ἀγαπᾶτέ με.. »

Ὅταν ὁ Ζώρζ ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραμμῶν αὐτῶν, εἶφαίνετο ὅτι ἦτο πλέον ἢ συγκεκινημένος.

Ἡ μορφή του ἦτο ὠχρότερα καὶ ἡ καρδιά του ἐπαλλε ζωηρῶς.

Ἠγέρθη.

Ἐθέσε τὴν ἐπιστολὴν ἐπὶ τοῦ μέρους, εἶθα τοῦ εἶχεν ὑποδείξει ἡ Ζενή, καὶ ρεμβώδης ἐπανήλθεν εἰς τὴν θέσιν του.

* * *

Ἐνῶ ὁ Ζώρζ ἀνεγίνωσκεν, ἡ Ζενή διέρχεται ἐν τῷ δωματίῳ τῆς στιγμᾶς ἀληθοῦς ἀγωνίας.

Τί θὰ ἀπαντήσῃ ὁ Ζώρζ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ αἰσθήματός της;

Τὴν ἀγαπᾷ ἀρά γε. Θὰ τῆς ἀποδώσῃ ὅτι τοῦ δίδει, θὰ τῆς τείνῃ τὴν χεῖρα ὅπως τοῦ ζητῆ;

Καὶ ἂν δὲν τὴν ἀγαπᾷ.

Καὶ ἂν ἀδιάφορος ρίψῃ τὸ βλέμμα ἐπ' αὐτῶν τῶν γραμμῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκείνη ἔθεσεν ἐν μέρος τῆς ψυχῆς της καὶ ὀλόκληρον τὴν καρδίαν της, καὶ ἂν ἀπαθῆς τὴν διεξίληθῃ, καὶ ἂν ἀσυγκίνητος τὴν ἀναγνώσῃ;

Καὶ ἂν δὲν τὴν ἀγαπᾷ;

Ποίαν ἐντύπωσιν τοῦ ἐπροξένησε πρὸς τὸ διάθημά της;

Ἄλλ' εἰς τὴν ἀγαπᾷ.

ὦ ! νὰ τὴν ἀγαπᾷ !...

ὦ ! ἡ χαρὰ της νὰ γείνη χαρὰ του !

Οἱ παλμοὶ του νὰ γίνουιν παλμοὶ τοῖς.

Καὶ αἱ ἐλπίδες τῆς νὰ γίνουσι ἐλπίδες του.

ὦ ! τότε ποία εὐτυχία...

Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις διέρχεται ἀγωνιωδῶς τὴν ὥραν ἢ Ζηνή, ἐφ' ὅσον ὁ Ζώρζ ἀναγινώσκει.

Καὶ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον μία ἄπειρος συγκίνησις σφίγγει τὴν καρδίαν τῆς, μία ἀγωνία φρικώδης πιέζει τὴν ψυχὴν τῆς.

Ἡ ὥρα τῆς φαίνεται ὅτι βραδέως προχωρεῖ.

Καὶ ὅσον προχωρεῖ, τόσον σφίγγεται ἡ καρδία τῆς καὶ ἀγωνιά ἡ ψυχὴ τῆς.

Τέλος ὁ Ζώρζ ἠγέρθη.

Ἡ Ζηνὴ ἤκουσε τὰ βήματά του.

Ἐνόησεν ὅτι ἐτελείωσεν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ἡ στιγμὴ αὐτὴ ἦτο ἡ δεινότερα διὰ τὴν Ζηνήν.

Ἐν τούτοις ἐπεκαλέσθη ὄλον τὸ θάρος τῆς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἐνθα ἀνέμενον ὁ Ζώρζ.

Τόσον δὲν ἦτο συγκεκινημένη, τεταραγμένη, ἐζαλισμένη, σχεδὸν, ὥστε δὲν ἀντελήφθη ἰὰν τὸ βλέμμα, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν περιέβαλλεν ὁ Ζώρζ εἰτερχομένην, ἦτο βλέμμα ἀδικαφορίας ἢ στοργῆς.

Ἡ Ζηνὴ σιγῶσα ἐκάθησεν εἰς μίαν ἔδραν.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ζώρζ ἦτο τόσον τεταραγμένος, ὥστε δὲν εἰζευρεν οὐδὲ πῶς ν' ἀρχίσῃ, μηδὲ τί νὰ εἴπῃ.

Οὕτως διῆλθον καὶ οἱ δύο στιγμᾶς ἀμηχανίας.

Τέλος ὁ Ζώρζ κατώρθωσε νὰ εἴπῃ.

— Καὶ ἡ μαμά σας;

— Πιστεύω, ἀπήντησεν ἡ Ζηνὴ, χωρὶς καὶ αὐτὴ νὰ γνωρίζῃ τί λέγει, ὅτι δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἔλθῃ.

Ἐσιώπησαν καὶ πάλιν.

Ἄλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν ὄχι ἐπὶ πολὺ.

Διότι ὁ Ζώρζ ἔσπευσε νὰ εἶπῃ.

— Εἰς ὅτι μοῦ ἐγράψατε θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἀργώτερα νὰ σὰς ἀπαντήσω.

— Ὅπως θέλετε.

— Διότι, ἐξηκολούθησεν ὁ Ζώρζ, πρὸ πολλοῦ εἶχον καὶ ἐγὼ τοιαύτας ιδέας.

Ἡ Ζεὴν εἰς τὰς λέξεις ἐκείνας ἀνέπνεε. Δὲν ἀπέκρυπτε τὸν ἔρωτά της. Δὲν ἀπέριπτε τὴν ἀγάπην της.

— Διὰ τοῦτο τὸν ἠρώτησεν ἐνθαρρυνθεῖσα.

— Καὶ θὰ μοῦ ἀπαντήσετε ;

— Μετὰ δύο ἡμέρας.

— Ποῦ ;

— Ὅπου θέλετε.

Ἡ Ζεὴν ἐσκέφθη.

— Ὅρισατε ἡμέραν, ὥραν καὶ τόπον, διὰ νὰ σὰς δώσω τὴν ἀπάντησίν μου, εἶπεν ὁ Ζώρζ, διότι δὲν θέλω νὰ σὰς ἀπαντήσω γραπτῶς.

— Οὔτε ἐγὼ, εἶπεν ἡ Ζεὴν ζωηρῶς.

— Λοιπὸν, ποῦ;

Ἡ Ζεὴν ἐσκέπετο, ἀλλὰ δὲν κατώρθωνε νὰ εὕρῃ τίποτε.

Δὲν ἠδύνατο νὰ συγκεντρώσῃ μίαν ιδέαν.

Τέλος εἶπε πρὸς τὸν Ζώρζ.

— Εὗρετε ὅπου θέλετε ἐσεῖς. Ἐδῶ δὲν εἶνε δυνατόν, διότι ἡ μαμᾶ ἴσως δὲν φύγει ἄλλην ἡμέραν. Νὰ σκεφθῶ ἐγὼ, μῆτε αὐτὸ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ κάμω, διότι τὴν ὥραν αὐτὴν σὰς βεβχιῶ εἶμαι πολὺ ζαλισμένη ἐκ τῆς ταραχῆς μου.

— Τότε, τῆς εἶπεν ἐκεῖνος, ἔλθετε εἰς τὸ δικηγορικόν μου γρα-

φεῖον. Ἐκεῖ δέχομαι τοὺς πελάτας μου, δέχομαι τὰς πελάτιδάς μου, ὥστε οὐδεὶς θὰ παρεξηγήσῃ τὴν παρουσίαν σας, καὶ θὰ δυνηθῶμεν νὰ ὁμιλήσωμεν ἐν άνέσει.

— Θὰ ἔλθω ἀπήντησεν ἡ Ζενὴ ἀπλῶς.

— Θὰ σὰς περιμένω τὴν Δευτέραν τὸ πρωτῆ

— Μάλιστα,

— Μὲ τὰς λίξεις αὐτὰς ὁ Ζῶρζ ἠγέρθη.

— Δὲν κάθησθε τοῦ εἶπεν ἡ Ζενὴ προσπαθοῦσα νὰ τὸν κρατήσῃ, μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ μαμὰ καὶ θὰ χαρῆ νὰ σὰς ἴδῃ.

— Ὅχι· εἶπεν ἐκεῖνος, βιάζομαι διότι ἔχω ἐπείγουσαν ἐργασίαν.

Ἐλαβε τὴν χειρὰν τῆς, τὴν ἐσφιγξεν ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του καὶ βιάσας τὸν ἑαυτὸν του ἐπέσπευσε τὸ βῆμα λέγων.

— Εἰς τὸ ἐπανιδεῖν τὴν Δευτέραν.

— Εἰς τὸ ἐπανιδεῖν, ἀπήντησεν ἠρέμως καὶ ἡ Ζενὴ.

*
* *

Ὁ Ζῶρζ ἐπροχώρησεν.

Μετὰ τρία βήματα ὅμως ἐστράφη.

Τὴν ἐκύτταξε καὶ πάλιν καὶ τὸ βλέμμα ἐκεῖνο ἐξέφραζε τώρα πλεον τόσῃ στοργῇ καὶ τόσῃ ἀγάπῃ, ὥστε ἡ Ζενὴ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τοῦ τείνῃ τὰς χεῖρας.

Μετὰ δύο βήματα, ὁ Ζῶρζ ἐστράφη καὶ πάλιν.

Τὴν φορὰν αὐτὴν τῆς ἀπέτεινε νέον χαιρετισμὸν καὶ σπεύσας τὸ βῆμα, ἐγένετο ἄφαντος, ἐνῶ ἡ Ζενὴ παρηκολούθει τώρα πλεον τὸν

ἤχον τῶν βημάτων του, βημάτων ἀνθρώπου τόσοσ προσφιλοῦς εἰς τὴν ψυχὴν της, τόσοσ ἀγαπητοῦ εἰς τὴν καρδίαν της.

Ἄφοῦ ὁ Ζωρζ ἐγένετο ἀφαντος, ἡ Ζενὴ ἐνεθυμήθη τὴν μητέρα της.

Τὴν περιέμενε. Τότε ἔσπευσε, καὶ ἀφοῦ ἔκρυψε τὴν ἐπιστολὴν ὡς μίαν ἀνάμνησιν τῆς κρισιμωτέρας τοῦ βίου της στιγμῆς, ἐφόρεσε τὸν πῖλόν της καὶ ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τῆς μητρός της. Ἐσπευδεν ἐκεῖ μὲ βῆμα ἐλαφρὸν καὶ μὲ εὐτυχῆ καρδίαν.

*
* *

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην οὐδὲ ὁ Ζωρζ, οὐδὲ ἡ Ζενὴ ἐκοιμήθησαν.

Μία καὶ αὐτὴ συγκίνησις κατεῖχεν ἀμφοτέρους.

Ἡ Ζενὴ ἠλπίζεν ὅτι θ' ἀγαπηθῆ, ἐνῶ ὁ Ζωρζ αἰσθανόμενος ὅτι ἀγαπᾶται, ἐβλεπε τὴν ψυχὴν του ἀνοιγομένην διὰ τὰ δεχθῆ ὅλον τὸ μῦρον τῆς ἀγάπης, τὸ ὁποῖον ἐκουσίως τοῦ παροσέφερον ἡ ἐκλεκτὴ κόρη.

Ἡ ζωὴ του τοῦ ἐφαίνετο τώρα πλέον διαφορετικὴ, ἀφοῦ ὁ βίος του θὰ ἐφωτίζετο ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας ἐνὸς ἔρωτος ἀγνοῦ μεγάλου καὶ φωτεινοῦ, ἔρωτος, ὁ ὁποῖος τόσοσ σπανίως εἰσχωρεῖ τώρα πλέον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν,

Ἄλλὰ μετὰ τὴν χαρὰν μετὰ τὴν πρώτην ζωηρὰν ἐντύπωσιν, ἡ ὁποία ἔφερον ἀληθῆ ἀγαλλίασιν εἰς τὴν ψυχὴν του, ἤρχισαν αἱ σοβαρῶτεραι σκέψεις περὶ του μέλλοντος, καὶ τοῦ νέου οἰκογενειακοῦ βίου ὅστις θὰ ἤρχιζε μετ' ὀλίγον.

Πλὴν ἐφ' ὅσον ἐσκέπτετο, ἐπὶ τοσοῦτον ἐσκυθρόπαζεν ἡ ψυχὴ του καὶ ἀπέβαλε τὴν χαρὰν ἢ καρδίαν του.

Τὸ μέλλον δὲν τοῦ ἐφαίνετο οὔτε αἶθριον, οὔτε εὐέλπι.

Καὶ ἐβυθίζετο εἰς σκέψεις καὶ περιέπιπτεν εἰς συλλογισμούς.

Πλὴν ἡ Δευτέρα ἔρθασεν.

Ἐν ἀληθείᾳ ἀγωνία διήλθε καὶ ἡ Ζενὴ τὴν Κυριακὴν.

Διότι μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ μάθῃ ἐὰν θὰ ἠδύνατο νὰ ζήσῃ πλησίον τοῦ ἀνθρώπου τὸν ὅποιον ἠγάπα.

Ναὶ τὸν ἠγάπα.

Καὶ ἡ σκέψις αὐτῆ, ἡ ἀγωνία αὐτῆ τὴν κατέστησε σχεδὸν ἀσθενῆ καὶ τὴν ἔκαμε νὰ διέλθῃ ἀγωνιώδη ἡμέραν καὶ ἀγρυπνον νύκτα.

Τὸ πρῶτὸ τέλος ἠγέρθη.

Ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὅποιαν θὰ ἐμάνθανε τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν της, ἐπλησίαζεν.

Καὶ ἡ Ζενὴ αἰσθάνεται ἑαυτὴν τόσον τεταραγμένην, τόσον συγκινημένην, μὲ τόσην λύπην καὶ ἀγωνίαν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν, ὥστε πρὸς στιγμὴν ἐπόθησε νὰ ἠδύνατο νὰ μὴ ἔζη, διὰ νὰ ἦναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὸ μαρτύριον τὸ ὅποιον τὰς ὥρας ἐκείνας διήρχετο.

Ἡγέρθη τέλος, ἐνεδύθη, καὶ ἠτοιμάσθη νὰ ἐξέλθῃ.

— Ποῦ πάς Ζενή; τὴν ἠρώτησεν ἡ μήτηρ της.

— Μαμά μου, τῆς εἶπεν ἐκείνη, ἔχω μίαν ἐργασίαν. Ἡ Ἀδελφὴ ἡ φίλη μου μὲ παρεκάλεσε πολὺ νὰ τὴν συντροφεύσω σήμερον τὸ πρῶτ, εἰς τῆς ἐξαδέλφης της. Θέλεις νὰ πάω;

— Νὰ πάς παιδί μου, ἀπήντησε προθύμως ἡ Ζωὴ, διότι βλέπουσα τὴν μελαγχολίαν της Ζενῆς, ἐπόθει νὰ διασκεδάσῃ ἐξερχομένη καὶ ἀπομακρυνομένη τῆς μονοτονίας τοῦ οἴκου.

Ἡ Ζεὴ ἐξησφαλίσθη ἐκ μέρους τῆς μητρὸς της καὶ μὲ κάποιαν ἀνακούφισιν ἐφόρεσε τὸν πῖλον της.

Ἦτο ἐνάτη πρωϊνὴ, ὅταν ἡ Ζεὴ ἐξῆλθε τοῦ οἴκου της.

Ἐπὶ στιγμὴν ἔστη δισταζούσα καὶ τέλος μὲ βῆμα σταθερὸν ἔλαβε τὴν ὁδὸν ἣ ἠποία ἔφερεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ζώρζ.

Ἀνῆλθε βραδέως βαδίζουσα τὴν κλίμακα καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην μία δειλία καὶ μεταυέλειχ τὴν κατέλαβε.

Τῆς ἐφαίνετο ἄσχημον ἐκεῖνο τὸ ὄποιον ἔκαμε.

Καὶ τῆς ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ φύγῃ.

Ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς εἶδεν αἴφνης τὴν σοβαρὰν, τὴν ἀξιοπρεπεῖ καὶ εἰλικρινῆ μορφήν τοῦ Ζώρζ, ὅστις τὴν ἔβλεπε μὲ ἐκεῖνα τὰ ὀμμάτια τὰ ὄποια ἐφανέρονον ὅλην τῆς καρδίας του τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τῆς ψυχῆς του τὴν τιμιότητα, καὶ ἐνθαρρυνθεῖσα ἔκρουσε ζωηρότερα τὴν θύραν του.

Ὁ Ζώρζ ἔσπευσε μόνος ν' ἀνοίξῃ.

Ἐφαίνετο περισσότερο τῆς Ζεῆς τεταραγμένος, καὶ τῆς μελαγχολικῆς μορφῆς του διεκρίνοντο τὰ ἴχνη τὰ ὄποια ἀφῆκεν παρερχομένη, μία νύξ σκέψεως καὶ ἀγωνίας.

Ἡ Ζεὴ τοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

Ὁ Ζώρζ τὴν ἔλαβε σιγῶν, καὶ τὴν ὠδήγησεν εἰς ἓν κάθισμα.

Ἡ Ζεὴ ἐκάθησεν.

Ὁ Ζώρζ ἐφαίνετο πολὺ στενοχωρημένος.

Δὲν ἐγνώριζε τί νὰ εἴπῃ.

Πῶς ν' ἀρχίσῃ, καὶ ἐπὶ τινα λεπτὰ ἐφκίνετο ὅτι ἠγωνίζετο ἐν τῷ γραφεῖῳ του νὰ τακτοποιήτῃ δικογραφίαν τινὰ, προσπαθῶν διὰ τοῦ χρόνου ἐκείνου νὰ κατορθώτῃ νὰ συνέλθῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ καταστείλῃ τὴν συγκίνησίν του, καὶ νὰ γίνῃ κύριος τῶν σκέψεων του.

*Ἡ Ζενὴ καὶ αὐτὴ τεταραγμένη τὸν παρηκολούθει πάσχουσα καὶ σιγῶσα.

Τὸν παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος, καὶ ἐκ τῆς θείας ἐκείνου ἦντλει βαθμηδὸν καὶ ἐλπίδα, καὶ θάρρος καὶ γαλήνην.

Τελοσ καὶ ὁ Ζώρζ. συνῆλθεν. Ἄφηκε τὸ γραφεῖον καὶ ἐπλησίασεν, ἔλαβεν ἐν κάθισμα, καὶ ἐκάθησε πλησίον τῆς ἠγηπημένης κόρης.

*Ἡ Ζενὴ ἠθέλησε νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν.

N' ἀπειθῶνῃ πρὸς αὐτὸν τὸ βλέμμα.

*Ἀλλὰ πρᾶγμα περίεργον.

Μία δύναμις ἀνωτέρα ἐκράτησε τὸ βλέμμα τῆς ζωηρῶς καρφωμένον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

*
* *

*Ὁ Ζώρζ ὅμως ἦτο πλέον κύριος ἑαυτοῦ.

Καὶ ἤρχισεν.

— Ἐδιάβασα τὴν ἐπιστολὴν σας. Καὶ ἐὰν εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην στιγμὴν ἄφηνα τὴν ψυχὴν μου νὰ σᾶς ὠμίλει, δὲν θὰ εἶχον τίποτε ἄλλο νὰ σᾶς εἰπῶ, παρὰ νὰ συμφωνήσω μαζῆ σου..

— Ἐνῶ σήμερον, ἠρώτησεν ἡ Ζενὴ, ἀνεγείρουσα βιαίως τὴν πλέον τὴν κεφαλὴν.

— Σήμερον, εἶπεν ὁ Ζώρζ, ὠχρὸς ἐπὶ πλέον, σήμερον ὀφείλω νὰ σᾶς διηγήσω μὲ τὴ γλῶσσαν τῆς λογικῆς.

— Δηλαδή;

— Ἀκούσατε:

Ἡ Ζηνὴ περισσότερον τοῦ Ζώρζ ὠχρὰ ὕψωσε τὴν κεφαλὴν της καὶ συνεκέντρωσεν τὴν προσοχὴν της ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ Ζώρζ Κάρτυ.

— Δεσποινίς δὲν εἶμαι πλούσιος.

— Τὸ γνωρίζω, τοῦ ἀπήντησεν ἡ Ζηνὴ ἀπλῶς.

— Ὅ,τι κερδίζω εἶνε τότον ὀλίγον, ὥστε πρέπει νὰ σκεφθῆ τις πολὺ διὰ ν' ἀποφασίσῃ, μὲ τὸ ὀλίγον κὺτὸ νὰ συνδέσῃ τὸν βίον του πρὶς μίαν ἄλλην ὑπαρξιν καὶ ν' ἀποκτήσῃ οἰκογένειαν.

— Μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κερδίζετε, εἶπεν ἡ Ζηνὴ, ὅσον δὴποτε ὀλίγον καὶ ἂν εἶνε, ἐγὼ δύναμαι νὰ ζήσω.

Ὁ Ζώρζ ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν.

— Τὸ λέγετε σήμερον, τῆς εἶπεν, ἀλλὰ ἴσως τὸ λησμονήσετε αὔριον.

— Ποτέ.

Ὁ Ζώρζ ἐδίστασεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξηκολούθησεν.

— Εὐρίσκευθε, τῆς εἶπεν, εἰς τὴν πρώτην χαρὰν τῆς ζωῆς, καὶ νομίζετε ὅτι δύναται νὰ διαρκέσῃ αὕτη. Δεσποινίς ὁ βίος δὲν εἶνε τοιοῦτος. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σᾶς φαίνεται ὡς ὑπερτάτη εὐτυχία σήμερον, δύναται αὔριον νὰ καταστῆ μηδὲν, καὶ οὐδεμίαν χαρὰν σά σᾶς προξενῆ. Σᾶς εἶπα. Δυστυχῶς δὲν εἶμαι πλούσιος, καὶ πτωχὸς δὲν θὰ νυμφευθῶ ποτέ, Διότι ὅσον καὶ ἂν ἀγαπῶ, θὰ προγιμῆσω μᾶλλον ἐγὼ νὰ ὑποφέρω, παρὰ νὰ καταστήσω μίαν ἄλλην, καὶ μάλιστα ἀγαπημένην ὑπαρξιν, δυστυχῆ.

Ἡ Ζηνὴ δὲν ἀπήντησεν. Ἄλλ' εἰς τὰ χεῖλη της τὰ ὠχρὰ ἐκ τῆς ταραχῆς της, ἐν μειδίῳμα εἰρωνικῶν, ἀνεφάνη εἰς ἀπάντησιν τῶν λόγων ἐκείνων. Ὁ Ζώρζ ὅμως, χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τίποτε ἄλλο παρὰ εἰς τὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν ταραχὴν τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς, ἐξηκολούθησεν.

— Ἴσως οἱ λόγοι μου εἶνε πολὺ πικροί. Ἄλλὰ προτιμῶ, ὄλην τὴν πικρίαν, ὄλην τὴν ἀγωνίαν, καὶ ὄλην τὴν ὀδύνην αὐτῆς τῆς στιγμῆς, παρὰ τὴν δυστυχίαν μιᾶς ζωῆς βλοκλήρου, δυστυχίας, ἢ ὅποια θὰ μαράνη τὴν ζωὴν σας, καὶ θὰ καταστήσῃ ὀδυνηρὸν τὸν βίον σας.

Ἡ Ζηνὴ καὶ πάλιν δὲν ἀπήντησεν.

Ὁ Ζώρζ ἐξηκολούθησεν.

— Διότι ποία θὰ ἦνε ἡ ζωὴ, ὄχι πλέον δι' ὑμᾶς, ἀλλὰ δι' ἐμὲ, εἰάν δὲν δύναμαι μίαν ἐπιθυμίαν σας νὰ ἐκπληρώσω;

— Δὲν θὰ ἔχω ἄλλην ἐπιθυμίαν, παρὰ νὰ μὲ ἀγαπᾶς, ἠθέλησε νὰ ἀπαντήσῃ Ζηνὴ, ἀλλὰ συνεκρατήθη.

Πλὴν ὁ Ζώρζ, ὡσάν νὰ ἐμάντευσε τὴν σκέψιν της, ἐξηκολούθησεν.

— Διότι, καὶ ἂν ἐσεῖς ἐν τῇ αὐταπαρνήσει σας δὲν ἔχετε ἐπιθυμίας, εἰάν δὲν ἔχετε πόθους, θὰ τοὺς ἔχει ἡ κοινωνικὴ σας θέσις, θὰ τοὺς ἐπιβάλλουν αἱ κοινωνικαὶ ἀνάγκαι, θὰ τοὺς ἐπιζητεῖ ἡ κοινωνικὴ σας ἀξιοπρέπεια.

Εἰς τὰς λέξεις αὐτάς ἡ Ζηνὴ ἐξηγέρθη.

— Ἐὰν, εἶπεν, ἐν αἴσθημα δύναται νὰ καταπιγῆ πρὸ τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν, εἰς ἔρωσ δύναται νὰ θραυσθῆ πρὸ τῆς κοινωνικῆς θέσεως καὶ ἀξιοπρεπείας, τότε βεβαίως οὔτε αἴσθημα ὑπάρχει, οὔτε ἔρωσ, οὔτε ἀγάπη.

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ Ζηνὴ ἠθέλησε νὰ ἐγερθῆ. Ἠσθάνετο πληττομένην τὴν ψυχὴν της, ἠσθάνετο θραυομένην τὴν καρδίαν της, καὶ ἠθέλησε νὰ ἐγερθῆ. Καὶ ἐν τούτοις δὲν ἐκινήθη.

Διὰ τοῦτο ὁ Ζώρζ τῆς ἀπήντησε λυπηρῶς, προσπαθῶν νὰ καταδείξῃ εἰς τοὺς λόγους ἐκείνους ὅλον τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς του.

— Εἶσθε πολὺ σκληρά.

Ἡ Ζηνὴ δὲν ἀπήντησεν. Ἦγειρε μόνον τὴν περίλυπτον κεφαλὴν τῆς καὶ τὸν ἤτένισε. Καὶ ἐνόμισεν ὅτι εἰς τὸ βῆθος τῶν κατακλινομένων ὀφθαλμῶν του διεκρίνεν ἀληθῶς ἄλγος καὶ ἀγάπην καὶ τότε ἡ καρδιά τῆς αἰσθανθεῖσα νέαν ὀδύνην, νέους λόγους ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη τῆς. Καὶ τοῦ εἶπεν.

— Εἰς τὰς ἀντιρρήσεις σας ὑπάρχει κάποια διόρθωσις, κύριε Ζώρζ. Ἡ ἐργασία.

— Δὲν ἐννοῶ.

— Νὰ ἐργασθῶ καὶ ἐγώ, καὶ διὰ διπλῆς ἐργασίας ἅς φέρωμεν εἰς τὸν οἶκόν μας ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς λείπη,

* *

Ὁ Ζώρζ ἀπήντησε.

— Νὰ ἐργασθῆτε σεῖς ; Καὶ νὰ κάμετε τί, παρακαλῶ.

— Γνωρίζετε πόσην κλίσιν εἶχον πάντοτε εἰς τὴν μουσικὴν, πόσον κατέγινα καὶ ἐσπούδασα, ὥστε σήμερον δύναμαι νὰ δίδω μαθήματα πιάνου.

— Ποτέ ! ἀπήντησε βιαίως ὁ Ζώρζ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξηγέρθη με τοὺς λόγους ἐκείνοος ὅλη ἡ ἀνδρική ὑπερηφάνειά του.

— Διατί ; ἠρώτησεν ἡ Ζηνή.

— Διότι ποτέ, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, δὲν θὰ καταδεχθῶ νὰ ζήσω ἀπὸ τῆς γυναικὸς μου τὴν ἐργασίαν. Καὶ διὰ τοῦτο οὔτε λόγον πλέον, σὰς παρακαλῶ.

— Τότε, τότε, ἔκραξεν ἡ Ζηνή, ὀρκισθῆτέ μου, ὅτι δὲν θὰ νυμφευθῆτε ποτέ, καὶ ὑπόσχομαι καὶ ἐγὼ νὰ διέλθω ἐλευθέρως τὴν ζωὴν μου.

— "Οχι, ἀπήντησεν ὁ Ζώρζ, οὐδ' αὐτὴν τὴν θυσίαν σας, δὲν τὴν δέχομαι, δεσποινίς. Διότι ἔχετε μητέρα, καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἐν εἶνε τὸ ὄνειρον, ὁ γάμος σας.

— Ἡ μητέρα μου, ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Ζενή,, θὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὅλα τὰ ὄνειρα δὲν πραγματοποιοῦνται δυστυχῶς ἐπὶ τοῦ κόσμου τοῦτου.

— Δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμητε.

— "Ὡστε μὲ προτρέπετε, ἠρώτησεν ὀργίλως τώρα πλέον ἡ Ζενή, μὲ προτρέπετε νὰ νυμφευθῶ ;

Ἄ Ζώρζ τὴν ἐκύτταξε ἐπὶ ἓν δευτερόλεπτον.

Καὶ ἔπειτα ἠθέλησε νὰ ὠθήσῃ τὴν θυσίαν μέχρι τοῦ ἄκρου, καὶ τῆς εἶπεν αὐστηρῶς.

— Ναί.

Δὲν ἠθέλησε νὰ τῆς ἀφήσῃ οὐδεμίαν ἐλπίδα! Ἐλπίδα ψευδῆ, ἐλπίδα ἐξ ἐκείνων, αἱ ὅποια παρασύρουν νεαρὰς ὑπάρξεις καὶ καταστρέφουν ἀμερίμνους βίους.

Μὲ τὴν λέξιν ὅμως αὐτὴν ἡ Ζενή ἠγέρθη.

Ἄ Ζώρζ τὴν ἐμιμήθη σιωπηλῶς.

Ἐπὶ ἓν λεπτόν ἐπεκράτησε σιωπή. Ἐμειναν καὶ οἱ δύο ὄρθιοι. Ἐμειναν κοὶ οἱ δύο με τὰ χεῖλη κλειστά, ἐνῶ ἐπόθει νὰ εἶπῃ τόσα ἡ καρδιά των, ἐνῶ ἐπόθει νὰ ἐκμυστηρευθῇ τόσα ἡ ψυχὴ των, καὶ ὅμως ἐσιώπων.

Διότι ἐντιμοὶ καὶ οἱ δύο, ὑπερήφανοι καὶ οἱ δύο, λεπτοὶ καὶ οἱ δύο, πλὴν τῆς συγκινήσεώς των, ἡ ὅποια τοὺς ἐμπόδιζε νὰ ὁμιλήσουν ἐπνίξαν ἀκουσίως ἐντὸς τῆς ψυχῆς των ὅτι ἐκόχλαζεν εἰς αὐτὴν, παρὰ νὰ προφέρουν λέξεις στοργῆς, ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης, ἀφοῦ ἔμελλε νὰ χωρισθῶσιν ἕως διὰ παντός.

Ἐφύλαξεν ἕκαστος δι' ἑαυτὸν ὅ,τι ἐπόθει ὡς ὑπερτάτην εὐτυχίαν νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ ἄλλου.

Σιωπηλῆ, μὲ ἐν ὠχρὸν ἐπὶ τῶν χειλέων μειδίαμα. πρώτη ἡ Ζηνὴ τοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

Ὁ Ζώρζ τὴν ἔλαβε.

Ἐκράτησεν μὲ στοργὴν τὴν χεῖρα τὴν ψυχρὰν ἐντὸς τῶν δύο ἰδικῶν του, καὶ ἔσφιγγεν ἡρέμα αὐτήν.

Μὲ τὴν πίεσιν ἐκείνην ἐζήτησε νὰ καταδείξῃ πρὸς τὴν Ζηνὴ, χωρὶς νὰ τῆς ὀμιλήσῃ ὅλον τὸ πρὸς αὐτὴν αἶσθημά του.

Ἵγρὸς πέπλος δακρῶν εἶχε πλημμυρῆσαι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλλὰ καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ διεκρίνετο τὸ ἀγνὸν βλέμμα τῆς, καὶ εἰς τὸ βάθος των ἡ μεγάλη τῆς ἀγάπη. Ἡ Ζηνὴ τὸν ἐκύτταξε καὶ τὸν ἠρώτησεν ἀπλῶς.

— Διὰ παντός.

Καὶ ὁ Ζώρζ σφίγγων μετὰ στοργῆς καὶ τρυφερότητος τὴν χεῖραν τῆς, τῆς εἶπεν ὀρμητικῶς ὑπακούων εἰς μὴν τὴν ὑπαγόρευσιν τῆς καρδίας του.

— Ὅχι. . . .

Τὴν συνώδευσε μέχρι τῆς θύρας, καὶ ἡ Ζηνὴ ἀνεχώρησεν.

Ἐφυγε φέρουσα τὸν ἄδην εἰς τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ μίαν ἀμυδρὰν ἀκτίνα ἐλπίδος, τὴν ὁποῖαν τῆς προσεκόμιζεν ἡ τελευταία λέξις τοῦ Ζώρζ.

* *
*

Παρῆλθεν εἰς μὴν. Ὁ Ζώρζ δὲν ἐπανεῖδε πλέον τὴν Ζηνὴν.

Τίμιος καὶ εὐλικρινής, ἐσκέφθη ὅτι εἶχε καθῆκον νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον.

Δὲν εἰξεύρω ἐὰν ὄντως ἠγάπα. Δὲν εἰξεύρω ἐὰν θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ φθάσῃ εἰς θυσίας χάριν τοῦ ἔρωτός του, νὰ προβῆ εἰς αὐταπαρνήσεις χάριν τῆς ἀγάπης του. Δὲν εἰξεύρω. *Ἡ μᾶλλον ἀμφιβάλλω.

Καὶ ἡ ἀμφιβολία ὅταν εὐρίσκη θέσιν ὡς πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν σταθερότητα ἐνὸς αἰσθήματος, σημαίνει, ὅτι οὔτε τὸ αἶσθημα δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος εἰς τὸ ὅποιον προσδοκᾷ τις, οὔτε ἡ ἀφοσίωσις, ἐκεῖ ἔνθα πᾶς τις τὴν περιμένει.

Καὶ δυστυχῶς διὰ τὴν Ζηνὴν, τοῦ Κάρτυ τὸ αἶσθημα, τοῦ Ζώρζ ἡ ἀγάπη ἦτο τοιαύτη.

Εἰς τὸ πρῶτον παρουσιασθέν ἐμπόδιον ἐθραύσθη, εἰς τοὺς πρῶτους παρουσιασθέντας σκοπέλους ἀνέκρουσε πρῦμαν.

Διότι ἤθελε τὸν ἔρωτα εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εὐτυχῆ καὶ μὲ τὰς ἀναπαύσεις του, ἤθελεν ἀκίνδυνον τὴν ἀγάπην του καὶ ἄλυτον τὴν ἀφοσίωσιν.

Καὶ ἀπέριψε μίαν ἀγάπην εἰλικρινῆ καὶ μεγάλην, ἀγάπην, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο ὅλας τῆς ζωῆς [τὰς λύπας νὰ τοῦ γλυκάνῃ, ὅλα τῆς ζωῆς τὰ ἄλγη νὰ τοῦ θεραπεύσῃ] καὶ ὅλας τοῦ βίου τὰς πικρίας νὰ καταπνίξῃ εἰς ἓνα ὠκεακὸν αἰσθήματος ἱεροῦ καὶ μεγάλου.

Διότι εἶνε τόσον ὠραῖον τὸ ἀγαπᾶν, καὶ λέγουσιν ἀκόμη ὠραιότερον καὶ γλυκύτερον τὸ ἀγαπᾶσθαι.

*Ἄλλ' ὁ Ζώρζ δὲν τὸ ἠθέλησε. Τὸ ἀπέριψε.

Διὰ τὴν Ζηνὴν ὁμοῦ τὸ πρᾶγμα ἤλλασε μορφήν.

*Ἐκεῖνη ἠγάπα.

*Ἠγάπα καὶ ἐδέλετο [τὴν ζωὴν μὲ τὰ ἄλγη] τῆς χάριν τοῦ ἔρωτός της, μὲ τὰς ὀδύνας τῆς χάριν τῆς ἀγάπης της, μὲ τὰς πικρίας της, χάριν τοῦ αἰσθήματός της.

*Ἐπῆρξαν ἄλλως πάντοτε, τόσον πολὺ ἀνώτεραι εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ἔρωτος αἱ ἀληθῶς ἀγαπήσασαι γυναῖκες.

Καὶ ἡ Ζενὴ ἠγάπησε καὶ αὐτὴ τοιοῦτοτρόπως.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μηνὸς αὐτοῦ ἡ Ζενὴ διήλθεν ἀγωνιώδη βίον.

Ἐκάστην πρωΐαν ν' ἀπελπίζεται. Καὶ ἐκάστην νύκτα νὰ ἔλπιζῃ,

Νὰ ἐλπίζῃ.

Ἦλπιζεν ὅτι μεταβάλλων γνώμην ὁ Κάρτυ, ἀφῆνων κατὰ μέρος τὰ ὑπερβολικὰ προσκόμματα, θὰ ἤρχετο αἴφνης πρὸς αὐτὸν φέρων τῶν ἀρραβῶνων τὸν δακτύλιον.

Θὰ ἤρχετο φέρων πρὸς αὐτὴν τῆς ψυχῆς του τὰ ἀρώματα, καὶ τῆς στοργῆς του τὰ ἄνθη.

Ἦλπιζεν ὅτι ὁ ἔρως του θὰ τὸν ἐπειθε νὰ κατανικήσῃ πᾶν ἐμπόδιον καὶ ὅτι θὰ ἤρχετο πρὸς αὐτὴν, θὰ τὴν ἤρπαζε, θὰ τὴν ἔφερεν εἰς τόπον μακρυνόν, θὰ τὴν ἔφερεν εἰς τῆς Ἑλλάδος τὰς γαληνιαίας ἐκτάσεις, ὅπως κρῦψαι καὶ οἱ δύο ἐκεῖ τὸν παράφορον ἔρωτά των.

Ναὶ ἤλπιζε. Καὶ ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας της ἡ κόρη ἡ πτωχὴ, ἡ κόρη ἡ ἀγαπῶσα, εἰς καρδίαν ἀνδρικήν, ἡ ὁποία ὅσον καὶ ἂν καλὴ γενναία, εὐγενής, καὶ ἐντιμος, δὲν δύναται ποτὲ οὐτὴ τὴν αὐταπάρνησι, οὔτε τὰς θυσίας τῆς γενικικείας ν' ἀτενίσῃ καὶ φθάσῃ.

Οὕτω καὶ ἡ Ζενὴ μετ' ὀλίγον εἶδεν ὅτι ἦσαν μάταιαι αἱ ἐλπίδες της, ὅτι ἦσαν κοῦφα τὰ ὄνειρά της.

Τότε ἐξηγέρθη ὅλη ἡ ὑπερηλιάνειά της, τὴν ὁποίαν μόνον χάριν τοῦ ἔρωτός της κατεπάτησεν, ὅλη ἡ ὑψηλοφροσύνη της τὴν ὁποίαν μόνον χάριν τοῦ ἔρωτός της παρείδε καὶ ὑπῆρξαν δι' αὐτὴν στιγμαὶ κρίσεως, ὑπῆρξαν δι' αὐτὴν στιγμαὶ ὑπερτάτου ἄλλους.

Ἄλλ' εὐτύχημα ὅτι κατὰ τὰς ὀδυνηρὰς ἐκείνας στιγμὰς δὲν ἐνικήθη, μὲ νέας δυνάμεις ἀνηγέρθη, ἡ λογικὴ ἐνίκησε τῆς καρδίας

τὴν ἀπέλιπσαν, τὸ πνεῦμα ἐνίκησε τῆς ψυχῆς τὴν συντριβὴν, καὶ ἀνηγέρθη καὶ ἐνεθυμήθη αἴφνης τοὺς τελευταίους λόγους τῆς μητρὸς τῆς.

Ἄφου λοιπὸν δὲν ἠδύνατο νὰ εὔρη τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ὠνειροπόλησε παρὰ τὸ πλευρὸν ἀνδρὸς ἀγαπωμένου, ἀφου δὲν ἠδύνατο νὰ εὔρη τὴν χαρὰν τὴν ὁποίαν ἐπεζήτησε πλησίον ὄντος τόσοσ προσφιλοῦς, ἐσκέφθη κἄτι ἄλλο.

Ἐσκέφθη καὶ ἀπεφάσισε νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τοῦλάχιστον τὴν μητέρα τῆς, ἀφου ἄλλως δὲ ὑπῆρχε πλέον δι' αὐτὴν εὐτυχία εἰς τὸν κόσμον.

Τὸ αὐτὸ ἐσπέρας ἡ Ζενὴ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς μητρὸς τῆς.

— Μαμά, τῆς εἶπε καθήμενη πλησίον τῆς ὅταν πρὸ ὀλίγου καιροῦ μοῦ ὠμίλησες περὶ τοῦ κυρίου Λώρη, μὲ ἀφήκες νὰ σκεφθῶ...

— Καὶ λοιπὸν ; τὴν διέκοψε χαίρουσα ἡ Ζωὴ.

— Τώρα ἐσκέφθην.

— Καί ;...

— Ἀπεφάσισα, ἐξηκολούθησεν ἡ Ζενή.

— Τί ἀπεφάσισας, ἠρώτησεν ἡ Ζωὴ, μὴ πιστεύσασα εἰς τὰ ὄσα τῆς.

— Μητέρα, τῆς ἀπήντησεν ἡ Ζενή, θὰ εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη ν' ἀκολουθήσω τὰς συμβουλὰς σου.

Καὶ ἐνῶ προέφερε τὰς λέξεις αὐτάς ἡ Ζενή, ἦτο τόσοσ ὠχρὰ, καὶ ἄτονος, ὡς νὰ προέφερον αὐτὴν ταύτην τὴν καταδίκην τῆς.

Ἄλλὰ ἡ Ζωὴ δὲν ἐπρόσεψεν. Ὄρμησεν εὐτυχῆς, καὶ ἐνηγαλίσθη τὴν κόρην τῆς, Ἐκάλυψε μὲ δάκρυα καὶ μὲ φιλήματα τὴν ὠχρὰν μορφήν τῆς, καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰ φιλήματα καὶ ἡ χαρὰ

ἐκείνη ὑπῆρξαν ὡς βάλσαμον εἰς τὴν πληγωμένην καρδίαν τῆς αὐτοθυσιαζομένης ἐκουσίως κόρης.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνηγγέλonton ἐπισήμως οἱ ἀρραβῶνες τῆς Ζενῆς μετὰ τοῦ κ. Λώρη.

*
* *

Ἡ εἶδησις τῶν ἀρραβῶνων αὐτῶν συνεκλόνησε τὸν Ζώρζ.

Ἐν τῷ ἀνδρικῷ ἐγωϊσμῷ του, δὲν εἶχε σκεφθῆ ποτέ τοιοῦτόν τι, ὥστε εὐθύς ὡς περιῆλθεν εἰς γινῶσιν του τὸν ἔρριψεν εἰς μίαν μεγάλην λύπην.

Διότι τώρα ὁπότε τὴν ἔχanei, τώρα βλέπει ὅτι ἀληθῶς τὴν ἀγαπᾷ. Τώρα βλέπει ὅτι ὁ κλονισμός, τὸν ὁποῖον ἐπροξένησεν εἰς τὴν καρδίαν του ἡ ἀφελῆς ἐξομολόγησις τῆς ἀγαπώσης κόρης, ἦτο πολὺ βαθύτερος, ἀφ' ὅτι ὑπέθεσε, καὶ εἶχεν ἀποσπάσῃ μεγαλύτερον μέρος ἐξ αὐτῆς, ἀφ' ὅτι εἶχε πιστεύσει,

Διότι ἀφωσιωμένος πάντοτε εἰς τὰς φιλοδοξίας του, κύπτων διαρκῶς ἐπὶ τῶν δικηλικῶν συγγραμμάτων, ἔρευνῶν τοὺς νόμους καὶ ἐμβαθύνων εἰς τὰς δικογραφίας τῶν πελατῶν του, δὲν ἠσθάνθη ποτέ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἔρωτος, καὶ δὲν ἐπεζήτησεν ἀκφράσεις ἀγάπης.

Διὰ τοῦτο καὶ τῆς Ζενῆς ἡ ἐξομολόγησις ὅσον περιπαθῆς, καὶ ὅσον εἰλικρινῆς καὶ μεγάλη καὶ ἂν ἦτο, μόλις ἔθιξε τὴν ψυχὴν του. Εὐθύς ὡς εἶδεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ συνδέσῃ τὴν ζωὴν του μετ' αὐτῆς ἀπεστέρησε τὴν ψυχὴν του ἀπὸ πᾶν εἶδος ὄνειροπολήσεως, καὶ ἀπηγόρευσεν εἰς τὴν καρδίαν του πάντα παλμὸν ἀγάπης.

Καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μηνὸς αὐτοῦ ἴσως οὐδὲ μίαν φορὰν

ἐσυλλογίσθη τὴν Ζηνήν. Οὐδὲ ἄπαξ ἐσκέφθη ὅτι ἐκείνη ἐπερίμενον, ἐκείνη ἐφθινε καὶ ἠγωνία.

Τί τὸν ἐμελλε.

Ἄλλὰ τώρα. Τώρα ἡ Ζηνὴ ἐχάνετο διὰ παντός δι' αὐτόν· ἡ ἀγκπήσασα αὐτὸν ἐγένετο ἡ μνηστὴ ἐνὸς ἄλλου. Εἰς τὰς σκέψεις αὐτὰς μία ἀπελπισία τὸν καταλαμβάνει. Διότι τώρα κατανοεῖ ὅτι τὴν ἀγαπᾷ. Τώρα ποῦ δὲν δύναται μῆτε νὰ τὴν βλέπη διακρίνει μὲ ἀγωνίαν ποίαν θέσιν εἶχε καταλάβει ὁ κόρη ἐκείνη ἐντὸς τῆς ψυχῆς του

Ἄλλ' ἐὰν ὑπῆρξεν ὑπερήφανος ἐν τῇ ἀγάπῃ του, ὑπῆρξε περισσότερο τοιοῦτος ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἐρωτος του.

• •

Καὶ ἐν αὐτῇ αὐτῇ ἡ Ζηνὴ δὲν ἐνόησεν ὅτι ἠγαπήθη, τώρα πλέον ὁ Ζώρζ ζητεῖ νὰ κρύψῃ τὴν ἀπελπισίαν του καὶ ἀπ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του.

Διότι ὡς εὐγενῆς φύσις δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ ν' ἀγαπήσῃ καὶ ὁ Ζώρζ.

Δὲν ἦτο δυνατόν, παρὰ νὰ αἰσθανθῇ ἄπαξ μόνον τὴν χαρὰν τῶν ἀγαπωμένων, διὰ νὰ τὴν πληρώτῃ βραδύτερον μὲ ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ ὅλας τὰς λύπας μιᾶς προσθείσης ἀγάπης.

Ἄλλὰ δὲν ἔπαιε ἄλλος παρὰ αὐτός. Δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν κατηγορήσῃ εἰς τοῦτο. Δὲν ἠδύνατο νὰ παραπονεθῇ. Ἀφοῦ ἐκείνη δὲν ἠκολούθησε παρὰ τὰς συμβουλὰς του.

Ὅπως ὅμως ἡ ὑπερήφανος Ζηνὴ ἐζήτησε, καὶ ἔτεινε πρὸς ἕνα

ἄλλον τὴν χεῖρα, οὕτω καὶ ὁ Ζώρζ Κάρτυ, ἀποφασίζει νὰ εὕρη ἀλ-
λαχοῦ τὴν παρηγορίαν.

Ἡ φήμη τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Ἑλλάδος τὸν συγκινεῖ, καὶ ἡ ἠχώ
τῶν κατορθωμάτων τῆς καὶ τῶν ἠτῶν τῆς νέαν φλόγα ἀνάπτει εἰς
τὴν τετραχυματισμένην ψυχὴν του. Καὶ ἀποφασίζει νὰ ζητήσῃ καὶ
νὰ εὕρη εἰς τὴν ἠχώ τῶν Ἑλληνικῶν ὄπλων τὴν παρηγορίαν.

Ἡ Ζενὴ τελεῖ τοὺς γάμους τῆς καὶ ἐκεῖνος πρέπει νὰ φύγῃ.

Καὶ οὕτω κατὰ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐκείνη, φέρουσα
τὸν λευκὸν τῆς πέπλον καὶ τὰ ἄνθη τῆς λεμονίας εἰς τὴν κεφαλὴν,
ὠδηγεῖτο νόμφη εἰς τὸν ναόν, ὁ Ζώρζ ἐφευγεν ὡς καταδιωκόμενος ἀπὸ
τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Γαλλίας.

Ἐφευγε καὶ ἀπελάκιζε παλαιὰς φιλοδοξίας, κατέστρεφε με-
γάλα ὄνειρα, καὶ κατήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν πικρὰν παρη-
γορίαν, ὅτι θὰ εὕρισκεν ἴσως τὸν ἐνδοξὸν θάνατον, ἐκεῖ ἔνθα ἐγεννήθη
ἡ Ζενή, καὶ διήλθε τὰ πρῶτα παιδικὰ τῆς ἔτη, ἡ κόρη ἡ ὁποία τὸν
ἠγάπησε, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁποία τὸν ἐπότισε τὸ πικρότερον ποτήριον τῆς
λύπης καὶ τοῦ ἀπελπισμοῦ.

Διηυθύνθη εἰς Ἄρταν.

Ἦλθε τὸ πλοῦτον.

Καὶ οἱ συνταξιδεύοντες μετ' αὐτοῦ, ἔβλεπον εἰς τὸ πρόσωπόν
του ἕνα ἐνθερμον ὑπὲρ τῆς Ἠπείρου πολεμιστὴν....

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Ὁ Βασίλειος Σαρρῆς.

Ὁ Σαρρῆς ἤδη μάχεται εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκστρατεύσει. Ἡ Ἐλμασιέ, βαπτισθεῖσα ὀνομάσθη Μαρία, καὶ εἰς τὸν Σαρρῆν ἔδωκε τὸ πρῶτον δῶρον μητρός.

Μίαν κόρην....

Ὅταν δέ, ὁ Σαρρῆς ἐπολέμει εἰς Ἡπειρον, ὁ Τζῶρζ ἀπεβιβά-
ζετο εἰς Ἄρταν....

Ἄλλὰ τότε..., ὦ τότε ! Μία φοβερά εἰδησις κυκλοφορεῖ.,

Ὅτι ὁ Σαρρῆς πολεμῶν εἰς Ἡπειρον ἐφρονεῦθη...

Ὅταν δὲ διεδόθη, ἐκυκλοφόρησε καὶ ἐπιστεῖθη ἡ εἰδησις αὕτη, ὁ Τζῶρζ, ἐκ τυχαίας ὄλως συμπτώσεως συνῆψε γνωριμὴν μετὰ τῆς θεωρουμένης ὡς χήρας τοῦ Σαρρῆ, τῆς Ὁθωμανίδος Ἐλμασιέ, νῦν Μαρίας, πρὸς τὴν ὁποίαν, ἀρχίζει νὰ αἰσθάνεται τρυφερόν κατ' ἀρχὰς αἶσθημα....

*
* *

Ἡ εἰκοστὴ τετάρτη Δεκεμβρίου, ἡ παρχμονὴ τῶν Χριστουγέν-
νων, φθάνει.

Αἱ κατοικοῦσαι γυναῖκες εἰς τὴν Ἄρταν προετοιμάζονται διὰ τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῆς ἐπομένης ἡμέρας. Διότι, ἐὰν αἱ θρησκευτι-
καὶ ἑορταὶ καὶ αἱ πανηγύρεις εἶνε βαθέως ἐρριζωμέναι εἰς τὰς ψυχὰς.

τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῶν διαρκῶν κινδύνων καὶ τῆς ἀγωνίας οἱ Ἕλληνες καὶ αἱ Ἑλληνίδες μὲ περισσοτέραν ζέσιν ἐώρταζον ἰδίᾳ τὰ Χριστούγεννα, καὶ ἐδοξολόγουν τὸν Θεὸν τὸ Πάσχα.

Καὶ ἡ Ἄρτα λοιπὸν τὴν ἡμέραν ἐκείνην προετοιμάζεται, καθαρίζεται ὑπὸ τῶν γυναικῶν, διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐπομένης. Μόνη ἡ Ἑλμασιέ, ἐφαίνετο ἀδιάφορος πρὸ τῶν ὁμοφύλων τῆς τὰ ἔργα.

Οὐδεὶς ὁμῶς τὴν παρεξήγει. Ἡ λύπη τῆς ἐκάλυπτε τὴν ἀδιαφορίαν, καὶ χωρὶς νὰ παραξενευθοῦν συνεπάθουν πρὸς τὸ ἄλγος τῆς.

Ἄλλως διὰ μίαν χήραν, Ἑλληνίδα, ὅπως ἐθεωρεῖτο ἡ Ἑλμασιέ, τὰ Ἑλληνικὰ ἔθιμα δὲν ἐπέτρεπον πλέον, μῆτε καθιριότητα πανηγυρικὴν εἰς τὸν οἶκόν τῆς, μῆτε συμμετοχὴν εἰς ἑορτὴν, ἢ εἰς ἄλλο τι ἐκτὸς τοῦ πένθους.

Ἄλλὰ ὅταν μετ' ὀλίγον αἱ ἄλλαι γυναῖκες ἡσύχασαν, ἡ Ἑλμασιέ ἀρχίζει νὰ ἐργάζεται.

Τὴν ἐπομένην θὰ εἶχε μνημόσυνον τοῦ Σαρρῆ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὑπαπαντῆς καὶ ἐτοιμάζει τὴν πένθιμον στολὴν τῆς.

Τὰ Χριστούγεννα ἀνέτειλαν.

Τὴν ἕκτην πρωϊνὴν ὥραν ἡ λειτουργία περατοῦται, καὶ ὅλος ὁ κόσμος συνάζεται εἰς τὸν ναὸν, ἐκεῖ ἔνθα θὰ ψαλῆ μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ φονευθέντος Σαρρῆ.

Τὴν Ἑλμασιέ τὴν συνώδευον πολλαὶ ἄλλαι γυναῖκες Ἑλληνίδες ἀκολουθοῦσιν ἐξαιρετικῶς τὴν ξένην χήραν.

Ἡ Ἑλμασιέ φορεῖ Ἑλληνικὴν ἐνδυμασίαν.

Ὡς ἐνδειξὴν δὲ τοῦ πένθους τῆς καὶ τῆς χηρείας τῆς, φέρει μέλαιναν ζώνην καὶ μέλαν κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς.

Ὁ ναὸς βρίθκει κόσμου.

Πρὸ ἐνὸς ἀπλοῦ κενοταφρίου οἱ ἱερεῖς ψάλλουσι τὸ μνημόσυνον τοῦ φονευθέντος νέου.

Εἰς τὸν ναὸν ἄκρα σιγὴ βασιλεύει, καὶ δὲν ἀκούονται παρὰ οἱ ψαλμοὶ τῶν ἱερέων καὶ οἱ λυγμοὶ τῆς Ἑλμασιέ.

Αἴφνης ὁμως θόρυβος ἀκούεται εἰς τὴν θύραν. Καὶ ἐνῶ ὁ ἱερεὺς λέγει :

«Αἰωνία σου ἡ μνήμη, Βασίλειε Σαρρῆ».

Μία φωνὴ ἀπαντᾷ, ἀνδρική καὶ βροντώδης.

— «Ὁ Σαρρῆς δὲν ἀπέθανε».

Εἰς τὸν θόρυβον καὶ τὴν φωνὴν ἐκείνην στρέφονται ὅλοι ἐκπληκτικοί, ἐνῶ μία γυναικεῖα φωνὴ ἀκούεται μὲ τόνους σπαρακτικῆς χαρᾶς εἰς τὰς ἀναπάλσεις της,

— Σαρῆ.

Ἔτσι παραμερίζουν μ' ἐν ῥίγος συγκινήσεως, καὶ ἡ Ἑλμασιέ ὡς τρελλὴ εὐρίσκεται πλησίον τοῦ Σαρῆ.

— Μαρία !

— Βασίλη !

Ἡ Ἑλμασιέ εἶνε ἐξαλλος ἐκ χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦ Σαρῆ τὸ πρόσωπον ἡ χαρὰ δὲν λάμπει ὀλιγώτερον.

Μετ' ὀλίγον ὁ Σαρρῆς ἐπὶ κεφαλῆς ὄλου τοῦ πλῆθους ἄγεται ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ τὸν ἐρωτοῦν.

— Καὶ πῶς ἐσώθηκες; Πόθεν ἔρχεσαι;

— Ἀπὸ τῆ Λάρισα.

— Πῶς γίνηκε τὸ θαῦμά; Πίς μας ὅτι σοῦ συνέθεκε.

— Μετὰ χαρᾶς.

Καὶ ἐνῶ ἐφόσα ὁ βορρᾶς καὶ συνεταράσσετο ἡ φύσις, Σαρρῆς ἐκάθησεν ἐφ' ἐνὸς στύλου καὶ ἤρχισε τὴν διήγησιν του, χωρὶς οὐδεὶς ἐξ ἐκείνων οἴτινες τοὺς ἠκολούθησαν ἐκεῖ, νὰ κινηθῆ, ἐνῶ ἡ Ἑλμασιέ ἐλάμβανε θέσιν παρὰ τοὺς πόδας του, καὶ ἔσχιζε μὲ παράφορον χαρὰν τὸ μέλαν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς της.

*
* *

Ὁ Σαρῆς ἤρχισεν.

« Ἡ μάχη ἐφάνηκε ἀπὸ τῆ ἀρχῆ ὅτι θὰ ἦταν καταστρεπτικὴ διὰ τοὺς Ἕλληνας. Πρῶτος ὁ ἀρχηγὸς μας τὸ καταλάβε, καὶ δὲν ἤθελε νὰ πολεμήσῃ, ἀλλὰ ἐζήτησε νὰ ὑποχωρήσῃ. Μόνος ἐγὼ δὲν ἤκουσα.

Ἦθελα νὰ πολεμήσω, ἤθελα νὰ νικήσω ἢ νὰ ἀποθάνω. Μὲ εἶχε πιάσει μιὰ τέτοια ζάλη, μιὰ τέτοια ἐπιθυμία πολέμου, ὥστε ἤθελα νὰ πολεμήσω ἐκεῖ, καὶ μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι δὲν μοῦ ἔμελλε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ πεθάνω. Ὅλοι ὑποχωροῦν λοιπὸν καὶ μόνον δέκα πέντε μὲ ἠκολούθησαν. Πολεμάμε μὲ μανία. Βλέπω τοὺς λίγους συντρόφους μου νὰ πέφτουν ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον καὶ περιμένω καὶ ἐγὼ τὸ βόλι ποῦ θὰ μοῦ δώσῃ τὸ θάνατο. Ἀλλὰ κανένα βόλι δὲν μὲ πιάνει. Οἱ Τούρκοι μὲ χτυποῦν διαρκῶς, ἀλλὰ ἡ σφαιρὴ των, θαρρεῖ κανεὶς πῶς δὲ θέλουσε ν' ἀγγιζοῦν τὸ κορμὶ μου. Καταλάβαινα ὅτι τοῦ ἐχθροῦ τὸ βόλι δὲ θὰ μὲ σκοτώσῃ, καὶ συλλογοῦμαι, ὅτι πρέπει μόνος μου νὰ σκοτοθῶ γιὰ νὰ μὴ πέσω στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ δὲν προφταίνω. Δέκα χέρια μ' ἀρπάζουν καὶ εἴκοσι μὲ δένουν πιστάγγονα,

Ἦμουνα αἰχμάλωτος.

Εὐθὺς μὴ φέρνουν στὸ πασαῖ, καὶ ἐκεῖνος χωρὶς νὰ κταδεχθῆ νὰ κυττάξῃ μὲ στέλνει στὴ Λάρισα στὸ Σερκακέρη Ρουσὶν πασαῖ. Ἐκεῖ τὶ ἐτράθηξα δὲ λέγεται. Στὴ Λάρισα ἐπῆγα πεζὸς, ἀλυσσο-

δεμένος καὶ μὲ ἔτρεφαν τόσο ὅσο νὰ μπορέσω νὰ ζήσω καὶ ἀνθέξω στὰ βάσανα ποῦ μὲ περίμεναν. Ἐκεῖ μ' ἔρριξαν στὴ φυλακὴ τοῦ Ρουσίν πασαῖ, ἡ ὁποία ἦτο στὰ βάρη τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ τοῦ Σερασκέρη τῆς Λάρισσας.

Τώρα ποιά ξέρω καλά, ὅτι ὁ σκοτωμός μου εἶνε βέβαιος καὶ ἀπὸ κεῖ δὲ θὰ ἐβγαίνα παρὰ μόνο γιὰ νὰ πεθάνω.

Καὶ γι' αὐτὸ ἄρχισα νὰ συλλογιζομαι πῶς θὰ μποροῦσα νὰ φύγω. Ὁ Ρουσίν δύο φορές μοῦ ἔστειλε ἕνα Σεῖκη καὶ μὲ παρακίνησε νὰ προσκυνήσω, νὰ γίνω Τούρκος, καὶ νὰ μὲ κἀνῃ εὐθὺς ἀρχιστράτηγο τῆς Ρούμελης καὶ Σερασκέρη τῆς Ἀθήνας. Τοῦ εἶπα ὄχι, καὶ ὁ Σεῖκης ἔφυγε θυμωμένος, καὶ γιὰ τελευταῖο του λόγο μοῦ εἶπε ὅτι πρέπει νὰ ἐτοιμαστῶ νὰ πεθάνω.

Ἡμουν καὶ στὰ ὑπόγεια τοῦ παλατιοῦ τοῦ Ρασίν. Ἀλλὰ δὲν ἤξερα τὴ θέσι, δὲν ἤξερα ἂν ἤμουν σὲ πολὺ βάθος, ἂν βρισκόμουνε κοντὰ στὸ ποτάμι, κοντὰ στὸ δρόμο, ἢ κοντὰ στὴ θάλασσα. Γιατὶ τὴ Λάρισα μόνο ἀκουσὰ τὴν εἶχα, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἤξερα τὸ μέρος ποῦ βρισκόμουνε. Καὶ ὁμως τὸ ἀπεφάσισα νὰ φύγω. Πρῶτα ἀπ' ὅλα ὅμως ἔπρεπε νὰ ἐλευθερώσω τὰ χέρια μου, νὰ κόψω τῆς ἀλυσίδες, καὶ αὐτὸ ἦτο δύσκολο.

Τὶ ἐτραβήξα δὲν μπορῶ νὰ σὰς παραστήσω. Τὰ δόντια μου τὰ μεταχειρίζομαι γιὰ πριόνι μπορῶ νὰ πῶ, καὶ τὰ νύχια μου τελειώνουν ἐκεῖνο ποῦ ἀρχίζουν τὰ δόντια. Τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες βασανίσθηκα. Ὄταν ἐρχόντουσαν οἱ φύλακες γιὰ νὰ μου φέρουν λίγο ψωμί καὶ νερὸ, δὲν ἐβλεπαν σὲ τί χάλια βρισκόμον, γιὰτὶ τόσο ἦταν ἐκεῖ τὸ σκοτάδι, καὶ αὐτὸ μοῦ ἔδωσε θάρρος.

Τέλος τὴν τετάρτη μέρα τὰ χεῖρά μου καὶ τὰ πόδια μου ἦσαν ἐλεύθερα.

Τότε ἄρχισα στὰ καλά νὰ ἐλπίζω. Τὴ νύχτα ἀνέβηκα σ' ἕνα

μικρὸ σιδηρόφρακτο παραθύρι καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐξήτασα τὸ μέρος. Ἡ φυγὴ μου ἐφάνηκε ἂν ὄχι εὐκολοσ, μὰ ὄχι καὶ ἀδύνατη.

Τώρα ὅμως ἔμεινε νὰ ἀνοίξῃ τὸ παραθύρι. Εὐτυχῶς τὸ σπίτι δὲν ἦτανε καινούργιο, μῆτε ἡ φυλακὴ μου νέα, καὶ σὲ μιὰ μέρα μπόρεσα ν' ἀνοίξω τὰ σίδηρα.

Δὲν ἔμεινε λοιπὸν πιά παρὰ ἡ φυγὴ. Ἐπερίμενα μὲ ἀγωνία νὰ ἔρθῃ ὁ φύλακας νὰ μου φέρῃ τὸ ψωμί μου, καὶ ἔπειτα θὰ ἤμουν ἐλεύθερος νὰ ἐνεργήσω. Ὁ φύλακὰς μου ἦτανε Ἀλθανός Φαίνεται δὲ πῶς κάπως εἶχε συμπαθήσεια στὴ δυστυχία μου, καὶ ὅταν ἦρθε μου εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια :

— Γκιαούρ αὐριο τὸ πρωτὶ ὁ πασὰς ἔδωσε διαταγὴ νὰ σὲ θανατώσουν σὲ λυποῦμαι ὅμως, καὶ ἀφοῦ θὰ σκοτωθῆς προσκύνησε γιὰ νὰ γλυτώσῃς.

— Ἄκουσε γέρο, τοῦ εἶπα, βαρέθηκα τὴ ζωὴ καὶ προτιμῶ νὰ πεθάνω.

— Δὲν ἔχεις κανένα νὰ σὲ πονᾷ ;

— Κανένα, τοῦ ἀπήντησα, ὅπως τὸν ἀποκοιμίσω,

Ὁ φύλακας μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀνεχώρησε.

Ἄφησα νὰ περάσῃ ἀκόμη μιὰ ὥρα, καὶ ἔπειτα ὤρμησα στὸ παραθύρι. Ἐβγαλα τώρα ποῖο εὐκολὰ τὰ σίδηρα, ἐπέρασα τὸ μισὸ κορμί μου ἀπ' αὐτὸ καὶ ἐτοιμάσθηκα ἐλεύθερος νὰ πηδήσω ἔξω.

Αἶφνης ὅμως ἔφριξα. Ἄκουσα νὰ τρίξῃ τὸ κλειδί, ν' ἀνοίγῃ ἡ πόρτα, καὶ κάποιος νὰ μπαίῃ μέσα στὴ φυλακὴ μου καὶ μὲ σιγαλὴ φωνὴ νὰ φωνάζῃ.

— Σαρῆ... Σαρῆ.

Κρύος ἰδρῶς μὲ ἐπερέχουσε, ἤμουν χαμένος γιὰτὶ ἀνεγνώρισα τὴ φωνὴ τοῦ Ἀλθανοῦ. Ν' ἀπαντήσω δὲν μπορούσα, ἡ φωνὴ ποῦ θὰ ἦρχετο ἀπὸ τόσο ὕψος, θὰ τὸν ἔκαμε νὰ καταλάβῃ ὅτι ἐγίνετο, καὶ

θὰ ἐκραζε τὴ φρουρὰ εἰς τὰ ὄπλα, καὶ ἀντὶ τῆς σωτηρίας θὰ εὕρισκα τὴν ὥρα ἐκείνη τὸ θάνατο.

Ἡ καρδιά μου χτυπάει τόσο δύνατα, ποῦ φοβᾶμαι μήπως ὁ φύλαξ ἀπ' αὐτὴν καταλάβῃ ποῦ εἶμαι. Καὶ τὸν ἀκούω νὰ λέῃ καὶ πάλι.

— Κοιμᾶσαι ;

Καὶ ἐπειδὴ καὶ πάλιν δὲν ἀπαντᾷ κανένας, τὸν ἀκούω νὰ ψιθυρίζῃ.

— Κοιμᾶται. Ἄς μὴ τὸν ξυπνήσω, εἶνε καλλίτερος ὁ ὕπνος· στῆς ὥραις ποῦ βρίσκεται ἀπὸ τὸ κρασί ποῦ τοῦ φέρνω.

Κάθεται ἀκόμη λίγο, ἔπειτα ἀκούω βήματα καὶ ἀπομακρύνεται ὅπως ἤλθε. Εὐτυχῶς ὅτι δὲν ἔφερε φῶς. Τὴν ἀκούω λοιπὸν νὰ φεύγῃ, καὶ ἐγὼ τότε μόλις ἀναπνέω, καὶ εὐθύς ὀρμῶ ἀπὸ τὸ πύρραυρον, καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσων ἡμερῶν φυλακῆν νοιώθω τὸν πρῶτον ἐλεύθερον ἀέρα.

Ἄλλὰ ποῖο μαρτύριο μὲ ἐπερίμενε ! Ἄρχισα νὰ κατεβαίνω ἀπὸ τοῖχο σὲ τοῖχο, ἄρχισα νὰ περπατῶ ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα, χωρὶς νὰ ξέρω ποῦ βρίσκομαι, ποῦ πατῶ, καὶ ποῦ θὰ βρεθῶ μετὰ ἓνα βῆμα, ὕστερα ἀπὸ ἓνα λεπτό τῆς ὥρας, ἀπὸ μιὰ στιγμή. Ὁ τρομακτικὸς αὐτὸς δρόμος ἐβάσταξε μιὰ ὥρα, καὶ ἂν τώρα ἔχω ἄσπρες στὰ μαλλιά μου, σὰς βεβαιῶ τὰς ἀπέχτησα τὴν ὥρα ἐκείνη τοῦ τρομακτικοῦ μου δρόμου. Τέλος ἐτελείωσε. Ἐπάτησα σὲ γῆ στερεή, ἤμουνα ἐλεύθερος, καὶ ἀνέπνεα ἐλεύθερον ἀέρα.

Τίποτε ἄλλο δὲν ζητάω, τίποτε δὲν φοβοῦμαι ποιά.

Ἡ νηστεία τῶν ἐννέα ἡμερῶν τῆς φυλακῆς μου εἶχε ἐξαντλήσει ὅλη μου τὴ δύναμη, ἀλλὰ ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας μου τὴν ἔδωσε καὶ πάλι, καὶ ἄρχισα νὰ τρέχω.

Ποῦ ἐπήγχινα δὲν ἤξερα. Μόνο ἐννοοῦσα ὅτι κάθε βῆμα ποῦ ἔ-

καμνα, ἄφωνα πίσω μου τὴ Λάρισσα, ἀπομακρυνόμενα ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὰ βκσανιστήρια, ἐγλύτωνα ἀπὸ τοῦ Ρουσίν τὰ νύχια, καὶ αὐτὸ μού ἦτανε ἀρετό.

Ἔτρεξα χωρὶς σταθμὸ ὅλη τὴ νύχτα. Ποῦ ἦρα τὴ δύναμη δὲν ξέρω, ἀλλὰ βέβαια μὲ ἐδυνάμωσε καὶ μὲ ἐκράτησεν ὁ Θεός. Τὸ πρῶτ' ὅταν ἡ αὐγὴ ἄρχισε νὰ ροδίζῃ καὶ ὁ ἥλιος νὰ στέλνῃ τῆς ἀχτίνες του ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τὴ κορυφὴ, στῆς Λάρισσας τὸν κάμπο, ἐγὼ ἔφτασα σιμὰ σ' ἓνα τσομπάνο βλάχο.

Ὁ Βλάχος, καθὼς μ' ἀντίκρουσε μὲ τὸ πρόσωπο ἀγριεμένο μὲ τὰ ροῦχα μου χαλασμένα, ἐκατάλαβε πῶς ἐρχόμουν ἀπὸ μέρος ὄχι σeneιθισμένο καὶ μ' ἀρώτησε:

— Ποῦθε ἐρχεσαι πατριώτη ;

— Ἄπ' τὸν Ἄδη, δός μου λίγο ψωμί, λίγο νερὸ, κ' ἔπειτα θὰ πάρω πάλι τὸ δρόμο μου.

Μοῦ ἔδωκε ἀπὸ τὸ ψωμί του, ἤπια ἀπὸ τὸ κρασί του καὶ πρὶν νὰ κινήσω τοῦ ἐζήτησα μίαν χάρι.

— Πατριώτη, τοῦ εἶπα, θέλεις νὰ μὲ κάμῃς νὰ ζήσω καὶ νὰ μὴ δῶ πάλι μὲ τὸ μάτι μου τὸ χάρο ;

— Ἀκοῦς ἐκεῖ ;

— Μοῦ δίνεις μιά ἀλλαξιὰ ροῦχα, γιὰ ν' ἀπατήσω ἐκείνους ποῦ θὰ μὲ κυνηγοῦν καὶ θὰ μὲ συναπαντήσουν;

— Μιὰ ἀλλαξιὰ ροῦχα! εἶπεν ὁ βοσκός, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰ ποῦ φορῶ δὲν ἔχω ἄλλα,

— Τότε δός μου αὐτὰ ποῦ φορεῖς, καὶ πάρε τὰ δικά μου.

— Δὲ μοῦ κάνουν, γιατί ἓνας στοπάνος δὲ φοράει τέτοια σκουτιὰ, εἶπεν ὁ βοσκός.

— Καί, ἂν δὲν τὰ φοράει ὁ τσοπάνος φέρεσέ σὺ, ἀφοῦ μὲ τὴν

ἀλλαξιά αὐτὴ θὰ γλυτώσῃ τὴ ζωὴ ἐνὸς στρατιώτη, ζωὴ ποῦ εἶνε χρήσιμη στὴν πατρίδα.

Ὁ καλὸς βοσκὸς ἄρχητε νὰ σιγκινηῖται, καὶ μὲ δέκα λόγια ἀκόμη ἐπέισθη νὰ κάμῃ ὅ,τι τοῦ ζητοῦτα. Ἔβγαλε τὰ παληόρουχά του καὶ μοῦ τὰ δωκε, ἐνῶ ἐγὼ τοῦ ἄφηνα τὰ δικά μου, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο ἤμουνα ποιά ἕνας τσοπάνος μὲ τὴ καπότα μου, μὲ τῆς βλαχόκαλτσές μου, καὶ τὸ ραβδί μου.

Ἐπειτα πῆρα στὸ σιλάχι μου λίγο ψωμί καὶ ἀποχαιρετώντας τὸν καλὸ βοσκὸ ἔφυγα.

Τώρα ποιά ἐπερπατοῦσα ἐλεύθερος. Ὁ δρόμος αὐτὸς ἐβάσταξεν ὀχτῶ μέρες. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ μὲ συνάντησαν τοῦρκοι στρατιῶται, μὲ συναπάντησαν ἀκόμη ἄνθρωποι τοῦ Ὁμέρ πασα καὶ σωματοφύλακες τοῦ Ρουσίν τοῦ σερασκέρη τῆς Λάρισσας.

Τὰ ρούχα ὅμως μὲ ἐγλύτωσαν. Ὅταν μὲ ἐζύγωναν καὶ μιλοῦσαν τοὺς ἀπαντοῦσα μὲ τὴν προφορὰν τῶν χωρικῶν καὶ ἀπ' ἕνα μέρος ἢ ἑμιλία ἀπ' τ' ἄλλο τὰ ρούχα, τοὺς ἔκανε νὰ πιστεύουν ὅτι ἤμουν κ' ἐγὼ τσοπάνος. Ἀλλὰ πόσα μαρτύρια ἐτράβηξα ἀκόμη δὲ λέγονται, ἐπέρασα βουνὰ καὶ λαγκάδια, καὶ δὲν τρεφόμουνα παρὰ μὲ χόρτα. Τόσα δὲ ἦταν τὰ μαρτύριά μου, μὲ τῆ πείνα, τὴ δίψα, τὸ κρύο, ποῦ δὲ θυμᾶμε οὔτε ποιά μέρα πέρχσα, οὔτε ποιά βουνὰ ἐπάτησα, οὔτε σὲ ποιῆς χαράδρες ξενύχτησα, οὔτε ποῦ ξημερονώμουνα τὸ πρῶτ', καὶ ἐβραδουάζομουνα τὴ νύχτα.

Μόνο θυμᾶμαι ὅτι στὴς ἐννέα μέρες ἐξημερώθηκα εἰς τὸ Χόρμωβο.

Ἐκεῖ ἤυρα ἀγαπημένα ἀδέρφια, Δὲν ἔμεινα ὅμως παρὰ δύο μέρες κοντὰ τοὺς.

Βιαζόμουνα νὰ ρθῶ στὴ Ἄργα, γιατί εἰζευρα ὅτι ἐδῶ βρῖσκονται οἱ ἄνθρωποι ποῦ μὲ πονοῦν καὶ αἱ ψυχές ποῦ μὲ προσμένουν. Κ'

καὶ κομμάκι καὶ κίτρο κ' ἀγαπήσῃ ὅσοι κ' ἔχω καὶ κομμάκι θηθήσῃ μνημόσυνά μου.

Αὐτὴ, εἶπε ἡ ἱστορία.

— Ἱστορία γενναία, καὶ ἀξία τοῦ Σαρῆ.

Τὸ πλῆθος, ὅμως τὸ ὁποῖον παρηκολούθει μὲ τὸ στόμα χαῖνον τὴν διήγησιν τοῦ Σαρῆ, ἠσθάνετο μεγαλειότερον ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ γενναίου, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ἐξερράγη αἰφνιδίως εἰς ἓν ἀτελεύτητον καὶ εἰλικρινές.

— Ζήτω ὁ Καπετάνιος, ζήτω ὁ Σαρῆς...

Καὶ μὲ αὐτὰς τὰς ἐνδείξεις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὠδήγησεν μετ' ὀλίγον αὐθορμητῶς σχεδὸν, ὁ λαὸς ὀλόκληρος εἰς ἐνδειξιν τιμῆς, τὸν Σαρῆ καὶ τὴν Ἑλμασιὲ εἰς τὸν οἶκόν των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Μία ἐπισκόπησις

Ἦδη προκειμένου νὰ ἀφηγηθῶμεν τὸν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων καὶ Κατσαντώνη καὶ Ἀλῆ Πασᾶ ἀγῶνα, καὶ ὅπως δώσωμεν ἰδέαν τινα τῆς ἀγωνίας εἰς τὴν ὁποίαν διατέλει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, προκειμένου σύσσωμον νὰ ἐξεγερθῇ κατὰ τῶν κατακτητῶν του, θεωροῦμεν οὐχὶ ἄσκοπον ἱστορικὴν τινα παρέκβασιν.

Ἄμα ὁ Σουλτάνος Σελῆμ ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον περιεπλάκη

εἰς τὸν πρὸς τὴν Περσίαν πόλεμον· ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἦν ἡγάπα, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 17]29 Μαρτίου 1514, παρέμεινε ἡμέρας τινὰς μέχρι τῆς 10 Ἀπριλίου ὅτε ἀνεχώρησεν ἐκστρατεύων κατὰ τοῦ σάχου τῆς Περσίας καὶ ἀφοῦ πρότερον ἐξέδωκεν, ἐν Ἀδριανουπόλει εὐρισκόμενος ἔτι, τὸ διάταγμα περὶ τοῦ φόνου τῶν σείτων, τετραχισχιλίων αἰρετικῶν μουσουλμάνων διαπερασθέντων πάντων ἐν στόματι μαχαίρας

Ἀμέσως λοιπὸν ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πρωτεύουσης μετέβη εἰς Περσίαν, ἐνίκησε τὸν Σάχην ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Τσαδιδράν καὶ ἐπανεκαμψέν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ Ἰούλιον 1515, ὅπου παρευρέθη μάρτυς τῆς μεγάλης πυρκαϊᾶς τῆς πόλεως τῆς 13 Αὐγούστου 1515. εὐθὺς ἀμέσως μετέβη εἰς Ἀριανούπολιν ὅπου ἔμεινε μέχρι τοῦ ἔαρος τοῦ 1516 προετοιμαζόμενος διὰ πόλεμον κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

Ἐπεράτωσε τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐπανεκαμψε πάλιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1517 ὅποτε μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἕως ὅτου ἐπιδημία λοιμοῦ ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ καὶ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου καὶ ἔμεινε μέχρι σχεδὸν τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τῇ 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1520 ἐπὶ τῆς μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως ὁδοῦ, πρὸς ἣν καὶ πάλιν ἠθέλησε νὰ μεταβῇ.

Ἐκ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ δρομολογίου τούτου εὐρισκόμεν ὅτι ὁ Σουλτάνος Σελῆμ μόνον ἀπὸ τοῦ 1518 μέχρι τοῦ 1520 δὲν εἶχε φροντίδας πολέμου καὶ ἐκστρατείας· δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη ἠθέλησε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐκμουσουλμάνωσιν τῶν Χριστιανῶν, ἧς τὴν πρώτην ἰδέαν συνέλαβε πιθανῶς κατὰ τὴν σφαγὴν τῶν σείτων

Πρὸς τοῦτο ἔχομεν καὶ ἕτερον λόγον· γνωρίζομεν ὅτι κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη οἱ πασάδες ἐπέεζον αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς

Ρόδου, ἀλλ' ἐκείνος ἠρνεῖτο προλέγων τὸν προσεχῆ θάνατόν του καὶ ἀνεπάρκειαν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων· τί φυσικώτερον ἐπομένως, καθ' ἣν στιγμὴν διετέλει εἰς τοιαύτην ψυχολογικὴν κατάστασιν καὶ ἠρνεῖτο ἐκστρατεῖαν ἂν ἐπεζήτησεν ὅπως θέσῃ τέρμα εἰς τὴν βασιλείαν του διὰ μιᾶς τοιαύτης μεγάλης ἐπιχειρήσεως ;

Ἄφοῦ δὲν ἔχομεν βεβαίαν χρονολογικὴν ὀφείλομεν διὰ τῆς λογικῆς καὶ τῶν ἡμερομηνιῶν ν' ἀνεύρωμεν ταύτην.

Τρώντι ὁ Σελῆμ ἔθικεν εἰς τὴν ἀποφασιν τοῦ ἱερονομολόγου (μουφτῆ) Τζεμαλῆ τὴν ἐπομένην ἐρώτησιν, ἥτις, ὡς ὑπεβλήθη, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς πιθανότητος τῆς ἡμετέρας γνώμης.

Ποῖον πρᾶγμα εἶναι εὐχαριστότερον τῷ Θεῷ, ἠρώτησεν ὁ Σελῆμ τὸν Πζεμαλῆ, νὰ κατακτήσῃ τις τὸν κόσμον ἢ νὰ κάμῃ πάντας τοὺς ἀπίστους Μωαμεθικούς ;

Ὁ Τζεμαλῆ μὴ ἐνοοῶν τὴν πρόθεσιν τῆς ἐρωτήσεως ἀπεκρίθη τὸ δεύτερον.

Τότε ὁ Σελῆμ διέταξε πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι νὰ μεταβληθῶσιν εἰς τεμένη πάντες οἱ Χριστιανοὶ νὰ γείνωσι Μουσουλμάνοι, εἰ δ' ἄλλως νὰ σφαγῶσιν.

Ὁ Τζεμαλῆ ἔντρομος, ἔχων καὶ τὸν μέγαν βεζύρην Πιρῆ πασᾶν σώμμαχον, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀνήγγειλε τὸ γεγονός εἰς τὸν πατριάρχην Θεόκλητον, ἀφ' ἑτέρου δὲ προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Σουλτάνον ἵνα μεταβάλλῃ ἀπόφασιν.

Ἐκ τῶν συγκεχυμένων ἀκηγήσεων τῶν Τούρκων ἱστοριογράφων τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν, ἐξάγομεν ὡς ἐξῆς τὴν πιθανὴν ἀλήθειαν.

Ὁ Τζεμαλῆ ὑπέδειξεν εἰς τὸν Σελῆμ ὅτι τὸ Κοράνιον διαίρει τοὺς λαοὺς εἰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς μοσλίμ τοὺς πιστοὺς, τοὺς Μωαμεθικούς, εἰς τελέλ-κιτάπ ἤτοι τοὺς λαοὺς τῆς Βίβλου καὶ γκιαφιρ

ἀπίστους, ἀθειστάς, εἰδωλολάτραις καὶ ὅτι τοὺς λαοὺς τῆς Ζίβλου, ἐν οἷς εἶναι καὶ οἱ Χριστιανοὶ, μόνον διὰ τῆς πειθοῦς καὶ τοῦ λόγου ὀφείλει τις νὰ ἐκμουσουλμανίσῃ οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῆς βίας, ὅτι τέλος ταῦτα γνωρίζων καὶ ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ ὁ Β' παρεχώρησε τὰ προνόμια εἰς τὸν πατριάρχην.

Φαίνεται ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐζήτησε τότε νὰ ἀναγνώσῃ τὸ ἔγγραφο τῶν προνομίων καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνο εἶχε κατ' εἰς τινα πυρκαϊάν (πιθανότατα κατὰ τὴν τῆς 13 Αὐγούστου 1515) ὁ βεζύρης Πιρῆ πασᾶς συνεβούλευσε τὸν πατριάρχην νὰ εὔρῃ τρεῖς ὑπερρήγους γενιτσαίρους, οἵτινες νὰ βεβαιώσωσι μεθ' ὄρκου ὅτι παρευρέθησαν κατὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἶδον τὸν Μωάμεθ ἐκχωροῦντα τὰ προνόμια.

Ὁ πατριάρχης εὔρε διὰ χρημάτων τοιοῦτους καὶ ὁ Σουλτάνος ἐπέισθη, ἰδίᾳ ὅμως ἕνεκα τῆς περὶ Κορανίου ἐρμηνείας τοῦ Τζεμαλῆ, νὰ μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὸν ἐκμουσουλμανισμόν τῶν Χριστιανῶν καὶ ἀρκεσθῆ μόνον εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἐκκλησιῶν. Τοῦτο ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς ἀποτροπῆς τοῦ κινδύνου ἐξάγεται ἐκ τῶν συγκεχυμένων καὶ μυθωδῶν ἀφηγήσεων τῶν Τούρκων ἱστοριογράφων καὶ τῶν ἡμετέρων· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ἔτος καθὸ ἐγένοντο ταῦτα εἶναι καθ' ἡμᾶς τὸ 1519· τέλος περὶ τοῦ πατριάρχου προκειμένου ἀναμφιβόλως ἦν ὁ Θεόκλητος ὁ Α' καὶ οὐχὶ ὁ Ἱερεμίας ὁ Α' καὶ πρέπει νὰ παύσῃ τοῦτο ἐπαναλαμβάνομεν ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων διότι τόσον ἐμφανῶς, ὡς ἀπεδείξαμεν ἀντίκειται εἰς τὰς χρονολογίας.

Ἄλλ' ἐπὶ Ἰερεμίου τοῦ Α' οὐδὲν ἐγένετο ;

Καθ' ἡμᾶς Ἰερεμίας ὁ Α', ὅστις ἦτο ἀνὴρ συνετός καὶ προβλεπτικός, φοβούμενος μήπως ἐν τῷ μέλλοντι ἀναφανῆ νέος Σουλτάνος τῶν διαθέσεων τοῦ Σελὶμ καὶ ἐπωφελούμενος τῶν εὐμενεστέρων πρὸς τοὺς Χριστιανούς διαθέσεων τοῦ Σουλεϊμάν. ἐζήτησε πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ καέντος τῶν προνομίων ἐγγράφου, νέον ἔγγραφο, ὅπερ ἐπέτυχε, τῇ συναρωγῇ τοῦ ἔχοντος σχέσεις πρὸς τὸν τότε βεζύρη Ἁγιάσ πασᾶ καλοῦ κάγαθου Ξανάκη.

Ὁ Σουλεϊμάν αἰδῶκεν ὄρισμόν (βεράτιον δηλ. ἔγγραφο τῶν προνομίων) τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου νὰ μὴ δὲν ἔχη πλέον κανένα πειρασμόν οὐδὲ ἐνόχλησιν, ἕως οὐ στέκεται ὁ κόσμος». Χάριν λοιπὸν τοῦ Τζεμαλή ἀπετράπη ὁ μέγας κίνδυνος ἐπὶ Σελὶμ τοῦ Α' καὶ πατριάρχου Θεολήπτου τοῦ Α' χάριν δὲ τῆς ἱκανότητος καὶ εὐθυκρυσίας τοῦ Ἰερεμίου τοῦ Α' καὶ τοῦ ὁμογενοῦς Ξανάκη ἀπεκτηθή νέον ἔγγραφο, ἐξασφαλίζον τὴν κτῆσιν τῶν διασωθεισῶν καὶ ἀνεγερθησόμενων ἐκκλησιῶν καὶ τὴν μὴ ἐνόχλησιν τῶν χριστιανῶν «ἕως οὐ στέκεται ὁ κόσμος».

*
*
*

Τὸ σκάφος τῆς ἐκκλησίας ἐφέρετο λοιπὸν ἐν μέσῳ δεινῶν τρικυμιῶν, ἄλλοτε μὲν γενικωτέρων καὶ ἄλλοτε μερικωτέρων, πάντοτε ὅμως ἐπικινδύνων, πρὸς τιμὴν δὲ τῶν οἰακοστρόφων ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι οὐ μόνον δὲν ἀπέβαλέ τι κατὰ τὰς ἐκάστοτε δοκιμασίας. ἀλλὰ καὶ ἐνδόξως μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων ἀντέσχεν εἰς τὰς ἐναντίον αὐτῆς ἀποπείρας. Ἄνηροῦντο σιωπηρῶς, κατεπατοῦντο

βιαίως αἱ τῶν προνομίων διατάξεις· τὸ σύνολον ὅμως ἐτηρήθη ἀνεπαφρον, αἱ καταπατήσεις, ὡς ἐξαιρέσεις πάντοτε, οὐδέποτε ἔλαβον ἰσχὺν νόμου, ἐν δὲ ταῖς ἐκάστοτε διαπραγματεύσεσι πρὸς τὴν ἐξουσίαν οἱ ἡμέτεροι δυνατὸν εἶπεν ὅτι ἐπηύξησαν ταύτας μετὰ δεξιότητος ἀπαραμίλλου πολιτευόμενοι.

Ὁ διηνεκὴς οὗτος ἀγὼν εἰς πολλοὺς τῶν ἀειμνήστων πατριαρχῶν ἐστοίχισεν αὐτὴν τὴν ζωὴν, εἰς ἑτὶ δὲ πλείονας ἐξευτελισμοὺς καὶ ἐξορίαν.

Ἰωσάφ ὁ Α' καταδικάζεται εἰς τὴν ὕβριν τῆς κοπῆς τῆς γενειάδος καὶ εἰς ἐξορίαν Ραφαὴλ ὁ Α' (καίτοι ἀνάξιος πατριάρχης, μνημονευτέος ὅμως διὰ τὸ πάθημά του) μὴ ἔχων νὰ πληρώσῃ τὸν ὑποσχεθέντα δασμὸν ρίπτεται εἰς τὰς φυλακὰς Ἀδριανουπόλεως, ὁποῦθεν σιδηροδέσμιος ἐξέρχεται, ἐμπυόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἵνα ἐπαιτήσῃ ἄρτον μέχρι τοῦ οἰκτροῦ θανάτου του

Ραφαὴλ ὁ Β' βιαίως εἰς τὴν ἐξορίαν ἀπάγεται.

Ὁ διαπρεπέστατος Κύριλλος ὁ Α' ὁ Λούκαρις, ἀποστελλόμενος εἰς ἐξορίαν ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν αὐτὴν δὲ μετ' οὐ πολὺ τύχην ὑρίσεται καὶ ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ Κύριλλος Β' ὁ Κονταρῆς.

Παρθένιος ὁ Β' φονεύεται καὶ ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν.

Παρθένιος ὁ Γ' ὑπὸ ἰησοῦιτῶν συκοφαντηθεὶς ἀπγχονίζεται τῇ 24 Μαρτίου τοῦ 1657.

Μελέτιος ὁ Α' ἀποθνήσκει συνεπιεὶα βασιάνων καὶ στρεβλώσεως, ἣν ὑπέστη ὁμοῦ μετὰ τῶν συναθλητῶν του ἀρχidiaκόνου Κυρίλλου καὶ οἰκονόμου Κωνσταντίνου· τέλος ὁ ἔθνομάρτυς τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως Γρηγόριος ὁ Ε' ἀπγχονίζεται.

*
**

Ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ

τοῦ γένους ἐμαρτύρησεν, καὶ μεταξύ τῶν ὁποίων τινὲς καὶ ἐπὶ μεγάλη παιδείᾳ διεκρίνοντο καὶ ἐπὶ πολιτικῇ περινοίᾳ ἔξοχοι, ὁμοίως κατέχουσι θέσιν οἱ λόγοιοι καὶ διαπρεπέστατοι πατριάρχαι Μάξιμος δ Β', Ἰωσάφ ὁ Β', Νήφων ὁ Πελοποννήσιος, (εἰς ὃν πολλὰ καὶ μεγάλα ὀφείλει ἡ Μολδοβλαχικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία, ὑπὲρ ἧς τὰ μέγιστα εἰργάσθη μετὰ τὴν ἐκ τῆς πατριαρχείας πτώσιν του, μεταβὰς εἰς Βλαχίαν ὁπόθεν καὶ κατεδιώχθη ἀντιστάς γενναίως εἰς παρνόμους αἰτήσεις τοῦ ἡγεμόνος Ραδούλου τοῦ Α') Ἰερεμίας ὁ Β', Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, Ἀθανάσιος ὁ Γ', Διονύσιος ὁ Δ' ὁ μουσελίμης, ὁ κλεινὸς Σαμουήλ ὁ Α' ὁ Χαντζερῆς, Κύριλλος ὁ ΣΤ' καὶ ἡ λοιπὴ χορεία ἀοιδίμων κληρικῶν πάντων ἀνταξίων τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων καὶ τοῦ κλέους τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχουσι καὶ τινες τῶν πατριαρχῶν πολλὰ τὰ ἄτοπα διαπράξαντες, ἀσυνέτως προσενεχθέντες, φανέντες ἀμνημονες τῶν ὑποχρώσεων καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν· τί σημαίνουσι ὅμως αἱ τέσσαρες ἢ πέντε ἐξαιρέσεις, ἀπέναντι πλειάδος πατριαρχῶν καὶ μητροπολιτῶν στεφανωθέντων διὰ τοῦ μαρτυρίου;

Τί σημαίνουσι τὰ ὀλίγιστα ἀσθενῆ πνεύματα πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἔσμου τῶν ἀόπλων, ἀνυπερασπίστων, πανταχόθεν ἐγκαταλελειμμένων ἐκείνων ἔθναρχῶν, οἵτινες ἐκ τῆς ἀσθενείας αὐτῶν ἦντλον σθένος καὶ δύναμιν, ἐκ τῶν διωγμῶν ἐγκαρτέρησιν, ἐκ τοῦ φανκτισμοῦ τῶν ἀπίστων τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν;

Τί εἶναι τέλος τὰ δύο ἢ τρία παραδείγματα τῆς ποταπότητος, τῆς φιλοχρηματίας, τῆς φιλαρχίας, ἐνώπιον σειρᾶς ἀνδρῶν ἀκάμπτων πρὸ τοῦ πελέκεως τοῦ δημίου, παρὰ τὸ αἰμόφυρτον πτώμα ἔθναρχου συνεδριάζόντων καὶ ἀποφασίζόντων τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ πρότερον τὰ προκαλέσαντα τὴν ἀπώλειαν τοῦ θρηνουμένου;

Παρὰ τοὺς μυρίους κινδύνους, τοὺς διωγμοὺς, παρ' ὅλα τὰ

δεινὰ εἰς ᾧ ἐξετίθετο ἡ ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ ἀρχή, αὕτη ἐπέτυχεν ἐργηγοροῦσα, ἀγωνιζομένη, παλκίουςα, νὰ περισώσει τὰ ἔθνικα ναυάγια, καὶ μεταδώσῃ τὰς ἔθνικὰς παραδόσεις, ἀκμαίας καὶ ζωηρὰς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, νὰ διαπλάσῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προνομίων ἐν καθεστῶς, νὰ ἐργασθῇ τελεσφόρως ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς διαπαιδαγωγότηως τοῦ ἔθνους, μέχρις οὗ ἀνατελειωσιν αἰσιώτεροι ἡμέραι καὶ ἐπιπνεύσῃ ζεῖδωρος αὔρα ἀνακουφίζουσα τὸ ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας παλαῖσαν ἔθνος.

Ἐνῶ δὲ τοιοῦτον ἠγωνίζοντο ἀγῶνα κατὰ τῶν κρατούντων, ἐνῶ ἐπάλαιον καὶ κατὰ τῶν ραδιουργιῶν τῆς Ρώμης πράγματα δημιουργούσης αὐτοῖς, οὐ μόνον περὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐμερίμων ἀλλὰ καὶ εἰς ποικίλας διετέλουν πρὸς τοὺς ξένους σχέσεις καὶ περὶ τῶν συμφερόντων τῆς καθόλου ὀρθοδοξίας ἐφρόντιζον, καὶ τὸ κύρος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν διετήρουν καὶ διπλωματικῶς πρὸς πρεσβευτὰς εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν διεπραγματεύοντο.

Καὶ ταῦτα, ἐν φοβεραῖς ἡμέραις, ὅτε πολλάκις οὐδὲ μόνιμον πατριαρχεῖον εἶχον, ὅτε οἱ Λουκάρις καὶ οἱ Κονταρή καὶ οἱ Παρθένιοι καὶ οἱ Μελέτιοι ἰθανατοῦντο, ὅτε ἡ ἐξορία, ἡ καθαιρέσις καὶ τὸ δεσμωτήριον ἦτο συνηθέστατα ὁ κληρὸς τῶν στρατιωτῶν τῆς ἐκκλησίας!

* *
*

Αἱ παραβιάσεις τῶν προνομίων καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς ἐκκλησίας δὲν ἦσαν τὰ μόνα δεινὰ τοῦ ταλαιπώρου ἔθνους. Καίτοι δὲν ἀπεσοβήθη ὁ ὀλοσχερὴς ἐκμουσουλμανισμὸς ἐπεδιώχθη ὅμως δι' ἄλλων μέ-

σων ὁ δεκατισμὸς τοῦ ἔθνους. Ἡ φουβερά τυραννία ἐνῶ ἀφ' ἐνός μὲν τοὺς ἐπίσημοτέρους καὶ λογιωτέρους ἐξηνάγαζεν εἰς ἀποδημίαν, ἐνῶ τοὺς ἀπλουστέρους τοὺς μὴ δυναμένους νὰ ἐγκαρτερήσωσιν ἐξώθει εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας, ἀφ' ἐτέρου στρατολογούσα τοὺς χριστιανόπαιδας ἀφηρεῖτο τὸ εὐρωστότερον καὶ ὑγιέστερον αἷμα τοῦ ἔθνους.

Πολὺ πρὸ τῆς ἀλώσεως, ἐπὶ Σουλτάνου Οὐρχάν, ὀλίγον τι μετὰ τὸ 1330 καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Προύσης, βαθμοφόρος τις τοῦ στρατοῦ ὀνόματι Καρᾶ Χαλήλ προέτεινε λαμβάνων ὑπ' ὄψει τοῦτο μὲν τὸ ὀλιγάνθρωπον τοῦ τότε ὀσμανικοῦ κράτους, τοῦτο δὲ τὸ ἀπειθὲς τοῦ τουρκικοῦ στοιχείου, τὸν σχηματισμὸν ταγμάτων ἐκ χριστιανοπαίδων, ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐκμουσουλμανιζομένων. Ἡκιστα πρωτότυπος ἦτο ἡ ἰδέα αὕτη· οἱ βυζάντιοι εἶχον σχηματίσει ἐκ τουρκοπαίδων ἐκχριστιανισθέντων εἰδικὰ τάγματα, τὰ τῶν τουρκοπώλων καλούμενα, καὶ ὁ Καρᾶ Χαλήλ προέτεινεν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον, ἐνῶ ὅμως οἱ Βυζάντιοι οὐδὲν ὄφελος ἐκ τούτου ἀπεκόμισαν, οἱ Ὀθωμανοὶ πολυτίμους διὰ τοῦ θεσμοῦ τούτου ἐκτήσαντο ὠφελείας.

Ἐρπάζοντο οἱ παῖδες εἰς ἑπταετῆ ἡλικίαν, ἀνέτρέφοντο ὑπὸ τὸ κράτος τῆς αὐστηροτέρας σκληραγωγίας, ἀπέμενον ἄγαμοι, ἀπέξενοντο παντὸς οἰκογενειακοῦ δεσμοῦ καὶ εἶχον οἶκον μὲν τὸν στρατῶνα πατέρα δὲ τὸν Σουλτάνον.

Τὰ οὕτω καταρτισθέντα τάγματα ὠνομάσθησαν Γενι-Τσερῆ ἦτοι νέος στρατὸς, ἡ δὲ στρατολογία αὕτη ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν παιδομάζωμα.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Β' καὶ εἶτα ἐπὶ Σελῆμ τοῦ Α' ἐπὶ μάλλον διωργανώθη ἡ στρατολογία αὕτη τῶν χριστιανοπαίδων, ἧτις κατ' ἀρχὰς ἐγίνετο κατὰ πενταε-

τιαν, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἀνὰ πᾶν ἔτος καὶ ὁσάκις παρίστατο ἀνάγκη.

Λοχαγὸς ἐκ τοῦ αὐτοῦ τάγματος τῶν γενιτσάρων μετέβαινεν εἰς τὰ διάφορα μέρη καὶ ἐκ τοῦ ἐξαναγκαστικῶς παραδιδόμενου αὐτῷ καταλόγου τῶν χριστιανικῶν οἰκογενειῶν ὑπὸ τῶν δημογερόντων ἐκλέγων ἐλάμβανε τὸ ἐν πέμπτον ἐκ τοῦ ὅλκου τῶν παίδων ἀριθμοῦ, τὸ ὑγιέστερον καὶ εὐρωστώτερον.

Ἄλλὰ καὶ ὁ κανὼν οὗτος παρεβιάζετο, διότι πολλάκις ἐλάμβανε καὶ πλείοτερα ἐξ ἐκάστης οἰκογενείας, μέχρις ἡλικίας 10 - 14 ἐτῶν.

Ὅποια τῶν δυστήνων γονέων ὀδύνη!

Ὅποσα τὰ δάκρυα τῶν ἀτυχῶν μητέρων ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν ὁποίων ἠρπάζοντο οἱ φίλτατοι υἱοὶ εἰς τὴν νεαρωτέραν καὶ γλυκυτέραν ἡλικίαν ἵνα βίᾳ ἀλλαξοπιστήσωσιν, ἢ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ παντὸς ὅ,τι φίλτατον ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ἀνατραφῶσιν ἄνευ οἰκογενείας, ἄνευ συμπαθείας, ἄνευ ἀγάπης, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν τοῦ στρατῶνος πειθαρχίαν, ἐν ἀκολασίᾳ καὶ παραφορᾷ!

Ὅποια ἐπῶδνος καὶ καρδιοβόρος θλίψις τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς σκεπτομένου ὅτι ὁ ἀγαπητὸς υἱὸς του ἀναδειχθήσεται μετ' οὐ πολὺ ὁ ἀπηνὴς τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἔθνους διώκτης!

Εὐτυχῶς περὶ τὰ μέσα 15' ἑκατονταετηρίδος εὐρέθη τρόπος ἀπαλλαγῆς τινος· οἱ τοῦρκοι ζηλοτυποῦντες διὰ τὴν κατ' αὐτοὺς αἰσίαν τύχην τῶν στρατολογουμένων ἔδιδον εἰς τὰς χριστιανικὰς οἰκογενείας τοὺς ἰδίους αὐτῶν παῖδας, οὕτως ὥστε μετὰ τινα ἔτη ἱκανοποιοῦντες τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ μουσουλμανικοῦ στοιχείου ἐδέχοντο, τῇ ἀδείᾳ τῆς κυβερνήσεως, οἱ τῆς στρατολογίας ἀξίωματικοὶ καὶ τουρκόπαιδες.

Ἄλλὰ καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρξατο ἡ διαφορὰ

καὶ ἡ ἐκλυσις τῶν φοβερῶν τούτων ταγματῶν, Ὁσμὰν δὲ ὁ Β' ἤβου-
λήθη τὴν κατάργησιν αὐτῶν.

Ὅτι ὅμως δὲν ἐπέτυχεν οὗτος, κατώρθωσεν ἐν μέρει ὁ διάδο-
χὸς του καταρχήσας τὸ παιδομαζῶμα ἀλλὰ διατηρήσας τὰ γενιτσά-
ρικὰ τάγματα, ἄτινα, ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς ἐπίεζον τὸν λαόν, ἀφ' ἑτέρου
παρεῖχον πράγματα ἐκάστοτε εἰς τὴν δυναστείαν.

Τοῦτου καὶ ἔνεκα αὕτη εἶχεν ἀποφασίσει τὴν ὀλοσχερῆ τῶν γε-
νιτσάρων καταστροφὴν, ἦν καὶ ἐν τέλει ἐπέτυχε Μαχμούτ ὁ Β'
κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τὴν ἀποδείξασαν ἀχύρινον τοῦ
στρατιωτικὸν τῆς αὐτοκρατορίας ὄργανισμὸν.

*
* *

Αἱ εἰς τὴν ξένην λοιπὸν ἀποδημίαι τῶν λογιωτέρων καὶ εὐπο-
ρωτέρων, αἱ συχναὶ ἐξωμοσίαι πρὸς σωτηρίαν ἀπὸ τῶν διωγμῶν ἢ
πρὸς ἐπιδιώξιν ἀνωτέρων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν θέσεων, ἰδίως
δὲ τὸ ἐπὶ διακόσια περίπου ἔτη ἀκμάσαν παιδομαζῶμα ἰδεκάτισαν
καὶ ἠραίωσαν τὸν ἑλληνικὸν καὶ ἐπίλοιπον χριστιανικὸν πληθυσμὸν.

Ἐν δὲ σὺν τούτοις ὑπολογίσωμεν τὰς ἐκάστοτε ἀδίκους σφα-
γὰς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν σιφῶν τῆς βαρβαρότητος καὶ τὰς
ἀπωλείας κατὰ τὰς πολλὰς ἐξεγέρσεις τοῦ ἔθνους, κατανοοῦμεν τὰ
ἀληθῆ αἴτια τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἡμῶν.

Οἱ μὲν ἀποδημοῦντες μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀπέβλανον τὴν
γλῶσσαν, ἐνιαχοῦ καὶ τὸ θρήσκευμα, ἀπεροφῶντο δ' ὑπὸ τοῦ ἰθαγε-
νοῦς στοιχείου τῶν μερῶν εἰς ἃ κατέφευγον, οἱ δ' ἀπομένοντες ἐπλή-
ρωνον βαρὺν φόρον αἵματος εἰς τὰς τάξεις τῶν γενιτσάρων ἐκδίδοντες

τὰ ζωηρότερα. εὐσταθέστερα καὶ ἀκμαιότερα αὐτῶν τέκνα, ἢ ἐξε-
μουσουλμανίζοντο ἢ κατεσφάζοντο.

Καὶ ὅμως, παρὰ ταῦτα, μεγάλη μερὶς τοῦ ἔθνους, πιστὴ εἰς τὰ
πάτρια, εἰς τὴν ἐστίαν, εἰς τὰ ἱερὰ τῆς πατρίδος ἰδέσθη, ἐνέμεινεν
ἀγωνιζομένη καὶ μεταδίδουσα τὴν κληρονομικότητα τῶν ἔθνικῶν πό-
θων.

Ὅποια πάλη διηνεκῆς ὁ βίος τῶν ἀνδρῶν τῆς μεγάλης ταύ-
της τοῦ ἔθνους πλεινοψηφίας !

Εἰς τὰ προαύλια τῶν ναῶν, χθιμαλῶν καὶ ξυλίνων, μὴ ὑπε-
ρυφουμένων τοῦ περιτειχίσματος, ὅπερ ἐκτίζετο ἐπίτηδες, ἐν' ἀποκρύ-
πτῃ τὴν θεῖαν αὐτῶν, ἰδιδάσκοντο ἐν σιγῇ τὰ ὀλίγα ἱερὰ γράμματα
τῆς τότε ἐποχῆς, τὰ δὲ μαθήματα διεκόπτοντο συχνάκις ὑπὸ πα-
ρεκβάσεων τοῦ ἐκπληροῦντος χρέη διδασκάλου βιέρεως ἢ ψάλτου, ἀνα-
μιμνήσκοντος εἰς τὴν νεολαίαν τοῦ γένους τὰ παθήματα καὶ ἐμφυ-
σῶντος εἰς τὰς νεαρὰς συνειδήσεις ἔθνικὴν ἀποστολήν.

Εἰς τοὺς οἴκους ὧν τὰ παράθυρα ἐκαλύπτοντο ὑπὸ χονδρῶν ἐμ-
πετασμάτων, ἵνα μὴ δραπέτις τοῦ λύχνου ἀκτίς προδῶται εἰς τοὺς
διερχομένους γενετσάρους τὴν νυκτερινὴν τῶν χριστιανῶν συνάθροισιν,
οἱ γέροντες, καθήμενοι περὶ τοῦ θερμαντικοῦ τῶν ποδῶν «ταντουρίου»
διηγοῦντο ὅτε μὲν τὰς ἐνδόξους παραδόσεις καὶ ἄλλοτε τὰ ἔθνικὰ
ἀτυχήματα, τὰς λεπτομερείας τῆς ἀλώσεως, τὰ δεινοπαθήματα
τῶν χριστιανῶν, τὰς ἐλπίδας περὶ τοῦ μέλλοντος, ἱερὸν μεταγγί-
ζοντες εἰς τοὺς ἀκρωμένους ἐνθουσιασμόν.

Πάντες ὑπὸ ἐνὸς καὶ μόνου αἰσθήματος κατείχοντο τῆς ἐπε-
λευθερώσεως αὐτῶν, ἐν ᾧ καὶ αἱ μητέρες ἐθαυκάλιζον τὰ βρέφη, τὰς
πορφύρας τῶν Κωνσταντίνων ψάλλουσαι, καὶ ἀπεκοιμίζον αὐτὰ διὰ
τῆς μυχίας εὐχῆς διὰ τῆς αἰώνιου ἐπιφθοῦ «ἀὰ τ' ἀξιώση ὁ Θεὸς εἰς
τὴν ἁγία μας Σοφίᾳ νὰ πᾶνε νὰ λειτουργηθοῦν».

Τοιαύτης ἐλπίδος, τοιαύτης ἱεῶς πεποιθήσεως ἔμπλεον τὸ ἔθνος διήρχετο τὰς δυστυχεῖς ἡμέρας τῆς πικρᾶς δουλείας ἀγωνιζόμενον πάντοτε ποικιλοτρόπως πρὸς βελτίωσιν τῆς ἀθλίης τύχης του, πᾶσαι δ' αὐτοῦ αἱ τάξεις καὶ ζωτικότητα ἀνέπτυξαν καὶ ἔμμονὴν εἰς τὰ πάτρια ἀξιοθαύμαστον ἐξεδήλωσαν.

Ὡς εἴπομεν ἤδη, σὺν τῷ κλήρῳ, ὡς ἐκ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος διεπλάσθησαν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις οἱ δημογέροντες, οἱ προσετώτες, οἱ ἐπίτροποι, οἱ μετέχοντες τῆς διευθύνσεως ὁπωσδήποτε τῶν κοινῶν, τοιοῦτοτρόπως δ' ἐδημιουργήθησαν αἱ Χριστιανικαὶ κοινότητες διὰ τῶν ἰδίων πόρων μεριμνῶσαι περὶ τῆς θεραπείας τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν τῶν ἀναγκῶν.

Ἐνῶ λοιπὸν ἀφ' ἐνὸς μεγάλη τις τάξις συμμετεῖχεν ὁπωσδήποτε ἐν τῇ διεύθυνσει τῶν πραγμάτων τοῦ ἔθνους, ἐν ταῖς μητροπόλεσι καὶ ἐπισκοπαῖς τῶν ἐπαρχιῶν, ἀφ' ἑτέρου ἑτέρα τάξις προἰμώτατα κληθεῖσα ὑπὸ τῶν ὀσχανιδῶν νὰ συμμετάσχη κυβερνητικῶν τιῶν θέσεων ἀπετέλεσεν ἡμᾶς τινὰ συμβούλων περὶ τὴν ἀνωτάτην ἡμῶν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὐχὶ δὲ μικρὰς ὁμολογουμένως παρέσχεν ὑπηρεσίας διότι καὶ πληροφορίας πολυτίμους ἔδιδεν εἰς τοὺς ἐν τῷ οἰκουμένικῳ πατριαρχείῳ, καὶ διὰ τῶν σχέσεων πρὸς τοὺς κυβερνῶντας δεινοὺς κινδύνους ν' ἀποσοβῆσθαι πολλὰς εἰς ἐπιτύγχανεν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐπὶ πολὺν χρόνον μετὰ τὴν ἄλωσιν αἱ μὲν μεγάλαί θέσεις ἐπιφυλάσσοντο εἰς τοὺς ἐξωμοτοῦντας, εἰς δὲ τοὺς Χρι-

στιανούς κατώταται μόνον καὶ γραμματεῖται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐδίδοντο, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς ἣν μέχρι τινὸς ἐγράφοντο πολλὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μικρῶν τούτων θέσεων ἠδύναντο πάντοτε νὰ μαθηθῶσι τὰ διὰ τὴν ἐκκλησίαν χρήσιμα καὶ νὰ ἐνεργῶσιν ἐνίοτε καταλλήλως ὑπὲρ αὐτῆς.

Ὅτε δὲ διακόσια μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτη ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζύρου ἡ Χριστιανικῆς καταγωγῆς οἰκογένεια τῶν Κυπρισλῆ, διηνεώχθη εὐρύτερον στάδιον τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ διεπλάσθησαν οἱ ἀρχοντικοὶ ἐκεῖνοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἶκοι, οἵτινες τὰ μέγιστα συνεβάλλοντο ἐν τῇ καθόλου ἐθνικῇ δράσει.

Ἐδημιουργήθη, οὕτως εἰπεῖν, ἀριστοκρατία τις, λόγῳ θέσεως, πλοῦτου καὶ παιδείας, ἥτις μεγάλη κυβερνητικὰ ἀξιώματα κατέχουσα δὲν ἀπέμεινε ταυτοχρόνως ξένη τῆς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου διακυβερνήσεως τῶν ἐθνικῶν πραγμάτων.

Ἡ τάξις αὕτη ἀπεκλήθη ἡ τῶν Φαναριωτῶν, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς συνοικίας Φαναρίου, ἐν ἣ, ὡς γνωστὸν ἀπὸ τοῦ 1601 ἐγκατεστάθη καὶ τὸ οἰκουμένικόν πατριαρχεῖον.

Ὁ πρῶτος κληθεὶς εἰς μέγα κυβερνητικὸν ἀξίωμα ἦν ὁ Κωνσταντινουπολίτης Παναγιωτάκης Νικουσίσις, ἀνὴρ πολύγλωσσος, πεπαιδευμένος καὶ δεξιότατος· τοῦτον οἱ Κυπρισλῆ ἐκάλεσαν καὶ διώρισαν μέγαν διερμηνέα ἀναθέντες οὕτω αὐτῷ μίαν τῶν μᾶλλον ἐμπιστευτικῶν θέσεων διότι διὰ τῶν μεγάλων διερμηνευτῶν ἐγίνοντο πᾶσαι αἱ διπλωματικαὶ διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ξένων κρατῶν.

Μετὰ τὸν Νικουσίσιον, διερμηνεύσαντος Πολωνοῦ τινος ἐπὶ τινὰ χρόνον, διωρίσθη μέγας διερμηνεύς ὁ παρὰ τῷ Παναγιωτάκῃ μαθητεύσας Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, βαθύνους ἀναδειχθεὶς πολιτικός,

καὶ διαπρέψας ἐν τῇ διομολογήσει τῆς τοῦ Κάρλοβιτς συνθήκης.

Τοιοιυτοτρόπως τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου διερμηνεύως ἤρξατο τοῖς Ἕλλησι πάντοτε διδόμενον, ὡς καὶ τὸ τοῦ διερμηνεύως τοῦ στόλου μετ' οὐ πολὺ δὲ αὐτοῖς ἀνετίθη καὶ ἡ διακυβέρνησις τῶν δύο παριστρίων ἡγεμονιῶν, τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας.

Τοιοιυτοτρόπως οἱ Μαυροκορδάτοι, οἱ Ὑψηλάνται, οἱ Μουρούζαι, οἱ Σοῦτσοι, οἱ Γκίκαί, οἱ Καλλιμάχαι, οἱ Κατακουζηνοί, οἱ Μαυρογένειοι ἐπὶ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη πρωταγωνισταὶ ἐν τῇ Ἀνανατολῇ ἀνεδείχθησαν, πολλὰς γευθέντες τιμὰς, ἀλλὰ καὶ πολλὰς πικρίας, καθότι καὶ εἰς περιουσιῶν δημεύσεις, καὶ εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον πολλοὶ αὐτῶν ὑπεβλήθησαν, πολλαχῶς καὶ πολυτρόπως τὸ ἔθνος καὶ τὴν ἐκκλησίαν ὠφελήσαντες.

Πολλὰ δὲ τῶν οἰκογενειῶν τούτων, καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς Τουρκικῆς ὑπηρεσίας ἀπομάκρυνσίν των, συνεπέα τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἐπαναστάσει τοῦ 1821 οὐκ ἐπαύσαντο δρῶσαι πολιτικῶς, διότι τινὲς αὐτῶν ἐν τῇ ἀπελευθερωθείσῃ Ἑλλάδι ἐγκατασταθεῖσαι, καὶ σήμερον ἐτι ἀκμάζουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν πάτριον ἀποβαλοῦσαι ἔθνικότητα διαπρέπουσιν ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ διπλωματικῇ τῆς Ρουμανίας εἰς ἣν τόσοι ἑλληνικοὶ ἰδρωτὲς ἔρρευσαν καὶ ρέουσιν ἐτι διὰ πικρῆς τοῦ ἰθαγενοῦς τῶν Βλάχων στοιχείου ἀγνωμοσύνης ἀμειβόμενοι, ἀμνημονοῦντος ὅτι καὶ αὐτὴν ἐτι τὴν ρουμανικὴν αὐτῶν διάλεκτον Ἕλληνες ἐφιλοτέχνησαν καὶ διεμόρφωσαν.

* * *

Ἐκτὸς ὅμως τοῦ κλήρου, τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν λογίων, περὶ

ὧν κατωτέρω, ιδιαίτάτα συνεβάλλοντο ἵνα διατηρηθῇ ἀκμαῖος ὁ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν πόθος τοῦ ἔθνους, οἱ ἀποκληθέντες κλέπται καὶ ἀρματωλοί.

Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑφίστανται τὰ δεινὰ τοῦ ζυγοῦ ἀπεσύροντο εἰς τὰ ὄρη ἀσφαλέστατα εὐρίσκοντες κρησφύγετα, διάγοντες ληστρικὸν βίον, ἐπιπίπτοντες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ τῶν κρατούντων καὶ ἐν διαρκεῖ ἐμπολέμῳ καταστάσει εὐρισκόμενοι, οἱ ἄνδρες δὲ οὗτοι τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ὄπλου, οἱ ὡς ἐκ τοῦ βίου ὃν διήρχοντο ὀνομασθέντες κλέπται καὶ ἀρματωλοί, πολλὰς παρείχον δυσχερείας εἰς τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν, ἣτις ἀνίκανος ἀνεδείχθη εἰς τὴν καταστροφὴν αὐτῶν.

Οὕτως, ἐπὶ Σουλτάνου Σουλεϊμάν, ἡ Πύλη νομίσασα ὅτι ἤθελεν ἀπαλλαγῆ αὐτῶν ἐὰν διωργάνου αὐτοὺς εἰς σώματα, συνεννόηθη μετὰ πολλῶν καὶ συνέστησε τὰ καλούμενα ἀρματωλίκια ἀναθέτασθαι αὐτοῖς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως.

Τὰ οὕτω καταρτισθέντα σώματα τῶν ἀρματωλῶν παρ' ἑλλήνων μόνον ἀποτελούμενα, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ συντηρούμενα οὐδόλως ἀπέφερον τοὺς καρπούς, οὓς ἀέμενον ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐκ τῆς διοργανώσεως αὐτῶν.

Οἱ ἀρματωλοὶ οὐδόλως ἐγένοντο πιστοὶ τῶν ὀσμανιδῶν ὑπηρέται ἐμπνεόμενοι πάντοτε ἐκ τοῦ τοῦ πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἐλευθερίαν ἔρωτος, ὑπήκουον μόνον εἰς τὸν ἀρχηγὸν των, τὴν καλούμενον καπετάνον, ἠκολούθουν εἰς τὰς μάχας τὸ πρωτοπαλλήκαρον, τὸν ὑπαρχηγὸν οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἐπιπτον ὡς ἀληθῆ παλληκάρια συμμαχοῦντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Τούρκων, καὶ πάντοτε συμμετέχοντες τῶν ἐπαναστάσεων τοῦ ἔθνους ὧν ἦσαν καὶ οἱ σπουδαιότεροὶ παρράγοντες.

Τοῦτου ἕνεκα οἱ ἀρματωλοὶ καὶ κλέπται ὡς γνήσια τῆς πατρί-

δος τέκνα, ἥρωες ἀληθεῖς τῆς ἐλευθερίας, αὐτόχρομα ἐλατρεύοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη αὐτοσχέδια ἄσματα δημώδους καὶ μελαγχολικῆς ποιήσεως πλήρους ὕψους καὶ ἐμπνεύσεως ἀκούονται ἐκθειάζοντα τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ αἱ παράδοσεις περὶ αὐτῶν ἀκμαῖαι ὑπάρχουσιν εἰς τὰς χώρας ἐν αἷς κυριώτερον ἔδρασαν

* *
*

Ὡς λοιπὸν ἡ τάξις αὕτη εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ ὄπλα ἐπεζήτησε τὴν ἐλευθερίαν της, οὕτω καὶ αἱ λοιπαὶ καίτοι κύψασαι ὑπὸ τὸν ζυγὸν οὐδέποτε τοῦτον ὡς ὀριστικὸν ἐδέξαντο, πολλάκις δὲ καὶ ἐπανειλημμένως ἀπεπειραθήσαν ν' ἀποτινάξωσιν αὐτόν.

Αἱ κατὰ τῆς κατακτιήσεως ἐξεγέρσεις αὐταὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἤρξαντο εὐθὺς μετὰ τὴν ἄλωσην.

Ἀρχομένου τοῦ 1463 ὅτε Μωάμεθ ὁ Β' ἐπετίθη κατὰ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἑνετικῶν κτήσεων, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως Τουραχάν πασᾶ Ὁμέρ πασᾶς κατέλαβε τὴν Ναύπακτον, ἡ Σπάρτη πρὸς ἀντιπερισπασμὸν ἐπαναστάτησεν ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Ράλλην καὶ οἱ Ἀρκάδες ὑπὸ τὸν Πέτρον Μπουαν.

Τῷ 1472 ὁ τῆς Ἑνετίας ἀρχιστράτηγος Πέτρος Μονσεῖγος μεθ' Ἑλλήνων λεηλατεῖ τὴν Δῆλον, καὶ εἶτα καταπλῖει εἰς Ναύπλιον.

Τῷ 1475 τοῦ Σουλεϊμάν πασᾶ πολιορκουόντος τὴν ἐνετοκρατομένην Λῆμνον ἡ Ἑλληνὶς Μαροῦλα ἀνασπᾷ τὸ ξίφος τοῦ ἐν τῇ μάχῃ πεσόντος πατρός της, τίθετε ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐνθουσιασθέντων κατόικων καὶ ἐξαναγκάζει τὸν Τοῦρκον εἰς τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας.

Τῷ 1479 καὶ 80 ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐν Μάνη ἀρματωλῶν Κλαδάς συναθροίζει δεκακισχιλίους ἀνδρας, νικᾷ καὶ ἠττᾶται, καταφεύγει εἰς Νεάπολιν καὶ μετὰ ἔτος ἐπανερχόμενος πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ ἐν Ἠπειρῷ Ἰωάννου Καστριώτου προβαίνει μέχρι Αὐλῶνος.

Τῷ 1480 ὁμοίως, οἱ Ἕλληνες τῆς Ρόδου καὶ τῶν πέριξ νήσων λαμπρῶς συμμετέχουσι τῆς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μεγάλου μαγίστρου Πέρου Δουβουσσῶν ἀμύνης τῶν ἵπποτῶν τῆς νήσου κατὰ τοῦ πολιορκουόντος ἐξομότου Μεζικ πασᾶ, ὃν καὶ νικῶσι κατὰ κράτος.

Τῷ 1494 καὶ 95 ὅτε ὁ τῆς Γαλλίας βασιλεὺς Κάρολος ὁ Η΄ — πρὸς ὃν διὰ συμβολαίου συνταχθέντος τῇ 6 Φεβρουαρίου 1494 ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Γούρκ καὶ ὑπογραφέντος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ἐν Ρώμῃ ναῷ τοῦ ἀγίου Πέτρου, παρεχώρησεν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος Ἀνδρέας Παλαιολόγος, ἐκ καλῆς προθέσεως, καὶ οὐχὶ ἔνεκα ὕλικῶν λόγων, ὡς τινες ἰσχυρίζονται, τὰ ἐπὶ τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου δικαιώματά του — ὑπεκίνησεν ἐπανάστασιν ἐν Ἑλλάδι, Ἀκαρνανες, Βοιωτοὶ, Θεσσαλοὶ καὶ Ἠπειρώται κατέλαβον αὐτὴν τὴν Σκόδραν· ἐγκαταλειφθέντες δ' ὑπὸ τοῦ Καρόλου ἀναβαλόντος τὸν πρὸς τὴν Τουρκίαν πόλεμον, ἐπλήρωσαν διὰ ποταμοῦ αἱμάτων τὴν τόλμην αὐτῶν.

Τῷ 1499 καίτοι οὐ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν αἰσχυρῶς ἐγκατελείφθησαν, Ἕλληνες καὶ πάλιν συμπράττουσιν αὐτοῖς· ἐν δ' ἔτος ἀκολούθως, τῷ 1500 Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Ἐνετὸν ἀρχιστράτηγον Βενέδικτον Πέζαρρον φοβερὰν ἐμποιοῦσι τοῖς Τούρκοις πανωλεθρίαν, εἰς Μικρὰν Ἀσίαν διαπεριαιθέντες.

Ἀπὸ τῆς 1 Αὐγούστου μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1522 οἱ Ἕλληνες τῆς Ρόδου μετὰ τῶν γυναικῶν ἐτι αὐτῶν συντρέχουσι μετὰ γενναιότητος ἀπαρμιύλλου, καὶ ἀνταξίας τοῦ ἐθνικοῦ τῶν ὀνόματος τοῖς ἀμυνόμενοις ἱππόταις τοῦ τάγματος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου κατὰ

τοῦ ἐπιδραμόντος Σουλτάνου Σουλεϊμάν, ὅστις ἐν τέλει κατανικήσας αὐτοὺς κατέλυσε τὴν ἐπὶ διακόσια ἔτη ἡγεμονίαν τῶν ἵπποτῶν ἐπὶ τῆς νήσου.

Τῷ 1525 ὁ ὀρθόδοξος μητροπολίτης Ρόδου Εὐθύμιος καὶ ἱερεῖς αὐτοῦ συνεννοοῦνται ἐπὶ κινδύνῳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς μετὰ τῶν ἵπποτῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Ρόδου, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν βραδύτητα τοῦ στόλου τῶν ἵπποτῶν τὸ σχέδιον, καίτοι λαμπρὸν, ἀποκαλύπτεται καὶ ὁ Εὐθύμιος φονεύεται.

Τῷ 1532 ἄμα τῇ πρὸ τῆς Μεθώνης ἐμφάνισι τοῦ ναυάρχου Κερρόλου τοῦ Ε' οἱ τῶν μερῶν ἐκείνων Ἕλληνες ἐπανέστησαν.

Τῷ 1537 ἐν νέῳ ἐνετικῷ πολέμῳ οἱ Χειμαριῶται ὑπὸ τὸν γενναῖον Δαμιανὸν ἀποφασίζουσι νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ ἐν Γομενίτση ἑσπρατοπεδευμένου Σουλτάνου· ἀλλὰ μειαθὰς πρὸς κατασκόπευσιν τῆς Σουλτανικῆς σκηνῆς ὁ Δαμιανὸς ἀνακαλύπτεται καὶ φονεύεται· οἱ δὲ Γενίτσαροι εἰσβαλόντες εἰς Χειμάραν κατατρέφουσι τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων.

Τῷ 1566 οἱ Χημαριῶται ἐξολοθρεύουσιν ὀκτακισχιλίους Τούρκους ἀποβιβαθέντας ἐν Ἠπείρῳ ὑπὸ τὸν Πιαλῆ πασᾶ πρὸς κάθυπόταξιν αὐτῶν.

Τῷ 1570 μάχονται γενναίως οἱ Κύπριοι μετὰ τῶν Ἑνετῶν ὑπὲρ τῆς νήσου των, ἧτις καὶ μεταπίπτει ὑπὸ τὴν ὀσμανικὴν κυριαρχίαν.

Τῷ 1574 ὁ τῶν συμμάχων Ἰσπανῶν Ἑνετῶν καὶ Παπιστῶν στόλος καταστρέφει τὸν ὀθωμανικὸν ἐν τῇ πολυκρότῳ περὶ Ἐχινάδας καὶ Ναύπακτον ναυμαχίᾳ, τὸ πλεῖστον ὅμως τῶν πληρωμάτων ἦσαν Ἕλληνες, καὶ πολλὰ πλοῖα ἑλληνικά, ὡς ἀναφέρει ρηθῶς ὁ περιγράψας τὴν ναυμαχίαν Ἴταλὸς Κοντάρνης.

Ταυτόχρονως πρὸς τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ ὁ Ἐπίσκοπος Ἐπιδαύ-

ρου Μακάριος ἐγείρει τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, ἣτις αὐθωρεὶ ἐξαπλοῦται ἐν Πελοποννήσῳ, Ἀττικῇ, Βοιωτίᾳ, Αἰγαίῳ, Μακεδονίᾳ, στοιχίσασα τῷ ἑλληνισμῷ τοῦλάχιστον πεντήκοντα χιλιάδας θυμάτων διότι μόνον τριάκοντα χιλιάδες Μακεδόνων καὶ νησιωτῶν ἐσφάγησαν καὶ ἐξηνδραποδίσθησαν, δύο δὲ ἀρχιεπίσκοποι, ὁ μητροπολίτης Πατρῶν καὶ ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ἐκάησαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

Τῷ 1858 ἐγείρεται ὑπὸ ἀρματωλῶν ἐπανάστασις ἐν Ἠπειρῷ καὶ Ἀκαρνανίᾳ. Τῷ 1603 ἐπαναστατεῖ καὶ πάλιν ἡ Ἠπειρος καὶ ἡ Μάνη. Τῷ 1608 ὁ κύριος Βίκτωρ Ζεμπετὲς ἐγείρει ἐπανάστασιν, φονεύει πλείστους Τούρκους καὶ καταφεύγει παρὰ τῷ δουκὶ τῆς Σαβοΐας, παρ' οὗ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπικουρίαν οἱ ἡμέτεροι ἤλπιζον.

Τῷ 1612 τῇ προηγουμένη συνεννοήσεται πολλῶν κληρικῶν καὶ ἐπισήμων λαϊκῶν πρὸς τὸν δούκα Κάρολον τῆς Νεβέρης συνέρχεται ἐν Κούκῃ τῆς Ἀλβανίας συνέλευσις ἀντιπροσώπων τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν δύο ἄλλων χριστιανικῶν ἐθνικοτήτων, τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων, καὶ μολοῦσι οὐδὲν ὀριστικὸν ἀπεφασίσθη, ὁ ἐπίσκοπος Τρίκκης Διονύσιος συγκεντροῖ ἐπανάστατας, ἐπιπίπτει κατὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἐνδόξως φονεύεται.

Τῷ 1645 καὶ ἐντεῦθεν αἰμοσχεγῆς ἡ Κρήτη ἀγωνίζεται μετὰ αὐτῶν Ἐνετῶν ἀμυνομένη καὶ τέλος μετὰ δεινὸν εἰκοσιπενταετῆ πόλεμον πίπτει εἰς τὴν τουρκικὴν ἐξουσίαν κατὰ τὸ διάστημα ὅμως τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ἰδίως οἱ Μανιάται δις ἐξηγέρθησαν, τὸ 1647 καὶ τὸ 1660 εἰς ἀμυχανίαν τοὺς ὀθωμανοὺς περιχαγόντες.

Τῷ 1683 ἀνανεωθέντος τοῦ πολέμου καὶ κατελθούσης τῆς Ἐνετίας εἰς τὸν κατὰ τῶν Ὀσμανιδῶν ἀγῶνα μετὰ τῆς Αὐστρίας, Πολωνίας καὶ μ. τ' οὐ πολὺ τῆς Ρωσσίας οἱ Ἕλληνες κρατερῶς ἀγωνίζονται μετὰ τοῦ ἐνετοῦ Μοροζίνη μέχρι τῆς διομολογίας τῆς τοῦ

Κάρλοβιτς συνθήκης, δι' ἧς παρεχωρεῖτο τῇ Ἑνετίᾳ ἡ Πελοπόννησος, ἣν καὶ πάλιν ἀπώλεσεν αὕτη τῷ 1715.

*
**

Τῷ 1712 νέα ἐπανάστασις ἀρματωλῶν ὑπὸ τὸν Τσεκούραν δεινὴν πανωλεθρίαν τοῖς Τούρκοις ἐπιφέρει.

Τῷ 1770 τῆς ἀειμνήστου Αἰκατερίνης τῆς Β' κατελθούσης εἰς τὸν ἀγῶνα, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ Ρώσου ναυάρχου Ὁρλώφ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεὰ, ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἡπειρος, ἡ Κρήτη, αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ ἰδίως τὰ Ψαρρὰ ἐξηγέρθησαν πληρώσασαι διὰ χειμάρρου αἵματος τὴν τόλμην των, μέχρις οὗ ἡ τῷ 1774 συνομολογηθεῖσα εἰρήνη τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζῆ μεταξὺ Ρωσίας καὶ Τουρκίας ἔδωκε πέρας εἰς τὰς φρικταλεότητας τῆς ἀδίκου σφαγῆς.

Τῷ 1778 ἐπ' ἐλπίσι ρωσικῆς ἐπικουρίας ὁ Λάμπρος Κατσῶνης ἀναλαμβάνει τὴν ἀρχηγίαν μικροῦ ἑλληνικοῦ στολίσκου ὑπὸ τῆς πατριωτικῆς ἐν Τεργέστη παροικίας ἐξοπλισθέντος καὶ ἐπὶ τετραετίαν νικηφόρον διεξάγει ἀγῶνα ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς θαλάσσαις.

Τῷ 1790 ὁ ἀρματωλὸς Ἀνδρούτσος μετὰ πολλῶν παλληκαρίων ἐπέρχεται ἐπίκουρος τοῦ ἀγωνιζομένου Κατσῶνη, καταφυγῶν δὲ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος εἰς τὴν ἐνετοκρατουμένην Ἐπτάνησον παραδίδεται ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν τοῖς Τούρκοις, καὶ ἀποθνήσκει οἰκτρῶς ἐν ταῖς εἰρκαῖς Κωνσταντινουπόλεως.

Τῷ 1800 ἀρχονται οἱ Σουλιῶται τὸν λαμπρὸν αὐτῶν ἀγῶνα κατὰ τοῦ δυνάστου τῆς Ἡπείρου Ἀλῆ πασᾶ. Τῷ 1807 ὁ Νίκος.

Τσάρας ἐπίλεκτον ἄγων σώμα ἀποπειράται νὰ διασχίσῃ τὴν Μικεδονίαν πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ ἐν Σερβίᾳ ἀγωνιζομένου Καραγεώργεβιτς, ἀποτυχῶν ὅμως, δι' Ἁγίου Ὄρου: καταφεύγει εἰς Σκιάθρον καὶ συναγωνίζεται μετὰ τοῦ Σκιαθᾶ ἄγοντος ἐβδομήκοντα πλοίων στόλον τῶν ναυτικῶν νήσων.

Τῷ 1808 ὁ ἀρματωλὸς Εὐθύμιος Βλαχάβας συνεννοηθεὶς μετ' ἄλλων ἐν κοινῇ συνελεύσει ὁρίσασθαι ὡς ἡμέραν ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος τὴν ἐπέτειον τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποτυχᾶνει καὶ μεταθὰς εἰς Σκόπελον συνεχίζει κατὰ θάλασσαν τὸν ἀγῶνα.

Τέλος τῷ 1820 οἱ Σουλιῶται ἐπωφελοῦμενοι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μετὰξὺ Πύλης καὶ τοῦ τῶν Ἰωαννίνων τυράννου Ἄλῃ, μάχονται ἥρωικῶς πρὸς ἀνάκτησιν τῆς πατρίδος των. Ὅποια ἔντονος κατὰ τῆς κατακτῆσεως διαμαρτύρησις !

Ὅποιος αἱματηρὸς καὶ διηνεκῆς ἀγὼν ἐπὶ τετρακόσια ἔτη, ταλαίπωρος πατρίς !

*
*
*

Ἐνῷ δὲ ὁ ἔνοπλος λαὸς ἐμάχετο ἐν τοῖς ὄρεσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του, ἐνῷ οἱ ἐν τῷ ἔθνικῷ αὐτοῦ κέντρῳ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἠγωνίζοντο πρὸς συντήρησιν τῶν δοθεισῶν προνομιῶν καὶ ἐμερίμων ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ διαπαιδαγωγήσεως, ἑτέρα μεγάλη τάξις, ἡ τῶν λογίων, πλουσίως τὸ κατ' αὐτὴν συνεισηνεγκεν εἴτε ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ δρῶσα, εἴτε εἰς τὰ αἰμόφυρτα τῆς πατρίδος ἐδάφη διδάσκουσα.

Ὡς οἱ βιοτέχνηται τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν κέντρων τῶν ἐπαρχιῶν, οἱ ἀποτελέσαντες τὰ καλούμενα ἰσνάφια συνεκέντρουν πᾶσαν τὴν τότε ἐμπορίαν καὶ τὴν στοιχειώδη βιομηχανίαν τῆς αὐτοκρατορίας, πλουτίζοντες δ' ἀδρῶς καὶ ὑπὲρ τῶν

ἐκκλησιῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν μετὰ τῆς ἰδιαζούσης τῷ Ἑλληνι ἐδαπάνων γενναιότητος ὡς αἱ δημιουργηθεῖσαι ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ἑλληνικαὶ παροικίαι ἀνεμίμησκον τὰ μεγάλα χριστιανικὰ κράτη τὴν ὑπαρξίν τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, ἀντεπροσωπεύουσαι τὴν ἐμπορικὴν τοῦ Ἑλλήνος ἰδιοφυίαν καὶ ἐπῆρχοντο μακρόθεν ὑλικῶς ἐπίκουροι τῆς ἐν δουλείᾳ πατρίδος, οὕτω καὶ οἱ λόγιοι, οἱ μὲν ἐν τῇ Ἑσπερίῃ τὸν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ζῆλον ἀναρριπίζοντες συνετέλεσαν τὰ μάλιστα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως, ἀφοῦ πρῶτον κατὰ τὴν ἰε' ἑκατονταετηρίδα τὴν πρῶτην παρέσχον ὄθησιν εἰς τὴν τῶν τεχνῶν καὶ γραμμάτων αὐτῆς τῆς Εὐρώπης ἀναγέννησιν μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου, οἱ δὲ ἐν ταῖς χώραις τοῦ ὑποδουλωθέντος ἔθνους ἐμμείναντες, συμμεριζόμενοι τοὺς κινδύνους καὶ τὰς πικρίας αὐτοῦ, ὑπεγλύκαινον ταύτας διὰ τῶν ἡδέων ναμάτων τῆς πατρῴας παιδείας.

Ὁ περιηγούμενος τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τὸν ἰστ', ιζ' καὶ ιη' αἰῶνα, ὁ διερχόμενος τὰς ἀύχμηρὰς ἐρήμους τῆς ἀπαιδευσίας, τοῦ φανατισμοῦ, τῆς βρβαρότητος, ἐν μέσῳ τῶν ἰρειπίων τῆς παλαιῆς εὐκλείας, τὴν μόνην ὄκασιν ἤθελεν ἀνεύρει παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κοινωσίᾳ.

Μόνον παρ' αὐτῇ ἀνευρίσκοντο δέσποιναι καλλιεργοῦσαι τὴν ποίησιν· μόνον παρ' αὐτῇ ἄνδρες σχετικῆς ἀναπτύξεως· μόνον παρ' αὐτῇ λόγιοι καὶ διδάσκαλοι, ὑπὸ ἐφθαρμένον τρίβωνα, τὴν δολιχὴν τῆς ἐπιστήμης ὁδὸν πορευόμενοι.

* *

Ἐκτὸς αὐτῆς ἀμάθεια καὶ σκότος.

Οὕτω καὶ ταλαιπωρούμενος καὶ πάσχων ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, ἔ

ἰθαγενῆς καὶ κύριος τῶν χωρῶν τούτων, καὶ ὑπὸ τὴν ξένην κατὰ-κτησιν ὑπῆρξεν ὁ μόνος κάτοχος τῶν πνευματικῶν πρωτείων, συμβαίνει δὲ τοῦτο μέχρι σήμερον.

Ἀφρηθήσαν παρ' αὐτοῦ τὰ σκῆπτρα τῆς κυβερνήσεως, τὰ σκῆπτρα ὅμως τοῦ ἐμπορίου, τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν ἀπέμειναν πάντοτε τῷ Ἕλληνι ἐν ταῖς χώραις του ὡς ἰδιάζουσα αὐτῷ καὶ μόνῳ ἀναφαίρετος προνομία.

Ἔχει λοιπὸν νὰ ἐπιδείξῃ καὶ ἐπιστήμονας δεινοὺς καὶ ἐγκρατεῖς σοφίας καὶ φιλολόγους πολλαχῶς διακριθέντας, καὶ ῥήτορας μεγάλους καὶ συγγραφεῖς διαπραπεῖς ὁ ὑπόδουλος Ἕλληνισμός.

Ὁ Ἰωάννης Ἀργυρόπουλος, ὁ Κωνσταντῖνος Λάσκαρις, ὁ Λόγιος Χαλκοκονδύλης, ὁ Νικόλαος Σεκουδηνός, ὁ Μάρκος Μουσουρός διαπρέπουσιν ἀπὸ τὰ μέσα μέχρι τοῦ τέλους τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος· ὁ Ἰωάννης Λάσκαρις, ὁ Ζαχαρίας Καλλέργης, ὁ Μάξιμος Ἀγιορίτης, ὁ Ἀρσένιος Ἀποστόλης, ὁ Θωμᾶς Διπλωματάζος, ὁ διαπρεπέστατος νομοδιδάσκαλος, ὁ Φραγκῆσκος Μαυρόλιος, ὁ διασημότετος μαθηματικὸς, ὁ Νικόλαος Σοφιανός, ὁ Μαχώμιος Ρουσανης, ὁ Ἀντώνιος Ἐπαρχος κατὰ τὸν ἰστ' αἰῶνα· ὁ Γεώργιος Κορέσιος, ὁ Λεονάρδος Φιλαράς, ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος, οἱ μοναχοὶ ἀδελφοὶ Λειχοῦδαι, Ἰωαννίκιος καὶ Σωφρόνιος, οἱ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Τσάρου Θεοδώρου Ἀλεξιάετις κληθέντες διευθύνται καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἰδρυθείσης ἐν Μόσχᾳ ἑλληνικῆς σχολῆς, τῆς μετ' οὐ πολὺ εἰς ἑλληνικὴν ἀκαδημίαν προαχθείσης, ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ Ἀθηνῶν μητροπολίτης Μελέτιος, ὁ Ἡλίας Μηνιάτης κατὰ τὸν ἰζ' Ῥήγας ὁ Φερραῖος, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, Παναγιώτης ὁ Παλαμάς, Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης, Λάμπρος ὁ Φωτιάδης, ὁ Ἰωάννης ὁ Πέζαρος, Νικόδημος ὁ Ἀγιορίτης κατὰ τὸν ἰη' Δὲν ἦσαν μόνον οὗτοι· πολὺ μακρὸς ὁ κατάλογος τῶν διαπρεπῶν

λογίων τῶν τεσσάρων τούτων ἐκτονταετηρίδων ἢ ὥστε νὰ γείνη ἐν-
ταῦθα πάντων ἡ δέουσα μεία.

Κατὰ δὲ τὴν ἐναρξιν τοῦ παρόντος 18' αἰῶνος ὡς προάγγελοι
τῆς ἐθνεγερσίας βγαίνουν οἱ μεγάλοι τοῦ γένους διδάσκαλοι καὶ λό-
γιοι Ἄθανάσιος ὁ Πάριος, Ἰωάννης ὁ Αἰλαρᾶς, Παναγιώτης ὁ Κοδρι-
κᾶς, Κωνσταντῖνος ὁ Κοκκινάκης, Κωνσταντῖνος ὁ Κούμας, Ἄνθιμος
ὁ Γαζῆς, Νεόφυτος ὁ Δούκας, Ἰάκωβος Ρίζος ὁ Νερουλός, Γεώργιος
ὁ Γεννάδιος, ὁ Νεόφυτος ὁ Βάμβας, Κωνσταντῖνος ὁ Οἰκονόμος, Ἄν-
δρέας ὁ Μουστοξύδης, ὁ διαπρεπέστατος Ἄδχμάντιος ὁ Κοραῆς καὶ
πολλοὶ ἄλλοι ὧν τινες μὲν πρὸ, ἄλλοι δὲ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐ-
παναστάσεως, τινὲς δ' αὐτῶν καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ βα-
σιλείου πολλαχῶς καὶ ποικιλοτρόπως ἔδρασαν.

Πατριαρχεῖον καὶ κοινότητες κατέβαλλον ὁμοίως πολλὰς φροντί-
δας καὶ περὶ ἰδρύσεως σχολῶν, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἐκτὸς τοῦ
Πατριαρχικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀκαδημίας τῆς καὶ μεγάλης
τοῦ Γένους Σχολῆς ἀποκαλουμένης ἰδρύθησαν καὶ ὡς φάροι ἐφώτισαν
τὸ ἔθνος αἱ σχολαὶ τῶν Κυθωνιῶν, τοῦ Ἄθω, Ἰωαννίνων, Σερρών,
Σμύρνης, Χίου, Μεσολογγίου, καὶ αἱ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἰδρυθεῖσαι
σχολαὶ τοῦ Βουκουρεστίου καὶ Ἰασίου.

Αὐτὸ τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον ἦν ἐλληνικόν, ἦν πατριαρχικόν, τὸ
ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ λο-
γίου κεφαλλῆνος Νικολάου Μεταξᾶ, ἐκ Λονδίνου μεθ' ὄλων τῶν διὰ
τὸ τυπογραφεῖον χρειωδῶν μεταθέντος καὶ συστήσαντος αὐτὸ ἐν Κων-
σταντινουπόλει, ὅπερ ἐγένετο καὶ ἀφορμὴ ἕνεκα ἰησουϊτικῆς συκοφαν-
τίαν συστημητικῆς τοῦ ἀοιδίου ἐκείνου ἐθναρχοῦ καταδιώξεως.

Διὰ πάντων λοιπὸν τῶν μέσων τὸ ἔθνος ἠγωνίζετο, περὶ οὐδενός· δὲ οἱ ταγοὶ αὐτοῦ ἡμέλουν, καὶ παρὰ τὰ τυχόν σφάλματα, σοβαρᾶ ἐτελεῖτο ἐργασία πρὸς ἀνάπλασιν αὐτοῦ.

Ἀκριβῶς καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπὸ τὰ μέσα τῆς 17^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἀμεσωτέρα κατέστη ἡ μεταξὺ τοῦ ὑποδοῦλου ἔθνους καὶ τῆς Ρωσσίας συνενόησις, ἀλλεπάλληλοι δὲ καὶ οἰονεὶ ἀδιάκοποι οἱ πόλεμοι τῆς δυνάμεως ταύτης πρὸς τὴν Τουρκίαν, καθ' ἣν ἐποχὴν διὰ τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ζείδωρος ἐλευθερίας αὐρὰ ἐπνευσεν ἐπὶ τοὺς λαοὺς, τὰ πνεύματα τοῦ ἑλληνισμοῦ ἦσαν σοβαρῶς προπαρασκευασμένα διὰ μεγάλην τινὰ καὶ ἀποτελεσματικὴν κίνησιν.

Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 εἰς προκάλεσε πολλὰς συμφορὰς, οὐδαμῶς ὁμως ἦτο καὶ ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἀπελπίζουσι παντελῶς τὰ ἔθνη, τοσούτω μᾶλλον ὅσῳ ἐπῆλθον ταχέως ἕτερα γεγονότα νέα διανοίξαντα στάδια εἰς τὴν ἐθνικὴν ζωτικότητα καὶ ἀναόπληρώσαντα δι' ὕλικῆς εὐημερίας τὴν πρότερον ἐπελθοῦσαν ἐκείνην καταστροφὴν.

Οἱ Ἕλληνες ὑπῆρξαν πάντοτε καλοὶ ναῦται· κατ' αὐτὴν τὴν ἄλυσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δασάκις ἐγένετο ναυμαχία τις ἐκλίενεν αὐτὴ ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ μετὰ ταῦτα ἔτι ὁ κατὰ θάλασσαν ἀγὼν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος.

Αὐτὴ ἡ φύσις τὸν Ἕλληνα κατέστησε ναύτην καὶ ἦτο ἐπόμενον ὅτι, ἅμα ὡς ἡ πῶτη παρουσιαζέτο εὐκαιρία, ἡ τοῦ ἔθνους προσοχὴ ἤθελε στραφῆ εἰς τὰ ναυτικά.

Ἄλλως τε καὶ αὐτοὶ οἱ κατακτητῆται ἑνωρὶς εἶχον εἰς αὐτοὺς καταφύγει πρὸς εὐρεσιν ναυτῶν.

Κατὰ τὰς πρώτας ναυτικὰς κατακτήσεις του οἱ τοῦρκοι μετεχειρίζοντο τοὺς αἰχμαλώτους τοῦ πολέμου ὡς κωπηλάτας τῶν γαλερῶν των· ἀλλ' ὅτε αἱ γαλέραι αὐταὶ ἐγένοντο πολυαριθμότεραι, ἐπε-

ζήτησαν τοὺς Ἑλληνας ραγιαδάς καὶ ἐτοποθέτησαν αὐτοὺς εἰς τὸν στόλον, ὡς καὶ τοὺς καταδίκους· ὅταν τὰ ἱστία ἀντικατέστησαν τὰς κώπας ἢ ἀνάγκη τῶν Ἑλλήνων ἐγένετο μᾶλλον κατάδηλος, τοῦτο δὲ δὲ συνετέλεσεν ἵνα μὴ ἐξαμβλωθῶσι τὰ ναυτικὰ ἔνστικτα τοῦ ἔθνους διὰ τῆς πολυχρονίου ἀχρηστίας.

Ἀφ' ἐτέρου ἢ Ἑνετία, κατὰ τοὺς καιροὺς αὐτῆς πρὸς τὴν Πύλην πολέμους, μετεχειρίζετο τοὺς Ἑλληνας ναυτικούς, οὗτοι δὲ ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς νήσους αὐτῶν μετὰ τὸ πέρας τῶν πολέμων μὴ εὐρίσκοντες δυστυχῶς ἐτέραν ἐνσχόλησιν, καὶ μὴ ἔχοντες τὰ μέσα ἵνα κατασκευάσωσι πλοῖα ἔμπορίας ἐδίδοντο εἰς τὴν πειρατείαν διὰ μικρῶν πλοίων, τῶν τρεχαντηρίων τῶν.

* *

Ὅταν μετὰ ταῦτα ἡ Ἑνετία καθ' ὀλοκληρίαν τοῦ ἀρχιπελάγους ἀποχωρήσασα εἶδε τὴν ἔμπορικὴν αὐτῆς σημαίαν μεγίστας ὑφίσταμένην ζημίας ἐκ ταῦ συναγωνισμοῦ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας αἵτινες συνομολογήσασαι ἔμπορικὰς πρὸς τοὺς Σουλτάνους συνθήκας ἐγένοντο ἀποκλειστικοὶ κύριοι τοῦ ἔμπορίου τῆς Μεσογείου, ἐσκέφθη νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς Ἑλληνας πειρατὰς ἐναντίον τῆς ναυσιπλοΐας τῶν ἀντιπάλων, τὰ δὲ τρεχαντήρια μετ' οὐ πολὺ ἀπετέλεσαν τὸν τρόπον τῶν ὑπὸ Ἀγγλικὴν γαλλικὴν σημαίαν πλοίων.

Ἀνεπτύχθη λοιπὸν εὐρυτάτη ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας πειρατεία, ἧς ἡ ἠθικῶς ὑπεύθυνος ἦτο ἡ Ἑνετία, ἡ πολλακίς δι' ἐπιδρομῶν ἀνὰ τὰς νήσους συμμεριζομένη αὐτὰ ταῦτα τῶν πειρατῶν τὰ λάφυρα, ἅτινα ἵνα διασώζωσιν οἱ νησιῶται ἀπὸ τῆς ἐνετικῆς ταύτης

ἀρπαγῆς καὶ ἵνα μὴ ἐνοχοποιῶνται πρὸς τοὺς Τούρκους δι' ἐνετικῶν ἀποβάσεων εἰς τὰς νήσους των, ἐπλήρωνον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔτι φόρον εἰς τὴν ξένην πλέον δι' αὐτοὺς Ἑνετίαν, ἐκτὸς τοῦ φόρου ὃν ἐπλήρωνον εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ Σουλτάνου.

Ἄλλ' ἐὰν οἱ νησιῶται τοῦ ἀρχιπελάγους ἐγένοντο ἐπὶ τινα ἐποχὴν πειραταὶ ἐξαναγκαστικῶς σχεδὸν ὠθούμενοι ἐπὶ τῆς Ἑνετίας ἐπεζήτησαν ὅμως εὐκαιρίας ν' ἀποσυρθῶσιν ταύτης καὶ τοῦτο ἔπραξαν ἄρα ὡς ἠδυνήθησαν νὰ τραπέσιν εἰς τὸ εὐγενές τοῦ ἐμπορίου στάδιον.

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐπανεστῆσε τὴν Εὐρώπην, ἐπήνεγκε αἰτοδεῖαν ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ, ζητούση πανταχόθεν σίτον, καὶ προεκάλεσε δεινούς πολέμους.

Τὰ Γαλλιά πλοῖα δὲν διέσχιζον πλέον τὰς ἀνατολικὰς θαλάσσας.

Ἡ Γενεύη, τὸ Λιθόρον, ἡ Ἑνετία εἶχον ἀπολέσει τὴν ναυτικὴν των ὑπεροχὴν καὶ οὐδόπως ἐξήρκουν πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς γαλλικῆς σημαίας· τὸ διὰ θαλάσσης διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον ἀπέμεινεν ἐπομένως εἰς τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Ἕλληνας νησιώτας τοῦ ἀρχιπελάγους.

Οἱ Ἄγγλοι ὅμως οὐδαμῶς νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἠδύνατο ἀφοῦ εὐρίσκοντο εἰς τὸν ἐχθρικὸν τῇ Γαλλίᾳ συνασπισμὸν τῶν δυνάμεων, καὶ ἐπομένως ὡς μόνον τροφοδότην τῆς μεγέλης ἐκείνης χώρας ἀπέμειναν οἱ Ἕλληνες ναυτικοί.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ ἕτερον γεγονός ἐπῆλθεν ἵνα ἐνισχύσῃ τὸ ἐλληνικὸν ναυτικὸν ἡ Ρωσσία ἐπέτυχεν ν' ἀναλάβῃ τὴν προστασίαν τῶν τριῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρρῶν, αἵτινες μικραὶ καὶ ἀσήμανται δὲν εἴλικσαν τὴν προσοχὴν τῶν Τούρκων καὶ

ἡσυχὸι ἀφιέμεναι συνωστίζοντο μεταβαλλόμεναι εἰς μικρὰς ἡμικνε-
ξαρτήτους δημοκρατίας.

Ἐπὶ πλέον αἱ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νέαι ρωσικαὶ κτήσεις ἐν τῷ
Εὐξείνῳ ἤνοιξαν νέους λιμένας καὶ τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου ἔλαβε με-
γάλην ἀνάπτυξιν ἐν τῇ μαύρῃ θαλάσσῃ.

Οἱ Χῖοι, οἵτινες εἶχον κεφάλαια ἐζήτουν ναύτας, οἱ Ψαρριανοὶ
ἐνεφανίσθησαν, ἡ ναυπήγησις πλοίων πυρετωδῶς ἀνεπτύχθη, ταχέως
δὲ ἀπειράριθμα πλοῖα τῶν Σπετσῶν, τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Ψαρρῶν
διέσχίζον τὰς θαλάσσας καὶ μετὰ γενναιότητος παρὰ τοὺς στόλους
καὶ τοὺς ἀποκλεισμοὺς ἐτροφοδότην διὰ τῆς Μασσαλίαν τὴν Γαλ-
λίαν, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἦσαν οἱ μόνοι τροφοδοταὶ τῆς Κωνσταντινουπό-
πόλεως, τῆς Γενεύης, τοῦ Λιβόρνου καὶ τῶν πλειοτέρων παραλίων
τῆς Ἰσπανίας.

Ἐκ πάντων τούτων ἀπεκομίσθησαν κέρδη μεγάλα, χρηματικὰ
ποσὰ ἐναπεταμιεύθησαν εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους, ὑλικὴ εὐημερία διε-
δέξατο τὴν προτέραν δυσπραγίαν.

Οἱ ἐν Εὐρώπῃ λοιμοὶ τοῦ 1812 καὶ 1816 ἐπηύξησαν ἐπὶ πλέον
τὰς ἐργασίας καὶ τὰ κέρδη μὴ σπαταλώμενα ἕνεκα τῆς παροιμιώ-
δους ὀλιγαρχείας καὶ οἰκονομίας τοῦ Ἑλληνος ναυτικοῦ, οὕτω δὲ
κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως αἱ τρεῖς ναυτικαὶ
νῆσοι κατώρθωσαν νὰ ἔχωσι τριακόσια περίπου πλοῖα καὶ νὰ δύνων-
ται ἄφθονα χρηματικὰ μέσα νὰ διαθέτωσιν.

Οὕτω πνευματικῶς καὶ ὑλικῶν ἦν ὁπωσδήποτε προπαρασκευα-
σμένον τὸ ἔθνος κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ 1821, τοιαύτην θαυμασίαν
ἐργασίαν ἐποίησατο κατὰ τὰς δυσχερεστάτους ἐκείνους χρόνους, τοιοῦ-
τον ἀνέπτυξε σθένος καὶ τηλικαύτην ἀπεκάλυψε ζωτικότητα, καίτοι
βαρὺς σιδήρεος ζυγὸς ἐπέζεε τὸν τράχηλον αὐτοῦ.

* *

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς χρονικὴν περίοδον ἡ θέσις τῆς Τουρκίας, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀναγέννησιν, ἦτο λίαν ἐπισφαλῆς.

Ἡ μεγάλη αὕτη αὐτοκρατορία εἶχεν ἀρχίσει νὰ παρακμάζῃ ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὴν ἄλυσιν, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου αὐτῆς Σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ πρώτου.

Ἡ αὐθαιρέσια τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δυναστῶν, ἡ ἔλλειψις παντὸς διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ, αἱ ραδιουργαὶ οἰωνοῦ μεγιστάνων, ἡ διαφθορὰ πάντων τῶν ὑπαλλήλων, τὸ ἀνάμικτον σύστημα τῆς μεγάλης συγκεντρώσεως καὶ ἀποκεντρώσεως τῶν ἐξουσιῶν ἐνταυτῷ, ἐπὶ πλεόν δὲ ἡ ἔκλυσις τῶν γενιταρικών ταγματῶν ἀποβαλῶντων τὸ ἄλλοτε ἀρειμάνιον καὶ μεταβληθέντων εἰς διαρκεῖς συνωμοτάς καὶ ταραχοποιούς, οἵτινες παρεκώλυον πᾶσαν εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων, ἐπήνεγκον τὴν βαθμιαίαν κατὰπτωσιν τοῦ κράτους.

Αἱ θέσεις ἐξηγοροῦντο διὰ χρήματος οἱ ὑπαλληλοὶ ἦσαν ἱκανοὶ μόνον ἵνα λαμβάνωσι δῶρα· ἡ διαφθορὰ ἦτο τοιαύτη, ὥστε τούρκος ποιητὴς σατυρίζων τὴν ἔκλυσιν καὶ δωροληψίαν αὐτῶν ἐν ποιήματι τοῦ ὑποτίθειν ἐαυτὸν εἰσερχόμενον εἰς τὰ γορφεῖα τῆς Πύλης, χαιρετίζοντα τοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἀναμένοντα ἀνταπόδοσιν τοῦ χαιρετισμοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ — λέγει — ὁ χαιρετισμὸς μου δὲν ἦτο ρουσφέτι οὐδ' αὖτως ἀνταπεκρίθησαν (σελάμ βερτίμ· ρισφέτ ντετλιτ ντεγιού ἄλμαντιλάρ.) Αὐτοὶ οὗτοι οἱ Σουλτάνοι ἀνεγνώριζον τὸ θλιβερὸν τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ ἀπεπειρῶντο ἐκάστοτε νὰ εἰσαγάγῃσι μεταρρυθ-

μίσεις καὶ ἰδίως στρατιωτικὰς, ἀλλ' αἱ ἀπόπειραι αὐτῶν ἢ ἀπεύγχανον ἢ ἐστοίχιζον αὐτοῖς τὸν θρόνον καὶ τὴν ζωὴν.

Πληρέστερον ὅμως τὴν ἀνάγκην μεταρρυθμίσεων ἠννόησεν ὁ κατὰ τὸ 1757 ἀνελθὼν τὸν θρόνον τῷ Ὄσμανιδῶν Μουσταφᾶς ὁ Γ', ὅστις εἰσήγαγέ τινας, ἐὰν δ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ Χαμητ ὁ Α' ἔνεκα τῆς ὀλιγοχρονοῦ βασιλείας του, μόλις διετοῦς, καὶ τῶν μεριμῶν τῆς ἀπωλείας τῆς Κριμαίας δὲν ἠυδνήθη νὰ συνεχίσῃ ταύτας ἀποθανῶν ἐκ θλίψεως κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Μαΐου τοῦ 1789, ὁ τοῦτο διαδεξάμενος Σελήμ ὁ Γ' παντοιοτρόπως προσεπάθησε νὰ περατώσῃ τὸ ὑπὸ τούτου ἀρξάμενον ἔργον. Ὅσον ὁ συνώνυμος αὐτῷ Σελήμ ὁ Α' ἦτο ὠμός καὶ τυραννικός καὶ τῶν χριστιανῶν ἐχθρός, ἐπὶ τοσοῦτον Σελήμ ὁ Γ' ἦτο γλυκὺς καὶ ἐπιεικής καὶ σχετικῶς ἀπηλλαγμένος θρασκευτικοῦ φαντασμοῦ.

Ὁμολογουμένως ἀνῆλθε τὸν θρόνον ἐμπνεόμενος λαμπρῶν ἰδεῶν, νὰ εἰσαγάγῃ γενικωτέρας μεταρρυθμίσεις νὰ ὀδηγήσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὸν νεώτερον εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν, νὰ ἐγκαινιάσῃ ἠπιώτερον πρὸς τοὺς Χριστιανούς σύστημα, νὰ μεταβάλλῃ καθ' ὀλοκληρίαν τὸν στρατιωτικὸν διοργανισμὸν καταργῶν τὴν ὑπαρξίν τῶν γενιτσάρων.

Ἡ ἐποχὴ ὅμως καθ' ἣν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἦτο θυελλώδης· ἔσπευσε μὲν νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὸν πρὸς τὴν Ρωσσίαν πόλεμον συνολογῶν τὴν συνθήκην τοῦ Ἰασιῦ (28 Δεκεμβρίου 1891) ἀλλ' οὐδαμῶς εὔρε τὴν ἀπαιτουμένην ἡσυχίαν ἢ κατὰ τῆς Αἰγύπτου γαλλικῆ ἡκστρατεία παρέσχεν αὐτῷ νέας ἐνοχλήσεις μετ' οὐ πολὺ δὲ ὑπὸ μὲν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ καλούμενος, ὡδὲ δὲ τῶν Ἄγγλων εἰς συμμετοχὴν τοῦ κατὰ τῆς Γαλλίας ἀγῶνος πιεζόμενος, ἀμφιρρέπων καὶ μὴ γινώσκων τί νὰ ἐκλέξῃ, εἶδε τὸν ἀγγλικὸν στόλον ναυλοχοῦντα πρὸ τοῦ Βοσπόρου καὶ ἀπαιτοῦντα τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπομάκρυνσιν τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ Σεβαστιάνη.

*
**

Καὶ ἠναγκάσθη μὲν ὁ ἄγγλος ναύαρχος ν' ἀποχωρήσῃ τοῦ Βοσπορου, ἡ Ἀγγλία ὅμως ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ὁ δὲ ὀθωμανὸς ναύαρχος Σεϊτ Ἀλῆ πασᾶς ἀποπειραθεὶς νὰ διαλύσῃ τὴν ὑπὸ Ρῶσον ναύαρχον Σινιαβὶν πολιορκίαν τῶν Δαρδανελλίων, ἀνανεωθέντος τοῦ πολέμου, ὑπέστη δεινὴν πανωλεθρίαν.

Ἐν τούτοις παρὰ τὰς μεγάλας ταύτας ἐξωτερικὰς Σελῆμ ὁ Γ' ἐπεδίωξε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ αὐτοῦ ἔργου, δικαίως δὲ φρονῶν ὅτι οἱ γενίτσαροι ἦσαν οἱ παρακωλύσαντες πᾶσαν προὔδον καὶ οἱ αἵτιοι τῶν στρατιωτικῶν ἀτςχημάτων, προσεπάθησε ν' ἀπαλλαγῇ αὐτῶν.

Ἀκριβῶς ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἠττήθη· γενίτσαρικὰ τάγματα ἐπελθόντα ἐξ Ἀδριανουπόλεως κατεδίωξαν τοὺς στρατολογηθέντας κατὰ τὸ νέον εἰσαχθέν σύστημα, εἰσήλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐσρατοπέδευσαν ἐν Ἐτμεϊδάν καὶ ἐπιβληθέντα τῷ λαῷ ἐκήρυξαν ἐκπτωτον κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1808 τὸν Σελῆμ ὡς προσβαλόντα «διὰ τῆς διαταγῆς του καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθέντων κανονισμῶν τὰ θρησκευτικὰ δόγματα τοῦ Κορανίου», ἀνεβίβασαν δ' ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον Μουσταφᾶν τὸν Δ'.

Οὐδόλως μακρὰ ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία τούτου· ὁ ὀπαδὸς καὶ φίλος τοῦ φυλακισθέντος Σουλτάνου Σελῆμ ὁ Μουσταφᾶ Βαϊρακτάρης μετ' οὐ πολὺ ἐπιπίπτει κατὰ τῶν ἀνακτόρων μετὰ στρατοῦ, ἀλλ' ἀντὶ νὰ εὖρη ζῶντα τὸν Σελῆμ ἐντυγχάνει τῷ πτώματι αὐτοῦ.

Ἐκμανθὲς ρίπτει ἐκ τοῦ θρόνου καὶ φυλακίζει Μουσταφᾶν τὸν Δ', ἀναγορεύει δὲ Σουλτάνον Μαχμουτ τὸν Β' ὅστις διετέλεσε συμ-

φυλακισμένους μετὰ τοῦ Σελήμ κκι ἐκληρονόμησε τὸν τε πόθον πρὸς τὰς μεταρρυθμίσεις καὶ τὸ κατὰ τῶν γενιτσάρων μῖσος.

Ἐν μέσῃ λοιπὸν αἱματηρῶν καὶ δραματικῶν γεγονότων ἀνῆλθε τὸν θρόνον τῶν Οὐλκινιδῶν Μαχμουτ ὁ Β' τῇ 16]28 Ἰανουαρίου 1808.

Ἡ Σουλτανικὴ ὁμως ἐξουσία εἶχεν οἰσιωδῶς ἐκπέσει, διότι οἱ περισσότεροι τῶν πασάδων καταχρησθέντες τῇ ἀνοχῇ τοῦ Σουλτάνου Σελήμ καὶ τὰς περιπλοκαῖς εἰς ἃς ἔρριψαν αὐτὴν οἱ μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσίας πόλεμοι καὶ αἱ μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐριδες, κατάρθωσαν οἱ μὲν κρύφα, οἱ δὲ καὶ φανερῶς νὰ μεταβληθῶσιν εἰς οἰονεὶ ἀνεξαρτήτους σατράπας.

Ὁ δυνάστης τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ πασᾶς ἐκυβέρνηα ἐπὶ ἐκτεταμένης χώρας ἐν τοῖ παραλίαις τοῦ Ἀδρια καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ἡ Σερβία ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τοῦ γενναίου Μιλόσ, ἀγωνισθεῖσα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς, ἔτοιμος ἀνά πᾶσαν στιγμὴν νὰ συναγωνισθῇ μετὰ τῶν Ρώσων.

Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς ἔθετε τὰς πρώτας βάσεις τῆς ἐπικινδύνου διὰ τοὺς Σουλτάνους ἐξουσίας του.

Ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ ὁ Ἐσαπὴν-ογλου καὶ ὁ Καραμάν-ογλου ἦσαν τύραννοι ἔχοντες στρατὸν, ἀποδίδοντες δικαιοσύνην, ἐξασκοῦντες ἀπεριόριστον ἐξουσίαν ἐπὶ πληρωμῇ μόνον φόρου πρὸς τὸν Πύλην.

Οἱ πασάδες τῆς Βαγδάτης καὶ τῆς Βασσόρας διὰ τοῦ πολλοῦ καὶ μεγάλου αὐτῶν πλοῦτου διετήρουν στρατούς· οἱ τῆς Καραμανίας τῆς Ἀκρης, τῆς Δαμασκοῦ, ἐν Συρίᾳ, ἐκυβέρνων αὐθαιρέτως καὶ καταβούλησιν ἰδίαν ἐπὶ τῶν περσικῶν τέλος μεθοριῶν οἱ πασάδες τῆς Μοσουλ, τῆς Διαρβεκίρης, τῆς Οὐρρης. ἐν ἐμπολέμῳ διατελοῦντες καταστάσει πρὸς τοὺς Κουρδούς καὶ Τουρκομάνους, κκι πολὺν στρατὸν

εἶχον καὶ αὐτεξούσιοι ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῶν ἦσαν, δυνά λειπτοτάτου νήματος ἀπὸ τῆς Πύλης ἐξαρτώμενοι.

Αἱ ἐξωτερικαὶ ὁμοίως περιπλοκαὶ οὐδ' ἑμῶς ἦσαν ἠποδεείστεραι, τέσσαρα δ' ἔτη μετὰ τὴν ἀνάρρησίν του ὑπέγραψε τὴν πρὸς τὴν Ρωσίαν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου (Μάϊον 1812), ἣτις ἀφήρει παρ' αὐτοῦ ἐν μέρος τῆς Μολδαυίας.

Ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἐρίναιτο ἔχων τὸ ἐξῆς διπλοῶν πρόγραμμα, ἀφ' ἐνὸς μὲν ν' ἀνακτῆσθαι τὰς πρότερον ἀπολεσθείσας ἐπαρχίας διὰ τῶν ἀτυχῶν πρὸς τὴν Ρωσίαν πόλεμων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τοῦ κράτους ἐνότητα, νὰ καταστρέψῃ τοὺς Γεντισάρους, νὰ ἐπιβῆλῃ νέον στρατιωτικὸν ὄργανισμὸν καὶ διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις.

Ἐὰν ὁμως ἠτύχησεν ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον, ὑπῆρξεν εὐτυχέστερον εἰς τὸ δεύτερον· μεταχειρισθεὶς πάντα τὰ μέσα, πολιτευθεὶς πονηρῶς, ἀλλὰ καὶ λίαν τεχνηέντως, κατώρθωσε μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον νὰ καταστρέψῃ πάντας τοὺς ἐν Ἀσίᾳ δυνάστας, καὶ κατὰ τὸ 1820 δύο μόνον ἐχθροὶ πασάδες ὑπελείποντο, ὁ τῶν Ἰωαννίνων Ἀλῆ πασᾶς καὶ ὁ τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆ.

Ἐπετέθη κατὰ τοῦ πρώτου, καθ' ἣν ὁμως ἐποχὴν κατώρθου καὶ τούτου τὸν ὄλεθρον, ἠνανγκάζετο ν' ἀναβάλλῃ εἰς εὐκαιροτέραν περίστασιν τὰ κατὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου σχέδια τοσούτῳ μᾶλλον ὅσω ἐφαίνετο ὅτι ἤθελε ζητήσῃ πρότερον τὴν ἐπικουρίαν τούτου.

Τὸ αἷτιον ὅπερ ἀνέκοψε τὴν πλήρη ἐνοποίησιν τοῦ κράτους, ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν Μεχμέτ ὁ Β' ἤθελε στραφῆ κατὰ τῆς Αἰγύπτου εἶναι ἡ τοῦ 1821 ἑλληνικὴ ἐπανάστασις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Κατσαντώνη.

Μῆνες τινές παρήλθον, ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπανό-
δου τοῦ Σαρρῆ.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Σαρρῆς, διέμεινε πλησίον τῆς Ἐλ-
μασιῆ καὶ τῆς μικρᾶς του κόρης.

Ὁ Ζώρζ, ἦτο ἤδη καὶ ἰδικὸς του φίλος.

Ἄλλὰ φεῦ ! Καὶ περισσότερο φίλος τῆς συζύγου του.

Διότι ἤδη ἔρωι εἶχε γεννηθεῖ μεταξύ τοῦ Γάλλου καὶ τῆς γυ-
ναικὸς τοῦ Σαρρῆ.

Ἀνέτειλεν ὁ Μάρτιος τοῦ 1781.

Νέας Ἐπαναστάσεως ὁ πρῶτος σπινθὴρ εἶχεν ριφθῆ πρὸ πολ-
λοῦ, καὶ τῶν Ἰωννίνων αἱ ἐκτόμβαι ἐπότισαν μὲ τὰ πρῶτα ἱερά αἶ-
ματα, τῆς ἐξεγέρσεως τὸ ζηλευτὸν δένδρον.

Τὸ ἐπότισαν, τὸ ἠῤῥησαν, τὸ ἐδυναμωσαν.

Ἢδη ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἠπειρωτικῆς καὶ Θεσσαλικῆς
γῆς ἀντήχησαν αἱ πρῶται τῶν ὄπλων βρονταί, καὶ οἱ γενναῖοι ἀρμα-
τωλοὶ καὶ κλέφται ἀφίνοντες εἰς τοὺς ἀετούς τὰ ἀπρόσιτα λιμέρια
των, κατήρχοντο εἰς τὰς πόλεις, ἤρχοντο εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς πε-
διάδας, ἐπιζητοῦντες τὴν συνάντησιν μετὰ τῶν Τούρκων, ζητοῦντες
τὰς ἐνδόξους μάχας μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος των καὶ τῆς πί-
στεώς των.

Ἡ ἡχώ τῶν μαχῶν, ἡ φήμη τῶν πολέμων καὶ τοῦ ἐντελοῦς τῶν Ἑλλήνων ἐξεγερμοῦ, εἶχε πλέον σκορπισθῆ εἰς ὀλύκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ εἶχε φυσικὰ συγκινήσει καὶ τὴν Ἄρταν.

Ὁ Σαρρῆς δὲ δὲν ἀνέμενε παρὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ σπινθῆρος ὅπως δείξῃ καὶ αὐτὸς τὸ μῖσός του πρὸς τὸν τύραννον καὶ τὸν πόθον του πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

Πρὸ μηνὸς ὁ Σαρρῆς εἶχε μυστικὰς συνεννοήσεις μὲ ἄλλους ὀπλαρχηγούς.

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἤρχοντο διαρκῶς πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ ἐμήνουον ὅτι ὤφειλον νὰ ὦσιν ἔτοιμοι καὶ ἐκεῖ, καὶ εἰς πρώτην εἶδησιν νὰ ὑψώσῃ καὶ ἐκεῖνος τὴν σημαίαν τῆς Ἐπικναστάσεως.

Τοῦτο ἄλλως τ' ὑπῆρξε τῶν ἀρχηγῶν τὸ σχέδιον.

Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ συγχρόνως ἐξ ὅλων τῶν μερῶν, διότι βλέποντες οἱ Τούρκοι ὅτι τὸ πῦρ ἐκρήγνυται καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ παντοῦ, διὰ τῆς δειλίας των τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ραθυμίας των, ἡ ὁποία διακρίνει τὴν φυλὴν των, θὰ ἐδυσκολεύοντο νὰ κατασβέσωσιν αὐτό, ἀφοῦ ἐμελλον νὰ ἐνεργήσωσι συγχρόνως καὶ διὰ μίαν, εἰς πολλὰ μέρη.

Καὶ τότε παρατεινομένου τοῦ ἀγῶνος ἤλιπιζον οἱ Ἕλληνες εἰς τῆς Εὐρώπης τὴν ἐπέμβασιν.

Ἄλλ' ὡς φρόνητρον ἀκκτανίκητρον ἐπεσεῖοντο πρὸ αὐτῶν, τὰ μεγάλα ἐχθρικά στρατόπεδα τῆς Ἡπείρου τὰ ὁποῖα ἀνέκαθεν ὁ Ἄλῆς ἐχρησιμοποιοεῖ εἰς πᾶσαν πρρουσιαζομένην περίστασιν, καὶ διὰ τῶν ὀποιῶν κατέστειλλεν ἐκάστοτε πᾶσαν ἐξέγερσιν καὶ πᾶν παράπονον.

Τοῦτο λοιπὸν ὑπῆρξε μία ἀφορμὴ ἕνεκα τῆς ὁποίας οἱ πρόκριτοι ἐδίστασαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ν' ἀκολουθήσουν τὸν ἀγῶνα, φοβούμενοι τὴν καταστροφὴν τὴν ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἐν τούτοις μετ' ὀλίγον ἐρρίφθη, ὡς ἦτο ἐπέμενον, ὁ κύβος.

Πρῶτος ὁ Πανουργιάς, φεύγων ἀπὸ τὸν Ἄλῃ, ἦλθεν ἐνθουσιῶν εἰς τὰ Σάλωνα, ἐζήγειρε τοὺς κατοίκους καὶ ἐπολιορκήσθη τοὺς Τούρκους κλεισθέντες εἰς τὸ φρούριον τῆς πόλεως, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Γιάννη Γκούρα.

Ἡ πολιορκία δὲν διήρκεσε πολύ.

Οἱ Τούρκοι ἠναγκάσθησαν σχεδὸν εὐθὺς ἀμέσως νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν Πανουργιάν, καὶ οὕτω ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πολιορκίαν τῶν ἔκλεισαν εἰρήνην μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπανέλαβον τὰς σχέσεις τῶν μετὰ τῶν χριστιανῶν, ἐνῶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν συνεκατάκουσιν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, μεθ' ὧν ὑπῆρχε προηγουμένη τις φιλία καὶ σχέσις.

Εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ πολιορκία τῶν Σαλῶνων, ὁ Δῆμος Σκαλτσᾶς ὁ ὄπλαρχηγὸς τοῦ Λοιδωρικίου καὶ Μαλανδρινίου ὁ Σαρρῆς ἐσπευσε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τὸν Παπᾶ Γιώργη καὶ λοιποὺς προεστοὺς Δήμου.

Τὸ μέρος τῆς συνελεύσεως τῶν ἦτο καὶ πάλιν τὸν γνωστὸν μικρὸν ἐκκλησάκι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Ἐκεῖ συνήχθησαν ὅλοι περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς 23 Μαρτίου.

Ὁ καιρὸς ἦτο ψυχρότερος.

Ὅλοι οἱ ὄπλαρχηγοί, φέροντες τὰς βαρεῖας κάππας τῶν εἰσήλθον εἰς τὸ μικρὸν λευκὸν ἐκκλησάκι.

Ἦσαν ὀκτῶ τὸν ἀριθμὸν.

Ὅλοι ἔφερον τὰς κάππας τῶν, τοὺς ὄπλισμούς τῶν, καὶ ἐπὶ τῆς μορφῆς ἀποτυπωμένην τὴν ἰσχὺν, τὴν θέλησιν καὶ τὸ θάρρος.

Ὁ Σκαλτσᾶς τοὺς ἐδέχετο καὶ θερμῇ καὶ ἐγκάρδιος χειραψία ἀντηλάσσετο μεταξὺ αὐτῶν.

Ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεπληρώθη, ἔκλεισαν τὴν θύραν τοῦ μικροῦ ναοῦ.

Ἐξω νεαροὶ ἀρματωλοὶ ἐφύλαττον εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα αὐτοῦ ἐξασφαλίζοντες οὕτως ἀπὸ πᾶν ἀπρόοπτον τῶν ἀρχηγῶν των τὴν σύσκεψιν.

Πρῶτος ὁ Σκαλτσᾶς ἔλαβε τὸν λόγον.

— Ἀδέρφια, τοὺς εἶπεν, ἔχω μαντάτα νὰ σᾶς εἰπῶ, ἔχω μὴν ἡμάτα νὰ σᾶς φέρω. Τώρα ποιά, τίποτε καυρὸ δὲν εἶνε. Οἱ Τοῦρκοὶ τὰ ἔμαθον ὅλα, καὶ λένε πῶς ὁ Ἀλῆς καταβαίνει μὲ τοὺς τουρκαλβανούς του, γιὰ νὰ βάλῃ σπαθὶ στοὺς ἀποστάτας χριστιανούς.

— Πῶς; ὁ Ἀλῆς; οἱ Τοῦρκοὶ ἔμαθον τὰ μυστικά μας;

— Ναί, γιατί μὲς στὴν ἐταιρεία, βρέθηκε καὶ προδότης!

— Προδότης; ἔκραξεν ὁ Παπᾶ Γιώργης.

— Ποιὸς εἶνε; τ' ὄνομά του! ἠρώτησαν μὲ μίαν φωνὴν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ γενναῖοι ἄνδρες.

— Τὸ ὄνομά του; ὄχι· εἶπεν ἀποφασιστικῶς ὁ Σκαλτσᾶς.

Δὲ θὰ τὸ πῶ, γιατί σὲ κανένα σὰς, δὲν θὰ χρησιμεύσῃ Ἰσῴα τὴν ὥρα αὐτὴ ποῦ σᾶς μιλάω ὁ προδότης τιμωριέται. Παραδίνει τὴν ἀθλία ψυχὴ του καὶ πέφτει ὄχι ἀπὸ τὸ βόλι τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὸς μὲ Ἑλληνικὸ χέρι. . .

— Μακάρι, καὶ ὅλοι μας νὰ μπορούσαμε νὰ φυτέψουμε ἀπὸ μιὰ σφαῖρα στὸ ἀθλιο κορμί του. . . εἶπεν ὁ Σαρρῆς

— Μὰ τώρα, ἐξηκολούθησεν ὁ Σκαλτσᾶς, δὲ σᾶς κάλεσσα ἐδῶ γιὰ νὰ σᾶς πῶ γιὰ τοῦ προδότη τὸ θάνατο. Ἀλλὰ γιὰ νὰ σᾶς παραστήσω ὅτι καιρὸς ποιά γιὰ σταμάτισμα δὲν εἶνε Τὸ γληγοροτερο πρέπει κ' ἐδῶ ν' ἀνοίξῃ τὸ τουρέκι. . .

— Θ' ἀνοίξῃ! ἀπήντησεν ἐπισήμως ὁ Παπᾶ Γιώργης.

Ἐπεκράτησε μικρὰ σιγή.

Δῖφνης ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Σαρρῆς στρεφόμενος πρὸς τὸν Σκαλτσᾶν.

— Καπετάνιε, τοῦ εἶπε, τί ἄλλα νέα ἔχουμε.

— Ὅχι καλά.

— Πές τα γιατί πρέπει ὅλοι οἱ καπεταναῖοι νὰ τὰ μάθουν.

Ὁ Σκαλτσᾶς ἐδίσταζεν.

— Ναι ἐπανελάβον καὶ οἱ λοιποὶ, πρέπει νὰ ξέρομε καπετάνιε ἐκεῖνα ποῦ συμβαίνουν.

— Ἀφοῦ τὸ θέλετε τὸ λέω, εἶπεν ὁ Δημος. Μὰ ἀλλοίμονο! δὲν ξέρω πῶς ν' ἀρχίσω. Μὲ πόση δυσκολία βγαίνει ὁ λόγος ὁ κακὸς ἀπὸ τὰ δόλια χεῖλια !...

Καὶ ὁ Σκαλτσᾶς καὶ πάλιν ἐδίστασεν,

Οἱ ὄπλαρχηγοὶ ἐπερίμενον ὅλοι ἀνυπόμονοι καὶ τεταραγμένοι.

Μετὰ μικρὰν σιγὴν ἐν τούτοις ἐπανελάβε.

— Καὶ ὅμως πρέπει νὰ τὸ πῶ. Ἀκούστε. Μήτε ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας μήτε ὁ πρωθυπουργὸς θελήσανε ν' ἀκούσουν γιὰ τὴν ἀρχή, ποῦ ἡ Χριστιανοσύνη, στὰ χέργια τους ἤθελε νὰ δώσῃ με πίστη καὶ λαχτάρα.

— Πῶς ; ἀρνήθηκαν ; αὐτὴν τελευταίαν ὥραν ; εἶπε ὠχρὸς καὶ καταβεβλημένος ὁ Παπαῖ-Γιώργης.

— Αὐτὴν τὴν ὥρᾱ τὴν ἐπίσημη ! ἐπανελάβον δύο τρεῖς ἐξ αὐτῶν.

— Καὶ τὰ λόγια τους, τὰ πρὶν ; ἢ τόσες τους ἐλπίδες.

— Ὅλα τὰ ξέχασαν, καὶ μήτε νὰ τὰ ξαναθυμηθοῦν θελήσανε.

Τὸ εἶπαν νέτα σκέτα. . .

— Ὡστε τί θὰ γίνῃ ;

— Ποιὸς θὰ βοηθήσῃ τὸν ἀγῶνα ;

— Ποιὸ θὰ κάνουμε ἀρχηγό ;

— Ἀλλοίμονο ! στὴν πατρίδα . . .

— Ὅχι, ἀπαντᾷ ὁ Σκαλτσᾶς εἰς ὄλα αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα, τὰ πράγματα δὲν εἶνε τόσον ἀπηλπισμένα ! . .

— Ὡστε ἐσύ, τί λὲς νὰ γίνῃ, ἠρώτησεν ὁ Σαρρῆς τὸν Σκαλτσᾶν.

— Ἐγὼ λέω νὰ ἡσυχάσουμε, γιατί δὲν ἦρθε ἀκόμη ὁ καιρὸς, εἶπεν εἰς τῶν ἀρχηγῶν.

— Νὰ ἡσυχάσωμε; Μὲ τὰ σωστά σου λὲς αὐτό; ἠρώτησεν ὁ Δῆμος.

— Τώρα νὰ ἡσυχάσουμε; Μὰ δὲν ξέρετε λοιπὸν πῶς τὸ μαῦρο σιτάρι γιὰ τοὺς Τούρκους, ἀλίθηκε ποιά σ' ὄλους τοὺς μύλους.

— Γιὰ νὰ τὰ θαψουν αὔριο μέσα στὸ ἴδιο τους, τὸ αἶμα, εἶπεν ἕτερος, καὶ τὸ μαῦρο σιτάρι καὶ τὰ ὄπλα τους.

— Ὅχι! ἡ ἡσυχία φτάνει ποιά, εἶπεν ὁ Παπᾶ Γιώργης, ἐμεῖς πρέπει ν' ἀποφασίσουμε καὶ χωρὶς καμμιά βοήθεια νὰ δράζουμε τὰ ὄπλα, ἀφοῦ ἔχουμε σιτάρι γιὰ τὸν Τούρκο.

— Δὲν ἦρθε ἀκόμη ὁ καιρὸς, ἀπήντησεν σοβαρῶς εἰς.

— Καὶ μορεῖς νὰ μᾶς πῆς πότε θὰ ἔρθῃ; ἠρώτησεν εἰρωνικῶς ὁ Σκαλτσᾶς.

— Ἐκεῖνος τὸ γνωρίζει, ἀπήντησεν ὁ δισταζὼν, δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου τὰς ἀγίας εἰκόνας.

— Ἐκεῖνος τὸ γνωρίζει ἐπανάλαβεν ὁ Παπᾶ Γιώργης σείων τὴν κεφαλὴν. Λοιπὸν τὰ χέργια σταύρωσε, ἀξένοιαχτα κοιμήσου, καὶ ἀστροπελέικια ἂν βροντοῦν καὶ ἡ γῆ ὄλη σᾶν σιέται καὶ θέλει μὲς στὰ μαῦρα σπλάγγνα της νὰ ρουφήξῃ τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, καὶ μᾶς ρωτοῦν τί τρέχει, ἐμεῖς ἡσυχὰ ν' ἀποκρινόμεσθε. Ἐκεῖνος τὸ γνωρίζει.

Ἡσυχὰ; Ἡσυχὰ; Ποτέ μου δὲ σταύρωσα τὰ χέργια καὶ δὲν

κοιμήθηκα ἀξένοιαχος, καὶ πάντα σὰν ἐβάρεσα κακὸ ἀστροπελέκι,
πρῶτος ἐγὼ ἔτρεξα μὲς στὴ φωτιά νὰ πέσω.

— Μὰ τὰ πρὶν σου λόγια, ἀπήντησεν ὁ Δῆμος ἀπευθυνόμενος
πρὸς τὸν δισταζόντα..

— Τὰ πρὶν μου λόγια! Τὰ εἶπα γιατί τώρα δὲν εἶνε μόνο γιὰ
τὰ μένα γιὰ τὴ φαρμελιά μου γιὰ τὸ συγγενολόγι μου, γιὰ οὐλοὺς
ἐκείνους ποῦ θὰ πέσουνε μιὰ μέρα μὲ χαρὰ πολεμῶντας γιὰ τὴ πα-
τρίδα. Σήμερα τὸ κίνημα εἶνε βαρὺ γι' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴ πατρίδα.

* *
*

Καὶ βέβαια.

Ἐνα πουλάκι ἀμάλλιαστο, κ' ἀδύνατο ὅπως αὐτὴ, μὲ τὰ μικρὰ
πτερά του ποῦνε κ' ἐκεῖνα μαθημένα, ἕνα βουνό, σὰν τὸν Ὀλυμπο,
τὸν Κίτσαβο, μπορεῖ νὰ τὸ σηκώσει;

Ἄσε νὰ μεγαλώσῃ τ' ἄτυχο πουλί, νὰ κάνῃ πύχη τὸ πτερό,
καὶ πηθαμὴ τὸ νύχι, καὶ τότες μὲ μιᾶς μονάχου του θὰ σηκωθῇ χω-
ρὶς κανεὶς νὰ τὸ ζητήσῃ, καὶ θὰ κουνήσῃ τὰ πτερά καὶ μ' αὐτὰ τὰ
πέλαγα θὰ πιάσῃ...

— Μὰ σὰν τοῦ κόβουν τὸ πτερό καὶ δὲν τ' ἀφίνουν νύχι; ἤρω-
τησεν ἡ Δῆμος.

— Τότες....

— Τότες, διέκοψεν ὁ Παπᾶ Γιώργης, τότες, καὶ ἀδύνατο θὰ
σηκωθῇ τοὺς Τούρκους νὰ χτυπήσῃ καὶ ἡ θὰ πέσῃ ἢ θὰ νικήσῃ....

— Ἐγὼ, νίβω τὰ χέργιά μου, ἐδῶ εἴμαστε ὀκτώ καπεταναῖοι,
ποιά εἶνε ἡ ἀπόφασί σας;

— Νὰ σηκωθοῦμε, καὶ ἢ νὰ πέσουμε, ἢ νὰ νικήσουμε, ἀπὴν-
τησαν μιᾶ φωνῇ ὅλοι.

— Λοιπὸν κ' ἐγὼ μαζὶ σας. Μὰ ἂν μιὰ μέρα, μὲς στὸ αἷμα
τῶν γραικῶν ἔρθουν νὰ κολυμπήσουν Τοῦρκοι, καὶ ἂν ἀκούστε τότες
νὰ κλαῖνε γυναῖκες γιὰ παιδιὰ, καὶ παιδιὰ γιὰ τῆς μαννάδες, νὰ
κλαῖν ἀδέρφια γιὰ τῆς ἀδερφάδες τους καὶ γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες,
τότες, τὸ κρίμα νᾶν δικό σας.

— Νὰ ἦνε, ἀπήντησεν ἐπισήμως ὁ Παπᾶ Γιώργης, τῶν λοι-
πῶν συσταλέντων εἰς τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους λόγους εἰς τοὺς λόγους
εἰς τοὺς ὁποίους διέβλεπεν ἕκαστος τῆς ἰδίας του ψυχῆς τοὺς διαταγ-
μοὺς, καὶ τῆς ἰδίας του καρδίας τὴν φρικώδη ἀγωνίαν.

Οἱ ὄπλαρχηγοὶ ἠγέρθησαν.

— Λοιπὸν αὐριο, εἶπε καὶ πάλιν ὁ Δῆμος Σκαλτάς, λαβὼν τὸν
λόγον, τὸ λοιπὸν, Ἐξήντα ἀρματωλοὺς ἔχω ἐγὼ, καὶ μπουλούκια
χωρικῶν θὰ μὲ ἀκολουθήσουν.

— Ἐσὺ πόσους ἔχεις ;

— Ἄλλους τόσους.

— Ἐσὺ Παπᾶ-Γιώργη ;

— Τὸ ἴδιο.

— Ἐσὺ.

— Σαράντα.

— Ἐσὺ ;

— Μαζὶ μὲ τὸν πατέρα μου.

— Ἐσὺ Θεόδωρε ;

— Ἐβδομήντα.

— Ἐσὺ ;

— Τριάντα.

— Ἐσὺ ;

— Κ' ἐγὼ μαζῆ με τὸν πεθερό μου, καὶ καμμιά δεκαπενταργιά δικούς μου.

— Ἐσὺ Σαρρῆ ;

— Πενήντα.

— Ἐ ! θαρρῶ πῶς σώνουμε.

— Ναί, μὰ ὄχι ἀμέσως αὔριο εἶπεν ὁ Σαρρῆς γιατί πρέπει νὰ χουμε καιρὸ νὰ μυνήσουμε τὰ παλληκάργια μας νὰ ἐτοιμαστοῦν, νὰ συναχτοῦνε. Δὲν πρέπει δὰ καὶ τόση βιάση.

— Καλὰ λείει ὁ καπετάν Σαρρῆς ἄς περάσουνε καὶ ἓνα δύο μέρες.

— Ἐ ! τὸ λοιπὸν, εἴκοσι τέσσερες τοῦ μηνὸς ἔχουμε αὔριο, στὰς εἴκοσι ὄχτῳ, ὅλοι πρέπει νὰ εἴμαστε ἐτοιμοί.

— Μάλιστα ὅλοι.

— Νύχτα, νύχτα, ἐδῶ θὰ συναχτοῦμε.

— Ναῖσκε, ὅλοι με τὰ ἄρματά μας.

— Ναί. Ναί.

— Σύμφωνοι λοιπὸν ;

Ὁ Παπᾶ Γιώργης ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Ὠραϊαν Πύλην, ἔστη ἐκεῖ, καὶ ἀποταθείς πρὸς τοὺς σύντροφους του εἶπεν.

— Ἀδέρφια.

— Στὰς εἴκοσι ὄχτῳ τοῦ μηνὸς, ἐδῶ καὶ πάλι θὰ σᾶς περιμένω. Φέρτε ὅλοι ἐδῶ νὰ εὐλογήσω τὰ ἄρματά σας τὰ ἄρματα ποῦ θὰ φέρουν στοὺς τυράννους τὸ θάνατο . . .

Ἐλάτε ἐδῶ νὰ σᾶς εὐλογήσω, νὰ εὐλογήσω τὸ κινημά σας, ἀφοῦ καὶ τὰ ὄπλα σας, καὶ ἡ σκέψις σας, καὶ ἡ ιδέες σας. θὰ ἦνε ὅλα ἐναντίον τοῦ τυράννου τῆς πατρίδος.

— Ἀδέρφια, καλλίτερα ν' ἀποθάνωμε πολεμῶντες παρὰ νὰ ζήσωμε δοῦλοι.

Ἄδέρφια, ἢ τὴν νίκην ἢ τὸν θάνατον.

— Ἄμην, ἀπήντησαν πάντες.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἐξωτερικὴ θύρα τοῦ ναοῦ ἠνεώγη.

Τὸ σκότος τῆς νυκτός ἦτο ἤδη βαθύ, βαθύτατον, καὶ τὸ ψῦχος τοῦ Μαρτίου δριμύ, δριμύτατον.

Πλὴν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἠθάνοντο τὴν ψυχὴν των θερμαινομένην ἀπὸ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην, οἱ ὅποιοι ἠθάνοντο τὴν καρδίαν των πάλλουσαν ἐκ χαρᾶς εἰς τὰς λέξεις «ἢ τὸν θάνατον ἢ τὴν νίκην», δὲν ἠδύνατο νὰ αἰσθανθῶσι τὴν δριμύτητα τῆς ἐσπερίας αὔρας. Διὰ τοῦτο ἐξερχόμενοι ἀνὰ εἷς ἐκ τοῦ ναοῦ, δὲν ἐπέσπευδον τὸ βῆμα διὰ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ οἶκόν των ἕκαστος τὸ ταχύτερον ἀλλ' ἀπεναντίας ἐθάδιζον βραδέως βυθισμένοι εἰς τὰς σκέψεις τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τὸν ὅποιον αὐτοὶ ὀλίγοι, καὶ ἀνίσχυροι ἀνελάμβανον, ἔτοιμοι νὰ θυσιάσουν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, ὅτι προσφιλεῖς ἱερόν καὶ πολῦτιμον εἶχον.

* *

Ἄλλ' ἐνῶ χρόνῳ, ὁ Σαρρῆς, τηρητῆς τοῦ ὄρκου του, ἐκστρατεύσας μετὰ τῶν παλληκκριῶν του, μάχεται εἰς Ἡπειρον κατὰ τῶν Ἀλθανῶν τοῦ Ἀλῆ Πάσσα, ὁ Ζωρζ, ἐπωφελεῖται τῆς ἀπουσίας τοῦ συζύγου καὶ γίνεται ὁ ἑραστής τῆς Ἑλμασιέ. Καὶ ὁ Σαρρῆς ἐξαίφνης ἐπιστρέψας συνέλαθεν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὴν ἀτιμάζουσαν αὐτὸν σύζυγον, ὑπὸ ὀργῆς ἀκρατήτους καταληφθεὶς ἐφόνησεν ἀμφοτέρους.

Καὶ ἀπέμεινε μόνος, μετὰ τὸ θυγάτριον του. Καὶ τὸ θυγάτριον τοῦτο, ἐγένετο νεάνις, καὶ τὴν νεάνιδα ταύτην συναντήσας τυχαίως

ἠράσθη ὁ Κατσαντώνης. Καὶ διὰ τὴν βλέψη, αὐτὸς ὁ γεννημένος διὰ τὸν πόλεμον, ἐγένετο ὑπηρετὴς καὶ φύλαξ τῶν προβάτων τοῦ Σαρρῆ, κατέστη μισάνθρωπος πλέον.

Εὐτυχῶς ὅμως ὅτι ὁ Σαρρῆς ἐγκαίρως διέγνο εἰς τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Κατσαντώνη. Καὶ τὸν ἐνύμφευσε μετὰ τῆς θυγατρὸς του, Ἀπέκτησε δὲ υἱὸν ἐκ τοῦ γάμου του. τούτου ὁ Κατσαντώνης ὁ ὅποιος ὑπερηγάπα τὴν σύζυγόν του.

Τοῦ ἐρωτικοῦ του ὄνειρου πραγματοποιηθέντος, ὁ Κατσαντώνης ἀπεφάσισε ν' ἀφιέρωσιν τὴν ζωὴν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος του.

Καὶ ἀφοῦ ἐξησφάλισεν, εἰς κρησφύγετον ἀσφαλὲς τὴν σύζυγόν του καὶ τὸν υἱόν του, κατήρτισε τὸ κλέφτικον σῶμα του ἐξ ἐπιλέκτων παλληκαριῶν, καὶ μεταβάς εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ὠρίσθη, ἐφ' ὅρου του ζωῆς νὰ μάχεται κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ.

Ἐκαμε δὲ τὸν ὄρκον τοῦτον ὁ Κατσαντώνης, καὶ ἀνέλαβε τὸν τοιοῦτον πόλεμον καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς, εὕρισκετο εἰς τὸ ἀπόγαιον τῆς δόξης του, καὶ ἔτεινε πρὸς τὴν πραγματοποίησιν του πλέον φιλοδόξον τῶν ὀνείρων, ζητῶν πρῶτον νὰ ἐπιτύχη τὴν καταστροφὴν. παντὸς εἶδους ἐν Ἑλλάδι ἐλευθερίας, καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῆς, τοὺς ὁποίους τότε ἀπετέλουν οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ κλέφται.

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς μηδαμῶς ἀποστρέφον τὰ ὄμματα ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων, οὓς εἶπερ τις καὶ ἄλλος εἶχεν ἐκτιμήσει καὶ ἄλλοτε εἶχε προσλάβει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, προτεπάθει νὰ διαρρήξῃ πάντας τοὺς κρῖκους ἀφ' ὧν ἠδύνατο νὰ προσαρτήσῃ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν αὐτῶν ὑπόστασιν.

Εἶχε δὲ διασπάσῃ καὶ ἐξασθενίσει τὸν δεσμόν τῶν ἀρματωλῶν, ὅτε ὑπερβάς τὰ ὄρια τοῦ Παρνασσοῦ εἰσελαύνει εἰς Φωκίδα μέχρι

τῶν Θερμοπυλῶν, οὕτως ὥστε περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1805 ἐγένετο κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τῆς Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς.

Δὲν ἀπέμεινε πλέον αὐτῷ ἄλλο τι εἰμὴ νὰ καθάρῃ τὴν Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τῶν σπιφῶν τῶν Ἀγραφιωτῶν, ἵνα διοικῆ ὅπως καὶ ἐν Ἰωαννίνοις.

Νικητῆς τῶν ἀρχαίων τούτων τῆς ἐλευθερίας τόπων, ὁ Ἄλῃς ἐνεπιστεύθη τὴν φροντίδα τῆς τάξεως τούτων τῷ Γιουσοῦφ-Ἀράπῃ ἄλλῳ ἐγὼ τοῦ σατράπου.

Μετὰ τσαυτῆς ἐμπιστοσύνης ἐπανεπαύετο ἐπὶ τοῦ ὀλετήρος τούτου πράκτορος, ὥστε ἐπωνόμασεν ἀπόλυτον ἐκτελεστήν των ἐκδικήσεων», ὅπως καταδαμάσῃ τοὺς λαοὺς, τοὺς ἀμυνομένους ἐτι ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν κατὰ τῶν προσπαθειῶν του.

Πρὸς παγίωσιν δὲ τῆς ἐξουσίας, ὁ βεζύρης δὲν ἐκήρυττεν ἀμνηστείαν ἀλλὰ διὰ σιδήρου κατέστρεψε τοὺς ἀποκαλουμένους ἐχθροὺς του, πεποιθῶς ὅτι οἱ νεκροὶ μόνοι δὲν ἐπανέρχονται πλέον.

Αἱ τσαυταὶ ὠμότητες ἐκλόμισαν, ὡς εἶκος, τοὺς ἐν Κεφαλληνίᾳ, Ἰθάκῃ καὶ Λευκάδι εὕρισκομένους ἐκ τῶν ἐπιλεκτοτέρων ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, προσκληθέντες σχεδὸν ἀμέσως ἵνα μετᾶσχῃ μεγάλης τινὸς ἐπαναστάσεως.

Ἐχαλκεύετο τότε ἐν Κερκύρα εὐρεῖα κατὰ τῆς Πύλης συνωμοσία καὶ πάλιν ἐζήτησαν οἱ Ρῶσσοι νὰ διενεργήσωσιν ἀναστάτωσιν ἐν Ἑλλάδι· ὁ κρατῶν δὲ τὸ νῆμα ἀπασῶν τῶν πλοκῶν τέως ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης Ἰγνάτιος καὶ εἶτα Οὐγγροβλαχίας, ὅστις εἶχε καταφυγῆ εἰς Λευκάδα, εὐρέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐν ὧ οἱ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ προπαρασκευάζον τὸν μέγαν τοῦ 1821 ἀγῶνα, ἡ δ' Εὐρώπη μεθ' ὅλον τὸν συναπισμὸν Ἀλλίας, Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας κατὰ Ναπολέοντος, τὸν διαλυθέντα ἐν Οὐλμη καὶ Ἀούστερλις, μετὰ λύπης ἐβλεπε τὰς προόδους τοῦ Ναπολέοντος, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς τούτων ἐπωφελοῦμενος ἀπέσπα ἐκ τῶν βραχιόνων τοῦ Ἰβραήμ πασᾶ τοῦ Βερατίου, τὴν τελευταίαν αὐτοῦ θυγατέρα ὅπως ὑπανδρεύσῃ μετὰ τοῦ ἐξ ἀδελφῆς ἀνεψιοῦ Ἀδὲν βέη, δευτεροτόκου υἱοῦ τῆς Χαϊνίτζας.

Οὕτως ἀπέπτῃ ἡ εὐτυχία τοῦ βεζύρου τοῦ Βερατίου, ὅστις ἠδύνατο, συζευγνῶν τὴν νεωτέραν τῶν θυγατέρων του μετὰ τινος τῶν ἰσχυρῶν γειτόνων του, νὰ εὕρῃ ἔρρισμα καὶ ἐπιτύχῃ ἄσυλον κατὰ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτὴν δυστυχημάτων ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ.

*
* *

Ἐν τούτοις ἠδύνατό τις νὰ πιστεῦῃ ὅτι ὑπῆρχεν ἀκτίς ἐλπίδος, ὅτε, συναφθέντος τοῦ γάμου τούτου, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰβραήμ ἐμνηστεύσατό τινα τῶν θυγατέρων τοῦ Βεληῆ πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ διορισθέντος Πασᾶ τῆς Πελοποννήσου.

Ἄλλ' ὁ Βεζύρης εἶχεν ἐπινοήσῃ τὸν συνδυασμὸν τοῦτον τῶν δύο οἰκῶν μόνον καὶ μόνον ὅπως τοποθετήσῃ μυστικὸν πρῆκτορα παρὰ τῷ υἱῷ τῷ Ἰβραήμ καὶ ἐξεύρῃ μέσον πρὸς παράτασιν τῆς φαντασιοπληξίας οἰκογενείας ἣν ἤθελε νὰ ἐκμηδενίσῃ, καὶ πράγματι ἐξεμηδόνισε τῷ 1809 καὶ διώρισε Πασᾶν τὸν Κεραῆλ, τὸν υἱὸν τοῦ Μουχτάρ.

Ἐν τούτοις νέφη μέλανα ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ὀρίζοντος ἀναφέντα

προεμήνουον ἐπικειμένην μεταξύ Ρωσίας καὶ Τουρκίας ρῆξιν, ἧτις βεβαίως θὰ ἀπέβαιναν εἰς ὄφελος τοῦ Ἑλλή, ὅστις βλέπων τὴν Αὐστρίαν ἠττηθεῖσαν καὶ ἀναγκασθεῖσαν νὰ ὑπογράψῃ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος προταθέντας ὅρους, τουτέστι τὴν προσάρτησιν τῆς Ἰλλυρίας καὶ Δαλματίας εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν κατάληψιν τοῦ Βασιλείου τῆς ἡμέρας, οὗ ὃ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρεσβευτῆς Σεβαστιάνης διηύθυνε τὴν πολιτικὴν δλόκληρον τῆς Εὐρώπης.

Ταῦτα ὁ παμπόνηρος υἱὸς τῆς Χάμκως ὑπ' ὄψει λαβὼν καὶ οἶονεὶ ἐπιλαθόμενος τὴν πρὸς τὴν Γαλλίαν πολιτικὴν τοῦ 1798, ὅτε οὐκ ὀλίγους Γάλλους κατὰ τὴν μάχην τῆς Νικοπόλεως (12 8βρίου) ἐθανάτωσεν, ἐστράφη πρὸς τὸν Ναπολέοντα, ὅστις ἀντὶ νὰ ἀπορρίψῃ τὰς προτάσεις τοῦ Σατράπου, τὸν ἀντίον προσηνέχθη πρὸς αὐτὸν εὐμενῶς καὶ δῶρα πολλὰ ἀπέστειλε, μεταξύ ἄλλων ἐξοχον τυρέκιον κεκοσμημένον διὰ πολυτίμων λίθων ἐκ τοῦ ὀπλοποιείου τῶν Βερσαλλιῶν,

Ἐκτοτε ὁ Ἑλλῆς ὑπερήφανος ἐκαυχάτο ἀλλὰ ἄνευ ἱκανῶν ἀποδείξεων, ὅτι ὁ Βονοπάρτης εἶχε προτείνει αὐτῷ νὰ τὸν καταστήσῃ βασιλεὺς ἀνεξάρτητον τῆς Ἡπείρου· ὅπως ποτ' ἐν ἧ, τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ἐκτοτε χρονολογοῦνται αἱ στεναὶ σχέσεις Ἑλλῆ καὶ Βονοπάρτου, ὅστις ἐνέπνευσεν εἰς τὸν πρῶτον μῖτος ἀδιάλλακτον κατὰ τῶν Ρώσων, οὓς ἀπεκάλει ὁ Ἑλλῆς συνήθως ἐχθροὺς τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους.

Ἀναμφιδόλως ὁ σατράπης τῶν Ἰωαννίνων βλέπων ὅτι ὁ στρατηγὸς Σεβαστιάνη διώκει, εἴτε διὰ δῶρων, εἴτε διὰ τῆς ἐπιρροῆς του, τὸ Διδάνιον, κατώρθωσε τῇ ἐπεμβάσει τοῦ γάλλου πρεσβευτοῦ νὰ λάβῃ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Βελῆν τὸ πασαλίκιον τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸ τῆς Ναυπάκτου διὰ τὸν Μουχτάρ.

Ταῦτα κατορθώσας ἐξώθησε τὰ πράγματα οὕτω διὰ τοῦ Σεβαστιάνη, ὅστε διεκόπησαν αἱ σχέσεις Ρωσίας καὶ Τουρκίας, ἐξ ἧς

ἤλπιζεν ὅτι θὰ κατελάμβανε τὰς εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ὑπαγομένας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς πρώτης δυνάμεως χειρσῆας κτήσεις, Βόνιτσαν, Πρέβεζαν, Πάργαν καὶ Βουθρωτὸν, ὅπερ ἤδη προκατεῖχε, καὶ εἶτα κύριος γενόμενος τῆς Λευκάδος νὰ καταστήσῃ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον κέντρον τῆς ἰσχύος του, ὡς ἦν ἐπὶ Πύρρου.

* *

Τοιοῦτο ἦτο τὸ σχέδιον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν πρόβλεψίν του ταύτην δὲν ἐφιλοδόξει εἰσεῖτι νὰ κηρυχθῇ ἀνεξάρτητος τοῦ Σουλτάνου, ἀλλ' ἐθεώρει ἱκανὴν μίαν, ὑπόφορον ἡγεμονίαν κληρονομικὴν.

Ἡ στιγμή ἡ κατάλληλος ἐπῆλθε.

Τῶν Ρώσων εἰσβαλόντων, εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος καὶ καταλαβόντων τὴν Βλαχίαν καὶ τὴν Μολδαβίαν, παρὰ τὴν ἐπίμονον ἀντιστάσιν τῶν στρατηγῶν τῆς Πύλης, τοῦ Πασᾶν Ὀγλοῦ ἐκείνου καὶ τοῦ Μουσταφᾶ Βαῖρακτάρη τραπέντων εἰς φυγὴν καὶ ὀχυρωθέντων ἐν τοῖς φρουρίοις τοῦ Ἰστρου, ὁ Ἀλῆ Παπᾶς θεωρήσας εὖνουν στιγμήν αἶρει χεῖρα ἀρπαγα κατὰ τῶν δημοκρατικῶς κυβερνωμένων τεσσάρων πόλεων Πρεβέζης, Βονίτσης, Πάργας καὶ Βουθρωτοῦ (ὅπερ, ὡς εἶπομεν, προκατεῖχε δολίως).

Ὁ σατράπης, ἀντὶ νὰ σπεύσῃ εἰς συνάντησιν τῶν ἐχθρῶν του Κράτους ὡς ὄφειλε, κατέλαβεν αὐθαρεῖ διὰ τοῦ Βελῆ τὴν Πρέβεζαν, ὁπόθεν ἐδίωξε τὸν Ἀβδουλάχ βέην βοϊβόδαν τοῦ Σουλτάνου καὶ παρὰ τὴν συνθήκην τῆς 21 Μαρτίου 1800 κατέλαβε τὰς χώρας καὶ τὰς οἰκίας τῶν πλειόνων ἐκ τῶν εὐπόρων κατοίκων καὶ διένειμεν αὐτάς

μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν του Μουσουλμάνων, κατέρριψε τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ ἔξοχον σεράιον καὶ μέγα τέμενος μουσουλμανικόν.

Ταῦτα δὲ πάντα ἔπραξεν ἵνα μὴ τις τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων κατοπίει ἀναμιχθῆ εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἀπόστασιν τῆς πόλεως, ἣν τοιαύτην οὖσαν βεβαίως καὶ ἡ Πύλη δὲν θὰ ἐτίθει, τουρκικὴν πόλιν, ὑπὸ τὴν προστασίαν ἀπίστου (χριστιανικῆς) δυνάμεως.

Μόλις κατέλαθε τὴν Πρέβεζαν ἀνήγγειλε τὰ τοιαῦτα εἰς τὴν Πύλην, ἣτις καὶ ἐπεκύρωσε τὴν πράξιν αὐτοῦ καὶ ἀνεκάλεσε τὸν Βοϊθόδαν Ἀβδουλλάχ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

* *
*

Ἄλλ' ὁ Ἄλῆς εἰδὼς ὅτι οὗτος θὰ παρίστα τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων κατάστασιν, τοῦθ' ὅπερ δὲν συνέφερον αὐτῷ, διὰ τινος τῶν συνοδευόντων αὐτὸν ὀπαδῶν του ἐδηλητηρίασε τὸν ἀγαθὸν τῆς Πύλης τοποτηρητὴν καθ' ὁδόν.

Τὴν τύχην τῆς Πρεβέζης μικροῦ δεῖν ἔπαθεν καὶ ἡ γενναία Πάργα, ἀλλὰ ἡ φρουρὰ τῆς Κερκύρας ἐκ Ρώσων ἐν τάχει εἰς Πάργαν ἀποσταλεῖσα ἀπήλλαξε τὴν πόλιν, ἐκ δευτέρου, τῆς καταστρεπτικῆς εἰσβολῆς τοῦ τυράννου, ὅστις βλέπων ὅτι τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις προξένου τῆς Ρωσίας Φλερὺ ἐγένοντο τὰ κατὰ τοῦ σκοποῦ τοῦ προσκόμματα, καίπερ ἄγοντος 20000 ἀνδρῶν, διέταξε τὴν σύλληψιν καὶ ἐγκάθειρξιν αὐτοῦ μόλις, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Πουκβίλ, ἀποσταλέντος εἰς Κέρκυραν.

Ὁ Ἄλῆς ἀποτυχὼν τῆς καταλήψεως τῆς Πάργας ἐστράφη πρὸς τὴν Βόνιτσαν ἣν παρὰ τὰ κείμενα κατέλαθε καὶ προσηνέχθη πρὸς αὐτήν, ὡς πρὸς τὴν Πρέβεζαν.

Τούτων γενομένων, οἱ Ἕλληνες ἀρματωλοὶ καὶ κλέφται, οἵτινες ἄλλοτε συνελθόντες ἐν Καρπενησίῳ συνεκρότησαν πολεμικὸν συμβούλιον, ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ πρώτη ἀφειτηρία συστηματικῆς ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ Ἄλῃ καὶ τῶν Τούρκων, δὲν ἐπραξάν οὐδέν.

Ἐν ᾧ δὲ τότε συνεπεία τῶν ἐν Καρπενησίῳ συμφωνηθέντων στρατῶς ὑπὸ τὸν Νικοτσάραν ἡγούμενον στίφους ἐκλεκτῶν κλεφτῶν ἐκίνησε πρὸς βορρᾶν, ἵνα παράσχη βοήθειαν πρὸς τοὺς Σέρβους καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν τὸν Καραγεώργεβιτς (μέλανα Γεώργιον) μοχόμενους κατὰ τῶν Τούρκων, ὁ Ἄλῃς ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐξαπέστειλε κατ' αὐτοῦ στρατὸν, ἐζήτησε νὰ ἐξοντώσῃ διὰ μαχαίρας καὶ δόλου ἅπαντας τοὺς κλέφτας καὶ τοὺς ἀρματωλοὺς ὧν πολλοὺς συνέλαβεν εἰς τὴν παγίδα του, κατ' ἄλλων δ' ἀπέτυχεν, ὡς κατὰ τοῦ Πικραμυθίας Χρυσάνθου, ὃν ἀπέστειλεν ἀνθρώπους νὰ δολοφονήσωσιν.

* *
*

Ἄλλ' ἀκριβῶς τότε ἐγένοντο ἐπιθετικώτεροι οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ κλέφται καὶ πολλὰ διαπράττοντες ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἄλῃ κακουργήματα καταδιωκόμενοι κατέφευγον εἰς τὴν Λευκάδα.

Ἐκ τούτου ὁ σατράπης τῶν Ἰωαννίνων κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1806 ἀπέστειλεν ἔγγραφον πρὸς τὴν Γερουσίαν Κερκύρας ἀπαιτῶν τὴν παράδοσιν τῶν εἰς Λευκάδα καταφυγόντων Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν, ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπτανησιακὴ κυβέρνησις οὐδαμῶς ἔστεργε νὰ ἔλθῃ εἰς συνενόησιν πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις τοὺς εἰς αὐτὸν παραδιδόμενους ἐκ τῶν εἰς Λευκάδα καταφυγόντων μεταχειρίζεται κατ' αὐτῆς, ὡς τὸν πολὺν Βλαχογεώργακην τὸν Καρπενήσιον καὶ τὸν Κατσακογιάννην, ἐπεμ-

ὅς δ ῥῶσος πληρεξούσιος Μοτσενίγος προέτρεψε τὴν γερούσιαν νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ Ἀλῆ καὶ διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου αὐτῆς εἰς Ἰωάννινα Ζαβοῦ συνῆψε σύμβασιν, καθ' ἣν ἐλύοντο ὡπωσδήποτε ἐκ-κρεμῆ τινα ζητήματα μεταξὺ Ἀλῆ καὶ Ἑπτανήσιακῆς κυβερνήσεως.

Τὰ μεταξὺ Ἀλῆ καὶ Ἑπτανήσιακῆς κυβερνήσεως διέκειντο οὕτως, ὅτε ὁ Ἀλῆς ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ καὶ αὖθις τὸν κατ' αὐτοῦ ἐν Στερεᾷ σχηματισθέντα σύνδεσμον τῶν Ἀλβανῶν.

Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς εἶχε διαλύσῃ, τὸ μὲν διὰ τοῦ ξίφους τὸ δὲ διὰ τοῦ δόλου, τὴν κατ' αὐτοῦ συμμαχίαν τοῦ Πασᾶ τοῦ Δελβίνου Μουσταφᾶ, τοῦ τῆς Σκόδρας, τῶν Τσάμιδων, τῶν Σουλιωτῶν καὶ τῶν Ἀλβανῶν Βέηδων Παραμυθίας, Μαργαριτίου καὶ ἄλλων.

Νῦν βλέπων καὶ αὖθις κατ' αὐτοῦ συγχροτουμένην νέαν δημοσπονδίαν, ἀπεφάσισε νὰ καταπνίξῃ αὐτὴν διὰ παντός μέσου. ^α

Καὶ ἐν πρώτοις, ἐμονιμοποίησε καὶ ἐστερέωσε τὴν ἐξουσία του ἐπὶ τῆς εὐφόρου τοῦ Φαναρίου χώρας, ἣτις ἀνήκεν εἰς τοὺς Τσαπαραιοὺς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα πωλήσεως γενομένης αὐτῶ ὑπὸ τοῦ Χασάν Τσαπάρη, ἔπειτα ἐστρεψε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐν Παραμυθίᾳ Προνιάτας.

Ἐχων δὲ παρ' ἑαυτῶ ὡς ἄμνηρον τὸν υἱὸν τοῦ γέροντος Πρόνιου Ἰσλιᾶμ, προσεπάθησε νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν πατέρα ὅπως τῷ παραδώσῃ τὸ φρούριον τῆς Παραμυθίας Ἁγίου Δονάτου.

Τὸν δ' ἐκ τῶν ἐκδηλωθεισῶν τούτων ἐχθρικῶν διαθέσεων τοῦ Ἀλῆ γενικὸν κίνδυνον προαισθανόμενοι οἱ Ἀλβανοί, Τσάμιδες, Ἀργυροκαστρίται, Γαρδικιώτικι, Μπερατινοί, Σουλαδιῶται, Κονισπολίται συνῆλθον ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ Χασάν Τσαπάρη ἐν τῇ κωμοπόλει Φιλιππῶν καὶ ἀπὸ κοινῆς ἀπήτησαν παρὰ τοῦ Ἀλῆ νὰ ἐγκαταλίπη τὴν χώραν τοῦ Φαναριοῦ, παραιτηθῇ πᾶσαν ἐπὶ τοῦ Ἀγ. Δονάτου ἀξίωσιν, παραδώσῃ δὲ τὴν χώραν τῶν Σουλιωτῶν τοῖς ἐγγυτέ-

ροὶς γείτοσιν, ἀγάδαις τῆς Τσαμουργιάς καὶ νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν ὑπ' αὐτοῦ κρατούμενον Ἰσλιὰμ Πρόνιον.

* *

Ὁ Ἄλῆς λαβὼν τὸ οἰονεὶ τελεσίγραφον τοῦτο ἀπήντησεν, ὅτι τὸ μὲν φρουρίον τῆς Παραμυθιάς καὶ τὸ Φανάρι ἐπωλήθησαν ἤδη· αὐτῷ, τὴν δὲ χώραν τῶν Σουλιωτῶν ἐκυρίευσεν μὲ φερμάνι καὶ μὲ αἶμα, ἐξετέλεσεν ὁμως μίαν τῶν αἰτήσεων, ἀπελευθερώσας τὸν Ἰσλιὰμ Πρόνιον ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ οὗτος ὅπως ἀποσπάσῃ τοῦ δεσμοῦ τὸν πατέρα καὶ τὸν Χασὰν Τσαπάρην.

Ἄλλ' ὁ Ἰσλιὰμ ἀντὶ νὰ προτρέψῃ εἰς εἰρήνευσιν, ἐξηρέθισεν ἔτι μᾶλλον τοὺς στασιώτας· πολυάριθμα δὲ Ἀλβανῶν στίφη ἀνεφάνησαν τότε εἰς διάφορα σημεῖα.

Ὁ Ἄλῆς ἔθετο καὶ αὐθις εἰς κίνησιν τὸ ἐλαττήριον, οὕτινος ἡ δύναμις τσοῦτον ἦν ἀποτελεσματικὴ παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς τὸ χρῆμα, καὶ ἐξουδετερώσας πολλοὺς τούτων, ἀπέστειλε συγχρόνως ἰσχυρὰν δύναμιν ὑπὸ τὸν Σέχην Μαζούτ Ἀγῶν καὶ τὸν Ὁμέρ Βέην ἐκ Ζαβολιανῆς κατὰ τῶν Προνιατῶν τῆς Παραμυθιάς· πολιορκηθείσης δὲ ταύτης στενωῶς, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ προτείνωσιν ὄρους συνθηκολογήσεως, καθ' οὓς, παραδιδόμενου τοῦ φρουρίου, οἱ Προνιαῖται ἀποκομίζοντες καὶ πᾶσαν τὴν κινητὴν αὐτῶν περιουσίαν ὤφειλον νὰ ἐκπατρισθῶσι.

Τῶν ὄρων γενομένων δεκτῶν, πάντες οὗτοι καὶ σὺν αὐτοῖς πολλοὶ ἄλλοι Ἀγάδες, ἦτοι οἱ Τσαπαραῖοι, ὁ Μαλήκ Γραββάς, ὁ Ἰσοῦφ Ντέμος, ὁ Τζέμος Μπαζίνας, ὁ Μπάλιο Χοῦσος καὶ ἄλλοι πολλοὶ

προσέφυγον εἰς Πάργαν, ἐκεῖθεν δὲ διαπερικιωθέντες εἰς Κέρκυραν ἀπῆλθον, μετὰ τινα χρόνον εἰς Αἴγυπτον παρὰ τῷ ἀμυζῶντι τότε ἐκ Καβάλλας Μεχμέτ Ἀλῆ, παραμείναντες ἐκεῖ μέχρι τῆς κατατροφῆς τοῦ ἀπηνοῦς ἐχθροῦ των.

••

Ἐκ τῶν Τσαπαραίων μόνος ἔμεινεν ἐν Ἠπείρῳ ὁ Χασάν, δέσμιος διατελῶν τότε ἐν ταῖς εἰρκτικαῖς τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου ὀλίγον πρόπερον διὰ δόλου εἶχε προσελκύσει αὐτὸν ὁ Ἀλῆς· διότι ἔμαθεν ὁ Ἀλῆς ὅτι ὁ Τσαπαρῆς εἶχε συναντηθῆ ἐν Φαναρίῳ μετὰ τοῦ Θεωδώρου Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ ἐκ Λάλας Ἀλῆ Φαρμάκη, ἐλθόντων ἐκεῖσε ἵνα συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τοῦ Ἀλῆ Ἀλβανῶν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἐκ Πελοποννήσου ἐκδιώξεως τοῦ Βελῆ Πασᾶ.

Καὶ οὕτως ἐπέτυχεν ὁ Ἀλῆς νὰ δικλῶσῃ, ὡς ἴστων ἀράχνης, καὶ τὸν νέον τοῦτον Ἀλβανικὸν σύνδεσμον.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε ἐπῆλθεν ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος, ὃν ἐζήτησε νὰ ἐπωφεληθῆ ὁ Ἀλῆς ἵνα καταλάβῃ τὴν Λευκάδα, ἧς ἀπὸ ἐπταετίας ἐγλίχeto.

*
* *

Τὰς τάσεις ταύτας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μαθοῦσα ἢ ἐν Κερκύρᾳ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἐπεμψεν εἰς Λευκάδα, οἰονεὶ προλαμβάνουσιν, τὸν συνταγματάρχην Τζάνκης μετὰ ρωσικᾶς φρεγάτας καὶ τεσσάρων λόχων Σουλιωτῶν ἐκ τῶν ἐν τῇ ρωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, ὡς εἶδομεν, καταταγέντων μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ καταστροφὴν τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Τὰ γενόμενα πληροφορηθεὶς ὁ σατράπης τῆς Ἠπείρου ἐσπευσε

τὴν κατὰ τῆς Λευκάδος ἐκστρατεῖαν, δι' ἣν ἀπὸ τοσούτου χρόνου προπαρασκευάζετο.

Λαβὼν δὲ δι' ἐκτάκτου στρατολογίας 11,000 Ἀλβανῶν πεζῶν καὶ ἰππέων ὀδηγούμενων ὑπὸ τοῦ γέροντος στρατηγοῦ τοῦ Ἰούφ Ἀράπη ἀπῆλθε διὰ τῆς Βονίτσας κατὰ τῆς Λευκάδος ζητῶν διὰ πολέμου νὰ κατορθώσῃ ὅ,τι διὰ τῆς σκευωρίας δὲν ἠδυνήθη.

Ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλῆ ἐστρατοπέδευσε κατὰ Μάϊον 1807 ἀπέναντι τῆς νήσου ἐπὶ τῆς ἀκαρνανικῆς παραλίας, κατὰ τὴν θέσιν Πλαγιά.

Μικρὸς στενώτατος πορθμὸς, χωρίζει τὴν Λευκάδα τῆς ξηρᾶς καὶ ἑνιαχοῦ, τῶν ὑδάτων ἀποσυρομένων, δύναται τις νὰ διέλθῃ βρεχόμενος μέχρι γονάτων, ἀλλ' ὁ Σατράπης δὲν ἐτόλμα νὰ κάμῃ ἐφοδον, καίπερ εἰδὼν ὅτι οἱ Ρῶσσοι δὲν διέθετον εἰμὶ 2000 ἀνδρῶν τακτικῶν, ἀριθμὸν τινα Σουλιωτῶν ἐκ τῶν στρατογηθέντων κατὰ τὰ μέσα τοῦ 1806 καὶ τινὰς λιποτάκτας ἐκ τῶν τοῦ Ἀλῆ ἀνδρῶν, οἵτινες ἔφυγον τὴν ὠμότητά του.

Ὁ Ἀλῆς ὑπόσχεται γέρας πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τὴν οὐσίαν τῶν Λευκαδίων καὶ ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ θυνεῖ καὶ τὰς γαστέρας τῶν μητέρων νὰ σχίσῃ ἕνα μέχρις αὐτῶν τῶν ἐμβρύων προέλθῃ ἢ ἐξολόθρευσις, καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν νὰ κατασκάψῃ, ἕνα μὴδὲ λίθος ἐπὶ λίθῳ διασωθῇ, συγχρόνως δὲ παρεκάλεσε τὸν Ναπολέοντα ἰκετευτικῶς νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἔργον τοῦ διὰ τῆς τε ἀποστολῆς πυροβολικοῦ καὶ ὀλίγων ἀνδρῶν τοῦ Μηχανικοῦ ὑποσχόμενος αὐτῷ νὰ βοηθήσῃ τοῖς Γάλλοις ἐν Δαλματία καὶ νὰ ἀποστείλῃ ἐπικουρίας εἰς Κάρταραν, πόλιν, ἣν ἠπεύλου νὰ πολιορκήσωσιν οἱ Γάλλοι ἐν Ραγούζῃ εὕρισκόμενοι,

Οἱ Γάλλοι εἰς τοὺς λόγους τοῦ πονηροῦ σατράπου ἀπιδόντες

τὴν 2)14 Φεβρουαρίου 1807 ἀπέστειλαν ἐν ἀπόσπασμα πυροβολητῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ συνταγματάρχου Νικόλ. καὶ τὸν λοχαγὸν Πονστόν ἐκ Ραγούζης διὰ Βοσνίας.

Συγχρόνως δὲ κανονιοφόρος τις καὶ μία Κορβέττα ἀπῆρον ἐκ Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας, ἐνθα ἔβασίλευεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ναπολέοντος Ἰωσήφ Βοναπάρτης.

Ἐπὶ τῶν δύο τούτω πλοίων, ἅπερ, ὁ Ἰωσήφ παρενόησας τὰς διαταγὰς τοῦ Ναπολέοντος ἔστειλεν, ἐπέβαιναν ἀπόσπασμα πυροβολητῶν μετὰ πολεμοφοδίων.

Αἱ γαλλικαὶ αὗται ἐπικουραὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς Πλαγιάν, ὅπου ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης εἶχε πῆξει τὸ στρατόπεδόν του, ὡς εἶπομεν.

Ἄφ' ἑτέρου δὲ ὁ γάλλος συνταγματάρχης Βωδονκούρ ἐπιφορτισμένος ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μαρμὸν, μυστικὴν ἀποστολὴν παρὰ τοῖς Βέηδες καὶ Πασάδες τῆς Ἀλβανίας καὶ Ἠπείρου παρέμενε ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ σατράπον τῶν Ἰωαννίνων ὡς διευθυντῆς τῶν ἐργασιῶν τῶν γινομένων πρὸς ἄμυναν τῆς χώρας.

Τούτου διευθύνοντος, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς κατεσκευάσεν ἔργα πολεμικὰ περὶ τὰ Ἰωάννινα, ὠχύρωσε δὲ καὶ τὸ σεραϊὸν τῆς Λιθαρίτσας καὶ ἀνήγειρε φρούριον καὶ ἄλλα ὀχυρωματικὰ ἔργα ἐν Πρεβέζῃ τῇ κατ' ἐξοχὴν πεφιλημένη πόλει τοῦ Ἀλῆ.

Μόλις τὰ ἐν Πρεβέζῃ ὀχυρωματικὰ ἔργα συνεπληρώθησαν καὶ κατὰ Μάρτιον ἀπεφάσισε νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ Λευκάδος ἥς τὴν κατάκτησιν διακαῶς ἐπόθει.

*
*
*

Πρὸς τοῦτο δὲ οἱ Γάλλοι πυροβοληταὶ ἀπεστάλησαν οἱ μὲν εἰς

Πάνορμον οἱ δὲ εἰς Ἁγίους Σαράντα, εἰς Πρέβεζαν, εἰς Μισολόγγιον καὶ Ναύπακτον.

Πάντες οὗτοι οἱ λόγοι ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πουκβιλ, ὅστις ἐπεθεώρησεν ἤδη αὐτοὺς ἐν Πλαγία, καὶ τὰ ἐν Περαιτίᾳ ὑπὸ τῶν Γάλλων κατασκευασθέντα ὀχυρώτα, ἀντικρὺ τῶν φρουρίων Ἀλεξάνδρου καὶ Κωνσταντίνου τῶν ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς τενάγῃσι τῆς Λευκάδος νησίδων ὑψομένων καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ χειμάρρου τῆς Περαιτίας γέφυραν δι' ἧς συνεκοινωνοῦν πρὸς τὸν Τεκέν, ἐξ οὗ προτιθέντο νὰ κανοβολίσωσι τὰ φρούρια τῆς Λευκάδος.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀλβανοὶ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπη μακρὰν τῆς βολῆς τῶν ρωσικῶν πυροβόλων μένοντες ρηιδώρουν τοὺς Γάλλους, ὁ Πουκβιλ ἐνόησεν ὅτι οὐδεμίᾳ ἡδύνατο νὰ παρασχεθῇ τῷ Ἀλῆ βοήθεια, τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἐνορώντων ἐν παντὶ χριστιανῶ ἐχθρὸν, καὶ μετέβαλε πολιτικὴν παραγγελίαν τοῖς Γάλλοις εἰς τοῦτο καὶ μόνον νὰ προσέχωσι, πῶς κατὰ τῆς Λευκάδος πολεμοῦντες, νὰ παρακωλύσωσι τοὺς αὐτόθι Ρώσους νὰ ἀποστείλωσι βοήθειαν εἰς Κατταρον· τούναντίον ὁ Ἀλῆς ἐφρόνει ὅτι διὰ τῆς γαλλικῆς ἐπικουρίας ἡδύνατο νὰ γίνῃ κύριος τῆς Ἐπτανήσου ἢ τοῦλάχιστον τῆς Λευκάδος τοῦτο ἦτο τὸ σχέδιόν του καὶ εἰς τοῦτο κυρίως ἀπέβλεπεν.

Οὕτω τῶν πραγμάτων ἐχόντων, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐκατέρωθεν περιωρίζοντο εἰς κανοβολισμοὺς ἀνευ ἀποτελέσματος.

Τέλος δὲ ὁ Ρώσος στρατηγὸς παρατηρῶν, ὅτι τὰ τηλεβόλα τοῦ φρουρίου οὐδόλως ἔβλαπτον τοὺς ἐν τῷ Τεκέ Τουρκαλβανούς ἤγειρε τὴν νύκτα τῆς 9 Μαρτίου, παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ὀχύρωμα μετὰ τῶν ἀναγκαίων προμαχῶνων καὶ στήσας ἐν αὐτῷ δύο μεγάλα τηλεβόλα καὶ ἕτερον πεδινὸν ἐπὶ τοῦ μεταξὺ Λευκάδος καὶ Στερεᾶς μικροῦ σλοπέλου, ἤρξατο νὰ προσβάλλῃ τὸν ἐχθρὸν, θέλων νὰ ἐξώσῃ τοὺς Ἀλβανούς ἀπὸ τοῦ Τεκέ, οἵτινες ὁμως ἔμενον ἀκλόνητοι.

Ἀποτυχόντος δὲ καὶ τοῦ μεσοῦ τούτου, τῇ ἐπαύριον δύο λόχοι Ρώσων μετὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ τριῶν λόχων ἐθελοντῶν Ἑλλήνων διέβησαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ, τὴν διαχωρίζουσαν τὴν Λευκάδα ἀπὸ τῆς Ἠπείρου στενὴν διώρυγα· προχωρήσαντες δὲ καὶ διαπρεθέντες εἰς δύο σώματα κατέλαβον θέσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν ἐν Τεκῇ Τουρκαλβανῶν.

*
*
*

Τῇ πρωΐᾳ τῆς 11 Μαρτίου ἐγένοντο μεταξύ αὐτῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀσημαντοὶ τινες ἀψιμαχίαι ἀλλὰ μετὰ μεσημβρίαν, ἐνισχυθέντων τῶν Ἀλβανῶν δι' ἐπικούρων ὑπὸ τὸν Γιουσούφ Ἀράπην καὶ Μπεκὴρ Τζογαδόρ, ἡ μάχη ἐγενικεύθη.

Κατὰ δε τὴν ἐπίσημον ἐκθεσιν τοῦ Πρωτάνεως τῆς Λευκάδος πρὸς τὴν ἐν Κερκύρα Γερουσίαν οἱ Ρῶσοι ἐπολέμησαν ἀνδρείως ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου στρατηγοῦ.

Οἱ Ρῶσοι καὶ τοὶ οἱ Ἀλβανοὶ κατεῖχον ὀχυρωτάτην θέσιν, ἀναβάντες τὰς ἀνωφερείας, ἐφ' ὧν ἔκειτο ὁ Τεκῆς, καὶ πολλοὺς φονεύσαντες καθ' ὁδόν, ἀνῆλθον μέχρι τοῦ Τεκῆ, τὸν ὅποσον θὰ ἐκυρίευσον ἀναμφιβόλως, ἐν ἡ ἐπελθοῦσα νύξ δὲν παρεκώλυε τὰς ἐνεργείας αὐτῶν.

Ὁ στατηγὸς τότε διέταξεν ὑποχώρησιν ὅπως μὴ θυσιάζωνται μάτην οἱ στρατιῶται ἐν μέσῳ τῶν ἀποκρήμων ἐκείνων τοποθεσιῶν.

Οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἐπολέμησαν ἐπίσης γενναίως, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ἀκολουθοῦντες τοὺς Ρῶσους.

Τατὰ τὴν ἐπίθεσιν ταύτην ἐκ μὲν τῶν Ἀλβανῶν ἐφρονεύθησαν ὑπὲρ τοὺς 150 καὶ τοσοῦτοι ἐπληρώθησαν, ἐκ δὲ τῆς φρουρᾶς τῆς Λευκαδος ἐφρονεύθησαν ὀκτώ καὶ δώδεκα ἐπληρώθησαν.

Ταῦτα λέγει ἡ ἔκθεσις τοῦ Πρυτάνεως τῆς Λευκαδος πρὸς τὴν Γερουσίαν περὶ τῆς κατὰ τοῦ Τεκὲ ἀποτυχίας τῆς ἐπιθέσεως, ἀλλ' ὁ Γ. Μαυρογιάννης ἐν τῇ « Ἱστορία τῶν Ἰονίων νήσων » ἀναφέρει ὡς αἰτίαν τῆς ἀποτυχίας τὰςδε, λαμβάνων τὴν ἀφορμὴν ἐκ τῶν ἀνεκδότων σημειώσεων τοῦ Πρυτάνεως..

Ὅτι ἡ ἀποτυχία ἐπῆλθεν ἐκ παρενοήσεως καὶ ἐκ τῆς ἀνικανότητος τοῦ Ρώσου στρατηγοῦ.

Οὕτω δὲ ἐν ᾧ ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους οἱ Ρῶσοι καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου οἱ Ἕλληνες καὶ λοιποὶ ἐχώρουν ταύτοχρόνως καὶ μικροῦ δεῖν ἐκυρίευσον τὸν Τεκὲν καὶ ἠχμαλώτιζον τοὺς ἐν αὐτῷ Τουρκαλβανούς, οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐξαντλήσει τὰ πολεμεφόδια τῶν καὶ μάλιστα ἐζήτουν ἄλλα· διότι ὁ στρατηγὸς ὑποπτεύων ὅτι ἐψεύδοντο καὶ ὅτι ἐσκόπουν νὰ κλέψωσιν αὐτὰ δὲν τοῖς ἐπέμψε.

Τότε δυστυχῶς ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι βραδέως ἕνα μὴ ἐνοσηθῶσιν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀλῆ.

Ἄλλ' οἱ Ρῶσοι ἰδόντες τοὺς Ἕλληνας ἀποσυρομένους ἐνόμισαν ὅτι διετάχθη ὑποχώρησις καὶ ἐν ᾧ αὐτοὶ ἀναθαρρήσαντες ἤδη ὤρμω, κατὰ τοῦ Τεκὲ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήτωσι.

Ἡ Ρωσικὴ ἐν Κερκύρᾳ κυβέρνησις βλέπουσα τὴν ἀποτυχίαν τῆς 11 Μαρτίου 1807, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Γερουσίας ἀπεφάσισε νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ σατραποῦ εἰς πείσμα τοῦ ἄλλοτε ναυάρχου

Οὐζακώφ και διώρισε τῇ 15 Μαρτίου 1807 τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν τότε ἀπιθεωρητὴν τῶν προσωρινῶν Σχολειῶν τῆς Τενέδου νὰ ἀπάρῃ μετὰ τινων ἀξιωματικῶν και ἀνδρῶν εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνεύουσης Λευκάδος.

Ὁ Καποδίστριας ἀνεχώρησεν μετὰ πολλῶν Κερκυραίων ἀποτελούντων τὴν πολιτοφυλακὴν περὶ τὰ μέσα Μαρτίου διευθυνόμενος διὰ πολλῶν μισθωθέντων πλοίων εἰς Λευκάδα, και ἀναλαβὼν τὰ τῆς Γερουσίας και τοῦ πληρεξουσίου Μοτσηνίου ἐμπιστευθέντα αὐτῷ ὑψηλὰ καθήκοντα, ἐξετέλεσε ταῦτα μετὰ μεγίστου ἐθνικοῦ αἰσθήματος, πατριωτισμοῦ και αὐταπαρνήσεως, νυχθημερὸν ἐργαζόμενος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐν τῷ Ἴονικῷ στρατοπέδῳ, ὅπερ συνεκροτεῖτο ἐξ Ἑλλήνων ἀρματωλῶν και κλεφτῶν ἐκ τε τῆς Αἰτωλίας και Ἀκαρνανίας, τῆς Ἡπείρου και τῆς Πελοποννήσου ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ προσδραμόντων.

Μεταξὺ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων μαχητῶν ὑπῆρξαν ἐκτός τοῦ Κασσαντώνη και οἱ μετέπειτα ἐν τῷ κατὰ τῶν Τούρκων ἐθνικῷ ἀγῶνι τοῦ 1821 διαπρέψαντες στρατηλάται : ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Βότσαρης, ὁ Τσόγκας, ὁ Μακρῆς, ὁ Τσαβέλλας, ὁ Νικήτας, ὁ Σκυλοδόξμος, ὁ Κουππάρης, ὁ Βαρνακιώτης, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης και λοιποὶ οἵτινες ἐθαύμασαν τὴν ἀνδρείαν και τὸν ἄκρον τοῦ Καποδιστρίου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐνθουσιασμόν και ἔκτοτε ἤρξαντο νὰ ἐνορῶσιν ἐν αὐτῷ τὸν μέλλοντα συναγωνιστὴν ἐν τῇ μελλούσῃ ἀπελευθερώσει τῆς πατρίδος.

Ὁ Καποδίστριας διὰ τῶν δραστηρίων μέτρων ἀπερ ἔλαβεν ἐνέριψε τὸν σατράπην τῶν Ἰωαννίνων εἰς ἀπελπισίαν περὶ τῆς καταλήψεως τῆς Λευκάδος και ὑπεχρέωσεν αὐτὸν ἐπὶ τέσσαρας σχεδὸν μῆνας νὰ ἀπρακτῆ ἐν Πρεβέζῃ και ἐν Πλαγιᾷ, ἕως οὗ τῶν Γάλλων

νικησάντων ἐν Φρειλάνδ καὶ ἐπιβαλόντων τὴν ἐν Τίλισιτ διάσημον συνθήκην τῆς 25)7 Ἰουλίου 1807, ἐπῆλθεν ἀνακωχή.

Πράγματι δὲ ὁ Ἄλῃ Πασῶς, ὅστις τὰ ἐν Εὐρώπῃ τελούμενα μαθησάνων ἐγένετο πολεμικώτερος, συναθροίσας περὶ τὰς 10000 ἀνδρῶν ἐν Πλαγίῃ ἀντικρὺ τῆς Λευκάδος, μόλις μαθὼν τὰ μέλλοντα γενέσθαι ἐν Τίλισιτ ἐξαπέστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς Λονδίνον, Μελίτην καὶ Σικελίαν καὶ εἰς Τίλισιτ ἀκόμη τὸν Ἰταλὸν Μάρκον Γουερνίνον Ρουμίνον, ὅπως, ὡς πληρεξούσιος τοῦ Ἄλῃ διεπραγματευθῆ τὴν σπουδαίαν δι' αὐτὸν ὑπόθεσιν τῆς κατοχῆς τῆς Ἑπτανήσου.

Ἄλλὰ δὲν εἰσηκούσθη.

Οὕτω δὲ διὰ τῆς Συνθήκης ταύτης, ἡ Ρωσία παρεχώρει τὴν προστασίαν τῆς Ἑπτανήσου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ναπολέοντα, ὅστις ἀπέστειλεν εἰς Κέρκυραν τὸν αὐτοῦ ὑπασπιστὴν ἀντισυνταγματάρχην Καίσαρα Βερτιέ, ἐν' ἀναγγελίῃ τῇ Ἰονίῳ Γερουσίᾳ τὴν πολιτικὴν ταύτην μεταβολὴν τῆς Ἑπτανήσου, τῇ 29 δὲ Ἰουλίου ὁ Πληρεξούσιος Μοτσενίγος ἀνήγγειλεν ἐπισήμως τῇ Γερουσίᾳ ὅτι : «διὰ τῆς αὐτῆς Συνθήκης ἡ Πολιτεία τῆς Ἑπτανήσου τίθεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος καὶ ὅτι γαλλικὸς στρατὸς φρουρήσει τὰς νήσους».

* *
*

Τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Τίλισιτ συνθήκης μαθὼν ὁ ἐν Λευκάδι Ρῶσος στρατηγὸς ἀνήγγελε τῷ Ἄλῃ, ἀλλ' οὗτος ἀπήντησε ἐγωιστικῶς ὅτι οὐδὲν γινώσκει ἐτι ἐπισήμως περὶ τῆς ἀνακωχῆς, ἀλλ' ὅτι χαριζόμενος τῷ Βοναπάρτῃ διέταξε μὲν καὶ αὐτὸς ἀνακωχὴν, ἀλλ'

ὅτι ὄφειλε καὶ ἡ πρυτανεία Λευκάδος νὰ παραδώσῃ αὐτῷ τὸν Καισαριάνην καὶ λοιποὺς εἰς αὐτὴν καταφυγόντας ἀρματωλοὺς καὶ κλέφτες.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ρῶσος στρατηγὸς οὐδ' ἀπήντησε κἄν, ἐξ οὗ ὁ Ἄλῃς βλέπων τοὺς Γάλλους ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπρακτοῦντας εἶδειε πλέον τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπουλον διαγωγὴν στραφείς πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν καὶ ἀποβαλὼν τὴν εὐνοίαν τὴν πρὸς τὸν Πουκβίλ, ὅστις τοῦντεῦθεν σπανιώτερον ἐβλέπε τὸν Ἄλῃν καὶ πάσας τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀποπεράτου διὰ τοῦ ἐν Πρεβέζῃ προξένου τῆς Γαλλίας ἀδελφοῦ του Οὔγου Πουκβίλ.

Πρὸς τούτοις δὲ συνεπεία τῶν ἐν Τίλισιτ συμβάντων ἡ Ἴόνιος Γερουσία ἐξέδοτο θέσπισμα, δι' οὗ διέταττε τὸν Καποδίστριαν νὰ διαλύσῃ τὴν πολιτοφυλακὴν, ν' ἀποπέμψῃ τὰ ναυλωθέντα πλοῖα καὶ νὰ καταλίπῃ τὴν Λευκάδα.

Ἄλλ' ὁ Καποδίστριας, ὁ ἐθνικώτατος ἐκεῖνος ἀνὴρ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, οὗ ἡ νεωτέρα Ἑλλὰς μεγαλείτερον δὲν παρήγαγεν εἰσέτι, ὅστις ἐν τινι συμποσίῳ, εἰς ὃ προσεκάλεσαν ἅπαντες τοὺς ἡλιαρχηγοὺς τῆς Ἠπείρου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων αἴφνης ἠγέρθη ἀπὸ τῆς ἔδρας αὐτοῦ καὶ ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἔρωτος ἐξέφερε πρόωσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, οἱ δὲ γεναῖοι ἐκεῖνοι, ἐξελεύσαντες τῶν κολεῶν τῆ ξίφῃ, ὤμοσαν ἅπαντες ἰὸν φοβερὸν ὄρκον, ὃν ἔμελλε μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη νὰ πληρωθῇ πρὶν ἢ καταλίπῃ τὴν νῆσον ἐν ἣ μυθολογεῖται ὁ θάνατος τῆς Σαφούς, καὶ ἐν ἣ ἐπὶ πεντάμηνον ἡσυχολήθη νυκτὸς καὶ ἡμέρας εἰς τὸ νὰ ἀνεγείρῃ προχώματα καὶ νὰ ὀπλιζῇ πτωχοὺς καὶ πλουσίους, εἶδειε διὰ τελευταῖον φορὰν τὴν λάμπιν τοῦ ἀγίου ἐνθουσιασμοῦ του γράψας τὸ δε τὸ ὑπόμνημα πρὸς τὸν Ἐπαρχὸν Λευκάδος, ὑπερασπίζων τοὺς ἀρματωλοὺς, οὓς

ἤξιον ὁ Ἄλῃς νὰ ἀπιπέμφωσιν, ὡς ἐπέτυχεν ἄλλοτε διὰ τοῦ Ρώσου ναυαύρχου Οὐζακῶφ, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν :

* *
*

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

τοῦ κόμητος Ἰωάννου Καποδιστριαύ

Πρὸς τὸν ἐν Λευκάδι Ἐπαρχον.

(ἀπόσπασμα)

Διαγωγή τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ἀρματωλοὺς.

Οἱ ἐθελονταὶ ἀρματωλοὶ, ἢ κλέφται ἐπικαλούμενοι, ὑπῆρξαν ἀείποτε πρὸς μὲν τὴν Λευκάδα ἀνησυχίας θέμα, πρὸς δὲ τὸν τῶν Ἰωαννίνων σατράπην ἀφορμὴ εἰς ἀδιαλείπτους καθ' ἡμῶν διωγμούς.

Οἱ ἀνδρεῖοι οὗτοι θύματα τῆς ἀγωγῆς αὐτῶν καὶ τῶν περιστάσεων, παρέσχον πρὸς τὴν πολιτείαν διαπρεπεῖς ἐπὶ τοῦ πολέμου καὶ ρυσιώδεις ὑπηρεσίας, οὐ μόνον τὰ πρὸς ἀμυναν ἀναγκαιότατα προμηθεύοντες εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὰς μεγάλας τοῦ σατράπου δυνάμεις δι' εὐτόλμων ἐπιδρομῶν ἀπελαύοντες ἀπὸ τῶν προσχώρων τῆς νήσου μερῶν.

Διὸ καὶ ὀφείλεται πρὸς αὐτοὺς παρ' ἡμῶν εὐγνωμοσύνη, καὶ εὐγνωμοσύνη οὐχὶ διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων δηλωτέα.

Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ τοὺς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῶν Ρώσων ὑπηρεσίᾳ, ὡς ὑπερασπίσαντας ἤδη ἡμᾶς καὶ δυναμένους ἔτι νὰ ὑπερασπίσωσι, καὶ ταῦτα ἐπ' οὐδεμιᾷ ἐτέρᾳ παρ' ἡμῶν ἀξιώσει πλὴν τῆς φιλοξενίας, ὀφείλομεν ὡσαύτως ἅμα μὲν εὐχαριστίαν, ἅμα δὲ ἀ-

νασκοπὴν ἀνάλογον πρὸς ἃς παρέσχον καὶ ἃς μέλλουσιν ἔτι νὰ παράσχωσιν ὑπηρεσίας.

Πρὸς τοὺς ξένους τούτους τοὺς νῦν ἐν Ἁγίᾳ Μαύρᾳ εἰς ὑπερασπισιν τῆς νήσου ἐν ὅπλοις διατελοῦντας ἡ κυβέρνησις ὀρεῖται νὰ ρυθμίζῃ τὴν διαγωγὴν αὐτῆς ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν, δύο, τὰς ἐξῆς ὁδηγίας. Πρῶτον μὲν ἐκείνην, εἰς ἣν ἠκολούθητε μέχρι τοῦδε, προθυμουμένη νὰ δείξῃ πρὸς τοὺς ἀνδρείους τούτους ὅτι ἀπολαύουσιν ἤδη τῆς παρ' αὐτῆς εὐνοίας καὶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου δύνανται καὶ τὴν ἑαυτῶν τύχην νὰ συνάψωσι μετὰ τῆς ἡμετέρας καὶ πατρίδα νὰ ἔχωσι χριστεπώνυμον καὶ ἐλευθέραν.

Ἐπειτα δὲ τὴν προσπάθειαν τοῦ νὰ δείξῃ πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἡ περὶ τὴν προστασίαν τοῦ κράτους ἡμῶν μεταβολὴ οὐδεμίαν ἐπεφέρει ἀλλοίωσιν εἰς τὰ αἰσθητά καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν μερίμνας ἡμῶν.

Τούτων δὲ τῶν δύο θεέντων ὡς σταθερῶν πρὸς τὰς ἡμετέρας διευθύνσεις ὁδηγιῶν, ἀκολουθοῦσι κατὰ συνέπειαν αἱ ἐξῆς κυβερνητικαὶ ἀρχαί..

α) Ἐὰν ξενίαν καὶ ὑποδοχὴν φιλόφρονα εὔρον μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, γενναιοτέραν ξενίαν καὶ εὐαρεστοτέραν ὑποδοχὴν πρέπει νὰ εὐρωσιν καὶ νῦν εἰς τὸ ἐξῆς, ἕως οὗ περὶ τῆς τύχης αὐτῶν ἀποφασίσῃ ἡ ἀρχή, ἡ μέλουσα νὰ ἔχῃ τοιοῦτον δικαίωμα.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως ἡ φιλοξενία τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ προσπατεῖται καὶ ἡ τῶν πολιτῶν ἀπάντων· διὸ καὶ ὑπεύθυνος καθίσταται ἡ ἀρχή, ἐὰν τῶν ἰδιωτῶν ἕκαστοι δὲν μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα αὐτῆς.

Εἰς τρία δὲ οὐσιωδέστατα ἀντικείμενα ἀνάγεται ἡ παρὰ τῆς κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ἀνδρας τούτους φιλοξενία καὶ ὑποδοχὴ, τουτέστιν εἰς τὴν ἐτοιμίην τῆς δικαιοσύνης διαχειρίσιν, τὸ παρεχόμενον αὐτοῖς ἄσυλον καὶ τὴν κατὰ λόγον ἐπιεικοῦς μισθώσεως διατροφὴν.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κατορθοῦται ὑπερβαλλομένης πάσης τακτι-

κῆς διεξαγωγῆς καὶ πᾶσης ἀπὸ τῶν δικανικῶν τεχνασμάτων ἀηδοῦς βραδύτητος· τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον, ἐπιτηροῦντος ἐμφανῶς τοῦ δημοσίου ὀφθαλμοῦ, ἵνα μὴ ἀπληστίας ἔνεκεν ἢ ἀνέσεως χάριν καὶ ὠφελείας ἰδιαιτέρας ἐπιλίπη ἐν πράγματι τὸ ἄσυλον καὶ ἡ διατροφή, ἢ λίαν βαρύτιμος ἀποβῆ ἢ τούτων ἀπόληψις.

Τοιοῦτους περὶ τῶν εἰρημένων Ἑλλήνων πολιτικούς ἀναλογισμοὺς εὐδεις δύνανται ν' ἀπαιτήσῃ παρ' ἰδιοτῶν· ἀλλ' ἄρκει ἡ σύμπραξις τούτων μετὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ πρὸς τὴν θέλησιν αὐτῆς σέβας.

"Ὡστε ἀμφότεροι οἱ σκοποὶ καθίστανται ἐφικτοὶ ὅταν θέλῃ μὲν ἡ κυβέρνησις, θέλῃ δὲ σταθερῶς καὶ ἀνεκδοιάστως.

β'.) Ἐτερον δὲ οὐχ ἥττον μέγα καθῆκον ἔχει ἡ κυβέρνησις καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνας τοὺς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ ὑπηρεσίᾳ διατελοῦντας τὴν ἐτοιμὴν δηλαδὴ χορηγίαν τῶν κεφαλαίων τῶν λόγῳ δανείου αἰτουμένων παρὰ τῆς Ρωσικῆς ὀπλαρχηγίας εἰς μισθοδοσίαν αὐτῶν,

Καὶ συνήθως μὲν ἡ γενικὴ κυβέρνησις προνοεῖ περὶ τούτου, ἀλλὰ δὲν πρέπει εἰς μόνην τὴν πρόνοιαν ταύτην ν' ἀνατεθῆ ὀλοσχερῶς πρᾶγμα, εἰς ὃ καὶ τοῦ δημοσίου ἡ ἀξιοπρέπεια ἐνέχεται κατ' εὐθεΐαν καὶ τῆς νήσου ἄμα ἡ ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια, ἐν ὅσῳ ὁ μὲν ἐχθρὸς διασώζει τὰς αὐτὰς καθ' ἡμῶν ἐπιθετικὰς δυνάμεις, ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν ν' ἀποκρούωμεν τὰς προσβολάς.

Διὸ μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ πλειονος σταθερότητος ἀφεκτίον παετὸς μὴ σφοδρὰ κατεπεΐγοντος ἀναλώματος (ὅπερ καὶ θέλω ἐξηγήσῃ), ἵνα ὑπάρχῃ πάντοτε ἐν τῷ ταμείῳ ποσὸν δυνάμενον καὶ εἰς τὰς χρεῖας αὐτῶν νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ τὴν ὑπόληψιν παρ' αὐτοῖς νὰ διεγείρῃ τοῦ δημοσίου ὄνοματος καὶ τῶν προσόδων ἡμῶν.

γ'.) Ἐὰν οἱ ἀρματωλοὶ οἱ νῦν ἐν τῇ Ὄθωμανικῇ χώρᾳ διατελοῦντες ἐπανέλθωσιν, ὡς εἶναι ἐνδεχόμενον, εἰς τὴν ἡμετέραν, περιτ-

τὸν ἀποβαίνει νὰ ἐπαναλάβωμεν περὶ αὐτῶν τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τῶν ἄλλων εἰρημένα, ἅτινα πρέπει νὰ ἴναι κοινὰ καὶ πρὸς τούτους.

Γινώσκοντες τὰς ἀρχάς, καθ' ἃς ἡ σεβαστὴ τῆς Ρωσίας αὐτὴ ἐθεώρησε καὶ περιέθαλψε τοὺς ἄνδρας τούτους, ὀφείλομεν ἅμα μὲν νὰ συναισθανώμεθα πάντοτε ὅσα καὶ οἷα ἔχομεν πρὸς αὐτοὺς τὰ καθήκοντα, ἅμα δὲ τὴν θέσιν αὐτῶν οἰκείαν ὑπολαμβάνοντες νὰ κρίνωμεν ἀποχρώντως ἐκεῖνο, ὅπερ ἡμεῖς αὐτοὶ ἠθέλομεν ἐπιθυμήσῃ παρ' ἄλλων ἐχόντων κοινὰς πρὸς ἡμᾶς πάσας τὰς περιστάσεις.

* Ἄδηλον δὲ ὑπὸ τίνος οἰωνοῦς ἡ πολιτεία αὕτη τῶν ἀρματωλῶν μέλλει νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐὰν ἡ προστασία ἢ πρὸς τοὺς Ἴονίου λαοὺς ἐπινεμομένη θελήσῃ, ὡς ἐλλόγως ἐλπίζεται, νὰ ἐκτείνῃ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀγαθοεργίας καὶ εἰς ταῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρείας τὰ μόνα καὶ γνήσια λείψανα.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ ἐν τῆδε τῇ νήσῳ κυβέρνησις, ὡς ὑπὲρ πάντα ἄλλον οὕσα ἐν ἐπαφῇ πρὸς τοὺς ἀνδρεοῦς τούτους, ἠθέλεν εἶσθε ὑπεύθυνος πρὸς τὰς δύο σεβαστὰς τῆς Ρωσίας καὶ Γαλλίας αὐτοκρατορικὰς αὐλὰς, ἐὰν δὲν ἐσπούδαζε παντὶ τρόπῳ νὰ ρυθμίσῃ τὴν ἑαυτῆς διαγωγὴν πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε ἐκτεθείσας ἀρχάς καὶ πρὸς τοὺς κανόνας, οὓς ἐγὼ ἐπιπολαίως διέγραψα, ἐπιτροχάδην διεξιελθὼν τὴν σπουδαίαν ταύτην ὑπόθεσιν.

Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ἐκτάκτου ἐπιτετραμμένου.

Ἐν Ἀγίᾳ Μαύρᾳ τῇ 6 Αὐγούστου 1807, ε. π.

Ὁ ἐκτακτος ἐπιτετραμμένος
ΚΟΜ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.

Διὰ τῆς ἐν Τίλισιτ συνθήκης, πράγματι ἐσώθη τῶν ἀρπάγων χειρῶν τοῦ Ἀλῆ ἢ Λευκάς.

Ὁ ἐχθρὸς ἀπηύδησεν, ἀπεσύρθη.

Ἄλλὰ τίς δύναται νὰ μὴ θαυμάσῃ ἀναγινώσκων τὰ δικτωθέντα ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ μαρτυροῦντα ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου;

Ἄγρυπνος καὶ δραστηριώτης ἠδυνήθη νὰ ἠλεκτρίσῃ τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων· ὀξυδερκής καὶ προνοητικὸς ἠδυνήθη νὰ προῖδῃ τὴν μέλλουσαν μετ' ὀλίγον ἀνέγερσιν καὶ κατέβαλεν ἐπομένως πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα καὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἑλληνομάχου ματαιώσῃ τὰ σχέδια καὶ ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου διασώσῃ τὰ τελευταῖα, ὡς λέγει, ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ἡμῶν δόξης.

Αὕτη εἶνε κατ' ἐμὲ ἡ ἐνδοξοτέρα πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐποχὴ, διότι ἐν αὐτῇ διαλάμπει φαεινοτάτη ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοῦ ψυχὴ καὶ ἔκτοτε διακτυποῦται ὁ χαρακτὴρ τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

Οὐχ ἦττον ὁμοῦς ὑπακούσας εἰς τὴν φωνὴν τῆς Γερουσίας ἀπῆλθε τῇ 31 Αὐγούστου ἐκ Λευκάδος κατευθυνθεὶς εἰς Κέρκυραν ἐνθα ἰδιώτευσε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1808, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς Ρωσίαν μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸ δημιουργηθὲν ἐν τῇ πατρίδι του νέον πολιτικὸν καθεστὸς, τὴν κυριαρχίαν τῶν Γάλλων, οἵτινες διὰ τοῦ Καίσαρος Βιρτιέ καὶ τοῦ στρατηγοῦ Δονζελὸ προσέφερον αὐτῷ θέσιν ἀκροατοῦ ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας.

Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον ὁ Καποδίστριας, μὴ ἀποδεξάμενος τὴν θέσιν ταύτην· διότι οἱ Γάλλοι οἵτινες ἀνύψωσαν εἰς δημοκρατίαν τὰς Ἰονίους νήσους ἐν ἔτει 1797, αὐτοὶ οὐκ ἤδη ἀπώλεσαν τὴν ἐθνικὴν κυβέρνησιν τῶν ἑπτανησίων.

Ἡ ἐν Τίλισιτ εἰρήνη ἀπέδειξεν οὕτω φροῦδα τὰ περὶ λείας σχέδια τοῦ χώρας ὀρεγομένου τυράννου τῆς Ἠπείρου· οὐδεὶς ὑπῆρχε

τόπος πρὸς Ἰδρουσιν ἡπειρωτικοῦ βασιλείου ἐν τῷ περὶ διανομῆς τοῦ κόσμου σχεδίῳ, ὅπερ συνέταξαν τότε καὶ ἐκύρωσαν κατόπιν ἐν Ἐρφοῦδ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Ναπολέων, μάτην δὲ παρεκάλει ὁ Ἄλῃς διὰ τῶν πρακτόρων του νὰ δεχθῆ αὐτὸν ὁ Ναπολέων αὐτὸς ὡς ὑποτελῆ τῆς γαλλικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὰς Ἰονίους νήσους ὡς κληρονομικὴν ἡγεμονείαν.»

Ὁ Γάλλος αὐτοκράτωρ ἐμήνυσε νούχι ὡς πρότερον ἐπὶ τοῦ εἰς βοήθειαν τῶν Σερβῶν μεταθέντος μετὰ 3000 ἀνδρῶν Νικοτσάρχ διὰ τοῦ Ταλλευράνδου ἐκ Σαίν Κλου ὅτι: «Πρέπει νὰ καταβληθῆ προσπάθεια ὅπως δαμασθῶσιν οἱ Σέρβοι καὶ συγκρατῶνται κατεσταλμένοι οἱ Ἕλληνες, οἵτινες εἶναι ὁ ἀληθὴς ἐπικουρικὸς στρατὸς τῆς Ρωσσίας,» ἀλλὰ ζηρῶς εἰς ἀπάντησιν, ὅτι «οὐδὲν πλέον ἤθελε νὰ ἀκούσῃ περὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι, ἂν ἐτόλμα νὰ καταπατήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὰς μεταξὺ Γαλλίας καὶ τῆς Πύλεις συμβάσεις ἤθελε τιμωρήσει αὐτὸν διὰ τοῦ Σουλτάνου.»

Ὁ Ἄλῃς προσεκάλεσε τὸν πρόξενον Πουκβίλ, καὶ προσπαθήσας νὰ κρύψῃ τὴν δυσἀρέσκειάν του, εἶπεν

«Ὁ Βοναπάρτης εἶνε ὠργισμένος κατ' ἐμοῦ, ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ νὰ γράψῃς εἰς τὸν ὑπουργόν του, ὅτι ἂν ὁ μέγας αὐτὸς ἀνὴρ μὲ διώξῃ διὰ τῆς θύρας, θὰ ἐπιστρέψω πάλιν διὰ τοῦ παραθύρου, διότι θέλω ν' ἀποθάνω ὑπηρέτης του» !!

Σφαλεῖς τῶν περὶ τῶν Ἰωνίων νήσων ἐλπίδων του, ὁ Ἄλῃς Πασᾶς κατέβαλεν ἔτι μείζονας προσπάθειας εἰς ἐπέκτασιν καὶ κραταίωσιν τῆς κατὰ τὴν Στερεάν ἀρχῆς αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀλῆς ἐσφάλῃ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Ἐπτανήσου, δὲν ἀφῆκεν ὅμως τὸ κατὰ τῆς Πάργας σχέδιόν του, καίπερ μηδεμιᾶς γενομένης μείας ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Τίτσιτ.

Ἰνα δὲ ἐνοήσωμεν κάλλιον τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἀλῆ ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν, ὅτι τῇ 7 Ἰουλίου 1807 ἔφθασαν οἱ Γάλλοι εἰς Ἐπτάνησον, ἀναχωρησάντων τῶν Ρώσων, καὶ ἐντεῦθεν ἐστάλη Γαλλικὴ φρουρὰ εἰς Πάργαν, εἰ καὶ ἡ ἐν Τίτσιτ συνθήκη οὐδαμῶς ἐποίησε μείαν, ὡς εἶπομεν, ὅπως οἱ Γάλλοι κατάσχωσιν αὐτήν.

Ὁ πολυμήχανος Ἀλῆς ἀναγούς τὴν συνθήκην μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Γαλλίας καὶ ἰδὼν ὅτι ἐν αὐτῇ οὐδεὶς ἐγένετο λόγος περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ δημοκρατικῶν πόλεων ἐσπευσε νὰ κοινοποιήσῃ πρὸς τὴν Πύλην τὴν παρά τῶν Γάλλων κατυχὴν τῆς Πάργας, παρακινήσας αὐτήν ὅπως διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς Γαλλίας, καὶ ἐκδώσῃ ἐν ὀνόματι τῆς συνθήκης τῆς 21 Μαρτίου 1800 διαταγὴν, ἵνα κατάσχῃ ἐκεῖνος τὴν Πάργαν ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὴν Ὄθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν.

Διεμαρτυρήθη ἡ Πύλη κατὰ τῆς κατοχῆς τῶν Γάλλων, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυς τοῦ αὐτοκράτορος στρατηγὸς Σεβαστιάνης ἐπιώπησεν ἡ Πύλη ἐξέδωκε τὴν παρά τοῦ Ἀλῆ αἰτηθεῖσαν διαταγὴν.

Ὁ Ἀλῆς εἶχεν ἑτοιμὸν στρατὸν εἰς τὰ μεθόρια τῆς Πάργας. Ἄλλὰ τὰ Γαλλικὰ ὅπλα θριαμβεύοντα ὑπέσχοντο ἐλευθερίαν εἰς τοὺς καταπιεζομένους λαούς.

Μὴ θέλον δ' ὁ παμπόνηρος Ἀλῆς νὰ δώσῃ διὰ τῶν ὅπλων ἀφορμὴν τοῖς Γάλλοις, ὅπως ἀναμνησθῶσι τὰς ἐν Πρεβέζῃ καὶ ἀλλαχοῦ σφαγὰς τῶν γενναίων συμπολιτῶν των, τὰς κατὰ τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1798, ἀπέστειλεν εἰς Κέρκυραν ἀνθρώπους, ὅπως, διὰ τοῦ χρυσαίου καὶ τῶν ραδιουργιῶν διαρθείρῃ τὸν Γάλλον στρατάρχην καὶ γενικόν.

διοικητὴν τῆς Κερκύρας καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῆς Καίσαρα Βερτιέ ἵνα, συγκαταθέσει αὐτοῦ κατάσχη ὁ Ἄλῆς τὴν Πάργαν.

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Βερτιέ οὔτε ἀπάντησιν ἔδωκε.

Καὶ ὅμως οἱ Πάργιοι βλέποντες τὰς ἀκκαμάτους προσπαθείας τοῦ ἐχθροῦ, ἐφοβήθησαν μὴ ὁ Γάλλος στρατάρχης συναίνεση τέλος εἰς τὰς ραδιουργίας τοῦ ἐχθροῦ, δυὸ καὶ ἀπέστειλαν πρεσβεῖν τριῶν προϋχόντων εἰς Κέρκυραν ὅπως ἐκθέσῃ τῷ στρατάρχῃ καὶ τὰς μηχανογραφίας καὶ τοὺς καταχονίους σκοποὺς τοῦ τυράννου κατὰ τῆς πατρίδος των.

* *

Ἡ περὶ τῶν δεινῶν τῆς Πάργας κατανοκτικὴ περιγραφή τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐφέλικυσε τὸν οἶκτον καὶ τὴν εὐσπλαγχίαι τοῦ Γάλλου στρατάρχου, ὥστε εἰ καὶ οὐδεμίαν ἔχων διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως προστατεύσῃ τὴν Πάργαν, ἀνεδέχθη, ἵνα μὴ ἐγκλίπη τὸν Χριστιανικὸν καὶ πλήρη ἱστορικῶν ἀναμνήσεων ἐκείνον λαὸν εἰς τὴν διάκρισιν μισοχρίστου τυράννου.

Ἀναδεχθεὶς ὁ φιλόνηθρωπος καὶ Χριστιανὸς στρατάρχης Βερτιέ προκαταρκτικῶς νὰ ἐπιδαφιεύσῃ τοῖς Παργίοις τὴν Γαλλικὴν προστασίαν καὶ θεωρήσῃ μέχρι ἀνωτέρας διαταγῆς τὴν Πάργαν καὶ τὰς ἐξαρτήσεις αὐτῆς ὡς ἀναπόσπαστον παράρτημα τῆς Ἑπτανησιακῆς πολιτείας ἐσπευσε νὰ κηρυποβάλῃ καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ναπολέοντα τὰς ἱκεσίας τῶν Παργίων, συστήσας αὐτὰς διὰ θερμῶν καὶ ζωνρῶν παρατηρήσεων ὑπὲρ τῶν κινδυνουμένων ἐκείνων Χριστιανῶν.

Ὅπως δὲ ἐνθαρρύνῃ καὶ τὸν λαὸν, φοβηθέντα ἤδη περὶ τῆς τυ-

χης του, γράφει ὅσον ἀνδρεῖος τόσον καὶ φιλόνησπος στρατάρχης τοῦ Ναπολέοντος Α' Βερτιέ, τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Πάργας.

Ἄνδρεῖοι τῆς Πάργας κάτοικοι.

« Ὑπεσχέθην νὰ μεσιτεύσω παρὰ τῷ ἡμετέρῳ Σεβαστῷ Αὐτοκράτορι τῷ Μεγάλῳ Ναπολέοντι, ὅπως ἡ χώρα ὑμῶν συνενωθῆ μετὰ τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας.

Διετήρησα τὴν ὑπόσχεσίν μου καὶ ἔχω πλήρη πεποίθησιν περὶ τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ βασιλέως μου, τοῦ προστατεύοντος τὰ πολεμικὰ καὶ γενναῖα ἔθνη, ὡς πρὸς τὴν ἀπόφασίν μου περὶ τῆς παραχωρήσεως τῆς χώρας ὑμῶν εἰς τὸν Βεζύρην Ἀλῆ Πασᾶν.

« Προσφέρων εἰς ὑμᾶς ὡς δειγμα τῆς ἀσφαλείας ὑμῶν τὴν Γαλλικὴν σημαίαν καὶ φρουρὰν, ἀναδέχομαι τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ὑπερασπίσεως ὑμῶν κατὰ παντὸς ἐχθροῦ.

« Μείνατε ἡσυχοὶ. Οὐδέποτε θέλετε προσβληθῆ καὶ μετ' οὐ πολὺ θέλει σᾶς ἀναγγελεθῆ ὅτι αἱ ἐπιθυμίαι ὑμῶν ἐπραγματοποιήθησαν, καὶ ἡ ἀπόφασις θὰ γείνει κατὰ τὴν ἔφεσιν ὑμῶν.

« Γράφω πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ Βασιλέαν τὸν κυριάρχην μου, ὅτι εἰσθε ἄξιοι τοῦ ἐνδιαφέροντός του.

« Κέρκυρα τῆ 10 Σεπτεμβρίου 1807.

« Καῖσαρ Βερτιέ ».

* *

Ἐπιστρέφουσιν οἱ πρῶχοντες Πάργιοι εἰς Πάργαν, φέροντες μεθ' ἑαυτὸν τὴν τε ἐπιστολὴν τοῦ Βερτιέ καὶ φρουρὰν 300 Γάλλων καὶ

ἀνυψοῦσιν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ φρουρίου τὴν Γαλλικὴν σημαίαν ὑπὸ τὰς εὐφημίας καὶ ζητωκραυγὰς τοῦ λαοῦ ἐνώπιον τοῦ ὀποίου ἀναγινώσκειται εἰς ἐπήκουον ἡ φιλελληνικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Βερτιέ.

Οὕτω δὲ ἐματαιώθησαν ἐπὶ τινα, τοῦλάχιστον, ἔτη τὰ κατὰ τῆς Πάργας σχέδια, ἧτις φεῦ, 1819 ἐπέπρωτο νὰ πωληθῇ ὑπὸ τῶν τῷ 1814 καταλαβόντων αὐτὴν Ἀγγλων, τῷ Ἀλῆ Πασᾶ, ὅστις δὲν ἐγένετο ἰκανὸς νὰ καταλάβῃ αὐτὴν διὰ τῆς σπάθης του!

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ Γάλλοι περὶ τῶν Παργίων εἰργάσαντο· ἀλλὰ καὶ ὁ περὶ Σουλιωτῶν ἐπίσης ἔλαβον πρόνοιαν οἱ φιλόανθρωποι Γάλλοι, οἵτινες τοὺς Σουλιώτας μόνον ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις εὐρόντες εὐδιαθέτους νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐν τῷ ἰδίῳ στρατῷ ὡς ἐγκαταλειφθέντας ὑπὸ τῶν φυγόντων Ρώσων, κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Τίλισιτ, προσέφερον αὐτοῖς ὑπηρεσίαν.

Οἱ δυστυχεῖς Σουλιῶται πλάνητες καὶ τῶν πάντων ἰστερημένοι δὲ καὶ τὰς εὐεργεσίας τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, κατὰ τὸ 1802, ὅτε ἀπέστειλεν αὐτοῖς τὴν φρεγάταν μετὰ πολεμοφοδίων, καὶ τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος των ἐλπίζοντες διὰ τῆς ἀρωγῆς του, εἰσῆλθον τῷ 1807 εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας, τιμώμενοι καὶ θαυμαζόμενοι καὶ εὐεργετούμενοι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ ὑπὸ πάντων τῶν φιλελλήνων Γάλλων.

Ἐξεστράτευσαν δὲ ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν σημαίαν κατὰ τῆς Νεαπόλεως, εἰς Δαλματίαν καὶ ἀλλαχόσε.

Τὸ Σουλιωτικὸν σύνταγμα ηὔξησεν, ὡς εἶδομεν, ἐπὶ τῆς Ρωσικῆς ἐν Κερκύρᾳ κατοχῆς κατὰ τὸ 1806, πλὴν, ἀπελθόντων τῶν Γάλλων, ἠλαττώθη, ἀναχωρησάντων τῶν πλείστων Ἑλλήνων μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκ τῆς Ἑπτανήσου τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως.

Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀκούσαντες οἱ τῆ δε κακεῖσε διεσπαρμένοι ὀπλοφόροι Ἕλληνες ὅτι οἱ ἐν Κερκύρᾳ μείναντες Σουλιῶται ἀπῆ-

λαυον πατρικῆς προστασίας καὶ περιθάλψεως παρὰ τῶν Γάλλων, πλεῖστοι ἐπανήλθον Ἡπειρώται Θεσσαλοὶ, Ἀκαρνανεὶ, καὶ Πελοποννήσιοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης μετὰ τοῦ ἐπιστηθίου αὐτοῦ φίλου Ἀλῆ Φαρμάκη, εἰς τρόπον, ὥστε ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς κατοχῆς τὸ σύνταγμα τοῦτο ηὔξησε πλειότερον, καὶ ἔφθασε μέχρι 3000 Ἑλλήνων.

Τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο σύνταγμα ἐνωθὲν καὶ μετὰ τινος τακτικοῦ τάγματος Κορσικανῶν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀνδρείου στρατηγοῦ Δονζελῶ, ὅστις πολυειδῶς εὐηργέτησε τὴν Ἐπτανήσον, προστατεύων τὴν τῆς Κερκύρας Ἀκαδημίαν ἣτις βραδύτερον εἰς τοσοῦτον ἀνήχθη κλέος, εἰς διάδοσιν τῶν φώτων τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ εἰς ἐμφύχωσιν τοῦ πατριωτισμοῦ, ἐπιχειρῶν ἔργα ἐπωφελεῖ εἰς καλλωπισμὸν καὶ ὀχύρωσιν τῆς Ἐπτανησιακῆς πρωτευούσης, τακτοποιῶν τὰ δικαστήρια, τὰ ὅποια ἡ διευθαρμένη Βενετικὴ δημοκρατία ἀφῆκεν ἐν ἀθλιεστάτῃ καταστάσει καὶ ἐξαλείφων τὰς τελοῦμενας συνεχῶς δολοφονίας καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθιμα, ἐμελλε ν' ἀποβιβάσθῃ εἰς Ἡπειρον καὶ Ἀκαρνανίαν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι ἐματαιώσαν, ὡς θέλομεν ἰδῆ, τὸ σχέδιον τοῦτο.

Οὕτω διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τίλισιτ εἰρήνευσαν ὅπως οὖν τὰ ἐν Ἡπειρῷ πράγματα καὶ οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ Κλέφται διετάχθησαν νὰ ἀποσυρθῶσιν ἐκ τῶν ἀληπασικῶν χωρῶν εἰς Λευκάδα.

Πάντες ὑπήκουσαν εἰς τὰς ἐκ Κερκύρας διαταγὰς καὶ ἐσεβάσθησαν τὰ ἐν Τίλισιτ γεγεννημένα πλὴν τοῦ Κατσαντώνη, μείναντος πιστοῦ ἐν τῷ ὄρκῳ του νὰ μὴ καταθέσῃ τὰ ὄπλα ζῶν πρὶν ἢ ἰδῆ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1809 ἡ ἐν Ἐπτανήσῳ ρωσικὴ κυβέρνησις εἶχε λάβει διαταγὴν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' νὰ στρατολογήσῃ Ἑλληνας Χειμαρριώτας, Ἀκαρνανεὶ καὶ ἄλλους καὶ

ἡ τοιαύτη διαταγὴ ἀνεπτέρωτε μικρὸν τὰς ἐλπίδας τῶν δυστυχῶν φερεοίκων Σουλιωτῶν περὶ τῆς ἀνακτῆσεως τοῦ Σουλίου.

Ρῶσοι ἀπεσταλμένοι ἐλθόντες εἰς τὸν Ὀλυμπον ἔφερον ἐπιστολὰς τοῦ Καραγεώργη, καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ διατρίβοντος συμβούλου τοῦ Ρωσικοῦ Κράτους Ροδοφινίχη, Ἕλληνας τὸ γένος δι' ὧν οἱ Ἕλληνες προετρέποντο ἵνα λάβωσι, διὰ τελευταίαν φορὰν τὰ ὄπλα τῆς ὑπὲρ ἐλευθερώσεως τοῦ γένους, μιμουμένοι τὸ παράδειγμα τῆς ὑπὸ τοῦ Καραγεώργη ἀπελευθερωθείσης τότε Σερβίας.

Οἱ Ρῶσοι πράκτορες τοσοῦτον ἐντέχνως εἶχον ἐξυφάνει τὰς δολοπλοκίας, καὶ ὁ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπαναστατικὸς ὄργανισμὸς ἐπὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐπιταθῆ, ὥστε ὁ ἀρματωλὸς τῶν Χασίων Παπαῖ Εὐθύμιος Βλαχάβας, συγκαλέσας σύνοδον τῶν καπιταναίων, καὶ παρ' ὧν ἀναγορευθεὶς ἤρξατο σπουδαίως ἐργαζόμενος καὶ πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν ἄλλων τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος ἀρματωλῶν, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ τῶν ἐν Τρικκάλοις καὶ Λαρίσση Τούρκων, ὁμοίως μυσатτομένων τὴν τυρανικὴν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κατάθλιψιν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνωμοτῶν ἡσμέραι ἠῤῥξανεν, ἀφ' οὗτου μάλιστα καὶ ὁ τέως δυσπιστῶν πρὸς τὰς ρωσικὰς ὑποσχέσεις Νικοτσάρας καταπεισθεὶς ἐνζήλως συνέπραττεν.

Ἐπὶ τέλους νέα σύνοδος συνελθοῦσα ἐν Ὀλύμπῳ ὥρισεν ὡς ἡμέραν ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως τὴν 29 Μαΐου, ἐπέτειον ἡμέραν τῆς πρὸ τριακοσίων πεντήκοντα ἐτῶν ἀλωθείσης πρωτεύουσας τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἄλλ' ἐνῶ τὰ πάντα κατ' εὐχὴν πρὸς τὸν ποθητὸν σκοπὸν ἐβάδιζον, κατὰπτυστος Ἕλληνας προῦδωκεν εἰς τὸν Ἀλῆ τότε τὸ σχέδιον καὶ τὰς διακλαδώσεις τῆς ἐπαναστάσεως (1 Μαΐου), μεθ' ἧς καὶ οὗτος ἐνόρκως συνεδέετο.

Οἱ ἐν Ἠπειρῷ συνωμοταὶ εἰδοποίησαν ἀμέσως τὸν Βλαχάβαν

περὶ τοῦ κινδύνου· οὗτος δὲ ἀκράτητος ὕψωσεν ἐν Χασίοις τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως (5 Μαΐου) καὶ μετὰ ἐξακοσίων συνωμοτῶν καταλαβὼν τὴν Καλαμπάκαν (Καστράκι) ἐπέκοψε πᾶσαν μετὰ τῆς Ἡπείρου συγκοινωνίαν, καὶ δι' ἐκτάκτων πεζοδρόμων ἀναγγείλας τὰ γενόμενα προσεκάλει τοὺς ἐπιλοίπους ἀρματωλοὺς εἰς βοήθειαν.

Συγχρόνως δ' ἐζήτησε καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν ἐν Τρικκάλοις Τούρκων, γράφων αὐταῖς.

*νὰ κάμωμε τὸ ἔνα μας καὶ Τοῦρκοι ραγιάδες,
τὸν τόπογινὰ παστρέψωμε ἀπ' τοὺς Ἀρβανιτάδες.*

Δύστυχῶς ὅμως οἱ συνωμόται Τοῦρκοι παλιμβουλήσαντες.

*εὐρήκαν τὸ καλλίτερο δλοὶ νὰ σκοτωθοῦνε,
ς' τὸν παπᾶ Θύμιο σήμερον νὰ μὴ παραδοθοῦνε.*

Ἀπομονωθείς ὁ Βλαχάβας ἐγκατέλιπεν ἐν Καλαμπάκα ἀρχηγὸν τὸν ἀδελφόν του Θεόδωρον καὶ ἔδραμεν εἰς τὸν Ὀλυμπον ἵνα ἐπιταχύνῃ τὴν ἔλευσιν τῆς ζητηθείσης συνδρομῆς.

Ὁ ἕτερος τῶν ἀδελφῶν τοῦ Παπᾶ εὐθυμίου Δημήτριος Βλαχάβας καταλαβὼν ἀμέσως μετὰ τριακοσίων ἐπαναστατῶν τὴν γέφυραν τοῦ Μπαμπᾶ ἀπέδιλωσε τὸν ἐν τῷ Χανίῳ τῆς Κρύας Βρύσης σταθμεύοντα δερβέναγαν Γιουσούφ ἀγᾶν Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐνωθέντες μετὰ τούτου καὶ οἱ ἐν Τρικκάλοις σταθμεύοντες Ἄλβανοὶ Βελήμπεης Ρούσης ὁ ἐκ Πρεμετῆς καὶ ὁ Μπεκῆρ ἀγᾶς ἐφώρμησαν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ λυσσωδῶς ἐπολέμησαν.

Ἄν τούτοις, ὁ Ἄλῆς ἔξω φρενῶν γενόμενος πέμπει ἀμέσως τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουχτάρ πασᾶν ἐπὶ κεφαλῆς 5000 Τουρκαλβανῶν ἐχόντων τὴν ἐντολὴν ἵνα τὰ πάντα παραδώσωσιν εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον.

Ὁθεν ἀναχωρήσας ἐξ Ἰωαννίνων ὁ Μουχτάρ ἤλθεν εἰς Πέτσσοβον (7 Μαΐου), καὶ παραλαβὼν καὶ τὸν Ἰωάννην Δεληγιάννην ὄπλαρχηγὸν τοῦ Μετσοβου καὶ μεγαλείτερον ἀδελφὸν τῶν Τσαπαῖων ἀμέσως ὤδευσε κατὰ τῶν ἐν Καλαμπάκᾳ συγκεντρωμένων ἀνταρτῶν.

Ἀπὸ πρωΐας τῆς 8 Μαΐου 1808 ἤρξατο λυσσώδης ἀγὼν τῶν 600 Ἑλλήνων κατὰ ἐχθρῶν δεκαπλασίων.

Αἱ πρωτοφυλακαὶ τῶν Ἀλβανῶν κατεκόπησαν, καὶ ὁ Μουχτάρ ξιφήρης ἐμπόδιζε τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἀποδεκατιζομένων στρατευμάτων του.

Πλὴν, μετὰ δεκάωρον συνεχῆ καὶ λυσσώδη ἀγῶνα, οἱ ἐπαναστάται στερούμενοι πολεμεφοδίων καὶ διὰ μόνον τῆς σπάθης ἀγωνιζόμενοι, ἀπέλπιδες περὶ ἐλεύσεως βοήθειας, καὶ βλέποντες τοὺς ἐχθροὺς ἐνισχυομένους διὰ νέων στρατευμάτων, ἐξῆλθον τῶν προμαχῶνων, καὶ διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν φαλάγγων ἐζήτησαν διέξοδον.

Πάντες ἥρωικῶς ἀπέθανον.

Μετὰ δύο ὥρας παρουσιάσθη καὶ ὁ Παπαθύμιος φέρων βοήθειαν πεντακοσίων περίπου Ὀλυμπίων πλὴν μαθῶν τὴν καταστροφὴν, δὲν ἠθέλησεν ἵνα πολεμήσῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἤδη εἰς δεκά χιλιάδας συμποσομένων.

Ὁθεν ἐν τάξει ὑποχωρήσας ἀνῆλθε τὸν Ὀλυμπον, θρηνῶν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοσούτων συγγενῶν, καὶ καταρώμενος τοὺς προδότας,

Μετὰ τὴν Καδμεῖαν ταύτην νίκην ὁ Μουχτάρ πασᾶς ἤλθεν εἰς Τρίκαλα, πυρπολῶν τὰ χριστιανικὰ χωρία καὶ κατασφάζων τοὺς ἀθώους.

Χριστιανικῶν δὲ αἱμάτων κορεσθεὶς διέταξεν ἵνα φέρωσι καὶ ἐκδάρωσι τὰς κεφαλὰς τῶν πεσόντων ἐπαναστατῶν, καὶ τὰ μὲν δέρματα ἀλατίσας ἐστειλεν ἐπὶ καραθανίου ἡμιόνων εἰς Ἰωάννινα, τὰ δὲ αἱματόφυρτα αὐτῶν λείψανα μετ' ἀσβέστου ἐν εἴδει πυραμίδος ἐκτισεν.

Ὁ Βλαχάβας ἐλθὼν εἰς Κασάνδραν, καὶ ἀμέσως περάσας εἰς Σκόπελον ἀποφασίζει ἵνα κατὰ θάλασσαν πράξῃ ὅ,τι ἡ προδοσία κατέστρεψεν ἐν τῇ Ξηρᾷ.

Ὅθεν στείλας ἐγκυκλίους πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

καράβια νὰ μοῦ δώσετε νὰ κλείσω τὸ μπογάζι (1),
νὰ γεξερωῦς τὴ θάλασσα, ὁ κόσμος νὰ τρομάξῃ,

ἐνοῦται μετὰ τοῦ Νικοτσάρα, τῶν Λαζαίων, καὶ ἄλλων ἐξ Ὀλύμπου φυγόντων ἀρματωλῶν, καὶ συγκροτήσας ἀλιόλογον καταδρομικὸν στολίσκον, μετὰ μανίας ἀπηλπισμένου ἤρξατο προσβάλλων τὰ τουρκικὰ πλοῖα, καὶ ἐνεργῶν εἰς τὰ παράλια, ἰδίως τῆς Θεσσαλίας, τολμηροτάτας ἀποβάσεις, καὶ ἀπανθρώποτάτας σφαγὰς.

Ἄφ' ἐτέρου ὅμως καὶ ὁ Ἄλῃς ἐπὶ τῇ ἐπιμονῇ τοῦ διαβολόπαπα λυσσωδέστερος καταστάς ἤγαγεν εἰς Ἰωάννινα πλῆθος Θεσσαλῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἐπὶ στιγμὴν ἀποκοιμίσας τὴν κατὰ τῶν ἄλλων καπεταναίων ἐκδίκησιν, ἐδημοσίευσεν τελείαν ἀμνηστείαν, καὶ προσεκάλεσε τοὺς πάντας ἵνα συγκεντρώσωσι τὰς προσπαθείας των πρὸς σύλληψιν τοῦ τρομεροῦ ἀντάρτου.

Ἐν τούτοις, καθ' ἐκάστην ἠῶξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν περὶ τὸν Βλαχάβαν καταδρομέων, μυρίας διαπραττόντων βιαιοπραγίας καὶ κακώσεις, καὶ αὐτὴν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ σουλτανικοῦ στόλου ἀψηφούντων.

Τούτου ἕνεκα ἡ Πύλη ἠναγκάσθη, συνεργῶν ἐνθερμον λαβοῦσα καὶ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν, ἵνα παντὶ τρόπῳ περιποιηθῇ αὐτὸν, καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν προτέραν ὑποταγὴν.

Ὅθεν σουλτανικὸν φερμάνιον χορηγοῦν ἀμνηστείαν τῷ τε Παπᾷ Εὐθυμῷ καὶ πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ ἐπαναστήσασιν ἐδημοσιεύθη μετὰ πάσης ἐπισιμότητος ἐν Θεσσαλίᾳ, σταλὲν καὶ ἐν Σκοπέλῳ πρὸς γνῶσιν τῶν ἐνδιαφερομένων, συνάμα δὲ ὁ Ἄλῃς διετάσσετο ἵνα παύσῃ

πᾶσαν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐχθρικήν ἐπίδειξιν, καὶ εἰς ἐπισφράγισιν ὄλων τούτων αὐτὸς ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου γράφει τῷ Βλαχάδα παραινετικά γράμματα, καὶ λύων αὐτὸν ἀπὸ πάσης προηγουμένης ἁμαρτίας, ἐξορκίζει πρὸς ἐγκατάλειψιν σταδίου μῶμον μέγιστον προστρέβοντος εἰς αὐτὸν, καὶ ὡς χριστιανόν, καὶ ὡς ἱερέα τοῦ Ὑψίστου.

Ἐκ τοιούτων καὶ τηλικούτων προτροπῶν καὶ ἐξορκισμῶν δελεασθεὶς ὁ Βλαχάδας ἔπαυσε τὰς καταδρομὰς, καὶ διαλύσας τὸν πειρατικὸν στολίσκον ἀπολύει τοὺς μετ' αὐτοῦ συναγωνιζομένους, ἀπὶ τῆς ὑποσχέσει, ὅτι οὗτοι ἀναλαμβάνοντες τὰ ἄρματωλίκια, ἐν περιπτώσει καταδιωγμοῦ, θέλουσι τῷ παράσχει ἐνθερμον βοήθειαν.

Ὁ Ἄλῃς ἀφήσας αὐτοὺς νὰ ἐπανεέλθωσιν ἀνενοχλήτως εἰς τὰς πατρικὰς ἐστίας, ὕστερον προῦβαλεν αὐτοῖς ὅτι ἂν τῶντι ἐπιθυμῶσι νὰ ζήσωσι μετ' αὐτοῦ εἰρηνικῶς πρέπει νὰ τῷ παραδώσωσι τὸν Βλαχάδαν.

Τὸν Παπαθύμιον ἀβόλετο ὅπου καὶ νὰ τὸν ντίσουν·
μουτλάχ νὰ μοῦ τὸν πιάσουνε αὐτοὶ καὶ νὰ τὸν δέσουν.

Τὸ βέβαιον, ὅτι οἱ ἄρματωλοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν προδοτικὴν ἐντολὴν τοῦ αἰμοδόρου σατράπου· πλὴν οὗτος προλαβὼν εἶχε συλλάβει τὴν μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ Βλαχάδα ἀλληλογραφίαν, καὶ πλαστογραφήσας ἐπιστολὴν τῶν Λαζαίων ἐν ἣ προσκαλεῖτο ἄνω τῆς Κατερίνης ἐν ὠρισμένη ἡμέρᾳ καὶ ὄρρα, συνέλαβεν αὐτὸν ἅμα ἀποβάντα διὰ τῶν ἐκεῖ ἐνεδρευόντων πολυαριθμῶν Ἄλβανῶν.

Ὁ Πουκβίλ ἐξιστορεῖ οὕτω τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ ἔθνομάρτυρος.

«Προσδεδεμένον ἐπὶ πασσάλου ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ σεργίου ἐπανεῖ-

δὸν τὴν Εὐθύμιον Βλαχάβαν, τὴν ὅποιον ἄλλοτε συνήντησα μετὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἐν τῷ Πίνδῳ.

Αἱ ἀκτῖνες φλογεροῦ ἡλίου προσέβαλλον τὴν ἀγέρωχον ἐκείνην κεφαλὴν, ἣτις τοῦ θανάτου κατεφρόνει, καὶ ἄφρονος ἰδρῶς ἔρρεεν ἀπὸ τῆς πυκνῆς αὐτοῦ γενειάδος.

Ἐγνώριζε τὴν τύχην του, καὶ μᾶλλον ἀτάραχος τοῦ μελετῶντος τὴν σφαγὴν του τυράννου. ὕψωσε πρὸς ἐμὲ τοὺς πλήρεις γαλήνης ὀφθαλμούς του, ὡς νὰ μ' ἐλάμβανε μάρτυρα τοῦ κατὰ τὴν ἐσχάτην ἐκείνην ὥραν θριάμβου του.

Μετὰ τῆς γαλήνης τοῦ δικαίου εἶδε τὴν τόσον τρομερὰν διὰ τὴν κακοῦργον ὥραν ἐκείνην ἐγγιζοῦσαν, ἠσθάνθη, ἄνευ τρόμου καὶ παραπόνου, τὰ κτυπήματα τῶν δημίων. τὰ δὲ μέλη αὐτοῦ συρθέντα διὰ μέσον τῶν ὀδῶν τῶν Ἰωαννίνων, εἶδειξαν εἰς τοὺς ἐντρόμους Ἕλληνας τὰ λείψανα τοῦ τελευταίου τῷ ἀρχηγῶν τῆς Θεσσαλίας Φεῦ! τόσον ἔνδοξος τελευτὴ ἔφερε τὴν κηλῖδα ἐγκλήματος ἀνταρσίας, παρασυρᾶσης τοσοῦτους ἀθώους εἰς τὸν τάφον. Ἄδουτοί τῆς [προνοίας βουλαί, πάντοτε ἐρμηνεύεσθε διὰ θαυμασίων συγχεόντων] τοὺς [συνήθεις ὑπολογισμούς τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας^μ! »

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ οἰκτρὸν ὄντως τέλος τοῦ ἥρωος Εὐθυμίου Βλαχάβα, σὺν τῷ ὅποιῳ θὰ ἐκλαίομεν καὶ τὸν μέγαν ὄντος τῆς Ἐκκλησίας ἄνδρα Κωνσταντῖνον τὸν Οἰκενόμον τὸν συλληφθέντα ὡς συνωμότην μετὰ τοῦ Βλαχάβα καὶ ἀπεχθέντα εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἰωαννίνων ἐὰν δὲν ἐλυτροῦτο ἀντὶ μεγάλων λύτρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ὁ Κατσαντώνης προβάλλει
ἑαυτὸν ἐμπόδιον εἰς τὰ σχέδια τοῦ Ἀλῆ.

Ἡ νίκη τοῦ Ἀλῆ κατὰ τοῦ Βιαχάβα ὑπῆρξε βρῦ κατὰ τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου κτύπημα.

Εἶνοι καλῶς τὰ πράγματα γνωρίζοντες, ὡς ὁ Δούγλας, ἐνόησαν τότε, ὁ μέγιστος τῆς Ἑλλάδος κίνδυνος ἠπειλεῖτο μᾶλλον ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας, καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἡ ἀνχγέννησις τῆς Ἀλβανίας ἤθελε παρακωλύσει τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὁ Ἀλῆς ἐμελλε νὰ ἰδρῶση ἰσχυρὸν καὶ ἐνιαῖον στρατιωτικὸν κράτος ἀντὶ τοῦ καταπίπτοντος πανταχόθεν τουρκικοῦ Κράτους.

Πρὸς ταῦτα δ' ὁ Ἀλῆς, συνεφώνησε μετὰ τῶν φίλων τοῦ Ἀγγλων κοινὴν ἐνέργειαν κατὰ τοῦ Ἰβραήμ Πατᾶ τοῦ Βερκτίου, τοῦ Πασᾶ τοῦ Δελδίνου Μουσταφᾶ καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, κατεχομένων ὑπὸ τῶν Γάλλων δυνάμει τῆς συνθήκης τοῦ Τίσιτ.

Ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἤδη ἐπλημμύρει τὴν ψυχὴν τοῦ ὁ πόθος τῆς ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ Ἰβραήμ· καὶ ὑπεκρίνετο μὲν τόσον καλῶς, ὥστε ἐζήτησε μάλιστα καὶ ἐπέτυχε τὴν χεῖρα τῶν θυγατέρων τοῦ Ἰβραήμ διὰ τοὺς υἱοὺς τοῦ Μουχτᾶρ καὶ Βελῆν, δὲν εἶχεν ὅμως λησμονήσει, ὅτι ἐκεῖνος ὑπῆρξεν ἄλλοτε ὁ προτιμηθεὶς μνηστήρ τῆ κέρης τοῦ Κούρτ Πασᾶ ὑποσκελίσας τὸν καταφρονηθέντα λιάπην.

Ὁ Ἀλῆς μεθ' ὅλην τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἰσχὺν τοῦ Ἰ-

βραῆμ, οὔτε εἰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἀπόντων τοῦ μὲν Βελῆ εἰς Πελοπόννησον, τοῦ δὲ Μουχτάρ ἐν Δουάβει, τὰς παραστάσεις, οὔτε εἰς τῆς Πύλης τὰς ἀπειλὰς δίδων ἀκράσιν, ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Ἰβραήμ. Πασᾶ, ἐπολιόρησε τέλος αὐτὸν ἐν Βερατίῳ διὰ τοῦ Ἀλβανοῦμισθοφόρου Ὁμέρ Βρυώνη ἐχθροῦ τοῦ Ἰβραήμ. παρ' οὗ κατεδιώχθη εἰς Αἴγυπτον ἀπηνῶς, ἡ δὲ φοβερὰ τῶν πυρᾶν τοῦ Κογκρέβ ἐνέργεια, οὗς εἶχε λάβει ὁ Ἀλῆς παρὰ τῶν Ἀγγλων, ἠνάγκασαν τὸν Ἰβραήμ νὰ συνθηκολογήσῃ.

Ἔσπευσε τότε ἐκεῖ ὁ Ἀλῆς, ἐπὶ προφάσει μεσιτεύσεως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὁμέρ, καὶ ἠνάγκασεν οὕτω τὸν Ἰβραήμ, νὰ ἀποσυρθῆ εἰς Αὐλῶνα, ἀντικαταστήσας αὐτὸν διὰ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη.

Ὅτε δὲ ἔφθασε ταχυδρόμος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, φέρων ἀπειλητικὸν φερμάνιον κατὰ τοῦ Ἀλῆ, οὗτος ὑπεκρίθη πανούργως σκηνὴν ἀρκούντως συγκινητικὴν.

Φιλῆσας τὸ φερμάνιον ἔθηκεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ ἔχυσε δάκρυα, ὅτε ἀνεγνώσθη.

Ἰσχυρίσθη δὲ ὅτι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σουλτάνου, δηλαδή ὁ Ὁμέρ Βρυώνης, ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον κακίας, ὥστε νὰ πολιορκήσωσι τὸν Ἰβραήμ· καὶ ὅτι αὐτὸς τότε σπεύσας εἰς βοήθειαν τοῦ συγγενοῦς του διέλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ μετέγαγεν ἀσφαλῆ τὸν Ἰβραήμ εἰς Αὐλῶνα, τὴν γενέθλιον χώραν του.

*
**

Τοῦτο διεβεβαίωσαν ἐξ ἑαυτῶν καὶ ἐν ἰδίᾳ ἐκθέσει πάντες οἱ προὔχοντες τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ παραπεισθέντες διὰ χρημάτων,

παριστῶντες εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅτι ὁ Ἰβραήμ εἶχε διονοθηῆ προδοσίαν, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Γάλλων, ὅτι διὰ τοῦτο αὐτοὶ τὸν ἐπολιόρησαν, ἀλλ' ὅτι ὁ Ἄλῃς λυτρώσας αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν των, τὸν μετήγαγεν εἰς Αὐλῶνα.

Τοὺς λόγους τούτους τῶν Ἀλβανῶν Βιήδων καὶ Ἀγάδων ὑπεστήριξε στείλας πρὸς τὸ Διβάνιον τὰς ὑπ' αὐτοῦ προκληθείσας προδοτικὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἰβραήμ.

Τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἔγραψε Γάλλος τις.

Πραγματι δὲ τυχοδιώτης τις Γάλλος, γενναίως ἀμειψθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, εἶχε κατορθώσει ἀπὸ πολλοῦ παραμένων ἐν Βερατίῳ παρὰ τῷ Ἰβραήμ νὰ ἐλκύσῃ τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ καὶ νὰ πείσῃ αὐτὸν, ὅπως διαμείψῃ ἐπιστολάς πρὸς τὰς ἐν Κερκύρᾳ Γαλλικὰς ἀρχάς, ὧν ἐπεζῆται τὴν εὐνοίαν καὶ ἐπέδωκε τὴν κατὰ τοῦ Ἄλῃ φιλικὴν ὑποστήριξιν.

Τινὲς τῶν ἐπιστολῶν τούτων τῶν ἐν Κερκύρᾳ Γάλλων προσήλθον εἰς χεῖρας τοῦ Ἄλῃ, ὅστις ἐποίησατο νῦν χρῆσιν αὐτῶν παρὰ τῇ Πύλῃ παριστῶν τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ ὡς προδίδοντα τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους.

Ἡ Πύλη βλέπουσα ὅτι προὔκειτο πλέον περὶ τετελεσμένου γεγονότος, καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ χρυσοῦ Ἄλῃ παραπλάνηθεῖσα ἐσιώπησε κατὰ τὸ εἰωθὸς καὶ ἀνέθηκε τῷ Ἄλῃ προσωρινῶς τὴν τοποτηρητίαν τοῦ Βερατίου.

Τούτων γενομένων δὲν ἐφαίνοντο οἱ Γάλλοι διατεθειμένοι νὰ μείνωσιν ἀπαθεῖς ὅσον ἡ Πύλη ἀπέναντι τῶν αὐθαιρεσιῶν τοῦ Ἄλῃ.

Ἐνῶ δὲ ὁ βεζύρης συνεμάχει μετὰ τῶν Ἀγγλων, οἱ Γάλλοι στρατηγοὶ διέγραψαν σχεδὸν ἐνεργείας, ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τῆς Πύλης, καθ' ὃ ὁ Ἄλῃς ἐμελλε νὰ προσβληθῆ συγχρόνως ἐκ Κερκύρας καὶ ἐκ θαυματικῶν μεθοριῶν διὰ τοῦ Μαριμόν.

Ἄλλ' ἢ ἀπὸ τῆς πορτογαλλίας ὑποχώρησις τοῦ Μασσένα καὶ τὰ ἐν Ἰσπανίᾳ ἀτυχήματα ἠνάγκασαν τὸν Ναπολέοντα νὰ ἀνακαλέσῃ ἐκ Δαλματίας πρὸς ἐνίσχυσιν εἰς Δύσιν τὸν στρατὸν τοῦ στρατηγοῦ Μαρμόν.

Ἄλλ' ὁ πανοῦργος Ἀλῆς ἐνόησε κάλιστα τὰ κινήματα τῶν ἐναντίων καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ σχεδιαζόμενα, ἀλλ' ἔχων τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας ὅλην τὴν ὀργὴν του ἐξέχυσεν ἐπὶ τὸν δυστυχῆ Ἰβραήμ.

*
**

Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ πανπόνηρος Ἀλῆς διέταξε τὸν ἄσπονδον μῖσος κατὰ τοῦ Ἰβραήμ τρέφοντα, διὰ τὴνδῆμευσιν τῆς περιουσίας τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη, τὸν χαραετῆρα τοῦ ὁποίου γινώσκουσι πάντες ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως (ἴδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ), ἵνα ἐπιπέσῃ ἐκ νέου κατὰ τοῦ ἐν Αὐλῶνι Ἰβραήμ, παρὰ τὴν μεσιτείαν τῶν υἱῶν του ὑπὲρ τοῦ πενθεροῦ αὐτῶν, ὅστις καταληφθεὶς ὑπὸ νευρικῆς ἐξαψευς ἔνεκα τοῦ φόβου τῶν κατ' αὐτοῦ ἀπειλῶν τῶν ἐχθρῶν, οὓς ἐδημιούργησαν αὐτῷ αἱ ραδιουργίαι τοῦ Ἀλῆ, μὴ δυνάμενος δὲ νὰ φύγῃ διὰ θαλάσσης, διότι δύο ἀγγλικαὶ φρεγάται ὑπὸ τὸν ὑπαρχον Ταῦλορ ἔφραττον τὴν διόδον, ἐδραπέτευσεν νύκτωρ ἐξ Αὐλῶνος μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν καὶ προσέφυγεν εἰς τὰ ἐγγύς ὄρη τῆς Χιμαρας, ὅπου ἔμεινε κεκρυμμένος μέχρις οὗ διαπεραιωθῆ ἐκείθεν εἰς Κέρκυραν παρὰ τῷ Γάλλῳ στρατηγῷ Δονζελὸ, τῷ ἀντικαταστήσαντι τὸν Βερτιέ, καὶ ἔπειτα εἰς Κωστατινούπολιν.

Ἄλλ' ὁ Ἀλῆς μαθὼν τὰ γενόμενα ἀπέστειλεν ἀπόσπασμα ἐκ

τῶν δορυφόρων του εἰς εὔρεσιν τοῦ φυγάδος, ὅστις ἀνακαλυφθεὶς καὶ στερούμενος μέσων ἀντιστάσεως παρεδόθη ὁ τάλας.

Ἄπαχθεις δ' εἰς Ἰωαννίνα διὰ Κονίτιος ἔνθα ἔμεινε μῆνας τινὰς ἀπεχωρίσθη τῆς συζύγου του, ἐνεκλείσθη ἐν σκοτεινῷ ὑπογείῳ ὑπὸ τὴν κλίμακα τοῦ Σεραγίου τοῦ Ἄλῃ, τοῦτο δὲ ἐπραξεν, ὡς λέγει ὁ Δεβωσάμ ὅπως ἐκάστοτε ἀνερχόμενος καὶ κατερχόμενος τὴν κλίμακα τοῦ μεγάρου του ὁ Ἄλῃς ἐπιχαίρει βλέπων τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν του ὀλολύζοντα ἐν τῇ εἰρκτῇ.

Πράγματι τὸ τοιοῦτον ἦτο σκληρὸν καὶ πρωτοφανὲς ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας νὰ κρατῇ Βεζύρης Βεζύρην δεσμώτην, ὡς καλῶς παρατηρεῖ ὁ Δκθενπορτ καὶ ὁ Μενδελσον Βαρθόλδυσ καὶ ὅμως ὁ Ἄλῃς ἐγένετο ἐξαιρέσις τοῦ κανόνος διὰ τῶν δώρων, δι' ὧν ἐζημιώνει τὴν ὄργην τοῦ Διβανίου.

Ἄλλως δὲ καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ἄλῃ εἶχε καταστῆ τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐμβάλλῃ καὶ φόβον εἰς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Διὰ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ ὁ σατράπης τῶν Ἰωαννίνων κατέλαβε τὸ Βεράτιον, ὅπερ παρέδωκεν εἰς λεηλασίαν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, παρ' ὧν Ὀθωμανοὶ τε καὶ Χριστιανοὶ ἀνεξαιρέτως ἀπογυμνωθέντες ἔπαθον τὰ πάνδεινα ἐπίσης δὲ καὶ οἱ Βήδες καὶ Ἀγάδες τοῦ Αὐλῶνος ἔπαθον μεγάλως, διότι ἀπαχθέντες εἰς Ἰωαννίνα μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἤκαθειρχθησαν ἐν ταῖς εἰρκταῖς τοῦ φρουρίου, ὡς λέγει ὁ ποιητὴς Χατζῆ Σεχρέτης, πασᾶ δὲ ἡ κινήτη καὶ ἀκίνητος περιουσία των ἐδημεύθη ὅπως δὲ δικαιολογήσῃ ἐνώπιον τῆς Πύλης τὴν πρὸς τοὺς ὑπηκόους διαγωγὴν του ταύτην ἐπεμψε μὲν δῶρα πλοῦσια πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρέστησε δὲ τοὺς καθειρχθέντας ὡς συνωμόσαντες μετὰ τοῦ πασᾶ Βεραιτίου νὰ παραδώσωσι τὸν Αὐλῶνα τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Κράτους.

Πλὴν δὲ τῶν δώρων ἔστειλε καὶ περιεργόν τινα πρὸς τὸν Σεῖχ-
οὺλ-Ἰσλάμ ἐπισταλὴν ἣν ἀναφέρει ὁ Ἰβραήμ. Μαζούρ ἐφίδητος.

* *

Τὴν πρόδοτον τοῦ Ἀλῆ καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Πύλης ἀτιμωρησίαν αὐτοῦ βλέποντες καὶ οἱ γείτονες Τοπάρχαι καὶ Βοεβόδαι τῆς δυτικωτέρας Ἀλβανίας, οἳ οἱ τῆς Κροΐας, Ἐλβασάν, Τυράννων, Καβάγιας, Μπουχλίτσας καὶ ἄλλων μερῶν ἔσπευσαν φοβούμενοι νὰ κολακεύσωσι τὸν ἐπικίνδυνον γείτονα καὶ νὰ φανῶσιν εὐπειθεῖς εἰς τὰ κελεύσματά του, ὡσαννὶ ὑπ' αὐτοῦ εἶχον περιβληθῆ τὴν ἀρχήν.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τότε Ρούμελη Βασιλισῆς προσεφέρετο ταπεινῶς πρὸς τὸν Σατράπην τῶν Ἰωαννίνων ἄρχοντα ἤδη διὰ τῆς ὑποταγῆς τοῦ Βερανίου καὶ Αὐλώνως ἀμέσως μὲν δλοκλήρου τῆς Παλαιας Ἠπείρου καὶ τῶν χωρῶν τῆς Ἀχρίδος, Γκιόρτζας καὶ κώλωνιας (πλὴν τῶν πόλεων) καὶ τῆς περιφερείας Δελβίνου καὶ Ἀργυροκάστρου τῆς μέσης Ἀλβανίας καὶ Αἰτωλοακαρνανίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὠλὴν τῆς Ἀττικῆς, ἐμμέσως δὲ τῆς Πελοποννήσου διὰ τοῦ υἱοῦ του Βολῆ Πασᾶ καὶ πῆς Θεσσαλίας.

Τοσοῦτων δὲ χωρῶν ἄρχων ὁ Ἀλῆς ἐφέρετο ὡς ἀπόλυτος δεσπότης οὐδαμῶς λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὰς παρατηρήσεις τοῦ Διβανίου, ὅπερ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξηυμένιζε δι' ἀποστολῆς δώρων μεγάλων.

Ἐπειτα δὲ ὁ Ἀλῆς ὀλίγον μετὰ τὴν ἐν Τίλισιτ συνθήκην εἶχε καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ἀγγλίας πρὸς ἣν καὶ αὐτὸς δὲν εἶχεν ἀδιαφόρως· διότι πλὴν τῆς προσεγγίσεως, ἥτις ἐφαίνετο ἐπικειμένη τῆς

Πύλης πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, διήβλεπεν ὁ Ἄλῃς, ὅτι ἡ ναυτικὴ αὐτῆ δύναμις, ἐὰν ἐχθρικῶς διέκειτο αὐτῷ, μέγιστα ἠδύνατο εἰς τὰ περὶ τῶν νήσων ὄνειρα αὐτοῦ νὰ τῷ παρεμβάλλη προσκόμματα, τούναντιον δὲ νὰ διευκολύνῃ τὴν πλήρωσιν τούτων ἢ μετ' αὐτῆς φιλία καὶ σύμπραξις, ὡς ἐκολακεύετο νὰ πιστεύῃ καὶ ὅπως τὰ πράγματα κατόπιν διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ἐκχωρήσεως τῆς τλήμονος Πάργας ἀπέδειξαν.

Ἰποκρινόμενος δὲ φιλίαν πρὸς τὸν Πουκβίλ, τὸν ἐν Ἰωαννίνοις Γενικὸν Πρόξενον τῆς Γακκίας, συνεννοεῖτο κρυφίως πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν Ἀγγλων, τὸν Λήκ, τὸν Χύδσον Λόουε τὸν Στύκρ καὶ τὸν Ἐύρεϋ.

Συγχρόνως δὲ ὁ Ἄλῃς ἐν μεγάλῃ μυστικότητι ἐτήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἐν τῇ Μεσογείου Ἀγγλικοῦ στόλου.

Ἐπεθύμει δὲ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπάνοδον τῶν φιλικῶν Ἀγγλικῆς καὶ Τουρκίας σχέσεων καὶ ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο διὰ μέσων, ἅτινα διέθετεν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Καὶ τῷ ὄντι εἰς ἐνεργείας τοῦ Ἄλῃ, κατὰ μέγα μέρος ὀφείλετο ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνομολογηθεῖσα μετὰ τῷ Ἀγγλίας καὶ Πύλης σύμβασις, ἣτις, ὡς εἶκός, ἦν ἐπωφελῆς τῷ Ἄλῃ, ἠττηθείσης τῆς ἰσχυροῦς Γαλλικῆς πολιτικῆς διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ στρατηγοῦ Σεβαστιάνη.

..

Αἱ πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν ἐκδουλεύσεις τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ δὲν ἔμειναν ἄνευ ἀμοιβῆς.

Διότι ἀποστειλας βραδύτερον εἰς Λονδίνον τὸν ἔμπιστον αὐτῷ

Σεὶδ Ἀχμίτ ἐφένδην κατώρθωσε δι' αὐτοῦ, ὑπομνήσαντος τὰς ὑπηρεσίας τοῦ κυρίου του καὶ ὑποσχεθέντος τὰς ὑπηρεσίας τοῦ κυρίου του καὶ ὑποσχεθέντος πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὰ Ἀγγλικά ἐν Ἠπειρῷ συμφέροντα, νὰ πέμψῃ αὐτῷ ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ὑλόκληρον πυροβολαρχίαν ἐκ τῶν ὀπλοστασίων τοῦ Κράτους καὶ πολλὰς ἐκατοντάδας πυραύλων πολεμικῆς μηχανῆς προσφάτως ἐφευρεθείσης, ἐκ Μελίτης καὶ Μεσσήνης, ὧν ἐποίησατο χρῆσιν κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Βερατιου, ὡς εἶδομεν.

Ἐκτοτε, ὡς λέγει ὁ Δάβενπορτ, ὁ Λήκ ἔλαβε διαταγὴν νὰ μείνῃ παρὰ τῷ Ἀλῆ πρός ἐγκύμνασιν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν πυραύλων Κονγράβ ἐκπληρῶν συνάμα καὶ καθήκοντα ἀντιπροσώπου ἐν Ἰωαννίνοις.

Τότε δὲ καὶ ὁ Ἀλῆς ἀπορρίψας τὸ προσωπεῖον προσωκειώθη νὰ Ἀγγλικά συμφέροντα ἀνοίξας τοὺς λιμένας του εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ἐμπόριον καὶ εἰς τὰ Ἀγγλικά καταδρομικά καὶ πολλάκις χορηγήσας ὑπὸ εὐνοϊκωτάτους ὄρους παντὸς εἴδους τροφῆς καὶ ἐφόδια τῷ Ἀγγλικῷ στόλῳ ὅστις τότε ἐπολιορκεῖ τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων κατεχομένην Κέρκυραν, συγχρόνως δὲ μοῖρα αὐτοῦ τὰς ἄλλας τοῦ Ἰονίου νήσους,

Ἐδιωχθέντων τέλος ὑπὸ τῶν Ἀγγλων τῶν Γάλλων ἐκ Κυθήρων, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης ἀπεπειράθη καὶ αὐθις ὁ Ἀλῆς νὰ ἐπωφεληθῆ ἐκ τῶν νικῶν τῶν φίλων του.

Οὕτω δὲ ἐν ᾧ χρόνῳ οἱ Ἀγγλοι ἐβδομάριζον τὴν Λευκάδα, προσῆλθεν ἐπίκουρος ὁ Ἀλῆς καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τῆς Πλαγιᾶς.

Ὅτε δὲ μετὰ μίαν ἐβδομάδα οἱ ἐν Λευκάδι Γάλλοι ἐσυνθηκολόγησαν καὶ ὁ Ἀγγλος Ναύαρχος Ὁσβαλδ κατέλαβεν ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγγλίας τὴν νῆσον, προσῆλθεν αὐτῷ ὁ Ἀλῆς, τοῦτο μὲν ὅπως συγχαρῆ αὐτῷ ἐπὶ τῆ νίκη τοῦτο δὲ, ὅπως διατυπώσῃ ρητὴν αἰ-

τησιν, νὰ παραχωρηθῇ αὐτῷ ἡ νῆσος εἰς τὴν κατοχὴν τῆς ὀποίας τὸσαῦτα ἤξιου ὅτι ἔχει ἐκ τε πολιτικῶν καὶ ἐκ γεωγραφικῶν λόγων δικαιώματα.

Πράγματι δὲ ὁ Ἄλῃ Πασᾶς, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, ἠγωνίζετο εἰς κατάληψιν τῆς Λευκάδος ἀπὸ τοῦ 1798.

Ὁ Ὄσβαλδ εὐχαριστήσας αὐτῷ, ὡς εἰκός, ἐπὶ τῇ φιλικῇ συμπράξει, ὑπέδειξεν αὐτῷ, ὅτι ἡ Κυβέρνησις του δὲν ἔχει νὰ φέρῃ ἀντίρρυσιν τινα ἐπὶ τῆς ἐκφραστῆσεως εὐχῆς νὰ ἀνεγείρῃ ἐπὶ τῶν ἀντικρῶ τῆς νήσου ἀκτῶν τῆς Ἀκαρνανίας στρατῶνας πρὸς στρατιωτικὸν ἀναλόγου φρουρᾶς, οὐδεμίαν ὅμως ἀπάντησιν ἔδωκεν ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν τῆς Λευκάδος.

Ὁ Ἄλῃς ἐκ τῆς ἀδείας ταύτης ἐπωφελοῦμενος ἀνήγειρεν ἀντὶ στρατῶνων δύο ἰσχυρὰ φρούρια ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀμβρακικοῦ, τὸ μὲν ἐν Παντοκράτορι δεσπόζον καὶ αὐτῆς τῆς Λευκάδος, τὸ δὲ ἐπὶ ἀκτῆς τῆς Ἀκαρνανίας (Ποῦντα).

Τὰ φρούρια ταῦτα ἐξωπλίσθησαν βραδύτερον διὰ τῶν τηλεβόλων τοῦ φρουρίου τῆς Ναυπάκτου, ἅτινα μετέφερον ἐκεῖθεν ὁ Ἄλῃς, ὡς ἀναφέρει ὁ Μανζούρ ἐφένδης.

Ὁ Ἄλῃς ἀποτυχὼν καὶ αὐθις, διὰ τῶν φίλων του Ἀγγλων, νὰ καταστῇ κύριος τῆς Λευκάδος δὲν ἀπώκνητε νὰ στραφῇ ἐκ νέου πρὸς τὸν τὸσακίς ἐμπαιχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἀρχαῖον φίλον Πουκβίλ ἐλπίζων, ὅτι διὰ τελευταίας τινὸς ἀποπειρᾶς θὰ τὸν προσηταιρίζετο εἰς ἐπίτευξιν τοῦ πόθου, ὑφ' οὗ πάντοτε διεκαίετο, τῆς προσκτῆσεως τουτέστι τῆς Κερκύρας, ἀφ' οὗ ἡ Λευκάς διεφευγεν ἤδη ὀριστικῶς τῶν χειρῶν του καταστᾶσα ἀγγλικὴ κτῆσις.

Ὁ ἀποκλεισμός τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Ἀγγλων διήρκει ἔτι καὶ καθίστατο ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ πιστοτικώτερος, ὁ δὲ Ἄλῃς ἐν ᾧ ἐπωφελεῖτο ἐκ τῆς δεινῆς θέσεως τῆς φρουρᾶς καὶ τῶν κατοικῶν εἰσάγων

κρύφα τροφὰς, ὡς ἐπώλει ἀντὶ ὑπερόγκων τιμῶν, ὡς λέγει ὁ Δάβεν-
 προτ, διευκολύνων τὴν εἰς τὴν νῆσον εἴσοδον ἀξιωματικῶν Γάλλων καὶ
 παρέχων οὕτως ἑαυτὸν πρόθυμον εἰς τὰ Γαλλικὰ συμφέροντα, ἀφ'
 ἑτέρου ἔλεγεν εἰς τὸν πρόξενον Πουκβίλ νὰ καταλάβῃ στρατιωτικῶς
 τὸ φρούριον τῆς Κερκύρας, συμπράττων τοῖς Γάλλοις, ἐὰν ὁ Διοικη-
 τῆς τῆς νήσου στρατηγὸς Δονκελὸ ἤθελε πεισθῆ νὰ ἐκκενώσῃ τὸ φρού-
 ριον.

Ἄλλ' ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας δὲν ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα τοῦ
 Ἄλῃ, ὅστις προφανῶς εἰργάζετο προσυνηνομημένος ὦν μετὰ τῶν Ἄγ-
 γλων.

*
 * *

Τοῦτα πάντα γνωσθέντα ὑπὸ τοῦ Πουκβίλ προὔκαλεσαν τὴν κατ'
 αὐτοῦ ὀργὴν τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει
 πρεσβευτοῦ Σεβαστιάνῃ ἀπήτει τὴν καθαίρεσιν τοῦ Ἄλῃ.

Ἡ Πύλη πεισθεῖσα εἰς τὰς δικαίας παραστάσεις τῶν Γάλλων
 ἐνέκρινε καὶ ἐπεδοκίμασε σχέδιον ὑποβληθὲν αὐτῇ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς
 Κυβερνήσεως καθ' ἣν ὁ Ἄλῃς ἐμελλε νὰ προσβληθῆ ταυτόχρονως ὑπὸ
 τοῦ ἐν Κερκύρα στρατιωτικοῦ σώματος καὶ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῆς
 Δαλματίας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατάρχου Μαρμόν ἐνῶ συγχρό-
 νως θὰ ἐξηγειρόντο ἐν τῷ τόπῳ πάντα τὰ ἐχθρικῶς διακείμενα στοι-
 χεῖα.

Ἄλλ' ἡ ἐκ Πορτογαλίας ὑποχώρησις τοῦ Στρατάρχου Μασσένα
 καὶ αἱ ἀποτυχίαι τῶν Γαλλικῶν ὅπλων ἐν τῇ Ἰβηρικῇ Χερσονήσῳ
 ἠνάγκασαν τὸν Ναπολέοντα νὰ ἐξαποστείλῃ ἐκεῖσε τὸν ἐν Δαλματία

στρατόν του Μαρμόν, ἐξ οὗ ἐσώθη ὁ Ἄλῆς ὑπὲρ οὗ συνηγόρησε μεγάλως καὶ ὁ παρὰ τῇ Πύλῃ Ἄγγλος πρεσβευτῆς Ἀδὲρ ὡς λέγει ὁ Χύγξ.

Ἀντεκδικούμενος δὲ τοὺς Γάλλους ὁ Ἄλῆς μετ' οὐ πολὺ συνελάμβανε Γάλλους ὑπηκόους, ποικιλοτρόπως ἐβασάνιζεν αὐτοὺς καὶ ἐζημίου· οὕτω δὲ, πρωτωρμίσθη ἐν τῷ λιμένι τοῦ Μούρτου Ὑδραϊκῆς κορβέτα, φέρουσα ναυτιλιακὰ ἔγγραφα ὑπὸ Γαλλικῶν Ἀρχῶν ἐκδεδομένα καὶ σημαίαν Γαλλικὴν.

Πληροφορηθεὶς ὁ Ἄλῆς ὑπὸ κατασκόπων, ὅτι ὁ ἰδιοκτῆτης καὶ πλοίαρχος τῆς κορβέτας Δημήτριος Σαχίνης παρῆν ἐν τῷ ὑπὸ τὸν ναύαρχον Σινιάβιν Ρωσικῶ στόλῳ, ὅτε οὗτος κατεναυμάχησε τὸν Ὀθωμανικὸν παρὰ τὴν Τένεδον, διέταξε τὴν κατάσχεσιν τοῦ πλοίου. Ἀπαγαγὼν δὲ μεθ' ἅπαντος τοῦ πληρώματος εἰς Ἰωάννινα, ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ ἕνα τῶν υἱῶν του, πρὸς οὐδὲν λογισάμενος τὴν ἐπέμβασιν καὶ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Γάλλου Προξένου Πουκβίλ.

Ἐπίσης, συνέλαθε καὶ ἐφυλάκισε διάκονόν τινα Ἀριστείδην καλούμενον ἐν πλοίῳ ὑπὸ γαλλικὴν σημαίαν.

Τὸν διάκονον τοῦτον ἀκούσας ψάλλοντα ἐν τῇ φυλακῇ ἠύχαριτήθη καὶ διέταξε καὶ ἀπεφυλάκισαν αὐτὸν, ὡς ὁ ἴδιος ὠμολόγησεν ἐν Παρισίοις πρὸς τὸν Πουκβίλ.

Ὁ Ἄλῆς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐστράφη ὀλοσχερῶς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν.

Ὁ δὲ ἐν Ἰωαννίνοις γενικὸς πρόξενος αὐτῆς Σπυρίδων Γεώργιος Φορέστης, ἐκ Κερκύρας, ἦν ὁ κύριος ἐργάτης τῶν κατὰ τῶν Γάλλων ραδιοργανῶν καὶ μηχανορραφιῶν ἅς ὑπέθαλπεν, ἐννοεῖται, ἐν ἐπιγνώσει ὁ Ἄλῆ Πατσᾶς.

Εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ὁ Ἄλῃς ἐγένετο κύριος σχεδὸν ἀπάσης τῆς Ἡπείρου πλὴν τῶν περιφερειῶν τοῦ Δελβίνου καὶ Ἀργυροκάστρου.

Ὅνειρον λοιπὸν αὐτῷ ἡμερόφαντον ἦν ἡ κατάκτησις καὶ τῶν περιφερειῶν τούτων ὅπως συμπληρώσῃ τὰς κατακτήσεις του, καὶ ἀρχῇ αὐτὸς ἀπάσης τῆς Ἡπείρου Παλαιᾶς τε καὶ Νέας.

Τὸ Πασαλίκιον τοῦ Δελβίνου, περὶ οὗ εἶπομεν ἱκανὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, εἶχεν ἔδραν τὴν ὁμώνυμον πόλιν καὶ περιελάμβανε τὴν Τσαμουριάν καὶ μέρος τῆς Λιαπουριᾶς· πολλοὶ τῶν Ἀγαθῶν καὶ βεηδῶν τοῦ Πασαλικίου τούτου βλέποντες τὰς προόδους τοῦ υἱοῦ τῆς Χάμκως ὑπετάγησαν, ὡς ὁ Χασάν Τσαπάρης ἐκ Μαργαριτίου καὶ ὁ Νταλιάνης ἐκ Κομισπόλεως, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πασᾶς τοῦ Δελβίνου Μουσταφᾶς ἔσπευσε νὰ ὑποβάλλῃ τῷ Ἄλῃ τὴν ὑποταγὴν του, πέμψας πρὸς τοῦτο ἄμνηρον τὸν υἱὸν του Σουλεϊμάν, ἀλλ' ἄλλοι βεηδες καὶ καὶ ἀγάδες ἔμενον ἀνυπότακτοι καὶ ἰδίως οἱ τοῦ Δελβίνου, τοῦ Ἀργυροκάστρου, τοῦ Γαρδικίου καὶ τῶν Ζουλιωτῶν, οἵτινες εἶχον στερρὰν ἀπόφασιν νὰ ἀντίσχωσι μέχρι τέλους προτιμῶντες τῆς δουλικῆς ζωῆς τὸν ἐντιμον θάνατον.

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην μαθὼν ὁ Ἄλῃς ἐκ διαφόρων ἀπεσταλμένων ἀπεφάσις νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν ὅπως καταστήσῃ σεβαστὴν τὴν θέλησίν του.

Πρὸς τοῦτο δέ, ἐτοιμάσας ἀξιόλογον δύναμιν ἐν ἣ καὶ πολλοὶ τῶν διαπρεπόντων τότε ὄπλαρχηγῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀκαρνανῶν, οἵτινες ἐπὶ μισθῷ, ὡς καὶ οἱ Ἄλβανοί, ὑπηρετοῦν ἐκάττοτε αὐτῷ, ἐξέπεμψε αὐτὴν κατὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Ἡ πόλις αὕτη, περὶ ἧς ἱκανὰ εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπεφάσις νὰ τὴν καταστρέψῃ ὁ Ἄλῃς εἶχε 2500 περὶ-που οἰκογενεῖας, ὧν ὄλγαί χριστιανικαί.

Τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἐκτισμένον ἐπὶ ὠραίου λόφου δεσπόζοντος εὐρυτάτης καὶ εὐφόρου πεδιάδος, ἔχει ὑπερκείμενον φρούριον ὄχυρόν.

Ὡς δὲ διηγεῖται ὁ Χατζῆς Σεχρέτης ὀλίγον χρόνον πρὶν ἢ ὁ ἀλπασικὸς στρατὸς ἐπέλθῃ κατὰ τῆς πόλεως, ὁ Ἀλῆς θέλων ν' ἀπομακρύνῃ πᾶσαν τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ τοῦ Δελβίνου ὑπόλοιαν καὶ διαίρων νὰ ἐξασθενήσῃ τοὺς Ἀργυροκαστρίτας ἐξαπέστειλε παρ' αὐτῶ τὸν Μαχμούτ Σιαμέτην ἐγκριτὸν τῆς Λιαπουριάς Μπέην, ἵνα διακοινώσῃ αὐτῶ, ὅτι μετανοήσας ἐπὶ τῇ προτέρᾳ καταδιώξει ἀναγνωρίζει αὐτὸν ὡς τοποτηρητὴν τοῦ Δελβίνου ἐν ᾧ δύναται νὰ ἀκωλύτως νὰ διαμένῃ.

Συγχρόνως δὲ πέμψας ἀπεσταλμένους εἰς Ἀργυρόκαστρον, ἐζήτησε τὴν εἰρηνικὴν τῶν κατοίκων ὑποταγήν.

Ἄλλ' οἱ Ἀργυροκαστρίται οἱ καλῶς εἰδότες τὸν Ἀλῆ καὶ τὴν πολιτικὴν του, ἀπέπεμψαν τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ συγκατέσαντες τοὺς ἠμοφρονοῦντας ἐκ μὲν τῶν Γαρδικιωτῶν τοῦ Μεμοῦς Ἀγᾶν, ἐκ δὲ τῶν Ζουλιατῶν τὸν Ἄγαν Ντριζ Χασάνην καὶ ἐκ τῶν ἄλλων συμμάχων τοὺς Μπέϊκον Ζουλιάτη καὶ Σελήμ Μπέην Κόγκαν ἐν Παληατλῇ συνωμολόγησαν κοινὴν κατὰ τοῦ Ἀλῆ σύμπραξιν καὶ συμμαχίαν.

Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς, καίπερ πιστεύσας ἐν ἀρχῇ τὰς τοῦ Ἀλῆ ὑποσχέσεις, ἀλλὰ ὠριμώτερον σκεψάμενος ἤρξατο νὰ στρατολογήῃ ἐν Δελβίνῳ, ἵνα ἐνεργήσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Ἀργυροκαστρίτων καὶ Γαρδικιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων Μπέηδων ἐκ τῶν συμμάχων.

Τὴν τοιαύτην διαγωγὴν αὐτῶν γινούσ ὁ υἱὸς τῆς Χάμικως διέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ νὰ ἀπέλθῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐν μὲν σῶμα ἐκ 300 ἀνδρῶν ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Δελβίνου ἕτερον δὲ ἰσάριθμον κατὰ τῶν Κοκάτων, τρίτον ὑπὸ τὸν Θανάσῃν Βάγιαν ἐκείνῳ, κατὰ τῶν Μουρσιωτῶν καὶ Ρωγονατιωτῶν, ὧν ἤρχεν ὁ Σελῆμ Μπέης, καὶ τέλος τέταρτον σῶμα ἐκ 10,000 ὑπὸ τὴν Ὁμέρ Βρυώνῃν κατὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου· ἐκ τῶν στρατῶν τοῦ Ἀλῆ ὁ μὲν ὀπὸ τὸν Θανάσῃν Βάγιαν καταπολεμήσας τὸν Σελῆμ Μπέην καὶ ἀποστείλας εἰς Ἰωάννινα αἰχμαλώτους αὐτόν τε καὶ πλείστους ἄλλους προσῆλθεν ἐπίκουρος τῷ Ὁμέρ Βρυώνῃ, ὅστις νικησας περὶ τὴν Γκιάσταν 300 Ἀργυροκαστρίτας ἐπολιόρκει ἤδη τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Ἡ πόλις ἤδη ἐκανοβολεῖτο ὑπὸ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνῃ δια πυροβολικοῦ ὕρειου καὶ ὄλων καὶ πυραύλων Ἀγγλικῶν· αἱ ἄγνωστοι αὐταῖς τοῖς Ἀργυροκαστρίταις πολεμικαὶ μηχαναὶ ἐντὸς ὀλιγίστων ἡμερῶν κατῶρθωσαν νὰ διαχύσωσι φόβον τοῖς πολιορκουμένοις καὶ νὰ ἐπιβάλωσιν αὐτοῖς, μετὰ μηνικίαν μόνον πολιορκίαν, τὴν ἄνευ ὄρων παραδόσιν.

Πρὸς τοῦτο δὲ ὕψωσαν λευκὴν σημαίαν, ὃ δὲ Θανάσης Βάγιας μετὰ ὀκτῶ ἄλλων ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ εἰσῆλθεν εἰς Ἀργυρόκαστρον ἵνα διαπραγματευθῇ τὴν παράδοσιν.

Ἡ συνέλευσις ἐγένετο ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Μουσταφᾶ Βέη, προκρίτου τῆς πόλεως, καὶ ἀπεφάσισε τὴν παράδοσιν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐστάλη πρὸς τὸν Ἀλῆν εἰς Ἰωάννινα ὁ Σείχης Μπαμπᾶ Χασάν ἵνα ἐκλιπαρήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ σατράπου.

Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐνδούς εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ γέροντος πρεσβευτοῦ καὶ τῶν αὐλικῶν του διέταξε, διὰ ταχυδρόμου τὸν Ὁμέρ Βρυωννὴν νὰ παραλάβῃ τὸ φρούριον τοῦ Ἀργυροκάστρου, νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν εἰς λεηλασίαν καὶ νὰ ἀποστείλῃ εἰς Ἰωάννινα τοὺς προὔχοντας τῆς πόλεως καὶ ἰδίᾳ τὸν Μουρτεζάμπην, ὅστις ἐπιμῶνως ἤρνεϊτο νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν.

Μετὰ τὴν τοῦ Ἀργυροκάστρου πτώσιν, πάντες οἱ κατὰ τοῦ Ἀλῆ σύμμαχοι ἐκ τῶν Λιάπιδων κατετρόμαξαν ἕκαστος δὲ ἐσπευδεν ἢ νὰ ὑποταγῇ οἰκιοθελῶς ἢ νὰ φύγῃ μακρὰν.

Ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς τοῦ Δελβίνου, ἠτοιμάζετο νὰ πράξῃ ταῦτό, ἀλλ' ὁ στρατός τοῦ Ἀλῆ ἐκυρίευσεν τὸ Δέλβινον, συνέλαβεν αἰχμαλώτους δύο υἱούς τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταφύγῃ εἰς Γαρδίκι, ὠχυρωτάτην πολίχνην τῆς δικαιοδοσίας του.

Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς κύριος γενόμενος τοῦ τε Ἀργυροκάστρου καὶ τοῦ Δελβίνου προσεπάθησε καὶ νὰ ἐδραιωθῇ ἐν Ἀργυροκάστρῳ κατὰ τὸν συνῆθη αὐτῷ τρόπον.

Πλείσται τῶν μᾶλλον σημαίνουσῶν οἰκογενειῶν ἐξωρίσθησαν μακρὰν, ἀναγκασθεῖσαι νὰ ἀλλάξωσι τὰ κτήματα των ἀντὶ ἄλλων μικρότερας ἀξίας.

Ἀπὲς τινος δὲ ὑψώματος, χωρίζοντος ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο ἡμισυτῆς πόλεως, ὠκοδόμησεν ὁ Ἀλῆς ἀκρόπολιν βενετικοῦ ρυθμοῦ.

Ἄλλ' ἡ οἰκοδομὴ ἐγένετο τοσοῦτον ἐσπευσμένως καὶ ἀμελῶς, ὥστε καὶ τὸ ἔργον του αὐτὸ ἔσχε τὴν μοῖραν τῶν ἄλλων αὐτοῦ κτισμάτων, καταπεσὸν ταχέως εἰς ἐρείπια,

Ἐπίσης ἐδείματο καὶ μέγα τι σεράγιον μετὰ τῶν ἀναγκαιούτων αὐτῷ παραρτημάτων. Σπασμωδικὴ τις σπουδὴ ἐφαίνετο κεντρίζουσα τὸν γηράσκοντα τύραννον, ὡσανεὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι δὲν τῷ

ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ δημιουργήσῃ διαρκές τι, καὶ ὅτι δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἀπεπερατώσῃ τὰ ἐπιχειρηθέντα.

Τούτων συντελεσθέντων, ἐξάνη τῷ Ἀλῆ Πασᾶ εὐκαιρὸς νῦν ἡ στιγμή εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἐπὶ μακρὸν ἀναβληθείσης ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ Γαρδικίου.

Ἦν δὲ τὸ Γαρδικίον φύσει ὄχυρόν, κείμενον ἐπὶ κωνοειδοῦς ὄρους, ὑπερασπιζόμενον ἀπὸ Α. καὶ Ν. ὑπὸ βαθείας χαράδρας καὶ ἀποτελούμενον ἐξ οἰκιῶν στερρῶς ὠκαδομημένων καὶ ὠχυρωμένων δι' ἐπάλλεων καὶ τοξοτίδων· προῦκειτο λοιπὸν νὰ πολιορκηθῶσι τσαυτὰ μικρὰ καὶ καλῶς ἐφωδιασμένα φρούρια.

Πλὴν τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ καὶ πολλῶν ἄλλων βέηδων καὶ ἀγάδων, εὗρίσκετο ἐν Γαρδικίῳ καὶ μυστικός τις πρεσβευτῆς, ἀπεσταλμένος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ὑπεκκύσῃ τοὺς κατοίκους εἰς ἀντίστασιν· τὸν Ἀλῆν δ' ἐκέντριζεν ἀφ' ἐτέρου ἢ ἐν τῷ κατὰ τὸ Λιμπόχορον σεραγίῳ τῆς πενθοῦσα τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Χαϊνίτσα, ἥτις, ὡς εἶδομεν, εἶχεν ὀρκισθῆ ὅτι δὲν θὰ ἠσύχαζεν ἐὰν δὲν ἐπλήρου τὰ προσκεφάλαιά της ἐκ τῶν τριῶν τῶν γυναικῶν τοῦ Γαρδικίου.

*
* *

Ὁ Ἀλῆς ἀπέστειλε τὸν στρατὸν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Γαρδικίου ἵνα ἀποπλύνῃ τὴν προσαφθεῖσαν, πρὸ πενήτηντα χρόνων, τῇ τε μητρὶ του καὶ τῇ ἀδελφῇ Χαϊνίτζα ἀτιμίαν.

Ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ ἦσαν ὁ τρομερὸς Γιουσούφ Ἀράκης, ὁ Παχῆρ Ἀγάς καὶ ὁ Θανάσης Βάγιας, ὁ βδελυρὸς ἥρωϊς τῆς σφαγῆς τῶν ἀθῶων Γαρδικιωτῶν, τὸ ἄχαρι καὶ τερατῶδες ἔργον τοῦ ὁποίου.

τοιοῦτον ζωηρῶς περιέγραψεν ὁ ἔθνικός ποιητὴς Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἐν τῷ φερωνύμῳ ποιήματι.

Ἡ πολιορκία τοῦ Γαρδικίου ἤρξατο, ἤτις διήρκεσεν ἐπέκεινα τοῦ μηνός, καθ' ἣν πολλοὶ συνήφθησαν ἀψιμαχίαι ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος, ὅτε μὲν ἐφορμώντων τῶν Ἀληπατικῶν ὅτε δεξιόδοον ποιούτων τῶν Γαρδικιωτῶν.

Δυστυχῶς ὅμως γενομένης γενναίας ἐφόδου, κατελήρθη ὑπὸ τῶν χριστικῶν τοῦ Θανάση Βάγια συνοικία τῆς πόλεως, αἱ δὲ ἐν αὐτῇ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποταγῶσι διὰ συμβάσεως.

Οἱ Γαρδικιώται, μὴ εἰδότες καλῶς τὸν Ἀλῆν παρεδόθησαν διὰ συμβάσεως ἐπικυρωθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

Κατὰ ταύτην ὁ μὲν Μουσταφᾶ Πασᾶς καὶ οἱ ἐν Λικπουργιᾷ πρόκριτοι πέμποντες τὰς ἑαυτῶν οἰκογενείας εἰς τὰς ἐστίας τῶν ἑκκτος, ὡς καὶ τινες τῶν ἐγκριτωτέρων Ἀγάδων τοῦ Γαρδικίου, ἐν ὄλῳ περὶ τὰς ἐξήκοντα θὰ συνωδεύοντο ἔνοπλοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς Ἰωάννινα, οἱ δὲ λοιποὶ κάτοικοι τοῦ Γαρδικίου, ἐν ὄλῳ περὶ τὰς ἐξήκοντα, θὰ ἀφίνοντο ἀνενόχλητοι εἰς τὰς ἐστίας αὐτῶν.

Οὕτως ἐάλω καὶ τὸ Γαρδικίον,

Μεταξὺ δὲ τῶν ἀποσταλέντων εἰς Ἰωάννινα μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ τοῦ Δελβίνου Γαρδικιωτῶν μνημονεύονται: ὁ Δεμήρ Ντόστης Ματούσαγας καὶ Ἰσλιάμ Μπέη Κόκκας.

Ὁ δρόμος αὐτῶν ἦν ἀνθοστόλιστος, εἰς Ἰωάννινα δὲ ἐγένοντο δεκτοὶ ἐν ἤχοις ὀργάνων καὶ ἀλαλαγμοῖς χαρᾶς ὡς λέγει ὁ Μένδελσον.

Ὁ ἀναμένων αὐτοὺς Ἀλῆς ἐξῆλθεν εἰς προῦπάντησίν των, ἀνήγειρεν αὐτοὺς προσπεσόντας, καὶ ὀλίγας μόνον λέξεις ἀσθενοῦς ἐλέγχου ἀπέτεινεν, ὅπως ἀποκοιμίση αὐτοὺς ἐν ἀπατηλῇ ἀσφαλείᾳ, ὡς συνήθως, διώρισε δ' ὡς καταλύματα τὸ φρούριον.

Τὴν νύκτα ὁμῶς ἐπέπεσον, τῇ διαταγῇ αὐτοῦ, δολοφόνοι κατὰ τῶν ὁμήρων, ἀλλ' οὗτοι συσσωματωθέντες ἐπυροβόλησαν κατ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ δύο ὥρας ἀντιστάντες ἔτρεψαν εἰς φυγὴν ἀφέντες νεκρούς τινάς.

Ἄμα τῇ ἡμέρᾳ ὁ Ἄλῆς ἀπήτησεν παρ' αὐτῶν τὰ ὄπλα καὶ τῷ λόγῳ ὅτι εἶχον ἀποπειραθῆναι ἀποδράσῃσι, μετήγαγεν αὐτούς εἰς τὰ κελλία τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Σωτήρος, ἐν μέσῳ τῆς λίμνης, τὸν δὲ Μουσταφᾶ Πασᾶν ἐν τινὶ δωματίῳ τοῦ ἐπὶ τῆς νήσου σερατίου, σκοπῶν ἐκεῖ νὰ τελέσῃ τοὺς φόνους. Ἄλλ' ὁ παμπόνηρος Ἄλῆς θέλων νὰ φαίνεται τῷ τε Πουκβίλ καὶ τῷ ἀγγλῷ Προξένῳ Γ. Φορέστη φιλανθρωπος διέδωκεν, ὅτι μετεκόμισεν εἰς τὴν νῆσον ὡς ἀποπειραθέντας ἀπόδρασιν.

Ὁ δὲ Πουκβίλ ἀναφέρει ὅτι εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἄλῆ Πασᾶς τὰδεῖνα ἀποκομίσει αὐτὸν περὶ τῶν μελετωμένων κακουργημάτων τῆς σφαγῆς τῶν ὁμήρων τῶν Γαρδικιωτῶν, ὅστε μετέβη εἰς τὸ σεράτιον ἵνα διεξαγάγῃ ὑποθέσεις τινάς.

Ὁ Πουκβίλ λέγει :

«Τὰ στίφη παρήλαυον ἀπὸ πρωΐας, αἱ ἐπισκευαὶ ἐξήρχοντο τοῦ σερατίου, οἱ ἀκόλουθοι ὠπλισμένοι ἀνέμενον τὴν διαταγὴν νὰ ἱππεύσωσιν, ὅτε διηρχόμην τὰς ὁδοὺς τὰς πλήρεις πλήθους ἀναμένοντος ἐν βλέμμα τοῦ κυρίου.

» Ἡ στιγμή αὕτη οὐδέποτε θὰ ἐξαλειφθῇ τῆς μνήμης μου.

» Εἶδον κεφαλὰς ἀσπαιρούσας ἔτι ἐπὶ πασσάλων, ἀκούσιος τρόμος μὲ κατέλαθε, καίτοι ὄφειλον νὰ ἐξοικειωθῶ πρὸς τὸ θέαμα τοῦτο.

» Ὅτε ἀφικόμεν εἰς τὰς εὐρείας αἰθούσας τοῦ ἀνακτόρου ἠγγέλθη ἡ μεταβασίς μου, ἀρθέντος δὲ τοῦ παραπετασματος, εἰσέρχομαι, βλέπω τὸν Ἄλῆ Πασᾶν σύννου καὶ καθήμενον μὲ κρεμαμένους τοὺς πόδας παρὰ τὰ πλάγια τοῦ σοφᾶ.

»Ἐτέθην κατὰ τὴν ἐθιμοτυπίαν εἰς τὰ δεξιὰ, ὅτε ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ληθαργίας ταύτης, νεύει εἰς τοὺς συμβούλους αὐτοῦ ν' ἀπομακρυνθῶσιν».

— « Ἐδῶ εἶσαι, μοῦ εἶπε διὰ πνιγρᾶς φωνῆς· σὺ εἶσαι υἱέ μου! Καὶ θλίψας τὴν χεῖρα μου ὕψωσε πρὸς τὸν οὐρανὸν τοὺς ὕγρους ἐκ δακρῶν ὀφθαλμοῦς.

— « Ἡ τύχη συνεπληρώθη, οἱ ἐχθροί μου, παρὰ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἀπόπειραν τῆς φυγῆς προσείλκυσαν τὴν ἐπεικείαν μου. Τοὺς ἔχω ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου καὶ δὲν θὰ τοὺς καταστέψω. Πίστευσόν μοι, ἀγαπητέ πρόξενε, λησμόνησον τὰς ἐναντίον μου κατηγορίας· δὲν θὰ σοὶ εἶπω πλέον νὰ μὲ ἀγαπᾷς, θέλω νὰ σὲ ἀνγκάσω πρὸς τοῦτο, ἀκολουθῶν ἀντίθετον σύστημα πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξήσκουν μέχρι τοῦδε. Τὸ στάδιόν μου συνεπληρώθη, καὶ θέλω νὰ περάνω τὰς ἐργασίας μου δεικνύων ὅτι ἤμην μὲν φοβερός καὶ αὐστηρός, γνωρίζω ὁμῶς καὶ νὰ σέβωμαι τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα.»

« Ἡ γλῶσσα αὕτη ὁμῶς νέκ ἐν τῷ στόματι τοῦ τυράννου μὲ ἐξέπληξε τοσοῦτον, ὥστε ἐδίσταζον νὰ τὸν συγχαρῶ διὰ τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ αἰσθήματα.

Φεῦ ! υἱέ μου, ἐξηκολούθησε, τὸ παρελθὸν εἶναι πλέον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου, ἔχουα τόσον αἶμα, ὥστε τὸ κῦμα αὐτοῦ μὲ ἀκολουθεῖ καὶ δὲν τολμῶ νὰ ἴδω ὀπισθὲν μου.»

Οἱ λόγοι τοῦ βεζύρου διεκόπησαν ἐνταῦθα ὑπὸ σφοδροῦ κεραυνοῦ, ὅστις ἔσεισε τοὺς θόλους τοῦ ἀνκτόρου, καὶ ἐπανάλαβε στενάζων. « Ἐπεθύμησα τὴν τύχην καὶ εἶμαι πεπληρωμένος ἐκ τῶν δώρων της· ἐπεθύμουν ἀνάκτορα, σεράϊα, τὴν ἰσχύν, τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τῶν πάντων ἐπέτυχον.

» Ἐὰν συγκρίνω τὴν καλύβην τοῦ πατρὸς μου πρὸς τὸ ἐκ χρ-

σοῦ ἀπαστρέπτον τοῦτο ἀνάκτορον, ὠρεῖλον νὰ ἤμαι εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς εὐτυχίας.

»Τὸ μεγαλεῖον μου ἐκθαμβοῖ τὸν λαόν· πάντες οὗτοι οἱ Ἄλθανοὶ προσκυνοῦντες τοὺς πόδας μου φθονοῦσι τὸν εὐτυχῆ Ἄλῆν· ἀλλ' ἂν ἐγνώριζον τί στοιχίζει εἰς ἐμέ ἢ ἐπίδειξις αὐτῆ, θὰ μὲ ᾤκτειρον.

»Ἐκθέτω τὰ πάντα ἐνώπιόν σου· εὐσπλαγγίσου με. Γονεῖς, φίλους, συγγενεῖς ἐθυσίασα ὑπὲρ τῆς φιλοδοξίας μου! Κατέπνιξα... κατέπνιξα καὶ αὐτὴν τὴν φωνὴν τῆς φύσεως (ἐπὶ μακρὸν εἰρήγησεν) Εὐχομαι μὴ ποτε μάθης τοῦτο· περικυκλοῦμαι ὑπ' ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἐσφαξα τὰς οἰκογενεῖας· ἀλλ' ἄς ἀπομακρυνθῶμεν τῶν θλιβερῶν τούτων ἀναμνήσεων.

— Οἱ ἐχθροὶ μου εἶνε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου. Θέλω τὸ Γαρδικιον νὰ κατᾶστῃ τὸ ἄνθος τῆς Ἄλθανίας, καὶ προτίθεμαι νὰ διέλθω τὰς τελευταίας ἡμέρας μου ἐν Ἀργυροκάστρῳ· ἰδοὺ τὰ τελευταῖα σχέδια, ἅτινα σχηματίζω, καὶ ἂν ἠδυνάμην νὰ ἐπιτύχω τὴν Πάργαν, ἣν ματαιῶς ἀπὸ τοσοῦτων ἐτῶν ζητῶ ἀπὸ σοῦ, τὴν Πάργαν, διὰ τὴν ὅποιαν θὰ πληρώσω πᾶν ὅ,τι ζητήσωσι, καθιστῶν σὲ πλουσιώτατον, τότε πᾶσαι μου αἰ εὐχαὶ θὰ ἐκπληρωθῶσι. Δὲν σὲ προτείνω, ἀγαπητέ μου υἱέ, νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ ταξείδιον, τὸ ὅποιον ἐπιχειρῶ.

Ὁ καιρὸς εἶνε ἐναντίος καὶ ἐπειδὴ θὰ ἐπιστρέψω τάχιστα, μεταβαίνομεν τότε ἡμοῦ εἰς Πρέβεζαν, ἵνα ἐκεῖ διέλθωμεν τὰς πρώτας καὶ ὠραίας ἡμέρας τοῦ ἔαρος.

Γράφον σὲ παρακαλῶ, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου σοὶ εἶπον, πρὸς τὸν πρεσβευτὴν σου· διότι οἱ ἐχθροὶ μου δὲν θὰ βραδύνωσι νὰ νὰ μὲ συκοφαντήσωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ θὰ εἶνε καλὸν νὰ προπορευθῇ ἢ ἀλήθειαι τῆς κατηγορίας αὐτῶν.

*
*
*

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀλῆ Χαϊτίτσα, ἣτις εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς Λιμπόχοβον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδέμ βίη, τελευταίου τέκνου τῆς ἐκ τοῦ ἀνοσίου αὐτῆς ὑμεναίου, ἐνεψυχώθη ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς ἀλώσεως τοῦ Γαρδικίου.

Ἡ ἐκδίκησις ἐθέρμανε τὴν ὑπὸ τῆς θλίψεως πηγωθεῖσαν καρδίαν τῆς ὡς παράπρονος θεωρουμένης Χαϊτίτσας καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν ἀδελφὸν τῆς ταδε..

— « Δὲν θὰ σὲ ἀπονεύω πλέον τὸν τίτλον τοῦ βεζύρου, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ, ἐὰν δὲν τηρήσης τὴν πίστιν, ἣν ὠρκίσθης παρὰ τὸ ἄψυχον τῆς μητρός μου λείψνον. Ὁφείλεις, ἐὰν εἶσαι υἱὸς τῆς Χάμκως, νὰ καταστρέψῃς τὸ Γαρδικί, νὰ ἐξολοθρεύσῃς τοὺς κατόικους του, ταὶ νὰ θέσω ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου τὰς γυναῖκας καὶ θυγατέρας του ἵνα τὰς διαθέσω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου. Δὲν θέλω πλέον νὰ κοιμηθῶ εἰμὶ ἐπὶ στρωμάτων πεπληρωμένων ἐκ τῆς κόμης αὐτῶν. Ἀπόλυτε ἄρχων τῶν Γαρδικιωτῶν, μὴ λητμόνει τὰς ὕβρεις, ἅς ὑπέστημεν παρ' αὐτῶν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ταπεινωτικῆς ἡμῶν αἰχμαλωσίας. Ἡ ὄρα τῆς ἐκδικήσεως ἐπέστη· ἅς ἐξαφανισθῶσιν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. »

Τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἀδελφῆς του λαθὼν ὁ Ἀλῆς ἐξῆλθε τῆς πρωτευούσης τῆς σατραπείας του καὶ πρῶτον μὲν μετίβη εἰς Ἀργυρόκαστρον, ἐν ᾧ ἀφεις χιλίους φρουροὺς ἀνεχώρησε, καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐξ Ἰωαννῶν ἀναχώρησίν του ἀφικνεῖται εἰς τὸ ἐν Λιμποχόβῳ ἀνάκτορον τῆς ἀδελφῆς του.

Τὸ ἀνέκτορον του σώζετε εἰτέτι και καλεῖται Πύργος ἢ Κάστρον.

Παρατηρήθη, μετὰ τὴν μετ' αὐτῆς συνέντευξιν του, ὅτι τὰ δάκρυα τῆς γυναικός, ἅτινα δὲν ἔπαυσαν ρέοντα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ἐπεσχέθησαν ὡς ἐκ θαύματος.

Ἡ κατοικία της μέχρι τοῦδε διὰ πενήμιων κεκοσμημένη χρωμάτων, ἀμέσως ἐκαλύφθη ὑπὸ πολιτίμων ἐπίπλων και ταπήτων· ἐδέξατο δημοσίᾳ ἐπισκέψεις, ὡς κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς μητρικῆς αὐτῆς εὐδαιμονίας, ὅτε ἔστερε τὰ τέκνα αὐτῆς διὰ νυμφικοῦ διτδήματος.

Ἐώρτασε τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀδελφοῦ της διὰ συμποσίων και ἀσμάτων, αἱ δὲ γυναικῆς ἐπανελάβον τὴν εὐθυμίαν των· ἐγκαταλιπὼν δ' ὁ γέρον Ἀλῆς τὸ συμπόσιον τοῦ ὁποίου προήδρευεν ἀπεχωρίσθη τῆς ἀδελφῆς ἕνα προετοιμάσει νὰ κατὰ τῶν Γαρδικιωτῶν σχέδια πρὸς τοῦτο δὲ, τὴν ἐπιούσαν ὁ Ἀλῆς στέλλει στίρος Ἀλβανῶν εἰς Γαρδικίον ἕνα ὁδηγήσει παρ' αὐτῷ πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας και πέραν ἄνδρας,

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἀνεκοίνωσαν τοῖς κατοικοῖς τὴν διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ οἱ δὲ Γαρδικιωταὶ ἐκόντες ἄκοντες ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπακούσωσι.

Μετ' ὀλίγον δὲ μακρὰ σειρὰ ἀόπλων ἀθρώπων μεταξὺ τῶν στίχων τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλῆ κατήρχοντο τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ Γαρδικίον, κοπτόμενοι και θρηνοῦντες τὰς ἀδελφάς, συζύγους και μητέρας, ἅς μὲν ἐμελον πλέον νὰ ἴδωσι· διότι πάντες προσησθάνοντο ὅτι μέγα τι κακὸν ἐμελέτα ὁ Ἀλῆς καλῶν ὀλόκληρον τὸν ἄρρενα πληθυσμὸν παρ' ἑαυτῷ.

Ἀπῆλθον λοιπὸν ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγῇ ρίπτοντες τελευταῖον βλέμμα ὀπισθέν των εἰς τὴν γενιέθλιον γῆν.

Και ὅμως οἱ Γαρδικιωταὶ εἶχον παραδοθῆ ἐπὶ συμβάσει, ἤν·

κατεπάτησεν ὁ Βεζύρης ὡς ποτε τὴν τῶν Σουλιωτῶν τοὺς δυτηήνους Γαρδικιώτας προσχθέντας ἐνώπιόν του ἐδεξιώσατο ὁ Ἄλῃς μεγαλορφῶνας καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ἀμνηστεύσει πάντας καὶ ἀποκτασθήσει ἐν τῇ κώμῃ των, παρέχων αὐτοῖς πάσαν προστασίαν.

Ἀπολύσας δὲ παρήγγειλε νὰ διανυκτερεύσωσι, διότι ἦτο ἤδη ἀργά, εἰς τὰ πλησιόχωρα τοῦ Λιμποχόβου χάνια.

Οἱ Γαρδικιώται ἀπεχώρησαν ἡσυχοί, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εἶδον ἐκυτοὺς δι' ἀπάτης ἐγκλεισθέντας ὑπὸ τῶν Τζοχαδρέων τοῦ Ἄλῃ ἐν τῇ εὐρείᾳ καὶ τετοιχισμένῃ περιοχῇ τοῦ παρακειμένου χανίου Βαλιαρῆ (Βκλαιρέ) ἢ Βουβάλα.

Καὶ κατὰ τινας μὲν ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐγκλειστων Γαρδικιωτῶν ἀνῆρχετο εἰς 500, κατ' ἄλλους εἰς 666 καὶ κατὰ τρίτους εἰς 700, ἀλλ' ὅσοι δῆποτε καὶ ἂν ἦσαν βεβίως θὰ ἠδύναντο ἂν εἶχον τὲ ὅπλα των νὰ πωλήσωσιν ἀκριβὰ τὴν ζωὴν των.

Φαντασθῆτε περίβολον τετράγωνον τὸ ὕψος τῶν τοίχων τοῦ ὁποίου δὲν ὑπερέβαινε τὸ ἀνάστημα ἀνδρὸς καὶ ἄνευ καταφυγίου, προωρισμένον δ' οἶκημα βουβάλων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὕρισκοντο ἐγκεκλεισμένα ἐξακόσιοι ἐβδομήκοντα πρόσωπα ἀμφιταλαντευόμενα μεταξύ τῆς ἐλπίδος καὶ τοῦ φόβου· ὁ Ἄλῃ Πασᾶς μόλις ἔμαθεν ὅτι ἐνεκλείσθησαν οἱ Γαρδικιώται κατκλιπὼν τὸ μέγαρον τῆς Χαϊνίτσας, ὅπερ αὐτὸς εἶχε χάριν ἐκείνης προοικοδομήσει, ἀκολουθούμενος δὲ ὑπὸ τῶν Τζοχαδρέων του ἀπῆλθεν εἰς Βκλαιρέ περὶ τὴν δειλὴν, (κατὰ τὸ δημῶδες πῖλημα καὶ πρῶτον μὲν ἀποταθεὶς πρὸς τοὺς καθολικοὺς χριστιανοὺς Μιρδίτας λέγει.

«Εἰς ὑμᾶς, ὦ ἀνδρεῖοι Λατῖνοι, ἀποδίδω τὴν τιμὴν νὰ ἐξολοθρεύσῃτε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ὀνόματός μου.

Ἐκδικήσατέ με καὶ θὰ ἀναγνωρίσω τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην διὰ μεγίστων ἀμοιβῶν.»

Συγκεχυμένος γογγυσμὸς ἀκούεται εἰς τὸ στράτευμα τῶν μαύρων Σκιπεταρῶν, τῶν καθολικῶν τῆς Μιχτίας πρὸς οὓς διατάσει νὰ ἑμιλήσωσι νομίζων ὅτι ζητοῦσι νὰ ὑποβάλωσι τὴν τιμὴν τοῦ αἵματος.

« Ἡμεῖς, ἀπεκρίθη ὁ Ἀνδρέας Κατζολούρης νὰ θυσιάσωμεν ἀνθρώπους ἄνευ ὑπερασπίσεως ,

Ἐπεχωρήσαμεν ποτε ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ ;

Διεπράξαμεν αἰσχρὸν τι, διὰ νὰ μᾶς ἐξευτελίῃς πρότερον εἰς ἡμᾶς νὰ γίνωμεν δολοφόνοι ;

Ζήτησον τοὺς Γκαίγκηδες τῆς Σκόδρας, βεζύρη Ἀλῆ, ζήτησον αὐτούς, εἶναι ἐδῶ· κάλεσον τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐρυθρᾶς σημαίας, καὶ ἄς εἴπωσιν ἐὰν κἀνεῖς τῶν Μιρδιτῶν ὀπίσθοχώρησε πρὸ τοῦ θανάτου.

Ἀπόδος εἰς τοὺς Γαρδικιώτας τὰ ὄπλα, ἄτινα τοῖς ἀφήρσας, ἄς ἐξέλθωσιν εἰς τὸ πεδῖον καὶ ἄς εἰδοποιηθῶσιν, ἵνα ὑπερασπίσωσιν ἑαυτούς· ἐὰν παραδεχῶσι τὴν μάχην θὰ ἴδης πῶς γνωρίζομεν νὰ σὲ ὑπηρετήσωμεν.»

Ὁ Ἀλῆς ἀποτείνεται πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀρνοῦνται.

Οἱ κεραυνοβόλοι αὐτῶν λόγοι συνταράττουσι τὸν σακράπην, ἀφρίζει ἐκ λύσσης, τρέμει, διστάζει, βλέπει ἑαυτὸν ἐγκαταλειφθέντα, ἡ ἀβεβαιότης ἐβασίλευεν εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἡ λέξις χάρις ἴσως διέφευγε τοῦ στόματός του, καὶ τὸ ἀθῶον αἷμα δὲν ᾔθελε χυθῆ καὶ ἡ ἱστορία θὰ κατεχώριζε μίαν φρικτὴν σελίδα ὀλιγωτέραν εἰς τὰ χρόνια αὐτῆς, ὅτε τις τῶν ἀνθρωποκτόνων του, ὁ ὀρθόδοξος χριστιανὸς Ἀθωνάσιος Βάγιας, τερατώδους καὶ ἀπεχθοῦς φυσιογνωνίης ἀνθρωπος παρουσιάζεται μετὰ τῶν περὶ ἑαυτὸν χριστιανῶν ὀρθοδόξων· προσήνεχθη προθύμως εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀπανθρώπου ἐκείνης ἀνθρωποσφαγίας !

Ἐκατὸν πενήκοντα κακοῦργοι ἐτοιμάζονται νὰ διαπράξωσι τὸ φρικῶδες κακούρημα τῆς σφαγῆς 700 ἀνδρῶν.

*
* *

Ὁ Ἄλῆς ἐγχειρίζει τὴν καρβίναν, ὡς δείγμα τῆς διοικήσεως, εἰς τὸν ὁδηγὸν τῶν δολοφόνων Ἀθανάσιον Βάγιαν.

Οἱ Μιρδῖται ἀπομακρύνονται τρέμοντες, καὶ οἱ Τσοχαδάρηδες γονυπετοῦσιν ἔχοντες ὑψωμένους πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας, ὥστε ἐμελλε νὰ ἐνσκήψῃ κεραυνὸς ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν.

Πρῶτος ὁ Ἄλῆ Πασῆς ἀνήλθεν εἰς τὸ ὑπερκείμενον τοῦ χανίου ὕψωμα καὶ φωνήσας Βράς (πῦρ) ἐपुरοδόλησε πρῶτος κατὰ τῶν ἀτυχῶν Γαρδικιωτῶν.

Ὁ Βάγιας μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὄρμησαν τότε εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ χανίου καὶ ἐपुरοδόλου διηνεκῶς.

Οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ ὑπερβῶσι τὸν τοῖχον, διεξιφίσθησαν.

Τὸ ὄπλον ἀνέτρεπεν τὸν υἱὸν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ πατρὸς του, τὸν ἀδελφὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τὸ αἷμα τῶν γερόντων ἀνεμίγνυτο μετὰ τοῦ τῶν νεανιῶν.

Τέλος δὲ μετὰ μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας σφαγῆν, αἱ οἰμωγαὶ καὶ οἱ κοπετοὶ ἐσίγησαν, καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων σὺν αὐτοῖς ἐξέλιπεν.

Οὐδεὶς κατῴρθησε νὰ διαφύγῃ.

Δύο δὲ μόνον νεανίαι ὑπερπηθήσαντες τὸν περίβολον καὶ πεσόντες εἰς τοὺς πόδας τῶν σωματοφυλάκων ἐζήτουν ἔλεος, ἀλλ' ὁ ἀνή-

μερος Ἀλῆς καὶ τούτους διέταξε νὰ φονεῦσωσιν ἕνα πληρώσῃ τὴν ἐκδικησιν, ἦν ὤμοσε.

Μετὰ τὴν σφαγὴν, τὰ σώματα ἀφέθησαν τὰ μὲν ἀταφα, ταδὲ ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ποταμὸν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐντοχισθείσης θύρας τοῦ χανίου ἐγγράφη τουρκιστὶ ἢ δὲ ἡ ἐπιγραφή..

«Εἶθε οὕτω νὰ ἀπολεσθῶσι πάντες οἱ ἐχθροὶ τῆς οἰκογενείας Ἀλῆ».

* *

Ὁ Ἰβραήλ Μανζούρ Ἐφένδης ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀλῆ Πασα λέγει ὅτι εἶδε τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην τῷ 1819, ὃ δὲ ἄγγλος περιηγητὴς Σμάρτ Χύτζ, δημοσιεύει ἑλληνοῖταλιστὶ τόδε τὸ ποίημα, ὅπερ ἐποίησεν ἴσως τις τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς, κατὰ διαταγὴν τοῦ Βεζύρου, καὶ ὅπερ ἀνηρτήθη ἐπὶ τῆς κλεισθείσης πλέον, διὰ παντός, πύλης τοῦ περιβόλου τοῦ χανίου Βαλιαρὲ ἢ Βουβάλα..

*Στίχοι περὶ τῶν ἰδίων. Τὸ χάνι Βαλιαρὲ ὀμιλεῖ
πρὸς τοὺς ἐξακοσίους σκοτωμένους Γαρδικιώτας.*

Πάντοτε τρέχει ὁ καιρὸς ποτὲ δὲν ἡσυχάζει
Τὰ πράγματα τὰ κοσμικὰ ὀγλήγορα τἀλλάζει.
Εἰς μερικοὺς πολλαῖς φοραῖς φέρεις τὴν εὐτυχίαν
Κ' εἰς ἄλλους τὸ ἐναντίον μεγάλην δυστυχίαν.
Εἶχα ἐγὼ προτῆτερα ταῖς πόρταις ἀνοιγμέναις
Μὰ τώρα τὸ ἐναντίον ταῖς βλέπω σφκλισμέναις.
Εἰς ὅλους ἤμουν πρόθυμος νὰ τοὺς εὐχαριστήσω.
Διαβάταις καὶ ἐπίλοιπους μήπως καὶ εὐτυχίσω.

Ἄλλ' ὅταν ἦρθετε ἰσεῖς ὅλοι μαζὺ νὰ μῆθτε
 Πῶς ; ὦ καὶ τί ἐπάθεται μόνοι νὰ κατοικῆτε.
 Ταῖς πόρταις μου ἐκλείσχαν καὶ τὴν φιλοξενίαν
 Τί ἦτον ; καὶ πῶς ἐγένεν ; εἶμαι εἰς ἀπορίαν.

Ἀποκρίνονται οἱ σκοτωμένοι εἰς τὸ Βαλιαρὲ τὸ χάνι

Ἀλήπασας μᾶς ἤφερε χωρὶς τὸ θέλημά μας
 Νὰ πάρῃ τὴν ἐκδίκησιν ἀπὸ τὰ σφάλματά μας
 Ὁ Μέγας τε καὶ φρόνιμος ἀπὸ τοὺς βεζυράδες
 Αὐτὸς ὅπου ἐτρόμαξε βέιδες καὶ πασάδες.
 Ὅποιος νὰ φταίξῃ εἰς αὐτὸν δικαίως τὸν παιδεύει
 Καὶ μὲ δουφέκι καὶ σπαθὶ γλήγορα τὸν φονεύει.
 Ὀντζάκι Μουτζοχουσάτικον ὅποιος θέλει νὰ χαλάσῃ
 Αὐτὸς νὰ ἦναι βέβαιος τὸν βίον θέλει χάσῃ.
 Ὅποταν ὁ Ἀλήπασας ἦτον μικρὸ παιδάκι,
 Ὅλοι ἡμεῖς ἐτρέξαμεν εἰς τὸ λαμπρὸν Ὀντζάκι
 Ὅτ' ὄρφανὸς ἀπόμεινεν ἀπ' τὴν αὐτοῦ πατέρα,
 Δὲν εἶχεν ἄλλον ἀδελφὸν μὰ μόνον τὴν μητέρα.
 Πήγαμεν νὰ τὸν κόψωμεν μὲ τ' ἄρματα στὸ χέρι
 Καὶ αὐτὸς ὡς ἐπιτήδειος ἐπῆρε τὸ χαμπέρι.
 Καὶ βλέποντας πῶς ἔφυγε κτυπούσαμεν τὰ στήθια
 Ὡς τὴν Κάργιαννην ὑπήγαμεν τοῦ κάψαμεν τὰ σπῆτια.
 Καὶ ἀπ- ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶναι πενήντα χρόνοι
 Καὶ κάμνει τὴν ἀνταμοιβὴν τῶρα τὴν τελειώνει.
 Διὰ τοῦτο μᾶς ἐσκότωσεν ἐμᾶς ἐδῶ στὸ χάνι
 Ὅπου αὐτὸς ὁ φόνος μας μὲς τὸν Δουιανὸν νὰ πᾶνῃ.
 Τοὺς πρώτους καὶ μεγάλους μας εἰς τὰ Ἰωάννινα τοὺς φέρνει
 Τοὺς στέλνει πέρα στὸ νησί εὐθύς καὶ τοὺς φονεύει,

Καὶ σκόρπισε ταῖς φαμολαῖς εἰς ὅλους τοὺς καζάδες
Νείαις τε καὶ γερόντισαις, παιδιὰ τε καὶ ἱεμφάδες.

Καὶ τὴν πατρίδα δυστυχῆ ἀνάποδα γυρίζει

Εὐγαλε τὰ θεμέλια ὄλην τὴν ἀφρνίζει.

Ἐπρόσταξε παντοτεινὰ κανεῖς μὴ κατοικήση

Νὰ μείνη ἔτσι ἔρημος οὐδεὶς νὰ μὴν τὴν κτίσῃ.

Τὸ σοῦτζι ὅπου κάματε δικαίως τὴν ρημόνει

Διότ' εἶνε δίκαιος πολὺ καὶ τὸ ἀνταπλερώνει.

Ὅμως ἐσὺ στὸ ἐνδοξον καὶ παλαιὸν χουσμῆτι

Ἐτοῦτο ποῦ σοῦ λέγομεν νὰ τῶχης ἀμανέωι

Νὰ συμβουλεύῃς πωστρικά νὰ δίδῃς τὸ χαμπέρι

Ὅπου τὸ τζάκι τὸ λαμπρὸν νὰ μὴ σηκώσῃ χέρι.

Συμβούλευε μὲ στοχασμὸν ὕσοι ἐδῶ δικθαίνου

Νὰ τὸ κηρύκουν καὶ αὐτοὶ ὅπου καὶ ἂν πηγαίνουν.

Διὰ νὰ μὴ πάθουν καὶ αὐτοὶ τὰ ὅσα ἡμεῖς τῶρα,

Ὅπου μᾶς ἔσκότωσαν εὐθύς ὅλους εἰς μίαν ὄραν.

Καθὼς ποτὲ τὸ ἔπαθαν καὶ οἱ Χουρμολίται ἑκεῖνοι,

Νὰ τοὺς σκοτώσουν πρόσταξε κανεῖς νὰ μὴν ἔπομείνη.

Ἐκ μέρους τοῦ ὑπερτάτου Βεζύρη Ἀλήπασα

πρὸς τοὺς γειτόνους του.

Ἐγὼ Βεζύρ, Ἀλήπασα ὅποταν ἐνθυμοῦμαι,

Αὐτὸν τὸν μέγα σκοτωμὸν κατὰ πολλὰ λυποῦμαι.

Πλέον παρόμοιον κακὸν ποτὲ μου δὲν τὸ θέλω,

Διὰ τοῦτο τοὺς γειτόνους μου ὅλους τοὺς παραγγέλλω

Πῶς πλέον τὸ Ὀτζάκι μου νὰ μὴ κακοποιήσουν,

Ἄλλὰ νὰ ὑποτάσσωνται διὰ νὰ εὐτυχίσουν.

Καὶ ὅσοι φανοῦν ὑπήκοοι καὶ νὰ τὸ ἀγαπήσουν,
 Αὐτοὶ νὰ εἶναι βέβαιοι πολὺ καλὰ θὰ ζήσουν.
 Εἰς τοὺς χιλίους δώδεκα πρὸς τοὺς ὀκτακοσίου,
 Ἐγίνε τοῦτο τὸ κακὸν εἰς αὐτοὺς ἀθλίους,
 Εἰς δεκαπέντε τοῦ Μαρτιοῦ Παρασκευῆν ἡμέραν,
 Τὸ δειλινὸν αὐτοῦ κονδὰ ἦτο πρὸς τὴν ἑσπέραν».

*
 * *

Ὁ Ἄλῆς φονεύσας τὸν δυνάμενον ὀπλοφορεῖν ἄρρενα πληθυσμὸν τοῦ Γαρδικίου ἀπεφάσισε νὰ ἐξολοθρεύτῃ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία.

Πρὸς τοῦτο δὲ συνεννοηθεὶς μετὰ τῆς Χαϊνίτσας, τῇ ἐπαύριον ἐξέπεμψεν εἰς Γαρδικίον στίφος ἀγρίων ὀπλοφόρων, οἵτινες, τὰ ἔσχατα μετελθόντες κατὰ τοῦ χωρίου καὶ λεηλατήσαντες αὐτὸ, ἐνέπρησαν μὲν τὰς οἰκίας καὶ κατέσκαψαν αὐτὰς ἀπήγαγον δὲ εἰς Λιμπόχοδον πρὸς τὴν Χαϊνίτσαν πάσας τὰς γυναῖκας.

Ἡ Χαϊνίτσα τὸν ὄρκον τῆς τελοῦσα πρῶτον μὲν διέταξε ν' ἀποκόψωσι τὰς κόμας πασῶν, ἐξ ὧν σωροὶ ὀλόκληροὶ ἐσχηματίσθησαν χρησιμοποιοηθεῖσαι βραδύτερον εἰς πλήρωσιν στρωμνῶν καὶ προσκεφαλαίων κατὰ τὸν ὄρκον των, ἐφ' ὧν αὐτὴ τε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἄλῆς ἀνεπαύοντο ἔπειτα δὲ τὰς δυστυχεῖς γυναῖκας μετὰ τοῦ ἐξαιρεθέντος τῆς σφαγῆς ἄρρενος ἀνήθου πληθυσμοῦ, ἀφοῦ ἐπὶ ἡμέρας κατέλιπε νήστευσι καὶ γυμνάς, ἀπέστειλεν εἶτα ὑπὸ συνοδίαν εἰς Πρίβεζαν καὶ ἐγκατέστησεν αὐτόθι.

Τοιοιουτρόπως διὰ τῆς σφαγῆς τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ τοῦ Γαρδικίου, πλὴν τοῦ ἀνήθου, καὶ τῆς μετοικήσεως τῶν γυναικῶν καὶ

τῶν ἀνήθων εἰς Πρίβεζαν ἤρημάθη παντελῶς δλόκληρος κωμόπολις τῆς Διαπουριάς καὶ ἐπληρώθη παντελῶς ὁ ὄρκος τοῦ Ἀλῆ καὶ τῆς Χαϊνίτσας περὶ ἐξαλείψεως καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Γαρδικίου.

Ὁ δὲ ἄγγλος περιηγητὴς Χύγξ ἐν ἡ δύο μετὰ τὴν καταστροφὴν ἔτη ἐπισκεψάμενος τὸ Γαρδικίον λέγει..

α' Ἐπὶ ἀπομεμονωμένου τινὸς ὑψώματος ἐν δεξιᾷ κεῖται μικρόν τι φρούριον, οὗ τὰ ἤρειπωμένα τεῖχη οὐδὲν παρουσιάζουσι ἄξιον λόγου.

Εἰσήλθομεν κατόπιν εἰς τὸν πένθιμον σκελετὸν τοῦ Γαριδικίου, πολυανθρώπου κωμοπόλεως μεταβληθείσης εἰς σωρῶν ἐρειπίων, ὅπου τὴν ἐρημίαν οὐδὲν ἐμψυχον ὄν διαταράσσει πλὴν τῶν ὄρων, τῶν γλαυκῶν καὶ τῶν ὀρνέων.

Παγερὰ τις συναίσθησις, ὁμοίη πρὸς τὴν γοητεῖαν θανατηφόρου μαγείας, νεκρώνει τὰς αἰσθήσεις καὶ σχεδὸν συνέχει τὴν ἀναπνοὴν τοῦ διαβάτου, πατοῦντος οἰοῦναι ἐπὶ τοῦ πτώματος μεγάλης πόλεως, τέως ἐγκαταλειφθείσης ὑπὸ τοῦ ζωογόνου αὐτὴν πνεύματος.

Τὸ συναίσθημα εἶναι πάντῃ διάφορον ἐκεῖνου, ὅπερ καταλαμβάνει τὸν ἐν μέσῳ τῶν ὠραίων ἐρειπίων ἀρχαίου τινος κτιρίου, οὗ ἡ θεὰ μὴ συνδεομένη μετὰ τρομεροῦ τινος συμβάντος ἐμπνέει μόνον εὐάρεστον μελαγχολίαν ἢ φαιδρὰς σκέψεις.

Ἄλλ' ἐνταῦθα ἡ φοβερὰ ἀντίθεσις προσφάτου καὶ φρικώδους καταστροφῆς καταπλήσσει τὸν θεατὴν· ἡ καρδία του συσφιγγεται εἰς τὸ θέαμα ἐκεῖνο· καὶ ἐν ᾧ ἡ βαθεῖα σιγὴ διακόπτεται μόνον ὑπὸ τῆς αὔρας, ἣτις στένει ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων ἢ τῶν ὑπὲρ αὐτὰ κυπαρίσσω, τῆδε κακείσε κατεσπαρμένων, νομίζει ὅτι θά συναντήσῃ καὶ ἐν φάσμα ἐν ἐκάστῳ βήματι.

Πολλάκις ὁ δρόμος ἡμῶν διεκόπτετο ὑπὸ μεγάλων σωρῶν ἐρει-

πίων, οὐδ' εὖρομεν πῶ μετὰ περιπλάνησιν μιᾶς ὄρας οἰκίαν, ἣτις νὰ μὴ εἶχε πάθη ἐν τῷ ἔργῳ ἐκείνῳ τοῦ ὀλίθρου.

Καὶ οἱ τάφοι αὐτοὶ εἶχον καταστροφῇ μέχρι θεμελίων, αὐτὰ δὲ τὰ τζαμιά δὲν κατάρθωσαν νὰ διαφύγῃσι τὴν καταστροφὴν.

Τόσον πλήρης ἐπῆλθεν ἡ ἐκδίκησις τοῦ ἀδυσωπήτου ἐχθροῦ.

Εἰς μόνον μιναρὲς ἴστατο ἀκόμη ὄρθιος ἐν μέσῳ τῶν πέριξ συντριμματῶν· ἀνήλθομεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, ὅπως παρατηρήσωμεν τὴν μελαγχολικὴν σκηνὴν καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν.

Ἐκεῖθεν παρετηρήσαμεν ἕνα ὀλομόναχον Δερβίσην, κρυπτόμενον ὄπισθεν σωρεῦ ἔρειπίων εἰς μικρὰν ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν.

Ἰσως ὁ ταλαίπωρος οὗτος εἶχεν ἔλθει παρὰ τὸ τρομερὸν τοῦ Ἄλῃ ἀνάθεμα νὰ ζῆσθαι καὶ ν' ἀποθάνῃ μετὰ τῶν λειψάνων τούτων καὶ νὰ θρηγήσῃ ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει παρελθουσῶν ἡμερῶν, φίλων ἐξαφανισθέντων καὶ συγγενειῶν διαλυθεισῶν, ἐκμηδενισθεισῶν.

Καὶ ὅμως ἡ καρδιά ἐκείνου, ὅστις τόσον ταχέως συνέτριψε πάντα δεσμὸν βιωτικὸν γαυριᾶ ἐπὶ τῇ τρομερῇ πράξει τῆς ἐκδικήσεως, ἣς ἡ ἀνάμνησις ἀντὶ νὰ τὸν σπαράσῃ, δίκην καρκίνου, τὰ στήθη, φαίνεται ἐτι μᾶλλον εἰς αὐτὸν πηγὴ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως.

Κατὰ τὴν ἐπάνοδον ἡμῶν ἐκ τοῦ Γαρδικίου εἶδομεν ἀπέναντι ἐν τῇ πεδιάδι τὸ ἡρειπωμένον χάσι τῆς Βαλιχρῆ, οὐ οἱ τοῖχοι περικλείουν τὰ εὐρωτιῶντα ὄστᾶ τῶν δολοφονηθέντων Γαρδικιωτῶν· ἡ θύρα εἶναι κεκαρφωμένη καὶ ὑπὲρ αὐτὴν ἐπιγραφὴ μαρτυροῦσα ἀπροκαλύπτως τὴν αἰμοχαρῆ πρῶσιν καὶ προαγγέλουσα, ὅτι παρομοια τιμωρία ἀναμένει τὸν ἄθλιον, ὅστις θὰ τολμήσῃ νὰ προβῇ εἰς ἀτιμωτικὴν τινι προσβολὴν κατὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἄλῃ.

Ὁ Ἀλῆς τελέσας τὸν ὄρκον ἐν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῆς μητρὸς του Χάμκως ὤμοσε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς κατστροφῆς τοῦ Γαρδικίου ἀπέστειλε ταχυδρόμον πρὸς τὸν ἐν Ἰωαννίνοις τοποτηρητὴν του Μουχτάρ Πασᾶν διατάττων αὐτὸν νὰ θανατώσῃ κρύφα οὐ μόνον πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐπὶ τῆς νήσου Μονῆ τοῦ Σωτῆρος Γαρδικιώτας καὶ λοιποὺς πλὴν τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ τοῦ Δελβίνου, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς παρεπιδαμοῦντας ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν Ἰωαννίνων Γαρδικιώτας.

Ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη ὑπὸ τοῦ Μουχτάρ Πασᾶ ἀμέσως καὶ μετ' ὀλίγον γύφτοι δῆμιοι, διαπεραιωθέντες εἰς τὴν νῆσον, ἐστραγγάλισαν τοὺς ἐν τῇ Μονῆ αἰχμαλώτους ἐβδομήκοντα καὶ δύο τὸν ἀριθμὸν καὶ ἔρριψαν κατόπιν τὰ πτώματα αὐτῶν εἰς τὴν λίμνην ἐκ τοῦ πρὸς Α ἀποτόμου βράχου τοῦ οὐχὶ μακρὰν τῆς Μονῆς, ὅπου τὸ βάθος τῆς λίμνης εἶναι μέγα.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Γαρδικιώται ἐφονεύθησαν ὅπου ἀνευρέθησαν καὶ τινες τῶν προκρίτων τοῦ Αὐλῶνος οἵτινες ἐκρατοῦντο ἐτι ἐν ταῖς εἰρκταῖς τοῦ φρουρίου.

Ἴδου πῶς διηγεῖται τὸν πανικὸν τὸν ἐν Ἰωαννίνοις κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ὁ Πουκβίλ.

«Ἡ λίμνη ἐξέβραζε πτώματα ἀγνώστων ἀνδρῶν· εὔρισκον ἐπὶ τῶν ὀδῶν κορμούς ἄνευ κεφαλῶν κατασπαραχθέντας ὑπὸ τῶν κυνῶν· ἔβλεπέ τις εἰς πλεῖστα μέρη ὅπᾳς νεωστὶ πληρωθείσας καὶ ὁ τρόμος ἦτο γενικός.

Ἐφοβοῦντο νὰ ἠμιλῶσιν εἰς τὰς ὁδοὺς, ἀπέφευγον τὸν χαιρετισμὸν, φοβούμενοι μήπως αἱ ἀπλκῆ ἰθιμοτυπία ἐκληρθῶσιν ὡς σημεῖον κρυφίων συ·ενοήσεων· ἐνδείξεις συμπαθείας ἢ δάκρυα θὰ ἦσαν κεφάλαιον πλημμελήματος, ὡς ἐκ τούτου δὲ πάντες οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ζῶηροί.

Αἱ δημόσιαι ὁδοὶ ἔρημοι· δὲν μετέβαινον πλέον εἰς τοὺς ναοὺς, καὶ τὰ τεμένη ἐγκατελείφθησαν.

Πολυάριθμοι περίπολοι διέτρεχον τὰς ὁδοὺς.

Συκοφάνται μετημφιεσμένοι κατεσκόπουν τοὺς ἐλαχίστους λόγους· ἡ κατασκόπευσις ἐνεκαθιδρύθη εἰς τὰ καπηλεῖα καὶ ἡ ὑπόνοια ἐπλανᾶτο ἐφ' ὄλων τῶν κεφαλῶν, αἵτινες ἀμέσως ἐπατάσσοντο ἢ κατηγοροῦντο.

Οὐδὲ φῶτα ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐτόλμων νὰ ἀνάψωσιν· ἐφοβοῦντο ἔτι καὶ ἐν οἰκογενεῖα νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὰς κλίσεις τῆς ἐμπιστοσύνης, πεποιθότες ὅτι ὑπὸ ἀνήθικον διοίκησιν καὶ αὐτοὶ οἱ λίθοι τῶν εἰρκτῶν ἀντηχοῦσιν.

Μετέβην εἰς τὸ σεράϊον τὴν πρωΐαν, ἣτις ἠκολούθησε τὴν τελευταίαν τῶν μαρτυριῶν νύκτα, διότι τὰ θανατηφόρα ἔργα τοῦ δεσποτισμοῦ πάντοτε ἐν τῷ σκότει διαπράττονται.

Ὁ Μουκτάρ πασᾶς, ὅστις ἐκυβέρνηα κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατρός του, μὲ ὑπεδέχθη μετ' ἀποπεπλανημένου ὕφους οἱ περιστοιχίζοντες αὐτὸν ἐφαίνοντο τρέμοντες.

Μετὰ τοὺς συνήθεις χαιρετισμούς παρετήρησα ὅτι ἡ στιγμὴ δὲν ἦτο κατάλληλος, ἵνα ὁμιλήσωμεν περὶ ὑποθέσεων· ὁ πασᾶς μόνον διὰ μονοσυλλάβων μοι ἀπεκρίνετο, ἡ παρουσία μου τὸν ἐστενοχώρει.

Εἶχε περιεσπασμένον τὸν νοῦν, ἦτο ἀνήσυχος, ὅτε δύο ἀκάθαρτοι καὶ ἀπεχθεῖς Βοεμοὶ παρουσιάσθησαν ἔρποντες ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ συμβουλίου.

Ἐμειδίασε σπασμωδικῶς ἐρωτῶν αὐτοῖς, ἂν ἐπερατώθη ἡ ὑπόθεσις.

— «Μάλιστα αὐθέντα».

— «Ἐκλαυσαν πολὺ ;»

— «Πολύ».

— «Πῶς ἐγείνεται !

— «Εἶχον τοσοῦτον αἷμα... ὑπεξέφυγον ἵνα μὴ ἀκούσω πλειόνα τούτων».

Ὁ Ἄλῃς ἐξαπέστειλε, πρὸς τούτοις, ταχυδρόμον πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Βελῆ πασᾶν τῆς Πελοποννήσου διατάττων νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Γαρδικιώτας· ἐπίσης δὲ ἀπέστειλεν ἐγκυκλίους πανταχοῦ, ὅπου εὐρίσκοντο αὐτόχθονες τῆς πόλεως ταύτης, δι' ὧν διέτασεν ἵνα τοὺς καταστρέψωσιν.

Ἐπανεῦρεν οὕτω τὴν ἰλαρότητα τρεφόμενος ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἐξοντώσεως μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν πολιτῶν τοῦ Γαρδικίου.

* * *

Ὁ βδελυρὸς σατράπης εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐκδικήσεως θυσιάσας χωρίον δλόκληρον γενόμενος ἤρωσ πρωτακούστου τραγωδίας, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἐν Λιμποχόβῳ ἀνάκτορον τῆς ἀδελφῆς του· μετὰ τινὰς δ' ἡμέρας, περιοδεύσας τὴν πλησίον χώραν, ἐπανέκαμψεν ὑπερήφανος εἰς Ἰωάννινα, ὡς δὲ ἀναφέρει ὁ Ἄλθανὸς ποιητὴς Χατζῆ Σεχρέτης ἐν τῇ Ἄληπασιάδι, ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄλῃς πρὸς τὸν ἐν Μοισατηρίῳ (Βιτώλια) ἐδρεύοντα Σαδραζάμην (Ρούμελη Βχλιση) ἵνα ἀναγγείλῃ τὴν εὐτελεῖ ὑποταγὴν τῶν ἀτιθάσσωσιν Ἄλθανῶν.

Ὡς εἰκὸς ὁ Σαδραζάμης νῦχάριστήσεν αὐτὸν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀπέσταλμένου Χατζῆ Σεχρέτη, ὅστις ἐνταῦθα ἀποπερατοῖ καὶ τὴν ἐποποιίαν του, τὴν Ἄληπασιάδα.

Τὸν Ἄλῃ Πασᾶν ἐπανακάμψαντα εἰς Ἰωάννινα ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Γαρδικίου ἐκστρατείας οἱ πάντες ἐδέξαντο μετὰ μεγίστης χαρᾶς·

μόνον δὲ ὁ ἀγαθὸς δερβίσης Σείχ Γιουσοῦφ ἔδειξε πρὸς αὐτὸν τὴν πρέπουσαν συμπεριφορὰν.

Ὁ Σείχ Γιουσοῦφ γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἄγων τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἦτο εἰς τῶν ἀσκητῶν ἐκείνων οἵτινες μιγνύουσι τὴν ἀείποτε εὐχάριστον εἰς τὸν λαὸν αὐστηρότητα μετὰ τῆς εὐθύτητος.

Εὐχαριστημένος νὰ ἔχη ἀχυρίνην ψίαθον, τεμάμιον ἄρτου καὶ ἀγγεῖον πλήρες ὕδατος, διήρχετο τὸν βίον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ ἐλεῶν.

Ἐνόμιζεν ἑαυτὸν μεμολυσμένον εἰάν ἐπλησίαζε χριστιανὸν τινα, εἰάν ἔτρωγεν ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθείσας τροφὰς, καὶ ἂν τῷ ἀπήνυε τὸν τῆς εἰρήνης χαιρετισμὸν.

Ἄλλ' ὅπως ἦτο φανατικὸς ἐπίσης ἦτο καὶ ἀνίκανος νὰ κατὰδιώξῃ τοὺς μὴ μετέχοντας τῆς πίστεως αὐτοῦ.

Πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ πατήρ αὐτοῦ, ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ἀποθανὼν, ἠδίκησε μὴ πληρώσας πεντακόσια φράγκα, τὰ ὁποῖα ὤφειλεν εἰς Ἑλληνα τινα ἀνεζήτησε τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ τὸ κεφάλαιον καὶ τοὺς τόκους τοῦ ποσοῦ.

Τόσω δίκαιος ὅσω καὶ ἐλεήμων ἠλείει ἄνευ διακρίσεως.

Ἀπεποιήθη τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα ὁ βεζύρης τῷ παρεῖχεν, ἔνα δι' αὐτοῦ διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς λέγων, ὅτι πρὶν ὁ Ἄλῃ πασῶς ἐλεήσῃ ὤφειλε νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν θεῖαν καὶ ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην, ἀποδίδων τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων.

Ὁ Σείχ Γιουσοῦφ μαθὼν, ὅτι ἀφίκετο εἰς Ἰωάννινα ὁ Ἄλῃς εἰσέρχεται εἰς τὸ σεράιον.

Οἱ σωματοφύλακες ἔντρομοι κλίνουσι τὸν αὐχένα ἐνώπιον τῆς ἑργῆς αὐτοῦ.

Βλέπουν τὸν ἄνδρα διευθυνόμενον πρὸς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ὁ Ἄλῃς εἰρίσκειται, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἀποτολμῇ ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ προφήτου.

* *

Ὁ Ἄλῃς μόλις ἰδὼν αὐτὸν ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ κλιντήρος, ὅπου ἀνεπαύετο, καὶ προσκαλεῖ τὸν Γιουτούφ νὰ καθίσῃ.

Ὁ δὲ ἀποποιεῖται καὶ μετὰ φωνῆς βροντώδους ἄρχεται λέγων.

«Δὲν ὑπάρχει οὐδὲ σπιθαμὴ τοῦ τάπητος, ὃν ἤδη πατῶ, δὲν ὑπάρχει ἐν τῇδε τῇ αἰθούσῃ οὐδὲ ἐν ἐπιπλόν, ἐνθα νὰ μὴ βλέπω τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὸ αἷμα.

» Ὁ κλιντήρ, ἐφ' ὃν μὲ προσκαλεῖς νὰ καθίσω, ὑπῆρξεν ἴσως ὁ τόπος τῆς ἀγωνίας τῶν ἀδελφῶν σου.

«Τὰ ξίφη, τὰ ἐπὶ τοῦ τοίχου κρεμάμενα, ἡμβλύθησαν ἐπὶ τῶν κρανίων τῶν Σουλιωτῶν.

Βλέπω ἐνώπιόν μου τὸν τάφον τῆς Ἐμιννῆς, τῆς ἐναρέτου συζύγου σου, ἣν σὺ ἐφόνευσας.

Ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἴσταμαι, ὁ ὀφθαλμὸς καθορᾷ τὴν λίμνην ἐνθα ἐπνίξας δέκα ἐπτὰ μητέρας, πολὺ καθρωτέρας τῶν χειλέων τῶν ἐκφωνησάντων τὴν καταδικὴν αὐτῶν, καὶ ἐνθα τόσα καὶ τόσα θύμακτα τῆς μανίας σου καθ' ἐκάστην ἀπόλλυνται.

Ἡ θυγάτηρ τοῦ Βελιάλ, ἡ ἐνοχος ἀδελφὴ σου ἐνθαρρύνουσα σε εἰς τὸ ἐγκλημα, ἐμίανε τοὺς ἱερωτέρους ἡμῶν νόμους ἀφαιρέσασα τὸν πέπλον ἀπὸ τῶν Μωαμεθανίδων τοῦ Γαρδικίου.

Διέσχισε, ριγεῖς! διέσχισε τὴν κοιλιάν γυναικὸς, ὅπως ἀπο-
επάσῃ τὸν ἀθῶον παρπὸν, διότι πατὴρ αὐτοῦ ἦτο ἐξόριστός τις.

Ἐν τῇ πόλει, ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ὀρέων,
πάντες ἠμιλοῦσι περὶ τῶν κακουργημάτων σου· οὐδὲ βῆμα δύνασαι
νὰ προῆθῃς χωρὶς νὰ περιπατήσης ἐπὶ τοῦ τάφου πλάσματός τινος
δημιουργηθέντες κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ.

Ζῆς περιβεβλημένος μορφᾶς, πολυτέλειαν, ἀσέλγειαν καὶ ὁ χρό-
νος, ὅστις σημειοῖ τὰ τέκνα τοῦ Ἀδάμ δι' ἀνεξιτήλου σφραγίδος
τῶν ἐτῶν, δὲν σὲ εἰδοποίησεν ἔτι ὅτι εἶσαι θνητὸς καὶ ὅτι ὀφείλεις
ἡμέραν τινά...»

— «Φθάνει, φθάνει, ἐκραύγασε δακρύων καὶ στενάζων ὁ Ἄλλης.
Μή με καταρασθῆς, ἀνέφερες πρὸ ὀλίγου τὸ ὄνομα τῆς Ἐμινές...»

Ὁ Ἰουσοῦφ ἐξέρχεται τῆς αἰθούσης ἀποτινάσσων ἀπὸ τῶν σαν-
δαλίων τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ διασχίζων τὰ στίφη τῶν
σωματοφυλάκων, οἵτινες, ὡς ὑπὸ θρησκευτικοῦ φόβου κατεχόμενοι,
οὐδέ ν' ἀνεβλήψωσι πρὸς αὐτὸν ἐτόλμησαν.

Μόλις ἀπέκαμεν ἡ χεὶρ τοῦ ἀποτροπαίου Βεζύρου τῶν Ἰωαννί-
νων νὰ σφάζῃ καὶ νέα ἐζήτει θύματα τῆς ἀνθρωποκτονοῦ λύσσης του.

*
**

Ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ ἐν τινι δωματίῳ τοῦ Σεραῖου τῆς νήσου
κρατουμένου Πασᾶ τοῦ Δελβίνου Μουσταφᾶ. Τοῦτον διέταξε νὰ ἀφή-
σωσι νὰ ἀποθάνῃ τῆς πείνης· καὶ πράγματι ὀλίγας μετὰ τὴν σφα-
γὴν τῶν ἐβδομήκοντα δύο ἡμῶν Γαρδικιωτῶν ἡμέρας ὁ Μουσταφᾶ
Πασᾶς εὐρέθη νεκρὸς ἐξ αἰτίας.

Εἶχε δὲ διατάξει τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ θανάτου (τεμάχιον ἄρτου ἐξ ἀραβοσίτου μετὰ ποτηρίου ὕδατος) ἵνα οὕτω τὸ τοῦ Πασᾶ τέλος φανῆ φυσικόν διότι ἤξευρε καλῶς, ὅτι ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς ἐκείνητο εἰσέτι ἐν Κωνσταντινουπόλει φίλους ἰσχυροὺς ἐν τῷ Διβανίῳ καὶ ἀπέφυγε τὸ σκάνδαλον.

Ὁ Σαῖν Βέης υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ ἐλεύθερος τέως μένων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ σατραπίου τῆς Ἡπείρου κατώρθωσε νὰ διέκπεραιωθῇ εἰς Κέρκυραν ἐν ἡ ἀπὸ τινος χρόνου πολλοὶ διέμενον φυγάδες τῆς Τσαμουριάς πρόκριτοι καὶ ἕτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Γιαφάρ, ὅτις ἀπέθανεν ἐκεῖ.

Διὰ τῶν σκληρῶν καὶ ἀποτροπαίων μέτρων, ἅπερ ἐφήρμοσεν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ πολιτικῇ του ὁ Ἄλῆς ἐξώργισε σχεδὸν ἅπαντα τὸν ὑπ' αὐτὸν λαόν, χριστιανικόν τε καὶ μουσουλμανικόν, καθ' ἑκατοντάδας δ' ἐστέλλοντο αἱ πρὸς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Διβάνιον ἀναφοραὶ (ἄρζ χάλ) τῶν ὑπηκόων ἐκθέτουσαι τὰς βασιάνους, ἃς ὑφίστανται.

Καὶ ὁ Ἄλῆς ἐννεῖται ὅτι ἐξουδετέρου τὰς ἀναφορὰς ταύτας διὰ δώρων μεγάλων, ἀλλ' ἐπὶ τέλους τὸ Διβάνιον ἐπέισθη ὅτι μέγα τι τελεῖται ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἄθωνῳ καὶ ὅτι ἀνάγκη λήψεως μέτρων πρὸς προστασίαν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ.

Οὕτω ἐστάλη (2) μεγιστάν τις (Κοτζᾶ Κιὰν) τῆς Πύλης εἰς Ἰωάννινα Ζελάλ ἐφένδης καλούμενος, ὅστις εἶχεν ἐπιφορτισθῆ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἀπάνθρωπον διαγωγὴν τοῦ Ἄλῆ Πασᾶ.

Οὗτος φέρων τεσσαράκοντα δύο ἀναφορὰς ἐκφραστικὰς παραπόνων ἐζήτησε νὰ φέρῃ τὸν Ἄλῆν εἰς θεογνωσίαν, ὡς λέγομεν, ἀλλὰ οὐδὲν κατώρθωσε καὶ μετὰ ἐξ ἑβδομάδας ἐφυγεν ἄπρακτος ἐκεῖθε δθεν ἦλθε.

Μόλις τοῦ μεγιστάνου ἀπεσταλμένου τῆς Πύλης ἀπαλλαγείς διὰ δώρων μεγίστων ὁ Βεζύρης, ἐσκέφθη νὰ ἐορτάσῃ μεγαλοπρεπῶς τοὺς γάμους τῆς ἐγγονῆς του, θυγατρὸς πρωτοτόκου τοῦ Βελῆ Πασᾶ, τῆς ὠραίας Ἀϊσέ, μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ τῆς Σκόδρας, ἣ ἐπωνόμαζον ὡς καὶ ὁ θεῖός της Μουκτάρ ἠρέσκετο νὰ καλῆ πριγκήπισσαν τῆς Δυλίδος, διότι ἡ προίξ αὐτῆς συνέκειτο ἐκ πλείστων χωρίων κειμένων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, τῇ πλήρει μυθολογικῶν ἀναμνήσεων.

Τὰ κρόνια, ἅτινα ἐορτάζουσι, κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας, ἤρξαντο πάραυτα, αἱ δὲ προετοιμασίαι τούτων διετάχθησαν μετὰ τόσης ἐχεμύχειας, μεθ' ὅσης καὶ αἱ συνωμοσίαι, ἃς ὁ σκτράπης ἐξύφανε πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν ἐχθρῶν του.

Ἡ πόλις αἴφνης ἐπληρώθη ξενοῦ λαοῦ, καὶ ὀκτῶ ἡμέρας τὴν προκήρυσιν τῶν γαμηλίων ἐορτῶν εἶδον νὰ χορεύωσιν ἐπὶ τῶν τάφων, αἰμοδοφῶν ἔτι ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν βέηδων τῆς Χαονίας καὶ τῆς Μουζακιάς, τοὺς βέηδες τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λέγει ὁ Πουκβίλ, οἵτινες ἐλνώριζον τὴν δυσπαρέσκεϊαν τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τοῦ σατράπου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βελῆ, τοῦ βεζύρου των, ἦλθον εἰς τοὺς γάμους τούτους ὀπλισμένοι ὡς ἐν πολέμῳ καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ πολυκρίθμου συνοδείας, ἣν ἐφύλαττον μάλιστα εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως, ὅπου ἦσαν προσκεκμημένοι νὰ διασκεδάσωσι.

Τὰ πάντα ἐντούτοις, ἤγγελον τὴν θορυβώδη χερὰν δούλου λαοῦ, ὅστις κωφεύει, ἔνα μὴ ἀκούῃ τὸν θόρυβον τῶν ἀλύσεων αὐτοῦ.

Αἱ ὁδοί, αἱ ἀγοραὶ καὶ αἱ δημόσιοι πλατεῖται ἦσαν ὑπερπληρωμέναι Βοεμῶν καθ' ὁμάδας ἐκ τοῦ βᾶθους τῆς Ρούμελης προσελθόντων.

Δὲν συνήντα τις εἰς τὰς ὁδοὺς ἢ χωρικούς ὁδηγουμένους ὑπὸ τῶν

ερῶν αὐτῶν, καὶ κλιζίζουτες εἰς τὴν κλῆνὴν τοῦ βεΐου κριού μετὰ κεράτων κεκοσμημένων διὰ χρυσοῦ χάρτου καὶ ποίμνικα δλόκληρα μετὰ ἐρίου ἐρυθροῦ.

Ξένος λοιπὸν εἰσερχόμενος τότε εἰς Ἰωάννινα θὰ ἐσκέπτετο, ὅτι οἱ κίῳνες, οὓς ἐξύμνησαν οἱ ποιηταί. ἐπανήρχοντο νῦν ἐν Ἑλλάδι, γιγνομένη ἐλευθερία καὶ εὐδαίμονι.

Ἄλλ' ἦτο ἡ δούλη Ἑλλάς φρενητιῶσχε ἐνώπιον κροβάρου. Οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ἡγούμενοι, ὁ κληρὸς καὶ οἱ ἐπίσημοι ἦσαν ἐνάντι οὐ εἰς τὸ νὰ ἐπικρίωνται καὶ ν' ἀτιμάζωσι τὸν χερκατῆρά των, ἔνα εὐχαριστήτων ἐκεῖνον, ὅστις τότε μόνον ἐνόμιζεν ἐχυτὸν ἐτιμον, ὅτε ἐξεμῆδένιζε τοὺς ἀνθρώπους.

*
* *

Διεδέχονται ἀλλήλους τὴν νύκτα καὶ ἡμέραν, ἔνα ἀντέσχωσιν εἰς τὴν διάρκειαν τῶν Βακχίων.

Οἱ πυρσοί, αἱ τῆς χαρᾶς κραυγαί, ὁ θόρυβος τῶν ὀργάνων τῆς μουσικῆς, τὰ πηδῆματα τῶν σχοινοβατῶν, αἱ μάχαι τῶν ἀγρίων ζῶων μονομαχίαι, πάντα ταῦτα διεδέχοντο ἀλλήλα ἄνευ διακοπῆς.

Οἱ ὄβελοι ἐφ' ὧν ἔψηνον ἀρνία, κριούς καὶ δλοκλήρους τράγους, ἦσαν διαρκῶς ἐπὶ τῶν θέσεων, ἔνα ἰκανοποιήσωσι πλῆθος πενομένων, τυχοδιωκτῶν, καὶ ἄφθοнос οἶνος ἔρρεεν ἐν ταῖς τραπέζαις ταῖς παρεσκευασμέναις ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ ἀνακτόρου.

Στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα ἀπίσπων τοὺς χειρώνακτας τῶν ἐργαστηρίων αὐτῶν καὶ τοὺς ἠνάγκαζον διὰ μαστιγῶσεων νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ σεράϊον, ἔνα συμμετάσχωσι τῆς δημοσίας εὐθυμίας, ἐνῶ

πλήθος ἐκ Βοεμῶν καὶ Βοεμίδων ἀσελγῶν ἐβίαζον τὰς θύρας τῶν ἰδιω-
τῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα : «ὅτι ἔπρεπε, κατὰ διαταγὴν τοῦ θεζύρου, νὰ
διασκεδάσωσι» καὶ ἐκλαιπτον ἀναιδῶς πᾶν τὸ προστυγχάνον εἰς τὰς
χεῖρας αὐτῶν.

Ὁ θεζύρης ἐνδομύχως ἐτέρπετο ἐπὶ τῇ θίᾳ σκηνῶν τοσοῦτο ἰπα-
ναστατικῶν, ὥστε οἱ ἀρχαῖοι κορυφαῖοι τῶν Λυπερκαλίων θὰ ἐρυθ-
ρίων διὰ τὴν κατάστασιν τῆς ἀποκτηνώσεως, εἰς ἣν ἔφερε τὸν λαόν·
ἢ ἄκρα ἐλευθερία τοῦ πράττειν πάντα ἀναιδῶς.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἰδίᾳ τὸν ἐκολάκευεν ἦτο ὅτι ἠδύνατο νὰ ἰκα-
νοποιήσῃ τὴν ἀπληστίαν του, διότι πᾶς κεκλημένος ὤφειλε ν' ἀφήσῃ
δῶρον ἐπὶ τοῦ ἰδοῦ τῆς βεζυρικῆς θύρας τῆς Ὑψηλότητός του.

Ἐὰν δὲν ἐπραττε τοῦτο, θὰ ὑπέπιπτεν εἰς τὴν δυσμένειάν του·
καὶ τέσσαρες γραμματεῖς, ἱεροδίκαι τῆς τυραννίας, ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν
θυρῶν τοῦ σερατοῦ, ἵνα ζητήσωσιν αἰνιγματωδῶς δῶρα, τὰ ὁποῖα
ἐνέγραφον μετὰ μεγίστη φροντίδος.

Τέλος ἡ δεκάτη ἐνάτη ἡμέρα τῶν ὀργίων ἐθουσιάσθη δια τὸ μέγα
Ζιαφέτι ἢ συμπόσιον εἰς ὃ ὁ Ἄλῃ πασᾶς ἐφάνη ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῆς πομ-
πῆς, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν εὐγενῶν του δούλων, τίτλος τοσοῦτον
ἀρχαῖος, ὅσον καὶ ὁ ἐν τῇ Ἀνατολῇ δεσποτισμὸς, ἵνα σημάνη τὴν
ὕψηλὴν ὑπηρεσίαν, ἣτις περικυκλοῖ τοὺς κυριάρχους τῆς.

Ἐλαβε θέσιν ὑπεράνων χιλίων πεντακοσίων πρεσκεκλημένον, οἵ-
τινες ἐπλήρουν τὰς στοὰς τοῦ πύργου τῆς λίμνης.

Περίεφερε τὰ βλέμματα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὑποδεδουλωμένης ταύ-
της πληθύος, ὅτε ἐπίστολῃ οὐχὶ ὀλεθριωτέρα ἢ ἡ ἄόρκτος χεὶρ ἢ φα-
νεῖσα εἰς τὸν Βαλτάσαρ ἐν τῷ μέσῳ τῆς βασιλικῆς εὐωχίας του, ἐ-
τάραξε τὰς ἡδονὰς τοῦ τυράννου.

Τὴν ἀνοίγει καὶ μαθαίνει, ὅτι ἐκ τῶν ἐξ ἀνθρωποκτόνων, οὗς
ἐπεμψεν εἰς Λάρισσαν ἵνα δολοφονήσωσι τὸν Πασὸ-βέην, οἱ πέντε

ἀποτυχόντες κατὰ τὴν ἐφοδὸν αὐτῶν, συνελήφθησαν καὶ ἐκρεμάσθησαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ !

Ἀκούσιος τρόμος τὸν κάτέλαβε· μάρτην προσεπάθη νὰ ἐνθαρρυνθῇ. Ἐμειδία, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἦσαν ἐρυθροὶ ἐξ ὀργῆς καὶ ἀπαίσιον προαίσθημα τὸν ἐτυράννει. Ἀπεσύρθη παραγγέλων δι' ἐνὸς τῶν κηρύκων του, ἵνα ἐξακολουθήσῃ τὴν διασκέδασιν. Καὶ ἡ ἐπιστροφή τῆς εἰκοστῆς πρωίας ἡ διαφωτίζουσα τὰς ἀκολασίας, εἶδε νὰ ἐρχεται εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Ἰωαννίνων τὸν ἀνάδοχον τοῦ στέμματος ἀποσταλέντα ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ βεζύρου τῆς Σκόδρας, ἵνα δεχθῇ τὴν σύζυγον τὴν ὀρισθεῖσαν νὰ βασιλεύῃ ἐν τῷ χαρμελίῳ αὐτοῦ τὴν ὥραιαν Ἀϊσέ.

*

Ὁ Γιουσούφ βέης τῆς Δίβρης· παλαιὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πολέμιος, ὅστις ἦτο ὁ ἀνάδοχος τοῦ στέμματος, ἔστησε τὰς σκηνάς του εἰς τοὺς πόδας τοῦ Τομόρου τῆς Δωδώνης ἐνθα ἐστρατοπέδευσε μετὰ ἑλῆς 800 ἰππέων Γκέκηδων, καὶ παρὰ τὰς παρακλήσεις, ἕς τῷ ἑκαμον, δὲν συγκατένευσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Ἠρνήθησαν εἰς τὸν γέρω Ἰμβραήμ τὴν παρηγορίαν τοῦ νὰ ἐναγκασθῇ καὶ εὐλογῆσῃ τὴν ἐγγονὴν του, ἣτις πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀφεθῆ εἰς τὴν φιλοστοργίαν του.

Τὰ δάκρυα τῆς Ζοβείδας τῆς νύμφης τοῦ Ἀλῆ ἐκ τοῦ υἱοῦ του Βελῆ πασᾶ τῆς Πελοποννήσου, τῆς μητρὸς αὐτῆς, αἱ παρακλήσεις τοῦ θεοῦ τῆς Μουκτάρ πασᾶ· αἱ προσευχαὶ τῆς μικρᾶς Ἀϊσέ, τύπου γλυκύτητος καὶ ὠραιότητος, πάντα ταῦτα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ

ἐπίτυχῶσι τῆς χάριτος ταύτης παρὰ τοῦ τυράννου, ὅστις διέθεσε τὴν χεῖρά της ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς ὄρος ἱερὸς ἀκόμη καὶ ἐν τῇ μωαμεθανικῇ θρησκείᾳ. Οὕτως οἱ γάμοι, ὅτινες ἐωρτάζοντο εἰς τὰ ἐνδαιτιήματα τῶν γυναικῶν ὑπῆρξαν τόσον θλιβεροὶ ὅσον οἱ τοῦ ἀνακτόρου δὲν εἶνε θορυβώδεις, καὶ ἡ ἀναχώρησις τῆς νέας συζύγου ἐγένετο διὰ τῶν δακρύων καὶ τῶν θρήνων τοῦ Μουκτάρ, ὅστις προέβλεπεν ἀναμφιβόλως τὰς δυστυχίας ὑφ' ὧν αὕτη ἠπειλεῖτο. Ἡ Ζοβεΐδα ἔπεσεν ἐστερημένη αἰσθήσεων λαμβάνουσα τοὺς ἀποχαιρετισμούς, τοὺς τελευταίους ἀποχαιρετισμούς φεῦ! φιλάτης θυγατρὸς, ἀλλ' ἤττον ἀτυχοῦς ἢ ἡ μήτηρ τῆς, πρὸς ἣν ἡ φύσις ἐφκνέρωνε μυστικὸν φρικτότερον τοῦ θανάτου,

Ἡ Ζοβεΐδα ἦτο ἐγκυος ἐκ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τοῦ πενθεροῦ αὐτῆς, μεμολυσμένη χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶνε ἐνάρετος, διότι ὁ ἔνοχος ἀπενάρκωσε τὰς αἰσθήσεις αὐτῆς δι' ὑπνωτικῶν ποτοῦ· τὸ θῦμα τῆς ἀσελγείας του δὲν ἐγνώρισε τὸ ἐγκλημα, οὐτινος ἦτο ἀθῶα, εἰμὴ ὑπὸ τῶν σημείων καταστάσεως, ἣτις προῦξένησε τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς αὐτῆς, ὅτε κατεῖχε τὸν ἑαυτῆς σύζυγον.

Καὶ ὅμως πάντα ταῦτα ἦσαν οὐδὲν τῷ Ἀλῆ, ὅστις δὲν ἐσκέπτετο ἢ πῶς νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Πασόβειηνρ τὸν ἀληθῆ τοῦ υἱοῦ του Βελῆ σύμβουλον, ὃν ἀπὸ τοσοῦτου χρόνου κατεδίωκεν.

Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ υἱὸς τῆς Χάμκως ἐν ᾧ ἔμενον ἦσυχος ἐν Ἰωαννίνοις ἀπολαμβάνων τῶν ἡδονῶν τοῦ Σεραΐου του, αἴφνης λαμβάνει διαταγὴν τοῦ Διβανίου νὰ ἀπέλθῃ ἀμέσως τῆς ἔδρας αὐτοῦ καὶ μεταβῇ εἰς Τεπελένι μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Τὸ μέτρον τοῦτο τοῦ Διβανίου προῦκλήθη καὶ ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην πεμπομένων εἰς Βυζάντιον ἀναφορῶν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αὐστηρῶν παραστάσεων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλου πρεσβευτοῦ ἕνεκα μὲν τῆς καθόλου ἐχθρικής στάσεως τοῦ Ἀλῆ ὡς πρὸς τὰ ἐν Ἠπειρῷ

καὶ Ἑπτανήσῳ Γαλλικὰ συμφέροντα, ἰδίως δὲ ἔνεκεν προσβολῶν τινῶν τῆς Γαλλικῆς σημαίας ἐν Ἰωαννίνοις.

Ὁ Πουκβίλ ἀναφέρει πολλὰς μεταξὺ δ' αὐτῶν τάς δε: ἡ ἀπόσπασις τοῦ Ἀνδρούτσου, ὅς πρῶστατεύετο ὑπὸ τῆς γαλλικῆς σημαίας, ἡ παραβίασις τοῦ Γαλλικοῦ προξενείου, γενομένη ἡμέραν τινα, καθ' ἣν ἀπουσίαζεν ἐκ τοῦ Προξενείου εἰς θήραν ὁ Πουκβίλ, ὅτε ἄνθρωποι τοῦ Ἀλῆ, διαφθείραντες τοὺς ὑπνῆτας αὐτοῦ εἰσήλθον καὶ παραβιάσαντες τὸ Προξενικὸν γραφεῖον, ἔλαβον ἀντίγραφον τῆς ἐπισήμου ἀλληλογραφίας τοῦ προξένου κτλ.

Ἄλλ' ὁ Γαζῆς Δελθινακιώτης ἀποδίδει τὴν εἰς Τεπελένι ἐσπευσμένην φυγὴν τοῦ Ἀλῆ εἰς τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπανειλημμένα καὶ ἐπίμονα παράπονα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀπηνῶς καταδιωκομένων Δελθινακιωτῶν, ἔνεκα τῶν ὁποίων ὁ Σουλτάνος διέταξε τὴν εἰς Ἰωάννινα ἀποστολὴν Καπουτζῆ, κομίζοντος φερμάνιον ἀποκεφαλίσσεως τοῦ Πασᾶ, περὶ ὧν ἐγκαίρως εἰδοποιήθη ὁ Ἀλῆς ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἀντιπροσώπων του.

αὐτὸ Καπουτζῆς πλακώνει ἔς τὴν ὥρα ξεκινεῖ,
 Βασιλικὸν φερμάνι φέρει γιὰ νὰ κοπῆ
 ἡ κεφαλὴ ἡ δικὴ σου στὴν Πόλι νὰ σταλθῆ.
 Ἄλλῃ Πασᾶς δ' ἀμέσως φεύγει διὰ νυκτός,
 Στὸ Τεπελένι τρέχει ἔμφοβος ὡς νεκρός.
 Κι' ἐκείθεν ἀεὶ τεπτίλι ὡτὰν νὰ κυνηγᾷ,
 Ἐμβῆκεν εἰς τὸν λόγκον καὶ κρύφθηκε καλά ».

Ὅπως ποτ' ἂν ᾗ, τὸ Διθάνιον διέταξε τὸν Ἀλῆν νὰ ἀπέλθῃ εἰς Τεπελένι.

Οὗτος δὲ μὴ ἀρνηθεὶς ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Πύλης καὶ ἀπελθὼν παρέμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν Τεπελένι, προ-

φασίζόμενος τὴν ἀνέγερσιν μεγάρου ἐν αὐτῷ· ἀλλ' ἄμα τῇ εἰδήσει τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀποτυχῶν τοῦ Ναπολέοντος, ἐξ ὧν φυσικὴ ἦτο ἡ ἐν Βυζαντίῳ ἀνικανότης τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς, χωρὶς νὰ περιμένῃ νέας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁδηγίας, ἐπανῆλθεν εἰς Ἰωάννινα· ἄπερ βεβαίως ἄνευ ἀτυχῶν τοῦ Βοναπάρτου δὲν θὰ ἐπανεβλεπε.

* *
*

Καὶ ὅμως ὁ ἄθλιος Ἄλῆς καίπερ τυχέως σωθεὶς τῆς δυσμενείας τῆς Πύλης δὲν ἠσύχαζεν, ἀλλ' ἐζήτηι, παντὶ τρόπῳ, νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν πολιτικῶν ἐχθρῶν του.

Οὕτω κατὰ τὸ 1813 ὁ τότε ἰσχυρὸς τῆς Δίβρης τοπάρχης Γρυσούφ Μπέης, ὃν εἶδομεν ὡς ἀνάδοχον τοῦ στέμματος ἐν τοῖς γάμοις τοῖς θυγατρὸς τοῦ Βελῆ Ἀϊσές, ἔπεσε θῦμα ἐκρηκτικῆς τινος μηχανῆς τοῦ Ἄλῆ Πασᾶ περικεκλεισμένης ἐκ κομπῶ τηλεσκοπίῳ κατασκευασθέντι ὑπὸ τοῦ Νικολάου Γενοβέζου.

Ὅμοιον δῶρον ἀπέστειλε τότε καὶ πρὸς τὴν ἐγγόνην του Ἀϊσέ, σύζυγον τοῦ τῆς Σκόδρας Μουσταφᾶ Πασᾶ, ἵνα τὸ προσφέρῃ τῷ ἑαυτῆς συζύγῳ, ὅστις συλλαβῶν ὑπονοίας, διότι διετέλει εἰς οὐχὶ φιλικὰς πρὸς τὸν δωρητὴν σχέσεις, διέταξεν ἱπποκόμον τινὰ νὰ ἀνοίξῃ τὸ τηλεσκοπίον· ἐκραγείσης δὲ τῆς μηχανῆς, ἐφρονεῦθη ὁ ταλαίπωρος ὑπηρέτης, καὶ τότε ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς ὑποπτευθεὶς ὅτι καὶ ἡ σύζυγός του ἦτο συνενοχος τοῦ Ἄλῆ, ἐθανάτωσεν αὐτὴν διὰ δηλητηρίου.

Ἐφρόνευσε τὸν Ἀνδρουῦτσον καὶ τὸν Κίτσον Βότσαρην διὰ δολοφόνων.

Ὁ Μπότσαρης καταφυγών, ὡς εἶδομεν, μετὰ τὴν καταστροφὴν

τοῦ Σουλίου εἰς Κέρκυραν, μετασχὼν δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐν Ἑπτανήσῳ συμπολίταις καὶ ἰσχυροπολεμισταῖς ἰσχυρῶν κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον πολεμικῶν ἔργων ἐν Ἰταλίᾳ, Λευκάδι καὶ ἐν τῇ Στερεᾷ, καὶ βαρυθεῖς, ὡς ἔλεγε, τὸν ἐν τῇ ξένη γῆ βίον, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἁλῆ τὴν ἄδειαν νὰ παλινοστήσῃ. Φέρων λοιπὸν τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς Ἄρταν, ἀλλ' ἐκεῖ τὴν αὐτὴν τῆς ἀφιξέως του νύκτα ἐδολοφονήθη ὑπὸ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Γῶγο Μπακόλα, ὡς λέγεται, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ξενίζοντος αὐτὸν χριστιανοῦ, τοῦ ὑποδηματοποιοῦ Ρίζου, ὡς λέγει τὸ δημῶδες ἄσμα :

«Κι' ἐκεῖ κονάκι τῶκαμαν, στοῦ παπουτζῆ τοῦ Ρίζου.

Τραπέζι τότε τῶβαλαν, ψωμί γιὰ νὰ δειπνήσουν.

Τρία ντουφέκια τῆρριξαν, τὰ τρία ἀράδα ἀράδα».

*
*
*

Ὁμιλοῦντες ἀνωτέρω περὶ τοῦ γάμου τῆς πρωτοτόκου θυγατρὸς τοῦ Βελῆ Πασᾶ τῆς Πελοποννήσου Ἁῖσὲ μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ τῆς Σκόδρας, εἶπομεν, ὅτι, διαρκουσῶν τῶν ἑορτῶν τοῦ γάμου, ἐσπέραν τινα ὁ Ἁλῆ Πασσᾶς ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἐκ Λαρίσης δι' ἧς εἰδοποιεῖτο, ὅτι ἀπέτυχεν ἢ κατὰ τοῦ Πασόβηη δολοφονία.

Ἄλλὰ τί ἐζήτηε ἐν Λαρίσῃ ὁ Πασόβηης ἀφ' οὗ ἦτο διωρισμένος σύμβουλος τοῦ Βελῆ ἐν Πελοποννήσῳ ;

Ἡ ἀπάντησις εὐκολος.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου 1812 ὁ Βελῆς εἶχε μετατεθῆ ἐκ Πελοποννήσου ὡς διοικητὴς Θεσσαλίας καὶ σὺν αὐτῷ καὶ ὁ Πασόβηης,

ὅστις ἦτο ὁ μόνος περιλιπόμενος γόνος περιφανοῦς τῶν Ἰωαννίνων οἴκου, τοῦ Πασᾶ Κκλῦ.

Ὡς τοιοῦτος ἄρα ἔπρεπε νὰ ἐξοντωθῇ.

Καίτοι δὲ νεώτατος, ὅτε τὸ πρῶτον κατεδιώχθη, ἑπτακχιδεκαίτης, ἐνόησε τὴν ἐπιβουλὴν καὶ δραπετεύσας διὰ νυκτός ἐξ Ἰωαννίνων, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, μετέβη εἰς Σόφιαν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ρούμελη Βκλισῆ, ἧτοι γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Ρούμελης.

Ἐκεῖ διέτριψεν ἐξ περιπου ἔτη, μεθ' ὧ, βρυυθεις τὴν ἐκούσιον ἐξορίαν, κατέβη εἰς Λαμίαν, ὅπου εἶχε συγγενεῖς ἰσχυροῦς, τοὺς λεγομένους Μπεύζαντάδες τοῦ Ζητουίνου, οἵτινες κατάρθρωσαν μετὰ τινὰ χρόνον, νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν Ἀλῆ πασᾶ καὶ νὰ τὸν καταπέσωσι νὰ ἀποδώσῃ μὲν εἰς τὸν Πασόβηην τὰ δημευθέντα ἐν τῷ μεταξὺ κτήματα αὐτοῦ, νὰ δώσῃ δὲ αὐτῷ σύζυγον μίαν ἀνεψιάν του, τὴν ὁποίαν, μείνανσαν ὀρφανήν, ἀφοῦ ὁ Ἀλῆ πασᾶν ἐφόνευσε τὸν πατέρα αὐτῆς καὶ τοὺς συγγενεῖς, εἶχε παραλαβὴ καὶ ἀναθρέψῃ ὡς ἰδίαν θυγατέρα ἢ χρηστὴ καὶ καλοκαγάθος σύζυγος τοῦ τυράννου, ἢ Κυρά, καθὼς τὴν ἔλεγον ἐν Ἰαπννίνοις. Τούτων γενομένων, ἠδύνκτύ ις νὰ νομίση ὅτι ἠσφαλίσθη ὁ Πασόβηης.

Ἄλλ' ἦτο νέος καὶ ἀνδρείος καὶ ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ προσοικεῖ οὔται τὴν εὐνοίαν τῶν πολλῶν καὶ γόνος, ὡς προεῖπον, οἴκου περιφανοῦς.

Ταῦτα δὲ πάντα ἐκείνησαν αὐθις μετ' οὐ πολὺ τὰς ἀκοιμήτους ὑπονοίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις δὲν ἐνόμισε μὲν συμφέρον νὰ φονεύσῃ αὐτὸν παρησίᾳ, ἀλλ' ἐπανελάβε κρύφα τὸς ἐπιβουλάς.

Ὁ Πασόβηης, ἐπερειδόμενος ἰδίως εἰς τὴν ἐξαιρέτον πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν τῆς Κυράς, ἐκτῆσατο πολλοὺς περὶ τὸν Ἀλῆν φίλους καὶ στενώ-

τατα μαλιστα ἐφιλιώθη μετὰ τοῦ υἱοῦ του, τοῦ Βελῆ πασᾶ, τοῦ ὁποίου ἦτο συνηλικιώτης.

Ἄλλ' οὐδὲν ἤττον γνωρίζων τὴν ἀπροσμάχητον καὶ ἀδυσώπητον τοῦ Ἀλῆ πανουργίαν, ἐνόμισε συνετὸν ν' ἀπέλθῃ τὸ δεύτερον τῶν Ἰωαννίνων.

Ταύτην ὅμως τὴν φορὰν ἀνεχώρησε δι' ἀδείας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τὸν ὁποῖον κατέπεισεν, ὅτι μικρὰν ἔχων περιουσίαν καὶ μεγάλας δαπάνας, ἀναγκάζεται νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐμπορίαν τινὰ ἐπιτηδεῖαν ν' αὐξήσῃ τοὺς πόρους αὐτοῦ.

Εἰς Λάρισσαν δέ, περὶ ταῦτα, κατὰ τὸ φαινόμενον, διατρίβων, ἔλαβε πρῶτην ἀφορμὴν νὰ ἀποδώσῃ τὰ ἴσα εἰς τὴν ἀντίπαλον.

*
**

Τὸ σκεῦος ἐκεῖνο πάσης κακίας, ὁ Ἀλῆ πασᾶς, ἦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τσοῦτον ἀσελγή, ὥστε δὲν ἐσεβάσθη οὐδὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ νόμφην, τὴν σύζυγον τοῦ Βελῆ.

Τὸ ἀνοσιούργημα ἐγνωσθῆ μετ' οὐ πολὺ εἰς ὅλην τὴν ἐν Ἰωαννίνοις αὐλὴν καὶ δὲν ἔμεινεν ἄγνωστον οὔτε εἰς τὸν περιουβρισθέντα υἱὸν καὶ σύζυγον, οὔτε εἰς τὴν Πασόβην ὅστις, καὶ τοι ἀπῆν, ἐξηκολούθει ἔχων μυστικωτάτην συεννόησιν μετὰ τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ φίλων καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ Βελῆ.

Διετέλει δὲ τότε πρῶτος γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὁ Μάνθις Οἰκονόμου, ἀνὴρ χρηστός, ὅστις ἀπετροπιάζετο μὲν τὸν τύραννον παρ' ᾧ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὑπουργῆ, ἦτο δὲ φίλος εἰλικρινῆς τοῦ Πασόβη· ὅθεν ἀμφότεροι ἐνόμισαν ἐπιτηδεῖαν τὴν περίστασιν νὰ ἐξά-

ψωσι τὴν δικαίαν τοῦ υἱοῦ κατὰ τοῦ πατρὸς ἀγανάκτησιν, καὶ ἐπιτυχάντες τοῦτο εὐχερῶς, συνεβρώνησαν πρὸς αὐτὸν νὰ διενεργήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἐξορίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἡπείρου καὶ τὴν ἀντ' αὐτοῦ ἀνάρρησιν τοῦ Βελῆ.

Ταῦτα συνέβηκινον ἐν ἔτει 1806, ὅτε διεζήγητο μέγας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας ἀγών. Οἱ Ρῶτοι κατεῖχον ἔτι τὰς Ἴονιου νήσους· οἱ Γάλλοι ᾔθελον νὰ ἐξώσωσιν αὐτοὺς ἐκείθιν· ἔ δὲ Ἄλῃ πασᾶς ἐφάνη πρόθυμος νὰ συμπράξῃ εἰς τοῦτο ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι θέλει καταλάβει τὰς νήσους αὐτὰς. Ὅθεν ὁ κατ' ἐκεῖνον τοῦ χρόνου ἐν Κωνσταντινουπόλει πρῆσθους τῆς Γαλλίας Σεβαστιάνης, ἀμείβων τὴν συνδρομὴν τοῦ Ἄλῃ, κατώρθωσεν, ὥστε ἡ ὑψηλὴ Πύλη νὰ διορίσῃ τὸν μὲν ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τὸν Μουχτάρ, πασᾶν τῆς Ναυπάκτου, τὸν δὲ ἕτερον, τὸν Βελῆν, πασᾶν τοῦ Μωρέως,

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ Ἄλῃ Πασᾶς, ὅστις δὲν ἐμελλε νὰ ἴδῃ ἐκπληρωθεῖσας τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ περὶ καταλήψεις τῶν Ἴονιων νήσων, ὧν ἡ κυριαρχία παρεχωρήθη διὰ τῆς ἐν Τίλισιτ εἰρήνης εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπιζημιώθη ἐκ προοιμίου ἐπεκτείνας μὲν τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ μέχρι τῆς Πελοποννήσου, ἀσφαλίσας δὲ αὐτὴν ἐπὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Οἱ τρεῖς συνωμόται εἶδον εὐχαρίστως τὴν νέαν ταύτην τῶν πραγμάτων διάταξιν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Βελῆς ἀπηλλάσσετο μὲν τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως καὶ καταθλίψεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐλάμβανε δὲ εὐκαιρίαν νὰ συγκροτήσῃ ἰδίαν δύναμιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν σκοποῦ. Καὶ ἡ δύνατο βεβαίως ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ποθυμένου, ἐὰν εἶχε πλείονα χαρακτήρος εὐστάθειαν καὶ πλείονα δύναμιν θελήσεως· ἀλλ' ἦτο, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, φύσις ἀσθενεστάτη καὶ ὅλως ἀπεστερημένη τῆς ἐπιμονῆς καὶ

τῆς τόλμης δι' ὧν καὶ μόνων εὐδοκίμει ἡ φιλοδοξία ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Ὅσα ὅμως δειλὸς καὶ, ἂν ἦτο, ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρὸς ὡς σύμβουλον τὸν Πασόμπην, ὁ δὲ Ἄλῃς συνήνεσεν εἰς τοῦτο, διότι ἀποφασίσας νὰ πράξῃ ὡς πρὸς τὴν Πελοπόννησον ὅ,τι εἶχεν ἐπιτελέσει εἰς τὰς ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ χώρας, νὰ ἐξοντώσῃ δηλαδὴ τοὺς ἰσχυροτέρους αὐτῆς ἄρχοντας, ἤξευρεν, ὅτι εἰς τοῦτο δύναται νὰ συμπράξῃ ὁ Πασόμπης πολὺ ἐπιτηδειότερον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου κάλλιστα ἐγίνωσκε τὴν ὀλίγην ἱκανότητα καὶ δραστηριότητα.

Μετακάλεσατο λοιπὸν τότε ἐκ Δαρίσης εἰς Ἰωάννινα τὸν Πασόμπην καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁδηγίαν περὶ τοῦ πρακτέου· ὁ δὲ ὑπεσχέθη μὲν τὰ πάντα, ἀπῆλθεν ὅμως ἀποφασισμένος νὰ πράξῃ τὰ ἐναντία τῶν διαταχθέντων.

Ἡ πεποιθήσις του ἦτο ὅτι ὁ Βελῆς, περιποιούμενος ἀπ' ἐναντίας καὶ τιμῶν καὶ ἐγχοιλούμενος τοὺς ἄρχοντας, ἠδύνατο νὰ συγκροτήσῃ περὶ ἑαυτὸν δύναμιν ἱκανὴν νὰ καταβάλλῃ τὸν πατέρα.

*
**

Ὅθεν κατελθὼν εἰς Πελοπόννησον μετὰ τοῦ Βελῆ, τὸν Μάρτιον τοῦ 1807 εὐχερῶς κατέπεισε τὸν φίλον αὐτοῦ νὰ πολιτευθῇ ἀντιθέτως πρὸς τὰς τοῦ πατρὸς διαταγὰς καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ οἰκειωθῇ ὅσον ἐνεστί τὴν εὐνοίαν τῶν Πελοποννησίων.

Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ Ἄλῃς Πασῶς ἐξεμάνη.

Πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἔγραψεν, ὅτι μὲν παραπονούμενος διὰ τὴν ἀπειθείαν εἰς τὰ παραγγεληθέντα, τὰ ὁποῖα σκοπὸν μόνον εἶχον τὴν στερέωσιν τῆς ἐξουσίας τοῦ οἴκου των, ἦς κληρονόμον ἐμελέτα, ἔλεγε,

νὰ καταλίπη αὐτὸν μάλλον ἢ τὸν Μουχτάρ, ὃνὲ δὲ ἀπειλῶν διὰ τῆς ὀργῆς του, καὶ τὸ οἰκτρότερον, διὰ τῆς ὀργῆς τοῦ παντοδυναμοῦ Θεοῦ τοῦ ὁποίου δὲν ἠσχύνητο νὰ φέρα τὸ ὄνομα διὰ στόματος, ἐν τῇ πρὸς τὸο υἱὸν ἀλληλογραφίᾳ, αὐτὸς ὁ πάντας τοὺς θεῖους νόμους ὡς πρὸς αὐτὸν δὴ ἐκείνον τὸν υἱὸν του παραβιάσας. Ἄλλ' ὁ Βελῆς, ἐὰν, ἔστιν ὅτε, ἐταραττετο ἐκ τούτων, ὑπέκυπτεν ὅμως πάλιν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Πασόμπην, ὅστις ὑπεθυμῖλων τὴν ὕβριν τοῦ πατρὸς, ἐνίσυεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συμφωνηθέντων.

Τότε ὁ Ἄλῆς ἐπεχείρησεν, ἐκ παντὸς τρόπου, νὰ δολοφονήσῃ τὸν Πασόμπην, δοὺς ἐπὶ τούτῳ μυστικὰς διαταγὰς εἰς ὄλους τοὺς ἀξιωματικούς του Βελῆ καὶ ὑποσχεθεὶς ἀμοιβὰς μεγάλας.

Ἄλλ' ἐκ τούτων οἱ μὲν κρύφα ἀφωσιωμένοι ὄντες εἰς τὸν Πασόμπην, ἐφανέρωσαν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, οἱ δὲ, ἐπανειλλημμένως ἐπιχειρήσαντες δολοφονίαν, ἀέποτε ἀπέτυχον. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τοῦ 1810, ὅτε ἄλλην ἐστράπη ὁ Ἄλῆς ὁδόν.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους 1806 ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διετέλει εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Ρωσσίαν.

Κατὰ δὲ τὸ 1810, ἐν τῷ μεταξύ ἐκθρονισθεὶς σουλτὰν Μαχμουτ ὁ Β' ἀποφασίσας νὰ ἐπιδιώξῃ δραστηριώτερον τὸν ἀγῶνα τοῦτουτον, διέταξε, πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ τὸν Βελῆ πασᾶν νὰ στρατεύσῃ ἐπὶ τὸν Ἰστρον. Ὁ Ἄλῆ πασᾶς ἤκουσε τοῦτο εὐχαρίστως, ἐλπίσας, ὅτι ἐν ταῖς περιπετείαις τῆς προκειμένης στρατείας, θέλε ἐπιτύχει τελευταῖον εὐκαιρίαν τινὰ τοῦ νὰ δολοφονήσῃ τὸν Πασόμπην καὶ νὰ καταστήσῃ οὕτως ὑποχέριον τὸν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἀγόμενον καὶ φερόμενον υἱόν. Πάλιν ὅμως ἀπέτυχον πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι, ὅσας ἐπεχείρησεν, ὥστε ἀπελπισθεὶς δὲν ἐδίστασε νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τῇ Πύλῃ αὐτὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὴν ἐκπτώσιν ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας τῆς Πελοποννήσου.

Δὲν ἤθελε δὲ οὐδὲ εἰς τοῦτο ἐπιτύχει, διότι ὁ Πασόβης ἀποσταλεῖς ἐκ τοῦ στρατοπέδου εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν, κατὰ Μάϊον τοῦ 1812, συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην, εἶχε κατορθώτῃ νὰ ματαιώσῃ τὰς ἐνεργείας ἐκείνας.

Ἄλλ' ὁ Ἄλῆς εὗρε συμμάχους τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς μπέηδες τῆς Πελοποννήσου.

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐν τῷ δικστήματι τῆς πενταετοῦς διοικήσεως τοῦ Βελῆ, ὠφεληθέντες ἐκ τῆς παραλόγου αὐτοῦ ἐπιεικείας, εἶχον πλουτήσῃ διὰ ποικίλων καταπίεσεων, νῦν δὲ ἐφοδήθησαν, ὅτι, ἐπανερχομένου αὐτοῦ καὶ προαιρουμένου νὰ ἀποζημιωθῇ διὰ τὰ βαρύτατα ἔξοδα εἰς ἂ ἐπὶ τοῦ πολέμου καθυπεβλήθη, θέλει πιθανώτατα ἐπιβάλει καὶ εἰς αὐτοὺς μεγάλας χρηματικὰς θυσίας.

Ὅθεν ἀπεφάσισαν νὰ κατηγορήσωσιν αὐτὸν παρὰ τῷ Σουλτᾶνῳ ὡς παραίτιον τῶν ἰδίων καταχρήσεων καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν προαγομένης δυσαρσεκείας τῶν ραγιαδῶν.

Ταῦτα βεβαίῳ τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν χειρόγραφον τοῦ Οἰκονόμου (Πειραιῶς).

Ἄν ἀρνεῖται μὲν ὅτι ὑπῆρξαν μερικοὶ τινες ἄρχοντες φιλανθρωπότερον πολιτευθέντες, ἐξ ὧν ρητῶς ὀνομάζει ὡς χρηστότατον καὶ ἱκανώτατον τὸν Σωτηράκη Λόντον, τὸν πατέρα τοῦ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοσοῦτον γνωστοῦ γενομένου Ἀνδρέου Λόντου· ὁμολογεῖ δὲ ὅτι καὶ ὁ Βελῆ πασᾶς διέπραξε καταχρήσεις τινὰς, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, πλὴν «δὲν ἔκαμεν, ἐπιφέρει, μήτε τὸ ἑκατοστημύριον ἀφ' ὅσας μὲ τὰς ἀναφορὰς των κατηγορήσαν».

Καὶ εἰς ἀπόδειξιν παρατίθησι δύο ἀξιοσημείωτα γεγονότα.

Τὸν κατηγορήσαν, λέγει, ὅτι εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἡγεμονίας του, εἰσέπραξε 50,000,000 τουρκικῶν γροσιῶν, τὰ (ὅποια ἤθελον σήμερον ὑπερβαίνει τὰ 50,000.000 δραχμῶν) ἐνῶ ἡ

ἀλήθεια εἶνε ὅτι δὲν εἰσεπράξαμεν εἰμὴ 7 1)2 ἑκατομμυρίων, νόμιμα καὶ ἄνομα, διότι κατ' ἔτος τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ταμείου αὐτοῦ ἐθεώρει ὁ συντάξας τὴν χειρόγραφον ἱστορίαν συγγραφεὺς.

Δύο κατὰστιχα, ἐπιφέρει, ἐτυπώνοντο κατ' ἔτος εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἕκαστον δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ τὰς 700,000 γρόσια. Ταῦτα ἐμερίζοντο κατ' ἀναλογίαν εἰς τὰς 24 ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου· ἀλλ' ἡ ἐπαρχία ἧτις π. χ. ὄφειλε νὰ πληρώσῃ 20,000 γρόσια κατὰ τὸ πρῶτον κονδύλι τῆς Τριπολιτσᾶς, ἐπὶ τέλους κατέβαλλε πολλαπλάσια διὰ τῶν ἀυθαίρετων προσθηκῶν, αἵτινες ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, τῶν ἐπαρχιακῶν ταμείων καὶ κατόπιν τῶν χωρικῶν προσετώτων καὶ τῶν λεγομένων ταχσιλτάριδων· ἐντεῦθεν ἡ ἀρχικὴ ποσότης, τῶν 20,000 ἀνέβαινε σχεδὸν εἰς τὰς 120,000.

Ὅπωςδὴποτε διὰ τῆς κοινῆς ἐνεργείας τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ Βελῆ, ὅχι ὅμως καὶ ἡ ἐντελής καθαιρέσις του, διότι προεχειρίσθη ἡγεμῶν τῆς Θεσσαλίας. Τότε ὁ Ἄλῆς, ἵνα περιπλέξῃ τὰ πράγματα, ἀφ' ἐνὸς συνελυπήθη τὸν υἱόν του, ἀφ' ἐτέρου δὲ τῷ ἔγραψε νὰ μὴ ἐξέλθῃ τῆς Πελοποννήσου, ὑποσχόμενος νὰ πέμψῃ βοήθειαν αὐτοῦ τὸν Μουχτάρ πασᾶν μετὰ 10,000 ἀνδρῶν.

Καὶ ἐπὶ μίαν μὲν στιγμήν ὁ Βελῆς φοβούμενος τὴν ὄργην τοῦ πατρὸς διὰ τὴν ἐπανειλημμένην παρακοὴν καὶ ἐν ταυτῷ ἀγανακτῶν διὰ τὴν προσβολὴν, ἧτις τῷ ἐγένετο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ τῆς Πύλης, ἠθέλησε, ν' ἀκούσῃ τὴν ἐπίβουλον προτροπὴν.

Ἄλλ' ὁ Πασόμπεης κατανόησας τὰ ποικίλα μηχανήματα ὅσα ἐκρυσπεν ἡ προτροπὴ αὕτη, τὸν κατέπεισε νὰ μὴ ὑπακούσῃ μὲν αὐθις νὰ ἐκτελέσῃ δὲ τὴν διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου.

Περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου τοῦ 1812 ἔφθασαν λοιπὸν εἰς Λάρισσαν, ὅπου τοὺς περιέμενον νέαι τοῦ Ἄλῆ σιευωρίαί.

Ἐπαγγελόμενος λήθην τῶν παρελθόντων, προέτρεψε τοὺς δύο

φίλους νὰ ζητήσωσι τὴν παρτίτησιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς σουλτανικῆς ὑπερσίας, νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἰωάννινα καὶ νὰ διαζήσωσιν ἐκεῖ ὅπως θελωσιν ἀπὸ τὰς πτέρυγὰς του», λέγει μετὰ ποιητικῆς εἰρωνείας τὸ χειρόγραφον.

Ἀποτυχὼν καὶ πάλιν κατήντησεν νὰ καταγγεῖλῃ εἰς τὸν Σουλτάνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὡς παραβάντα τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὸν πατέρα εἰσβάς ἐξ αἰτίας τοῦ Πασόμπευ, εἰς ᾧ ἀντιτασσόμενος ὁ Βελῆς ἦν ἀδιαλείπτως ὑπεξέκαε καὶ καθωδήγει ὁ Πασόμπευς, κατεμήνυσε τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐζήτησε φερμάνιον καὶ ἐφόδια βασιλικὰ, ἵνα στρέψῃ τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ ἀποστάτου.

Ἦξευρε δὲ τί συνεβούλευεν ὁ Πασόμπευς, διότι ὅτε ἐκ τοῦ στρατοπέδου εἶχε μεταβῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἶχεν ἀνακαλύψει τὸν πόθον ἦν ἔτρεφεν ὁ Σουλτάν Μαχμούτης τοῦ νὰ ἐξοντώσῃ τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην.

Ἐλαθε λοιπὸν ἀμέσως μυστικὰς ὁδηγίας νὰ συμπληρώσῃ τὴν μεταξὺ υἱοῦ καὶ πατρὸς ρῆξιν μὴ κοινοποιῶν ὅμως, ὅτι τὸ πρᾶγμα γίνεται διὰ βασιλικῆς προσταγῆς.

Πολὺς τῶν ἡμερῶν ἐμέλλε νὰ παρέλθῃ ἔτι χρόνος πρὶν ὁ Μαχμούτης, ρίψας τὸ προσωπεῖον, ἀποκηρύξῃ ἀναφανδὸν τὸν Ἀλῆ πασᾶν καὶ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν ἐκείνον τὸν Πασόμπευν τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ φίλος τοῦ Ἀλῆ Βελῆς ἐμέλλε νὰ διέλθῃ διὰ πολλῶν καὶ φοβερωτέρων ἢ πρότερον δοκιμασιῶν.

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς εἶχε παρασκευάσει πολλοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει φίλους διὰ δαψιλῶν δωροδοκιῶν, ἀλλ' ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν εἰλικρινῆ τοῦ σουλτάν Μαχμούτ εὐνοίαν, ἔθεν ἐνῶ κατηγορεῖ εἰς αὐτὸν τὸν υἱὸν του, ἐξηκολούθει ἐν τούτῳ τὰς ἀδιαλείπτους κατὰ τοῦ Πασόμπευ ἐπιβουλὰς.

Τῷ 1813, ἡμέραν σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου, περὶ τὴν 5 μ. μ.

ἄραν, ὁ Πασόμπεϋς διήρχετο στενωπὸν τινα τῆς Λαρίσσης, πορευόμενος ἐφιππος εἰς τὸ κατάλυμά του καὶ περικυκλωμένος, κατὰ τὸ σύνηθες, ὑπὸ 150 περίπου ἐκλεκτῶν σωματοφυλάκων, ὅτι 7 ἔφιπποι γκέγκιδες, καιροφυλακτῆσαντες ἐपुरοβόλησαν κατ' αὐτοῦ διὰ πιστολίων συγχρόνως καὶ οἱ ἑπτὰ.

Ἐν τῷ ἄμα δὲ ἀντεपुरοβόλησαν ὅτε ἀτρόμητος Πασόμπεϋς καὶ οἱ σωματοφύλακες.

Οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ περὶ αὐτὸν ἐπαθόν τι, ἐκ δὲ τῶν γκέγκιδων τέσσαρες μὲν ἔμειναν εἰς τὸν λόπον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν τριῶν ὑπολειπομένων, ὅτινες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, δύο συνελήφθησαν τὴν ἐπιούσαν ὑπὸ τῶν καταδιωξάντων αὐτοὺς ἀνδρῶν πληγωμένοι ὄντες· εἰς δὲ μόνος ἐσώθη, ὅστις χριστιανὸς ὢν ἐξ Ἀγράφων ἠδύνθη νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὸν Ἀλῆ πασαν τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἐπιχειρήματος.

Τὸ θηρίον ἐκεῖνο ἐξηγριώθη ὅσον οὐδέποτε.

Αἱ κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀπειλαὶ του, διὰ φωνῆς μανιῶδους ἐκφερόμεναι κατέστησαν τὴν ρῆξιν πασίδηλον.

Ὅθεν οἱ ἀνώτατοι τῆς αὐλῆς ἀξιωματικοί, τῶν ὁποίων ἡ τύχη συνεδέετο μετὰ τῆς τύχης τοῦ οἴκου τούτου, προαιρούμενοι νὰ καταπύσωσιν ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ὀλεθρίαν ταύτην διένεξιν ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ πράξωσι ἐπὶ τούτῳ τὰ δεόντα.

Ἀπῆλθον λοιπὸν ἅπαντες εἰς 45 συμποσοῦμενοι, καὶ φθάσαντες εἰς Τρίκκαλα εἰδοποίησαν τὸν Βελῆ Πασᾶν, ὅτι ἔρχονται πρὸς συνέντευξιν αὐτοῦ οὐχὶ ὡς φίλοι τῆς οἰκίας του.

Ὁ Βελῆ πασᾶς δὲν ἠδύνετο εἰμὴ νὰ τοὺς δεχθῆ, ὁ δὲ Πασόμπεϋς, προβλέπων, ὅτι ὁ ἀσθενὴς φίλος του θέλει ἐμπέσει εἰς τὴν πλεκτάνην ταύτην, δὲν ἐνόμισε συνετὸν νὰ τοὺς περιμένῃ εἰς Λάρισσαν καὶ ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τῆς πόλεως εἰσῆρχαντο οἱ πρέσβεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐξεληθὼν ὁ Πασόμπεϋς μετὰ 200

περίπου στρατιωτῶν, ἀπῆλθε διὰ τῶν Τεμπῶν εἰς παράλιόν τινα ἀλικὴν καλουμένην Τσαγάτζι, ὅπου ὄχυρωθεὶς ἀπεφάσισε νὰ περιμεῖνῃ τὸ ἀποδοσόμενον.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας οἱ μὲν ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἀλῆ ἐπέστρεψαν εἰς Ἰωάννινα, ὁ δὲ Βελῆ Πασᾶς παρεκάλεσε τὸν φίλον του νὰ ἀνακαμψῇ εἰς Λάρισσαν.

Ἀπαίσίον τι οὐδὲν εἶχεν ὑποσχεθῆ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ καὶ παλιμβουλίᾳ του εἶχε συνκινέσει νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τοῦ Πασόμπη.

Ὁ δέ, ἐγνώριζε μὲν τὰ πάντα διὰ τῶν μυστικῶν κατασκοπῶν του, δὲν ἠρνήθη ὅμως νὰ προσέλθῃ.

Ὁ Βελῆς τὸν ὑπεδέχθη δακρυρροῶν, τὸν παρεκάλεσε νὰ μεταβῆ εἰς Βῶλον, νὰ περιμεῖνῃ ἐκεῖ 40 μόνον ἡμέρας ὀρκιζόμενος ὅτι δὲν θέλει λησμονῆσαι ποτὲ τὸν πρὸ πολλοῦ μελετώμενον σκοπὸν καὶ ὅτι οὐδεμίᾳ ἀνθρωπίνῃ δύνამει ἦτο ἱκανὴ νὰ τὸν ὑποχρεώσῃ νὰ μείνῃ οὐδὲ μίαν ἡμέραν μετὰ τὰς 40 κερωρισμένους ἀπ' αὐτοῦ, ἐὰν ὁ πατήρ του δὲν ἤθελεν ἐπικυρώσει τὴν ἀμνηστίαν καὶ τὴν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ ὑπόσχεσιν, ἣν ἐνόρκως ἔδωκαν οἱ ἀπεσταλμένοι.

Ὁ Πασόμπης ἤξευρε κάλλιστα τί σημαίνουναι τοιαῦτα δάκρυα καὶ τοιοῦτος ὄρκος· ἀλλ' ὅπως συνήνεσε νὰ περιμεῖνῃ εἰς Βῶλον τὴν ὀρισθεῖσαν προθεσίαν.

Ὁ δὲ ἀνακτορὸς φίλος του ἠθέλησε νὰ γλυκάνῃ μέχρι τέλους τὸ πικρὸν ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἠναγκαζέτο νὰ τὸν ποτίσῃ.

Ὅθεν ἐφρόντισε νὰ ἐξέλθῃ ὁ Πασόμπης τῆς Λαρίσσης ἐν λαμπροτάτῃ παρατάξει, συνοδευόμενος ὑπὸ ὄλων τῶν μπέηδων καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ ὑπ' ὄλων τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς του καὶ ὑπὸ 1500 σωματοφυλάκων.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν 40 ἐκείνων ἡμερῶν, ἀξιωματικοὶ

ἐπηγαινοῦρχοντο ἀπὸ τὸν ἓνα εἰς τὸν ἄλλον περιποιήσεως ἕνεκα καὶ παρηγορίας.

Ἄλλὰ μετὰ τὸ τέλος τῆς προθεσμίας ὁ Βελῆς τὸν παρεκάλεσε νὰ περιμείνῃ ἀκόμη 20 ἡμέρας καὶ μετὰ τὰς 20 ἡμέρας ἔφθασεν ὁ γαμβρὸς τοῦ Βελῆ Σαλίμπης κομίζων δύο φορτία χρήματα καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Βελῆ, δι' ἧς τὸν ἐβεβαίον, ὅτι ἀμφοτέρων τὰ συμφέροντα ἀπῆτουν νὰ ἀποσυρθῆ εἰς Εὐβοίαν καὶ νὰ περιμείνῃ ἐκεῖ ἐπὶ τινὰς εἰσέτι ἡμέρας τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων τοῦ πατρὸς του.

Τότε ὁ Πασόμπης ἐνόμισε πλεόν περιττὸν νὰ φαίνεται πιστεύων ἔτι εἰς τὴν ὑπόκρισιν ἐκείνην.

Καὶ τὰ μὲν χρήματα ἀπέμπεψε, διὰ δὲ τῆς ἀπαντήσεώς του ἤλεγξεν ἀναφανδὸν τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν δειλίαν τοῦ Βελῆ.

Μεθ' ὃ πληρώσας καὶ διαλύσας τοὺς πολυαριθμοὺς αὐτοῦ σωματοφύλακας, κρατήσας δὲ 100 μόνον, τοὺς πιστοτέρους καὶ ἀπορωτέρους, ἀπῆλθεν εἰς Εὐβοίαν καὶ ἤρχισεν οὕτω τὸ δεύτερον τῆς ζωῆς αὐτοῦ στάδιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμελλε μόνος νὰ ἀνταγωνισθῆ κατὰ τοῦ ἀδυσωπήτου τυράννου τῶν Ἰωννίων.

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΙ Η ΤΣΙΚΑ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἡ ὄργη τοῦ Ἀλῆ.

Εἶδωμεν εἰς προηγούμενα κεφάλαια ὅτι χάρις εἰς τὴν πονηρίαν τῆς Τσίκας, ὁ Βελῆ-Γκέκας, εἶχεν ἀποφασίση νὰ ἐκστρατεύσῃ, νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὴν σύζυγον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Κατσαντώνη, καὶ νὰ ὑποχρέωσῃ οὕτω αὐτὸν νὰ παραδοθῇ.

Ἄλλ' ἐνῶ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ὁ Βελῆ-Γκέκας τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐδίστασεν.

Ὅχι ἀπὸ φόβον ὅμως.

Ὁ Βελῆ-Γκέκας ἦτο παλληκάρι.

Καὶ ὡς παλληκάρι δὲν ἤθελε νὰ καταπιασῇ μὲ γυναῖκας.

Αὐτὸ θὰ ἐμίλωνε τὸ γόητρόν του ὡς παλληκαριοῦ.

Δι' αὐτὸ ἀνέβαλε τὴν ἐκστρατείαν του, χωρὶς ὅμως νὰ τολμήσῃ νὰ γνωστοποιήσῃ τὴν ἀποφασίν του αὐτῇ, εἰς τὸν Ἀλῆν

Ἄλλ' ὁ Ἀλῆς ἦτο πονηρότατος.

Ἠνόνησε τοὺς δισταγμοὺς τοῦ Βελῆ Γκέκα,
καὶ ἐψιθύρισε.

— Ἐνοια σου ὦρὲ Βελῆ· θὰ σὲ κἀνῶ ἐγὼ νὰ πᾶς θέλοντας
καὶ μὴ.

Καὶ ἀνέμενε κατάλληλον πρὸς τοῦτο εὐκαιρείαν.

Ἡ εὐκαιρεία δὲ αὕτη δὲν ἤργησε νὰ παρουσιασθῆ, ἐντὸς αὐτῆς
ἐκείνης τῆς ἡμέρας μάλιστα, καθ' ἣν εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ ἀναχώρη-
σις τοῦ Βελῆ ἀναχωρησιν τὴν ὁποίαν ὡς εἶδομεν εἶχεν ἀνχβάλει αὐτός.

*
* *

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἡ βροχὴ ἐπιπτε κρουνοῖδόν, βρονταὶ καὶ
ἀστραπαὶ διέσχίζον ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὸν θύλον τοῦ οὐρανοῦ· ἀπα-
σαι αἱ ὁδοὶ τῶν Ἰωαννίνων κατεκλύσθησαν ὑπὸ τῶν ὑδάτων, αἱ κο-
ρυφαὶ τοῦ Πίνδου, τοῦ Τομάρου καὶ τῶν ὄρεων τῆς Θεσσαλίας ὁμοία-
ζον μὲ Γίγαντας ἀκοντίζοντας πρὸς τὸν οὐρανὸν βέλη πυρόφορα, ἐξ
οὗ ἐνέσκηπτον ἐξ ὑπαμοιβῆς, κεραυνοὶ, πίπτοντες μετὰ τρομεροῦ
πατάγου ἐπ' αὐτῶν· αἱ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ ὑπῆρχον τοσοῦτον ἀλ-
λεπάλληλοι, ὥστε ἡ ἀτμόσφαιρα ἐφαίνετο πυρίκαυστος.

Ἄνὰ πᾶν φθινόπορον καὶ ἀνὰ πᾶσαν ἄνοιξιν διεδραματίζεται
ἐν Ἠπείρῳ τὸ τρομερὸν, μεγαλοπρεπὲς καὶ καταπληπτικὸν τοῦτο
θέαμα.

Ὁ μὴ ποτὲ εὐρεθεὶς ἐν τῇ τοιαύτῃ σκηνῇ ἐν Ἠπείρῳ εἶνε ἀδύ-
νατον νὰ φαντασθῆ ἐν θέαμα ἀληθῶς μυθῶδες.

Ἐξ ἀπάντων τῶν ὄρεων, προεξάρχοντον τοῦ Λάκμωνος, τῆς
ὕψηλοτέρας τοῦ Πίνθου κορυφῆς, ἀκοντίζονται συγχρόνως οἱ κεραυνοὶ

καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, μηδὲν διακοπτομένων τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν βροντῶν.

Μὴ ὡς ἐκ τούτου ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁ μῦθος τοῦ κατὰ τοῦ Διὸς τῶν Γιγάντων πολέμου;

Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, ἀγαλλόμενος εἰς πᾶν ὅ,τι ἐμποιεῖ φρίκην, ἐκάθητο ἐν τῇ πρὸς τὸ ἀναταλικὸν μέρος τοῦ φρουρίου ἀγαπητῆ του σκιάδου, ἐκ τῶν ποδῶν τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν λίμνην, τὸν Τόμαρον καὶ τὴν Πίνδον καὶ ἐτέρεπετο θεωρῶν μὲ ἀπληστυν ἐπιπέσειν τὴν ἐπανάστασιν ταύτην τῆς φύσεως.

Πλησίον του ἴστατο ὁ Μάνθος Οἰκονόμου καὶ πρὸς τὴν θύραν ὁ Βελὴ Γκέκας.

— Μάνθο, εἶπεν ὁ Πασσᾶς ἀποτανθεὶς πρὸς αὐτὸν, πῶς γίνονται ὡρὲ πύρο μου. αὐταῖς ἡ φωτιαῖς καὶ ἡ βρονταῖς;

— Βεζίρη μου, ἀπεκρίθη ὁ Μάνθος, καὶ ἐγὼ δὲν ἤξεύρω πῶς γίνονται· διότι δὲν ἔμαθα φυσικὴν.

— Πῶς ὡρὲ δὲν τὸ ξέρεις; ἐκεῖνο τὸ Φραντσέζο, τὸ Κόνσουλα, τὸ Πουκεβίλλη μὲ εἶπε μιὰ φορὰ, πῶς εἶνε ἕνα ἀγέρι μὲς' στὰ σύννεφα τοῦ ἀνάβει, σὰν τρίβονται, καὶ αὐτὸ κάμνει τὸ βρόντο καὶ ἀστράφτει.

— Αὐτὸς, Βεζίρη μου, εἶνε ἄνθρωπος σοφὸς καὶ γνωρίζει, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔμαθα πολλὰ γράμματα.

— Ἀμὴ τὸ Ψαλίδα θὰ ξέρη, ὡρὲ Μάνθο, τί λὲς, δὲν ξέρει;

— Βεβαίως, ὁ Ψαλίδας, Βεζίρη μου, ἤξεύρει, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶνε φιλόσοφος!

— Αὐριο, ὡρὲ θὰ τὸ κράξω, νὰ μὲ τὸ ξηγάη ὦχ, ὦχ, γιὰ τήρα, μιὰ, δυὸ, τρεῖς, ἀπὸ παντοῦ ἀστράφτει καὶ βρονταίει.

— Παντοῦ, Βεζίρη μου φαίνεται τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.

— Τί μεγαλειῶ ὦρέ, πύρο μου; ἀπεκρίθη ὁ Ἄλῃ Πασᾶς, αὐτὸς κάνει τὸ δουλεῖά του, καθὼς κάνω κι' ἐγὼ τὸ δικό μου.

— Ἐἶνε καλὸν νὰ φύγωμεν ἐδῶθεν, ὑπέβαλεν ὁ Μάνθος.

— Γιατί, ὦρέ, σκιέζεσαι;

— Καὶ ποιὸς δὲν σκιάζεται τὴν ὀργὴν τοῦ Κυρίου;

— Καὶ τί ἔκαμεν, ὦρέ, τὸ γάδαρο ποῦ ἔκαψε τ' ἀστροπελέκι, προχθὲς 'σ τὸ λάκκα;

Ὁ Βελῆ Γκέκας, μὲ ὄλην τὴν ἀσυνειδησίαν του, ἔφριξεν εἰς τὴν βλασφημίαν ταύτην.

— Αἱ βροχαὶ αὐταὶ αἱ πρωῒμοι θὰ ὠφελήσουν τὴν γῆν, εἶπεν ὁ Μάνθος, θέλων νὰ διακόψῃ διάλογον, ὅστις ἐμελλε νὰ καταντήσῃ εἰς ἀτελευτήτους βλασφημίας ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.

Οἱ γεωργοὶ θὰ σπείρουν ἑνωρῖς.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο, ἀπεκρίθη μὲ ὕφος ὀργίλον ὁ Ἄλῃ Πασᾶς ὅταν ἐκεῖνο τὸ χιανέτη τὸ Κοταστατώνη μου καίει τοῖς θημωνιαῖς; ἐφέτος μ' ἔκαψε ὦρέ, ὄλαις μου ταῖς θημωνιαῖς σ' τὸν κάμπο τῆς Ἄρτας μ' ἐζήμιωσε πέντε μυλλιούνια γρόσια.

— Ἦτον καλὸν, Βεζίρη μου, νὰ τὸν ἐσυγχώρῃς, διὰ νὰ μὴ γίνωνται τόσαι ζημίαι καὶ χύνεται καὶ τόσον αἷμα.

— Κι' αὐτὸ τῶκαμα, ὦρέ πύρο μου, ἀπεκρίθη ὁ Ἄλῃς· γιὰ τὸς ὁ Βελῆς ἔρώτα τον.

Ὡρὲ Βελῆ, εἶπεν ἀποστραφείς πρὸς τὸν εἰς τὴν θύραν ἰστάμενον Βελῆ Γκέκαν δὲν σοῦ παράγγειλα, ὦρέ, νὰ τοῦ πῆς νὰ προσκυνήσῃ καὶ νὰ τὸ συγχωρέσω, νὰ τὸ κάμω Δερβέναγα σ' νὰ Ἄγραφα.

— Ἐέρεις, Βεζίρη μου, τί μὲ εἶπε, μὴ πρὸς βᾶρος σου μ' εἶπεν, ὅτι δὲν σ' ἐμπιστεύεται, διότι ὅσοι ἐπροσκύνησαν, ὅλους τοὺς ἐσοῦθλισης καὶ ὅτι, ὅσο ἔχει μιὰ στάλα αἷμα 'ς τὸ κό κορμί του θὰ σὲ πολεμᾷ.

* *
*

Ὁ Ἄλῃς ἠγέρθη ἢ μάλλον ἐπήδησε ὡς τίγρις μαινομένη ἐκ τοῦ ἀνακλίντρου, εἰς ὃ ἐκάθητε, ρίψας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ τσιμπούκιόν του, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἤστραψαν ὑπ' ὀργῆς καὶ ἡ ὄψις του ἐγένετο πορφυρεῶ.

— Αὔριο σύνταχα, εἶπεν ἐπιτακτικῶς εἰς τὸν Βελῆ-Γκέκα, νὰ πάρης τὰ παλληκάρια νὰ πᾶς νὰ τὸν βαρέσης καὶ ἡ ζωντανὸ ἢ πεθαμένο νὰ μὲ τὸ φέρης, ἀκοῦς, ὦρὲ Βέλλῃ ; γιατί μαῦρο φεῖδι σ' ἔφαγε, μὰ τὸ κεφάλι μου.

— Ὅρισμός σου, Βεζίρη μου, μὴ χολιᾶς πλήν...

— Τί πλήν, ὦρὲ, τί θὰ πῆ ἴπέ το ὦρὲ, πέ το.

— Τί νὰ ἴπῳ θὰ μῆς σκοτώσῃ πάλι κάμποσχα παλληκάρια.

— Θὰ ἴπῃ ποῦ τὸ σκιάζεσαι, ὦρὲ ; χαράμι νὰ σοῦ γεῖνη !

— Ἐγὼ δὲν σκιάζομαι κανένα, ἀπεκρίθη μὲ συγκεκινημένην φωνὴν ὁ Βελῆ-Γκέκας· μὲ γνωρίζεις ὅτι εἶμαι παλληκάρι καὶ γνωρίζω τὰ παλληκάρια· ὁ Κατσαντώνης εἶναι ἄσλάνι.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθε πλήρης ἀγανακτήσεως.

— ὦρὲ πύρο μου Μάνθο, φώναξέ το νὰ στραφῇ πίσω ἀλήθεια λέγει ὦρὲ, δὲν ἔχω ὅμοιο παλληκάρι σὰν τὸ Βελῆ.

Ὁ Βελῆ-Γκέκας, ὅστις εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ὀλίγα βήματα ἐπέσπρεψεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Μάνθου.

— ὦρὲ πύρο μου Βελῆ, τῷ εἶπεν ὁ Πασᾶς, σ' ἔκαμα κι' ἐχόλιασες, ὦρὲ ξέχαστ' τὸ τώρα ἐγὼ σ' ἀγαπῶ. Ἀκρομά σου, ὦρὲ πύρο μου, μιὰ παρκαγγολὴ ποῦ θὰ σεκάμω. Αὐτὸς ἔχει τὸ γυναικίαν του 'ς

τὸ Γόρθι ἓνα παιδί, νὰ τὰ πάρης, ὠρέ, νὰ τὰ φέρης ἰδῶ, νὰ βιαστῆ νὰ προσκυήσῃ.

Ὁ Βελῆ-Γκέκας ἔκλινε τὴν κεφαλὴν εἰς σημεῖον ὑπακοῆς, ἀλλ' ἐν βλέμμα, τὸ ὁποῖον ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ Μάνθου, ἐπέφαινε τὸ παράλογον τῆς ἐπιχειρήσεως,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Μητέρα καὶ παιδί.

Τὴν ἐπιουῶσαν ὁ οὐρανὸς ἦτο ἀνέφελος.

Ὁ ἥλιος κατήρχετο μεγαλοπρεπῆς εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἓνα κρυθῆ ὄπισθεν τῶν ὀρέων τῆς Θεσπρωτίας· νέφη χρυσολαμπῆ περιστοιχοῦντα αὐτὸν πανταχόθεν καθίστων πομπωδεστέρην τὴν καθοδὸν του.

Ἡ Κιάφα τοῦ Σουλίου ἐφαίνετο μακρόθεν ὡς φωλεὰ ἀετοῦ ἐπ' τῶν ἀποτόμων βράχων.

Οἱ χωρικοὶ τοῦ Κορθίου, χωρίου τῆς ἐπαρχίας Ἀθαμανίας, ἀνήρχοντο ἐκ τῆς κοιλάδος εἰς τὸ χωρίοι, ἐλαύνοντες ἡμιόνους, τοὺς μὲν φορτωμένους ἀραβόσιτον, τοὺς δὲ ξύλα, καὶ ἕτεροι παρηκολούθουν φέροντες ἐπ' ὤμων ἀξίνας καὶ ἄλλα γεωργικὰ ἐργαλεῖα.

Πλησιάζαντες εἰς τὸ χωρίον ἤκουσαν ἐκπυροκροτήσεις ἀλλεπαλλήλους καὶ συνεχεῖς, ὅθεν ἀφήσαντες εἰς τὴν ὁδὸν τὰ ζῶα των, ἀνέβησαν εἰς ὕψωμά τι, ἓνα ἀνακαλύψωσι τὴν θέσιν ἐν ᾗ ἐπυροδόλουν ποιμὴν ἰστάμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κατάρχοντος τοῦ χωρίου βουνοῦ, ἔχων τὰς δύο του χεῖρας ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς ράβδου του καὶ ἐρεί-

δων ἐπ' αὐτῶν τὴν κεφαλὴν του, ἐθεώρει προσεκτικῶς πρὸς τὸν Ἄραχθον.

Γυνὴ ώραία καὶ μεγαλοπρεπής, ὡς ἡ Ἥρα, ἐκάθητο εἰς τὴν θύραν τῆς πρὸς τὴν βόρειον ἄκρην του χωρίου οἰκίαν της, θεωροῦσα μὲ ὄμμα μελαγχολικὸν πρὸς τὴν κοιλάδα· παῖς δὲ ἐξαετῆς ἰσταμενος ἐνώπιόν της ἀπέσπα τὰ φύλλα κλάδου δάφνης, ραίνων αὐτὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

— Ἀκούεις μητέρα, ἀκούεις ; εἶπεν τὸ παιδίον εἰς τὴν ώραίαν Ἠπειρώτιδα ρίψαν τὴν κλάδον πρὸ τῶν ποδῶν του, ἀκούεις τουχεκισμούς ; ποῦ ἄρα γε νὰ πέφταν.

— Ποιὸς ἤξεύρει, τέκνον μου ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ ἀπομάζασα ἐν δάκρυ.

— Ἄκουε, ἄκουε, ὑπέλαθεν ὁ παῖς, ὅλον ἐν ἀκούονται περισσότεροι, ὦν νὰ μᾶς Πλησιάζουν.

— Μήπως φοβῆσαι ἀκούων τὰ πυροβολητά ;

— Τί λέγεις, μητέρα μου, ἐγὼ νὰ φοβηθῶ τὰ πυροβολητά ;

Θεὸς φυλάξοι ! θέλεις νὰ πάρω τὸ τουφέκι μου νὰ πυροβολήσω ; Τώρα βλέπεις ἂν εἶμαι παλληκᾶρι φαίνεται μὲ καταφρονεῖς, διότι εἶμαι μικρός· ἄχ ! πότε νὰ γίνω καὶ ἐγὼ τρανός ! καὶ ἔδραμε πρὸς τὴν θύραν.

Ἡ μήτηρ του δραμοῦσα τὸν ἐκράτησε ἀπὸ τὸ φόρεμα.

— Ἠξεύρω ὅτι εἶσαι παλληκᾶρι ἀλλὰ τώρα δὲν εἶναι καιρὸς νὰ πυροβολήσης.

— Καὶ διατί ; ἀπεκρίθη ὁ παῖς θεωρῶν ἀκαρδαμικτῆ τὴν μητέρα του.

— Ἀφοῦ σοῦ λέγω ὅτι δὲν εἶνε καιρὸς, πρέπει νὰ ὑπακούσης ὡς καλὸν παιδίον.

— Ὑπακούω, μητέρα μου, ὑπακούω.

— Ὑπαγε, λοιπόν, Ἀλέξανδρε, μέσα ν' ἀναπαυθῆς· ἐνούκτωςε καὶ μὴ σέ μέλλει ποῦ τουφεκίζου.

— Καὶ σὺ ἐδῶ θὰ κάθῃσαι, δὲν ἔρχεσαι μέσα ; ἀπεκρίθη ὁ παῖς.

— Παναγιᾶ μου, εἶπεν ἡ γυνή, βοήθησέ τον ! καὶ λαβοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς τὸν παῖδα εἰσῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλήν.

*
* *

Μόλις ἐκλείσεν τὴν θύραν τῆς αὐλῆς καὶ ἀλλεπάλληλοι κροταλισμοὶ ἠκούσθησαν.

— Ἄνοιξε, κυρ-Ἀγγελικοῦλα, ἄνοιξε, εἶμαι ἐγώ, ἔκραξεν ὁ κρούων.

— Ἐσὺ μπαρμπα Δήμα ; τώρα...

Ἡ θύρα ἠνεώχθη καὶ γέρων ἐβδομηκοντούτης, ἔχων κατάλευκὸν τὴν κόμην καὶ κρατῶν ποιμενικὴν ράβδον, εἰσῆλθε.

— Σὲ φέρω καλὰς εἰδήσεις, εἶπεν ὁ σεβάσμιος γέρων.

— Τί εἰδήσεις ; εἶπέ μου μπαρμπα Δήμα, εἶπέ μου.

— Ὁ Κατσαντώνης κατεσκότωσε πάλιν τὰ παλληκάρια τοῦ Βελῆ Γκέκα, ἀπεκρίθη ὁ γέρων μὲ ὕφος ἐμφαίνον χαρὰν καὶ ὑπερηφάνειαν ἐν ταύτῳ. Ἄμ' ἐγώ, ὅταν τὸν ἐβάπτιζα, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, τὸν νυχῆθην γὰ γίνῃ σιδερένιος.

— Καὶ τί ἔγεινε τώρα, εἶνε καλὰ ἢ ἐπληγώθη ; ἠρώτησεν ἡ νέα γυνὴ μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

— Εἶνε καλὰ, ἐξαίρετα, πληγώνεται ποτέ ὁ Κατσαντώνης ;

— Πῶς τὸ ἤξεύρες, Μπαρμπα Δήμα ;

— Ὄταν ἐγένετο ὁ πόλεμος, ἐγὼ εὐρέθην εἰς τὴν ράχιν τοῦ βουνοῦ μὲ τὰ πρόβατά μου· ἤκουσα τὰ πυροβολητά, ἐτήραξα εἰς τὸν ποταμὸν καὶ εἶδα τὸν καπνὸν, ἔπειτα εἶδα ἀνθρώπους ποῦ κατέβαιναν τρέχοντες ἀπὸ τὸ χωρίον Μελισσουργούς, εἰς τὸν ποταμὸν μὲ πικτρικὲς φουστανέλλες καὶ ἐτουφέκαγαν, κατὰ πόδι τους, εἶδα ἄλλους λερούς καὶ τοὺς ἐκυνήγαγαν, τουφεκίζοντας. Ἐκατάλαβα ὅτι οἱ λεροὶ ἐνίκησαν τοὺς παστρικοφορεμένους.

— Καὶ λοιπὸν ;

— Καὶ λοιπὸν· οἱ κλέφταις ἐνίκησαν τοὺς Ἀληπασαλίδες, εἰδῶ δὲ κοντὰ ἄλλος ἀπὸ τὸν Κατσαντώνην δὲν εἶνε· καὶ τῷ ὄντι ἔκαμα σωστὸ λογαριασμό.

— Τί λογιῆς ;

— Γιά, τί λογιῆς. Πρὸ πέντε λεπτῶν ἦλθεν ὁ ἐγγονός μου, ὁ Γούλας, ὅστις ἔβασκε τὰ πρόβατά του, εἰς τὸ Μάντεμα κάτω, κοντὰ ἔς τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ εἶδεν ὅλα· ἐγνώρισε καὶ τὸν Κατσαντώνην καὶ τὸν Βελῆ-Γκέκα, καὶ αὐτὸς μ' ἐβεβίωσε ὅτι ὁ Κατσαντώνης ἐνίκησε. Λέγε ὅτι τὸν εἶδε μὲ τὸ σπαθὶ ἔς τὸ χέρι νὰ κυνηγῆ τὸν Βελῆ Γκέκα, καὶ τοὺς Ἀλθανούς του, τοὺς μὲν ριπτομένους εἰς τὸν ποταμὸν, τοὺς φεύγοντας εἰς τὰς ὄχθας του, διωκομένους καὶ φονευομένους.

— Δόξα σοι ὁ Θεός, Παναγία μου, βοήθησον ! Καὶ ποῦ ἐτράθηξεν ὁ Κατσαντώνης ;

— Τοῦτο δὲν ἤξεύρει τὸ παιδί, διότι ἐνύκτωσε καὶ δὲν διέκρινε

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὁ Καλὸς Χριστιανός.

Ὁ Μάνθος Οἰκονόμου, κοπάσαντος τοῦ ὑετοῦ, ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ γραφείου του, προσεκάλεσε τὸν ὑπηρετὴν του Κέντρον παρ' αὐτῷ, κλείσας τὴν θύραν.

— Ἐπαρε, Κέντρο, εἶπεν εἰς αὐτὸν, τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἀνάβα τὸν ἡμιόνόν μας, καὶ ὑπαγε εἰς τὸ Κόρθι, δός την εἰς τὸν πιστικόν μας Γέρω Δήμα, καὶ χωρὶς νὰ ζητήσης ἀπάντησιν ἐπίστρεψε τάχιον.

— Ὁ Γέρω Δήμας, ἀφέντη, δὲν ἤξεύρει γράμματα.

— Δι' αὐτὸ μὴ σὲ μέλλει ὑπαγε ἀμέσως ν' ἀναχωρήσῃς!

Ὁ Κέντρος εἶχεν ἤδη πλησιάσει εἰς τὸ χωρίον Λοσίσι, τρεῖς ὄρας ἀπέχον τῶν Ἰωαννίνων, ὅταν ἐξ Ἄλθανοὶ ἐνοπλοὶ τὸν κατεβίβασαν ἀπὸ τὸν ἡμιόνον καὶ δέροντες καὶ ὠθοῦντες, τὸν ἀπήγαγον εἰς μίαν οἰκίαν πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου, καὶ δεσμεύσαντες τὸν κατέκλεισαν ἐκεῖ μείναντο: ἐνὸς πρὸς φύλαξίν του.

Ὁ Κέντρος νῆστις καὶ κατάκλειστος μέχρι τῆς ἐπιούσης, δὲν ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ τὴν αἰτίαν τῆς κρατήσεώς του· εἰς μάτην ἔλεγεν εἰς τὸν φυλάσσοντα Ἄλθανόν ὅτι εἶνε ὑπηρετὴς τοῦ Μάνθου εἰς μάτην τὸν ἠρώτα νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς φυλακίσεώς του· οὐδὲν ἄλλο ἀπεκρίνατο αὐτῷ ὁ Ἄλθανός «σιωπῆ, νὰ μὴ σοῦ σπάσω τὰ κόκκαλα».

Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐλθόντες καὶ οἱ ἐξ Ἄλθανοί, συνε-

πάγοντες καὶ ἕνα ἑβδομον, τὸν κατεβίβχταν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας καὶ τὸν ἐπέδειξ'ν εἰς τὸν τελευταῖον ἐρωτῶντές τον, ἂν εἶνε ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ζητοῦσιν· ὁ παραδόξος οὗτος ἀνακριτῆς ἀπεκρίθη, ὅχι δὲν εἶνε αὐτός.

— Πάνε, ὦρέ, τώρα, τῷ εἶπον ὅλοι ἐξ ἑνὸς στόματος, τὴν ἐγλύτωσες.

— Τί ἐγλύτωσα, τί ἔκαμα ; νὰ μ' πῆτε διατί μ' ἐκρατήσατε κατὰκλειστον εἰκοπιτέσσαρας ὥρας ;

— Πάνε, ὦρέ Μπούρα, πάνε, καὶ μὴ ρωτᾶς.

— Ὁ ἀφεντικός μου μ' ἔστειλε γιὰ θέλημα, καὶ σεῖς μὲ ἐμποδίσατε.

— Καὶ ποῖο εἶνε, ὦρέ, τ' ἀφεντικό σου ; ἠρώτησεν ἀποτόμως ὁ ὡς ἀρχηγός τῶν Ἀλβανῶν φινιόμενος.

Ὁ Κύρ Μάνθος, υπέλαβεν ὁ Κέντρος.

— ὦ !! τὸ Κύρ Μάνθο ὦρέ ; γιὰ πῶς γίνεται τὸ γιανγίσι, εἶπεν ὁ ἀρχηγός. Χαντακαωμένε, ἐπρόσθεσεν ἀποταμβείς πρὸς τὸν εἰπόντα ὅτι δὲν εἶνε αὐτός, γιὰ τί ἔκαμες τώρα· γιὰ νὰ πάρης μουσαφίρη τὸ κλέφτη νὰ σοῦ κλέψῃ τὸ κουμπούρα, ἐγεινεις ἀφορμὴ νὰ χωλιάσωμε τὸ φίλο μας τὸ Κύρ Μάνθο. Πῶ ! νὰ πηγαίνης 'ς τὸ καλό, ὦρέ Μπούρα μου, εἶπεν εἰς τὸν Κέντρον, καὶ νὰ μᾶς συμπαθήσης καὶ ἐπέταξε μὲ τὴν ἀββδον του κατὰ κεφαλῆς τὸν δυστυχῆ Ἀλβανόν, ὅστις ἔφυγε δρομαίως προσκακίόμενος.

— Μ' ἐπῆρατε, θὰ πῆ, διὰ κλέπτην, εἶπεν ὁ Κέντρος.

— Κατὰ τὰ σημάδιx ποῦ μᾶς ἔδωκε τὸ σύντροφό μας, σ' ἐπῆραμε γιὰ κεῖνο ποῦ τοῦκλεψε τὸ κουμπούρα. Μὴ λές, ὦρέ Μπούρα μου, τίφτας τὸ φίλο μας τὸ Κύρ Μάνθο.

— Καὶ διατί μ' ἐκρατήσατε τόσας ὥρας καὶ δὲν μ' ἐξετάσατε ἀμέσως διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν δουλειά μου ;

— Γιατί, ὦρὲ Μπούρα μου, αὐτὸ τὸ χαντακωμένο ποῦ γνωρίζη τὸ κλέπτη ἔλλειπε ἔς τὰ Γιάννινα κ' ἔστειλα καὶ τῶφερα.

— Καλὰ λέγουν, ὅτι σεῖς οἱ Ἄλθανοί, εἰσθε χαχάδες, εἶπεν ὁ Κέντρος, ἀναβάς τὸν ἡμίονόν του. ἀφοῦ διήμειψε μετὰ τῶν Ἄλθανῶν ἀρκετάς, ὄχι τόσον ἐντίμους φράσεις, ἀνεχώρησε.

..

Μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον καταβάς ὁ Κέντρος ἀπὸ τὸν ἡμίονον, καὶ δέσας αὐτὸν εἰς μίαν μωρέαν παρὰ τὴν καλύβην τοῦ γέροντος Δήμα, ἔκρουσε τὴν θύραν.

— Ποῖος κτυπᾷ ἐφώνησαν ἐνδοθεν.

— Ἐγώ, ἀπεκρίθη ὁ Κέντρος, ἀνοιξε.

— Ποῖος εἶνε τοιαύτην ὥραν ; ἐπανελάθον.

— Ὁ Κέντρος.

— Μόλις ἠκούσθη ἡ λέξις περίμενε καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἠνεώχθη ἡ θύρα.

— Πῶς τοιαύτην ὥραν ; ἠρώτησεν ὁ γέρον.

Καὶ ὁ Κέντρος διηγηθεὶς πρὸς αὐτὸν τὸ συμβᾶν ἐν τῷ χωρίῳ Λοσσέσι, τὴν φυλάκισιν, κτλ. ἐξήγαγεν τοῦ κόλπου του τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς αὐτόν.

— Λάβε, τῷ εἶπε, τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, τὴν ὁποίαν μ' ἔδωκεν ὁ ἀφέντης μου νὰ σοῦ ἐγχειρίσω.

— Σήκω, ὦρὲ Γούλα, ἐφώναξεν ὁ γέρον πρὸς τὸν κοιμώμενον ἔγγονόν του.

Ὁ πτωχὸς Γούλας ἠγέρθη μεθ' ὅλης του τῆς στρωμνῆς, ἥτις

ἦτον ἡ κάππα του, τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ θεωρῶν χασμουριζόμενος τὸν Κέντρον μὲ ἀπορίαν.

— Τρέξε, παιδί μου Γούλα, εἰπέ τὸν παπᾶ Γεώργιον τὸν ἐφημέριόν μας, νὰ κοπιᾶσῃ ἐδῶ, ὅπου εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν ὀμιλήσω· νὰ τὸν εἰπῆς νὰ κοπιᾶσῃ εὐθύς.

Μετὰ μικρὸν ἐπαρουσιάσθη ὁ παπᾶ Γεώργιος, ἔχων κεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν μὲ σκουῖφον λευκόν, φέρον λευκὸν βρακίον πλατὺ καὶ ὑποκάμισον καταβαῖνον μέχρι τῶν γονάτων του, ὥστε ὠμοιάζε μᾶλλον περρουκέρην Βενετὸν, ἢ ἄλλο τι.

— Σὲ παραβάρινα, δέσποτά μου, τὸ εἶπεν ὁ γέρον Δήμας γιὰ διάβασε μου, σὲ παρακαλῶ, αὐτὸ τὸ γραμματάκι.

— Καὶ δὲν ἐπερίμενες εὐλογομένη, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς, τὴν αὐγὴν, μ' ἐξύπνισες μεσάνυκτα νὰ σοῦ διαβάσω τὸ γραμματάκι σου;

— Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἰδῶμεν τί λέγει ἐπανελάθεν ὁ γέρον Δήμας.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἔλυσε τὴν σφραγίδα, ἐτοιμαζόμενος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν.

— Στάσου, δέσποτα εἶπεν ὁ γέρω Δήμας. Κέντρο ἔπαρε τὸν Γούλα καὶ ὑπάγετε νὰ κυττέξετε τὸ ζῶον σας. Δός του ὠρὲ Γούλα χορτάρι.

Ὁ Κέντρος ἐνόησε τὸν σκοπὸν τοῦ γέροντος, ὅστις ἦτον ἡ μυστικότης τοῦ ἐμπεριεχομένου τῆς ἐπιστολῆς, ἐπαινέσας ἐν ἑαυτῷ τὴν διάκρισιν τοῦ ποιμένου· ὅθεν ἐπέσπευσε τὴν ἀναχώρισί των.

*
*

— Λέγε τώρα, εἶπεν ὁ γέρω Δήμας εἰς τὸν ἱερέα, ὅστις ἀφοῦ

ἔβηξε τρεῖς καὶ κατὰπεν ἄλλες τρεῖς, ἤρξατο τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς.

«Νὰ πάρης ἀμέσως καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ μῆτε στιγμὴν μπάρμπα ὁ Δῆμα τὴν σύζυγον τοῦ Κασταντώνη καὶ τὸν υἱόν του, καὶ νὰ σχίσῃς τὴν γῆν νὰ τοὺς κρύψῃς διότι ἐχάθησαν».

— Καὶ ποῖος σοῦ γραφεῖ; ἠρώτησεν ἐφημέριος.

— Μὴ μὲ ἐρωτᾷς, διότι καὶ ἐγὼ δὲν τὸν ξεύρω.

Καὶ σχίσας εἰς μύρια τεμάχια τὴν ἐπιστολὴν, τὰ ἔρριψεν εἰς τὴν ἐστίνην καὶ ἀνάψας δάδα τὰ ἔκαυε.

— Σοῦ εὐχαριστῶ, δέσποτά μου, εἶπεν εἰς τὸν ἱερέα ὁ γέρω Δῆμας ἀφοῦ τῷ ἐδώρησε μικρὸν τυροῦ καὶ τὸν συνώδευσε μέχρι τῆς ὁδοῦ.

Κλείσας τὴν καλύβην του καὶ παρακολουθούμενος ὁ γέρω Δῆμας ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου του Γούλα, ἐπορεύετο εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀγγελικῆς, ἀποφασίσας νὰ τὴν φέρῃ μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς εἰς Ἀγγραφα.

Ἄλλὰ μόλις προχώρισεν ὀλίγα βήματα καὶ φωναὶ ἄγριαι, ὀλολυγμοὶ καὶ θόρυβος πολὺς ἠκούοντο εἰς τὴν βόρειον ἄκρην τοῦ χωρίου.

Ἐπίσπευσε τὰ βήματά του, ἢ μάλλον ἐναντίον τοῦ γήρατός του ἔτρεχε, διότι ὁ θόρυβος ἠκούετο ἀκριβῶς, πρὸς τὸ μέρος τῆς οἰκίας τῆς Ἀγγελικῆς, ἡ δὲ πρὸ μικροῦ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς ἤξανε τὰς ὑπονοίας του.

Ἐλθὼν ἐνώπιον τῆς οἰκίας εὗρε πλῆθος γυναικῶν, ἀποσπουσῶν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, καταρωμένας καὶ ἄνδρας ἐν ἀπελπισίᾳ θορυβομένους,

— Τί τρέχει, τί τρέχει, ἠρώτησε ἀνυπόμονος, ὁ Γέρων, τί φωνάζετε; τί ἐπάθετε;

Ἐν τῷ θορόβῳ οὐδεὶς τῷ ἀπεκρίνετο, οὐτ' ἐπρόσεχαν εἰς τῆς

Και ανοίξας τὴν θύραν ὁ Γιουσοφ Ἀράτης εὗρεν τὸν Κατακτώνην κλιτήρη.

ἑρωτήσεις του· ὅλοι ἠμίλουν, ὅλοι ἐγόγγυζον χωρὶς νὰ συνακούωνται.

Ὅλιγον παράμερα παρατηρήσας τὸν ἱερέα Γεώργιον, ὡς λευκὸν φάντασμα ἰστάμενον καὶ θεωροῦντα τὴν ἀλλόκοτον ταύτην σκηνὴν ἐν σιγῇ τὸν ἐπλησίασε,

— Τί τρέχει, δέσποτά μου, τί τρέχει, εἰπέ με τί εἶνε ὁ τόσος θόρυβος ;

— Πῶς δὲν τὸ ἔμαθες ; ἀπεκρίθη ὁ ἱερεύς.

— Πῶς νὰ τὸ μάθω ὑπέλαβεν ὁ γέρον, ὅταν ὅλοι φωνάζουν, καὶ κανεὶς δὲν ἀκούη ;

— Ἦλθεν ὁ Βελῆ-Γκέκας μὲ τὰ παλληκάρια του καὶ ἤρπασε τὴν Ἀγγελικὴν καὶ τὸν μικρὸν τῆς Ἀλέξανδρον μὲ τὴν βίαν καὶ τοὺς ἐπῆρε καὶ ἐφυγεν.

Ὁ γέρον δὲν ἔχασε οὔτε στιγμὴν, ἀλλ' ἐξεληθὼν ἀπὸ τὸ χωρίον ἐγένετο ἀφαντος ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ὁ Κασταντώνης ἐκδικητής

Εἰς βαθεῖαν καὶ στενὴν φάραγγα τῶν Τζουμέρκων, ἧτις ἰμοιάζει μάλλον μὲ χαράδραν, διασχίζουσαν τὸ ὄρος ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ὑπωρείας, καὶ ἐνθα βασιλεύει ἀείποτε, καὶ ἡλίου μεσουρανοῦντος, σοβαρὸν γνῆφος ἐμποιοῦν φρίκην ἐκ τῆς βοῆς τῶν κατακρημιζομένων.

ἐν αὐτῇ ὑδάτων, ὑπάρχει σπήλαιον δυνάμενον νὰ χωρέσῃ στρατοῦ δλόκληρα τάγματα, οὐτινος ἡ θύρα ἢ μάλλον ἡ ὀπή, κρύπτεται ὀπισθεν ἀγρίων δένδρων, αἰγοκλημάτων καὶ ἄλλων ἐρπετῶν φυτῶν, ἀτινα ἐγείρονται ἐπὶ μικροῦ τινος ἰδάφους ὡς ἀνδήρου, ὑπάρχοντος πρὸ τῆς θύρας τοῦ σπηλαίου.

Εἰς τὸ ἄνωθεν τῆς θύρας μέρος προέχει βράχος ἀπότομος καὶ κρυνώδης, ὥστε ἐξ ἀπάντων τῶν μερῶν εἶνε ἀόρατον καὶ ἀπόρητον.

Μόνον ὁ Κατσαντώνης καὶ οἱ σύντροφοὶ του τὸ ἐγίνωσκον, καὶ αὐτὸ ὑπῆρχε τὸ καταφύγιόν των.

Εἰς μόνον τὸν γέροντα Δῆλα ἐνεπιστεύθη τὸ μυστηριώδες τοῦτο ἄσυλον.

Δύο ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον σκοπὸς ἰστάμενος πεντήκοντα βήματα, κάτωθεν τοῦ σπηλαίου, ἰδὼν ἄνθρωπον ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸς, ἠτοίμασε τὸ πυροβόλον του, ἐσήκωσε τὸν λύκον, καὶ περιέμενε παρατηρῶν τοῦ διηυθύνετο.

Ὁ ἄνθρωπος τὸν ἐπλησίαζεν ὀλονέν, ὥστε δὲν ἔλειπε εἰμὴ ὀλίγων βημάτων ἀπόστασις νὰ τὸν προσεγγίσῃ.

— Ὁρῆ, ποῖος εἶσαι σύ; ἐφώναξε, καὶ τὸ τρίξιμον τοῦ λύκου ἀναβιθασθέντος εἰς τὴν τελευταίαν κλίμακα, ἠκούσθη ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς τοσοῦτον εὐκρινῶς, ὥστε ὁ ἀναβαίνων ἐφοικίλασε.

— Μὴ πυροβολήσης, δὲν ἔχω ὄπλα, ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος, εἶμαι καλὸς ἄνθρωπος, εἶμαι φίλος σας.

— Ἐς τὸν τόπο, ὑπέλαθεν ὁ σκοπὸς, ἄλλως, ἐν βῆμα ἀν κάμης ἀκόμη, σ' ἐφόνευσα.

— Καὶ τί θὰ καταλάβῃς, ἂν μὲ φονεύσης;

— Ὡ! τοῦτο εἶνε νόστιμον... τί θὰ καταλάβω, λέγει νὰ σκοτώσω ἓνα κατὰσκοπον. Καὶ δραμῶν ἐδραξε τὸν δυστυχῆ γέροντα ἀπὸ

τὸν τράχηλον, τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς καὶ σπασάμενος τὴν μάχαιράν του ἠτοιμαζέτο νὰ τὸν φονεύσῃ.

— Μὴ, μὴ, τέκνον μου, ἐφώναζεν ὁ ἄθλιος γέρον, εἶμαι ὁ γέρω Δήμας, ὁ νουνός τοῦ καπιτάνου σας.

*
**

Ὁ σκοπὸς ἦτο νεοσύλλεκτος, εἶχεν ἔλθει πρὸ τριῶν ἡμερῶν καὶ κατετάχθη εἰς τὴν συμμορίαν τοῦ Κατσαντώνη ὥστε δὲν ἐγνώριζε τὸν γέροντα παντελῶς.

Ἐν τούτοις ἐσυλλογίσθη ὅτι θὰ ἐπραττε καλλίτερα νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἀρχηγόν.

Μὴ δυνάμενος δὲ νὰ ἀρήσῃ τὴν θέσιν του καὶ ὑποθετούμενος, μὴ ὁ γέρον ἀδηγοῦσεν ἄλλους μεθ' ἑαυτοῦ, οἵτινες ἦσαν κεκρυμμένοι, δεαμεύσας αὐτὸν ἐσύριξε, καὶ ὁ συριγμὸς ἀντήχησε καθ' ἅπασαν τὴν φάραγγα.

Μόλις παρῆλθον πέντε λεπτά, καὶ εἴκοσιν ἄνδρες ἑνοπλοὶ ἐφάνησαν, σκορπισθέντες εἰς διαφόρους διευθύνσεις.

— Τί εἶνε ὦρὲ Βασίλη; ἠκούσθη φωνὴ βροντώδης, ἡ φωνὴ τοῦ Κατσαντώνη.

— Ἐτσάκωσα ἓνα κατάσκοπον, ἀπεκρίθη ὁ Βασιλεῖος, καὶ τὸν ἔχω ἐδῶ δεμένον.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ κατάσκοπος, ἐκραύγασεν ὁ γέρω Δήμας, ἐγώ.

— Ὄρε τί ἔκαμες, Βασίλη; εἶνε ὁ νουνός μου, λύσε τον, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, καὶ μὲ ἐν πῆδημα τὸν ἐπλησίασε.

— Μὴ μωρογάρης παιδί μου, εἶπεν ὁ γέρον, τρέξε· ὁ Βελη

Γκέκας πρό δύο ὥρων ἦλθεν εἰς τὸ χωριὸν καὶ ἤρπασε τὴν γυναῖκα σου καὶ τὸν υἱὸν σου, καὶ τοὺς ἐπῆρε καὶ ἔφυγε.

— Ἐμπρός παιδιὰ, ἐκραύγασεν ὁ Κατσαντώνης· καὶ οἱ ἀρματοῦλοι, ἡγουμένου τοῦ ἀρχηγοῦ των πηδῶντες ὡς ἔλαφοι ἀπὸ βράχου εἰς βράχον, ἐν μιᾷ μόνῃ ὥρᾳ ἀφίφθησαν εἰς τὸ χωριὸν, εὐρόντες εἰσέτι τοὺς χωρικοὺς καθήμενους ἐνώπιον τῆς οἰκίας τῆς Ἀγγελικῆς, ὡς νὰ διετάχθησαν νὰ τὴν φυλάττωσι.

— Τί δρόμον ἐπῆρεν ὁ Βελῆ Γκέκας ἠρώτησεν ἀταράχως ὁ ἀτρόμητος Κατσαντώνης.

Ἡ ἀταραξία εἶνε ὁ ἀχώριστος σύντροφος τῆς ἀνδρείας.

— Ἐπῆρε τὴν ρεματιὰ τῆς βρύσης τοῦ μεγάλου Πλατάνου, ἀπεκρίθη ὁ Πακπᾶ Γεώργιος, ὅστις ὑπῆρχε πάντοτε παρῶν, καὶ φαίνεται ὅτι θὰ διαβῆ ἀπὸ τὸ χάνι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

— Κλείσε, πακπᾶ, τὴν θύραν τῆς οἰκίας καὶ ἔπαρε τὸ κλειδί, εἶπεν εἰς τὸν ἱερέα. Δρόμον, σύντροφοι, παλληκάρια μου, δρόμον, ἐμπρός. Πρέπει νὰ προφθάσωμεν τὸν Βελῆ Γκέκα, ἀκολουθεῖτε με· καὶ διὰ νὰ τὸν προφθάσωμεν πρέπει νὰ διακόψωμεν τὸν δρόμον, νὰ διαβῶμεν ἀπὸ τὸ Κορτέσι, νὰ πάρωμεν τὴν ἀντικρυνὴν ράχιν, νὰ καταβῶμεν ἀπὸ τὴν Βοδίτσιτσα καὶ νὰ τὸν καταστρέψωμεν πλησίον τοῦ χανοῦ τοῦ Σίμου.

* * *

Ἡ πορεία των ὑπῆρχε τοσοῦτον κατεσπευσμένη, μόλις ἡ ροδὸ-δάκτυλος αὐγὴ ἐπροσιμιάζε διὰ τοῦ ὠχροῦ φωτός τοῦ ὀρίζοντος τὴν παρουσίαν τῆς, καὶ ἡ συμμορία ἐπλησίασεν εἰς τὴν πεδιάδα.

Ὁ Κατσαντώνης ἔτρεψε πανταχόθεν τὰ βλέμματά του, ἵνα εὕρῃ τοποθεσίαν ἀρμοδίαν, ὥστε γενομένης τῆς συμπλοκῆς νὰ μὴ δύναται ὁ ἐχθρὸς νὰ τοῦ διαφύγῃ.

Ὀλίγον μακρὰν τοῦ ξενοδοχείου τοῦ κειμένου ἐν τῇ πεδιάδῃ, οἰκοδομῆς, τετραγώνου, ἐχούσης ἐν τῷ μέσῳ αὐλὴν εὐρύχωρον, ὑπῆρχεν ἐκκλησίδιον ἡρειπωμένον εἰς τὴν ὑπώρειαν τῶν διαχωριζόντων τὴν Ἄθαμανίαν ἀπὸ τὴν Μολοσσίαν ὄρεων· πρὸ αὐτοῦ ὀλίγα βήματα μακρὰν, λιθόστρωτον, πρὸς τὴν πεδιάδα λιμναζόντα ὕδατα ἐλώδη ἐκ τῆς ὑπώρειας ἐξερχόμενα· ὅθεν εὐρὴν κατάλληλον τὴν θέσιν ἐστάθμευσεν.

— Ὡρὲ Κώστα, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης εἰς ἓνα τῶν παλληκαριῶν του, πᾶνε καὶ τήρα ἂν ἀπέρασεν ὁ Βελῆ Γκέκας, καὶ ὁ Κώστας ἀνεχώρησεν ἀμέσως.

— Ἐτοιμάσατε τὰ ὄπλα σας, παιδιὰ, ἐπανέλαβεν ὁ Κατσαντώνης, κανεὶς νὰ μὴ ρίψῃ πρὶν σὰς διατάξω, ἢ πρὶν ρίψω ἐγὼ πρῶτος, διότι μὲ βόλι δικό μου θ' ἀποθάνῃ ὁ Βελῆ Γκέκας.

Μετὰ μικρὸν ἐφάνη ἐπιστρέφων ὁ Κώστας φέρων τὰς διασαφήσεις του εἰς τὸν ἀρχηγόν.

— Ὁ τωρὸς εἶνε χθεσινός· εἶπεν εἰς τὸν Κατσαντώνην, ἀχνάρια σημερινὰ δὲν ὑπάρχουν· μόνον ἀχνάρια σημερινὰ ἡμιόπου φαίνονται, ὁ ἵποτις ἴσως πρὸ μιᾶς ὥρας διέβη· ὁ Βελῆ Γκέκας ἀκόμη δὲν διέβη.

Ὁ ἀναγνώστης ἴσως ἀπορεῖ, ἀκούων τὸν Κώσταν δογματικῶς ἀποραινόμενον περὶ τῆς μὴ εἰσέτι διαβάσεως τοῦ Βελῆ-Γκέκα.

Οἱ κλέφτες, οἱ οὕτως ὀνομαζόμενοι πρόδρομοι οὗτοι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὧν αἱ ἥρωικαὶ πράξεις ἐξυμνήθησαν, ἐν Ὁμήρῳ, ὑπὸ τοῦ φίλου τῆς ἐλευθερίας Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἱκανοῦ ὑπὸ ἀρχηγούς γενναίους καὶ φιλοπάτριδας νὰ πράξῃ ἔργα, ἀντάξια τῶν προγόνων του· οἱ κλέφτες, λέγω ἠναγκασμένοι νὰ ἰχνηλατῶσι τοὺς

ἐχθρούς των, ἢ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς αἰφνιδίους καταδρομὰς των, ἢ νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν ἐσυνήθιζαν ν' ἀνκαλύπτωσι τὰ ἴχνη των, ὥστε πολλάκις, ὀδηγούμενοι ὑπ' αὐτῶν νὰ εὕρισκωσι τὰ καταφύγια των.

Τὰ λείψανα τῶν ἡρώων τούτων ἔλαμψαν τὴν τελευταίαν λάμψιν ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι, ὡς ὁ ἀποσθενούμενος λύχνος ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκπνεύσει του.

Οἱ αἰοδιμοὶ οὗτοι ἦρωες ὑπῆρξαν οἱ σωτῆρες τῆς Πατρίδος καὶ σήμερον... ὦ ! ἐποχή ! ὦ υἱοὶ γιγάντων !...

*
* *

Ὁ ἥλιος ὑψώθη ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα, ὁ Κατσαντώνης ἀνησύχει θεωρῶν παρερχομένην τὴν ὥραν· ὑποπτεύω, ἔλεγεν εἰς τοὺς συντρόφους του, μὴ ὁ Βελῆ Γκέκας ὑπάγῃ ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ Κουτσουλιῦ καὶ τότε θ' ἀναγκασθῶ νὰ ριφθῶ εἰς τὰ Γιάννινα καὶ νὰ ψήσω ζωντανούς μέσα εἰς τὰ Σεράγια των τοὺς υἱοὺς τοῦ βρωμεροῦ τυράννου.

— Ὁ Παππᾶς μας ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἐπῆρε τὴν ρεμματιά, τῷ εἶπεν εἰς τῶν παλληκαριῶν.

— Πρώτην φορὰν ἔκαμα λάθος ἀσυγχώρητον, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης νὰ μὴν ἐρωτήσω τὸν παππᾶ πῶς τὸ ἠξεύρει καὶ ποίαν βεβαιότητα ἔχει, καὶ ἔπειτα νὰ ξεκινήσω· ἂν ἐτρέχαμε κατόπιν του βεβαίως τὸν ἐπροφθάναμεν. Ἐμπρὸς παιδιὰ νὰ τρέξωμεν νὰ πιάσωμεν τὸ χάνι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἀπὸ ὅπου θὰ διαβῆ, εἴτε τῆς ρεμματίας τὸν δρόμον ἢ τοῦ Κατσουλιῦ.

— Γιὰ τος, ἔρχεται, ἔρχεται, ἐκραύγασεν ὁ Κώστας εἰσελθὼν κατεσπευσμένως εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

— Καὶ πῶς τὸ ξέρεις ὦρέ ; τῷ εἶπεν ὁ ἀρχηγός.

— Ἀνέβηκα εἰς τὰ ὑψηλότερα κοτρώνια, ἀπεκρίθη ὁ Κώστας καὶ ἐκείθεν τὸν εἶδα ἐρχόμενον.

— Κακὸ ποῦ μᾶς ἔκαμες, χαντακωμένε ! ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης, ἂν σέ εἶδε, θὰ πάρη ἄλλον δρόμον.

— Εἶνε μιὰν ὥραν μακρὰν ἀπ' ἐδῶ καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ με εἶδε ἀνέβην εἰς τὰ κοτρώνια ἀνκρηχώμενος, ὡς σαλαμάνδρα, καὶ μόλις ἐπρόβαλα τὴν κεφαλὴν μου, ὅταν ἐφθата εἰς τὸ ὕψωμα ἀπὸ ὅπου ἐφαίνετο ἡ πεδιάς,

— Φάτε φωμί, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι. Καὶ ἕκαστος ἐξγαγὼν ἄρτον καὶ τυρὸν ἐκ τῆς πήρας του, τῆς συνήθους ἀποθήκης τοῦ Ἑλληνοσ στρατιώτου ἐπρογευματίσαν· ἴτα λαβόντες τὰ ὄπλα τῶν καὶ ἐπισκεφθέντες ἀκριβῶς τὰς ἐστίας, ἐπερίμενον ἀνυπόμονοι τὸν ἐχθρόν,

Μετὰ παρέλευσιν ἡμισείας, ὁ Βελῆ Γκέκας ἐφαίνετο προσεγγίλων. ἔχων διηρημένους τοὺς Ἀλβανούς του εἰς δύο σώματα, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὴν σύζυγον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Κατσαντώνη.

— Παιδιᾶ, κανεὶς νὰ μὴ ριψὴ τουφέκι, ἂν δὲν τὸν διατάξω, προσέχεται, εἶπεν ἐπιτακτικῶς ὁ Κατσαντώνης.

Ὁ Βελῆ-Γκέκας διήρχετο τὴν ὁδὸν τὴν ἄγροισαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Σίμου. Λιμναζόντων δὲ ὑδάτων πολλῶν ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν πεδιάδα, ἅτινα συνήχθησαν ἐκεῖ ἐκ τῶν γενομένων πρὸ δύο ἡμερῶν ραγδαίων ὄμβρων, καὶ ἐκ τοῦ ἀνάως ἀναβλύζοντος ἐκ τῆς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ὑπωρείας ὕδατος ἀνέβη εἰς τὴν λιθόστρωτον, ὥστε προχωρῶν ἐπλησίασε τὴν θέσιν ἣν κτεῖχεν ὁ Κατσαντώνης καὶ οἱ σύντροφοὶ του μέχρι τριάκοντα βημάτων.

— Βελῆ Γκέγκα, ἀνέκραξεν ὁ Κατσαντώνης δεκάκις ἠδυνάμην νὰ σὲ φονεύσω καὶ δὲν τὸ ἔκαμα, σ' τὰ παλληκάρια μου εἶχα παλληκάρια μου εἶχα παραγγεῖλει νὰ μὴ ρίψουν ποτέ ἐπάνω σου· σ' ἔλυπούμουν νὰ σὲ φονεύσω, διότι ἦσουν παλληκάρι καλὸ, τώρα ὅμως ἔκαμες τὴν μπαπεσιὰ ἀνανδρίαν ν' ἀρπάξης μίαν γυναῖκα ἀδύνατον καὶ ἓνα παιδί, τώρα σὲ ἐξέγραψα ἀπὸ τὸ κατάστιχο τῶν παλληκαριῶν, καὶ δέξου τὸ βόλι μου.

Ὁ Βελῆ-Γκέγκας ἐστράφη πρὸς τὴν φωνή, ἀλλ' ἐν ἀκαρεὶ ἔπεσε νεκρὸς ἢ σφαῖρα εἰσελθοῦσα διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ ἐξῆλθε ἀπὸ τὸ μεταύχενον.

— Φωτιά, παλληκάρια μου, ἀνέκραξε ὁ Κατσαντώνης, φωτιά. καὶ εἴκοσι πυροβόλα διὰ μιᾶς ἐξεκένωθησαν. Οἱ ἀπέναντι τῆς ἐκκλησίας Ἄλθανοὶ ἐκκλίναντες ἀπὸ τὴν ὁδὸν διὰ νὰ ὀχυρωθῶσιν, ἐρρίφθησαν ἐντὸς τοῦ βάλτου ἀμυνόμενοι. Τὸ πῦρ ἐξηκοσολοῦθει ἐκατέρωθεν, ἡ λιθόστρατος ἐκαλύφθη ὑπὸ νεκρῶν καὶ ἐκτὸς τοῦ βάλτου ἐκυλοῖτο φονευμένοι καὶ πληγωμένοι.

* *

Οἱ ἐν τῷ βάλτῳ μείναντες παρεκάλεσαν τὸν Κατσαντώνην μπέσα γιὰ μπέσα νὰ μὴ τοὺς βαρῆ καὶ νὰ μὴ βρωῶσι.

Οἱ δὲ μείναντες πρὸς τὸ ἄκρον τῆς λιθοστρώτου, ἦτις ὑψοῦτο ἐνα πῆχυν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ὀχυρωθέντες ὀπισθεν αὐτῆς, ἐπολέμουν γενναίως ἀλαλάζοντες κατὰ τὴν συνήθειάν των.

Ὅταν ὅμως εἶδον αὐτὸν σπασάμενον τὸ ξίφος, καὶ κατὰ μίμησιν αὐτοῦ ὄλα τὰ παλληκάρια του ὀρμώντα κατ' αὐτῶν, ἐγκατα-

λειπόντες τὴν θέσιν των, ἔδραμον καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον
 ὅπου ἡ μάχιρα τῶν Κατσανταντωνέων πολλοὺς τούτων κατέφαγε.

Ὁ Κατσαντώνης κρατήσας παρ' αὐτῶ πέντε συντρόφους ἵνα
 ἐπιτηρῶσι τοὺς ἐν τῷ βάλτω, ἀπίστευτε τοὺς λοιποὺς νὰ πολιορκή-
 σωσι τὸ ξενοδοχεῖον.

Εἶτα ἐζήτησε τὴν γυναῖκα του καὶ τὸ παιδίον, ἀτινα οἱ Ἄλ-
 θανοὶ ἐν τῷ θορύβῳ παρήτησαν ἐντὸς ἐνὸς κατηδαφισμένου ὑδρομύλου,
 δέκα βήματα μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Ἡ γυνὴ ἔκειτο ὑπτία, κάτωχρος, ἔχουσα τοὺς ὑψηλοὺς κε-
 κλεισμένους, τὴν κόμην ἐξηπλωμένην ἐπὶ τοῦ λίθου, μὴ δίδουσα ση-
 μεῖα ζωῆς, ὁ δὲ παῖς, καθήμενος παρ' αὐτῇ κλαίων ἐκράτει
 τὰς χεῖρας τῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποκαμίσου του ἐφκίνοντο κηλίδες
 αἱματος.

Ὁ Κατσαντώνης, ὁ ἀτρόμητος οὗτος ἥρως, ὅστις οὐδέποτε
 ἐκλαυσεν ἐπὶ οἰαδήποτε συμφορᾷ ἐδάκρυσεν ἰδὼν τὴν τρηχικῆνταύτην
 σκηνὴν, καὶ δραμῶν ἔθεσε τὴν χεῖρα του ἐπὶ τῆς καρδίας τῆς συζύ-
 γου του.

— Ζῆ, ἐκραύγασε, ζῆ, νερόν ὀγλήγωρα.

Ὁ Κώστας, ὅστις τὸν παρηκολούθει πάντοτε, ὡς ὑπασπιστής,
 δραμῶν, ἐπέστρεψε φέρων ὕδωρ, μεταχειρισθείς ὡς ἀγγεῖον τὸ φέσι
 του, τὸ ὁποῖον λαβὼν ὁ Κατσαντώνης ἔχυσε ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς,
 εἶτα ἀνοίξας τὸ στόμα τῆς ἐφύσησεν ἐν αὐτῷ.

Ἡ γυνὴ ἐκίνησε μικρὸν τὴν ἐτέραν τῶν χειρῶν· θέσας δὲ τὰς
 χεῖρας του εἰς τὸν κόλπον τῆς, τὴν ἔτριψεν ὀλίγας στιγμὰς, καὶ
 θλίψας διὰ τῶν δακτύλων του πυρίτιδα ἔθιξε τοὺς μυκτῆρας τῆς.

Εἰς ὑπόκοφως στεναγμῶς ἐπροοιμίασε τὴν ὑπαρξιν τῆς ζωῆς καὶ
 ὀλίγον ὕδωρ, χυθὲν ἐν τῷ στόματί τῆς, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐντελῆ
 ἀνάρρωσίν τῆς.

Ὁ Κατσαντώνης τὴν ἔλαβεν ὡς παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὴν ἔφερε πλησίον τῆς πηγῆς, καὶ ρίψας ἄφθονον ψυχρὸν ὕδωρ ἐπ' αὐτῆς τὴν ἐπανέφερον ἐντελῶς εἰς τὴν ζώην.

Τὸν παρακολουθοῦντα μικρὸν Ἀλέξανδρον τότε μόνον παρετήρησε πληγωμένον ὄντα.

— Πῶς ἐπληγώθης ἐντὸς τοῦ ἔρειπίου ; τὸν ἠρώτησεν ὁ πατήρ του.

— Ἐξήλθον, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον, διὰ νὰ ἰδῶ ποῖος θὰ νικήσῃ καὶ ἐπληγώθην εἰς τὸν βραχίονα ἀπὸ ἓν μολύβι.

Ὁ Κατσαντώνης ἐγύμνωσε τὸν βραχίονα τοῦ παιδός, ἀλλ' ἦν πληγὴ ἦτο λίαν ἐλαφρὰ καὶ ἐπέδρασε αὐτὴν μετὰ τινων βοτάνων, τὰ ὅποια ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰ ἄκρα τοῦ ὕδατος.

Ἄιντε ὦρὲ Μπούρα μ' Ἀλέξανδρε, τῷ εἶπε, δὲν εἶνε τίποτε. Ὁ παῖς ἐμειδίασε μειδιάμα περιφρονησεως, ὡς νὰ τῷ ἔλεγε σιωπιλῶς· ἐγὼ ὁ Ἡπειρώτης, ὁ υἱὸς τοῦ Κατσαντώνη, νὰ συλλογισθῶ κἄν τοιαύτην πληγὴν ; ... Ὡ προφυλακὴ τῆς Ἑλλάδος Ἡπειρος !... διατί ...

Μετὰ μικρὸν τὸ ξενοδοχεῖον ἐπυροβολεῖτο πανταχόθεν, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ κεκλεισμένοι Ἀλβανοὶ ἀντεπυροβόλουν. Ἐν τῷ ἀλλαγμῷ καὶ τοῖς πυροβολισμοῖς, νέος στρατιώτης Καμαρινός, λαβὼν τοὺς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ Ἀλβανούς, ἐπλησίασεν ὑπὸ ἐξέχων παρὰ τὴν ὁδὸν δωμάτιον καὶ θέσας φρύγανα ἐπὶ τῶν ὑποστηρίζοντων αὐτὸ ξύλων, τὰ ἦναψεν, ἀλλὰ ἀναχωρῶν κάτωθεν ἐφρονεῖθη διὰ σφαίρας Ἀλβανικῆς, ἧτις τῷ ἔθραυσε τὸ κρανίον.

Τὸ πῦρ διεδόθη εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, οἱ Ἀλβανοὶ ζητοῦντες καταφύγιον ὑπεχώρουν ἀπὸ δωματίου εἰς δωματίον· οἱ προβαίνοντες ἐκ τῶν παραθύρων, ἵνα κατέλθωσιν εἰς τὴν γῆν καὶ σωθῶσιν ἐπυροβο-

λοῦντο ὑπὸ τῶν Κατσαντωνέων καὶ ἔπιπτον νεκροί, οἱ δὲ μείναντες κατῆλθον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ξενοδοχείου, ῥαῖ, ἐκραύγαζον ἔνδοθεν, ἀφοῦ ἀπελπισθέντες ἠνέωξαν τὴν θύραν. ῥαῖ Καπητάνει!

— Ἀφήσατε τὰ ὄπλα σας καὶ ἐξέλθετε, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης.

— Μὰς δίδεις τὴν μπέσα σου, ὅτι δὲν μὰς σκοτώνεις;

— Ναί. ὦρὲ μπέσα γιὰ μπέσα, ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης.

— Μὰς ἀφίνεις νὰ πάρωμε καὶ τὸ κεφάλι τοῦ Βελη-Γκέικα;

— Νὰ τὸ πάρετε, ὦρέ.

— Οἱ Ἄλβανοὶ ἐξεληθόντες καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν ἐν τῷ βάλτω ἰσταμένων, μόλις τριάκοντα τὸν ἀριθμόν, ὧν τὸ ἐν τρίτον ἦτο πληγωμένον, ἀνεχώρησαν ἀφοῦ ἐξεκένωσαν τοὺς γυλιούς των ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ἀποκάψαντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Βελη Γκέικα ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Μίαν ὥραν μ.μ. εἰς τῶν τσοχανταρέων (σωματοφυλάκων) ἀνήγειλεν εἰς τὸν Ἄλῃ Πασᾶ, ὅτι στρατιώτης ἐκ τοῦ σώματος Βελη-Γκέικα, παρακαλεῖ νὰ τῷ δοθῇ ἡ ἄδεια νὰ παρουσιασθῇ.

— Ἄς ἔλθῃ, ἀπεκρίθη ὁ Πασᾶς.

Ὁ στρατιώτης παρουσιασθεὶς ἔκλινε μέχρις ἐδάφους τὴν κεφαλὴν καὶ προσεκύνησε τὸν Ἄλῃ, ἐγγίσας διὰ τῆς χειρὸς του τὸ κράσ-

πεδον τοῦ ἀιακλίντρου του, καὶ θέσας εἶτα αὐτὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

— Τί εἶνε, ὦρέ πύρο μου; λέγε, εἶπεν ὁ Πασᾶς.

— Ζωὴ 'ς τὴν ἀφεντιά σου, ἀπεκρίθη ὁ Ἄλθανός.

— Τί λές, ὦρέ, τί λές; ὑπέλαβεν ὁ Ἄλῃ Πασᾶς συγκινηθεὶς ὄλος.

— Ὁ Κατσαντώνης ἐσκότωσε τὸ Βελῆ-Γκέκα.

— Πῶ, πῶ, πῶ! ἐκραύγασεν ὁ Πασᾶς, καὶ ἐγερθεὶς ἐν μεγίστῃ βίᾳ, παρέσυρε τράπεζαν μικράν, κειμινην ἀπέναντί του, ἐφ' ἧς ὑπῆρχεν ἀγγεῖον πολύτιμον Σινικόν, πλήρες ἀνθῆων, ὅπερ ἐδωρήσατο αὐτῷ ὁ στρατηγὸς τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος Δανζελὼ καὶ Γενικὸς Διοικητὴς τῶν Ἰονίων Νήσων. Ἡ τράπεζα πεσοῦσα συνέτριψεν εἰς μυρία τεμάχια τὸ πολύτιμον ἀγγεῖον· τοῦ δὲ δυστυχοῦς Ἄλθανοῦ ἐπάγωσε τὸ αἷμα.

*
**

Ἀσθμαίνων ὑπ' ὀργῆς ὁ Ἄλῃς περιῆλθε δεκάκις τὸ δωμάτιον ὅτε μὲν ὑψῶν, ὅτε δὲ καταβιβάζων τὰς χεῖράς του. Ἐγώ, Ἄλῃ-Πασᾶς, Βεζίρης τῆς Ἠπείρου, τοῦ Καρλελι, τῆς Θεσσαλίας, ἐγώ, ἐγώ, ὁ περίφημος Τεπελενλῆς ἐμονολόγει, ἐγώ, νὰ ντροπιασθῶ ἀπὸ τὸ Κατσαντώνη; Ἄ! ὦρέ, Ἄ!

— Ἄμῃ τί γίνηκε, ὦρέ, τ' ἀσκέρι; εἶπεν ἀποταθεὶς εἰς τὸν ἄλθανόν ἐπὶ τοῦ ὀποίου ἔρριψεν βλέμμα ὀφως.

— Ἀφέντη, ἀπεκρίθη συνεσταλμένος καὶ τρέμων ὁ Ἄλθανός,

μόνον τριάντα σχεδὸν ἔγλυτώσαμεν κι' ἀπ' αὐτοὺς τὸ τρίτον εἶνε πληγωμένοι.

— Ἀμὴ τ' ἄρματά σας ὦρέ;

— Μᾶς τὰ πῆρεν.

Ὁ Ἄλῆς ἤρπασε πιστόλι, κείμενον μετ' ἄλλων πολλῶν ὄπλων ἐπὶ μιᾶς τραπέζης καὶ τὸ κατηύθυνε κατὰ τοῦ δυστυχοῦς Ἀλθανοῦ ὅστις ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους φωνάζων.

Ἐν τῷ θορύβῳ καὶ ταῖς φωναῖς εἰσῆλθεν ἐσπευμένως ὁ Ἀλέξιος Νουτσος. — Τί κάμνεις αὐτοῦ, Βεζίρη μου, τί κάμνεις; τῷ εἶπε ὁ Νουτσος.

— Τί κάμνω; νὰ τὸ σκοτώνω τὸ χαμένο, ἀπεκρίθη ὁ Ἄλῆς, καὶ ρίψας κατὰ γῆς πιστόλιον ἔδραμε πρὸς τὴν τράπεζαν καὶ ἔλαβε μάχαιρην.

— Φόνευσε ἐμέ, τῷ εἶπεν ὁ Νουτσος, σταθεῖς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀλθανοῦ· ποτὲ δὲν θὰ σ' ἀφήσω νὰ σκοτώσης μὲ τὴν χεῖρ σου Ἀλθανόν.

— Ὁ Ἄλῆς κατεπραῖνθη, θεωρῶν ἓνα χριστιανόν, προτιμῶντα νὰ λάβῃ ἐπ' αὐτοῦ ὄλα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὀργῆς του, ἵνα γλυτώσῃ ἓνα Τουρκαλθανόν.

— Διατί χολιᾶς, Βεζίρη μου; ἠρώτησεν ὁ Νουτσος.

— Δὲν τῶμαθες, ὦρέ πύρο μ' Ἀλέξη, δὲν τῶμαθες;

— Τί νὰ μάθω;

— Δὲν ἔμαθες ποῦ κεῖνο τὸ χάλιη τὸ Κατσαντώνη, ἐσκότωσε τὸ Βελῆ-Γκέικα;

— Καὶ ἐζῆντα παλληκάρικ μου;

— Δὲν ἔμαθα τίποτε.

— Ἀμμὴ ποῦ θὰ μοῦ πάγῃ, θὰ τὸ σκοτώνω ὦρέ, θὰ τὸ σκοτώνω.

— Τὸ χέρι σου εἶνε μακρὺ, Βεζίρη μου, καὶ δὲν θὰ σοῦ γλυτώσω, υπέλαβεν ὁ Νουῦτσος μὲ τὴν γλῶσσαν μόνον εὐχόμενος, ἄλλο τι μὲ τὸν νοῦν.

— 'Εγὼ, ὦρὲ πύρο μ' 'Αλέξη, νὰ ντροπιασθῶ ἀπὸ τὸ Κατσαντώνη ; ἐγὼ ; ὄχι ὦρὲ ; κακὸ μεγάλο μεγάλο, ντροπή μου.

— 'Ο Θεὸς νὰ μὴ σ' ἐντροπιάσῃ ποτέ, ἀπεκρίθη ὁ Νουῦτσος· αὔριον τὸν πιάνεις τὸν χαντακωμένον.

— 'Ὁρὲ σὰν τὸν Βελῆ-Γκέκα δὲν ἔχω ὅμοιο παλληκάρι. "Αχι ὦρὲ Βελῆ μ' ἔκαψες τὸ καρδιά.

Τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα δλόκληρον ὁ 'Αλῆ Παπᾶς διῆλθεν ἐν ἄκρα ἀνησυχία· οὐδένα ἐδέχετο ἐνώπιόν του, εἰμὴ τὸν ἰδιαιτερόν του θεράποντα Νουῦτσον καὶ τὸν τσιμπουκσῆ του 'Αχμέτ-Δαλίπ.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Μάνθος νὰ παρουσιασθῆ ἵνα τῷ ὑποβάλλῃ ὑποθέσεις κατεπειγούσας.

'Ο Πασᾶς πρῶτον ἠρνήθη νὰ τὸν δεχθῆ, εἶτα συλλογισόμενος, ὅτι πολλαὶ ὑποθέσεις ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς ὑπογραφῆς του πρὸς διεκπεραίωσιν, τῷ ἐσυγχώρησε τὴν εἴσοδον.

'Ο Μάνθος εἰσελθὼν μὲ πλῆθος ἐγγράφων εἰς χεῖρας, κατεπλάγη ἰδὼν κάτωχρον τὸ πρόσωπον τοῦ 'Αλῆ, τοὺς ὀφθαλμούς του ὡς νὰ ἐβάφησαν περίξ με βρθύ κυανοῦν, καὶ ὄλον καταβεβλημένον.

— Τί μὲ τηρᾶς; ὦρὲ πύρο μου, τῷ εἶπεν ὁ 'Αλῆ-Πασᾶς ὀλο-νυκτῆς δὲν κοιμήθηκα.

'Ο Μάνθος, καίτοι γινώσκων τὰ πάντα, ἐπροσποιήθη ἄγνοιαν.

— Καὶ τί ἔχεις Βεζίρη μου; τῷ ἀπεκρίθη μὲ ὕφος ἀφελὲς καὶ συμπαθητικόν.

— Τί ἔχω; ὦρὲ, μ' ἐρωτᾶς, τί ἔχω; δὲ ξέρεις τί ἔχω;

— Νὰ κράξωμεν τὸν ἱατρόν σου, Βεζίρη μου, ὑπέλαβεν ὁ Μάνθος, καὶ προσεποιήθη ὅτι ὑπάγει πρὸς τὴν θύραν.

— Τί νὰ κάμη ὡρὲ πύρο μου τὸ γιαντρώ, εἶπεν ὁ Ἄλῆς, γύρνα πίσω· ξέρει τὸ γιαντρώ νὰ γιαντρέψη τὸ καρδιά, σὰν πονεῖ.

— Δὲν μὲ λέγεις, Βεζίρη μου, ὅτι πονεῖ ἡ καρδιά σου, ἐγὼ ἠξέυρω ἱατρικόν, μολονότι δὲν εἶμαι ἱατρός.

— Ἄ! ὡρὲ μπουνταλαῶ, τὸ λύπη γιαντρέυει ποτέ κανεῖς,

— Μὴ κακό σου, Βεζίρη μου, τί λύπην ἔχει ἡ ἐνδοξότης σου; σὺ εἶσαι Βεζίρης παντοδύναμος, τί ἤμπορεῖ νὰ σὲ λυπήσῃ; δόξα σοὶ ὁ Θεός, ὅλοι οἱ υἱοὶ σου καὶ οἱ ἔγγονοί σου εἶνε καλὰ τί ἔχεις.

— Ἐγὼ τί ἔχω; ὑπέλαβεν ὁ Ἄλῆς, καὶ βρυχηθμός, ἀντὶ στεναγμοῦ, ἐξέβρασεν ἐκ τοῦ φάρυγγός του, ὡς βρυχηθμός, τίγρεως Μ' ἐντρόπιασαν ὡρὲ, μ' ἐντρόπιασαν τὰ γένειαν μου.

— Ποῖος, Βεζίρη μου;

— Τὸ Κατσαντώνη.

— Πῶς;

— Ἐσκότωσεν, ὡρὲ πύρο μου, τὸ Βελῆ Γκέγκα, καὶ κοντὰ ἐξήντα Ἀρβανιτάδες· Πῶ, πῶ!... θὰ σκάσω ὡρὲ Μάνθο, θὰ σκάσω.

Ἄσος οἱ τύραννοι θρασεῖς εὐτυχοῦντες, τοσοῦτον ἐξαχρειοῦνται, δυστυχοῦντες καὶ καταβάλλονται.

— ὦ! ναὶ, ὑπέλαβεν ὁ Μάνθος, μεγάλη συμφορὰ· νὰ εἶνε ὅμως καλὰ τὸ κεφάλι σου, Βεζίρη μου, ἔχεις ὄσους θέλεις μπουλουζίδες καὶ ἀνδρείους

— Σὰν τὸ Βελῆ Γκέγκα ὅμως δὲν ἔχω, ὡρὲ, ὅμοιο.

— Μὴ τὸ λέγῃς, Βεζίρη μου, τοῦτο τὸ Δοβλέτι σου ἔχει πολλούς, δὲν ἐχάθη ὁ κόσμος διότι ἀπέθανεν ὁ Βελῆ Γκέγκας, καλὰ ἦτον νὰ μὴ σκοτωθῆ, ἀφοῦ ἐσκοτώθη ἔτσι ἦτον γραφτό του.

— Αὐτό 'νε, ὦρέ χάλι· τῷ Δουδοῦμειδω ἀπεκρίθη μειδιάσας πικρῶς ὁ Ἄλῆς· τὸ πιστεύεις καὶ σύ, ὦρέ, τὸ πιστεύεις;

— Τώρα τί νὰ γείνη; πρέπει ν' ἀποθάνωμεν καὶ ἡμεῖς;

— Ἄστα, ὦρέ, ἄστα καὶ δὲν μοῦ τὸ βγάζεις ἀπὸ τοῦ νοῦ. Ἐκεῖνο, ὦρέ, τὸ Κατσαντώνη δὲν τὸ εἶδα ποτέ, πρέπει νᾶνε, ὦρέ τζίνε, δαιμόνι. Τὸ εἶδες, ὦρέ, τὸ ξέρεις;

— Τὸν ἔχω ἀκούσει, ἀλλὰ δὲν τὸν εἶδα ποτέ, ἀπεκρίθη μ' ἀδιαφορίαν ὁ Μάνθος, ἀλλὰ τί θὰ εἶνε, παρὰ ἄνθρωπος πρόστυχος· ἂν ἐσκότωση τέτοιο παλληκάρι, ὡς τὸν Βελῆ Γκέκα, τοῦτο ἔγυνε κατὰ τύχην.

— Ὦρέ δὲ ξέρω γὼ ἀπὸ τὸ τσασίτι ὅπου μοῦ λένε πῶς δεκαπέντε ὡς εἴκοσι μονάχα παλληκάρια ἔχει; Τὸ Κατσαντώνη, ὦρέ, πολέμησε μ' ἑκατὸ Ἀρβανιτάδες διαλεκτοὺς ἀπὸ κάτ' ἀπὸ τὸ Βελῆ Γκέκα· τί λές, ὦρέ, εἶνε πρόστυχο; εἶνε διάβολο ὦρέ, διάβολο· αὐτὸ θὰ μοῦ κάμη πολλὴ ζημιὰ. Πῶ δὲ με λές, ὦρέ πύρο μου τί, ἔγειν' ἐκεῖνο τὸ Τριαντάφυλλο ἀπὸ τὸ Ζαγορία;

— Ποῖος Τριαντάφυλλος; ἠρώτησεν ὁ Μάνθος ἐπαπορῶν.

— Ἐκεῖνο, ὦρέ πύρο μου. ποῦ τὰ προχθές μοῦ κόπιασε σεινάμενο κουνάμενο νὰ με προσκυνῆ.

— Ἐκεῖνος ποῦ μοῦ ἔφερε τὰ ἑκατὸν Βενέτικα;

— Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ μοῦ φέρη ἑκατὸ παληόφλωρα, εἶπεν ὁ Πασᾶς ἐκεῖνο, ὦρέ, μοῦπεν ὁ Θανάση Βήγιας, ἔφερε βιὸ ἀπὸ τὸ ταξεῖδι του· βιὸ. πολὺ ἀπὸ τὸ Βλαχιά.

— Τίποτε δὲν γνωρίζω, ἀπεκρίθη ὁ Μάνθος. Καὶ τί νομίζεις, Βεζίρη μου, φέρουν τοιοῦτοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι κάμνουν εἰς τὴν Βλαχίαν τὸ κοπέλλι;

— Εἶσαι μπουνταλᾶ, ὦρέ Μάνθο· ἀπαντέχεις ποῦ δὲν τὸ ξέρω πῶς ἔχει βιὸ πολὺ;

— Ἐμπορεῖ νὰ ἔχη, ἀπεκρίθη ὁ Μάνθος, ἀλλ' ἐγὼ λέγω τὴν γνώμην μου, ἂν ἔχη πρέπει νὰ σοῦ δώσῃ.

Ὁ Μάνθος ἐνόησεν, ὅτι ὁ Πασᾶς προέθετε σκοπὸν νὰ μαθήσῃ τὸν δυστυχῆ Τριαντάφυλλον, κατὰ τὴν συνθήειάν του, διὸ καὶ ἀπεπειρᾶτο ν' ἀποτρέψῃ τὸν τύραννον ἀπὸ τὸν σκοπὸν του, ὥστε νὰ μὴν ὑποπτεῦθῃ ὅτι τὸν ὑπερασπίζεται, ἴσως χρησιμεύσῃ ὡς μεσίτης εἰς συνδιαλλαγὴν.

Μοῦ χρειάζονται, ὦρὲ πύρο, γρόσια πολλὰ νὰ ἀζιρέψω παλληκάρια νὰ κάμουν πωγανιά, νὰ μοῦ πιάσουν τὸ λύκο, εἶπεν ὁ Ἄλῃς· καὶ ἐγερθεὶς ἔκρουσε τὰς παλάμας του, αἵτινες χρησιμεύουν ἀντὶ κώδωνος παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς.

*
**

Εἶτα ἐπρόσθεσε· Τώρα, ὦρὲ πύρο μου, φέρω τὸ λαγωνικὸ νὰ πιάσῃ τὸ λαγόν.

Εἰς τῶν τσοχαντερέων ἀνεγείρας τὴν αὐλαίαν τῆς θύρας ἐνεφανίσθη.

— Φώναξε, ὦρὲ τὸ Θανάση.

Μετ' ὀλίγον ἐπαρουσιάσθη ὁ Βάγιας.

— Σύρε, ὦρὲ Θανάση εἶπεν εἰς τὸν Βάγιαν, εἰς τὸ Στέλοβο, νὰ πῆς τὸ Τριαντάφυλλο, τὸ ξέρεις ὦρὲ, ποῦ κόπιασε ἐδῶ προχθίς· νὰ τοῦ πῆς ὅτι τὸ χαιρετῶ πολλὰ, πολλὰ, καὶ θέλω νὰ κάμω τὸ παιδί του ψυχογιό, νὰ τὸ φορέσω εἰς τὸ χρυσάφι, καὶ νὰ σοῦ δώκῃ ταχιά νὰ μοῦ τὸ φέρῃς.

— Μὲ νοιώθεις, ὦρὲ Θανάση; τήρα καλὰ νὰ μοῦ κάμης σωστὸ τὸ θέλημα.

— Ἀπὸ μιὰ βρύση ἤπιαμεν νερό, ἀπεκρίθη ὁ Βάγιας καὶ δὲ σὲ νοιώθω τί θέλεις;

— Νὰ σὲ δῶ, ὦρὲ πύρο μου Θανάση.

— Καὶ σὰν πόσον νὰ τελειώσω τὸ παιγνίδι;

— Παρακάτω ἀπὸ πενήντα χιλιάδες γρόσα, μῆτε παρὰ νὰ μὴ πάρης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὁ Βάγιας εἰσῆρχετο εἰς τὴν αὐτὴν τῆς οἰκίας τοῦ Τριανταφύλλου.

Ὁ οἰκοδεσποτὴς, εἰδὼν αὐτὸν εἰσελθόντα, ἔδραμε νὰ τὸν ὑποδεχθῆ.

Οἱ Ζαγορήσιοι, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὑπερέχουσι κατὰ τὴν φιλοξενίαν ὅλους τοὺς Ἑπειώτας.

Περιερχόμενοι συνήθως οἱ πλεῖστοι εἰς ξένην γῆν πρὸς ἀπόκτησιν πλοῦτου ὡς ἕκ τῆς τραχείας χώρας ἐν ἣ κατοικοῦσιν, ἐκτιμῶσι τὰς στερήσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ξένων, διὸ καὶ καὶ προσφέρονται πρὸς ἅπαντα ἐν ἀπαραδειγματίστῳ φιλοφροσύνῃ καὶ φιλοξενίᾳ.

Αἱ οἰκίαι τῶν χωρίων τοῦ Ζαγορίου εὐρύχωροι, καλῶς ὠκοδομημένοι, καὶ αἱ οἰκοδέσποιναὶ οἰκονόμοι καὶ καθάρωταται.

— Καλῶς ὠρίστετε, Κύριε, τῷ εἶπον συγχρόνως ἡ οἰκοδεσποτὴς ἡ οἰκοδέσποινα, καὶ ἅπαντα σχεδὸν ἡ οἰκογένεια.

Προπέμφχντες δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἄλῃ-Πασᾶ Βάγιαν, μετὰ τὰς πρώτας περιποιήσεις, τὸν ἠρώτησεν ὁ Τριαντάφυλλος, ὅστις ἐξ ἀκοῆς ἐγνώριζε τὸ ἔντιμον αὐτοῦ ὑποκείμενον, ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸν εἶδε.

— Μὲ συγχωρεῖτε νὰ σᾶς ἐρωτήσω ποῖος εἰσθε ;

— Πῶς δὲν μὲ γνωρίζετε ; ἀπεκρίθη ὁ Βάγιας.

— Πρώτην φορὰν σᾶς βλέπω, ὑπέλαβεν ὁ Τριαντάφυλλος.

— Δὲν εἶνε παράδοξον, εἶπεν ὁ Βάγιας.

— Βέβαια δὲν εἶνε παράδοξον νὰ μὴ γνωρίζῃ τις ἕνα ἄνθρωπον, ἀλλὰ μὲ τοῦτο δὲν θὰ εἶπη, ὅτι εἰσθε ἄλλο τι, εἰμὴ ὁ καλῶς ἐλθὼν εἰς ἡμᾶς νὰ τιμῆσῃ μὲ τὸν ἐρχομὸν του.

Ὁ Τριαντάφυλλος περιῆλθε πολλὰς πόλεις, ἐγίνωσκεν ἀρκετὰ γράμματα καὶ ὑπῆρξεν ἀνὴρ εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς καὶ ἀγαθῆς καρδίας.

— Ὀνομάζομαι Ἀθανάσιος Βάγιας, ἀπεκρίθη, δοῦλός σας.

Ἡ ὄψις τοῦ Τριανταφύλλου ἠλλοιώθη, καὶ ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του ἀκούσαντες τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ὄνομα ἔφριζαν.

— Καλῶς ὠρίσατε, ὑπέλαβεν ὁ Τριαντάφυλλος, θὰ εἰσθε περαστικός ἀπ' ἐδῶ ἴσως.

Ἦλθον ἐπίτηδες, εἶπεν ὁ Βάγιας, νὰ σᾶς φέρω μίαν καλὴν εἶδησιν.

— Τί λογιῆς ;

— Χαροποιάν.

— Ἄν εἶνε συγχωρημένον, εἰπέ την.

— Ὁ Ἄλῃ-Πασᾶς μ' ἔστειλε νὰ σοῦ εἰπῶ πολλὰ χαιρετίσματα ἀπὸ τὴν ὑψηλότητά του, καὶ ὅτι θέλει νὰ κάμῃ ψυχοπαίδι του τὸν υἱόν σου, νὰ τὸν χρυσώσῃ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

— Τοῦ πολυχρονημένου Βεζύρη εἴμεθα ὄλοι δοῦλοι, ἀπεκρίθη

ὁ Τριαντάφυλλος μὲ συγκεκριμένη φωνήν, ὀρισμός του· ἀλλ' ἐγώ, Κύρ Θανάση δὲν ἔχω ἄλλο ἀρσενικὸ παιδί, ἂν μὲ τὸ ὑστερήσῃ, μῆτε μίαν στιγμήν δὲν θὰ ζήσω.

— Τί νὰ γίνῃ ὑπέλαβεν ὁ Βάγιας ὑψώσας τοὺς ὤμους, τοῦ Βεζύρη ἢ προσταγὴ πρέπει νὰ γείνῃ καὶ πρέπει νὰ ἐτοιμάσῃς τὸ παιδί ν' ἀναχωρήσωμεν σύνταχα.

— Ὡ Θεέ μου, ἀπεκρίθη μετὰ στεναγμοῦ ὁ Τριαντάφυλλος, ἔπαρε καλλίτερα τὴν ψυχὴν μου παρὰ τὸ παιδί μου.

— Ὅλα καλά, ἀλλ' Ἀλῆ Πασᾶς δὲν ἀκούει τὰ τοιαῦτα· ξέρεις ἴσως ἐξ ἀκοῆς ὅταν πεισμῶσθῃ τί κακὸν ἢμπορεῖ νὰ κάμῃ· ἐν ᾧ ζητεῖ νὰ σοῦ κάμῃ καλόν, θὰ τοῦ κακοφανῇ ὅταν μάθῃ ὅτι δὲν καταδέχεσαι νὰ κάμῃ παιδί του τὸν υἱόν σου.

— Ὡ Θεέ μου, εἶνε δυνατόν, ἀπεκρίθη ὁ Τριαντάφυλλος ἐν ἰσχάτῃ ἀπελπισίᾳ, νὰ στερηθῶ τὸν υἱόν μου ; προτιμῶ νὰ μοῦ πάρῃ ἢ ὑψηλότῃς ἔλῃν μου τὴν κατάστασιν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μου, παρὰ νὰ μοῦ ὑστερήσῃ τὸν υἱόν μου, τὸν μόνον υἱόν μου.

* *

Ὁ Βάγιας ἐμειδίασε μειδίαμα ἀμφίβολον, τὸ ὁποῖον προσεκτικὸς παρατηρητὴς ἠδύνατο νὰ ἐρμηνεύσῃ διττῶς. ἢ ὅσα λέγεις εἶνε εἰς μάτην, διότι τὸν υἱόν σου ἐκὼν ἄκων θὰ τὸν πάρω, ἢ ὅτι κοντὰ σ' ἔχω, θὰ ἐκπλήρωθῇ ὁ ἀληθὴς σκοπός μου, θὰ σέ ξεπουλήσω.

— Καὶ τί τὸ θέλεις τὸ βίός σου ὁ Βεζύρης, ὑπέλαβεν ὁ Βάγιας, αὐτὸς βίος ἔχει νὰ σέ φορτώσῃ· τί τὰ θέλει τὰ χωράφια καὶ τ' ἀμπέλια καὶ τὰς οἰκίας ;

— Βέβαια τοιαῦτα πράγματα δὲν τοῦ χρειάζονται, ἀλλὰ χρήματα, Κύρ Θανάση, χρήματα, ὅσον πλούσιος καὶ ἂν εἶνε ὁ Πασᾶς πάντοτε τῷ χρειάζονται.

— Τί νὰ σ' εἰπῶ κ' ἐγώ, ἀπεκρίθη ὁ Βάγιας, ὑψῶν τοὺς ὤμους μὲ ἄκραν ἀδιαφορίαν.

— Σὲ παρακαλῶ Κύρ Βάγια, διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ ! εἶπεν ἡ πτωχὴ σύζυγος τοῦ Τριαντάφυλλου, ἐλθοῦσα ἐν τῷ μέσῳ, δι' ὄνομα Θεοῦ ! μὴ μᾶς ἀφανίσετε, κάμε ὡς χριστιανὸς ὅτι σὲ φωτίση ὁ Θεός· ἀπὸ σὲ περιμένομεν βοήθειαν διόρθωσε τὸ πρᾶγμα μὲ τὸ καλὸ, καὶ κρουνοὶ δακρῶν ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της.

— Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δώσωμεν δέκα δεκαπέντε, εἴκοσι χιλιάδες γρόσια εἰς τὸν Βεζίρη ; εἶπεν ὁ Τριαντάφυλλος.

— Καὶ καταδέχεται ὁ Πασᾶς ν' ἀκούσῃ τοιοῦτο ποσόν ; εἶνε δυνατὸν νὰ τῷ προσφέρω ἐγὼ τέτοις μπαγατέλαις, ἀπεκρίθη ὁ Βάγιας μὲ μορφασμὸν περιφρονητικόν.

— Εἰπέ, φίλε μου ὑπέλαθεν ὁ Τριαντάφυλλος εἰπέ καὶ ἡ εὐγενία σου, νὰ ἰδῶ μὲ τί ἠμποροῦμεν νὰ θεραπεύσωμε τὸ πρᾶγμα.

— ὦ ! ἀπεκρίθη μετὰ προσπεποιημένης ἀφελείας ὁ Βάγιας ἴσως μὲ καμμιά πενηνταριά χιλιάδας γρόσια. Ἴσως...

— Καὶ εἶμαι ἐγὼ τὸσον πλούσιος νὰ προσφέρω πενήντα χιλιάδας γρόσια ;

— Βέβαια εἶνε πολλά· δὸς καλλίτερα τὸν υἱόν σου διὰ τὰ γέινῃ καὶ ἄνθρωπος κοντὰ εἰς τὸν Πασᾶ· δικτὶ νὰ στενοχωρῆσαι ;

Ὁ ἄθλιος Τριαντάφυλλος εἰς τὴν ἀπάντησιν τῷ Βάγια παρ' ὀλίγον νὰ παραφρονήσῃ. Καλλίτερα, ἀπεκρίθη, νὰ μείνω πτωχός, παρά...

— Κύρ Τριαντάφυλλε, συλογίσου τί λέγεις, εἶπεν ὁ Βάγιας μετὰ τόνου ἀπειλητικοῦ εἶσαι εὐτυχής, λέγων αὐτὰ εἰς ἐμέ, ἂν τὰ

Ἐλεγε εἰς ἄλλον καὶ τὰ ἐμάνθανε ὁ Ἄλῃ Πασᾶς, σ' ἐξεπάτωνα βέβαια.

Οἱ λόγοι τοῦ Βάγια ἐνέσκηψαν ὡς κεραυνὸς ἐπὶ τοῦ ἀθλίου Τριανταφύλλου, Ἡ οἰκογένεια κλαίουσα ἐπέπλητε τὸν Τριαντάφυλλον, διὰ τὸ ἔπος τὸ φυγὸν τοῦ ἔρκουσι τῶν ὀδόντων του,

— Τί λέγεις καλέ ; εἶπεν ἡ σύζυγος ἔς τὸ διάβολο τὸ βιδός, ὅτι θέλουν καὶ μὴ λαλῆς ὅ,τι φθάσης,

— Καὶ ἐγὼ ἔχω τόσα χρήματα.

— Ἄφες αὐτά. Κύρ Τριαντάφυλλε, ἀπεκρίθη ὁ θηριόκαρδος Βάγιας, ἄφες αὐτά, τελείωσε, ἐγὼ αὔριον σύνταχα ἀναχωρῶ.

— Καὶ εἰς ποῖον θὰ μετρηθῶσι τὰ χρήματα ; ἠρώτησεν ὁ Τριαντάφυλλος.

— Εἰς ἐμέ, ἀπνκρίθη ὁ Βάγιας.

— Καὶ τότε παρατεῖσθε ἀπὸ τὸ παιδί ;

— Μάλιστα,

— Ἄλλ' ἂν ἐπιμένῃ ὁ Πασᾶς ;

Ἐγὼ ἐγκυοῦμαι.

Τὴν ἐπιούσαν μίαν ὥραν πρὸ μεσηδρίας εἰσῆλθεν ἄπροσκλητος ὁ Βάγιας εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ, καὶ κατέθεσε πρὸ τῶν ποδῶν σάκκον πλήρη χρημάτων.

— Σωστά, ὦρέ πύρο μου Θανάση σωστά...

Μήτε παρᾶς δὲν λείπει, ἀτεκρίθη ὁ Βάγιας.

— Καλάλι νὰ σοῦ γείνη ὦρέ, ἀξίζεις ἓνα ντουνηᾶ (κόσμον) γὰρ πέ με πῶς τὸ κατάφερες, ὦρέ ;

Καὶ ὁ Βάγιας περιγελαστικῶς διηγήθη ὅλην τὴν διατρέξασαν σκηνὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Τριανταφύλλου.

— Γειά σου, ὦρέ πύρο μου γειά σου. Νὰ ὦρέ, τὸ κλειδί καὶ ἀνοιξε κείνο τὸ ντουλάπι καὶ βάνε τα μέσα· ἀκαὶ τῷ ἐδειξεν ἐρμάριον κινητὸν, κείμενον εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου, εἶτα ἐπανελάθεν.— Αὐτὰ ὦρέ θὰ δοθοῦνε ς' τὸ Ἰσοῦφ Ἀράπη νὰ κάμη ἐξοδα νὰ πάη νὰ κунηγάη τὸ χαϊδούτη τὸ Κατσαντώνη.

— Αὐτὸν διώρισες ; ἠρώτησε ὁ Βάγιας.

— Αὐτὸ τῶκαμα Μπουλουζίμπασι, (συνταγματάρχην), ἐπάνω 'ς ὄλους τοὺς μπουλουζίδες· δὲν τὸ ἀρέσεις, ὦρέ ;

Μ' ἀρέσει, ὅταν τὸν ἰδῶ νὰ σοῦ φέρῃ δεμῆνον ὀπισθάγκωνα τὸν Κατσαντώνη ἢ τὴν κεφαλὴν του.

— Ἄειντε, ὦρέ πύρο μου Θανάση, νὰ πηγαίνης ἐσὺ νὰ τὸ κунηγάς· ὦρέ, εἶσαι ἄξιο· τὸ χισμέτι, ποῦ μ' ἔκαμες 'ς τὸ χάνι τοῦ Λιμποχόθου, κανεὶς δὲν μοῦ τῶκαμε, ἔσκουζα, παρακαλοῦσα τοὺς μπουλουκμπασάδες μου νὰ σκοτώνουν ἐκεῖνα τὰ σκυλιὰ, καὶ τρεῖς χιλιάδες Γαρδικιώτες μοῦ πάστρεψες 'ς ἡμῖς' ὦρα. γειά σου, σ' εἶσαι ἄξιο νὰ μοῦ κουτουπώσης ὦρέ τὸ Κατσαντώνη.

— Τοὺς Γαρδικιώτας τοὺς ἐγελάσαμεν καὶ τοὺς ἐμανδρίσαμεν εἰς τὸ χάνι Βουδάλας σὰν πρόβατα, καὶ τοὺς ἐσκοτώσαμεν ὁ Κατσαντώνης ὅμως εἶνε 'ς τὸ κλαρί καὶ δὲν τόσον εὐκόλον νὰ τὸν σκοτώσης, χωρὶς νὰ σοῦ φάγῃ τὰ καλλίτερα σου παλληκάρια.

— Ἄειντε, ὦρέ Θανάση, ἄειντε, κόπιχαι, θέλω νάμαι μονάχο, ὦρέ, ἄειντε, τῷ εἶπεν ὁ Πασᾶς ἐν ὀργῇ καὶ ἐγερεθελς τῷ ἔστρεψε τὰ νῶτα, πλησιάσας εἰς ἐν παραθυρον, δι' οὐ ἔβλεπε τὴν λίμνην,

Ὁ Βάγιας ἐξῆλθεν ὑποτονθορίζων, ἀδὲν ἔχω ὄρεξιν ν' ἀφήσω τὸ δέμμα μου μέσα εἰς καμμιὰ ρεμματιὰ».

ΚΑΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Δύο μῆνες παρήλθον, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐγένετο ἡ παρά τῷ Ξενοδοχείῳ τοῦ Σίμου συμπλοκή, καὶ ὁ φόνος τοῦ Βελῆ-Γκέκα, καὶ οὐδεὶς ἐγίνωσκε ποῦ ὑπεχώρησεν ὁ Κατσαντώνης, μολονότι πολλοὶ κατάσκοποι τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ περιήρχοντο ἄγνωστοι, προσπαθοῦντες ν' ἀνακαλύψωσι τὸ καταφύγιόν του.

Ὁ ἀτρόμητος οὗτος ἐχθρὸς τοῦ τυράννου ἀπεκρύβη εἰς τὸ σπήλαιόν του μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τοῦ υἱοῦ του, ἕως οὗ ἐπιτύχη ἀσφαλὲς ἄσυλον δι' αὐτούς, καὶ νὰ ἐπαναρχίση αὐθις τὸν ἄσπονδον κατ' αὐτοῦ πόλεμον.

Ἔως οὗ οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἔχουσι στάλα ὑγρὸν, ἔλεγεν ὁ ἦρωας εἰς τὴν σύζυγον καὶ εἰς τὰ παλληκάρια του, θέλω καταπολεμῆ τὸ ἀνθρωπόμορφον θηρίον, τὸν Ἀλῆ· εἰς οὐδὲν ἐλόγισα τὴν ἀρπαγὴν ὀλοκλήρου τοῦ ποιμνίου τοῦ πατρός μου, τὸν ὅποιον κατέστησεν ἐκ πλουσίου πένητα, ἦτο ὁ πρῶτος τῶν ποιμένων τοῦ τόπου· οὐδεὶς εἶχεν ὡς αὐτὸς τέσσαρας χιλιάδας πρόβατα· ὁ δυστυχὴς πατήρ μου καὶ ὅλη ἡ οἰκογένεια ὑπεφέραμεν καρτερικῶς τὰς στερήσεις.

Ὅταν ἕως μίαν ἡμέραν τὸν ἤρπασαν οἱ Ἀλβανοί, κατὰ διαταγὴν τοῦ Πασᾶ, καθήμενον πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας του, καὶ τὸν ἀπήγαγον εἰς τὴν φυλακὴν ἐνθα ἀπέθανεν ἔλεεινῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, τότε ὤμοσα ἐκδίκησιν καὶ ἐρίφθην εἰς τὰ ὄρη ἑδοκίμασα τὸ κοινὸν ἐχθρὸν, τὸν εὖρον ἄνανδρον, δύο ἡμέραι ἤρουν νὰ μορφώσω εἰς

ἀτρόμητον παλληκάρι πάντα νεοσύλλεκτον· παρατήρησα ὅτι ὁ Ἕλληνας ἔχει τὴν νεημοσύνην ἐμφυτον, τὴν εὐκινήσιαν ἐν ταύτῳ, τῷ ὀργανισμῷ σώματός του, τὴν δίψαν τῆς ἐλευθερίας ἀσβεστον· πολλάκις ἐπεθύμησας νὰ εἶχον τὸν τρόπον νὰ ὀργανώσω μικρὰ σώματα ἀρματωλῶν καὶ νὰ ἐξαντλῶ κατὰ μικρὸν τὴν ἀγρίαν ἰσχὺν τοῦ ἔχθρου, ἥτις ἐν τῇ πρώτῃ νίκη ἐκλείπει, διότι δὲν εἶνε ἰσχύς ἠθική, διέπουσα τὴν καρδίαν καὶ δι' αὐτῆς τὸν στρατιώτην.

— Καὶ γιατί, εἶπεν ὁ Κώπτας, δὲν στρατολογεῖς καὶ ἄλλους.

— Διότι, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης, κινήσας ὑπερφάνως τὴν κεφαλὴν, τότε ἔχομεν ἀνάγκην πολλῶν τροφῶν τὰς ὁποίας πρέπει νὰ φέρωμεν μεθ' ἑαυτῶν. Σώματα μόνον μικρὰ εὐδοχιμοῦν ἐν...

— Νά! ἔρχεται διέκοψε τὴν ἑμιλίαν τοῦ Κατσαντώνη ἡ φωνὴ τῆς συλῆγου του, ἔρχεται ὁ ἀνεψιός σου...

* *

Ὁ Κατσαντώνης ἐπρόβλεπεν ὀλίγον τὴν κεφαλὴν του ἀπὸ τὸ σπήλαιον, καὶ εἶδε τὸν ὡς μικρὸν καλόγηρον ἐνδεδυμένον Θεόδωρον, πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ὄρους ἐρχόμενον.

— Καλὸ μάτι ἔχεις, Ἀγγελικοῦλα, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης αὐτὸς εἶνε.

— Τὸν ἐγνώρισα, καλέ, εὐθύς· νὰ τὸς ἰδέ, τῶρα ἐκάθισεν ὀπισθεν τοῦ βράχου.

— Ἦ δὲ διημερεύσῃ ἐκεῖ ἕως οὐ νυκτώσῃ,

— Καὶ διατί;

Διότι πιθανὸν νὰ κατασκοπεύουν τὸν τόπον ταὶ νὰ τὸν ἰδοῦν ἐρχόμενον εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ τότε ἀνεκάλυψαν τὸ σπήλαιόν μας· τὴν

νύκτα δὲν φαίνεται ἐντὸς τῶν βράχων ἄνθρωπος ἀναβαίνων· ὅταν μάλιστα πρόχωρήσῃ ὀλίγον ἀπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, χάνεται ἐντὸς τῶν θάμνων.

— Καὶ ἂν τὸν ἰδοῦν, τώρα; εἶπεν ὁ μικρὸς Ἀλέξανδρος πλησιάζοντας τὸν πατέρα του.

— Τώρα ἄς τὸν ἰδοῦν, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης· τίς τὸν γνωρίζει; θὰ τὸν ἐκλάβουν διὰ καλόγηρον ἀπερχόμενον δι' ὑπηρεσίαν τοῦ μοναστηρίου αὐτὸς κρατεῖ καὶ ἀποδεικτικὰ τοῦ ἡγουμένου.

Τρεῖς ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅτε τὸ σκότος εἰς τὰς κλιτύας τῶν ὄρεων, περὶ τὰ τέλη μάλιστα τοῦ φθινοπώρου, ἀναμιγνόμενον μετὰ τῆς ὀμίχλης, λανθάνη καὶ αὐτὸν τὸν ὀξυδερκέστερον ὀφθαλμόν, ὁ Θεόδωρος εἰσῆρχετο ἐν τῷ σπηλαίῳ...

— Καλῶς ὤρισες, πάτερ Ὀνούφριε, καλῶ, ὤρισες, πάτερ Λαυρέντιε, τῷ ἔλεγον οἱ σύντροφοὶ του ὑποδεχόμενοι αὐτὸν δι' ἀπλέτου γέλωτος. Ὁρῆ! δὲν ὁμοιάζει τὸν διάκονον τοῦ δεσπότη τοῦ Μεθόδιου; ἂν εἶχε καὶ κόκκινον ἐμβάλωμα εἰς τὸ μέτωπον, ἔλεγεν ὁ Κώστας, ἤθελα βεβαιώσῃ μεθ' ὄρκου ὅτι εἶνε ὁ Καρδερίνης ὁ κωνδηλανάπτης τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Κονιδιάρη.

— Ὁρῆ τί σκούζετε, ἐφώναζεν ὁ Κανσαντώνης, ἔλα Θεόδωρε, ἰδῶ, ἔλα πλησίασε.

Καὶ ὁ Θεόδωρος πλησιάζοντας ἐκάθισε πλησίον του παρὰ τὴν πυρᾶν, περὶ ἣν ἐθερμαίνεται αὐτὸς μετὰ τῆς οἰκογενείας του.

— Τί ἔκανες; λέγε ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης.

— Ὁ Καποδίστριας, μ' εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ἔγραψε τοῦ Σικελιανοῦ εἰς Λευκάδα διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ ὁ Σικελιανὸς τοῦ ἀπήντησεν ὅτι εἶνε δεκτὴ ἡ θεία μου καὶ Ἀλέξανδρος μόναι ἐκεῖ, καὶ νὰ τοὺς ὑπάγῃς νύκτα εἰς τὴν Ξηροχαλιᾶν, ν' ἀνάψῃς δύο μικρὰς πυρᾶς, διὰ νὰ σταλῇ πλοιάριον νὰ τοὺς πάρῃ.

— Τὸν εἶδες, ὦρὲ σὺ, τὸν Καποδίστριαν; ἠρώτησεν ὁ Κατσαντώνης.

— Μὲ τὸν εἶδειξεν εἰς τὸν δρόμον· εἶνε ἕνας ὠραῖος νέος τὸν ἀγαποῦν καὶ τὸν τιμοῦν ὅλοι διὰ τὴν φρονιμάδα του.

— Καλὰ λέγεις, παιδί μου, ὑπέλαθεν ὁ Κατσαντώνης, αὐτὸς ἀγαπᾷ ὡς οὐδεὶς ἄλλος τοὺς ὁμογενεῖς του. Ὁ Θεὸς θέλει τὸν ἀξιῶσαι μέγαν· αὐτὸς μίαν ἡμέραν θὰ γείνη ὁ σωτὴρ τῶν ὁμογενῶν.

*
* *

Ὁ ἀτρόμητος ἦρωα, ἦν μόνον δὲ προεμάντευσεν· ὅτι ἀγρία πάθη ἐμελλον νὰ κόψωσιν ἀνόμως τῆς πολυτίμου ζωῆς του τὸ νῆμα, ἐν ὀνόματι ψευδοῦς ἐλευθερίας.

— Σ' ἐξέτασε κανεὶς ὅταν ὑπήγαινες καὶ ὅταν ἤρχόσουν, τὸν ἠρώτησεν ὁ Κατσαντώνης.

— Μόνον εἰς τὴν Σαγιαάδα, μ' ἠρώτησεν ὁ τελώνης, τί δουλειὰ ἔχω εἰς Κέρκυραν καὶ τῷ ἀπεκρίθην ὅτι ὑπάγω νὰ προμηθεύσω ὀλίγον ἔλαιον διὰ τὸ Μοναστήρι ἀπὸ ἐλεημοσύνην.

Ὅταν ἐπέστρεφα μ' ἠρώτησε πάλιν τί ἔκαμα, καὶ τῷ εἶπον ὅτι οἱ Φράγκοι κοντεύουν νὰ φραγκεύσουν τοὺς Κερκυραίους, καὶ δὲν μ' ἔδωκαν μήτε λάδι μήτε ξεῖδι.

— Εὐγε, Θεόδωρε, εἶσαι ἐξυπνος. εὐγε!

Μετὰ μίαν ὥραν, ὅλοι οἱ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐκοιμῶντο ὕπνον βαθύν, μόνον ὁ Κατσαντώνης, ἡ σύζυγός του καὶ ὁ υἱός του Ἀλέξανδρος ἠγρύπνου.

— Τέκνον ἀγαπητόν, ἔλεγεν ὁ Κατσαντώνης εἰς τὸν υἱόν του,

ἐγὼ γράμματα πολλά δὲν ἔμαθον. μολονότι ὁ πατήρ μου εἶχε τρόπους διὰ νὰ μὲ μαθη, διότι ἡ οἰκογένειά μας ἦτον ἡ πλουσιωτέρα τοῦ χωρίου μας καὶ ὄλων τῶν πέριξ χωρίων.

Μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλός μου μ' ἐξυλοκόπησε, διότι παίζων εἰς τὰς ὁδοὺς, ὑπῆγα ἀργὰ εἰς τὸ σχολεῖον· ἔθεν ἀναχωρήσας δὲν ἠθέλησα νὰ ὑπάγω πλέον.

Σὺ ὅμως ὅταν σὲ στείλω εἰς Λευκάδα μετὰ τῆς μητρός σου, νὰ πηγαίνης εἰς τὸ σχολεῖον νὰ μάθης γράμματα, διότι ἡ ἀνδρεία δὲν ἀρκεῖ πρέπει νὰ ἔχη καὶ σύντροφον τὴν παιδείαν.

Ἄν ἐγὼ ἤξευρα πολλά γράμματα, ἴσως ἐκυρίευα ὄλην τὴν Ἑπειρον.

— Καὶ διατί μὲ τὰ ὀλίγα γράμματά σου προξενεῖς φρίκην καὶ τρόμον εἰς τοὺς Τούρκους; ἠρώτησε τὸ παιδίον.

— Διότι ἔχω ἓνα ἄλλον σύντροφον, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης.

— Ποῖον;

— Τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος καὶ τὸ πρὸς τοὺς τυράννου μῖσος.

Τὸ παιδίον συγκινηθὲν ἀπὸ τὸ θερμουργόν, μεθ' οὗ ἐξεφράζετο ὁ πατήρ του, ἐθεώρει αὐτὸν ἀτενῶς, ἡ δὲ μήτηρ ἠκροάζετο μετ' ἄκρας προσοχῆς.

Τέκνον μου προσφιλές, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Κατσαντώνης, πιθανὸν ν' ἀποθάνω εἰς καμίαν μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν μάχην. Δὲν ἔχω πλοῦτη νὰ σ' ἀφήσω, διότι μὰς ἐξεγύμνωσεν ὁ Ἄλῃ Πισᾶς, σ' ἀφίνω ὅμως μίαν πολύτιμον κληρονομίαν... τὸ μῖσος κατὰ τῶν τυράννων τῆς πατρίδος! αὐτὸ σ' ἀφίνω καὶ ὀρκίσου, ὅτι τὴν κληρονομίαν ταύτην θὰ μεταχειρισθῆς ὡς ἱερὰν καὶ ἁγίαν.

— Ὀρκίζομαι ἀπεκρίθη ὁ παῖς.

— Ἠξέυρεις, ὑπέλαθεν, ὁ Κατσαντώνης, διατί σ' ὠνόμασα

Ἀλέξανδρον; διότι ἡ Ἡπειρος καὶ ἡ Μακεδονία εἶχον βασιλεῖς Ἀλεξάνδρου. Τετρακόσια ἔτη εἰσίγα ἡ φωνὴ τοῦ ἔθνους εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐβόα διαμαρτύρητο καὶ ἐβρόντα εἰς τὰ ὄρη τῆς, τὰ ὁποῖα εἶνε γεμάτα ἀπὸ ὄσπ' ἡρώων· τούτους ὠνόμασαν οἱ καταπιεζόμενοι χριστιανοὶ κλέφτας, διὰ νὰ ἀποφεύγῃσι τὴν ὀργὴν καὶ νὰ μετριάζωσι τὰς σφαγὰς τῶν τυράννων.

— Καὶ ἔχομεν ἡμεῖς βασιλεῖς; ἠρώτησεν ὁ μικρὸς Ἀλέξανδρος.

— Δὲν ἔχομεν, ἀλλὰ θὰ κάμωμεν, ἀπεκρίθη ὁ πατὴρ του, δακρύσας, θὰ κάμωμεν, διότι ἡ πρέπει νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ ν' ἀποθάνομεν ὅλοι· τί μᾶς χρησιμεύει ἡ ζωὴ, ζωὴ δούλων καταφρονεμένων, ζωὴ ἀνδραπόδων; Ἀγγελικοῦλα, εἶπε ἀποταθεὶς πρὸς τὴν σύζυγόν του, ὁ Ἀλέξανδρος εἶνε μικρὸς, ἐνθύμιζε τὸν πάντοτε τοὺς λόγους μου, καὶ ἔμπνεέ του τὸ μῖσος κατὰ τῶν τυράννων!

Μετὰ τινὰς στιγμὰς δὲν ἤκούετο πλέον, εἰμὴ ἡ πνοὴ τοῦ ἀνέμου, βομβοῦντος εἰς τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου· ἄπαντες ὑπνωττον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Μίαν νύκτα τοῦ Νοεμβρίου, δύο πυρὰ ἐφαίνοντο εἰς Ἐπροχαλιὰν, διακόσια βήματα ἐκείθεν τοῦ Τεκέ, καὶ πλοιάριον ἀπάραν ἀπὸ τὴν παραλίαν τῆς πόλεως τῆς Λευκάδος διηυθύνετο πρὸς αὐτά.

Πλησιάζαντες δὲ εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἀκαρνανίας τοῦ πλοιαρίου εἰς τῶν ἐν τῇ λέμβῳ τριῶν ἀνδρῶν ἐπήδησεν εἰς τὴν ξηρὰν παρὰ

τὰ δύο πυρᾶ, ἔνθα εὔρεν ἄνδρα ἄγνωστον εἰς αὐτόν, καὶ παρ' αὐτῶ-
μίαν γυναῖκα καὶ ἓν παιδίον. Εἰς τὸ φῶς ὅμως τῶν πυρῶν παρετή-
ρησε χρυσὰς κινητὰς ταινίας ἄνωθεν τῶν ὑψωμάτων καὶ ὅτι ἐνοπλοῦ-
κατέχουσι τὰ ὄχυρά τῆς θέσεως μέρη.

— Ὑμεῖς εἶσθε ἠρώτησεν ὁ αὐτῆς τὸν ἄγνωστον οἰτινες θὰ
διαβῆτε ἀντικρῦ ;

— Ναί, φίλε μου, ἀπεκρίθη ὁ ἄγνωστος, ὄχι ὅμως ἐγὼ, ἀλλ' ἡ
γυνὴ καὶ τὸ παιδίον. Εἶπε εἰς τὸν καλὸν Σικελιανὸν ὅτι παραδίω-
τὸν πολυτιμὸν μου τοῦτον θησαυρὸν εἰς τὴν φιλοξενεῖαν φιλογενῶν
Λευκαδίων.

— Μὴ σὲ μέλλει, Καπιτάνε, ἐκράυγασεν εἰς ἐκ τοῦ πλοιαρίου,
μὴ σὲ μέλλει. Ἡ γυνὴ καὶ τὸ παιδίον θέλουσιν εἶσθαι πολυτιμότερα
καὶ αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Λευκαδίων;.. Τίς ἄρα ἦτον ὁ φω-
νήσας ...

Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κατσαντώνη ἀντανεκλάσθησαν τὰ πυρᾶ·
ἐν δάκρυ ὡς κρυστάλλινον πρίσμα ἀνέβλυσεν ἐπὶ τῶν βλεφάρων του.
Τὰ βλέμματα τοῦ Κατσαντώνη παρηκολούθησαν τὸ πλοιάριον μέχρις
οὐ ἐγένετο ἄφαντον ἐν τῷ σκότει.

— Ἐχομεν καιρὸν, παιδιά, νὰ διαβῶμεν ἀπόψε τὸν Καρβασαραν·
ἐμπρὸς λοιπόν, εἶπεν ὁ ἥρωας, καὶ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν.

Ἡ αὐγὴ τοὺς ἐχαιρέτισεν ἄνωθεν τῆς Ἀριάδος, ἔνθα ἐκάθισαν·
νὰ ἀναπαυθῶσιν ὀλίγον καὶ ἐπομένως νὰ προγευματίσωσιν.

Ὁ Κατσαντώνης ρίψας ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν συντρόφων του παρε-
τήρησεν, ὅτι ἔλειπεν ὁ Θεόδωρος.

— Τί ἐγένετο, παιδιά, ὁ Θεόδωρος ; ἠρώτησε

Τότε στρέψαντες τὰ παλληκάργια πανταχόθεν τὰ βλέμματά·
των εἶδον τῷ ἔντι ὅτι ὁ Θεόδωρος ἦτο ἀπόν.

— Ἴσως εἶνε ἐδῶ πλησίον διὰ... ἀπεκρίθησάν τινες.

— Κυτάξετε, εἶπεν ἀνήσυχος ὁ Κατσαντώνης.

Οἱ ἀρματωλοὶ ἀνέβησαν εἰς τὰ ὑψώματα, ἐζήτησαν αὐτὸν πανταχοῦ, ἐπυροβόλησαν, ἀλλ' οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις.

— Τί ἔγεινεν, ὦρὲ, ἔλεγεν ὁ Κατσαντώνης· τί ἔγεινε ; μᾶς ἐπρόδωσαν.

— Ἴσως ἐτρύπωσε πουθενὰ καὶ κοιμᾶται, εἶπεν ὁ ὑπασπιστὴς Κώστας.

— Τί ἐτρύπωσε καὶ τί κοιμᾶται ; ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης, τὰ ὄπλα σας εἰς τὸ χέρι.

— Ὅταν ἠρχόμεθα τὴν νύκτα, εἶπεν ὁ Βασίλειος, αὐτὸς ἔμεινεν ὀλίγον ὀπίσω, ἴσως δι' ἀνάγκην του.

— Βρὲ σύντροφοι, ἐφώναξεν ὁ Κατσαντώνης ὁ ἐχθρὸς μᾶς παρακολουθεῖ προγευθῆτε· διὰ νὰ εἰσθε ἔτοιμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ὁ Καρδερίνης.

Εἰς Μονὴν Κονδάρη. κάτωθεν τοῦ Καρβασαρά, κειμένην ἐπὶ μιᾷ μικρᾷ κοιλάδος, ὑπῆρχε καλόγηρός της, ὅστις νόθος ὦν καὶ οὐδένα ἔχων συγγενῆ κατέφυγεν ἐν αὐτῇ· ἠλικιωθεὶς δὲ διωρίσθη κτηνοβοσκὸς καὶ κανδηλανάπτης συγχρόως της Μονῆς.

Ὁ καλόγηρος οὗτος ἔχων ἐρυθρὸν στίγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου του, μεγαλύτερον ταλήρου, ὠνωμάσθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν Καρδερίνης.

— Σκοτώστε τον, διέταξεν ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς, ὁρμῶν πρὸς τὸν Κατσαντώνην. — Ἐμεῖς πασᾶ μου παλληκάρια δὲν σκοτώνουμε ἀπῆντησαν οἱ Ἀλβανοὶ συγκρατοῦντες αὐτόν.

Ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης ἰχνηλατῶν τὸν Κατσαντώνην ἔμαθεν ὑπὸ τῶν κατατκόπων ὅτι διηυθύνετο πρὸς τὴν Ἀκρηνίαν καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν Μοῆν ἔλαβεν τροφάς. Ὅθεν διαβὰς ἐκεῖθεν ἠρώτησε τὸν τε Ἠγούμενον καὶ τοὺς Μοναχοὺς, ἐὰν εἶδον τὸν Κατσαντώνην.

Μὴ δυνηθεὶς δέ, μ' ὄλας τὰς ἀγρίας κατ' αὐτῶν ἀπειλάς, νὰ μάθη τι παρ' αὐτῶν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν Μοῆν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἰνα ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐρεῦνας του, ὀλίγον δὲ μακρὰν τῆς Μοῆς εὗρεν ἐλαύνοντα ἀγέλην αἰγῶν τὸν καλόγηρον Καρδερίνην.

Τί κάμνεις, ὦρέ, αὐτοῦ τὸν ἠρώτησε.

— Τί νὰ κάμω, αἰγας βόσκω, καὶ τώρα τὰς πηγαίνω 'ς τὸ Μοναστήρι.

— Πῶς, ὦρέ, σὺ νὰ βόσκῃς αἰγας; Σ' εἶς, ὦρέ, ἀρχοντόπουλο.

— Ἐγὼ ἀρχοντόπουλο; ἀπεκρίθη ὁ Καρδερίνης, ἐγὼ δὲν ἔχω κανένα συγγενῆ, εἰμὴ μίαν μόνον μητέρα πάμπτωχη.

— Πῶ! εἰς, ὦρέ, εἶσαι ἀπὸ μεγάλη φάρα.

— Μὴ μ' ἀναγελάς, ἀφέντη, ἀπεκρίθη ὁ καλόγηρος, στρέφων ἄλλοῦ τὸ πρόσωπον.

— Καὶ ἂν σοῦ φανέρωσω, ὦρέ, πῶς εἶσαι τουρκόπουλο ἀπὸ μεγάλη φάρα; τότε;...

— Τί τότε; ἀπεκρίθη προθύμως ὁ καλόγηρος.

— Τότε τί μὲ δίδεις;

— Ὅτι θέλῃς.

— Δὲν θέλω, ὦρέ, τίποτε, μόνον ἓνα μιστικὸ νὰ μοῦ πῆς.

— Ἄν τὸ ξέρω ...

— Πῶ, τὸ ξέρεις, ὦρέ, τὸ ξέρεις.

— Ἄν τί; ...

— Νὰ μοῦ πῆς, ὦρέ, ποῦ εἶνε τὸ Κατσαντώνην.

— Πρῶτον πρέπει νὰ μάθω τὸ ἰδικόν μου μυστήριον, εἶπεν ὁ Καρδερίνης.

— Γεῖά, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης· καὶ ἐπέδειξεν εἰς τὸν καλόγηρον μίαν ἐπιστολήν.

— Νὰ τὴν ἴδῳ, εἶπεν ἀνυπόμονος ὁ καλόγηρος.

Ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Καρδερίνην τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσε δις καὶ τρίς.

— « Ἰσοῦφ-Ἀγᾶ, σὲ χαιρετάω, εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου στὸ Κάρλελι εἶνε ἓνα καλογεράκι, καὶ θὰ τὸ γνωρίσῃς ἀπὸ ἓνα σημάδι ποῦ ἔχει στὸ κούτελο κόκκινο· αὐτὸ εἶνε παιδί μου, τὸ ἔκαμα κρυφὰ μὲ μιὰ χήρα Τούρκισσα καὶ γιὰ νὰ μὴ νοιωστῇ τὸ ἐκρέμασάμεν μὲ μιὰ κόφα εἰς τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα· σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ κάμῃς, χατῆρι νὰ τὸ πάρῃς καὶ νὰ τὸ φέρῃς ἢ μὲ τὸ καλὸ ἢ μὲ τὸ ζόρι».

Μουσταφᾶ Μπέης Ἀρτινός.

— Τώρα τί λές, ὦρὲ γιδοβοσκέ, μεγεόπουλο;

— Τώρα τί νὰ εἰπῶ: μὴ με γελάς;

— Θέλεις νὰ σὲ πάρω, ὦρὲ, ἔς τὸν τάτα σου;

— Βέβαια θέλω, ὅταν λέγῃς, ἀλήθειαν.

— Ἐσὺ θὰ μοῦ χρειαστῆς ἀκόμη, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης, πρέπει νὰ σταθῆς ἐδῶ ἀκόμη ψίχα στὸ Μοναστήρι· πάρε τώρα, ὦρὲ τὴν σακκούλα ὅπου μ' ἔδωκεν ὁ τάτας σου νὰ σοῦ δώκω. Καὶ τῷ ἔδωκε βλαάντιον πλήρες χρημάτων, τὸ ὁποῖον μὲ ἀπληστὸν χεῖρα ἔλαβεν ὁ καλόγηρος. Τώρα νὰ μοῦ πῆς, ὑπέλαβεν ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης, ποῦ εἶνε τὸ Κατσαντώνη;

— Ὁ Κατσαντώνης, ἀπεκρίθη ὁ Καρδερίνης, ἀπέρασεν ἐδῶθε μὲ μίαν γυναῖκα καὶ ἓνα παιδί, καὶ ἐτράβηξε πρὸς τὴν Ξηροχαλιᾶ.

— Ἐχε γειά, ὦρέ, καὶ νὰ φυλάξεις τὸ παραγγολή μου.

— Ποιὰ παραγγολή;

— Νὰ καθίσης ἐδῶ ὡς ποῦ νὰ μετάρθω.

— Καλά.

— Ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης μετὰ τῶν ὀγδοήκοντα Ἀλβανῶν του ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν δρομαίως.

— Πλησιάζας εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ Ἀλῆ Μπέη, δύο ὥρας ἀπέχον τῆς Ξηροχαλιᾶς, ἤκουσεν ἐν τῷ σκότει, τῆς νυκτὸς κρότον βημάτων πολλῶν καὶ τὸν κροταλισμὸν τῶν χαλίκων, ἐφ' ὧν προσέκοπτον οἱ πόδες τῶν Κατσαντωνέων.

— Γιὰ τους, εἶπε μυστικῶς εἰς τὸν πλησίον του ἱστάμμενον ψυχογιὸν του, Σεμσεδίν-Πρεμέτην, ἐπιστρέφουν, ἄς τοὺς πάρωμεν κατὰ πόδι καὶ πραγματικῶς ἦσαν οἱ Κατσαντωναῖοι, οἵτινες βαδίζοντες ἐσπευσμένως, ἐγένοντο ἄφαντοι ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ. Πῶ τήρα ἓνα μαῦρο πρᾶγμα ποῦ σκαλεύει ἐκεῖ κάτω ἐπρόσθεσεν εἰς τὸν ψυχογιὸν του, τρέξετε, ὦρέ, νὰ δῆτε τί εἶνε.

— Ὁ ψυχογιὸς συμπαραλαβὼν καὶ ἑτέρους δύο ἔδραμον εἰς τὸ ἐπιδειχθέν μέρος· τὸ φαινόμενον ὑποκείμενον ἦν ἄνθρωπος, δοθεὶς εἰς φυγήν, ἅμα εἶδεν ἐρχομένους κατ' αὐτοῦ τοὺς Ἀλβανούς· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μέρος ἦν ἀνώμαλον καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τρέξῃ, συλληφθεὶς ἀπήχθη ἐνώπιον τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπη, ὅστις διέταξε νὰ τὸν ἀφοπλίσωσι καὶ νὰ τὸν δέσωσι.

— Τίς εἶσαι, ὦρέ; τὸν ἠρώτησεν ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης.

— Εἶμαι, ἀπεκρίθη ὁ αἰχμάλωτος, ὁ Θεόδωρος, ἀνεψιὸς τοῦ Κατσαντώνη.

— Δὲν σέ σκοτώνω, ὦρέ, ὑπέλαβεν ὁ Ἰσοῦφ, θὰ σέ φέρω 'ς τὰ Γιάννινα νὰ σέ βάλῃ 'ς τὸ σουγλὶ ὁ Βεζίρης.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος, μήπως ὅταν μὲ σουγλίση, θὰ ἐκλείψουν αἱ ἀρματωλοί; Ἡμεῖς φυτρώνομεν σὰν τὰ μανιτάρια, καὶ ἐν ὄσφ' ὑπάρχουν τύραννοι, δὲν θὰ λείψωμεν. Ἡξεύρεις, Ἰσοῦφ Ἀράπη, τί κάμνετε;

— Τί, ὦρέ;

— Ποτίζετε μὲ τὸ αἷμα μας τὴν ἐλευθερίαν διὰ τὰ διδῆ περισοτέρους καρπούς.

— Πῶ, τί εἶνε ὦρέ, κεῖνο τὸ λευτεριά;

— Εἶνε τὸ θηρίον τὸ ὁποῖον καταπίνει τοῦ τυράννου σισσώμους. Αὐτοὶ νομίζουν ὅτι χύνοντες αἷμα δροσίζονται καὶ ἐξ ἐναντίας λυσσῶσι, καὶ προχωροῦντες ἀπὸ ἀνομίαν καταστρέφονται ἐπὶ τέλους.

— Σὺ, ὦρέ, εἶσαι δάσκαλο;

— Ναί, εἶμαι μαθητῆς τοῦ Ψαλίδα.

Ἦ! καλὸ δάσκαλο, νὰ κάμνη κλέφτες.

— Τούς κλέφτες, δὲν τούς κάμνει ὁ Ψαλίδας.

— Ἀμὴ ποιό, ὦρέ;

— Ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς διὰ τῶν παρανομιῶν, τῶν ἀρπαγῶν καὶ τῶν καταπιέσεων.

— Σοῦς, σοῦς, ὦρέ, μὴ σκοτώνω τώρα.

Ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης κατηύθυνε τὸ πιττόλιόν του κατὰ τοῦ Θεοδώρου, ἀλλ' ὁ ψυχουῖός του τοῦ ἐκράτησε τὴν χεῖρα.

— Τί ζητεῖς νὰ κάμης, τῷ εἶπε, θέλεις νὰ δώκῃς εἰδήσιν εἰς τὸν Κατσαντώνην ὅτι τὸν ἀκολουθοῦμεν;

.....
Ὁ ἥλιος εἶχεν ὑψωθῆ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα, ὅταν ὁ σκοπὸς τοῦ Κατσαντώνη ἀνήγγειλε τὴν προσέλευσιν τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπη, φέροντος δεδεμένον τὸν Θεόδωρον, προπορευόμενον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ σώματος πρὸς ἐπίδειξιν.

— Ἐγὼ σὰς εἶπον ὅτι ἐχθρὸς μὰς παρακαλουθεῖ, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης. Ἐπαρε, Κώστα, συντρόφους, διαβα τὸ ρέμμα καὶ τοποθετήσου ὀπισθεν τῶν σχοίνων· μὴ ρίψης ντουρέκι, πρὶν ἀνοίξῃ μ' ἐμέ τὸν πόλεμον ὁ ἐχθρὸς, νὰ εἶσαι ὁμως ἕτοιμος νὰ τὴν κτυπήσῃς ὀπισθεν, ἀμα ἰδῆς ρινόμακτρον ὑψωμένον ἐπὶ τοῦ ἄκρου μιᾶς ράβδου.

* *

Ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης θεωρῶν τὸ σῶμα του μεταξὺ δύο πυρῶν εὐρυσκόμενον, θὰ ἐμβῆ εἰς ἀταξίαν, καὶ τότε νὰ ριφθῶμεν ἐκατέρωθεν κατ' αὐτῶν μὲ τὰ ξίφη.

— Καπιτάνε, ἀπεκρίθη ὁ Κώστας θὰ μείνης μὲ ὀλίγους, ἡ ὑπαρξίς μας εἶνε ἡ ζωὴ σου, καὶ δὲν πρέπει νὰ σ' ἀφήσω νὰ ριφκοινδυνεύσῃς.

— Ὁ Κατσαντώνης, φίλε μου, δὲν σκιαῶται ἀπὸ ὀγδοήντα σαποκολιές, ἄκουσε τί σέ λέγω.

— Ὁρισμὸς σου, καπιτάνε ἀπεκρίθη ὁ Κώστας, καὶ λαθὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν διαταχθέντα ἀριθμὸν τῶν παλληκαριῶν μετέβη εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ ρεύματος.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰσοῦφ ἐφάνη προχωρῶν ἰσπευσμένως, ἀραιῶνων κατὰ μέτρον τῆς προσεγγίσεώς του μὲ τὸ σῶμα τοῦ Κατσαντώνη, τοῦ Ἀλθανοῦς του.

Ὁ Κατσαντώνης ἐφάνη ἐπιτήδεις εἰς τὴν θέσιν του, ἵνα ἐπισύρῃ πρὸς αὐτὸν τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ πραγματικῶς ὁ Ἰσοῦφ

Ἄραπης ἰδὼν τὸν Κατσαντῶνην «Γιὰ τὸς ἐκραύγασε, γιόνα, ὦρε, γιόνα, ἀπάνω τους, ὦρέ μπούρα».

Ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο ἰσχυρά· ὁ Ἰσοῦφ Ἄραπης ἐπληγώθη ἑλαφρά εἰς τὸν βραχίονα, ὁ ψυχουῖός του Σεμσεδίν-Πρεμέτης ἐφρονεῦθη.

Ἐν τούτοις οἱ Ἄλβανοὶ ἀλαλάζοντες ἐπολέμουν λυσσῶδῶς· δις ἐρρίφθησαν ἐπὶ τοῦ μικροῦ σώματος τοῦ διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Κατσαντῶνη, καὶ δις ἀπεκρούσαν γενναίως πολλοὺς ἀφήσαντες νεκροὺς, τοὺς ὁποίους δὲν ἤδυνήθησαν νὰ πάρωσιν.

Ὅταν ἤκουσαν τὴν θροντὴν τῶν πυροβόλων τοῦ σώματος τοῦ διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Κώστα ὀπισθὲν των, ἐμβῆκαν εἰς ἐντελῆ ἀταξίαν τρέχοντες τῆδε κάκεισε ἵνα εὕρωσιν ὀχύρωμα.

Τέλος ἰδόντες τοὺς Κατσαντωναίους ἐπερχομένους κατ' αὐτῶν ἔφευγον κραυγάζοντες ραί ραί!

Ἡ σφαγὴ ὑπῆρξε μεγάλη, ἀλλ' ὁ Κατσαντῶνης ἰδὼν πεσόντα τὸν ὑπασπιστὴν ἢ πρωτοπαλλήκαρόν του Κώσταν ἐκραύγασεν· «εἰς τὸν τόπον παιδιὰ μὴ διώκετε».

Οἱ μείναντες Ἄλβανοὶ διασκορπισθέντες τῆς κοιλάδος καὶ ἐκεῖθεν ἐγένοντο ἄφαντοι, λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν αἰχμάλωτον Θεόδωρον.

Ὁ Κατσαντῶνης ἐπλησίασε τὸν ἀγαπητόν του Κώσταν κείμενον αἰμόφυρτον μεταξὺ ἔρεικῶν καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν ἐνόμισε νεκρόν, εἶτα κινήσας αὐτόν, καὶ λαβὼν τὴν χεῖρα του, παρετήρησεν ὅτι ἐζῆ, τὸ αἶμα ἔρρεεν ἐκ τοῦ τραχήλου του καὶ εἶδεν ὅτι ἡ πληγὴ δὲν ἦτο θανάσιμος· διότι ἡ σφκίρα, διελθοῦσα κάτωθεν τοῦ ὠτός, διεπέρασε τὸ σαρκῶδες μέρος καὶ ἐξῆλθε πλησίον τοῦ τείνοντος.

Ἀμέσως διέταξε νὰ φέρωσιν ὕδωρ μὲ τὸ ὁποῖον ἐπλυναν καὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν πληγὴν, θέσαντες αὐτὴν καλῶς.

Ὁ Κώστας ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς, ἠρώτησεν, ὡς ἄλλος Ἐπαμεινώνδας, τὸν Κατσαντώνην—ἐνίκησαμεν Καπιτάνε ;

— Ναί, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης, ἀλλὰ μᾶς ἐπῆραν τὸν Θεόδωρον.

— Πρὶν πληγωθῶ, ὑπέλαβεν ὁ Κώστας, εἶδον φονευθέντα τὸν Σεμσεδὶν-πρεμέτην ψυχουῖόν τοῦ Ἰσοῦφ-Ἀράπη.

Πρόσταξε νὰ κόψουν τὴν κεφαλὴν του, νὰ τὴν ἀλλάξωμεν μὲ τὸν Θεόδωρον.

Ἦξεύρεις ὅτι οἱ Ἄλβανοὶ θεωροῦν ἄκραν καταφρόνησιν τὸ νὰ τεθῆ ἡ κεφαλὴ γνωστοῦ τινος ἢ οἰκείου ἐπὶ δημοσίας ὁδοῦ. Ὄταν εἰδοποιήσωμεν τὸν Ἰσοῦφ Ἀράπη, ὅτι θέλομεν καταλάβει ὀχυρὰν θέσιν ἐπὶ τῆς ἀγούσης εἰς Ἰωάννινα μεγάλης ὁδοῦ, καὶ ἐκθέσωμεν ἐν αὐτῇ τὴν κεφαλὴν τοῦ Σεμσεδὶν πρὸς ἐπίδειξιν εἰς τοὺς διαβάτας θὰ μᾶς ἀνταλλάξῃ μ' αὐτὴν τὸν Θεόδωρον.

— Καλὰ λέγεις, Κώστα ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης.

Καὶ διέταξε νὰ κόψωσι τὴν κεφαλὴν τοῦ Σεμσεδὶν καὶ νὰ τὴν θέσωσι ἐντὸς μιᾶς πύρας.

— Ἦδη πρέπει νὰ δειπνήσωμεν καὶ νὰ δράμωμεν κατόπιν τοῦ ἔχθρου, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Αἱ ἡμέραι τοῦ Νοεμβρίου εἰσι βραχεῖαι. Ἡ συμπλοκὴ ἐτελείωσε τὴν τρίτην μετὰ μεσημβρίαν ὅθεν ἀποδειπνήσαντες οἱ Κατσαντωναῖοι ἐξεκίνησαν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Ἀπὸ τὰ ἔγνη τοῦ ἐχθροῦ ἐπληροφόρηθησαν ὅτι οὗτος ἐβάδιζε τὴν πρὸς τὸ Κομπότι ὁδόν· ὅθεν ἀπεφάσισαν νὰ κάμωσι τὴν πορείαν ἐν νυκτί, ἵνα λαμβάνωσι τοὺς διασπαρέντας πανταχοῦ κατασκόπους τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ.

Ἡ νύξ ἀσυνήθως ἐν Ἀμβρακίᾳ ἐν τῇ τοιαύτῃ τοῦ χρόνου ὥρα ἦν ἀστερέεσσα.

Οἱ ἀστέρες ἔλαμπον ὡς ἀδάμαντες ἐπὶ τοῦ στερεώματος.

Ὁ μικρὸς στρατὸς τοῦ Κατσαντώνη ὠδεύεν ἐν ἄκρῃ σιγῇ παραλλήλως ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς ἐπιμήκουσ φάργγος τῆς Δρίνισσας, ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἀρχηγόν· ἀπόσπασμα δὲ μικρόν, ὡς ὀπισθοφυλακὴ ἔφερε τὴν κεφαλὴν τοῦ Σεμσεδίν Πρεμέτη, ὅπερ διετέλει ἐν παροξυσμῷ φόβου, ἀσυνήθους εἰς τοὺς γενναίους στρατιώτας.

Κύων παρηκολούθει ἐκ τοῦ πλησίον τὸν φέροντα τὴν κεφαλὴν ὅστις ἐγένετο ἄφαντος, ἅμα ὁ φέρων αὐτὴν στρατιώτης τὴν ἀπέθετε κατὰ γῆς, καὶ ἀπεμακρύνετο μετὰ τῶν συντρόφων του· ἀναλαμβάνοντος δὲ τοῦ στρατιώτου αὐτήν, ὁ κύων αὖθις ὡς φάντασμα ἐπλησίαζε καὶ παρηκολούθει αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιώτας του.

— Παναγία μου! βοήθεια, ἔλεγεν ὁ φέρων τὴν κεφαλὴν.

— Κύριε ἐλέησον! ἔλεγεν ὁ ἕτερος καὶ — ὁ Θεὸς νὰ μᾶς βοηθήσῃ, ἔλεγον ὅλοι.

— Ἀφῆσέ την κατὰ γῆς, ὡρὲ Δημήτρη, εἶπον οἱ λοιποὶ εἰς τὸν κομίζοντα αὐτήν.

Ὁ Δημήτριος τὴν ἀφῆκε παρὰ τὴν ὁδόν· ὅλοι ἀπεμακρύνθησαν καὶ οὐδεὶς ἐβόλεπε πλέον τὸν κύνα ἀκολουθοῦντα, ἀλλ' ὁ Δημήτριος ὤφειλε κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ νὰ φέρῃ τὴν κεφαλὴν· καὶ ἰδοὺ πάλιν ὁ κύων παρηκολούθει.

Ὡρὲ παιδιὰ, εἶπεν εἰς τῶν συντρόφων, ὁ σκύλος εἶνε ἡ ψυχὴ τοῦ Σεμσεδίν, ἥτις μᾶς ἀκολουθεῖ ὅταν φέρωμεν τὴν κεφαλὴν.

Ὁ πρωτόγερος τοῦ χωρίου μου μὰς ἔλεγε μίαν ἡμέραν, ὅτι διαβαίνων μίαν νύκτα ἀπὸ Ὀθωμανικὰ μνήματα, εἶδε πλῆθος ἄπειρον σκύλλων, περιερχομένων ἐντὸς τοῦ νεκροταφείου, οἷτινες οὔτε ἐγαύγιζον, οὔτ' ἐδάγγανον, καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἤκουσα, ὅτι ὅταν ἀποθάνῃ Τρῦρκος ἢ ψυχὴ του μεταμορφώνεται εἰς σκύλον.

— Ἀλήθεια, εἶπον συγχρόνως ὅλοι ἄς ἀφήσωμεν εἰς μίαν γωνίαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἄς εἴπωμεν εἰς τὸν ἀρχηγὸν ὅτι ἔπεσεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐχάθη.

Ὁ Δημήτριος καίτοι συλογιζόμενος ὅτι θέλει ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν ὀργὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, κυριευόμενος ὁμως ὑπὸ πανικοῦ συγκτετήθη καὶ ἔρριψεν ἐπὶ μιᾶς γωνίας τῆς ὁδοῦ τὴν κεφαλὴν.

Μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ὁ Κατσαντώνης διέταξε νὰ σταθμεύσωσι παρὰ τὸ χωρίον Λαγκάδα, δύο ὥρας ἀπέχον τοῦ Ἀννίνου, ἵνα στείλῃ χωρικὸν τινὰ πρὸς κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ.

— Δημήτρη Δημήτρη, ἔκραξε καὶ ὁ Δημήτριος ἐπαρουσιάσθη ἐντρομος. — Ποῦ εἶνε ἡ κεφαλὴ; ἔβγαλέ την εἰς τὸν ἀέρα νὰ μὴ βρωμήτῃ.

— Καπιτάνε, εἶπεν τραυλίζων ὁ Δημήτριος, ἡ κεφαλὴ μ' ἔπεσεν εἰς τὸν δρόμον.

— ὦρέ, τί λὲς χαντακωμένε ; ἐκραύγασεν ὁ Κατσαντώνης πλήρης ὀργῆς· τί ἔκαμες, ἄθλιε ; ἐγενεις ἀφορμὴ νὰ χαθῇ ὁ Θεόδωρος· μὲ τὴν κεφαλὴν τὸν ἐσώξαμε καὶ τώρα τὸν φονεύεις ἄθλιε· εὐθὺς νὰ χαθῶς ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Ἡ μεγαλητέρα κχταισχύνῃ δι' ἓνα Ἀμαρτωλὸν εἶνε ἡ ἀποπομπή του ἀπὸ τὸ σῶμα.

— Καλλίτερα, Καπιτάνε, νὰ μὲ σκοτώσης, εἶπεν ὁ Δημήτριος.

— Διατί, ὦρέ ξεχασμένε, ὑπελαβεν ὁ Κατσαντώνης νὰ μὴ προ-

σέχης ; νὰ φύγης ὥρῃ, νὰ φύγης ἐκεῖνος ὅπου δὲν προσέχει εἰς ἓνα, θὰ κάμη καὶ ἄλλο ἴσως χειρότερον.

— Δὲν τὸ ἔκαμα ἐπίτηδες, ἀπεκρίθη ὁ Δημήτριος κλαίων.

— Τί θὰ 'πῆ δὲν τὸ ἔκαμες ἐπίτηδες ; τὸ κακὸν ἔγεινε, ὥρῃ, ἔγεινε...

— Καπιτάνε, μὴ μὲ διώξης καὶ πηγαίνω νὰ τὸ φέρω.

— Καὶ ποῦ θὰ τὸ εὔρης ὥρῃ, ἄλλη μιὰ φορά ; ἀπεκρίθη ὁλος ὀργῇ ὁ Κατσαντώνης.

— Μὴ σε μέλη κκαπιτάνε τὸ φέρω.

— Πῶς τὸ φέρεις, ὥρῃ ;

— Ξέρω ποῦ εἶνε τὸ φέρω.

— Ξεχασμένε δὲν σὲ νοιώθω τί λέγεις, ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης, φεύγα ὀγλήγωρα...

— Τὸ φέρω, τὸ φέρω, ἔλεγεν ὀδυρόμενος ὁ Δημήτριος τὸ φέρω, καπιτάνε... ἐγὼ τὸ ἔθεσα εἰς ἓνα μέρος τοῦ δρόμου.

— Διατί, ὥρῃ ;

— Διότι ἓνα φάντασμα !

— Τί φάντασμα ;

— Ἡ ψυχὴ τοῦ...

— Ποιὰ ψυχὴ τοῦ... τί λὲς ὥρῃ χαμένε.

— Ἡ ψυχὴ τοῦ Σεμσεδὶν μᾶς ἀκολούθαγε.

— Τί λογιά ;

— Ἐγεινὲ σκύλλος καὶ ἤρχονταν μαζί μας

— Φωτιὰ νὰ σε κάψη, ξεχασμένε.

— Ὡρῃ Κώστα ἐφώνησεν ὁ Κατσαντώνης, ὥρῃ Κώστα ;

— Τί ὀρίζεις καπιτάνε, ἀπεκρίθη ἐμφανισθεὶς ὁ Κώστας.

— Ἐπαρε ὥρῃ αὐτὸν τὸν χαντακωμένον νὰ σὰς δείξῃ ποῦ ἔρριψε τὴν κεφαλὴν, καὶ νὰ τὴν ἐπάρετε νὰ τὴν φέρετε.

— Εἶνε μακρὰν ἀπ' ἐδῶ ; ἠρώτησεν ὁ Κώστας τὸν Δημήτριον.

— Ἔως ἐν τέταρτον, ἀπεκρίθη ὁ Δημήτριος, ἐξακολουθῶν νὰ κλαίῃ, ἐγὼ δὲν ἐρχομαί· καλλίτερα ἔχω νὰ μὲ σκοτώσετε· ἐγὼ δὲν ἐρχομαί· καλλίτερα ἔχω νὰ μὲ σκοτώσετε· ἐγὼ εἶδα ὀλοζώντανον ἰὰ μ' ἀκολουθεῖ.

— Ἐσὺ ὦρ' ἐπαλάβωσες, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης ἐν ἀκρατήτῳ θυμῷ, ἢ πηγαίνεις ἢ σὲ σκοτώνω, ὦρὲ χαμίνε· ὁ σκύλος ὅστις σὰς ἠκολούθει, εἶνε ὁ σκύλος τοῦ Σεμσεδίν· ἐγὼ τὸν εἶδα, ὅταν ἐπολέμα ποῦ ἦττον κοντά του καὶ βέβαια ὅταν ἐπήρατε τὴν κεφαλὴν του, σὰν ἠκολούθησεν.

Οἱ Τοῦρκοι γίνοντα· σκύλοι, ὅταν ἀποθαίνουν, ὑπέλαβεν ὁ Δημήτριος ὀλοζύων.

— Ὁρὲ, ὁ Θεὸς ὅπου ἔκαμε τὴ ψυχὴ τὴ δική σου ἔκαμε ὦρὲ, καὶ τὴ ψυχὴ τοῦ Σεμσεδίν· πῆγαίνε γρήγορα, εὐθύς, εἶνε καὶ καλοὶ Χριστιανοί, ὑπετονθορήσεν ὁ ἀρχηγός· καὶ κακοὶ Χριστιανοί, καθὼς εἶνε καὶ κακοὶ Τοῦρκοι.

Γέλως ἄσβεστος κατέλαβεν ἅπαντας καὶ μάλιστα τοὺς συνοδεύοντας τὸν Δημήτριον, ἐννοήσαντες τὴν ἀπάτην των.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἤρχοντο ὁ Κώστας ἀκολουθούμενος ὑπὸ τριῶν ἄλλων συντρύφων καὶ ὁ Δημήτριος φέρων τὴν κεφαλὴν. Ὁ Δημήτριος ἦν εἰς τῶν γενναίων παλληκαριῶν ἀτρόμητος ἐν πολέμῳ. Ἡ δεισιδαιμονία ὁμῶς ὑπῆρχε τοσοῦτον ἰσχυρὰ ἐν τῇ διανοίᾳ του, ὥστε ἡ ὄψις του ἐνέφαινε τὸν τρόμον τῆς ψυχῆς του. Μόλις κατέθεσεν ἐπὶ γῆς τὴν κεφαλὴν καὶ ἐνεφανίσθη ὁ κύων πλησιάσας τὸν Δημήτριον. ὅστις ἐξέβαλε φωνὴν ἀγρίαν.

— Ἐλθέ, πιστὸν ζῶον, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, θωπεύων τὸν κύνα ὅστις ἴστατο περίλυπος πλησίον τῆς κεφαλῆς. Ἴδου, ἀνόητε, ὑπέλαβεν ἀποταθεὶς εἰς τὸν Δημήτριον, βλέπεις ὅτι εἶνε σκύλος κατὰμο-

νος, τὸν φοβεῖσαι ἀκρίμη; Φέρε του ὀλίγον ψωμί, Ὁ κύων ὠσφράθη διὰ τῆς ριῆς τὸν ἄρτον, ἀλλὰ δὲν ἔφαγε.

— Δράμετε εἰς τὸ χωρίον Λαγκάδα, καὶ φέρετε ἐδῶ ἓνα χωρικόν. ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης.

Μετὰ μικρὸν ἦλθεν ὁ χωρικός.

— Ἐλα ἰδῶ σιμὰ, μπάρμπα, πῶς σὲ λέγουν;

— Ἀκούομαι Γεώργιος, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός.

— Θὰ σὲ στείλω εἰς ἓνα θέλημα.

— Ὅρισμός σου, καπιτάνε, φθάνει νὰ μὴ μὲ στείλῃς πουθενὰ κοὶ μὲ κρεμάσουν.

— Δὲν σὲ κρεμοῦν, ὦρὲ, θὰ σὲ στείλω εἰς τὸν Ἰσοῦφ Ἀράπη.

— Αὐτὸς δὲν εἶνε δύο ὥρας ὅπου ἐδιάβηκεν ἐδῶθεν ἀπὸ τὸ χωριὸν, κ' ἐπῆρεν ὀλίγον ψωμί καὶ ἐτράβηξεν εἰς τὸν Ἄννινο· ἐγὼ καπιτάνε δὲν πηγαίνω εἰς αὐτὸ τὸ σκυλλί, γιὰτὶ ὅταν τοῦ πῶ ὅτι μὲ στέλλεις ἐσὺ, θὰ μὲ κρεμάσῃ.

— Μὴ φοβᾶσαι δὲν σοῦ κάνει τίποτε,

— Καὶ τί νὰ κάμω, καπ τάνε;

— Νὰ πᾶς νὰ τοῦ πῆς, ὅτι σ' ἔστειλεν ὁ Κατσαντώνης καὶ κρατεῖ τὰ παιδιὰ σου καὶ τὴ γυναῖκα σου ρεχέμι, καὶ ἂν δὲν πηγαίνῃς, θὰ τὰ σκοτώσῃ.

— Ἐπειτα θὰ τῷ πῆς. Ὁ Κατσαντώνης σὲ χαιρετάει, ὅτι ἔχει τὸ κεφάλι τοῦ Σεμσεδίν τοῦ ψυχογυιοῦ σου· ὅτι εἰ σὺντροφοὶ τοῦ ζητοῦν ἢ νὰ τοὺς δώκῃς τὸν Θεόδωρον ἢ θὰ πηγαίνουν νὰ τὸ στήσουν εἰς τὸ ρεῦμα τῶν Πέντε Πηγαδιῶν διὰ νὰ τὸ ταραχῇ ὅποιος διαβχίνει.

— Τοῦτο μονάχά;

— Ὅχι· ἂν σὲ πῆ καὶ πῶς θὰ γείνη ἢ ἀλλαξιά, νὰ τοῦ εἰπῆς νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Βαλμάδα νὰ ταμπουρωθῇ ἐκεῖ μὲ τὰ παλληκάρια

του, καὶ ἐκεῖ ἔρχομαι καὶ ἐγὼ εἰς τὸ πέρα μέρος καὶ κουβεντιάζομε,
 - Δεῖξατέ του, ὦρὲ Κώστα καὶ τὸ κεφάλι. Ἴδὲ το, ὦρὲ νὰ
 τοῦ πῆς πῶς τὸ εἶδες.

Ὁ χωρικός ἐδίσταζεν εἰσέτι, ἀλλ' ὁ Κατσαντώνης τὸν ἐβε-
 βαίωσεν ὅτι ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης δὲν ἔχει ἀφορμὴν νὰ τὸν κακοποιήσῃ
 ἀποστελλόμενος βιβαίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

Ἄποχωρῶν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς συμπλοκῆς ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης
 καὶ μὴ θεωρῶν ἀκολουθοῦντα τὸν ψυχογιόν του, ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ,
 μαθὼν δὲ ὅτι ἐφρονεῦθη τοσοῦτον ἐλυπήθη, ὥστε συνέτριψεν ἐπὶ ἐνὸς
 βράχου εἰς μυρία τεμάχια τὸν κόπανον τοῦ πυροβόλου του.

— Φέρτε, ὦρὲ, ἐκράυγασε παράφορος ὑπὸ ὀργῆς, φέρτε κεῖνο
 τὸ κλέφτη τὸ Ρωμηό, νὰν τὸ κάνω κιοφτέ μὲ τὸ σπαθί μου.

— Πῶί τί κακὸ θὰν τὸν κάνης, Ἰσοῦφ-Ἀγᾶ; τῷ εἶπε γέρον
 Ἀλβανός, τί κακὸ θὰν τὸ κάνης; αὐτὸ παρακαλεῖ νὰν τὸ σκοτώνης
 νὰ γλυτώσῃ τὸ ντροπὴ νὰν τὸ φέρης 'ς τὰ Γιάννινα· καὶ τὸ Ἀλῆ-
 Πασᾶ θὰ χολιάσῃ μπούρα μου 'σαν πάρη χαμπάρι πῶς τὸ σκοτώνης
 καὶ δὲν τὸ πῆγες ζωντανό· νὰν τὸ σκοτώνης ἐδῶ 'ς τὰ ἔρημα ποιοῦ
 θὰ τὸ τηρήσῃ; κκενὲς· ἐκεῖνο θέλει νὰ τὸ βλέπῃ τὸ ντουινά.

Ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης οὐδεμίαν ἐδῶκεν ἀπάντησιν εἰς τὸν γέροντα
 Ἀλβανόν, ἀλλ' ἐζήτησεν ὀλίγον ὕδωρ καὶ ἔπιε.

Μετὰ μικρὸν εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον Ἄννινον καὶ κατέλειψαν ἑμὲν Ἰσοῦφ-Ἀράπης, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πάνου Τσαρά, οἱ δ' Ἄλθανοὶ του εἰς τὰς παρακειμένας οἰκίας.

Καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς λύπης ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης, οὐ μόνον διὰ τὸν φόνον τοῦ ψυχογυιοῦ του, ἀλλὰ καὶ διότι μετρήσας τοὺς Ἄλθανοὺς του παρετήρησεν ὅτι ἔλειπον εἴκοσι τρεῖς, ἐξηπλώθη εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου καὶ ἐζήτησε νὰ καπνίσῃ.

— Τί ἔχεις, Ἰσοῦφ Ἀγᾶ; τῷ εἶπεν ὁ Πάνος, μὴν ἐκρύωσες, θέλεις νὰ σοῦ δώκω λίγην ρακὴν;

— Φέρε, ὦρὲ Πάνο, ἀπεκρίθη μὲ πνιγηρὰν φωνὴν ὁ Ἰσοῦφ.

— Πιστεύω, ἔρχεσθε μακρόθεν ὑπέλαβεν ὁ Πάνος.

— Ὅχι, ὦρὲ, πολὺ μακριά.

— Σὲ βλέπω κουρασμένον, θέλεις νὰ κοιμηθῆς;

— Ναί, ὦρὲ, νὰ κοιμηθῶ ψίχα. Ὡρὲ Χαλήλ, εἶπεν ἀποταθεῖς εἰς τὸν εἰσελθόντα Ἄλθανὸν μὲ ἀναμένον τὸ τσιμπούκιον, θὰ κοιμηθῶ ψίχα, καὶ νὰ πῆς τοὺς Ἀρβανιτάδες νὰ κρατοῦν βάρδια καὶ νὰ πᾶνε ὦρὲ, δύο τρεῖς ἔς τὸ ράχι νὰ τηρᾶνε. . .

Μετὰ δύο ὥρων παρέλευσιν, εἰσελθὼν ὁ γέρον Ἄλθανὸς τὸν ἐξύπνισε.

— Ἰσοῦφ Ἀγᾶ! σὲ χαλεύουν τῷ εἶπες

— Ποιό, ὦρὲ, μπούρα, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ, ἐγερθεῖς καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς στρωμνῆς. Ποιό, ὦρὲ, μπούρα;

— Ἐνα Χωριάτη.

— Καὶ τί θέλει, ὦρὲ, — Δὲν ἔξέρω.

— Δὲν τὸ ῥώτας, μπούρα μου;

— Τὸ ῥώτησα καὶ δὲν θέλει νὰ μου πῆ,

— Πῶ, τί σοῦ λέγει;

- Τίποτε, πῶς χαλεύει τὸν ἀγᾶ.
- Πές το νὰ κόψη τὸ σβέρκο νὰ ἐρθῆ.
- Ὁ γέρον Ἀλβανὸς ἐξῆλθε καὶ ἐπίστρεψε παρακολουθούμενο ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ.
- Πῶ, τί θέλεις, ὦρὲ μπάρμπα; τῷ εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης.
- Ἐγὼ δὲν θέλω τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός.
- Ἄμ' τί κακὴ σου φλάσκα μοῦ κύπιασε;
- Εἶμαι ἀποττελάτορας. — Ἀπὸ ποιό, ὦρὲ;
- Ἀπὸ τὸν κλέφτη τὸν Κατσαντωνη.
- Τὸν Κατσαντωνῆ ὦρὲ; εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ, καὶ ἠγέρθη ὄρθιος θεωρῶν βλοσυρῶς τὸν χωρικόν.
- Ἐγὼ τῷ εἶπα, Ἰσοῦ-ἀγᾶ, πῶς θαῦρω τὸ μπελιά μου, αὐτὸς ὅμως ὁ κλεφτης μ' ἐπῆρε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιὰ μου χερέμι γιὰ νὰ μ' ἀναγκάσῃ νὰ ἐρθῶ μ' ἐφοβέρησεν, ἂν παρακούσω, θὰ τοὺς κόψη.
- ὦρὲ, τὸ σκυλλί, καὶ τί νὰ κάμῃς ὦρὲ;
- Νὰ σοῦ πῶ χαιρετίσματα ἀπὸ λογου του, καὶ ἂν ἀγαπᾷς ν' ἀλλάξετε τὸν Θεόδωρο μὲ τὸ κεφάλι τοῦ Σεμσεδίν.
- Καὶ κρατεῖ, ὦρὲ, τὸ κεφάλι τοῦ Σεμσεδίν τὸ Κατσαντωνῆς
- Ναί, τὸ ἔχει μού τῶδειξε.
- Καὶ τί θὰ τὸ κάνῃ, ὦρὲ μπάρμπα, θὰ τὸ φάγῃ;
- Ὅχι· μοῦ εἶπεν ὅτι τὰ παλληκάρια του ζητοῦν ἢ νὰ κάνῃ ἀλλάξιὰ τὸ κεφάλι τοῦ Σεμσεδίν μὲ τὸν Θεόδωρο, ἢ θὰ τὸ στήσουν ἔς ρέμμα τῶν Πέντε Πηγαδιῶν ὅποιος διαβραίνει νὰ τὸ τηρήῃ.
- Καὶ μὲ τὸ λές ἀκόμη, ὦρὲ; εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ πλήρης θυμοῦ. καὶ ἔδραμε νὰ δράξῃ τὸ εἰς ἓνα τῶν τοίχων τοῦ δωματίου κρεμάμενον ξίφος του.

Καὶ ὅταν μὲ σκοτώσῃς, ὑπέλαβεν ὁ χωρικός, ποῖος θὰ γλυτώσῃ

τὰ παιδιὰ μου καὶ τὴν γυναῖκά μου πῆγαιναί πρῶτα ἐλευθέρωσέ τα καὶ ὕστερα κόψε με.

— Καλὰ σοῦ λέγει, εἶπεν ὁ γέρον Ἀλβκνὸς εἰς τὸν Ἰσοῦφ, στὰς μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ χωρικοῦ. Αὐτὸ τῶστειλαν μὲ τὸ ζόρι, τὴ νὰ κἀνη; ἔς τὸ ζόρι ποιοὺ χκαλεῦε; νὰ βρῆ δίκην; ντροπή, Ἰσοῦφ ἀγᾶ, ντροπή.

Ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης ἐγνώρισεν ὅτι ἔχει ἄδικον, καθ' ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς καὶ τοῖς Ἀρματωλοῖς ὁ ἀπεσταλμένος θεωρεῖται ἱερός.

— Ἄς τὸ ψῆση πῶ νὰ τὸ φάγη, νὰ πῆς ὥρῃ, τὸ χαϊδούτη τὸ Κατσαντώνη, εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ τῷ χωρικῷ, μεταβαλὼν τόνον φωνῆς ἐπὶ τὸ τὸ ἠπιώτερον.

— Ὅ,τι θεὸς τοῦ λέγω, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός ἐντρομος.

— Ἄειντε, ὥρῃ. Ἄειντε, εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ, πῆγαινε σ' τὸ δουλειά σου.

— Πρὸ μικροῦ, εἰσελθὼν ὁ Πάνο-Τσάρης, ἔστη πλησίον τῆς θύρας θεωρῶν μεταξύ τοῦ Ἰσοῦφ-Ἀράπη καὶ τοῦ χωρικοῦ σκηρὴν καὶ ἀκροώμενος τὸν μεταξύ των διάλογον· πρέπει νὰ σώσω, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόδωρον· εὐκαιρία ἀρμοδιωτέρη δὲν γίνεται.

— Ἰσοῦφ-Ἀγᾶ! Ἰσοῦφ-Ἀγᾶ! τῷ εἶπε προχωρήσας ἐν σπουδῇ ἐνώπιόν του· ὅπως κάμνεις, θ' ἀφανίσης τὸν τόπον.

— Γιατί, ὥρῃ Πάνο; ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ θεωρῶν αὐτὸν ἀσκαρδαμυτεῖ.

— Διότι, ἐὰν ἀφήσης νὰ στήσωσιν οἱ κλέφται τὴν κεφαλὴν τοῦ ψυχογιοῦ σου εἰς τὸ ρεῦμα τῶν Πέντε Πηλαδιῶν, θὰ σκορπίση ὁ κόσμος· οἱ χωρικοὶ θ' ἀφήσουν τὰ χωράφια των καὶ θὰ φύγουν ἀπὸ τὸν φόβον τους, ὁ καθεὶς θὰ νομίζῃ ὅτι ἔγεινε τὸ κλέφτικο.

— Καλὰ σοῦ κουβεντιάζει ὁ Πάνος, εἶπεν αὐθις ὁ γέρον Ἀλ-

θανός, ἐλθὼν ἐν τῷ μίσῳ, κηλά σου κουβεντιάζει μπούρα μου. Πῶ συλλογίσου τὸ Ἄλῃ-Πασᾶ ἂν τὸ μάθῃ πῶς τὸ κλέφταις βάζουν ἔς τὸ σουγλί τὰ κεφάλια τῶν Ἀρβανιτᾶδων καὶ τὸ στήνουν ἔς τὸ μείν-
τάνι, τί κακὸ θὰ κάμῃ ἀπὸ τὸ θυμὸ του.

— Τί θὰ κάμῃ Πλάακο;—Στοχάσου.

— Νὰ πηγαίνῃς ἀγᾶ μου, νὰ τὸν πολεμήσῃς νὰ τὸ πάρῃς, εἶπεν ἀφελῶς ὁ Πάνος.

— Κόπιασε νὰν τὸ πάρῃς ἐσύ, ὦρὲ Πάνο, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ· δὲ στέκεται, ὦρὲ, νὰν τὸ πολεμῶ, δὲ στέκετ' ὦρ', ὁ κιοτής, μὲ βλέπει καὶ φεύγει.

Παρ' ὀλίγον νὰ ἐκφύγῃ ἀπὸ τὸν λάρυγκα τοῦ Πάνου ὁ προδό-
της γέλως· ὅθεν στραφεῖς μὲ βίαν ἐπροχώρησε πρὸς τὴν θύραν ζητή-
σας ὕδωρ.

— Κάμε ὅ,τι θέλῃς, Ἰσοῦφ Ἀγᾶ, εἶπεν ὁ Πάνος ἐπανελθὼν.

— Τί κάθῃσαι καὶ τὸ ψιφιρίζεις ; ὑπέλαβεν ὁ γέρων Ἀλθανός.
δός τὸ τὸ κλέφτη· γιὰ ἓνα παληορρωμῆ, θ' ἀφήκῃς τὸ ἀρβανιτᾶδικο
κεφάλι νὰ τὸ ντροπιᾶσῃ τὸ Κατσαντώνη ; Πῶ μεις δὲν τ' ἀφίνομε,
ὦρὲ μπούρα.

* *
*

Μικρὰ σιγὴ ἐπεκράτησεν ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης περιήρχετο τὸ δω-
δωμάτιον συλλογιζόμενος.

— Ἀμὴ σὰν τὸ μάθῃ τὸ Βεζίρη ; εἶπεν ἐπὶ τέλους στὰς ἐνώ-
πιον τοῦ γέροντος Ἀλθανοῦ καὶ τοῦ Τσάρα.

— Ποιὸς θὰ τοῦ δώκῃ τὸ χαμπέρι ; εἶπεν ὁ γέρων Ἀλθανός.

— Τὰ παλληκάρια, ὦρὲ.

— Ὡς αὐτὸ ἔγνοια σου, ὑπέλαβεν ὁ γέρον... ἐγώ.

— Ἐφυγεν, ὦρὲ Πάνο τὸ χωριάτη, ἠρώτησεν ὁ Ἰσοῦφ.

— Δὲν ξεύρω.

— Φώναξέ το, ὦρὲ, νὰ στραφῆ ἄν φεύγη.

Ἡ Πάνος ἀναχωρήσας, ἐπανῆλθε μετὰ μικρὸν ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ.

— Ἐλα δῶ ὦρὲ μπάρμπα, τῷ εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ, τί λοῆς, ὦρὲ, θὰ ἰδοθοῦμε μὲ τὸ Κατσαντώνη ;

— Μ' εἶπε ἀφέντη, ὁ Κατσαντώνης ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, νὰ πᾶς νὰ ταμπουρωθῆς ἔς τὸ χωριὸ Βαλμάδες, καὶ ἔρχεται κι' αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἀντικρυνὴ ράχη καὶ κουβεντιάζετε.

— Πόσα σύντροφο ἔχει, ὦρὲ μπάρμπα ὑπέλαβεν ὁ Ἰσοῦφ,

— Μηγαρεῖς τοὺς ἐμέτρησα ; εἶδα πολλοὺς.

— Καὶ σὺ, ὦρὲ παλιομπάρμπατση, Ρωμῆ δὲν εἶσαι ; Χιανέτη εἶσαι ;

— Ὡ ! Ὡ ! εἶπεν ὁ Πάνος, νὰ μὲ συγχωρήσης, Ἰσοῦφ ἀγᾶ, δὲν τὸ καταδεχόμεθα.

— Ὅχι ὦρὲ σὺ μπούρα Πάνο. ἐσύ εἶσαι μπιστὸ βαγιά μὰ τὸ ψωμί ! δὲ λέγω γιὰ σένα. Νὰ πηγαίνης ὦρὲ μπούρα μου, ἔς τὸ Βαλμάδι νὰ μὴ μοῦ κάνῃ καμμιά χωσιὰ ἐκείνον τὸ χαϊδούτη νὰ τηράξης καλὰ καὶ νὰ μοῦ κάμῃς σημάδι σὰν ἔρχωμαι.

Μετὰ δύο ὥρας τὰ δύο μικρὰ στρατόπεδα ἦσαν τὸ ἓν ἀπέναντι τοῦ ἄλλου· μπίσα, γιὰ μπίσα, ἔκραζεν ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης, μπίσα, γιὰ μπίσα ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης.

— Σοῦ στέλλω τὸ Πάνο Τσάρα, ἀνέκραξε ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης νὰ κουβεντιάσετε.

— Τι νὰ κουβεντιάσωμεν ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης νὰ σοῦ δώσω τὸ κεφαλι, νὰ μοῦ δώσης τὸν Θεοδωρῆ ;

— Νὰ σοῦ δώσω γρόστα, ὦρέ, Κατσαντώνη;

— Ἐγὼ γρόστα ἂν ἤθελα, εὕρισκα ὅσα ἤθελα ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης. Ἐγὼ ὦρέ Ἰσοῦφ-Ἀράπη δὲν εἶμαι κλέφτης· ἐγὼ εἶμαι ἀρματωλὸς μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ πολεμῶ τὸν Ἀλῆ-Πασᾶ, ὅσο ἔχω στάλα αἷμα ἔς τὸ κορμὶ μου.

— Ἐσύ, ὦρέ χαλᾶς τὸ Τουρκιά·

— Μόνον τοὺς κακοὺς Τούρκους, σὺν τὸν Ἀλῆ ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης.

— Προσκύνησε, ὦρέ, ἐκράγαυσε ὁ Ἰσοῦφ στεντορεῖως προσκύνησε· νὰ σέ κάνη ὦρέ, τὸ Βεζῖρη Καπιτάνο ς' τ' Ἄγαφα.

— Καθὼς ἔκαμε καὶ ἄλλους πολλοὺς ς' τὸ σουγλι ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης· θέλεις νὰ κάμωμεν ἀλλαξιά, ὦρέ, Ἰσοῦφ- Ἀράπη; αὐτὰ ποῦ κουβεντιάζεις εἶνε χαμένα.

— Σὲ λυποῦμαι, ὦρέ Κατσαντώνη, τέτοιο παλληκάρη νὰ χαθῆ.

— Ὅλοι, ὦρέ Ἰσοῦφ, εἴμεθα παλληκάρια καὶ μιὰ μέρα θὰ μᾶς δοκιμάσετε.

— Μὴ κουβεντιάζῃ, ὦρέ, ἔτσι.

— Ἄμῃ πῶς, μὲ τὸ τουφέκι;

— Ὅχι ὦρέ, μὲ τὸ φίλα.

— Νὰ τελειώσωμεν. ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης· στείλε μὲ ἓνα Ἄλθανὸν κάτω εἰς τὸ ρεῦμα, τὸν Θεοδωρῆ, νὰ σείλω καὶ ἐγὼ συγχρόνως τὸ κεφάλι μὲ ἓνα σύντροφον· ὄλαις ἢ ἄλλαις κουβέντες δὲν κάνουν μισὸ ἄσπρο.

Ἡ ἀλλαγὴ ἐγένετο· καὶ ὁ μὲν Ἰσοῦφ-Ἀράπης ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ χωρίου, ὁ δὲ Κατσαντώνης διηυθύνθη πρὸς τὸν Ἀσπροπόταμον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ἦτο Φεβρουάριος μῆν, ὁ Κατσαντώνης διημέρευσε ἐν τῷ χωρίῳ Γρεβενάκι, κειμένῳ ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους Κρανιάς ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ὀχυρῶ πανταχόθεν, καὶ ἔχοντι ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν τρομερὰν φάραγγα, τὴν χωρίζουσαν τὴν πρὸς τὰ Τρίκκαλα ἀγούσαν ὁδόν.

Τὸ χωρίον τοῦτο, ὡς καὶ ἅπαντα τὰ κείμενα ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς Πίνδου, καὶ ἐκ Δυσμῶν καὶ ἐξ Ἀνατολῶν κατοικοῦνται ὑπὸ μόνον χριστιανῶν.

Οἱ χωρικοὶ ἅπαντες διετελοῦν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς εὐθυμίας, οὔσης ἀπόκρεω, ὁ δὲ Κατσαντώνης καὶ τὰ παλληκάριά του ἦσαν οἱ ξενιζόμενοι.

Τὴν Κυριακὴν τῆς ἀπόκρεω μετὰ τὴν μεσημβρίαν συνήχθησαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χωρίου, ἐνθα ὑπῆρχε πλατεῖα μικρὰ ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀσωμάτων, ὅλοι αἱ ὀρεσίτροφοι παρθένοι καὶ νέοι διὰ νὰ χωρεύσωσιν.

Ὁ Κατσαντώνης ἦτο προσκεκλημένος μετὰ τῶν παλληκαριῶν του, ὁ δὲ χορὸς ἐγένετο πρὸς τιμὴν του.

Ἐποχὴ ἱεροῦ καὶ ἁγίου πατριωτισμοῦ

Ὁ διωκόμενος ὑπὸ τοῦ τυράννου τῆς Ἠπείρου Κατσαντώνης ἐξενιζετο ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ συνευθύμει, ἀλλ' οὐδέποτε ἔμαθεν ὁ ἀποτρόπαιος οὗτος Σατράπης παρ' οὐδενὸς περὶ τῆς φιλοξενείας ταύτης.

Ὁ Ἕλληνας ὑπῆρχεν ἄγνος ἐν τῇ ἀπομονώσει του, ἡ πίστις καὶ ἡ πατρὶς ἦσαν τὸ ἀδιάκοπον αὐτοῦ μέλημα· ὑπὸ τὴν καταπίεσιν τυραννίου ἀγρίου ἀνεπτύσσετο ἔτι μάλλον ὁ ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας, καὶ πολλάκις ὑπὸ τὸν τρόμον τοῦ θανάτου ἢ παρρησία δὲν τὸν ἐγκατέλιπε· καταδιώξεις, ἀρπαγὰς περιουσιῶν, φυλακίσεις, ἐξοστρακισμοὶ καὶ αὐτὸ τὸ μαρτύριον, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀναγκάσωσιν νὰ παρεκλίνη ἀπὸ τὸ καθήκον του· τοιοῦτον ἔλαχε τὸν Ἕλληνα ἡ ἐποχὴ τοῦ 1821 ...

Εἰς τὸν ἦχον ἐνός ἀσκαύλου συνοδευομένου ὑπὸ παμμεγίστου τυμπάνου, ἐρρυθμίζοντα τὰ βήματα τῶν χορευτῶν.

Σιγησάντων μετὰ τὸν χορὸν τοῦ ἀσκαύλου καὶ τοῦ τυμπάνου, αἱ κόραι καὶ οἱ νέοι ἤρξαντο ἄδοντες τὰ ἄσματα τοῦ Παπαθύμιου.

Μαυρίζουν πάλι τὰ βουνά,

Μαυρίζουνε κ' οἱ κάμποι

κ' ἡ ρεμματιαῖς ἀχολοῦν·

Τί νᾶναι, κρίνα τοῦ βουνοῦ ;

Τοῦ κάμπου μαντζουράναις ;

Τί νᾶν' ἀχὼ π' ἀκούεται ;

Ὁ Παπαθύμιος πολεμᾷ

μὲ τοὺς Ἄρβανιτάδες.

Χίλιους σκοτώνει 'ς τὸ βουνό,

Καὶ χίλιους μέσ' 'ς τὸν κάμπο.

Τρία μπαϊράκια 'πῆρέ τους,

Κι' ὄλον τὸν τσεπανέ τους.

Καὶ 'σάν τὰ γίδια φεύγουνε

'Σάν πρόβατα σκορποῦνε.

Ἡ εὐθυμία ἐφθασεν εἰς τὸ ἔπακρον· οἱ γέροντες ἠγέρθησαν καὶ συνεχρότησάν χορὸν μετὰ τῶν θυγατέρων των. Εἰς ὑγείαν σου καπιτάνε, ἐκραύγαζον πανταχόθεν· ὑψοῦντες τὴν πλόσκαν ὡς τρόπαιον ἐσχάτης εὐθυμίας, εἰς ὑγείαν τῶν παλληκαριῶν.

— Καπιτάνε, καπιτάνε, ἐκραύγαζε μακρόθεν γραϊὰ τῆς ἐρχομένη ἐσπευσμένως καὶ φέρουσα εἰς τὴν χεῖρα ἐπιστολήν.

— Κόπιασε, βάβω, κοντά, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης.

— Ἐφυγεν εὐθύς, ἀπεκρίθη ἡ γραϊὰ.

Ὁ Κατσαντώνης ἔλυσεν τὴν σφραγίδα καὶ τὸ ἀνέγνωσε.

«Φίλε μου!

«Τὴν πέμπτην τῆς Τυρινῆς γίνεται ἓνας γάμος εἰς τὸ Κλίνοβον. Ὁ Ἄλῃ Πασῶς ἐμήνησεν εἰς τὸν Ἰσοῦφ Ἀράπη νὰ ὑπάγῃ ν' ἀρπάσῃ τὴν κόρην νὰ τοῦ τὴν φέρῃ ἐδῶ».

Ὁ Γνωστός σου.

Ὁ Κύρ Ἀλέξης, ὑπετονθόρυσεν ὁ Κατσαντώνης πάντοτε φροντίζει διὰ τὸ καλὸν τῶν χριστιανῶν. Εὐγέ σου, φίλε μου Νοῦ-σε καὶ σχίσας εἰς μυρία τεμάχια τὸ γραμματίον τὰ ἐσκόρπισεν εἰς τὸν ἄνεμον.

— Κώστα, ἔκραξε, καὶ ἡ Κώστας μὲ δύο πηδήματα εὐρέθη ἐνώπιόν του.

— Αὔριον σύνταχα θ' ἀνχωρήσωμεν καὶ νὰ ἔχῃς ἔτοιμα τὰ παλληκάρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Τὸ ὄρος Κόζακος, ἐκτεινόμενον ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς, μεσαῖον σύμπλεγμα τοῦ εὐάρνου ζυγοῦ τῆς Πίνδου καὶ ἀπολήγον εἰς τὰ μεθόρια τῆς Θεσσαλίας, εἶνε σκηνογραφικόν.

Αἱ ἀκρόρειά του εἶνε ἀπότομοι καὶ φαλακράι, ἀλλ' εἵκοσι πόδας κάτωθεν ὑπάρχουσι κατάφυτοι ὑπὸ προαιωνίων καστανεῶν, οἱ πρόποδες αὐτοῦ σχηματίζουσιν ὄροπέδιον ἐπίμηκες, κεκαλυμμένον καὶ τοῦτο ὑπὸ καστανεῶν, πλατάνων καὶ κέδρων, ποτιζομένων ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐξερχομένων διαυγῶν καὶ καταψύχρων πηγῶν.

Εἰς ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, τὸ ἔδαφος ὁμοιάζει τάπητα σμαράγδινον, κεντημένον ὑπὸ ἀπείρων χρωμάτων. Ἡ φύσις τὸ ἐπρόικισε μὲ ἄνθη παράγει, τὰ ἴα καὶ ὁ θυμός καλύπτοντα τὰ ταπεινά τοῦ ὄροπέδιου μέρη, πληρῶσιν εὐωδίας τὴν ἀτμόσφαιραν.

Ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ παγκάλου τούτου τάπητος, τὸν ὁποῖον καὶ Αὐτοκράτορες καὶ Βασιλεῖς στεροῦνται, καθήμενος ὁ χωρικός, τὸ τέκνον τῆς φύσεως, θεωρεῖ μακρόθεν τὴν κοιλάδα τῶν Τρικκάλων καὶ ἅπασαν τὴν εὐδαίμονα τῆς Θεσσαλίας γῆν, περιελισσομένην ὑπὸ τοῦ σταχυοτρόφου Πηγνείου, τὰ δὲ ἀργυρᾶ αὐτοῦ ρεῖθρα ὑπὸ τοῦ ζεφύρου ριπιζόμενα, ὡς λαμπούσας λεπίδας ὄψεως ἔρποντος εἰς τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου.

Ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου τούτου ἐστάθμευσεν ὁ Κατσαντώνης τὴν ἐπιούσαν. — Κώστα, εἶπεν εἰς τὸν γνωστὸν ἡμῖν ὑπασπιστὴν του, πρέπει νὰ προσέξουμε νὰ μὴ χάσωμεν τὸ κυνήγι.

— Τί λογιῆς; ἀπεκρίθη ὁ Κώστας.

— Ὑπάρχουσιν, υπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης, δύο ὁδοὶ ἀγροῦσαι εἰς τὸ Κλίνοβον, ἡ μὲν ἤτις διέρχεται διὰ τοῦ Γαρδικίου καὶ Πολιανῆς, εἶναι δύσβατος καὶ τραχεῖα, ἀλλὰ συντομωτέρα· ἡ δὲ τοῦ Βαθυρεύματος καὶ Βιστάνων ὁμαλωτέρα, ἀλλὰ μακρύτερα. Πόθεν θὰ διαβῆ ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης δὲν γινώριζομεν.

— Θὰ κάμης καρτέρι τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπην, ἀπεκρίθη ὁ Κώστας;

— Ναί.

— Καὶ πῶς ἤξεύρεις ὅτι αὐτὸς ἔρχεται ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο;

— Τὸ ἤξεύρω, — Ἄ! ἰκατάλαβα, ἐκεῖνο τὸ γραμματάκι ποῦ σ' ἔδωσεν ἡ γραῖα...

— Ναί, ὁ Ἀλέξης Νούτσος μοῦ γράφει, ὅτι ὁ κατηραμένος Ἀλῆ Πασᾶς ἐμήνυσεν εἰς τὸν Ἰσοῦφ-Ἀράπην νὰ ὑπάγῃ εἰς Κλίνοβον διὰ ν' ἀρπάσῃ μίαν κόρην, ἣτις θὰ ὑπαδρευθῆ τὴν Πέμπτην. — Καὶ πῶς ὀνομάζεται;

— Δὲν μὲ γράφει ὅταν ὑπάγωμεν εἰς τὸ χωρίον μαθάνομεν.

— Ἄς ὑπάγωμεν λοιπὸν εἰς τὸ χωρίον νὰ εἰδοποιήσωμεν τοὺς γονεῖς τῆς νὰ τὴν φευγατίσωσιν.

— Ὅχι, Κώστα, ὄχι. Ἄν τὴν φευγατίσωσιν οἱ γονεῖς τῆς καὶ ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης ὑπάγῃ νὰ τὴν ζητήσῃ καὶ δὲν τὴν εὔρῃ, ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς θ' ἀφανίσῃ καὶ τοὺς γονεῖς τῆς καὶ τὸ χωρίον. Ἡμεῖς πρέπει νὰ πολεμήσωμεν τὸν Ἰσοῦφ Ἀράπην διαβαίοντα διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν χωρίον αὐτὸς δὲν γινώριζει ὅτι ἐμάθαμεν τὸν σκοπὸν του· ὅταν τὸν νικῶμεν, εἰσερχόμεθα εἰς τὸ χωρίον φευγατίζομεν τὴν κόρην καὶ συμβουλευόμεν τοὺς χωρικοὺς νὰ προσκλαυθῶσιν εἰς τὸν Ἀλῆ-Πασᾶν, ὅτι ὑπήγαμεν ἡμεῖς καὶ τὴν ἀρπάσαμεν καὶ ἐφύγαμεν.

— Καλὸν σχέδιον, ἀπεκρίθη ὁ Κώστας.

— Λάβε λοιπὸν, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης, τοὺς ἡμίσεις συντρόφους καὶ ὕπαγε νὰ καρτερεύσῃς εἰς τὴν Μοτσαρὰν ὅθεν φαίνονται

καὶ οἱ δύο δρόμοι· ἄφητέ τον νὰ προχωρήτη καὶ ἀκολούθησέ τον κατὰ πόδι, χωρὶς νὰ σ' ἐνοήσῃ· ἐγὼ θὰ πιάσω τὴν Κρύαν Βρύσιν, εἰς τὸ διασταύρωμα τοῦ δρόμου, ὅθεν εἶνε ἠναγκασμένος νὰ διαβῆ, διότι ἄλλου δρόμος δὲν εἶνε. Ὅταν πλησιάσῃτε εἰς τὴν κρύαν βρύσιν ἀνοιξε τὸ ντουφέκι πίσω του καὶ τότε προχωρῶ καὶ ἐγὼ καὶ τὸν φτιάνομεν σωττὸν ἀγᾶ.

— Καὶ διατί ἔκαμες ἓνα σχέδιον, τόσον κοπιαστικόν; ἠρώτησεν ὁ Κώστας· διατί, νὰ μὴ τὸν καρτερέσωμεν εἰς τὴν Κρύαν Βρύσιν νὰ τὸν βαρέσωμεν.

— Ὁ σκοπὸς εἶνε νὰ γλυτώσωμεν τοὺς Κλινοβίτας ἀπὸ τὴν ὄργην τοῦ *Ἀλῆ Πασᾶ. — Τί λογῆς;

— Ὅταν τὸν παρακολουθήσῃ καὶ τὸν βαρέσῃ κατόπιν, θὰ νομίζῃ, ὅτι τὸν ἠκολουθοῦσαμεν νὰ τὸν βαρέσωμεν ὅταν ὅμως ἰδῇ ὅτι τὸν ἐκαρτερούταμεν νὰ τὸν βαρέσωμεν, θὰ ὑποπτευθῆ ὅτι εἴμεθα εἰδοποιημένοι, καὶ τοῦτο δὲν συμφέρει, ἀκρουμάσου τι σοῦ λέγω καὶ μὴ σέ μέλλῃ, ζεύρω ἐγὼ τὶ κάμνω.

Ὁ ὄρισμός σου, καπιτάνε, υπέλαθεν ὁ Κώστας καὶ ἀνεχώρησεν ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

Τὴν Πέμπτην, τρεῖς ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, φαίνεται ἐρχόμενος ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης, συνεπάγων ὑπὲρ τοὺς διακοσίους Ἄλβανούς, Ὁ Κώστας ἰδὼν ὅτι ἔλαβε τὴν ὁδὸν, τοῦ Βαθυρρέυματος, τὸν

παρηκολούθησε μακρόθεν, ὀδεύων ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ἐπάνω Περ-
νιάγκου.

Φθάτκντες δὲ εἰς Βίστανα, ἐφάνησαν εἰς τὰς ὄψεις τοῦ Ἰσοῦφ-
Ἀράπη παρακολουθοῦντες αὐτόν.

— Τήρα, πάππο· εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ πρὸς τὸν γέροντα Ἀλθανόν,
ὅστις ἦν ὁ Μέντωρ του, τήρα γιάτο Κατσαντώνη, μᾶς ἀκολουθάει.
Ἐμεῖς ἤπαμεν νὰ τὸ κυνηγήσωμεν κκι αὐτὸ μᾶς κυνηγάει κατὰ
πόδι.

— Σὰν μᾶς κυνηγάει, τὸ κυνηγᾶμεν κ' ἐμεῖς, ἀπεκρίθη ὁ γέ-
ρων Ἀλθανός περιφρονητικῶς.

Ὁ Ἰσοῦφ παρετήρει ὅτι καθ' ὅσον ἐπλησίαζον εἰς τὴν Κρύαν
Βρύσιν, ὅθεν ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ διαβῶσιν ὑπαρχόντων ἀνωθεν ἀ-
ποτόμων βράχων, κλειόντων πᾶσαν ἄλλην διαβάσειν, οἱ Ἀρματωλοὶ
ἐγκαταλείποντες τὰ ὑψώματα κατὰ μικρὸν προεχώρουν εἰς τὰ κάτω.

— Ἐὰ μᾶς ἀνοίξουν τὸ ντουρέκι εἶπεν εἰς τὸν γέροντα, ἀνοί-
ξετε, ὦρέ, τὰ μάτια σας, προσέθεσεν εἰς τοὺς ὀπλοφόρους του, τηρᾶτε
καλά.

Κρότος πυροβόλου ἠκούσθη καὶ εἰς τῶν Τουρκλθανῶν ἔπεσε νεκ-
ρός. Οἱ Ἀλθανοὶ ἠλάλαξαν, καὶ ὁ πυροβολισμὸς ἤρξατο ἐκατέρωθεν.
Ὅταν ὁμοῦ εἶδεν ὁ Ἰσοῦφ- Ἀράπης καὶ ἐκ τοῦ ἀπέναντι μέρους
νέους πυροβολισμοὺς καὶ ἤκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Κατσαντώνη, ἐφριξε.

— Μᾶς ἔζωσχν, ὦρέ πάππο, εἶπεν εἰς τὸν γέροντα Ἀλθανόν.
Αὐτὸ τὸ Κατσαντώνη, εἶνε τερτιπλῆ· πῶ ! ποῦ βρέθηκ' ἐμπρὸς μας,
ὦρέ δὲ τὸ νοιώθω.

— Ἐὰ πέρασαν ἀπὸ τὰ κάτω ρέμμα τὴν τύχτα καὶ δὲν τὸ
νοιώσαμεν, καὶ ἔτρεξε καὶ μᾶς ἔκαμε καρτέρι· γιὰ πῶς βρέθηκ' ἐδῶ.
Μπερικίτθερσιν ποῦ εἶνε μιὰ χούφτα κλέφτες, ἂν ἦτανε πολλὰ, βράϊ
'ς τὸ Τουρκιά. Ὁ Θεός, ὦρέ Ἰσοῦφ ἀγά, νὰ στραβῶνῃ τὸ ραγια·

αὐτὰ κάνει τὸ ζουλούμια δὸς το δὸς του ὀλημέρα, ὦρὲ μπούρα μου, πάτιε το 'ς τὸ σβέρκο θὰ σηκώση κεφέλι.

Ὁ τουφεκισμὸς ἤρξατο πανταχόθεν· οἱ Ἄλβανοὶ ἐπολέμου γενναίως· προσπαθοῦντες δὲ νὰ περιζώσωσι ἐκ τῶν ὑψωμάτων τὸν Κατσαντώνην ἐπιπτον νεκροί, κρατούντων τῶν Καταντωναίων ὅλας τὰς θέσεις ἐκεῖνας, ἐξ ὧν ἦν δυνατὸν νὰ περικυκλωθῶσιν ἐν μόνον καταφύγιον εἶχον, νὰ ριφθῶσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Τρικκάλων πρὸς τὸ Βράνον· ἀλλ' ὤφειλον νὰ διαβῶσι ἐν ρεῦμα, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔρρεον εἰς κλάδος τοῦ Πηνειοῦ, κατερχόμενος ἐκ τοῦ Λάκμωνος.

* *

Ὅταν ὀπισθοδρομοῦντες ἀπεπειράθησαν τὴν διάβασιν, ἡ σφαγὴ ἐγένετο τρομερά.

Ραῖ, ὦρὲ Κατσαντώνη, νισάφι, ὦρὲ, ραῖ, φτάνει πλειό! ἐκραύγαζεν ὁ Ἰσοῦφ Ἀράνης, ὅστις μόλις μετὰ τριάκοντα ἀνδρῶν ἐσώθη διαβάς τὸν ποταμὸν ἀφοῦ ἐπληγώθη εἰς τὸν μηρόν.

Ἀπὸ τὴν Κρύαν Βρύσιν, ἐνθα ἀπηθανατίσθη τὸ ὄνομα τοῦ Κατσαντώνη, καὶ ἤτις μέχρι σήμερον θεωρεῖται ὡς τὸ τρώπαιον τοῦ ἀτρομήτου τούτου ἀρματωλοῦ κατὰ τοῦ τυράννου τῆς Ἠπείρου, ἀπὸ τὴν Κρύαν Βρύσιν, λέγω, μέχρι τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ, ὁ χῶρος ὑπῆρχε κεκαλυμμένος ὑπὸ πτωμάτων.

Ὁ Ἰσοῦφ λαβὼν τὴν ὁδὸν τῶν Τρικκάλων ἐγένετο ἄφαντος, καταλαβούσης αὐτὸν τῆς νυκτός.

Ἐπλησίαζε τὸ μεσονύκτιον, ὅτε ὁ Κατσαντώνης εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Κλίνοβον, εὐρῶν εἰσέτι τοὺς κατοίκους εὐθυμοῦντας μὲ τὸν

βάκχον καὶ διηυθύνθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κοτσάμπαση.

— Ὁρὲ Κώστα, εἶπε καθ' ὄδον τῷ ὑπασπιπτῇ του, ἤλλαξεν σχέδιον, — Τί σχέδιον, Καπιτάνε;

— Ν' ἀρπάσωμεν τὴν κόρην. — Πῶς νὰ τὴν ἀρπάσωμεν;

— Ναὶ νὰ τὴν ἀρπάσωμεν. — Καὶ τί νὰ τὴν κάμωμεν;

— Νὰ ὑποκριθῆς σὺ τὸν ἐρωτευμένον. — Ἐγὼ, διατί;

— Διότι πιθανὸν νὰ εὐρεθῆ κανένας διαβόλος νὰ σφυρίξῃ εἰς τ' αὐτὶ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὅτι μᾶς τὴν ἔδωκαν οἱ χωρικοὶ καὶ τὴν ἐφεύγατίσαμεν, καὶ τότε τὸ μὲν χωρίον θὰ καύσῃ, τοὺς δὲ χωρικοὺς ἀλλοίμονον! τίς ἤξεύρει τί θὰ τοὺς κάμῃ.

— Λοιπὸν τί νὰ κάμωμε ;

— Ὅτι σ' εἶπα, νὰ ὑποκριθῆς ὅτι τὴν ἀγαπᾶς.

— Πολὺ καλὰ, ἀπεκρίθη ὁ Κώϊτας.

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κοτσάμπαση, τὴν ὁποίαν εἰς τῶν συντρόφων ἐγνώριζεν. Ὁ Κοτσάμπασης ἰδὼν εἰσολθόντα τὸν Κατσαντώνην τὸν ὑπεδέχθη περιχαρῶς,

— Καλῶς ὤρισες Καπιτάνε, τῷ εἶπε. πῶς ἦτο αὐτὸ τὸ καλόν;

— Ἄφησε τὰ χὰδια καὶ ἄκουσε, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης· ἔγεινεν ἀπόψε κανένας γάμος ;

— Ἐγεινεν ὑπέλαβεν ὁ Κοτσάμπασης, θεωρῶν περιέργως τὸν Κατσαντώνην.

— Ποῦ ;

— Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γρεβενιώτη.

— Τί ἄνθρωπος εἶν' αὐτός ὁ Γρεβενιώτης ;

— Αὐτός εἶνε ἔμπορος εἰς Ὁδησόν, λείπει πρὸ δέκα ἐτῶν· καὶ πρὸ εἴκοσι ἡμερῶν ἦλθεν ἕνας νέος Ζαγορήσιος μὲ γράμματα ἀπὸ τὸν ἴδιον εἰς τὴν σύζυγόν του, ὅστις τῆς ἔγραφεν ὅτι τὸν στέλλει νὰ στεφανωθῇ τὴν κόρην σου· ἀπόψε ἔγεινεν ὁ γάμος.

— Ἐγὼ θὰ τὴν κλείψω, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης.

— Τί λὲς γιὰ τὸ Θεό, Καπιτάνε ! ἀπεκρίθη ὁ Κοτσάμπασης ἐξαφανισθεὶς.

* *

Ὁ Κατσαντώνης ἐγέλασε.

— Φίλε μου, ἄκουσε, θὰ σ' εἰπῶ ἐν μυστικόν.

— Εἰπέ μοι.

— Πρὶν σὲ τῷ εἰπῶ θὰ σ' ὀρκίσω.

— Καὶ πιστεύεις ποτὲ ὅτι ἐγὼ θὰ προδώσω τὸ μυστικόν σου !

— Ὅχι, διότι ἂν τὸ προδώσης σὺ πρῶτος θὰ πάθῃς.

— Πολὺ καλὰ, ὀρκίζομαι. Κεὶ καταβιδάσας μίαν εἰκόνα τῆς Παναγίας κρεμαμένην εἰς τὸν τοῖχον ὠρκίσθη.

— Ἄκουσε λοιπόν, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης· ὁ Ἄλῃ-Πασᾶς διέταξε τὸν Ἰσοῦφ Ἀράπην νὰ ἔλθῃ ν' ἀρπάσῃ τὴν κόρην καὶ νὰ τοῦ τὴν ὑπάγῃ.

— Δοιπόν ;

— Τὸν Ἰσοῦφ Ἀράπην μὲ τοὺς Ἀρβανιτάδες του τὸν ἐπολέμησε ἐρχόμενον εἰδῶ καὶ τὸν ἐχάλασα εἰς τὴν Κρύαν Βρύσιν.

— Διὰ τοῦτο ἠκούσαμεν ἀφ' ἐσπέρας πυροβολητῶν βοήν, εἶπεν ὁ κοτσάμπασης, διχκόψας τὴν ἡμιλίαν τοῦ Κατσαντώνη.

— Ναι, ἐπῆρε τὸν δρόμον τὸν Τρικκάλων, ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης.

— Τί θέλεις νὰ κάμω ἐγὼ τώρα ;

— Νὰ σταθῆς νὰ σὲ δέσω.

— Νὰ μὲ δέσης;

— Ναί, νὰ σὲ δίσω καὶ νὰ σὲ φέρω στὸ σπίτη τῆς νύφης.

— Καὶ τί νὰ κάμω;

— Νὰ προσποιηθῆς ὅτι σὲ φέρω νὰ μοῦ δείξης τὸ σπίτη.

— Σ' ἱκατάλαβα, σ' ἱκατάλαβα· σὲ εἶχα διὰ καλὸν πολέμαρχον, εἶπεν ὁ κοτσάμπασης, τώρα βλέπω ὅτι εἶσαι καὶ φρόνιμος ἄνθρωπος μὲ τὸ παραπάνω. Ἄμῃ ἢ καϋμένη ἢ μάννα της, ὅπου δὲν τὸ 'ξεύρει, τί θὰ στοχασθῆ; θὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν λύπην της.

— Ἐμπορεῖς νὰ τὴν φέρῃς ἐδῶ χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ.

Μάλιστα, ἀπεκρίθη προθύμως ὁ κοτσάμπασης καὶ ἀμέσως ἀνεχώρησεν.

— Μετὰ μικρὸν εἰσῆλθεν ἡ μήτηρ τῆς κόρης.

— Ποῖος εἶνε ἡ ἀφεντιά του; ἠρώτησεν ἡ γυνὴ πλησιάσασα τὸν ἔνοπλον Κατσαντώνην.

— Ὁ Κατσαντώνης ἀπεκρίθη ὁ κοτσάμπασης.

— Ὡ Καπιτάνε μου, νὰ ζῆς νὰ σ' ἔχωμε, εἶπεν ἡ γυνὴ περιπτυξαμένη τὸν Κατσαντώνην.

— Ὁ ἦρωσ οὗτος ἔχαιρε τοσαύτην ὑπόληψιν ἐν Ἡπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ, ὥστε πολλάκις οἱ χωρικοὶ ὠρρίζοντο εἰς τὴν ζωὴν του.

Οὐδένα ποτὲ ἠδίκησεν, οὐδένα ἐζημίωσεν, οὐδένα ποτὲ χριστιανὸν ἐκακοποίησε, μᾶλλον δὲ τοὺς εὐηργέτει τὸ κατὰ δύναμιν, προκινδυνεύων πολλάκις ὑπὲρ αὐτῶν.

— Ὡ ! νὰ ζῆς νὰ σ' ἔχωμεν, ἐξηκολούθει νὰ λέγῃ ἡ Γρεβενιώτισσα.

†

— Ἄκουσε, κυρά, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης καὶ τὴν διηγῆθη τὴν συμφορὰν κὴν ἐπικπειλοῦσαν τὴν θυγατέρα καὶ τὸν γαμβρόν της.

— Ὡ τὸ σκυλλί, ὑπέλαβεν ἡ γυνὴ, καὶ τώρα τί νὰ γείνη;

— Μ' ἐμπιστεύεσαι τὴν κόρη σου καὶ τὸν γαμβρόν σου, νὰ τοὺς πάρω μαζί μου καὶ νὰ τοὺς φέρω εἰς τὴν ἀγίαν Μαύραν;

— Ἀκούς ἐκεῖ, σ' ἐμπιστεύομαι! ἀπειρήθη ἡ γυνή, καὶ μ' ἐρωτᾷς ἀκόμη;

— Διὰ νὰ παίξωμεν καλὰ τὸ παιγνίδι, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης πρέπει νὰ μὴν εἰπῆς τίποτε εἰς τὴν θυγατέρα σου οὔτε εἰς τὸν γαμβρόν σου οὔτε εἰς κανένα σου συγγενῆ ἢ χωρικόν, διότι, ἂν μάθῃ ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς ὅτι τὴν ἐφευγάτισα θεληματικῶς, ἐχαθήκατε καὶ σὺ καὶ ὁ ἄνδρας σου, καὶ τὸ χωρίον ἀκέραιον.

— Ὅλ' φοβηθῆ ὅμως ἡ κόρη μου ἡ καυμένη.

— Ἄς φοβηθῆ· ὅταν ἐβγῶμεν ἀπὸ τὸ χωριό, τότε μαθαίνει ὁ γαμβρός σου καὶ ἡ κόρη σου τὴν ἀλήθειαν· ὕπαγε εἰς τὴν οἰκίαν σου.

*
*

Μετὰ μικρόν ὁ Κατσαντώνης μετὰ τῶν παλληκαριῶν του φέροντος δεσμευμένον τὸν Κοτσάμπασην, εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τῶν νεογύμων, ἐνθα συνευθύμουν εἰσέτι οἱ προσκεκλημένοι, Κατ' ἀρχᾶς ἐχάρησαν ἅπαντες, ἀκούσαντες ὅτι ὁ Κατσαντώνης ἐρχεται, ὅταν ὁμως εἶδον δεσμευμένον τὸν Κοτσάμπασην τῶν ἐσκυθρώπασαν.

— Τι σ' ἔκαμεν ὁ καυμένος; εἶπον δύο τρεῖς συγχρόνως.

— Δὲν ἤθελε νὰ μοῦ δείξῃ τὸ σπίτι· ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης μετ' ὀργῆς.

— Νά, καπιτάνε, ποῦ σοῦ τ' ὅδειξε, λῦσέ τον τώρα, καὶ καλῶς ὄρισες· κάθισε νὰ εὐθυμῆσωμε,

— Διὰ χάριν σας θὰ τὸν λύσω, ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης·

καί, λύσετέ τον, ὦρὲ παλληκάρια, ἐκραύγασε· λύσετέ τον καὶ διώξατέ τον ἐδῶθεν.

— Κόπιασ' ἐδῶ, κυρὰ νύφη, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, καὶ ἡ νύφη ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιόν του, καὶ τοῦ ἐφίλησε τὴν χεῖρα κατ' ἔθιμον ἠπειρωτικόν.

— Ποῖος εἶνε ὁ γαμβρός; ὑπέλαβεν.

— Ἐγώ, ἀπεκρίθη νέος κομψός, ἐλθὼν ἐνώπιόν του.

— Μιὰ φορὰ εἶν' ἕνας χρόνος ποῦ διάβαινε ἐδῶθεν τὸ πρωτοπαλληκαρό μου ὁ Κώστας, εἶπεν εἰς τὸν γαμβρόν, καὶ εἶδε τὴν κυρὰ γιὰ ἐδῶ (δείξας τὴν νύμφην) καὶ τὴν ἠγάπησε.

— Ναί, ναί, καπιτάνε, ἐκραύγασεν ὁ Κώστας ἀναστενάζων, ναί, τὴν ἀγαπῶ, καὶ ἂν δὲν μοῦ τὴν δώκῃς θὰ σκοτωθῶ.

— Ἄκους ὦρὲ, τί λέγει τὸ παλληκάρι; εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, ἀποταθεὶς εἰς τὸν γαμβρόν.

— Καπιτάνε, ἢ τὴν παίρῃς καὶ μὲ τὴν δίδεις ὑπέλαβεν ὁ Κώστας μετὰ φωνῆς παθητικωτάτης, ἢ σκοτώνομαι, καὶ ἔσυρεν ἐκ τῆς ὀσφύος του πιστόλιον, διευθύνων τὸ στόμιον ἐπὶ τῶν κροτάφων του.

Φωναὶ φρίκης ἠγέρθησαν πανταχόθεν· ἡ νύμφη ἐλιποθύμησεν, ὁ δὲ Κατσαντώνης ἐκραύγασε στεντοριῶς· ἔς τὴ μέση σου γρήγορα τὸ πιστόλι, Κώστα.

— Ἐπάρετέ την εὐθύς, εἶπεν εἰς τὰ παλληκάρια.

— Ἐπαρε κι' ἐμένα μαζί, εἶπεν ὁ ἄθλιος γαμβρός.

— Ἐλα, ὦρὲ κ' ἐσύ, κόπιασέ' ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης. Τοῦτο εἶναι παράδοξον, ἔλεγον τινες τῶν χωρικῶν κατ' ἰδίαν ὁ Κατσαντώνης ποτὲ κακὸν δὲν ἔκαμε, κανένα δὲν ἔβλαψε, τώρα νὰ κάμη αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τῶ ὄντι εἶναι παράδοξον, ἄλλοι πάλιν ἔλεγον· ποῖός ἤξεύρει τί εἶναι! καὶ ἕκαστος προσεπάθει νὰ κολάσῃ τὴν πράξιν. Τοσαύτη ὑπῆρχεν ἡ τῶν χωρικῶν ἐμπιστοσύνη εἰς τὸν Κατσαντώνην,

Μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἡ φθίνουσα Σελήνη ἀνέτειλεν, ὅτε ἐξεληθόντες ἀπὸ τὸ χωρίον διηυθύνοντο πρὸς τὴν Πολιχνήν.

— Ποῦ εἶναι τὸ ἀνδρόγυνον ; ἠρώτησεν ὁ Κατσαντώνης.

— Ἐδῶ, ἀπεκρίθη εἰς τῶν συντρόφων, πεντηκοντούτης, εἰς ὃν εἶχε δώσει προσταγὴν νὰ συμβαδίξῃ μετὰ τοῦ ἀνδρόγυνου, καὶ νὰ μὴ συγχωρήσῃ εἰς οὐδένα νὰ τοὺς πλησιάσῃ.

— Ἄς ἔλθωσι ἐδῶ, ἰπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης.

Τὸ ἀνδρόγυνον ἐπλησίασε μὲ συστολὴν ἄκραν.

— Λάβε φίλε μου, τὴν σύζυγόν σου, εἶπεν εἰς τὸν γαμβρόν, καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά του τὴν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς νύμφης. Ὁ Θεὸς νὰ μὴ με ἀξιώσῃ ποτὲ νὰ γείνω αἷτιος συμφορῶν καὶ θλίψεων, ὥραϊα ἐπαίξαμεν τὴν κωμωδίαν καὶ διηγῆθη τὰ πάντα εἰς αὐτοὺς, τώρα προσεθεσεν ὑπαγῶ νὰ σὰς ἀσφαλίσω.

Τὸ ἀνδρόγυνον ἔλαβεν ἀμροτέρας τὰς χεῖρας τοῦ Κατσαντώνη καὶ τὰς κατεφίλει, καταβρέχον αὐτὰς μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Ὁ προδοτὴς Καρδερίνης

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου, χωρικός τις εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλήν.

τῆς μονῆς Κονιδάρη ἐζήτησεν τὸν Ἠγούμενον εἰς ὃν τὴν ἐπαρουσία-
σεν ὁ πρῶτος συναντήσας αὐτὸν καλόγηρος.

Ὁ Ἠγούμενος εἰσαγαγὼν αὐτὸν ἐν τῷ δωματίῳ του, τὸν ἠρώ-
τησε τί θέλει.

— Σοῦ φέρω, ἅγιε Ἠγούμενε, μίαν γραφὴν ἀπεκρίθη.

Ὁ Ἠγούμενος ἔλαθε τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ἤνοιξε καὶ ἂν καὶ ἦτο
ἀνυπόγραφος, ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τὸν γράψαντα αὐτὴν·
ἐνόμισεν ὅμως ἀναγκαῖον νὰ λάβῃ προφυλακτικὰ τινὰ μέτρα, ἀφορῶντα
τὸν χαρακτῆρα τοῦ χωρικοῦ.

— Ποῖος σ' ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ; τῷ εἶπεν ὁ Ἠγού-
μενος, ἀφοῦ τὴν ἀνέγνωσε.

— Δὲν τὸν γνωρίζω; ἀπεκρίθη ὁ χωρικός.

— Ὅταν δὲν τὸν γνωρίζεις μήτ' αὐτὸς δὲν σὲ γνωρίζῃ. ποῖαν
βεβαιότητα εἶχεν ὅτι θὰ φέρῃς ἀσφαλῶς τὴν ἐπιστολὴν;

— Αὐτὸ δὲν τὸ ἔξεύρω, τοῦτο λέγω, ὅτι δὲν τὸν γνωρίζω.

— Τί σὲ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος, ὅστις σ' ἔδωκεν τὴν ἐπιστολὴν ;

— Τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ μοῦ δώκῃς ἀπόκρισιν.

— Καὶ εἰς ποῖον νὰ γράψω ;

— Εἰς ἐκεῖνον ὅπου σοῦ γράφει.

— Ἐγὼ δὲν ἤξεύρω ποῖος εἶναι, διότι τὸ γράμμα δὲν ἔχει ὑπο-
γραφὴν, ἐπομένως δὲν ἔχω νὰ δώσω ἀπόκρισιν.

Ὁ χωρικός ἐσκέφθη μικρόν, εἶτα κινήσας τὴν κεφαλὴν, ὡς ἐν
ἐργονίᾳ διατελῶν.

— Γέρντά μου ἅγιε, εἶπε, δός μ' ἓνα γράμμα καὶ γράψε το εἰς
ὅποιον θέλεις.

— Τί λέγεις ; νὰ γράψω εἰς ὅποιον θέλω ; ὠραία συμβουλή.
Ὑπαγε παιδί μου εἰς τὸ καλόν, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἠγούμενος καὶ ἐπλη-
σίασε πρὸς τὴν θύραν νὰ τὴν ἀνοίξῃ.

— Καὶ τώρα νὰ φύγω χωρὶς ἀπόκρισιν, ὑπέλαβεν ὁ χωρικός, ὅστις ὠπισθοχώρησε μέχρι τοῦ βάρους τοῦ δωματίου.

— Τίς παῖει ; πταίεις μόνος σου, ὅστις δὲν τὸν ἠρώτησες ποῖος εἶναι διὰ νὰ μοῦ εἰπῆς.

— Λοιπὸν τί νὰ κάμω.

— Πῶς ; νὰ φύγω χωρὶς ἀπόκρισιν ἀπεκρίθη ὁ χωρικός ἀπομάσσων τὸν ἰδρῶτα τὸν ἀναβλύσαντα ἐκ τοῦ μετώπου του ὑπὸ τῆς ψυχικῆς του ἀγωνίας.

— Ἄ ; «σύ μ' ἐσχότισες, κατήνητες ἀνυπόφορος καὶ πρέπει νὰ φύγῃς ἐγὼ εἶμαι Ἑγούμενος καὶ πνευματικός· ὅταν δὲν μ' ἐμπιστεύῃσαι νὰ μ' εἰπῆς τὴν ἀλήθειαν...

— Ἐγὼ σ' ἐμπιστεύομαι ἅγιε Ἑγούμενε, μὰ...

— Τί μὰ... μὰ δὲν μ' ἐμπιστεύῃσαι ;

— Θεὸς φυλάξοι.

— Κατακτᾶς, τέκνον μου, παράξενος.

— Σὲ τὸ λέγω, πλὴν φοβοῦμαι μὴ μαθητευθῆ.

— Μὴ φοβῆσαι, ἐγὼ πνευματικός.

*
*
*

Ὁ χωρικός, ἀφοῦ ἐγλείψε τὰ χεῖλη του μὲ τὴν γλῶσσάν του, ἐξῆυσε τὸ μέτωπόν του, ἐστράφη δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

— Θὰ σὲ τὸν εἰπῶ, εἶπεν εἰς τὸν Ἑγούμενον μὰ νὰ ὁ Θεός, καὶ ἡ ἀγιωσύνη σου !

— Μὴ σὲ μέλη, τέκνον μου, εἶπεν ὁ Ἑγούμενος εἰπέ τὸ ὄνομά του καὶ μὴ φοβῆσαι κακόν.

— Ο Κατσαντώνης, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, καὶ συγχρόνως ἐσφίξε τὰ χεῖλη του, ὡς νὰ προσεπάθει ἀκόμη νὰ καταπιῇ τὴν λέξιν.

— Καὶ ποῦ τὸν γνωρίζεις ; ὑπέλαθεν ὁ Ἡγούμενος.

— Εἶναι, γέροντά μου, κουμπάρος μου· πρὸ δέκα ἐτῶν μοῦ ἐβάπτισε ἓνα παιδί.

— Καὶ τώρα ποῦ εἶναι ;

— Εἰς τὴν καλύβην μου, ἄρρωστος ἀπ' ἀνεμοβλογιά.

— Εὖγε ! τῷ εἶπεν ὁ Ἡγούμενος εἶσαι πιστὸς καὶ καλὸς ἀνθρώπος.

Ὁ Ἡγούμενος ἐκάθισεν ἐνώπιον μιᾶς τραπέζης, ἔγραψε μικρὰν ἐπιστολὴν, τὴν ἐσφράγισε καὶ τῷ τὴν ἐνεχείρισε

— Πρόσεχε, μὴ σου πέση ἢ μὴ σου τὴν πάρην κανεῖς.

— Μὴ σε μέλη γι' αὐτὸ, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός. καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ πατώματος ἐξήλωσε τὸ ὑπόδημά του, τὴν ἔθεσεν ἐντὸς τῶν πατων καὶ πάλιν τὸ ἔβραψεν· καὶ ἀσπασθεὶς τὴν χεῖρα τοῦ Ἡγουμένου ἀνεχώρησε.

Περὶ τὴν ἐνδεκάτην πρὸ τοῦ μεσονυκτίου, ἀφοῦ οἱ καλόγηροι κατεκλίθησαν καὶ ὁ Ἡγούμενος ἐπεθεώρησε τὰ κελλία των καὶ ἐπληροφόρηθη ὅτι ἐκοιμῶντο, κατέβη κρατῶν εἰς χεῖρας τὴν κλεῖδα τῆς Μονῆς ἐκάθισεν ὀπισθεν αὐτῆς ἐπὶ ἐνὸς λιθίνου καθίσματος, ἐφ' οὗ ἀνεπαύετο καὶ ἐν καιρῷ θέρους ἐκοιμάτο ὁ θυρωρὸς· εἰς μόνος καλόγηρος ἠγρύπνει, ὁ Καρδερίνης, περιστρεφόμενος ἐπὶ τῆς στρωμνῆς του. Τρεῖς μῆνες παρῆλθον, ἀφ' οὗ οὔτε πλέον τὸν Ἰσοῦφ· Ἀράπην οὔτ' ἔμαθε περὶ αὐτοῦ· μυριοὶ συλλογισμοὶ κατεβίβρωσκον τὴν καρδίαν του, ἀφ' ἧς ἡμέρας τῷ ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπη τὸ μυστήριον τῆς γεννησέως του· προσεδόκα, ὑπόπτευεν ἀμφέβαλλεν ὅλα σωρηδὸν τῷ ἤρχοντο κατὰ νοῦν. Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ κελλίον του ὁ Ἡγούμενος καίτοι ἀγρυπνῶν ἐπὶ τῆς κλίνης του, προσεποιήθη ὅτι κοιμάται. ἔξελ-

θόντος δὲ τοῦ Ἡγούμενου, ἤνοιξεν ἐν μικρὸν παράθυρον τοῦ κελλίου του, τὸ ἑποῖον ἦτο εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ εἶδεν ὅτι ὁ Ἡγούμενος διηυθύνετο πρὸς τὴν θύραν καὶ ἐκάθισε παρ' αὐτῇ. Μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς τετάρτου, εἶδε τὸν Ἡγούμενον ἀνοίγοντα τὴν θύραν καὶ τέσσαρας ἐνόπλους φέροντας, ἐπὶ κραθβάτου, ἐκ κλάδων δένδρου κατασκευασθένους ἄνθρωπον ὃν καταβιάσαντες καὶ κρατοῦντες ἀπὸ τὰς μασχάλας ἔφερον εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ἡγούμενου καὶ ἀνεχώρησαν ὁ δὲ Ἡγούμενος ἐκλείσεν αὐτίς τὴν θύραν τῆς Μονῆς.

Τὶ διάβολο τρίχει ; ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ ὁ Καρδερίνης, τί νὰ εἶναι ἀρά γε ὁ ἄνθρωπος ἀρσενικός ἢ θηλυκός ; σκεπασμίνος ὅλος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν δὲν γνωρίζεται, ἀμὴ οἱ ἐνοπιοὶ ; τοῦτο μου σκοτίζει τὴν κεφαλὴν.

Τὴν ἐπιούσαν ἐκήρυξεν ὁ Ἡγούμενος ὅτι ἔφεραν ἓνα δαιμονισμένον εἰς τὸ μοναστήρι νὰ ἰατρευθῇ, καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀσθενής, τὸν ἐκλείσει εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἵνα προσερχόμενος ἐκεῖ τῷ ἀναγινώσκῃ τοὺς ἐξορκισμούς· ὅλοι ἐπίστευον εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἡγούμενου, πλὴν τοῦ Καρδερίνη, ὅστις συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ μεταχειρισθῇ πᾶν μέσον διὰ νὰ τὸν ἴδῃ. Ὁ Ἡγούμενος ἔθεσε πρὸ τῆς στρωμνῆς τοῦ ἀσθενοῦς καταπέτασμα, ἵνα προφυλάξῃ τοὺς πατέρας ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἀμαρτίαν, καὶ τὴν περιέργειαν καὶ αὐτὸς οὗτος τῷ ἔφερε τὴν τροφήν καὶ τὰ ὀλίγα πρόχειρα φάρμακα.

Ὁ Καρδερίνης δὲν ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ· ὁ ἀσθενὴς ἐγένενο ὄλην τὴν ἡμέραν τὸ ἀντικείμενον τῆς σπουδῆς του.

Τὴν ἑσπέραν δύσαντος τοῦ ἡλίου, οἱ πικτέρες καὶ ἅπαντες οἱ καλόγηροι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, κατὰ τὸ Κοινοβιακὸν ἔθιμον, συνήχθησαν εἰς τὸ ἐστιατόριον ἢ, μοναστηριακώτερον, τραπεζαρίαν, νὰ δειπνήσωσιν· ὁ Καρδερίνης προσεποιήθη τὸν ἀσθενῆ καὶ ἐκλείσθη ἐντὸς τοῦ δωματίου του.

Ἀποχωρησάντων δὲ πάντων, καὶ ἐξελθὼν μετὰ προφυλάξεως, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ φαντώματος τῶν ὀωματίων τῆς Μονῆς, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ἀποθήκη σκευῶν τινων περιττῶν καὶ κυρίως κρομμύων, ἅτινα ἀνήρτων ἵνα μὴ σήπωνται, καὶ ἐλθὼν ἐπὶ τῷ δωματίῳ τοῦ Ἡγουμένου ἤνοιξε διὰ μαχαιριδίου ὀπήν τοῦ φαντώματος, ἱκανὴν διὰ νὰ βλέπη κάτω καὶ νὰ ἀκροάζηται.

Ἀνυπομόνωσ δὲ προσεδόκα τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἡγουμένου, διότι μὲ ὄλας τὰς ἀκριβεῖς παρατηρήσεις του, δὲν ἠδυνήθη νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀσθενῆ· ἐβεβαιώθη δὲ μόνον ὅτι ἦτον ἀνὴρ.

Μετὰ μικρὸν ἠκούσθη ὁ τρυγμὸς τοῦ κλειθροῦ καὶ κύψας παρέτῆρσε τὸν Ἡγούμενον εἰσελθόντα φέροντα πινάκιον τὸ ὁποῖον ἔθεσεν ἐπὶ μιᾶς τραπέζης, εἶτα πλησιάσαντα εἰς ἓν κανθῆλιον ἀνημμένον ἐνώπιον μιᾶς οἰκόνος τῆς Παναγίας, ἀνάψαντας λαμπάδα μικρὰν καὶ προσελθόντα εἰς τὸν ἀσθενῆ.

— Κοιμάσαι; τῷ εἶπεν. — Ὅχι,

— Ἐχεις ὄρεξιν νὰ φάγῃς ὀλίγον φειδέ;

— Δός μοι, ἀπεκρίθη ὁ ἀσθενής.

— Σήμερον βλέπω ὅτι εἶσαι καλλήτερα.

— Ἐκοιμήθην ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἴδρωσα· τὸ χαμόμηλον τὸ ὁποῖον μ' ἔδωκες μὲ ὠφέλησεν..

Ὁ Ἡγούμενος τῷ ἔφερε πλησίον του τὸν ζωμὸν, τὸν ὁποῖον ἔφαγεν ὁ ἀσθενής, κρατῶν ἀδιακόπως ἐνώπιον του τὴν ἀνημμένην λαμπάδα.

Ὁ Καρδερίνης ἐκόλλησε τὸν ὀφθαλμὸν του ἐπὶ τοῦ φαντώματος ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον νὰ τὸν γνωρίσῃ περιτετυλιγμένης οὐσῆς τῆς κεφαλῆς του μὲ ὀθόνιον μέχρις ὀφρῶν.

— Τώρα ἠμποροῦμεν νὰ κονθεντιάσωμεν ὀλίγον; εἶπεν ὁ ἡγούμενος τῷ ἀσθενεῖ. — Ναι, διότι ἐξεζαλισθηκα.

— Πού τὴν ἄρπαξες τὴν ἀσθένειαν;

— Κ' ἐγὼ δὲν ἐξεύρω. — Πόθεν ἔρχεσαι;

— Ἀπὸ τὴν **Ξηροχαλιά**· ἐπῆγα νὰ μάθω περὶ τῆς συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ μου καὶ ν' ἀφήσω ἐκεῖ μίαν κόρην...

— Τώρα νὰ σοῦ δώσω ἐγὼ ἓνα γράμμα· καὶ ἐγερθεὶς ἦνοιξε τὸ συρτάριον μιᾶς τραπέζης καὶ τῷ ἐνεχείρησεν ἐπιστολὴν ἐσφραγισμένην.

— Ἀνάγνωσέ την, εἶπεν ὁ ἀσθενής, διότι ἐγὼ δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν ν' ἀναγνώσω.

Ἡ ἐπιστολὴ ἦν τῆς συζύγου του, εἰδοποιούσης αὐτὸν περὶ τῆς υἱείας αὐτῆς καὶ τοῦ υἱοῦ του, καὶ παρακαλούσης νὰ τῇ γράψῃ νὰ μάθῃ περὶ αὐτοῦ.

— Ἐχω καιρὸν πολὺν, ὅπου δὲν ἠδυνήθην νὰ μάθω περὶ σοῦ, εἶπεν ὁ Ἠγούμενος, καὶ δὲν ἤξευρα τί νὰ γράψω εἰς τὸν φίλον, ὅστις μ' ἔγραψε καὶ μοι ἐνέκλειε τὴν πρὸς σέ ἐπιστολὴν.

— Ἦμην εἰς τὰ μέρη τοῦ Πίνδου.

— Καὶ τί ἤθελες ἐκεῖ;

— Ὑπῆγα νὰ χειροτονήσω Ἄγᾶ τῆς Θεσσαλίας τὸν Ἰσοῦφ-Ἀράπην. — Τί λές;

— Τὸν ἐκτύπησα εἰς τὴν Κρύαν Βρύσιν· ἀπὸ διακοσίους Ἀρβανιτᾶδες ὅπου εἶχε μόνον τριάκοντα ἐγλύτωσε, καὶ αὐτὸς ἐπληγώθη. — Καὶ ποῦ εἶνε τώρα;

— Ποῖος ἤξεύρει; ἐρρίφθη εἰς τὸ Μουλαλίκι, ἀπ' ἐκεῖ ποῦ ἐπῆγε Κύριος εἶδε.

— Εὖγε, παλληκαρᾶ μου Κατσαντώνη, εἶπεν ἐνθουσιωδῶς ὁ Ἠγούμενος.

Ἄ! σ' ἐτσάκωσα, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ ὁ Καρδερίνης, καὶ πατῶν ἐπί.

τοῦ ἄκρου τῶν ποδῶν του ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ φατνώματος καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ κελλίον του ἐκλείσθη.

— Δὲν μὲ λέγεις, ὑπέλαβεν ὁ Ἡγούμενος, τί ἔφερες καὶ ἄφησες εἰς τὴν Λευκάδα;

— Κάτι τρυφερόν ποντίκι, τὸ ὁποῖον ὁ γάτος τῆς Ἡλείρου ἐνοστιμεύετο νὰ φάγη, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης, διηγηθεὶς τῷ Ἡγούμενῳ τὰ διατρέξαντα. Ἐγὼ ὅμως πιστεύω, ἐπροσέθεσεν, ὅτι σκοπὸς τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ἦτον νὰ πάρῃ τὴν κόρην, διὰ νὰ τὴν ἐξαγοράσωσιν ὁ πατήρ καὶ ὁ σύζυγος μὲ ὅλην τὴν περιουσίαν, δηλαδὴ ἐσκέφθη νὰ τοὺς γδύσῃ.

— Τῷ ὄντι ὀρθῶς σκέπτεσαι, εἶπεν ὁ Ἡγούμενος, ἀποχωρῶν, ἔν' ἀφήσῃ τὸν ἀσθενῆ νὰ ἀναπαύθῃ.

Ἐξεληθὼν δὲ τοῦ δωματίου ἐκλείσσε τὴν θύραν, θέσας τὴν κλεῖδα εἰς τὴν ζώνην του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπιούσης ὁ Καρδερίνης δὲν ἐπίστρεψεν εἰς τὴν Μοῆν μετὰ τῶν αἰγῶν.

Παρελθούσης τῆς συνήθους ὥρας καὶ τῆς νυκτὸς προχωρησάσης, ὁ Ἡγούμενος ὑπῆρχεν ἀνήσυχος· ὅθεν διέταξε νὰ γίνῃ ἔρευνα εἰς τὰ περίξ, ἀλλ' εἰς μάτην· οἱ ἀποσταλέντες ἐπιστρέψαντες εἶπον, ὅτι τὰς μὲν αἰγὰς εὗρον τῆδε κάκεισε ἐσκορπισμένας, ἀλλὰ τὸν Καρδερίνην δὲν εὗρον.

Ἐπελθούσης δὲ τῆς ἡμέρας, διέταξε νέαν ἔρευναν, ἀλλ' ἐπανελθόντες οἱ τὰ πέραξ ἄπαντα ἐπισκεφθέντες εἶπον ὅτι εὗρον τὸν μαῦρον σκουῖφον καὶ τὸ θωράκιόν του βουτηγμένα εἰς τὸ αἷμα καὶ παρ' αὐτοῖς αἷματτα πολλά, σταγόνας δὲ ἐκ δικλειμμάτων ἀποληγούσας μέχρι τοῦ δάσους, ἐνθα εἰσελθόντες καὶ ἐρευνήσαντες πανταχοῦ δὲν εὗρον τίποτε.

Ὁ Ἡγούμενος ἐκλαυτεν ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ.

Τὸν δυστυχῆ κακοποιοὶ τινες, εἶπε, τὸν ἐφόνευσαν καὶ τὸν ἔσυραν μακρὰν ἢ τὸν παρέχωσεν, καὶ προσεκάλεσε τοὺς Μοναχοὺς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ δεηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν, ὄρθρου βχθέος, κρότος ἠκούσθη εἰς τὴν θύραν τῆς Μονῆς.

Μοναχὸς τις προκύψας ἐκ τινος πολεμιστρας, παρετήρησεν ὅτι τὸ Μοναστήριον ὑπῆρχε πολιορκημένον πανταχόθεν· πεντακόσιοι Ἄλβανοί, ἡγουμένου τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπη, ἐκράτουν ὅλας τὰς θέσεις, ὥστε μήτε πτηνόν, κατὰ τὴν δημόδη παροιμίαν ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ.

Ἐκαστος ἐνοεῖ τὴν φρίκην τοῦ Ἡγουμένου ὅστις ἔδραμε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Κατσαντώνην, τὸν ὁποῖον εὐρῶν ὑπνώττοντα ἐξύπνησαν.

— Ἐγείρου, τῷ εἶπεν ἡ Μονὴ εἶναι πολιορκημένη ὑπὸ Ἄλβανῶν, καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι εἶναι ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν.

— Βεβαίως ἔρχονται δι' ἐμέ, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης, πηδῆσας ἐκ τῆς στρωμνῆς του, μ' ἐπρόδωκαν.

— Καὶ ποῖος ἄρά γε ; ὑπέλαβεν ὁ Ἡγούμενος.

— Τίς ἤξεύρει ; εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸν μαντεύσῃ ;

— Νὰ σέ κρύψω ; τέκνον μου.

— Ποῦ νὰ με κρύψῃς ; ἂν μ' ἐπρόδωκαν, τὸ ὅποιον εἶναι ἀναμφίβολον, αὐτὸς θὰ μεταχειρισθῇ βεστανιστήρια καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς Μοναχοὺς, καὶ κατὰ τῶν βεστανιστήριων κανεὶς δὲν θὰ δυνηθῇ ν' ἀνθεῖξῃ· σὲ συμβουλεύω, Ἡγούμενέ μου, νὰ εἰπῆς ὅτι εἰσῆλθον διὰ τῆς βίας εἰς τὴν Μονήν...

Οἱ κρότοι ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἡ θύρα τῆς Μονῆς παρεβιάζετο. Κλαδὶὰ, ἐφώνησεν ἄνωθεν τῶν τειχῶν εἰς Μοναχός, ἔφεραν καὶ ἐσώρευσαν εἰς τὴν θύραν καὶ ἐτοιμάζοντο νὰ βάλωσι πῦρ. Ὁ Ἡγούμενος ὅστις ἴστατο εἰς τὰ πρόστωα τῆς Μονῆς γενόμενος ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ τρόμου ἀκούσας τὴν φωνὴν τοῦ Μοναχοῦ ἐφρικίασεν.

— Ἀνοίξατε τὴν θύραν ἐκράυγασε συνελθὼν ἐν ἑαυτῷ ἀνοίξατε γρήγορα.

*

Ἡ θύρα ἠνεώχθη, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐπληρώθη ἡ αὐλὴ τῆς Μονῆς ὑπὸ Ἀλβανῶν.

— Ποῦ εἶναι, ὦρὲ Γκουμένα, ἐφώνησεν ἀγρίως ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπου εἶναι ὦρὲ τὸ Κατσαντώνη ; καὶ δραμῶν ἐδραξεν ἐκ τῆς κόμης τὸν δυστυχῆ Ἡγούμενον, τὸν ὅποιον ἔσυρε πλησίον τῆς ἐκκλησίας, κτυπῶν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτῆς τὸ δὲ ρεῦσαν ἐξ αὐτῆς αἷμα ἔβαψε τὸ πρόσωπόν του. Ὁ Ἡγούμενος ἔπεσε λιποθυμημένος πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπη, ὅστις καίτοι ἀναισθητοῦντα τὸν ἐλάκτιζε.

— Τί τὸν σκοτώνεις ἄδικα ; τῷ εἶπε Μοναχός ὑπὲργυρος, μόλις κρατούμενος εἰς τοὺς πόδας, ὅστις τότε ἐνόησεν ὅτι ὁ φυλασσομένος τόσον ἐντὸς τοῦ κελλίου τοῦ Ἡγουμένου ἦτο ὁ Κατσαντώνης.

Σὺ μὲ τόσον πλῆθος ἐνόπλων δὲν ἠδυνήθης νὰ τὸν φονεύγῃς ἢ νὰ τὸν συλλάβῃς, καὶ ἤθελες νὰ μὴ τὸν δεχθῶμεν ἡμεῖς ἢ νὰ τὸν ἀποβάλωμεν ἀπὸ τὴν Μονήν ; μὲ ποίαν δύναμιν ἠθέλαμεν τοῦ ἐναντιωθῆ ;

Ἐντροπή εἰς τὸν Ἀφέντην σας, ὅστις μᾶς ἀφίνει ἀπροστατεύτους εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κλεφτῶν !

Ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης εἰσαγα· οἱ δὲ Ἀλθανοὶ τοῦ Ἰσταντο ἀναμέτες διαταγᾶς.

— Φέρετε νερό, ἐφώναζεν ὁ γέρον Μονυχός, καὶ πλύνετ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἠγουμένου, προσεπάθει νὰ τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς τὰς αἰσθήσεις του.

— Ἐντροπή σας, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρον πλήρης θυμοῦ, ἐντροπή σας, τήρα ἀφεντάδες, ἀντὶ νὰ ὑπερασπίζωνται τὸν κόσμον, νὰ τὸν βασνίζουσι οἱ ἴδιοι.

— Ὁρὲ, τί σκούζεις, γέρω; ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης πῶ τὸ μάθη τὸ Βεζίρη πῶς τὸ κκολές, ὦρὲ, θὰ χολιάση ἐναντίον σου, καὶ βαῖ χαλνιᾶ (οὐαί σου).

— Καλλίτερα νὰ στείλῃ νὰ μᾶς σφάξῃ ὄλους, σὰν πρόβατα ὑπέλαβεν ὁ γέρον, παρ' αὐτὸ ποῦ γίνεται.

— Ἄφες, ὦρὲ, ταῖς κουβένταις, εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης καὶ πὲ ἄμε ποῦ εἶνε τὸ Κατσαντώνη, γιατί θὰ βάλω φωτιά νὰ κάνω στάχτη τὸ Μοναστήρι.

— Στάσου νὰ ξελοποθυμήσω τὸν Ἠγούμενον, ἀπεκρίθη ὁ γέρον περίμενε νὰ φέρω ὀλίγην ρακὴν· καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ κελλίον ἐνθα ὑπῆρχεν ὁ ἀσθενής, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τὸν φυγαδεύσῃ. Τί κάθεται; εἶπεν εἰς τὸν Κατσαντώνη, ὅστις Ἰστατο ἀτάραχος περιμένων νὰ ἐλθωσι νὰ τὸν συλλάβωσι.

— Τί θέλεις νὰ κάμω; ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης.

— Νὰ φύγης· δι' ἡμᾶς μὴ σε μέλλῃ, ἐγὼ σκοπεύω νὰ λάβω ἑπάνω μου τὴν εὐθύνην, τί μὲ μέλει; εἶμαι γέρων, ἂν ὁ Ἄλῃ Πασᾶς μὲ θανατώσῃ, ὀλίγον θὰ χάσω.

— Δὲν εἶναι πλέον καιρὸς οὔτε νὰ φύγω οὔτε νὰ κριφθῶ, εἶπεν ὁ Κατσαντώνης, ἐν μόνον πρᾶγμα ἔβαλα κατὰ νοῦν νὰ κάμω,

— Τί;

— Νὰ φονευθῶ μόνος μου.

— Ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ, τέκνον μου. Τί ζητεῖς νὰ κάμῃς νὰ κολασθῆς; καλλίτερα νὰ παραδοθῆς εἰς τοὺς ἐχθροὺς σου παρὰ νὰ παραδώσῃς τὴν ψυχὴν σου εἰς τὸν διάβολον· ἄς εἶνε διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἔπαθε τόσα κακὰ διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

— Σοῦ ὑπακούω, γέροντά μου, ἀπεκρίθη ὁ Κατσαντώνης· ἐν μόνον σοῦ παραγγίλω νὰ κάμῃς νὰ εἰδοποιήσῃς τὸν Κώσταν νὰ πάρῃ τὰ παλληκάρια καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Ὀλυμπον πλησίον τοῦ Διαμαντῆ. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τοῦ σεβασμίου γέροντος, ὅστις κρατῶν εἰς χεῖρας μικρὸν φιάλιον πλήρες οἴνουπνεύματος κατέβη κατεσπευσμένως εἰς τὴν αὐλήν.

— Ντέ, ὦρέ, γέρω πάππω, εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ· Ἀράπης θεωρῶν τὸν καλόγηρον κατερχόμενον, κάμε χέρι χέρι νὰ ξυπνήσῃ τὸ Γκουμένα νὰ μοῦ δείξῃ ποῦ ἔχει χωμένο τὸ Κατσαντώνη.

— Καὶ ποῦ ἤξεύρει ὁ Ἥγούμενος τὸ μέρος ὅπου ὁ Κατσαντώνης εὐρίσκεται; ἀπεκρίθη ὁ γέρων, κινῶν τὴν κεφαλὴν.

— Πῶς ὦρέ, δὲν τὸ ξέρει;

— Διότι ἐγὼ τὸν ἔμβασα εἰς τὸ Μοναστήρι καὶ ἐγὼ τὸν ἔκουψα, ἐπειδὴ ἐφοβήθην μὴ τὸ μάθῃ ὁ Ἥγούμενος καὶ διατάξῃ νὰ νὰ ἐναντιωθῶμεν καὶ τότε ἤθελε μᾶς ψήσει ὁ Κατσαντώνης, σὰν ποντίκια εἰς τὰ κελλιά μας· ἂν δὲν τὸν ἀνοιγα, ἦτον ἔτοιμος νὰ βάλῃ φωτιά.

— Ἐ, καλὰ, ὦρέ, μὴ με κάμης νὰ τὸ χαλεύω 'πέ με ποῦ εἶνε.

— Ἐχε ὑπομονὴν νὰ συμφέρω πρῶτα τὸν Ἠγούμενον.

Ὁ Ἠγούμενος ἔκειτο ἐκτάδην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς οἱ δὲ Μοναχοὶ κατεγίνοντο νὰ τὸν ξελιποθυμήσωσιν, ἀλείφοντες μὲ οἰνόπνευμα τοὺς μυκτῆρας του καὶ τρίβοντες στῆθος καὶ τοὺς πόδας· τέλος συνελθόντα τὸν ἔθεσαν ἐπὶ μιᾶς θύρας καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ κελλίον του.

Ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης μετὰ πολλῶν Ἀλβανῶν παρηκολούθει τὸν γέροντα καλόγηρον, ὅστις ἀνοίξας τὴν θύραν τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὁ Κατσαντώνης, τῷ εἶπε δεικνύων αὐτόν.

— Γιὰ τος.

*
*

Ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης θεωρῶν τὸν Κατσαντώνην ἱστάμενον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου ἀτάραχον, ὠπισθοχώρησε πρὸς τὴν θύραν.

— Ἀκόμη μὲ σκιαζέσαι, Ἰσοῦφ Ἀράπη; εἶπεν ὁ Κατσαντώνης μὲ ὕφος περιφρονητικόν.

— Πῶς νὰ σὲ σκιαθῶ, ὦρέ Κατσαντώνη, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ· γιατί κουβεντιάζεις, ὦρέ, ἔτσι;

— Καὶ τὸ λεοντάρι, ὑπέλαθεν ὁ Κατσαντώνης ὅταν πῆσῃ τὴν παγίδα δὲν τὸ σκιαζονται οἱ κυνηγοί, καὶ ὅμως σεβονται τὴν ἀνδρείαν του.

Ὁ Ἰσοῦς Ἀράπης ἱστατο ἐν τούτοις πρὸ τῆς θύρας ἔχων προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τοῦ Κατσαντώνη, οἱ δ' ἀκόλου

θοῦρες αὐτὸν Ἀλβανοί, ὑψόμενοι ἐπὶ τῶν ποδῶν του ὄπισθεν τοῦ Ἰσοῦφ, τὸν ἐθεώρουν μὲ θαυμασμόν.

— Ἐμπα μέσα, Ἰσοῦφ Ἀράπη, ἔμπα μέσα. ὑπέλαβεν ὁ Κατσαντώνης μὴ σκιάζεσαι.

Ἡ λέξις μὴ σκιάζεσαι ἠλέκτρισε τὸν Ἀλβανὸν ἀρχηγόν, ὅστις μὲ δύο πηδήματα εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον.

— Κανείς ἄλλος νὰ μὴν ἐμβῆ μέσα, προσέθεσεν ὁ Κατσαντώνης, διότι τὸν φονεύω.

Καὶ δραμῶν ἤρπασε τὸ κρεμάμενον ἄνωθεν τῆς κλίνης πυροβόλον του.

— Σταθῆτ' ἐξω, ὦρὲ μπουρά μου, εἶπεν ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης εἰς τοὺς Ἀλβανούς του.

— Τώρα τί σκοπὸν ἔχεις, Ἰσοῦφ Ἀράπη; ἠρώτησεν ὁ Κατσαντώνης.

— Νὰ σὲ πηγαίνω, ὦρὲ μπουρά μου, εἰς τὰ Γιάννενα.

— Αὐτὸ τὸ ξέρω, θέλω νὰ μάθω τί λογῆς θὰ με φέρης εἰς τὰ Γιάννενα.

— Σ' αὐτὸ μὴ μ' ἐρωτᾷς, ὦρὲ μπουρά.

— Γιατί;

— Γιατί τὸ ξέρεις.

— Πῶς πάνε τὸν κλέφτη σὰν τὸν πιάνουν;

— Ἀμὴ τὰ παλληκάρια ὅταν πιάσουν ἄλλα παλληκάρια, πῶς τὰ πηγαίνουν;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης ἐγένετο σύννου, ψιθυρισμοὶ δὲ ἤκούοντο ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν του.

— Ἄν σ' ἐπιανα ἐγώ, προσέθεσεν ὁ Κατσαντώνης, μὲ προδοσίαν, τί ἐπεθύμεις νὰ σὲ κάμω;

— Νὰ μὴ τηράξης σὰν παλληκάρη, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ.

— Ἐγὼ σ' ἐπόλεμητα, Ἰσοῦφ Ἀράπη παλληκαρήσια, εἶπεν Κατσαντώνης, καὶ ἀκόμη ἤθελα νὰ πολεμῶ, ἐὰν δὲν μ' ἐπρόδιδον μ' ἐπιανες ἄν τὸ λεοντάρι εἰς τὴν παδίδα.

* *

Οἱ ψιθυρισμοὶ τῶν Ἀλβανῶν μετετρέπησαν εἰς θορυβῶδεις ἁμυγῆς.

— Τί νὰ κάνω, ὦρὲ μπούρα μου, θὰ κάνω τὰ σιγουριά μου (θὰ ἀσφαλισθῶ).

— Τί σιγουριά !

— Σκιαζομαι μὴ μου φύγης ἔς τὸ δρόμο.

Ἐχεις λοιπὸν σκοπὸν νὰ με δέσης ;

— Ναί...

— Ποτέ, ὄχι ποτέ, ἐκραυγασαν οἱ Ἀλβανοί, ἐμεῖς παλληκαρία δὲ δίνουμε.

— Τὸ δένω ἐγὼ, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης, πλήρης θυμοῦ.

— Σ' ἀφίνομε καὶ φεύγομε, ἐκραύγασαν ἐκ νέου θορυβῶδως οἱ Ἀλβανοί.

— Ἀμὴ ἂν φύγη ;

— Φθάνει νὰ μᾶς δώκῃ τὴ μπέσα του ὁ Κατσαντώνης ὅτι δὲ φεύγει, καὶ τῦτο φθάνει.

— Τὸ νουρέκι μου ἐστάθη ὁ ἀχώριστος σύνμορφος τῶν καταδρομῶν μου καὶ τῶν νικῶν μου, ποτέ δὲν μ' ἀστόχησε, καὶ μαζί μ' ἐμέ θὰ καταστραφῇ καὶ αὐτό, ἄλλη χεὶρ δὲν θέλει ψηλαφήσει τὸν κόπανον καὶ τὴν ἐστίαν του, ὄχι καὶ ὑψώσῃς αὐτὸ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του τὸ ἐκύπησεν εἰς τὸν τοῖχον τοῦ δωματίου μετὰ τοιαύτης

— Ἐκαμα πέντε ἡμέρες ἔς τὸ δρόμο, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσοῦφ Ἀράπης

— Γιατί, ὦρέ, τόσο πολὺ;

— Γιατί ἐφέραμε μαζί ἕνα γέρο καλόγερο ποῦ δὲν ἔπορευσε νὰ
κατήσῃ.

— Πῶ τὸ Γκουμένα ὦρέ;

— Τὸ Γκουμένα δὲν φταίγει, ἔφερα τὸ φταίχτη.

— Ναί ποῦ τὸ ἔχεις;

— Ἐς τὸ ζιντάνι (εἰρκτὴν).

— Πῶ τὸ Κατσαντώνη τί τὸ κάνεις, ὦρέ; τί γίνηκε;

— Τῶβαλα ἔς τὸ πάγγα (δεσμὰ).

— Φέρε, ὦρέ, πρῶτα τὸ καλόγερο.

..

Ἀναχωρήσαντος τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπης, ὁ Ἄλῆς ἔκρουσε τὰς πα-
λάμας του καὶ εἰς τῶν ὑπηρετῶν ἐνεφανίσθη.

— Πές ὦρέ, τὸ Μουσταφᾶ μπέη Ἀριτινὸ νὰ πάρῃ τὸ γιό του
καὶ νὰ κοπιᾷσῃ.

Μετὰ μικρὸν ἐπαρουσιάσθη ὁ Μουσταφᾶ μπέης, συνεπάγων καὶ
τὸν Καρδερίνην ἐνδεδυμένον μεγαλοπρεπῶς, οἵτινες προσκυνήσαντες τὸν
Ἄλῃ Πασᾶν ἐστάθησαν ὄρθιοι.

Ὁ Πασᾶς σιγῶν ἐκάπιζε, περιμένων τὸν Ἰσοῦφ Ἀράπην καὶ
τὸν καλόγηρον, οἵτινες μετὰ τινὰς στιγμὰς εἰσῆλθον καὶ οὗτοι ἐν τῇ
αἰθούσῃ.

Ὁ Ἄλῆς ἔρριψε βλέμμα ὀργίλον ἐπὶ τοῦ γέροντος· οὗτος δὲ ἰδὼν
τὸν Καρδερίνην μεταμορφωμένον εἰς Ἄγγ του Σερὰ, ἐνδεδυμένον

εἰς χρυσοκέντητον θώρακα καὶ φουστανέλλαν, ἐνόησεν ὅτι οὗτος εἶνε ὁ προδώσας τὸν Κατσαντώνην, ὅθεν ὡς ἐκ θείας ἐμπνεύσεως ἐμόρφωσεν ἀμέσως τὸ σχέδιον τῆς ἀπολογίας του, κλονούμενος δὲ εἰς τοὺς πόδας του, ὡς ἐκ τοῦ κόπου τῆς ὁδοπορίας καὶ τοῦ βαθύου γήρατός του, ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ὁ Ἰσοῦφ-Ἀράπης τῷ ἐνευνε νὰ ἐγερθῆ, ἀλλ' ὁ Ἀλῆ Παπᾶς, ἄφες τὸ τῷ εἶπεν, εἶνε γέρωσ ἄς καθίζη.

— Πλάκο (γέρωσ), ὑπέλαβεν ὁ Ἀλῆς, γιατί κρύφτετε 'ς τὸ μοναστήρι τὸ κλέφτες; δὲν ξέρετε πῶς ἴμπορῶ νὰ τὸ σκάψω ἀπὸ τὰ θεμέλια;

— Ἡ ἐξουσία σου εἶνε μεγάλη Βεζίρη μου, ἀπεκρίθη ὁ Καλόγηρος, ἀλλ' ὑμεῖς μῆτε ὄπλα ἔχομεν μῆτε δύναμιν νὰ παλαίσωμεν με τοὺς κλέφτας, ἡμεῖς με τὸ σκέπος σου ζῶμεν, καὶ ἡ ὑψηλότης σου χρεωστεῖ νὰ μᾶς ὑπερασπίζουσαι ἀπ' αὐτούς. Ὁ Κατσαντώνης ἦλθε μίαν αὐγὴν με τὰ παλληκάρια του καὶ μᾶς ἐφοβήρισε νὰ κάψω τὸ Μοναστήρι, ἀν δὲν τοῦ ἀνοίξωμεν νὰ ἐμβῆ. Τι νὰ κάμωμεν; Ὁ Ἠγούμενος ὅστις εἶνε ὀλίγον ἀσυλλόγιστος καὶ δὲν λογαριάζει τὰ μέλλοντα, ἐκοιμάτο, διέταξε νὰ μὴ τὸν ξηπνήσουν οὔτε νὰ τὸν εἰποῦν τιποῦν, διότι ἠμποροῦσε νὰ διατάξῃ νὰ ἐναντιωθῶμεν καὶ νὰ μᾶς κάψῃ ὁ Κατσαντώνης μέσα ζωντανούς, ἤνοιξα τὴν θύραν τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὸν ἔμβασα καὶ τὸν ἔκρυψα εἰς τὸ κελλί μου.

— Καὶ γιατί, ἦρθε; ὦρὲ, 'ς τὸ Μοναστήρι;

— Διότι ἦτον ἄρρωστος ἀπὸ εὐλογία.

— Καὶ γιατί, ὦρὲ, δὲν ἔστειλες νὰ μοῦ δώσης χαμπάρι;

— Πῶς; Δὲν σοῦ ἔστειλα τὸ Καλογεράκι, τὸν Καρδερῖνην νὰ σὲ εἰδοποιήσῃ;

— Τὸ Καρδερῖνη ἦλθε, ὦρὲ, πλάκο, μονάχο του.

— Ποιὸς τὸ λένει;

...ὅτι ἀπανταχάινει, θὰ μοῦ το ἄ

ης ; αὐτὸς μόλις στέκει εἰς τὰ πόδια του·
φυγή, ἄφησε τέσσαρα παλληκάρια νὰ τὸν φέρουν
εἰς τὸ ζῶν του Μοναστηρίου.

— Καλά, ὦρὲ μπούρα, ἂν τὸ κάνω ἔτσι.

Καὶ διέταξε τέσσαρα παλληκάρια νὰ συνοδεύσωσι τὸν γέροντα
Ἰωάννινα.

Ἡ συνοδία ἐκίνησεν ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ τὸν Κατσαντώνη, ὅστις
κρύσας τὰ Πέντε Πηγὰδια, ἐτραγώδησε τὸ ἐπόμενον ἄσμα.

Ἔχετε ἄγρια ψηλὰ βουνὰ καὶ δροσερὲς βρυσούλες,

Καὶ σεῖς Τσουμέρκα κ' Ἄγραφα παλληκαριῶν λημέρια.

Ἄν ἴδῃτε τὴ γυναῖκά μου, ἂν ἴδῃτε καὶ τὸ γυιό μου,

Εἰπέ τους πῶς μ' ἐπιάσανε μὲ προδοσιὰ καὶ δόλο.

Ἄρρωστημένο μ' εὔρανε, ξαρμάτωτο ἴσ' τὸ στῤῥωμα,

Ὡσὰν μωρὸ ἴς τὴν κούνια του ἴς τὰ σπάργανα δεμένο,

Ἔσας ἐγὼ ἄχω μαρτυριά, ἐσεῖς νὰ ἴμολογᾶτε·

Ὁ Κατσαντώνης καὶ ἡ Τοίκα

107

Οἱ Ἐπειῶται, καὶ χριστιανῶν
ἀνδρίαν, καὶ οἰκτιροῦν τὸν πάσχοντα ἡρῶν

Οἱ ἀνδρεῖοι σέβονται τοὺς ἀνδρεῖους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐγειρόμενος λίαν πρωτὶ ἤρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν
τῶν ὄπλων καὶ ἔπινε τὸν καφέ του, ἐκάπνιζε καὶ ἐκεῖ συνήθως ἠκροῦ-
ζετο τοὺς ἔχοντας ὑποθέσεις.

Ἡ αὐλαία τῆς θύρας ἀνεπετάσθη. καὶ ὁ Ἰσούφ-Ἀράπης ἐπα-
ρουσιάσθη ἐνώπιόν του.

— Ἀργησες, ὦρὲ πύρο μου, τῷ εἶπεν ὁ Πασᾶς με τόνον δι-
σαρσεκίας, πότε ἔφυγες ἀπὸ τὸ Κονιδάρη;

Ἐν τῷ μεταξύ ἦλθεν ὁ Ἀλέξιος Νοῦτσος, ὅστις ὠμίλησεν εἰς τὸ οὖς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ στιγμάς τινας.

— Φθάνει, φθάνει, εἶπεν ὁ Ἀλῆ Πατᾶς, ἐξαφθεις εἰς ἄκρον ὑπὸ τῆς ὀργῆς, φθάνει, ἱκατάλαβα. Ἐξω, ὦρὲ παντίδο, ἐπρόσθεσεν ἀποταθεις εἰς τὸν Καρδερίνην, ἐξω. Γδύσετέ το ὦρὲ καὶ φορέσετέ το τὰ ράσσα του καὶ διώξετέ το εὐθὺς ἀπὸ τὸ Σεράγι. Ὁ Ἰουσοφ, ὅστις δὲν ἐτόλμα νὰ τελειώσῃ τὴν διήγησιν, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ μπέη. Ὁ Ἰουσοφ-Ἀράκης ἦν ὑπ' ὀργὴν, διότι τὸν κατήγγειλαν εἰς τὸν Ἀλῆ-Πασᾶν, ὡς εἰδοποιήσαντα τὸν Κατσαντώνην διὰ τὴν μελετηθεῖσαν ἀρπαγὴν τῆς θυγατρὸς τοῦ Γρεβενιώ του. Χεῖρ Κυρίου ἐκάλυψε τὰ πάντα ἵνα σώσῃ καὶ τοὺς Μοναχοὺς καὶ τὴν Μονήν.

— Δέν σε εἶπα ἐγὼ, Βεζιρῆ μου, ὅτι ὁ Καρδερίνης ψεύδεται : ἐγὼ νὰ σὲ ἀπατήσω ; ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ δώκῃ : ἐστάθην τόσα ἔτη ὑποτακτικὸς τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ, ὁ ὁποῖος μ' ἔλεγεν ὅτι τὸ μεγαλῆτερον ἀμάρτημα εἶναι τὸ ψεῦδος.

— Τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ, ἠρώτησε μετὰ θαυμασμοῦ ὁ Ἀλῆς, τοῦ Πάτερ Κοσμᾶ, ἐκεῖνο τὸ ἅγιο ἄνθρωπο ;

— Ναί, καὶ ἡ χάρις του μὲ φυλάττει, διότι κρατῶ ἐπάνω μου ἵνα κομματάκι ἀπὸ τὴ σκούτα του.

— Νὰ μὲ τὸ δώκῃς, ὦρὲ γέρω Πάππο· χρόνια πολλὰ χαρεῦω ναῦρω τίποτέ του καὶ κανεὶς δὲν μοῦ ᾿φερε.

— Λάβε το, εἶπεν ὁ καλόγηρος ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ κόλπου του τεμάχιον ράσσου, περιτυλιγμένον ἐντὸς χάρτου, τὸ ὁποῖον καλόγηρός τις τῷ παρέδωκεν ὡς δεῖγμα, ἵνα τῷ ἀγοράσῃ ράσσον ἐξ Ἰωαννίνων. Ὁ Ἀλῆς τὸ ἠσπάσθη καὶ τὸ ἔθεσεν ἐπὶ τῆς ἐνώπιόν του μικρᾶς τραπέζης ἐφ' ἧς εἶχε τὸ μελανοδοχεῖόν του.

— Χθές τὸ νύκτα εἶδα ἓνα ὄνειρο, ὑπέλαβεν ὁ Ἄλῃ-Πασᾶς, ποῦ μ' ἐτρόμαξε.

— Σὲ καλό σου, Βεζύρη μου.

— Νὰ σὲ τὸ πῶ ὦρὲ πάππο, νὰ μὲ τὸ ἔξηγάς, ἀκρουμά σου καλά. Εἶδα πῶς ἀνέβαινα μιὰ ξύλινη σκάλα, ποῦ εἶχε δέκα σκαλοῦνια· τὰ ἐννιά τ' ἀνέβηκα καλά, τὸ ὅστερο ἔσπασε κ' ἔπεσα κ' ἐξύπνησα τρομασμένο. Ἐήγα τὸ νὰ ζῆς γέρο πάππο· νὰ μοῦ πῆς ἀλήθεια καὶ μὴ σκιαχτῆς τίποτε.

— Σὲ καλό σου, Βεζύρη μου, εἶπεν ὁ γέρον. Ἐννέα χρόνους θὰ διαβῆς καλοὺς καὶ τὸν δέκατον θὰ κινδυνεύῃς νὰ χαθῆς, μόνον νὰ κάμῃς ἐλεημοσύνας καὶ νὰ στείλῃς κηρῖα καὶ λάδι εἰς τὰς ἐκκλησίας.

— Αὐτὸ μὲ τὸ εἶπε καὶ τὸ πάτερ Κοσμᾶ, ὅταν ἤμουν μπουλουξῆς,

— Τὰ ὄνειρα γίνονται καλά, ὑπέλαβεν ὁ γέρον, μὲ ἐλεημοσύναις καὶ ψαλίσματα εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Ἐπὶ Χοῦσο, ἐκαύγασεν ὁ Ἄλῃς καὶ ὁ θαλαμηπόλος οὗτος ἐγείρας τὴν αὐλαίαν ἐνεψ...

— Πάρε, ὦρὲ, τὸ μουτπάκι, καὶ νὰ γιομίσης δυὸ ἀσκιά ἀπὸ τὸ κελλάρι νὰ τὸ φορτώσῃς εἰς ἓνα μουλᾶρι νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὸ Μοναστή. Εἶτα στραφείς πρὸς τὸν καλόγηρον, λέγε, τῷ εἶπε, τί χατῆρι θέλῃς νὰ σὲ κάμω.

— Νὰ συγχωρήσῃς τὸν Κατσαντώνην, ἀπεκρίθη ὁ γέρον.

— Ἐξ ἀπ' αὐτὸ, εἶπεν ὁ Ἄλῃς, ἀνακινήθεις εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὧς νὰ ἐκεντήθῃ ὑπὸ Σκορπιοῦ, ἔξ ἀπ' αὐτὸ ὅ,τι ἄλλο θέλῃς ζήτη, τοῦτο μὴ τὸ πῆς δεύτερη φορὰ.

— Νὰ μὲ δώκῃς λοιπὸν ἐν μπουγιουρδί, νὰ μὴ κοτᾶ οὔτε, Ἄλ-

θανός οὔτε Τούρκος νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὸ Μοναστήρι νὰ τρώγῃ καὶ νὰ ζητῇ ἀγγάριες.

— Τοῦτο νὰ τὸ κάνω, μετὰ χαρᾶς σου. Τώρα κράζω τὸ Μάνθος καὶ τὸ γράφει;

— Ἐχω τὴν ἄδειαν νὰ ἀναχωρήσω διὰ τὸ Μοναστήρι;

— Ναί ἔχεις, ὦρὲ πάππο, νὰ διαβάζετε γιὰ ἡμένα ὅλοι οἱ καλοῦροι. Ὁ γέρον ἀπαιχαιρετήσας τὸν Ἄλῃν ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Ἡ εἰρκτῆ, εἰς ἣν κατέκλεισαν τὸν Κατσαντώνην ἀποτελεῖ μέρος τῶν ὑπογείων τοῦ φρουρίου κειμένη πλησίον τῆς θύρας τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς τὸ τεῖχος αὐτοῦ. Κάθυγρος· ζοφερὰ καὶ δυσώδης· φωτίζεται μικρὸν ὑπὸ μιᾶς ὀπῆς, ὑπεράνω τῆς ὀροφῆς ὑπαρχούσης, ἐσφαλισμένης ὑπὸ παχυτάτων σιδηρῶν κιγκλίδων.

Ὁ Κατσαντώνης ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ ἔχων τοὺς πόδας του ἐντὸς τῶν ἐπίτηδες κατασκευασθειῶν ὀπῶν ἐπὶ μιᾶς ὑπερμεγέθους δοκοῦ, τουμπρουκίου Τουρκιστί ὀνομαζομένης, φέρων περὶ τὸν τράχηλον βερὺν σιδηροῦν κλοιὸν, ἐξ οὗ κατήρχοντο δύο ἐπίσης βαρεῖαι ἄλυσαι, κρατοῦσαι τὰς χεῖρας του ἀπὸ τοὺς καρπούς.

Ὁ μουεζίνης ἐψάλλεν ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ μιναρὲ τοῦ πλησίον τῆς φυλακῆς τζαμίου τοὺς ὕμνους τοῦ μεσημερίου, ὅταν ὁ ἀποτρόπαιος καὶ φρικώδης ἦχος τῶν κλειθρῶν τῆς εἰρκτῆς ἤχησεν εἰς τὰ ὦτα τοῦ Κα.

τσαντώνη Ἡ θύρα ἠνεώχθη μετὰ τριγμοῦ καὶ εἰς νέος Ἀλβανοσελῶν ἡρέμα, ἀφήσας αὐτὴν ἀνεωγμένην, ἐπλητίασε τὸν δέσμιον.

Ὁ Κατσαντώνης τὸν ἐθεώρησε ὀλίγα λεπτά, εἶτα.

— Ἄχ, φίλε μου, τῷ εἶπε, πόσον παρομοιάζεις ἐκεῖνο, τὸ παλληκαρᾶ τὸν Βελῆ-Γκέγκα· τί παλληκάρη! κρῖμα ποῦ χάθηκε πλὴν τί νὰ γείνη ἀνέ! νὰ σκοτωθῶ ἐγὼ ἐσκοτώθη ἐκεῖνος· οὕτως ἠθέλησεν ἡ τύχη, καὶ ἐκεῖνος, ἐκμε τὸ χρέος του, καὶ ἐγὼ τὸ δικό μου.

— Εἶμαι ἀδελφός του, ἀπεκρίθη ὁ νέος, καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός του ἀπέμχξεν ἐν δάκρυ, τὸ ὅποσον ἔβρυσεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἐχῶ διαταγὴν νὰ σέ φέρω εἰς τὸν Πασᾶν, ἐπρόσθεσεν ὁ νέος καὶ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ, τοῦ τουμπρουκίου τοὺς πόδας του Κατσαντώνη, τὸν ἐβοήθησε νὰ ἐγερθῆ.,.

*
* *

Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς περιστοιχίζεται ὑφ' ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Σεραγίου του, ὅταν ἐπαρουσίασαν ἐνώπιόν του τὸν Κατσαντώνη, ἔχοντα ὑψωμένην τὴν κεφαλὴν, ὄλον ἀτάραχον καὶ χαρωπὸν ἔχοντα τὸ πρόσωπον.

Εἰς τὴν ἐμφάνισίν του ψιθυρισμοὶ ἠκούσθησαν πανταχόθεν, ψιθυρισμοὶ θαυμασμοῦ.

Ὁ Κατσαντώνης εἶχεν ἀνάστημα ὑψηλόν, σῶμα εὐκίνητον καὶ ἠρωϊκὸν καὶ πρόσωπον ὠραῖον.

— Σ' ἐπιακα, ἰς τὸ τέλος, τῷ εἶπεν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, σ' ἐπιακα, χαιδούτη.

